

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLGSŐS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI :

DR. BOROS GYÖRGY.

XV, évfolyam.

KOLOZSVÁRT.

NYOMATOTT GÁMÁN JANOS ÖRÖKÖSÉNÉL

1902.

TARTALOM.

I. Költemények.

	Lapszám.
A kis leányka. I. II. III. Pap Domokos	19
Krisztus és a sátán. Végh Mátyás	68
Séra György negyvennyolczban. Pap Domokos	86
Betegem. Rédiger Géza	105
Falusi temetésen. Pap Domokos	110
Székely legény dala. Tzrcsafalvi Albert	132
Ezüst lakodalom. Józán Miklós	151
Bem katonája. Pap Domokos	156
Sándor János barátomhoz. Rédiger Géza	188
József Mihály 40 éves tanítói jubileumára. József János	190
Elmereng az ember. Balázs Andor.	229
Dávid Ferencz emlékére. József János	229

II. Vallásos és erkölcsi tárgyú költemények.

Az Unitárius Közlöny 1902-ben	1
Római levelek. II., III.	6, 44
«Jézus emberi volta»	8
Szegény asszony! Boór J.	20
Az unitárius név. Eliot A. Sámuel	27
Ima. Szász András	33
Unitáriusok Romániában. Nagy Lajos árkosi lelkész	35
Megtérés. Ibolyka	40
Az éneklés, mint istentiszteletünk fő alkotó része. Katona Márton	53
Szent István király Hiszekegy Istene. Unitárius	55
Feltámadás emlékére. Németből Heribert Rau után szabadon átdolgozta Perczelné Kozma Flóra	65
Ima. Barabás Lajos	81
Székely leányok. Látó	87
Ellenmondások a vallás és tudomány tanításai között. (Felolvasás). Dr. Gál Kelemen	91, 113, 133
Az ördög a hazugság atyja. Papnövendék	95
Jézus és vérrokonai. Felolvasás. Grátz Mór	106

Templomunk és istentiszteletünk. Raffaj Irma	111
Vallásos problémák Magyarországon napjainkban. Dr. Boros Gy.	129
Sándor János igazgató beszéde (évváró)	147
Kossuth Lajos emléke	181, 128
Kossuth Ámérikában. Dr. Boros György	182
Ima Kossuth Lajos születése 100-ik fordulójára ünnepén. Gál Mik- lós. IV. papnöv.	183
Néhány szó a fogarasi unitáriusok megmentéséhez. Bedő Ferencz	188
Mátyás király szobra Kolozsvárt. Dr. Boros György	197
Ima (A Dávid Ferencz Egylet közgyűlése alkalmával.) Németh I.	201
Jókai Mór beszéde az unitárius kellegiumban	210

III. Életrajzok és rokon tárgyak.

Berde Mózsa (arczképpel) k. á.	2
Perédi József	73
Sándor Mózes. (Arczképpel.) Váry Albert	83
Dali Ádám B. Gy.	137
Gábor Albert	137
Sándor János igazgató 25 éve. (Arczképpel). B. Gy.	146
Bedő Lajos lelkész. (Arczképpel). Boros György	166
László József tanár halála. P. M.	222
Két életrajz Borbély S. és Bedő D. — Belle László	231

IV. Nők világa.

Nők világa	10
A Nők világa érdekében. O. T. W. S.	90

V. Az ifjúság köréből . . . . .

VI. Vegyestartalmu közlemények.

A lelkész és gondnok urakhoz. Dr. Boros György	12
Unitarismus külföldön	56., 96., 13
Székely dolgok (4-ik levél). Egy öreg székely	17
A kolozsvári unitárius papnevelő intézet önképzőkörének története a XIX. százban. Pályamű. Barabás István	23, 46
A kolozsvári unitár. kollégiám konvictusi alapjára küldött összegek	26
Magyar estély London. Davies W. I.	40
Irodalom	57, 120, 136, 159, 177, 193
A kollégium ünnepe	69
A dunántulról. Benedek Mihály	99
Pályázat. Dr. Boros György	100
Indítvány. Ujvári László	119
Régi dolgok	120

Egy pár szó az őszi urvacsora idejéről, Ütő Béla	121
A gagyti templom fölavatása. L—ó.	138
A szentháromsági templom fölavatása	153
Ütő Béla lelkész tervéhez! Neanios	155
Az unitárius kollegium régi tanulóihoz	161
Építsünk Sz.-Udvarhelyt templomot. id. Daniel Gábor	168
Egy pár szó az őszi urvacsora idejéről. Rédigér Géza	171
Az őszi urvacsora kérdéséhez. Németh István	172
Az őszi urvacsorához. Ujvári László , ...	173
A homoródi unitárius zsenge-bucusu. Kőváry László	173
Az én igaz barátom az Unitárius Közlöny. Simó Lidia	175
Építsünk Székely-Udvarhelyt templomot. Vári Albert	186
Az őszi háláünnepp kérdéséhez. Antonya Mihály papnöv.	191
Nagy Lajos és Pákei Lajos. B. Gy.	200
Egyházi és iskolai mozgalmak minden számban	
Jótekonyság és buzgóság. Közli: Biró Lajos	75
Jótekonyság és buzgóság. Kiss Mózes	56
Kegyess adakozások Maroskörben 1901-ben	161, 177

VII. Egyleti élet és munkásság.

A budapesti Dávid Ferencz Egylet deczember havi felolvasó ülése	11
A budapesti Dávid Ferencz Egylet 4 ik felolvasó ülése. Egy budapesti	52
Budapesti Dávid Ferencz Egylet. Ujvári László	74
A budapesti Dávid Ferencz Egylet. Dr. Boros György	97
A budapesti Dávid Ferencz Egylet közgyűlése	117
A Dávid Ferencz Egylet köréből. Pásztor	157
Meghívó a Dávid Ferencz Egylet XVII. közgyűlésére. Báró Petrichevich Horváth Kálmán elnök	165
Alföldi levél. Jelenvolt	176
A Dávid Ferencz Egylet XVII-ik közgyűlése	202
A Dávid Ferencz egyletek köréből	239
Az ifjúság köréből	242
Egyleti élet és munkásság minden számban.	

Unitárius Közlöny

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára 2 k. 40 f. (1 frt 20 kr.) Egy szám ára 24 fillér (12 kr.)
Egyleti tagok, 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek. Minden pénz
Gálfi Lőrincz egyll. pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

Az Unitárius Közlöny 1902-ben.

Kis lapunk tizennégy évi pályát megfutott már és ismeretséget kötött az unitáriusság minden rétegével. Bátorsággal bocsátjuk a közönség ítélete alá. Az unitárius eszmének hódolt és egyetemes keresztényi szeretetet hirdetett. Gyűlöletet, felekezeti szűkkeblőséget nem ismert. Talán ennek köszönheti és a mindenre kiterjedő figyelemnek és nemes törekvésnek, hogy egész Magyarországon mindenütt vannak buzgó és hű olvasói.

Az új évbe teljes bizalommal fogunk belépni a XV-ik folyammal, mert eddigi rendes munkánk körét megnöveljük.

Csak egy pár dologra mutatunk rá. *Római leveleink* sorozata olyan újdonság lesz, a mely mindenkit érdekel, olvasóink pedig bizannyal örvendeni fognak, hogy állandó és közetlen forrásból olvashatják, mi foly abban a híres „szent“ városban, a mely másfélezer esztendőn keresztül irányította a világ gondolkozását, hitét és még boldogságát is. A protestantismust Róma hozta létre. Az unitarizmus is a római rendszer ellen harczolt az emberiség egyetemes jogaiért, a miket Róma nem akart elismerni. Ma már Róma is megosztja területét és fényét az unitáriusokkal is. Több unitárius van Rómában. Ezek közül egyik készséggel megígérte, hogy értesíti lapunkat az ott folyó eseményekről. Jelen számunkban közöljük első levelét.

Az Unitarizmus Külföldön lesz másik állandó rovatunk. Habár eddig is igen gyakran közöltünk nagybecsű cikkeket

külföldi unitáriusoktól, vagy más szabadelvüektől jelen év folyamán Ámérikán és Anglián kívül Belgiumból, Németországból, Indiából és Japánból fogunk közölni jeles írók tollából. Együttal egy néhány kitünő külföldi író arczképét is bemutatjuk olvasóinknak.

A nők világa eddig is kedvelt és élénk rovatja volt az Unitárius Közlönynek. Az 1902. évben női kezekből önálló melléklet gyanánt fogjuk adni legalább mindenik negyedévben egyszer. *Fanghné Gyujtó Izabella, Perczelné Kozma Flóra és Raffaj Irma urnők*, jeles írónőink sziveskedtek magukra vállalni, hogy a nők érdekének megfelelő olyan kis lapot teremtenek, a melyben röviden mindent megtaláljon a hívő, a munkás, a házi nő, az anya, a leány, a városi és a falusi is.

Az olvasó közönség és az egyleti tagok föladatát nem nehezíti a Dávid Ferencz Egylet ezuttal sem. *Megmaradnak a régi árak.*

Alapítoknak ha 40 koronát befizetnek a központi pénztárba, tagdíj fejében,

Rendes tagoknak 5 évi kötelezettséggel évi 2 koronáért.

Előfizetőknek egész évre 2 kor. 40 fillérért.

Az olvasó közönségtől csak azt kérjük: fizesse be ezt a nagyon csekély illetéket előre, vagyis január hó végéig.

A szerkesztőség.

Berde Mózsa.

Korunk nehéz életküzdemei között egyre megy, egyre fogy azok száma, kik másokért élnek, kik megtagadják, hogy első személy az *én*; eleibe teszik azt, hogy *te*. Azt mindnyájan tudjuk, mi az önzés, csak kevesen ismerjük, mi a felebaráti szeretet.

Sokan ugyan azt mondják erre, hogy soha, mig a világ, nem volt annyi intézmény mások gyámolítására, annyi jószívű megpumpolás felebarátaink istápolására, annyi útja-módja a humanizmus gyakorlásának. Azonban tegyük szívünkre a kezünket és valljuk meg töredelmesen, hogy mindebben a sok jótevésben több a hivalkodás, mint a szeretet, többnek nyitja a társadalmi népszerűség, melyet oly szivesen átkozuunk el ma-

gunkban, mint az érző szív szájalma, az igazi segíteni akarás másokon.

De mint mindenben, ebben is van valami jó: az önzés uralma megszüli az önzetlenség hőseit. A hős: a nagy ember, kit esze és szive kiemel a többi halandó közül. A hős, mint Isten, a pogányvilág teremtménye, a hős, mint proféta, költő, pap, király minden időben megterem, a hős, mint író, az új korszak alkotása; a hős, mint az önzés megtagadója, az önzetlenség megtestesítője, a mai idők szüleménye, ritka szüleménye.

De a milyen ritka, annival inkább megbecsülhető.

Csakhogy épp az illetén hős részesül legkevésbé a megbecsülésben és a tisztelet, az „imádás“, helyett a gúny, a csipkelődés, a lenézés jár nyomában. Mert kiválóságát nem sejtjük, félszégeit a legnyomósabban számba vesszük.

Az önzetlenség hőse egyszersmind trágikus hős. Tragikuma az, hogy szívós kitartással halad magasra tűzött célja felé, és a nagy többség halványan sem értvén meg, még csak nem is sejtítvén célját, éppen visszajéről fogja fel minden lépését.

Az önzetlenség hőseit a legnagyobb önzőnek látja és gúnyos mosolygással fogadja.

De midőn előtte áll a betöltött czél, melyért a hős egész életét tette föl, meglepetve nyílnak meg szemei, töredelmesen mondja a mea culpát és kész szívvel nyújtja az elismerés pálmáját a hős felé. A hős pedig ott nyugosza már élete fáradalmaait a rideg földben.

De a miért élt, jennmarad és örökre hirdeti nevét
Ilyen hős volt *Berde Mózsá* is.

Sokan élnek még, a kik ismerték, kiknek emlékezetében van még az a sok gúny, melylyel életmódját kísérték és ma mindenek az elismerés és tisztelet hangján említik nevét, a nagy jóltevőjét. Mig élt, csak fukarságát emlegették, csak pénzgyűjtő szenvedélyét ismerték, csak fősvény életmódját szólták-szapulták. Csak nagyon kevesen tudták a czélt is, a melyért fukarkodott, gyűjtögetett, koplalt. A kevés választott, kit életmódja nem riasztott el tőle, hanem a kik nemes szívének titkos dobbanását kiéreztek, vagy legalább megsejtették.

E czél: *hasznára lenni a társadalomnak, az emberiségnek, nemzetének fejedelmi hagyománynyal.* Ez ideális czélért élt, erre tört a legnagyobb eszközökkel, de tudatosan egész életén át. „Egész életemben, — ezt mondja maga, — úgyszólván gyermek-ségem óta, egy szent czélért küzdöttem, sokszor gúny és neveltség tárgya voltam, rongyosan jártam, magamtól minden élvezetet megvontam, csak hogy az elémbe tűzött nagy czélt megközelítsem; meg akartam mutatni, hogy szegény legény is hasznára lehet a társadalomnak, az emberiségnek, nemzetének, erős akarattal.” Egy levelében, jóval halála előtt, ezt írta: „Sokat küzdöttem, nyomorogtam és szenvedtem, sokat dolgoztam éjjel és nappal egy eszme, egy gondolat által hajtva, mely a közjóban foglalatik. Ez hajt ma is dolgozom. . .” Más alkalommal így nyilatkozott: „A vagyoni csek arra való, hogy birtokosa általa független lehessen és a fölöslegből jót tehessen.”

E nyilatkozatok egész nemességében tárják elénk lelkét, s az teszi őt hőssé, nagy emberré, hogy nem pusztán szavak ezek, hanem valóra váltott tények. Hosszu munkás életének minden gyümölcsét a magyarországi unitárius egyháznak hagyta, egy erkölcsi testületnek, mely azt nemzetünknek, főképpen pedig a Berde „szeretet véreinek”, a székelyeknek javára és művelődésére használja.

A látszólagos felekezeti célra tett hagyomány nemzeti közkinccsé válik, mert iskolákra és szegény tanulók istápolására megy legnagyobb része. Berde emlékét mégis az unitárius

egyház őrzi leghivebben, bár igazán csak akkor lesz méltóan tisztelve, ha a nemzet minden rétegében ismertté válik és példája követésül kerül nagyjainké közé.

Mert Berde nemcsak vagyoniával volt jötevő, hanem egész életével tanítómestere kell, hogy legyen nemzetünknek a kitartó munkásságban, a kevéssel való megelégedésben és a nemes czélokért való lelkesedésben. A 19 száz, mely csaknem minden téren adott nemzetünknek nagy férfiakat, Berde Mózsát azért adta, hogy megtanuljuk tőle becsülni a vagyont, nem önmagárt, nem minnenmagunkért, hanem a közjóért.

Ez a nagy tanulsága az ő életének. Becses tanulság, méltó, hogy mindnyájan szívünkbe vessük, kik oly korban élünk, melynek felfogása egészében a magunk szeretetének kedvez és ösztönöz arra, hogy kiki csak a saját kényelmének kielégítését tűzze ki legfőbb célul maga elé.

Úgy tetszik nekem, hogy ezt a tanulságot akarja leginkább kiemelni az a könyv is, melyet Berde jó barátja Benczédi Gergely irt meg róla.* A könyvnek ugyan más a célja, de legszebb lapjai azok, melyeken azt a bepillantást rajzolja meg az író, melyet egy-egy alkalommal Berde lelkébe vehetett. E bepillantások értetik meg életét és sugározzák felénk a tanulságot.

A mű egyébként egyik megnyilatkozása az unitárius egyház hálájának a nagy jóltevő iránt. Egyszerű életrajz, mely szeretettel ecseteli Berde hosszú és változatos pályáját.

Érdekes pálya volt ez. Az újjászülető Magyarország forrongásában fejklik a gyermekből ifju és férfikora elején érik a 48-as mozgalmak, melyek kizökkentik nyugodtnak induló, kenyérkereső útjából és a haza szolgálatjára birják. Nemes lelkesedés viszi ez új utra. Érdemes ideirni, mint magyarázza ő maga e lépését: „1848. márcziusban a politikai körülmények 8 éves pályámról leszorítottak és Háromszék követjévé választatván a nélkül, hogy kerestem volna, azt azon hitben, mintha mostan lenne ideje rabigába görnyesztett székely rokonaimon segiteni és a százados jármat szétrombolni, és azon meggyöződésben, hogy nekem jutott a szerencse hozzájok azon örvendetes üzenettel hazatérni: *szabadok vagytok, vége rabszolgaságtoknak, — elvállaltam, és ekkép átléptem végtelenül munkás, de boldog magányomból — a lélekrázó, zajos és fárasztó publicistikus térre* “ Így csak egy ideálizmussal gazdag lélek szólhat. Altruisztikus természetete vezette már ekkor is, férfikora legszebb éveiben, a küzdelmekre másokért.

* Berde Mózsa életrajza. Irta Benczédi Gergely. Kiadta az unitárius egyház. Budapest, 1901.

Mikor azután nemcsak végig küzdötte, hanem meg is szenvedte a szabadságharczot, és ő is, mint annyian, szinte újból kezdte életét, éveinek számával mind jobban és jobban fejlődött ez altroisztikus természete, mind jobban és jobban megfeledezett magáról, az élet boldogságáról, kényelméről, szükségleteiről. Fontos állásokat töltött be életkorának e második szakában és mindenkor a leglelkismeretesebben felelt meg mindennek, a mit magára vállalt; 1860-tól kezdve közpályára lépett újra, 1865-től 1872 ig országgyűlési képviselő volt és 1867-ben belügyminiszteri osztálytanácsos lett. Azonban csakhamar visszavágyott a maga kisebb körü foglalkozásai közé, hogy egyesegyedül nagy céljának élhessen. A rohamos vagyonszerzés évei következtek. Mindég többet és többet, — de mindig becsületes úton! Szinte úgy látszott, hogy az *auri sacra fames* ülte meg egész valóját. Gyanusították is, nevelték is, gúnyolták is, el is ítélték eleget. De mit bánta ő. A nagyemberek szilárd elhatározásával átgázolva minden akadályon, ügyet nem vetve a kicsiny lelkü tömegre, ment egyenesen célja felé. A célt elérte, de az eredmény fénye homályba borította agyát. Az örökké munkás ember megijedt attól, hogy többé nem bir dolgozni. A mult emlékei és a jövőndő aggodalmi ráborultak elméjére.

Megszűnt a célért való küzdelem, mert a diadal ki volt víva, de a győzedelmes hős megtörött és élőhalottá vált. A szenvedés nem sokáig tartott. 1893. szeptember 22-én meghalt a nagy emberbarát.

A hős kidőlt, de alkotásai és példája örökre fenntartják emlékezetét.

k. á.

Római levelek.

II.

Róma, 1901. decz. 16.

Kedves Dr. Boros!

Az utóbbi három hónap alatt itt Rómában, a katolikus világban nagy izgalom volt, és a dolgok már-már oda fejlődtek, hogy egyidőben úgy látszott, mintha a római egyházban szakadás állana be. A két párt egyike, az intranzigens clerikalisták, kiknek lapjuk a „Voce Della Verita“, egy politikai socialista tábor szerveztek, a másik a liberális katolikusok, ezek az egyházban és azon kívül is morális és társadalmi reformot akarnak.

Mielőtt a két párttal foglalkoznánk, idézem egyik lap következő szavait, melyben az író, ki maga is katolikus, kimutatja, milyen hamis állást foglal el a klerikalisták párt: „Még

jelentékenyebb a szocziálistáknak a klerikálisokkal való egyesülése. A ki Olaszországot ismeri, tudja, mit kell érteni a klerikalizmus alatt. Még legszilárdabb hívei is aligha azt mondanák, hogy ez kedvez a haladó radikalizmusnak. Mégis az utóbbi három vagy négy év alatt a szocziálisak többé, kevésbé összhangban működtek azokkal, kik a pápa világi hatalmának visszaállítását óhajtják. 1898-ban, mielőtt a milanoi zavaigások kiütöttek volna, szoczialista és klerikális falragaszok egyszerre adattak ki, és ugyanazzal a célzattal a kétféle lázítónak mindenütt ugyanaz volt a törekvése. A Secolo, bár névleg radikális lap, mindig támogatta a szocziálistákat és mindig támogatásra talált egy tisztán klerikális lapban.

Azóta a két párt nagyon sokat koketirozott egymással, és sokszor hordozta egyik a másikat a maga hátán: itt hát a szélsőségek a szó szoros értelmében találkoztak. A liberális katolikus párt, melynek Don Murri Romolo egyik vezetője, azt tartja, hogy a klerikális párt keresztény programja igen szűk látkörű, nem elég, hogy csak demokrata legyen, hiszen ők is azt mondják, hogy a kereszténység mindent átölelő kellene, hogy legyen. A liberális katolikusok lapja, *Il Domani d'Italia*, közelebbről Murri Romolo-tól kiadott egy nagyszerű füzetet, a mely kimutatja a klerikális párt helyzetének gyengeségeit és hamisságát, s egyszersmind, hogy azt a jezsuiták táplálják és segítézik. Olyan erős volt az eltérés a két párt között, hogy a mint már említém, az egyház szakadása alig volt kikerülhető.

A klerikális pártnak a politikai dolgokban való állandó bele elegendése Európában mindenik országnak egyik nagy veszedelme. Franciaországban a nemzeti párt derekasan megküzdött vele és a Dreyfus ügy sikere küzdelmeiknek derék jutalma volt. Egyik író Franciaországról szólva azt mondja: „Ha XIII. Leo kizárólag a Vatikánban gyakorolta volna uralmát, az utóbbi hat-hét év történelme egészen más lehetett volna, de így a jezsuiták befolyása a főpap erejének apadásával növekedett, és a pápai tekintélyt többé nem a bölcs és előrelátó államférfi gyakorolja és ez a veszedelmes befolyás, a mely mind terjed és erősödik a Vatikánban, indította a francia kormányt arra, hogy az újabb szerzetesi törvényt meghozza.

A francia klerikális párt működése párhuzamosan haladt itt Rómában munkatársaik, a jezsuitákéval.

Erre vonatkozólag a „Nineteenth Century» ezt írja: „Nyílt lázadással sokkal könnyebb elbánni, mint ilyen rejtett aknamunkával; és a francia kormánynak nagyon sok oka volt ez ellen panaszkodnia. Ennél jóval könnyebben lehetett elbánni a jezsuitákkal, a kik büntetlenül végzett munkáiktól

fölhevülve, minden tekintélyt megtagadtak „La Croise“ czimü lapjokban. Ezeket legalább törvényszék elébe lehetett idézni és meglehetett büntetni, de az aknamunkások munkája mindig a föld alatt foly, soha sem kerül nyilvánosságra, minek következtében aláássa mindazt, a mi nem kedvez neki és sohasem szalaszt el egyetlen alkalmat, hogy támogasson és izgasson minden olyan mozgalmat vagy összeesküvést, mely az állam tekintélyét fenyegeti. Ezt a kérdést végül meg kellett oldani, mert mindennap veszedelmesebbé vált. Vagyonilag máris nagyon erős volt és gyorsan gyarapodott és tekintélyes vagyonát csaknem nyilvánosan kezdette fölhasználni politikai céljai elősegítésére. Egyik legerősebb fegyveröket a nevelést úgy használták föl, hogy Franciaországban a legbefolyásosabb családok gyermekeit kezökbe vették és beléjük csepegtették az államellenes tanokat, hogy majd annak idejében felhasználhassák őket céljaikra.

„Valahol zavar, vagy összeütközés fordult elő az állam hatalommal, mindenütt rá lehetett jönni, hogy ők állottak a háttérben és lesték az alkalmat, hol biztosíthatnának maguknak valamely előnyt azzal, hogy a kormány leverését vagy megalázását elősegítik. Az sohasem volt kérdés előttük, hogy milyen természetü ügyben szolgálnak. A mikor a munkások zavargása, vagy egy francia tiszt fölládozása volt napi renden, az ők kezök mindig készen állott a legalkalmasabb hur megnyomására vagy megpendítésére, hogy a világi hatalmat ha lehet leverjék vagy legalább tekintélyét megingassák.“

Mindezek nagyon kemény szavak, de teljesen igazak és itt Rómában ugyanezt az eljárást észleljük; e mellett kardoskodik a „Voce Della Verità“ és ez ellen emelte fel szavát és fegyverét a szabadelvü katolikusok táborá, a mely valóban az igazság mellett harczol és ennek érdekében igyekszik legyőzni a másik pártot, a mely szövetezik a szocialistákkal is, hogy megingassa a kormányt és biztosítsa magának a világi uralmat. Sajnos, hogy ma a Vatikánban a jezsuita párt van előnyben. Ez nem törődik sem a spanyol sem a gallikán egyházzal, ez csak arra igyekezik, hogy a politikai világban közetlen befolyást biztosítson magának. De most félbe kell szakitnom már is hosszúra nyult levelemet; a következőt január első felében fogom elküldeni. Levén

állandó híve

Paolo.

„Jézus emberi volta.“

A „Protestáns Egyházi és Iskolai Lap“ decembéri számaiban találtuk ezt a czímet egy hosszú cikk előtt. Mohó

vágygal olvastuk végig. Igaz, hogy csak a fordító magyar, az író német: dr. Schöbl, de miután a fordító azt írja: dr. Schöbl *után*, föltehetjük, hogy a színt, talán az ízt is a fordító adta hozzá, s mindezt a szerkesztő szószerint magáévé tette, mert legkisebb észrevételt nem tett, egyetlen azó föntartást nem kötött ki.

Örömmel örvendünk ezen mi, unitáriusok, a kiket a régi Prot. E. és Iskolai Lap nagyon elkényeztetett volt, miután nemcsak rokonszenvesen és dicsérőleg ismertette könyveinket (Channing fordítások, Simén: Csodák, Szentháromságtörténete, zsinati beszédek stb.) hanem közölte iróinktól a legradikálisabb bibliai tanulmányokat stb. Az újabb kori Prot. E. és I. Lap minden lehető alkalommal szemünkre lobbantotta, hogy „az evangélium istenemberi Megváltója és Üdvözítője, az az életadó és megszentelő lélek és hatalom, mely a kereszténység legsajátabb magvát és igazi vonzó erejét, üdvözítő szentségét alkotja, ez az erő mégis hiányzik az unitáriusok irataiból.“

De ime most — igaz, talán azért, mivel külföldi és német írta, átveszi és magáévé teszi a Jézus embervoltának (miért (emberi?) dicsőítését.

Szeretnők az egész cikket ide írni, hogy aztán aláír hassuk mi is, de kicsiny lapunk teréhez mérten meg kell elégednünk egy pár zárótétel idézésével: „Jézusban egy oly élet áll előttünk, a melyet egész lefolyásában vallás-erkölcsi indokok vezetnek. Ő egy teljesen erkölcsi egyéniség!“ . . .

„És hozzá olyan egyéniség, a ki ezen mivoltábau teljesen meg van elégedve. Nem kell azt gondolnunk, hogy Jézus felül volt emelkedve a kísértéseken. Ha így állna a dolog, akkor nem lehetne hasonló mihozzánk; akkor az ő egyéni felsőbbsege hijával volna az erkölcsi életnek. Ha Jézus nem lett volna komoly kísértéseknek kitéve; ha nem lett volna meg a lehetőség arra nézve, hogy más legyen, mint a milyen volt, akkor semmi érdem és dicsőség nem volna abban. hogy ő vallásos és önzetlen maradt. Csakhogy ő is megkísértetett épen mint mi; azzal a különbséggel, hogy nagyobb erejének és magasabb hivatásának megfelelőleg terhesebb kísértéseknek is ki volt kitéve . . .

„Igy áll előttünk a názárethi Jézus Egy történetileg igazolt egyéniség; egy az Isten és emberek iránti szeretetbe zárt egyéniség, a kiben nincsen semmi hézag, a ki természetes és erőteljes, a ki a gyűlölet ártatlan áldozata és mégis a saját kijelentése szerint olyan, a ki önként áldozza fel magát sokakért.“

Mily világos, mily tiszta beszél, mintha nekünk, a mi lapunknak írta volna! A ki ebben gyönyörködni tud, ne hitesse el magával, hogy tőlünk unitáriusoktól távol áll, mert lám egy

gondolat latja át lelkét a miénkkel, egy az ő Jézusa a mi tanító mesterünkkel a kit mi szeretünk és követni igyekezünk.

Hogy ily kiváló figyelemmel vagyunk eziránt a czikk iránt annak némi magyarázatát adhatjuk abban az egyetemes mozgalomban, a mely a szabadelvű keresztényeket a mivelts országokban közös munkában egyesíti. Mi erősen bizunk hogy az egység lelke győzedelmeskedni fog az egyenetlenségén és eljő az idő, a midőn megértjük egymást!

Nők világa.

A Dávid Ferencz-Egylet rövid életében igen nevezetes és érdekes volt a *nők szerepe*. Megalakulását azzal kezdette, hogy választmányában a helyeket megosztotta a férfiak és nők között. Az alelnöki székek egyikében két püspökné, Krizáné és Ferencz Józsefné foglaltak helyet, illetőleg Ferencz Józsefné öméltósága most is meleg buzgósággal vezérli dolgainkat. Az utóbbi évben a fiók-egyletek is kiegészítették választmányaikat nőkkel.

A Dávid Ferencz-Egylet ebben is a legmodernebb egyesület. Az „Unitárius Közlöny“ hasábjain lépten-nyomon találkozzunk kedves nőink gondolataival. Jövőben még több tért kívánunk engedni nőink számára s hogy munkásságuk a saját lelkek világával minél összhangzóbb lehessen a „Nők világa“ cz. rovatot lapunk 2 ik számában meg bővitve fogjuk adni.

Az a remény biztat, hogy unitárius nőink lelkes buzgóságát megnyerjük egyesületi életünk részére, az eddiginél is nagyobb mértékben.

Alig mult el egy pár óra e sorok megírása után, mintha meghallotta volna gondolatunkat a mi lelkes és áldozatra mindig kész nemes asszonyunk: *Perczel Ferenczné*, egy levélben 50 koronát küldött be „felhasználva az alkalmat — írja levelében — hogy elküldhessem azt a csekélységet, melylyel a „Nők világa“ megalapításához járulni kívánok, azon kéréssel, hogy 4 koronát mélt. belőle a Közlöny előfizetésére levonni. Reménylen nemsokára küldhetek ismét egy csekély összeget a többi nők részéről, kik eddig még csak ígérték a támogatást.“

Most már nem kételkedhetik senki, hogy a „Nők világa“ jövője van és sikere lesz. Ha kedves nőink szivökkel melléje állanak egy szent ügynek, az diadalmat fog aratni bizonyly. Ma még sejdíteni sem lehet mily sok szép és

üdvös dolog származhat ebből a kicsiny kezdeményezésből! Isten legyen velünk! Előre!

Azt az örömhirt mondhatjuk, hogy szeretett főpásztorunknak a Nők világa új évi számában közölni fogjuk kedves sorait. Föl hát a lobogót kedves unitárius nők Föl a munkásságra mind! Lépjenek be a Dávid Ferencz-Egyletbe. Sorakozzanak püspöknejük mellé, a kiknek módjában áll, támogassák a Nők világát!

A budapesti Dávid Ferencz Egylet december havi felolvasó ülése.

Szép napjuk volt Budapest unitáriusainak e hó 22-én. *Méissner* „Erős várunk“ felett való orgona ábrándja nyitotta meg, melyben szépen hozta összhangzásban az erőt és szelidséget. Ezt követte *Yózan* Miklós lelkész imája, melyben a közelgő karácsonyról emlékezett meg. Imája valóban örömezetet volt. Ezután *Perczel* Ferencz egyleti alelnöklő önagysága tartotta fölolvását az „Unitarizmus és a nők“ czimen. Fölolvásában az ő meggyőző stylusával szépen fejtette ki, hogy miért ragaszkodik az unitárius nő annyira vallásához. Beszédjében kimutatta, hogy az unitárius nők mennyi fáradság valásuk érdekében, de egyezersmind, hogy vallásuk mennyire megegyezik az ő kívánalmaikkal. Kifejtette a nőnek mint anyának fontos hivatását gyermekeik vallásos nevelésében, de szembeállította vele azt a nyugalmat, melyet e fáradság fejében az unitárius vallás ad ayának, t. i. hogy gyermeke tanulmányai és a vallásban nem ellenkeznek egymással. A beszéd leirhatatlan hatást keltett mindenkiben. S ez nem csoda, az ő kellemes, egyszerű nemes stylusa, mely arra törekszik, hogy lelkesítő és meggyőző legyen és a mellett magyaros és korrekt, talán még a nehezebben lelkesülőket is meghatná, s így nem csoda, hogy meghatja a vallásukat szeretettel körülvevő hallgatóságot *Perczelné* lelke egyesületünknek. Ezt követte *Schön* Győző szép és szabatos hegedűjátéka, melyet orgonán kísért *Meiszner* jeles orgonistánk. Ezután *Ürmösy* Miklós egyletünk elnöke vezette be a párbajról szóló vitatételt. Ha ott lettek volna a párbajhősök, bevezetője kicsavarta volna kezükből a fegyvert. A szeretetből indult ki, a melyet az emberiség nem akar elfogni, ismertette a párbaj történetét s megtette indítványát, melyet megvitatás és több felszólalás után így fogadtak el: „A Dávid Ferencz Egylet kimondja, hogy a párbaj intézményét úgy valláserkösi, mint társadalmi szempontból elítéli és kárhoztatja s azt nem tartja alkalmas eszköznek az egyéni becsület megvédésére. Kimoneja azt is, hogy az egyesület, midőn lelhes örömmel üdvözli

a párbaj ellen megindult mozgalmakat, egyszersmind elvárja tagjaitól, hogy teljes erkölcsi erejükből támogatni fogják saját társadalmi körükben is az üdvös mozgalmat.“ A felszólalók mind a párbaj ellen szólaltak fel, a kik szükségesnek tartják a párbajt, nem szólaltak fel. S ennek oka az, hogy a párpal mellett levők is ellene vannak *elvileg* és minden józanul gondolkodó arra igyekszik, hogy ne legyen ő a sértő fél. Azonban a mostani törvények és a társadalmi elv nem engedi, hogy a párbalt eltöröljék. Ha a törvény szigorubban fog itélni a sértések felett, ha esküdtbíróóságok lesznek felállítva, hogy a sértések felett ítéljenek, s ha a társadalom minden rétege az ily ítéletet úgy fogadja, mint eddig fogadta a párbajt, akkor majd teljesen eltörölhető.

Bezárta az ünnepélyt *Meiszner* orgonajátéka „Alleluja-Messiás czimű oratorinumból“, mely méltó befejezése volt a szépen sikerült ünnepélynek.

Az ünnepélyen jelen volt közönség filléreit a Dávid Ferencz Egylet a budapesti munkátlanoknak szánta.

Ez az ünnepély is bizonyosságot tett arról, hogy a budapesti Dávid Ferencz Egylet életképes. És mióta az Egylet fennáll, havi vacsoráink bonmotté alakultak s így az eddigi kedélyes társalgást móélvezet egészíti ki.

Egyesületünk eddig lefolyt mőködése, tekintve a budapesti nehéz életet, mely mindenkit folytonos munkára kényszerít s nem enged szabad időt nemesebb szórakozásra, valóban nagy eredmény. Eddigi működésünk alatt bemutatta magát egyletünk elnöksége s reméljük, hogy kedvet kapva a munkára, átveszik a tagok azt az öszinte, minden feltűnés nélkül mőködési kedvet. Mielőtt befejezném, meg kell emlékeznem elnök urunk tapintatos vezetéséről, melyben meg tudja válogatni a rendelkezésére álló anyag mennyiségét és minőségét, hogy az se kevés, se sok ne legyen s az érdeklődést végig fenntartsa.

Ujvári László.

A lelkesz és gondnok urakhoz.

A szerkesztői előszó mellé még egy pár tiükári szót is fogadjon el a t. olvasó. E sorok első helyen a *lelkesz és gondnok* urakhoz szólnak. Hozzuz a kikre, ha csak három évre is, vagy felelősség terhe nehezedik. Nem csekély föladat egy oly nagy ksaládot, a milyen a legkisebb egyházköztség is, jó rendben tartani, lelki táplálékkal ellátni. Még nehezebb az egyházi élet kisebb és nagyobb ügyeivel ügyeivel foglalkoztatni.

Már pedig egészséges élet csak úgy s ott van, a hol a tagok nem ünek satnyán, tétlenül.

Az Unitárius Közlöny minden hónapban meglátogatja a hiveit. Van egy pár szava mindenkinek. Elmondja a híreket innen onnan, tehát megtudjuk belőle hol, kivel mi történik? Halljuk belőle egyházi és világi vezetőink, íróink szavait. Szóval a mi kis hajlékunkba behozza az egész unitárius világot.

Mit teszen tehát az Unitárius Közlöny? Mind azt, a mit a lelkész és gondnok urak végeznek hivatalos állásukból kifolyólag.

Mi következik ebből? Az, hogy a *lelkész és gondnok urak* a saját teendőiken könnyitnek, ha módját találják, hogy az *Unitárius Közlöny* hiveikhez *eljárjon lehetőleg minden házhoz.*

Mint hogy a teljes szegénység és más akadályok miatt mindenik házhoz nem lehet eljuttatni, a lelkész és gondnok urak találják módját, hogy mindenik *anya- és leányegyházban*, valamint a szórványban is legyen *egy példány*. Ez nagyon könnyen elérhető, mert csak 2 kor. 40 fillerbe kerül.

A titkár szeretettel teljesíti a szerkesztés munkáját. Hosszu tizennégy év alatt sok lelki gyönyörösege telt abban a készségben, a melyet a meglett és levő írók tanusítottak e kis lap iránt.

Nagy jutalomnak tekintené, ha az unitarizmus hivei s tehát első helyen a lelkész és gondnok urak, sziveskednének buzgalommal fölkarolni és ki is vinni azt az eszmét, hogy mindenütt mindenki olvashassa az Unitárius Közlönyt.

Boros György.

Az ördög a hazugság atyja. Alig érheti nagyobb szerencsétlenség az embert, mint ha hazugsággal ér el valamely sikert. Soha s m biztos, mikor rántja le a sötétség birodalmába. Rendesen akkor, a mikor legboldogabbnak érzi magát.

B.

Unitarizmus külföldön.

— *Hollandiában* a Protestantenbond október 29 én tartotta közgyűlését. Ez a társulat irányában és fölfogadásában egyezik a Britt és Külföldi Unitárius Társulattal. Ez utóbbi a közgyűlésre kiküldötte Armstrong R. urat. A főt. püspök úr egy levélben megbizta és fölkérte az angol képviselőt, hogy a magyar unitáriusok rokonszenvét is fejezze ki. Hollandia és Belgium a

XVII. száz végén, miűn a kolozsvári piaczi templom leégett nagy összeg segélyt küldöttek volt Dr. Dimény Páltól Kolozsvárra.

— *Oroszországban* megjelent orosz nyelven számos unitáriás irat. Az előzőt Tchertkoff írta, a ki meg van győződve, hogy azok, a kik csak most kezdik kiszabadítani magukat a babonás theologia kötelékéből, habár egyelőre igen radikálisnak találnák is, igen hasznosoknak fogják tapasztalni ez unitárius iratokat

— *Amérikában* az unitárius és universalista egyházak, az előbbi indítványára, egy vegyes bizottságot küldöttek ki, hogy találják módját a szorosabb viszony létesítésének. A két egyház egészen önállóan keletkezett, a maga útján haladva fejlődött. Most sem akarnak megválni sem historiai multjoktól, sem egyéni jellegüktől, nem összeolvadást akarnak, hanem barátságot, nem szervezeti egyformaságot, sem dogmai azonosságot, hanem szellemi egységet. Mi igyekszünk bebizonyítani, írja az Amériikai Unitárius Társulat elnöke, Dr. Eliot, hogy teljesen önálló felekezeti szervezet, ma már nem összeférhetlen a szívélyes barátsággal és testvéri szeretettel. Igyekszünk megmutatni, hogy az elválasztó dolgok jelentéktelenek a szív mély érzelmével szemben, a mely egyesít.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

— **B. u. é. k.** *Boldog újévet kívánunk olvasóinknak mind egyen-egyen. Az Isten áldása és megszentelő kegyelme legyen minden nemés gondolatjukon, minden munkájukon, hogy boldogítva boldogok legyeeek ebben az esztendőben!*

Báró Petrichevich Horváth Kálmán főgondnok úr újévi adományai 1902-re: Ezredéves alapra 100 k., sz.-udvarhelyi templomépítési alapra 50 k., sepsi-szt.-györgyi templomépítési alapra 50 k., kolozsvári egyházközség szegényei számára 60 k., tordai egyházközség szegényei számára 20 k., Ker. Magvető alapra 50 k., Unitárius Közlöny alapra 50 k., Kolozsvári Rongyos-Egyletnek 20 k., együtt 400 kor. A főgondnok úrnak ezen evről-évre megújuló adományaiért a magunk részéről sem mulaszthatjuk el hálás köszönetünket. Áldja meg Isten az áldozatkészségben is nemes életét.

— **A kedei unitárius egyházban** szentábrahámi unitárius papné tiszt. Péterfi Mihályné urasszony 1901. évi jul. 1 ről kelt alapító levele szerint 1884-ben Borosjenőn elhalt második férje Vári Mózes emlékére ajándékozott 100 koronát készpénzben «Vári Mózes alap» czimen. Nagykedei születésű, jelenleg bereguszászi lakos Mátéfi Domokos kir. ügyészségi tisztviselő és neje 1901. év folyamán vallásos buzgóságuk és a szülőföld iránti szeretet által indítatva ajándékoztak az egyháznak a nők részére egy 10 kor. értékű igen szép urasztali tányért. A midőn ezen ajándékozásokat ezen a helyen a nyilvánosság előtt ezennel nyugtázom, kérem ajándékozókat, fogadják ajándékaikért egyházam legszivesebb köszönetét. Nagy-Kede, 1901. évi november hó 14-én. Bartók Endre lelkész.

— **110 unitárius.** A legelőkelőbb unitáriusok közül 110-nek a neve került kezünkbe véletlenül Uj év közeledvén, utána néztünk hánynak van

benne a neve az Unitárius Közlöny előfizetői, illetőleg a D. F. E. tagjai között. Meglepett, hogy éppen 57 név teljesen hiányzik. Talán a véletlen, vagy mi egyéb lehet az oka, nem tudjuk, de azt ebből is látjuk, hogy a nagyobb rész még teljesen kívül áll azon a körön, a melyben az unitárius-ság érdekében dolgoznak. Reméljük ez is meg fog változni.

— **Egyházi-, papi- és tanítói jövedelem szaporítása.** Széki Ákos egy könyvet írt erről a miveletről ugyanezen cím alatt. A könyv két részből áll. Megmutatja, mennyi alkalom siklik ki a lelkész és tanító kezéből, mivel nem tudja kihasználni a természet kincseit. A vadontermő növényekben ezerek hevernek, a gyümölcsös, veteményes és a mező-jövedelmét csaknem tetszés szerint lehet fokozni, kevés utanjárással. A könyv megrendelhető szerzőtől 1 kor. 20 fillérrel. Tab, Somogy megye. Az árát az első tavaszon kilehet kapni a haszonból.

— **Benkő Mihályné Fekete Matild** hosszas, súlyos szenvedés után elhunyt december 3-án. A kedves és munkás nő egy szép élet delén megtört, sem a gyöngéd ápolás, sem az orvosi tudomány, de még az anyatermészet sem tudta megakadályozni a korai halált. Kolozsvár város közönsége általános mély részvétellel kísérte sírjába.

Benkő Mihály az áldozatra kész derék egyháztag néhai kedves nejével együtt a kolozsvári templom orgonáját teljesen átalakíttatta és kijavíttatta. A szép és nagy áldozatról (mintegy 2200 kor.) a közönség csak akkor értesült, midőn az orgona már készen volt. Az egyházközség nevében többen fölkeresték Benkő egyh. tanácsost, hogy kifejezzék hálás köszönetüket.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

Uj évi ajándék, a mely egész évben uj, s mégis csak 2 kor. 40 fillér: az Unitárius Közlöny. Ezt a csekély pénzt küldje be az Unitárius Közlöny nevére január hónapban s mi az Unitárius Közlönyt elküldjük.

A Dávid Ferencz Egylet működése az Egyházközségekben a téli időszakban az eddiginél jóval nagyobb lesz, mint eddig volt. A központi Választmány körlevélben hívta föl a fiók-egyleteket, hogy a lelkész urakat nyerjék meg hat ismertető felolvasás tartására. A kereszturi fiók-egyletben már megtörtént az intézkedés. Valószínűleg a többiben is.

Felolvasások Kolozsvárt. A Dávid Ferencz Egylet felolvasó gyűlései január 12., 26. febr. 2-án fognak tartatni. Felolvasók lesznek: Pákey Lajosné, Heinrich Józsa öngags., Grátz Mór, Turcsányi Gyula, Dr. Gál Kelemen, Dr. Nyiredi Géza, Pálfi Márk urak. Fölvívjuk rá olvasóink figyelmét.

Az iszákosság ellen kötelessége hadat izenni minden Dávid Ferencz-Egyleti tagnak. Ezt a testileg, lelkileg, vagyonilag káros nyavalyát üldözzük mint a pestist, kerüjük mint a fekete himlőt. Biztos halál a vége, vagy testi, vagy lelki, vagy mind a kettő.

Az egylet pénztárába f. é. nov. 24-től deez. 24-ig rendes tagsági díjat fizettek: Nagy Elemér Csáktornya 901-re, Gergő Károly Gödöllő 901—902-re, Barabás Dénes Szentes, Lassel Gyula Kolozsvár 902-re, Szilágyi Józsefné Kolozsvár 900 901-re, Kiss Jenő K.-Vásárhely 899—901-re, Ifj. Pap Pál, Osváth Ferencz K.-Demeterfalva 901-re, Benke Elek M.-Lápos 901—902-re, Dénes Dénes Komjászeg 898-ra.

Előfizetői díjat fizettek: Komjászegi Pál Ar.-Rákos, Pálfi Károly Sz.-Udvarhely 901-re, Nemes Dénes Debreczen 901—903-ra, Pap László Tövis 901-re, Gál Ferencz Verespatak 900-ra, Várady Józsefné Károlyfalva 902-re, Bedő Dénes Naszód és Domy Géza B.-Körspatak 901-re.

Az aranyos-tordaköri fiók-egylet pénztárába fizettek: Pap Mózes, Horváthy Józsefné, Cs. Csegezy László, Tőrőz János, Balázs Ferenczné, Tóthné Zsigmond Gizella 901-re, Dr. Pálfi Gyula 98—901-re, Bardocz László 900—901-re.

Kolozsvár, 1901. deczembr hó 24-én.

Gálfi Lőrincz pénztárnok.

Szerkesztői üzenetek. B—r J ő Jkd. A megható történetért meleg köszönet. Máskor is szívesen látom. D.—M. Sztm. A titkári jelentésből örömmel értesülünk, hogy a kereszturi f.-egyletben a Választmány fölhívása megette a hatást és az egyházközségekben megtartják a 6 előadást.

Unitárius könyvek. (Női imakönyv) Szívemet hozzád emelem. Irta Boros György. Csinos vászon kötés 2 kor. 40 fill. Diszes bőrkötés 6 kor. Szép bőrsony kötés csattal 10 kor. „Az ájtatos könyv keresztény lélekkel és mély érzéssel irányozza a hívők vallásosságát az égi megnyugvás felé, s kivált a női gyöngédség érzelmi világának fohászához ad ihletett hangot. V asárnapi Ujság. „Vigasztalja a kesergőt, új életreményt kelt a csüggedőben, magasztosabbá teszi az örvendezők örömet.” Aranyos-Vidék. „Kedves és poetikus módon mondja el az ájtatosságokat, s a szép elmélkedéseken kívül imádságokat is közöl.” Pesti Hirlap. „Boros könyvében a hívő imádkozik, kinek mélységes szíve van, mely könnyen emelkedik érzelmeinek szárnyain a magasabb tájak felé.” Székely Nemzet. „Vigaszt nyújt a szenvedőnek, reményt önt a csüggedőbe . . . Nem a felekezeti, hanem a vallásos szellem fejlesztését tüzte ki ezéjával.” Magyar Polgár. „Egy megbecsülhetetlen kis imakönyv.” Ellenzék.

Édes otthon. Irta Ganet f. Boros Gy. Ára 1 kor. A házias élet örömeit írja le s arról beszél, hogy milyennek kell lenni a ház tájékának, meg a csendes, boldog házias életnek. Magyar Hirlap. Az érzések egész sora, a gondolatok egész legioja van egy-egy fejezetben kifejezve. Székesfehérvár és vidéke. Kedves, poetikus modorban utasításokat ad az asszonyoknak arra nézve, hogyan tehetik otthonukat barátságossá, meghitté, széppé s benne az együttlétet kellemessé. Magyarország. Érdekes, meleg hangon írt mű. Magyar Polgár. A mély vallásosság, mely minden sorát áthatja, a család élet vonzó rajza annyira leköti lelkünket, hogy nem hagyhatjuk félbe, míg el nem olvassuk. Ellenzék. A fizetkének olvasása közben igazán mintha tündérek mézédés beszédét halottam volna. Aranyosvidék.

Unitárius jeleseink. Ki ne ohajtáná ismerni azokat a derék nagy férfiakat, a kik az unitárius vallást és egyházat megalapították, fenntartották: János Zsigmond, Dávid Ferencz, Szentábrahámi Mihály, Lázár István, Daniel Elek, P. Horváth Ferencz, Koncz János, Székely Sándor, Kőröcz János, bö. Farkas Sándor, Augustinovic Pál, Kriza János, Mikó Lőrincz, Nagy Elek, Berde Mózsza, Brassai Sámuel, Ferencz József életét, működését röviden és hiven egybe foglalta és arczképpel ellátta az Unitárius kollegium irásiban és képekben czimű könyv. E mellett a régi és az új kollegium hü leírását, az építész-mérnök, Pákey Lajos arczképét és életrajzát s két szép költeményt tartalmaz. Egyetlen unitárius sem nélkülözheti e diszes könyvet Ára 1 kor.

Tizenkét cikk az unitarismusról a mai unitárius fölfogást ismerteti a legjelesebb irok tollából. Ára 60 fillér.

A fejedelem és papja költői elbeszélés János Zsigmondról és Dávid Ferenczről Irta Tarcsafalvi Albert. Ára 20 fillér.

Nézetek a vallás eszméjéről Dr. Brassai Sámuel híres felolvasásai egy kötetben. Ára 2 kor. Egyleti tagoknak 1 kor. 20 fillér.

Mindenikönyv megrendelhető postautalványon az Unitárius Közlöny szerkesztőségénél.

TARTALOM: Az Unitárius Közlöny 1902-ben. — Berde Mózsza. (Arczképpel.) k. k. — Római levelek. Paoló. — Jézus emberi volta, — Nők világa. — A budapesti D. F. Egylet december havi felolvasó ülése. Ujvári L. — A lelkész és gondnok utakhoz. Boros Gy. — Unitarismus külföldön. — Egyházi és iskolai mozgalmak. — Egyleti élet és munkásság.

Nyomatott Gámán J. örököse könyvnyomdájában Kolozsvárt.

Unitárius Közlöny

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára 2 k. 40 f. (1 frt 20 kr.) Egy szám ára 24 fillér (12 kr.)
Egyleti tagok, 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek. Minden pénz
Gálfi Lőrincz egl. pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

---

*Komolyan és határozottan szánjuk rá magunkat, hogy isten-
adta tehetségeinket a lehető legjobban fölfogjuk használni. Ez komoly
kötelességünk, ez legyen fő célunk.*

Channing.

Székely dolgok.

Nagyontisztelt Szerkesztő úr! Már több hónapja, hogy levelemmel nem alkalmatlankodtam. Sok oka van ennek, u. m. a vénséggel járó gyengeség, feledékenység stb. egyfelől, másfelől pedig a falusi élethez tartozó gazdaság folytatása.

Hej micsoda alkalmatlan idők valának a nyáron a mezei munkákra nézve! Hetekig esett az eső s az áldott nap fényét, melegét napokon keresztül nélkülöztük. Már pedig az alkalmas idő nagy tényező a mezei munkásra nézve! Annak hiányában csak vesződség a gazdaság folytatása.

No de már most, Istennek hála, az elmélkedésre is jut egy-egy kis idő. Megbeszélgethetjük a multakat s tervezgethetünk a jövőre.

A jó Istennel s az általa rendezett időjárással csak kibékülünk, mert ha egyik kezével sújt is, a másikkal megáld. Hogy ha megver, azzal is int s önvédelemre tanít. De nem így vagyunk egészen az emberi intézményekkel, mert ezek közül némelyik teljesen a földhöz vág, megsemmisít.

Fájdalommal hallom minden nap a szomszéd vármegye romlását és pedig azért fájdalom főképpen, hogy egy ember élt vissza ott a nagy tömeg bizalmával s okozta azt a romlást, a mely székely népünknek, nem mondom kiirtásával, de elűzésével fog végződni. A török, tatárdulás meggyérítette a népet

házánk sok vidékén a régi időkben; de akkor a nemzetiségi szempontok nem voltak annyira előtérbe állítva, mint ma. Telepítés által pótolattak és pedig idegen népekkel. Ma azonban, ha a székely, a magyar fogy, az azok helyére telepítettek a nemzeti tőke veszteségét nem pótolják; sőt a magyar ellensége erejét gyarapítják. Minden magyar elvesztése, elvándorlása érzékeny kár a magyar nemzetre nézve.

A székely népet álokoskodással, a takarékpénztárak segítségével igyekeztek kiprédikálni az uzsorások körmei közül. Ez szép és hasznos is lett volna, ha a humanismus nem hiányzik az intézményből s a nép az uzsorások öléből nem esik az uzsorás pénztárak körmei közé és pedig egy helyett tiz, sőt száz helyett ezerek. S a mint régebb is irtam, a pénztárak jobbágyságot lettek.

És ha már most a viszony olyanná vált volna, a minő volt régebb akárhány derék földesúr és jobbágysai között, a kik kölcsönösen egymás javára munkáltak, egymást szerették s nem vontak el semmit egymástól, a mivel a másik megbénult volna. Mondom, ha ily szép és humánus viszony fejlődött volna ki az újabbkori takarékpénztári földesurak és jobbágysai között, még remény lehetne, hogy népünk élni fog a hazában és szaprodik; de ezek elűzik a hazából és szétkergetik a világba. Nem mondom, hogy mindenik, de némelyik megteszi és pedig azért, mert vezetője lelketlen, önző. És a nép, az Isten adta nép, nincsen még oda nevelve, hogy gyümölcsözőleg tudja befektetni a kölcsönpénzt.

Pusztulunk, fogyunk, veszünk. Az a kép, a melyet Csikvármegye érdemes alispánja feste közelebbi jelentésében a székelység elszegényedéséről, mindenik székely vármegyére talál. Egyes nagy száju, önző, lelketlen, álhazafi addig s addig boldogítja a székelyt, hogy maholnap egészen elboldogtalanodik; s addig s addig bolondítja, hogy futóbolonddá válik s meg sem áll, míg Oláhországba vagy Amérikába meg nem érkezik.

Jól esik lelkemnek, hogy e szomorú igazságokat elmondhatám a szerkesztő úrnak. Mit kellene tenni, hogy e bajok orvosolva legyenek? Régebbi leveleimben tettem némi-némi javaslatot. Az én öreg fejem beleszédül, ha e sajnos állapotokról kezdek gondolkozni. Szerkesztő úr még fiatal, tapasztalt, világotlátott ember. Levelem folytatásaként adjon a székely népnek valami praktikus jó tanácsot, a mely szerint ezt az életrevalónak híresztelt népet meg lehetne menteni és a szemét felnyitni, hogy lássa a veszedelmet, a mely felé rohan. S igyekezzék megmenteni a még megmenthetőket és ébredjen tudatára annak, hogy minő fontos szerepe volna és lehetne neki nemzeti szem-

pontból, itt hazánk keleti felében. És az intézők figyelmét még jobban ráirányítani, hogy e becses nemzeti anyagot ne engedjék végképpen elveszni. Melynek nyélbeütésére az Úr Isten segítse a szerkesztő urat, kívánja

Egy öreg székely.

A kis leányka.

I.

Harmatcsepp a rózsán,
Ha ölébe vette,
Csillag a hold mellett,
Ha kézen vezette :
Olyan volt a Véghné kicsi leánykája.

Virágról mily hamar
Fölszárad a harmat!
Szép csillag, a hajnal
Téged is elaltat,
Mint a kis leánykát az a pár esztendő.

II.

Végh Andorné gyászruhája,
Le-leperdül a köny rája,
— Nehéz göröngy kis koporsón, --
Oh, a szive hogyan fájna!

Múlik egy év, kettő, három :
Új rúgy hajt az élő ágon,
Ifjú asszony csak azt mondja :
— »H'jába várom, h'jába várom!» —

Virág nyit már a *sírhanton*,
Nyit: hogy újra elhervadjon.
Végh Andorné számítgatja :
- »Éltem is így elszaladjon?» —

Szőke haja kaczkíáson,
Túl van már a búsuláson,
Sugva mondja tánczosának :
— »Csitt! a férjem meg ne lásson!» —

III.

Fekszik ágyán kínos betegen,
Őrizője félénk ne legyen :

Égiekről, kicsi lányáról
Jár a szája, mint a sebes szél.
(Azt mondják: az ilyen megsem él.)

— »Feleségem, édes, föl ne kelj!
Hisz gyöngé vagy, mint a hópehely!«
— »Agyam végén az a kis angyal
Az én lánykám! . . . Andor fognád meg,
Oh, nagy Isten, engem nem vár meg!« . . .

Mindkét szeme le van csukódva,
Ninesen messze már a végóra,
Meg se mozdul teste kórágyn,
S kapkod mégis asszott kezével
Lánykájához, a kit *nem ér el* . . .

Pap Domokos.

Szegény asszony!

Este felé állított be hozzám. Az ajtóban szépen letette czók-mókját, azután kezemet — hiába ellenkeztem — megcsókolva, hozzá fogott mondókájához.

Elbeszélte, hogy ő Kolozsvárról jó gyalog, immár 15-ik napja. Ott a kórházban együtt volt egy ide való asszonynyal s az, mikor ő kiszabdult, egy levelet adott át neki s azt hozta el most. Pedig nem erre vitt volna az útja; de hát nagy beteg társának kívánságát hogy ne teljesítette volna? Ki tudja, vajjon az meglátja-e még az ő faluját? Magáról sem hitte ezt, hanem ő kérte a jó Istent másért is, magáért is s a jó Isten meghallgatta a kérését.

Leültetem a kályha mellé, hogy melegedjék meg és pihenjen egy kicsit. Eleget fáradt és fázott szegény a hosszú út alatt.

Leült s tovább beszélt egy húzamban.

Modorában és beszédében volt valami, a miből azt a következtetést lehetett levonni, hogy tudása nagyon korlátolt; de beszédének értelmek, melyből viszont egész lelkiületére lehetett következtetni, oly világos, áttetsző volt, mint a hegyi patak kristály tiszta vize s szive, lelke — színarany.

Bizony, már 15-ik napja, hogy ő uton van — folytatta szavait — némely helyen még csak szállást sem kapott s a göré rakásban töltötte el az éjt. Egy este egy urasági udvarhoz ért; itt megkérdezte a munkásoktól, hogy minek szólítsa az urat, nagyságosnak-e, vagy méltóságosnak? Azt mondták

neki, hogy szólítsa csak tekintetesnek. Mire bement az urhoz és engedelmet kért tőle ahhoz, hogy megmaradhasson éjszakára. Jó ember volt, szívesen megengedte; sőt még bőséges vacsorát is adatott neki. Áldja meg az Isten! Másnap reggel, hátának nyitott sebére, friss borogatást rakott, azután elindult tovább. Hanem a házak közé érve, vagy 8 kutya megrohanta. Hijába szólongatta őket: ne bánts, lelkem, meg ne harapj, lelkem; hijába szórta nekik a mi málét az oláhoktól kapott mind oda, különösen egy nagy, fehér komondor nem tágitott mellőle s össze-vissza rágt a karját. A harapástól mind csupa véres lett körülötte a sár. Ekkorra oda jött a községi bíró is és biztatta őt, hogy jelentse fel a kutyának tulajdonosát. De ő ezt nem tette; mert hiszen a kutyának az a szokása, hogy harapjon s ő is szegény, szerencsétlen asszony, hát minek szerezzen ő másnak bajt, nyomorúságot?

Nagy-Ernyében egy asszonynyal beszélt az uton s az megkérdezte tőle, hogy milyen vallásu; a mikor pedig megmondta, hogy ő református, akkor az kinevette, kicsufolta, s azt mondta neki, hogy a reformátusok, meg az unitáriusok rosszabbak a zsidóknál s hogy a Jézust is ezek ölték meg. Erre ő elkezdett sirni s leült a földre, hogy maradjon el attól a másik asszonytól; mert ő Jézust nem ölte meg és nem szereti az ilyen beszédet! Hiszen jól tudja ő azt, hogy minden vallás jó, csak — úgy mond nevetve — a kárvallás, az nem jó.

A kórházban is megtörtént vele egyszer az, — beszélt nagy buzgalommal tovább — hogy vallása miatt megbúsították és pedig egy katolikus pap (A nevét is megmondja az illetőnek, de ezt már elfeledtem; mégis — ha jól smlékszem — valami „kis Mészárost“ emlegetett.) Ez beteget gyóntatott a kórházban s nagy kínálásával ő rá is erőltette a gyóntást, meg az ostyát. De hát ő azt válaszolta, hogy neki az ostya s a gyónás nem kell; mert meg van neki a maga papja, ha az eljön, akkor majd ő is felveszi az urvacsorát. Mikor kikerült a kórházból, meglátta azt a bizonyos papot az utcán s meg is szólította; megmondta neki, hogy őt akarta erőnek erejével meggyóntatni, de ő nem engedte; mégis a jó Isten őt megsegítette. A pap erre azt mondta, hogy azt hitte felőle, hogy ő katolikus s egy piczulát akart neki adni. De ő azt el nem fogadta tőle. Neki nem kell! Tartsa meg a pénzét!

Nem volt-e igazam? — kérdezé tőlem. Mire én természetesen helyeseltem eljárását s megdicsértem állhatatosságáért.

Nem sokat beszélt már ezután. Azt mondta, hogy ő most Erdő-Szent-Györgyre s Ravára megy; mert Szent-Györgyön

született s Raván is van valami hozzátartozója. Onnét pedig megy tovább Udvarhelyre, a hol betegsége előtt lakott; egyúttal felkért, hogy segíteném meg egy-két krajczárral.

Végül, midőn szerény adományomat átvéve, nagy hálálkodás között búcsuzni kezdett, még valami elveit ruhaneműt kért testvére számára, a ki szerencsétlen nyomorék és a kinek ő az egyedüli támasza, gondviselője s örömmel mutatta csomagját, hogy már kapott is itt az egyik udvarban ruhaneműt s több helyen pénzt. Ő ezt mind nem tartja meg magának, hanem elviszi a testvérének.

Sajnálattal tudatám, hogy most olyas holmim valóban nincsen; mégis ő nagy köszönettel távozott s nem győzte az engedelmet kérni arra az esetre, ha valamivel megbántott volna.

Ugyan mivel bántottál volna meg engem, te szegény aszszony?! Talán azzal, hogy gyermeked beszédeddel a legszebb példát mutattad fel előttem arra nézve, hogy valódi, jézusi értelemben vett együgyű szívvel mint lehet még a legnagyobb nyomorúság között is rendületlenül megállani a szeretetben és a hűségben?

Már künn az udvaron volt, én pedig benn a szobában s ő elmenőben még mindig kívánta a boldog karácsonyi ünnepelést és az Isten gazdag áldását.

Majd batyujával, siető léptekkel tipegett tovább.

A mint utánna néztem, úgy elszorult a szívem. Gondolám magamban: ime ez a szerencsétlen nyomorék a halál torkából kimenekülve, hogyan siet ahhoz a másikhoz, a ki még nálánál is szerencsétlenebb! Beteg testét mint vonszolja hosszú, hosszú mértföldéken keresztül; mint küzd heteken át majd sárral, majd fagygyal s az idő egyéb viszontagságával, védtelenül, kitéve minden baj és veszélynek; mégis zúgolódás nélkül, sőt bizonyos megfoghatatlan élet-vidámsággal szenved el minden nyomorúságot; ezen felül még a rá nézve teljesen idegennek terhet is magára, erőtelen vállaira veszi azzal, hogy megtoldja amugy is végtelennek tetsző, kinos utazását, csak hogy egy szerencsétlen beteg — úgy lehet utolsó — kívánságának eleget tegyen.

Boldog Isten! Mely körből, a nyomorúság mely feneketlen mélységéből választod ki a te apostolaidat! Mely dicső végre teremthetted te az embert, ha a látszólag leggyengébbe is ennyi hősi erőt, ennyi igazi erényt adtál! — Nagy a te hatalmad, a ki mindenhatóságodat leggyengébbjeidben dicsőíted meg!

Ikland, 1901. decz. 21.

Boór J.

A kolozsvári unitárius papnevelő intézet önképző-körének története a XIX. százban.

Pályamű. Irta Barabás István.

— Folytatás. —

IV.

1860—1870.

A 70-es évek egyletünk történetében a legértelmesebbek, egészen a legújabb időkig. Az években föllendült protestáns irodalmi munkásság egyletünkre is jótékony hatással van. A betűk közelebb hozzák a különböző felekezetek tagjait is. Ferencz Józsefnek, Simén Domokosnak, dr Ballagi Mórnak s a pesti irodalom több más művelőinek karöltve kifejtett munkássága és barátságos érintkezése az ifjúságra is élnéki befolyást gyakoról.

Egyletünk is egészen átalakúl az új idők szellemének hatása alatt. A mellett, hogy a könyvtárt folytonosan gyarapítja s pályamunkák és felolvasások kidolgozásával, igen szép irodalmi munkásságot fejt ki, a vidékre is kiterjed figyelve s több unitár. székely falu önképző-körével összeköttetésbe lép. Így a siménfalvi önképző-körrel, de a viszony ismeretlen okokból pár levélváltás után megszakad.*)

Ennél sokkal fontosabb egyletünk életében a pesti ev. ref. theol. önképző-körrel folytatott levelezése, mely ékesen bizonyítja, hogy csekély anyagi erejével is mindig igyekezett lépést tartani a haladással s készséggel karolt fel minden eszmét, mely a tagok művelődését és szellemi látókörüknek kiszélesítését munkálta.

A pesli ev. ref. theol. önképző-kör 1874. január 25-ről keltezve egy meleg hangú levélben keresi fel egyletünket egy »Prot. theol. közlöny« felállítására ügyében. A kérdés a körül forgott, hogyan lehetne e közlönyt a hazai protestáns theologiai ifjúságnak felekezeti különbség nélkül való bevonásával megindítani. A pestiek javaslata szerint a lap tartalmát általában a vallás és egyház s közelebbről a hazai theol. ifjúság ügyére vonatkozó fejtegetések, eszmecserék képeznék«. Minthogy a lap egyik főcélja éppen az volna, hogy a theol. intézetek ifjúságát egymáshoz közelebb hozza s egymással megismertesse: állandó rovat lenne nyitandó az egyes theol. önképzőtársulatoktól vagy theol. ifjúsági testületektől beérkezett tudósítások és közlések számára

Hozna továbbá cikkeket egyes homiletikai kérdésekről, ugy szintén az ifjúságot érdeklő indítványokat, könyvismeretéseket és vegyesekeket.«

»A lap minden hónapban egyszer, tehát az egész év folya-

*) Jegyzk. 1872. 83 p.

mán tizszer jelennek meg, két-három ivnyi tartalommal, kis fűset alakjában, évi 2 frt 50 kr. előfizetési ár mellett.«

A dolog pénzügyi oldalára nézve úgy számítanak, hogy az összes hazai theol. ifjuság létszámát 340-re teszik s ha ezen létszám felénél kevesebb fizetne is elő, így is az előfizetési pénz 2 frt 50 kr.-jával éppen 400 frtot tenne, melyből egy szám kiállítási költségére 40 frt esik, mely összeg éppen elég lesz.

»A lap szerkesztésével a debreczeni önképző társulat volna megbízandó.« A levelet testvéries indulatuk és hazafiui üdvözlétük mellett Szócs Farkas elnök és Lévy Lajos főjegyző irták alá

Egyletünk rokonszenvvel fogadja a pestiek felszólítását s a dolog érdemére nézve 1874. decz. 10-ről keltezett s Sándor Gelgely elnök és Boros György jegyző aláírásával így válaszol:

»Mi is szívvvel, lélekkel pártoljuk s rajta vagyunk egy ily lap megindításán, daczára annak, hogy a többi magyarhoni theol. önképző társulat nem nyújt segédkezet, de hogy minő módon érhető el a cél csak részben is, ez előttünk is a kérdések kérdése.« »Véleményünk szerint, ha egy ivnyi lapot adnánk ki havonként, legkevésbé sem vezetne célunkhoz, mert vajmi keveset mutathatnánk fel ennek hasábjain működésünkről, társulataink történeti mozzanatairól. Egy szóval mi a lap egy ivnyi kiadását semmiképpen nem tartjuk célra vezetőnek. Hogy 2-3 ivnyi tartalommal jelenjen meg, abba édes-örömet belenyugszunk s tőlünk telhetőleg szellemileg és anyagilag most is támogatni igérjük.«

A szép reményekre jogosító közlöny már már a megvalósulás stadiumába lépett, mikor a pestiek egy későbbi levélben arról a szomorú tapasztalatról értesítik egyletünket, hogy részint anyagi kiadások, részint a lap kiadásával és szerkesztésével megbízandó önképző-körnek kiszemelésével felmerült véleménykülönbségek miatt az ügy egyelőre lekerül napirendről.**

Igy állván a dolog, az érintkezés itt is, egy pár levélváltás után, félbeszakad.

A 70-es évek prot-irodalmi termékeiből s különösen a »Prot. Egylet.« kiadványaiból beszerzett munkákon kívül, -- melyek különben könyvtárunknak ma is legértékesebb részei — egyletünk angol unitárius hitrokonaink szives adományaiból is igen sok ajándékot kap.

Az első könyvet Carpenter Mari küldi Kovács János tanár utján 1878-ban.***) »Az angol Unitárius Társulat« Channing »Memoires« czimű munkát küldi meg, Boros György theol. tanár utján. Ajándékoztak még Chalmers bostoni lelkész, Lewesné, a

**) Jegyzk. 1874. 104. p.

***) Jegyzk. 1878. 20 p.

híres író: »Gäthe éléte«, James Clarke: »Channing összes művei« stb. Az önképzőkör azonban még ezen örvendetes gyarapodás után is mindig küzd az anyagi kérdéssel. Időközben a papnövendékek számának apadásával a tagsági díjak is nagyon kevés összeget adnak. Ez a kérdés sok aggodalmat okozott az egyletnek, míg végre úgy segítettek a dolgon, hogy az isk. igazgatóság utján kérelmet nyújtanak be az E. K. Tanácshoz, hogy a majálisi jövedelemből egyletünket jogosan megillető tész, adassék pénztára számára.

Az E. K. Tanács helyet ad a kérésnek és a majálisi jövedelemnek 2/5 részét, mint osztalékot, az egylet részére kiadni határozza s ezzel az anyagi kérdések súlyát részben leveszi a tagok válláról.****)

Az 1867—68. évben szerkesztett alapszabályok — miután az egylet a fejlődés menetén sok olyan irányú intézkedést tett, melyeknek az említett törvények nem feleltek meg — módosításra szorúl.

Az alapszabályokat 1878-ban, tehát 10 év után revideálják a követelményeknek megfelelően, a mi azonban csak 1884. aug. 28-án nyer E. K. T. megerősítést.

Ugyanezen évben az egylet Ferencz József püspök indítványára védnököt is választ, a ki őt a felsőbb forumok előtt képviselje Derzsi József személyében.*****)

S ezzel a lépéssel a szervezkedés véglegesen befejeztetik. Most már teljesen megalakulva, anyagilag megerősödve, védnök vezetése alatt tartatnak a gyülések. A könyvtár ekkor már 624 drbból áll, melyek között különösen Simén Domokos adományából — kinek elhunytáról egy szép ünnepélylyel emlékszik meg az egylet s temetésén is képviselteti magát¹⁾ — igen értékes munkák vannak.

Jeles szokás volt ebben az időben, hogy évközben állomásaikra távozott kollegájukai a beköszöntés napján táviratban üdvözölték. Ebben az évtizedben még csak annyi változás van az egylet életében, hogy távozó védnökük helyébe az igazgatóság Péterfi Dénest nevezi ki.²⁾

S ezzel egy igen munkás és eredményes cyklusra az egylet történetének befejeződik.

(Folyt. köv.)

****) Jegyzk. 1877. 97. p.

*****) Jegyzk. 1878. 97. p.

¹⁾ Jegyzk. 1873. 53. p.

²⁾ Jegyzk. 1879. 19.

Az ifjuság köréből.

A Dávid Ferencs Egylet ifjusági körének 1901. decz. 4-én tartott gyűlése sok élvezetet szerzett a jelen voltaknak. Szentmártoni Kálmán „Áldás és szerencse“ czimen tartott szép felolvasást, melyben Seprű és Bere községeknek a nép ajkán élő eredetét népmesének dolgozta fel. Dr. György János nagyon érdekes előadást tartott a székely nép helyzetéről, mely a leggyökeresebb orvoslást várja. Előadásában rámutatott azon okokra, melyek a székely nép elszegényedését hozták és hozzák létre. Ezen bajnak orvossága az erkölcsi, a szellemi nevelés irányítása és a gazdaság fellendítése. A Nép egyetembe való belépést ajánlja — mit a gyűlés helyesléssel fogad — mint a mely testületnek czélja szellemi uton barátságos közeledéssel megnyerni, tanítani és művelni a népet. A Népegyetem tagjainak haszna: a nép megismerése; a testület pedig az ő tagjaira nézve egy iskola, melyben a nép nevelésére való tanítónak lehet készülni. György János dr ezen indítványát a gyűlés nemcsak magáévé tette, de azon van és lesz minden egyes tag, hogy minél szélesebb körben terjessze ezen annyira üdvös eszmét. — 1902. január 25-én szintén érdekes és tanulságos közgyűlése volt az ifj. egyletnek, a mikor az egylet fáradhatatlan buzgó tagja, Dr. György János gr. Tolsztoj Leónak munkáiról tartott előadást. És épen azért Tolsztojról, mert őt nagyon sokan unitáriusnak tartják, ki az ő munkáiban a biblia szellemét az aesthetika különböző eszközeivel megtestesítve, a legszabadabb szellemben fejtegeti a hamisítatlan igazságot. Nagyon sok érdekes dolgot mondott el előadása során Tolsztoj életéből, családi körülményeiről, életmódjáról és különösen az ő munkáiról. Az adottakért köszönet, de még sok szép tanulságos előadását óhajtjuk megköszönni György dr. úrnak!

(b. a.)

A kolozsvári unit. kollégium konviktusi alapjára küldött összegek.

Ha lassan is, csak gyűl, csak gyűl a múlt emléke, a jövő nemzedékek életforrása. Ugy látszik nem felelték el milyen nagy szegénység uralkodik a mi gyermekeink között! Ugy látszik a *székely kérdésnek* egy kicsinyke pontja ezen a helyen is megoldást nyer, mert kétségtelen, hogy a ki az unitárius kollégium konviktusi alapjához járul, a *székely* ifjuságot segíyezi. Az eddigi adományok itt következnek:

Dr. Ferencz Akos t.-ügyész 50 korona, dr. Schmidth József 25 k., dr. Mátyás Mihály 20 k., Móga Elizeus l. 10 k., Székely Mózes e. felügy. 100 k., dr. Veisz Miksa ügyvéd 100 kor.. Kisgyörgy Sándor l., 20 k., Sebestyén Smil Mór 4 k., Sándor Mózes tanf. 40 k, Tana Sámuel titkár 50 k., Kozma Gyula tanár 30 k, Lőrinczi István lelkész 5 k., Timár Ödön levéltáros 4 k., Pap László m. á. v. hiv. 50 k., Biró Pál lelkész 2 k., dr. Tompa Camil ügyvéd 25 k., dr. Haftl József 20 k.. Leményi Agost 25 k., Varga Dénes isk. igaz. 20 k., dr. Barabás Béla orsz. k. 20 k., Tibáld József lelkész 20 k., Geréb Zsigmond 10 László Miklós áll. fő 5 k., dr. Geley Lajos orvos 30 k., Árkosy Béla b. mérnök 10 k., Orbok Mór isk. igazgató 10 k., Daniel Gábor orsz. képv. 20 k., Geley József közjegyző 10 k., Kiss Sándor tanító 4 k., dr. Kiss Mór e. tanár 20 k., Lőrinczi Dezső tanár 10 k., Pákey Lajos főmérnök 20 k., Székely Gyula vár. mérnök 20 k, Szentiványi József aljbíró 10 k., Veress József t. bíró 10 k., Tana Albert jegyző 20 k, Kanyaró Pál áll. főnök 20 k.. Erdővidéki Takarékpénztár 20 k., dr. Haupt Albert 20 k, Albert Dénes jószág ig. 50 k., Ürmösi Kálmán lelkész 10 Máté Lajos lelkész 20 k., Székely András lelkész 20 k.. Tóth Olivér hivatalnok 20 k., Sándor Géza lelkész 10 k., Dombi János lelkész 10 k., Kiss László lelkész 20, összesen: 1070 koronát.

Az unitárius név.

— Az amerikai Unitárius Társulat közbecsülésben álló, derék elnökétől közöljük az alábbi cikket. Félhívjuk rá olvasóink figyelmét. Nagyon igaz megvilágítása ez az „unitárius“ névnek, nagyon helyes és tiszta annak a következménye. —

A *Nemzetközi Unitárius Konferencia* londoni gyűlésének egyik nevezetes eredménye volt az unitárius név jelentőségének fölfedezése. Sok vitatkozás folyt a mi kis testületünkben a felől, hogy az „Unitárius“ nevet használjuk-e avagy mást vegyünk föl, de az eredmény mindig az volt, hogy akármily tisztesség vagy hátrány jár is vele, jobb lesz megtartani.

Angol testvéreink között még nagyobb volt az eltérés ugyanebben a kérdésben, miután a nagy Martineau maga is szeretett volna egy más, általánosabb elnevezést. Midőn az „Unitáriusok és más szabad vallásos gondolkozók Nemzetközi Tanácsát“ szerveztük, legkitünőbb tanácsadóink figyelmeztettek, hogy az unitárius szó használata veszélyessé válhat az egész ügyre, sőt még azt is mondták, hogy egy ilyen Tanács össze-

hozása lehetetlen lesz, ha a czimbe theologialag korlátozó szót vesszünk be.

Megvallom, magamnak is megvoltak aggodalmaim s midőn képviselőink a mult nyáron elindultak a londoni gyűlésre, egyetértettünk abban, hogy ha e név akadály lesz és visszatart más szabadelvű gongolkozókat a velünk munkálkodástól, mi ne sűrűgessük a meghagyását.

De mi volt az eredmény? Távol attól, hogy akadály lett volna, épen az unitárius név adta meg a gyűlésnek egyik fő jelentőségét és erejét. Europai barátaink és dolgozótársaiuk fölismertek benne egy oly nevetés alatta egy oly testvéri szövetezetet, a melyben mindnyájuknak öröme telt. Nemcsak, hanem ismételten kifejezték, hogy ez a legtöbbet jelentő és legmegfelelőbb év a szabadelvű keresztények által ez ideig fölvetett nevek között, melynek értékét előttük nagyban fokozta az a tény, hogy Ámerikában, Angliában és Magyarországon szervezett testületek viselik ezt a sokat magába ölelő nevet és máris igen szép és megható hagyományok és emlékek fűződnek hozzá.

Ha az „Unitárius“ szó csak „anti-trinitarius“-t jelent, akkor természetesen kihívó és az is lesz, de ezt a jelentését elveszítette teljesen. Ez — főleg Európában — már nem a theologiai megkülönböztetés, sem a félig elfeledett dogmai vitatkozás eredménye. Hanem az a név, a mely legjobban kifejezi az egyesülési és egyesítési hajlam eszméjét, azt az eszmét, a melyért sok buzgó lélek az egész föld kerekéségén mindenütt és mindig törekedett.

Nem az-e kötelességünk most, hogy észrevegyük, hogy e név ki van emelve helyi és vidéki jelentőségéből? Most már nem szabad megengednünk, hogy valamely szük látókörű fölfogásnak vagy alsórendű magyarázásnak legyen kitéve.

Öröm kell hogy legyen nekünk e név használata, mivel ez azt a tant fejezi ki, a melyet az egész keresztény világ elfogad. Most már az egész kereszténység együtt és egyértelműleg elmondhatja a niceai hitvallásnak — habár az a trinitarianismus symboluma — első tételét: hiszek egy Istenben, a mindenható Atyában.

Az is világos, hogy az unitáriusok nagy föladata a ke-

reszténység háborgó töredékeinek egyesítése, a közösen vallott nagy igazságok elismerése.

A mely hitet mi vallunk, ugyanaz a hit, a mely mindenik egyházban az őszinte, igaz istensiszteletet áthatja, a mely minden theológiának hátteréül szolgál, a mely jelenlétével megszentel minden véleményt és a mely nélkül a vallási vélemény, csak csalódás.

Az „unitárius“ név nem jelent, nem szabad, hogy közönséges tagadást jelentsen. Ellenkezőleg, ez a név olyan birodalomba lépésre jogosít föl, a melyben a különböző multu és nemzetiségű népek mindnyájan egyesülhetnek közös munkában és a közös Atyának imáadásában.

Midőn mi az unitárius névhez való hűségünket és ragaszkodásunkat hangoztatjuk, kijelentjük, hogy ez teljesen másodrendű a név és az egyházszervezet czéljául kitzűött magasztos czél mellett. Mi készek vagyunk arra is, hogy ha a szellemi szabadság és egység szent ügye úgy kívánja, a nevet egészen alárendeljük, de a nemzetközi tanács fölfedezte előttünk, mily szerencsés és jó név az a mi nevünk, hacsak azt a legtágasabb és legigazabb értelemben használjuk.

Boston.

Eliot A. Samuei.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

— *Az Unitárius Közöly jelen számának önálló melléklete a Nők világa 1-ső száma.*

— **A Brassai siremlékre** gyűjtés érdekében bárczakönyveket küldött ki espereseink utján, lelkészeinkhez, az intéző bizottság, melynek élén Dr. Farkas Lajos egyet. tanár a kolozsvári róm. kath. egyház főgondnoka, Merza Lajos kir. tanácsos, az EMKE főpénztárnoka, Vass Domokos polg. isk. tanár és lapunk szerkesztője áll. Lelkészeink bizonytalán méltányolni fogják azon kérésünket, hogy bárczakönyveiket még február folyamán számolják el a pénztárnoknak.

— **Püspökünk új könyvéről** az Unitárius Hittanról nagy elismeréssel ír a Prot. Egyh. és Iskolai lap. Dogmai felfogásával nem egyezik, de sok szépet és jót talál a könyvben.

— **A kereszturi gymnasiumon** vehető észre a megerősödés. Munkálkodik nemcsak a falak között, hanem kifelé is. Február 8-án koncerttel egybekötött táncvizigalmat rendez A koncerten Dr. Szolga Ferencz tanár felolvas, Sándor Ilona kisasszony énekel, Vári Domokos szaval, Sándor Ella kisasszony zongorán játszik, az ifjusági dalegylet énekel. Védnökei: Dr. Bedő Albert, Dr. Jankovics Pál, Gálffy Kálmán, Sándor János. Elnökei: Szolga Ferencz, Csiky István, Gálfalvi Sámuel, Pap Mózes (pénztárnok) Katona Sándor (ellenőr) Jó alkalom lesz a vidék intelligenciájának találkozásra és mulatásra.

— **Nagy Lajos** az árkosi népes gyülekezet derék ifju lelkésze január hó 18-án 30-ik életévében, házassága 10-ik hónapjában meghalt, Nagy részvét mellett január 19-én temettetett el. Rövid 6 évre terjedt lelkeszi szolgálata alatt három egyház ragaszkodó szeretetét és bizalmát nyerte meg Hódmezővásárhelyen, S.-Köröspatakon és Arkoson. Ővei benne a feldehetetlen gyöngéd férjet, hálás fiut és önfeláldozó szerető testvért, hivei, ismerősei és számos barátai a mindenkit tisztelő és szerető emberbarátot, a közügy lelkes bajnokát, Isten igéjének tüzelkű és mély tudású hirdetőjét, őszinte hű barátot gyászolják. Halálát legmélyebben fájlalják: ifju özvegye Faluvégi Vilma, atyja Nagy Mózes nagy-solymosi és testvére Nagy Béla bethlenszentmiklósi lelkész övéikkel. Habár teljes öthétig tartó s folyton súlyosbuló betegsége köztudomásra jutott, mégis halálának híre mély megdöbbenést okozott. Saját végakarata szerint felette imát könyvek között és könnyek árjától kísérve Bölöni Vilmos s.-köröspataki lelkész tartott, a sirnál Székely Zsigmond kálnoki lelkész vett búcsút tőle szerettei, ismerősei, barátai, hivei és kartársai nevében. Emléke áldott! Nyugodjék csendesen!

Halálozás. Kádár Lajoska, gyepesi lelkészünk Kádár Lajos 6 éves fiacskája. január 4-én elhunyt.

— **A „Nők világa“ alapjára** Perczel Ferenczné öngnagsága ívén Budapesten adakoztak: Derzsy Károlyné 2 korona, Török Kálmánné 2, Wendler Irma 4, Korchmáros Kálmánné 1, Buzogány Agnes 2, Buzogány Anna 1, Perczel Flóra 2, özv. Kozma Ferenczné 4, Józán Miklósné 2, Kozma Gyuláné 4, Faluvégi Áronné 3, Dr. Ürmössy Gyuláné 4, Dr. Székely Ferenczné 6, Fábry Edéné 2, Pessy Jánosné 4, Gömörly Károlyné 4. Egy unitárius* 20, Perczel Mártha 1, Perczel Judith 1, Perczel Olga 1 korona. Ezen az íven együtt 70 korona.

— **Dévaványai egyházközségünknek** az istentiszteletekhez egy háromium beszerzésére adakoztak: Ferencz József 10 kor., Petrichevich-Horváth Kálmán 10, Fekete Gábor 5, Szigethy Miklós 10, Éjszaki Károly 2, Péterfi Dénes 2, Pákei Lajos 5, Gál Jenő 5, Gyöngyösi Béla 3, Jékei Aladár 1, Magyar Mihály 10, Dr. Boros György 2, Dr. Veres Lajos 2, Albert Dénes 10, Vécsei Sámuel 10, Szigethi Csehi Ákos 2, Molnár Sándor 2, Árkossy Lajos 5, Orbók Ferencz 2, Pál István 2, Dr. Kozma László 2, Karabágy Albert 1, Székely Sándor 2, Ürmösi Jenő 2, Kopp József 2, Csifó Salamon 2, Sárdi Lőrincz 2, Dr. Gál Kelemen 2, Dr. Tompa Kamil 1, Lakatos Ferencz 2, Hadházi Sándor 2, Gálfi Lőrincz 2, Demeter Dezső 2, Dr. Kozma Endre 2, Pálfi Márton 2, Ilidegh Mihály 2, Dr. Nyiredi Géza 2, Nagy Gyula 3, Lassel Gyula 2, Kovács János 2, X. Y. 2, Benkő Mihály 5, Mózes András 2, Benczédi Gergely 1, Kanyaró Ferencz 2, Major Sándor 1, Orbók Mór 2, Kóváry László 4, Ulár Pál 2, Tóth Ernő 1, Boér Gergely 1, Gyulay Árpád 3, Fekete Pál 2, Fekete Gyula 2, Nagv Lajos 2, dr. Fran-Kis István 1, Lászlóczki Samu 2, dr. Ferencz József 2, Ferencz Gyula 2, Berde Károly 1, Orbók Elek 1, Mikó Imre 3, dr. Gálffy Endre 1, Márkos Albert 1, Kozma Ferencz 1, Ambrus Gergely 1, Buzogány Gyula 1, dr. Balázs Ferencz 1, Gyulai László 5. együtt 194 korona, egy jó barát által 6 koronával kiegészítve összesen 200 korona.

Az egyházközség nevében fogadják mindnyájan köszönetemet szives adományaiért, melyet az irt célra a mai napról elküldöttem.

Kolozsvárt, 1902. januárius 17-én.

Ferencz József,
unitárius püspök.

* Tudomásunk szerint ez a névtelen, áldozatkész unitárius Ürmössy Miklós a budapesti Dávid Ferencz Egylet érdemes elnöke. A kezdet valóban lelkesítő, s mi nem is kételkedünk, hogy a buzgó követők következni fognak. Fél e lobogót!

— A kolozsvári unitárius kollégium irásában és képekben. Az „Erdélyi Protestáns Lap“ ezeket írja: Ily czimen jelent meg a mindig agilis unitár. theol. tanár szerkesztésében egy új kollégium diszes képével, történetével és leírásával, kiválóbb püspökök, gondnokok stb. arczképével és életírával, az új kollégium felszentelésével stb. Úgyes gondolat volt Dr. Boros tanártól, hogy a diszes, sőt fényes új kollégium felavatásának ilyen kedves és érdekes irodalmi emléket is állított. Csak gratulálhatunk az unitáriusoknak és Dr. Boros tanárnak is.“

— London város lakossága az újabb népszámlálás szerint: 6.570.000. 1891-ben 5.600.000 volt. Gyarapodás 910.000. A mai lakosság egész Anglia lakosságának majdnem egyötöd része. A tiz évi szaporulat nagyobb mint az egész lakosság volt ezelőtt száz évvel. A szaporodás mindennap 250 lélek.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

Perselyünk. Nemes szívü einökünk Báró Petrichevich Horváth Kálmán sürgeti a persely-gyűjtést és elől megy a nemes áldozásban. Jól tudja mit mivel, midőn a D. F. Egyletnek egy kis tőkét akar teremteni. Milyen áldás volna ha a tanévkezdetén 5—10 szegényt jelláthatnánk tankönyvvel, télkezedtén ruhával. Milyen ijesztő látvány egy-egy szegény sovány tanuló 15 fokos hidegben egyetlen vékony nyári szőttesből készült derékig érő kabátban! Küldjünk 500-an 1—1 koronát a tél folyamán a D. F. E. perselyébe Kolozsvárra. Öltöztessük fel a szegényeket!

Pályázatok. A Dávid Ferencz Egylet pályázata „Hogyan kell a gyermekeket és ifjakat az igazmondásra rászoktatni“ márczius 1-én lejár. Lelkész, tanító urak és mások vegyék tudomásul. Pályázni kell.

A Dávid Ferencz Egylet házi estélyje a f évben márczius 1 napján a New-York termeiben fog tartatni. Ezt az estélyt a mulatni szerető közönség kívánja rendeztetni. Az Estély védnöki tisztségét elvállalni szivesek voltak: Benczédi Gergelyné, Ferencz Józsefné, Haller Rezsőné, Br. Petrichevich Horváth Kálmánné, Báró Kemény Gézané, Mikó Imréné, Pákey Lajosné, Zsakó Istvánné, Dr Bálint Gábor, Daniel Gábor, Fekete Gábor, Ferencz József, Gál Jenő, Dr. Gálffy Endre, Br. Petrichevich Horváth Kálmán, Kozma Ferencz. A részletekről később adunk tájékoztatást.

Uj tagok. A Dávid Ferencz Egyletbe az uj egyleti évben beléptek: Benedek Vincze, Győr; Gyulai Lajos, Nagy Árpád, Szász István, Ágoston György, Lancz Jánosné (felsőfehérvári f. egylet), György Vilmos (gyűjtő György János), Pál István; Ürmösi József (ifj. Ürmösi Jenő), Blaschnek Rezsőné, Schatz Ignác, Fábry Edéné (3. bpesti egylet), Szabó György, ifj. Barabás József, Veres Áron, Damo Dániel, Benkő Árpád, özv. Pilbert Ferenczné, Barabás Károly, Barabás Pál, Kiss József, Gelei Barabás Sándor, ifj. Barabás Sándor, Ördög Ferencz (12 háromszéki f. egylet, Nagy Lajos lelkész); Toth Birike, Székely József, (2. gyűj. Toth György); Kiss Sándor, Vásárut; Fekete Mihály, Végh Mihály, Pál Jánosné, Oklánd; dr. Vernes István, Erzsébetváros; Pilner Gyula, Várady Józsefné, Káruilyfalva; Volf Józsefné, Maros-Ludas; Kiss Jolán, Kiss Irén, Erzsébetfalva. (Folyt. köv.)

Az egylet pénztárába 1901. deczemher 24 től 1902. január 27-ig rendes tagsági díjat fizettek: Perczel Ferenczné, Perczel Ferencz Bpest, Kádár József Deés, Nagy György Kolozsvár 1902-re, Hadházi Sándor Kolozsvár 1901-re, Mórítz Márton Kolozsvár 900—901-re, Gyöngyösi Lajos Tasnád, dr. Vernes Isván Erzsébetváros, Pilner Gyula Torda 902-re, Barla Domokos Torda 901-re, Csongvay Géza M.-Illye, Bardocz Gyula Szászváros, Kiss Irén, Kiss Jolán Erzsébetfalva, Kiss Jakab Kövend, Kovács Ábrahámné 902-re, Bedő Gyuláné

Brassó 901—902-re, Varga Ödön Zilah, Kis Mózes Erzsébetfalva, Máté Pál Komárom, özv. Comanesku Sándorné Kolozsvár, Zsakó Istvánné, Székely Mózes N.-Szeben, Hédervári Hugó Erzsébetfalva 902-re. Zsakó István Kolozsvár 901-re. Pal István Kolozsvár, Léтай Gyula Beszterce, Csegezy Márton Bethlen, Hidegh Mihály Kolozsvár 902-re. Zöld Mariska M.-Andrásfalva 901-re, Tóth Albert M.-Ketzél 98—902-re. özv. Bogvay Kálmánné Kaposvár 902-re, Kerekes József, Kerekes Józsefné Bpest, 902-re, Varga Zsigmond Csekefalva 902-re, dr. Székely Ferencz Bpest 901—902, Varga Ilonka Csekefalva, Vadász Ilona Csekefalva, dr. Morvay Istvánné Kovászna 902-re, özv. Gálfalvi Sámuelné Héjasfalva 901-re.

Előfizetési díjat fizettek: Weress Ferencz Torda 902-re, Márkos Ferencz M.-Vásárhely 902-re, Holf Józsefné M.-Ludas 902-re, Simon Péter Tövis, Sinczky N.-Szeben, Lőrinczy Dezső D.-Szt.-Márton 902-re, Grúz István 901-re, Kispál Miklósné Zsibó, Sándor Mózes Sz.-Udvarhely 902-re, Máté Lajos Kövend 901-re, Sárdi Klára M.-N.-Csán 902-re, Csegezy Pál Parasznya 901—902-re, Boros József Brassó, Székely Sándor Kolozsvár 902-re Weress Sándor Gy.-Sz.-Király 901-re, Májay Béla Bpest, Szakács Ferencz Offenbánya 902-re, Böckel Károlyné Kolozsvár 902-re, Damokos Árpád Tamási, özv. Pál Andrásné Kolozsvár 902-re, Unitár. gymn. olv. egyl. Sz.-Keresztur 901-re, Egyed József M.-Csapó 900-ra, özv. Miklós Józsefné Teke, Gerjovits József Somberek 902-re, Veress Ferencz Árkos 97—901-re, Simó Ferencz Bpest 902-re, Rákosi István Abrudbánya 900—902-re, özv. Koncz Györgyné N.-Borosnyó 900-ra, Áll. tanítóképző intézet Sz.-Keresztur 901—902. Rutkovszky Róbertné Kolozsvár, Gy. Kovács Mihály M.-Ujvár, Ürmössy József N.-Sajó 902-re, Geréb Ádám Sz.-Kraszna 902-re.

Az aranyos tordaköri fiók-egylet pénztárába fizettek: Kleinhempel Sámuelné, Kleinhempel Adolfné Torda 900—901-re. Gaál Domokos, Finta Károly Kövend 901-re, Léтай Máté Ar.-Rákos 892—902, Nagy Balázs, Albert János, Varga Dénes, unitár. egyházközség, Gymnasiumi könyvtár, Torda 902-re, Lőrinczy Dénes Torda 901-re, Szigethi Cs. Sándor Torda 902-re, Csegezy Mihályné Torda 901-re, Solymosi Iza Torda 902-re.

Az egylet perselyébe ajándékoztak: Méltóságos Báró P. Horváth Kálmán főgondnok úr 50 koronát, Perczel Ferenczné urasszony Budapestről, a „Nők-Világa“ czéljaira 46 koronát, Albert Dénes úr Kolozsvárról 20 koronát. Fogadják e helyen is az egylet köszönetét.

Kolozsvár, 1902. január hó 27-én.

Gálfy Lőrincz,
pénztárnok.

Szerkesztői izenetek. B. I. lelkész urnak Tfva Most már tüzetesebb tájékozással is szolgálhatok. A „Magyarság“ a Benedek Elek lapja, egész évre csak 14 korona. Sem több sem kevesebb. A vasárnapi szám — a legújabb — van előttem. Vezető czikkében igazi értelmét adja a „hazafiságnak és emberszeretetnek.“ A vonal alatt a VIII. vasárnapi levélben Gaal Mózes a „lelkem Nénémasszonynak“ ir tiszta, zamatos székelyességgel. Belül az ország s a világ dolga van elmondva sem igen röviden sem igen hosszasan. A vasárnapi olvasónak is, a minden napinak is kijut bőven, az igazán „eredeti közleményből.“ Mint székely lelkész nagyon fogja érdekelni a „mentő munka“, melyben izzadásig küzd a székelység érdekében. A Benedek Elek egészséges észjárását ismeri. — N. B. J. L. Szives köszönet. Ez már készen volt.

TARTALOM: Székely dolgok. Egy öreg székely. — A kis leányka. Pap D. (Költ.) — Szegény asszony! Boór J. — A kolozsvári unitárius papnevelő intézet önképző-köreinek története a XIX. százban. Barabás István. — Az ifjuság köréből. b. a. — A kolozsvári unit. kollégium konviktusi alapjára küldött összegek. — Az unitárius név. Eliot A. Samuel. — Egyházi és iskolai mozgalmak. — Egyleti élet és munkásság.

Nyomatott Gámán J. örököse könyvnyomdájában Kolozsvárt.

Unitárius Közlöny

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára 2 k. 40 f. (1 frt 20 kr.) Egy szám ára 24 fillér (12 kr.)
Egyleti tagok, 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek. Minden pénz
Gálfi Lőrincz egyll. pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

*Ha mindenki igyekezne megtenni bár annyi jót, a mennyit
kigondol, akkor felényi rossz sem történne e világon.*

*Senki sem olyan rossz a milyennek híresztelik, senki sem
otyan jó a milyennek képzelik, de inkább legyen a jó kevésbbé
jó, mint a rossz egy kevésse rosszabb.* b.

I m a.*

Isten! mennyei jó Atyánk! ki jelen vagy mindenütt s a tiszta szív és lélek előtt sehol el nem rejted magad, téged keresünk ez órában, melyet ünnepélyessé, e családi hajlékban, melyet templommá szentel lelkünk hozzád vágyódása, szívünk égfelé emelő buzgósa. Ötszejöttünk e felebarátunk, a te bened való hitben, rokonunk bázában, hogy a közös áhitat és buzgóság szárnyain könnyebben felemelkedhessünk hozzád e siralom völgyéből, hol töled minden elvon s hozzád emelkedésünkben akadályoz. O! pedig te nem volnál messze tőlünk, ha más irányba nem vinnének e világi gondjaink; lételeid és dicsőséged hirdetné itt mindent nekünk, ha földi vágyak és szenvedélyek zúgása nem nehezitné hallásunkat; színről-színre láthatnánk mindenütt, ha bűn és tudatlanság nem homályosítaná lelki szemünket, sőt mindig közelebben lehetnénk, ki hozzánk nem csak közel, hanem bennünk is vagy, lelkünkben is lakozol, ha a testi élet gondja, bújja, baja nyomasztólag, elszibbasztólag

* A f. köhér-szakadáti szórványban egyik egyháztag házában tartott istentiszteleten.

nem nehezednék lelkünkre, mely zsidbadságból, fásultságból oly nehezen s csak egy-egy ilyen órában tudunk feleszmélni!

O! mily nagy szüksége van azért a földi embernek a lelki élet e fölemelő, megszentelő óráira, hogy rólad egészen el ne feledkezhessék s a testi élet tisztátalan hullámaiba végkép el ne merüljön!

De mily nagy szükségünk van azokra különösen nekünk, kik a vadon erdőségek között, világtól és emberektől elszakadva. sőt itt is, mint oldott kéve, mint pásztor nélküli nyáj, szét-szórva élünk, hol a tudomány és vallás értelmet és lelket mívelő, nemesítő adományaiban, áldásaiban oly ritkán részesülhetünk; hol lelki gondozatlanságunkban a bűn több és erősebb kísértéseivel kell küzdenünk, hogysesem azokon gyarló önerőnkől daldalmunk lehetne; s hol míg testi életünk, egészségünk táplálékait, fűszereit bőven termi fű, fa, virág, üde lég és tiszta vizü forrás, patak: lelkünk éhezik és szomjazik, sebei bekötözetlen gyógyir nélkül vérzenek. küzdelmeiben bátorító, szenvedéseiben vigasztaló szót hiába vár s fájdalmanak szavára is visszhangot, csak erdők zúgása ad.

Mily nagy szükségünk van nekünk a lelki élet oly föl-emelő, megszentelő óráira, mint a minő — O! ezer hála! neked Isten — ime megérkezett!

Együtt vagyunk; összegyűjtött a te hozzánk küldött szolgálád s a mi gondozónkká tett lelkipásztorunk. Imádkozunk . . . s oly boldogoknak érezzük magunkat, hogy általa most már méltóbb buzgósággal imádkozhatunk hozzád s kiemelkedve a mindennapiság nyomasztó ködéből, lelkünk közeledhetik hozzád, feléd! Oly boldogító a tudat, hogy ezután többször is részesülhetünk a téged dicsőítés e minket nemesítő és boldogító óráiban! Nem vagyunk többé pásztor nélküli nyáj! Van lelki vezetőnk; gondozónk, ki ha velünk nem marad is, sorsunkban nem osztozhatik is, de itt marad léleekben, köztünk él tanításaiban, intelmeiben s eljön hozzánk testben is többször, meglátogat olykor szívesen, hogy megtartsan a te félelmedben, az erény és igazság utáiban, családnak, egyházunk és hazánk iránt a halálíg való hűségben s mindazoknak követésében és cselekvésében, melyektől az élet koronájának, a mennyei üdv és boldogságnak elnyerése függ.

Oh! hála neked Isten! s ezer köszönet egyházunk főhatóságának e reánk is kiterjesztett atyai gondoskodásáért, a most és ezután nyujtandó lelki örömkért. Fogadd kedvesen oh mennyei Atyánk! szívünk, örvendező lelkünk hálaadó imáját. Tégy méltókká minket atyai kegyelmedre, főlebbvalóink gondoskodására; adj értelmünknek fényt, lelkünknek erőt szent igéd meg-

értésére, követésére, a lelki élet üdvös cselekedetei gyakorlására. Cselnekedd, hogy úgy e mostani, mint ezutáni látogatások és szent órák üdvös hatása és eredménye lássék meg egész életünkön. Segélj minket a jóban és segéld a mi lelkipásztorunkat hozzánk gondozása és nevelése szent munkájában. Add áldásod ma kötött szövetségünkre most és mind örökké. Amen.

Szász András.
unitár. lelkész.

Unitáriusok Romániában.

Egyházunk testén egy súlyos betegség észlelhető, mely lassan, de folytonosan szívja, emészti tápláló nedvét, bénítja munkaképességét. E betegség a székely kivándorlás, melynek láza nemhogy csökkenne, hanem mindig nagyobb és veszélyesebb mérvű emelkedést mutat. Hát a buzával, borral, aranynyal, ezüstrrel, vízzel, sóval, fával gazdag Erdély nem tudná tovább eltartani az ő legkedvesebb és annyi mostoha száz éven át híven gondozott gyermekét, a székelyt? Itt szász és oláh megtalálja megélhetésének biztosítékait, ragaszkodik e helyhez, földhöz, melynek barázdái sohasem mostohák a szorgalmas munkához; hát csak az édes gyermektől, ki annyi vért áldozott annak életéért, ki szorgalma és életrevalósága által nevéssé tette magát a világ népe előtt, csak a székelytől tagadná meg e föld a munka után a sikert, a verejtékezés után a kenyeret? A gyermek- és ifjúkor édes emlékei, melyek az erdőkoszoruzta hegyekhez, áldással terhelt halmokhoz, virágos rétekhez, az egyszerű, de mégis egy világot rejtő szülői hajlékhoz fűződnek, hol a napot először láttuk, hol a szülői szeretet édes melegével táplálkozva nevedtünk, hol az ifjuság édes reményei boldogságot előlegeztek — semmi vonzalmat, kapcsolatot nem képeznének? A templom, mit apáink, egyik kezökben kardot tartva, másikkal a falakat rakva, építettek, mint hajdan Izrael fiai, hol rokonainkkal, feleinkkel jóban és roszban egyaránt, de édes anyanyelvünkön imádkozva emelkedhettünk Istenünkhöz; az iskola, hol értelmünknek világot, szívünknek, lelkünknek nemességet szerezve, születtek meg boldogító vágyaink, reményeink; a temető, hol véreink pihenik fáradalmaikat, — mind oly semmi, vagy csekély dolgok lennének, hogy marasztaló szavaik lelkünkre hatást nem gyakorolnának? Vagy tán van hely ezen kívül a világon, hol „tisztább a patak, zengőbbek a dalok“, a hol az édes otthon drága kincseit feláldozva, ez áldozatainkért kárpótlást nyerünk? Mondja, állítsa bárki, de én nem hiszem, mert tudom, hogy e bérczes kis haza egyetlen szorgalmas, munkaképes, tisztességes gyermekét éhen veszni nem hagyta soha!

De nem kutatom az okokat, melyek Erdély legmunkásabb népét, a székelyt szülőföldjéről idegenbe távozni késztetik, most csak e veszedelmes betegségnek egy gyógymódját óhajtom jelezni!

Tény az, hogy erdélyi egyházainkból Romániába kivándorolt unitáriusok száma meghaladja az ezeret. Hiu remény az, hogy e szám csökkenni fog. Pár évi tapasztalatom az ellenkezőről győzött meg. Kormányunk a kivándorlást ellensúlyozó törekvésének eredménye alig lesz több, mint hogy hatóságainkat az eddigi könyelmű eljárásnál szigorubb ellenőrzésre fogja kényszeríteni. Egyházunk népességéhez arányitva e fennebb jelzett igen tekintélyes számú unitárius lélek gondozás nélkül él. A magyar szóval elfeledi szokásait, egyenként szakadnak el a kötelekek, melyek hazájához és egyházához, vallásához kapcsolódtak, annyira, hogy az eltávozottak nagy része csak névleg szerepel anya-könyveinkben, tényleg meghalt reánk, vallásunkra nézve Igen! mert a székelynek hasztalan szépítjük a szomorú valót, nagyon természetévé vált a könnyű assimilatio. Mit tegyünk? Van egy rendeletünk, mely szerint mi, mint lelkészek kötelesek vagyunk távollevő hiveinkkel az összeköttetést levél által fönntartani s velök szemben a „cura pastoralis“ gyakorolni. Ez ideának megjár, de valósítani lehetetlen. Miért? Azért, mert az eltávozó szerint hozzánk való tartozandóságának kötelekei, Erdély határára elszakadnak. Ő nem tartozik nekünk semmivel, hisz ez távozásának egyik feltétele, s mint ő mondja, ne törődjünk mi sem vele. Másfelől Románia, vagy csak Bukarest sem oly kis hely, hogy leveleinkkel őket, kik legtöbbször helyhez sem kötött szolgálatban állanak, feltaláljuk; hiszen tapasztalom nem egyszer, hogy tartózkodási helyüket hozzátartozóik sem ismerik. Más és gyorsabb hatású orvosságra van szükségünk! Az én eszmém ez: Brassó központtal, közös teherviseléssel, szervezzünk egy vándor lelkészi állást. Hogy miért Brassóban és nem Bukarestben? azt is megmagyarázom. Brassóban leányegyházunk van 657 lélekszámmal és több elemi, tanoncz, polgári, fiu- és leány, ipar, közép, real, felsőbb stb. iskolákba járó 100-nál több tanulóval. Beszolgáló lelkész az összes tanulókat a hit- és erkölcs-tanbau hetenként egy órán oktatja. Ilyen körülmények közt „lelkésztől“ azt várni, hogy a kivánt eredményt mutassa föl, túlhajtott követelés lenne. Ha valahol szükség van a lelki gondozóra, ki jelenlétével összetartsa a hiveket, minden időt felhasználva vallásunk elveire, igazságaira oktassa növendékeinket, ki erős, hazafias érzésével ébren tartsa a nemzeti érzést, úgy az a hely csak Brassó lehet. E hely végvára nemcsak a székelységnek, hanem egyházunknak is, kitett és megtámadott pontja nemcsak a magyarságnak, hanem lelki gondozás hiányában vallásunknak is.

A brassói lelkésznek kötelessége lenne Bukarestben I. egyházat szervezni s ott a lelki gondozást havonként legalább egyszer gyakorolni, a kivándorlókat lelkészeink segítségével nyilván tartani s a most reánk nézve veszendő hiveket egyházunknak és vallásunknak megtartani.

Ez mind szép — mondják sokan — eddig e terv elfogadható, de hol az a 3000 korona, mert annyi föltétlenül kell, miből a lelkészt fizetnők? Fennebb jeleztem, hogy ez állomást közös teherviseléssel szervezzük, azért, mert egy brassói lelkész nemcsak helyi, hanem egész vallásközönségünk, de többet mondok, magyar államunk, nemzetünk érdekét szolgálná. Alig van egyházunk, a honnan Brassóban vagy Romániában ne volna unitárius. Tehát az a lelkész nem annyiban a brassóiak, mint vallásközönségünk lelkésze lenne. A 3000 koronát évenként úgy gondolom biztosíthatni: összes egyházaink érdekeltségök arányában fizetnének 700 koronát. Hogy a lelkészeket ne mondhassák önzőknek, kik sokak szerint jelenben dús jövedelmet élveznek, évi kongruájokból fizessenek az egyházak által fizetendő összeg arányában 700 koronát. A háromszéki, felső-fejéri, udvarhelyi egyházak és lelkészek, mivel számosabb hívők lenne a brassói lelkész gondozása alatt, több, a többiek kevesebb összeget fizetnének. Brassó adna lakást és 600 koronát. Vallásközönségünk pénztára fizetne 1000 koronát. Miből?: Nagynevű Berde Mózsánk 2000 koronát hagyott a szegényebb belső emberek segélyezésére. Legújabbban e végrendeleti rendelkezés azzal lett megszorítva, hogy ez összegből csak a kertészettel és méhészzel foglalkozó lelkészek és tanítók részesülhessenek, holott tudtommal a végrendelet szerint ezek csak előnyben részesítendők. Jól van, álljon meg a legújabb értelmezés. Ámde ebben az esetben ama 2000 korona fele része legalább is meg fog maradni évenként. Ha ez összeget a közpénztárba be lehetne és lehet adni, azt hiszem nem sértenők meg a végrendelet intenczióit, ha az összegből évenként 1000 koronát a brassói lelkész javadalmazására adnánk. A mint fennebb is jeleztem, egy brassói unitárius lelkész a magyar államnak is fontos szolgálatot teszen, e szolgálat megjutalmazásától tehát kormányunk sem zárkozhatik el. Ime! kedves olvasóim! egy terv, egy gyógymód egyházunk testén pusztító betegség gyógyítására. E sorok irására más érdek nem vezetett, mint egyházam, vallásom és magyarságom szeretete. Ha mindnyájunkat ez az érzés fog vezetni, kiket ez ügy érdekel, úgy nemsokára nemcsak terv, de valóság fog lenni egy brassói lelkészi állás szervezése, veszendő hiveink megtartása, fájó és pusztító sebünk gyógyulása. Adja az Isten!!

Árkos, 1901. decz. 5-én.

Nagy Lajos, árkosí lelkész.

Fájó érzés fakad e sorok olvasása után, nemcsak azért, mivel az író, a derék ifju lelkész „a testén pusztító betegség gyógyítására“ nem talált orvosságot, hanem azért, mivel „meghalt reánk, vallásunkra nézve.“ A cikkben foglalt kérdés, égető kérdés, a megoldásra tett javaslat nem alaptalan. Érdekelt lelkészeink készítsék meg a szükséges statistikát. Lássuk meg, mit lehet tenni

Szerk.

Magyar estély Londonban.

Az angol unitárius társaságnak 1901. nyáron Magyarországra és Erdélybe rendezett látogatása és ottan tett kirándulásai örök emléküek maradnak. E látogatás hatása messze elágazó és máris sok tekintetben érezhető. Nemcsak a baráti viszony lett bensőbb és közvetlenebb köztünk s magyar ismerőseink között, hanem alkalmunk volt közelebről megismerni a magyar ember lelkét, szellemének magas röptét, zenetehetségét; mindezekkel oly hatást gyakoroltak reánk barátaink, mely örök, soha el nem enyésző marad. Ez a látogatás jó hatással volt úgy a magyarokra, mint az angolokra nézve is. Jövőben (hála e látogatásnak) Magyarország Europa országai között több ezer angol előtt valósággal első helyet foglal el; azok előtt, kik eddig, szégyenkezve bár, de őszintén be kell vallanom, csak homályos sejtelemmel bírtak Magyarországról. A társasággal jött lelkészek, sőt néhányan a világiak közül is, felolvasásokat tartottak és beszédeket mondtak angol hiveiknek a Magyarországon és Erdélyben látott elragadó, érdekes dolgokról és a jólelkű, szives, vendégszerető magyar nemzetről. Bár hallhatnák magyar barátaink azt az ezer meg ezer dicséretet és magasztaló szózatot, melylyel őket itt elhalmozták Szívük bizonyára örömmel, hangosan dobogna fel e megérdemlett elismerésre. Angol iskolás gyermekek ezentul Magyarország földrajzát tanulmányaik egyik főtárgyává fogják tenni és angol mérnökök készülnek meglátogatni e távoli országot, hogy megismerjék annak számos kincseit.

Gwyllt Waliaban (Walesben), a dalok hazájában, Davies W. J. lelkész úr több graphophonba beleénekelte a magyar Szózatot és a Hymnust; ezek azonban csak bevezetésül szolgálnak annak a 101 magyar népdalnak, melyek nemsokára széltében és hosszában, Anglia minden vidékén ismeretesek lesznek. A Rákóczy induló sem lesz többé idegen Nagy-Britanniában és Irországbán, a mióta Lawrence kisasszony és mások előadásában hallották.

Az angol unitáriusok szive gyorsabban és élénkebben ver mióta tudják azt a biztató tényt, hogy körülbelül 80.000 buzgó hitsorsosuk van Magyarországon.

Hogy még egyszer átélvezzék az elmúlt kedves napokat, a Magyarországbau utazott társaság elhatározta, hogy Londonban egy magyar estélyt rendez. A szükséges előkészületeket a „Unitarian Worker's Union“ és a „Central Postal Mission“, tagjai végezték. Utóbbiak elnöke Tagart Lucia, titkárja Hill Florence és pénztárnoka Lawrence Ellen kisasszonyok. 1901. decz. 11-én, egy szerdai napon tartottuk meg estélyünket az Essex Hallban. A kiránduló társaság közül a 30-ból 20-an jelentek meg, kik közül sokan egész nap utaztak, csak hogy jelen lehessenek. A kirándulók közül ott láttuk a következőket: Tagart Lucia, Teschmaker, Lister, Lawrence, Spencer, Frettwell kisasszonyok; Talbotné asszony, Broadrick, Davies, Ceredig Jones, Preston és Spedding lelkész urak stb. Ezeken kívül az érdeklődők nagy tömege gyűlt össze, hogy egy boldog, kedélyes estét töltsön együtt s képzeletben legalább újra és újra átélje a Magyarországon töltött napokat. Többek között feljegyeztük a következőket! Sir Durning Lawrence képviselő úr és neje Lady Lawrence, Lady Wilson, Lawrence Alfrédné, Lawrence kisasszonyok, Martineau Dávid és neje, Dr. Blake Odgers és neje; Crane Walter festőművész és neje, Maurice úr és neje, Asplandné, Macené asszonyok, Sharpe Emilia és Brooke Herford kisasszonyok, továbbá Gordon Sándor, Steinthal, Stanley Allen, Vernon Hereford, Furghasson, Bowie és Davies lelkész urak, a Shrubsole fivérek, Lyster, Ward, Ginever, Tayler Wilfred, Leigh urak stb. stb. Tea után egy órai élénk társalgás következett, midőn aztán Sir Edwin Lawrence ur foglalta el az elnöki széket. Elnök lelkes és szép beszédben emlékezett vissza 1879-ben tett erdélyi utjára s részletesen fejtegette azt az előhaladást, melyet Magyarországon az 1879 és 1901 közötti években tett úgy művelődési, mint társadalmi téren, úgy a reális életben, mint a művészetek világában. Befejezésül a magyar zenéről és többek között különösen a Rákóczy indulóról beszélt, mely soha sem téveszti el hatását a magyar nemzet lelkére, hanem felkelti annak leghazafiasabb érzelmeit. Szónok aztán felszólította Lawrence Ellen kisasszonyt, hogy játssza el az indulót. A kisasszony készséggel vállalkozott erre s kitünő előadásban ismertette meg a magyarok gyönyörű indulóját az angol társasággal. Shrubole úr aztán vetített, nagyított képekben mutatta be azokat a fényképeket, melyeket részben saját maga, részint pedig Tagart és Spedding urak vettek fel magyarországi utjuk alkalmával. Sőt ezeken kívül még nagyszámu magyar képet is mutatott szabad előadásban érdekesen, mulatóságon és tanulságosan ismertetve és magyarázva azokat. Ferencz József püspök úr, Dr. Boros György dékán, és Józán

Miklós lelkész urak arczképeit rendkívüli lelkesedéssel üdvözltek különösen a magyarországi kirándulók.

Shrubssole úr előadása után Tagart Lucia kisasszony beszélt rendkívül kedvesen és szeretettel Magyarországról és az ottani szokásokról, kiemelve különösen az unitáriusokat, mert hiszen a hit képezi főleg az összekötő kapcsot Magyarország és Anglia között. Ferencz József püspök érdemeit főleg hangsúlyozta, elragadó szavakkal jellemezvén őt, mint egy, a szó valódi értelmében, nemes főpásztort, kit méltán tisztel és szeret minden hive, minden honfitársa, sőt ő felsége a király is, ki már sokszor részesítette megérdemelt kitüntetésben. Majd felemlítette Tagart kisasszony, hogy ez estély alkalmával sok üdvözlő levelet kapott Magyarországból, többek között épen a püspök úrtól is, ki köszönetét fejezi ki levelében azért a 40 font sterlिंगért, melyet az angol-magyar kiránduló társaság a kolozsvári unitárius gymnasiumnak adományozott egy új tanári szék felállítására céljából.

Ezután következett Ceredig Jones lelkész úr rövid beszéde. Végre Davies lelkész úr, magyar szöveggel elénekelte a Hymnust, melyet később az összes jelenlevők ismételtek, ezuttal persze angol fordításban

Mint hogy az idő már igen előrehaladott volt, elnök befejezte a beszédek sorozatát, Isten áldását kérve a jelenlevőkre

Az estély folyamán Jones Elisie asszony magyar ruhában jelent meg, öltözkését mindenki megbámulta.

Meg kell még jegyeznem, hogy Boer Lenke, ki jelenleg a Channing House iskola növendéke, volt az egyetlen magyar az egész társaságban. Barátai bizonyynyal örömmel veszik tudomásul, hogy Boer kisasszony máris nagy haladást tett az angol nyelv tanulmányozásában.

Davies W. J.

Megtérés.

— Adjon Isten jó napot tisztelendő úr! Örvendek, ha jó egészségben tisztelhetem.

— Adjon Isten neked is János. Kerülj elébb s ülj le. Hát mi járatban vagy?

— Engedelmet instálok, hogy bébátorkodtam. Azt a kicsi tartozásomat hoztam meg.

— Köszönöm János. Ül le no, beszéljünk egy kicsit. Láttalak a mult vasárnap is a templomban s gyönyörködtem benned, hogy ilyen jó színben és állapotban vagy.

— Épen mondta a harangozó komám, hogy a tisztelendő úr neki is mondta ezeket. Köszönöm alásan irántam való jóindulatját.

— Mondjad csak János, lehet-e bizni ebben a te megjavulásodban? Igazán nem iszol most?

— Nem én, tisztelendő uram. Már éppenséggel két esztenedeje maholnap, hogy még egy csepp szeszes ital sem járt a szájamban.

— No azon örvendek barátom. Igazán sajnáltalak, mikor láttam, hogy süllyedsz napról napra. A családod, gazdaságod mint megy tönkre. Magad olyan voltál már, mint egy árnyék, szájalom volt rád nézni. Hát hogy történt, hogy mégis megtértél?

— Jaj instálom, nagy historiája van annak Ha alkalmatlan nem leszek, el bátorkodom beszélni.

— Mondjad csak bátran, szívesen meghallgatom, valóban kíváncsi is vagyok rá.

— Hát, hogy elől kezdjem, tudhatja a tisztelendő úr is, hogy én az itálnak nem voltam bámulója. De mikor a kicsi leányom meghalt, az Isten nyugosztalja, úgy elbúsultam magamat. Mert tetszik tudni, erősen szerettem s nem is maradt több gyermekem. Nem kellett nekem sem a munka, sem az étel, hát elmentem a korcsomába s búfelejtőnek kezdettem inni a pálinkát, előbb egy kicsit, azután miud többet, mig úgy megszoktam, hogy mire eszemre tértem volna, nem tudtam a nélkül élni. Aztán még az is tetézte, hogy szekerességre jártam. Útközben sok a fogadó, étetni is kell mindegyre, hát olyankor mit tegyen az ember, iszik. Eleget fájt a szívem, mikor láttam szegény apámnak és feleségemnek a nagy bánatját, láttam, hogy a dolgaimmal elmaradok, lovaimat el kellett adni, marháim is fogytak, de valami úgy húzott a korcsomába, hogy mennem kellett. Pedig időközben más kicsi leánykám is született, szakasztott olyan, mint a másik, el is határoztam akkor, hogy többet nem iszom, még sem tudtam megállani. Igen erősen megkörnýkezett volt az ördög. Az volt a legnagyobb baj, hogy nem kellett az étel sem s ha vagy egy kicsi ideig elhagytam az italt, erősen csöröltem be a vizet, azért voltam olyan halál színű.

— Az úgy van János mindenkinél, a ki iszik. A sok pálinka összehuzza, marja, meggyengíti a beleit úgy, hogy nem tud emészteni, azért nem kell az étel, s mert nagyon ég a belső része, azért kívánja a vizet.

— Éreztem én is ezt, de a kívánságom nagyobb volt az akaratomnál. Ez így ment azután egészen most szinte két esz-

tendeje szántásig. Akkor egy este felkészülök, hogy no én reggel jókor elmegyek szántani. Fel is kelek hajnalba, de — gondolom — a míg a tehének jóllaknak s itatni kéne, felfutok a zsidóhoz s iszom egy porció pálinkát. Eleget mondta szegény feleségem, „ne menj be János, van itthon, igyál abból,“ de tetszik tudni, az sohasem esik olyan jól az itkányos embernek, mint a korcs-mabeli. Elmentem hát s kértem egy porciót. Hát olyan jól esett, hogy még egy félfertálylyal megtoldottam. Ezalatt kezdett kivirradni, de nekem már akár a nap is süthetett, ha belekez-dettem, nem tudtam félbehagyni. Feljött az asszony is, eleget kért, hogy menjek már, ha ma sem szántok, elkésem vele, min-denki elvégezte, csak én nem. Beszélhetett volna akár maga a pap is, még sem tudott volna elviinni, a helyett kértem még egy fertály pálinkát. Egyszer a szóbeszéd között azt mondja a zsidó:

— Tudja mit János gazda! ha magában van annyi kurázi s megállja, hogy újesztendeig ne igyék egy cseppet sem, adok magának öt koronát.

— Mit öt koronát! Én adok magának Farkas úr 20 ko-ronát, ha addig csak egy csepp is lemegyen a gégémén.

— Ember kell ahoz gazduram, a ki meg is tartsa, a mit fogad.

— No megállj hunczfut zsidó! — így gondolkoztam nagy felhevülésemben. — Hát te csak annyira becsülöd a székely embert? Azért is megmutatom, hogy ha akarok, nem iszom. Tetszik tudni, akkor már jól állottam!

— Hát fogadjunk Farkas úr, hogy nem iszom újesztendeig. De tudja-e, hogy abból magának lesz kára?

— Nem bánom, úgy is tudom, hogy én leszek a nyertes s még kétszeres lesz a hasznom.

— Majd meglátjuk. Végin csattan az ostor. Csak azt az egyet kötöm ki, hogy holnap reggel hat órakor kezdődjék a fogadás. Addig ihassam, a mennyit akarok.

Ott, abban a helyben meg is irtuk, két tanu aláírta. Én neki ültem s ittam annyit egészen este tiz óráig, a mennyi belém fért. Akkor haza mentem, egy kicsit aludtam. Mikor fel-ébredek, akkor jut eszembe, hogy tisztulni kezdett a fejem, mit tettem tegnap. Nézem, hány óra. Épen négyen volt a nagy mánus. Fel én abban a szempillantásban a zsidóhoz, épen akkor szeszpetelőzött fel.

— Tudja mit Farkas úr — mondom neki. — Adok ma-gának tiz koronát most rögtön, csak álljon el a fogadástól. Már ekkor erősen kívántam a pálinkát.

— Ném én János gazda. A mit megirtunk, az meg van írva. Tudtam én akkor is, hogy én leszek a nyertes. Minek felezzem meg?

— No jól van hát. Ugy-e hat óráig még szabad inui? Ide azzal a pálinkával!

Mikor a hatot elütötte, felkeltem, hazamentem, el szántani, láttam a dolgaim után rendesen. Eleinte nehezen ment, kívántam az italt, sokat is boszantottak, de én olyan vagyok, hogy a mit megmondtam, megmondtam. De az én husz koronámat nem rakja zsebre egy zsidó sem! S még kételkedni mert, hogy egy székely emberben nincs elég kurázi! — Olyan jól ment minden dolgom a gazdaságban, benn a háznál, jól éreztem magamat, megjött az étvágyam, a jó kedvem, egészen új ember lett belőlem.

Eljött ó-esztendő napja is. A feleségem hozatott egy liter pálinkát, megmészelt, elkészítette fájinul, hogy ha valaki vendégünk jó újesztendő napján, legyen mivel kínáljuk. Mikor éjfélkor harangoztak s a templom előtt összevoztunk gyűlve, megdobbant a szívem. Most járt le a fogadás. A mig haza mentünk, erősen elgondolkoztam. Reggel megiszom egy pohárral a jó mézes pálinkából, hát semmi nagy gyönyörűséget nem okoz. Megiszom még egygyel, semmi nagy kívánságot sem hagy hátra.

Te János — gondoltam magamban — egy esztendeig a hogy megálltad, nem tudnád úgy tovább is megállani, hogy ne igyál? Hiszen láthatod, milyen javadra szolgált állhatatosságod? Jó egészséged lett, meghíztál, a gazdaságod meggyarapodott. Feleséged, kicsi leányod, fiad, édes apád szeretnek, nem bújuak el félve előled, mikor haza mész, hanem elődbe futnak, megölelnek, megcsókolnak. Az emberek jó szívvél, becsülettel vannak irántad. A papod tisztességgel fogadja köszönésedet, mikor beszél veled, nem mindjárt a szidáson kezdi. A templomban emelt fővel foglalod el az első székben a heiyedet, nem kullogsz hátra, szegyenkezve ronda arczodon és öltözeteden az utolsó padba. Jól esik az éneklés, imádkozás. Nem tudnál te egész életeden igy maradni? Az igaz, a zsidó horgas szemmel néz rád, de hát az is még nem nagyobb becsületedre válik, mint a barátsága?

Abban a szent pillanatban erős fogadást tettem, hogy többet egy csep pálinkát sem iszom ez életben. De nem úgy, mint akárhányan a hogy tesznek, hogy csak masina pálinkát nem isznak. Sem mézest, sem szilvát, sem seprőt, sem trébejt, sem semmifélet, ha egyszer pálinka a neve. Nem mondom, hogy alkalom adtán egy-egy kicsi bort meg nem iszom, ezt is

csak mértékkel, hogy meg ne ártson, de az igen drága ital is a szegény gazdaembernek.

— Ennek igaz szivemből örvendek jános. Igazán derék ember vagy. Bár sokan követnék példádat. Nem fájna akkor az embernek a lelke, hogy annyi sok jó székely gazdaság megy tönkre, jut idegen kézre. Annyi család züllik el. Nem halna meg annyi ügyes középkorú ember. Nem volna üres az Istenháza. Adjon Isten erőt neked, hogy továbbra is a jó uton maradj!

— Az Isten hallgassa meg! Tartsa meg a tisztelendő urat is jó egészségben kedves családjával egyetemben, hogy még sokáig hirdethesse az Ur igéjét s annyi sok jót és szépet mond hasson nekünk, mint az elmúlt szent ünnepek s ujesztendő alkalmából s minden áldott vasárnap. De már igen terhére is váltam alkalmatlansággommal. Bocsánatot kérek a sok szóbeszédemről. Adjon Isten egészséget!

— Isten áldjon s segítsen meg János!

Ibolyka.

Római levelek.

III.

Róma, 1902. jan. 31.

A karácsoni ünnepek alatt egy angol emberrel elmentem, hogy végig hallgassam a nagy misét és ott találtam az összes kardinálisokat, a kik itt szokták hallgatni a misét vasárnap és ünnepnapokon. Rampolla bibornok celebrált és nagy méltósággal végezte teendőit és valóban ez szerencse, mert az a sok változtatás, öltözködés, a mivel az ilyen nagy mise együtt jár, nagyon könnyen nevetségessé válhatna, ha az illető nem végezné megfelelő méltósággal. Rampollának erre nagy tehetsége van, de fájdalom, a többi biborosok nem sokat törődtek a helyzet szentségével, hanem összebujtak, sugdosódtak és nevetgéltek. A helyzetet érdekesen illusztrálja, hogy éppen a szomszédunkban egy úr, egy angol regény olvasásában volt elmerülve. Angol barátom ezen nagyon megbotránkozott és megjegyezte: „Angliában sokkal nagyobb tisztelettel viseltetnek a szemplom iránt.“ Annyi bizonyos, hogy a biborosoknak nem nagy örömük telt volna, ha hallják, hogy a templomban a nép milyen megjegyzésekkel kíséri magukviseletét.

Egy olasz úr, a ki első rendű jogász, nem sok idővel ez előtt ezt a megjegyzést tette előttem: „Mi olaszok nagyon vallástalan nép vagyunk és a katolikus egyház ebben a tekintet-

ben semmi javító hatással nem volt a népre.“ Ennek az állításnak igazságáról az ember meggyőződik, midőn a római egyház fejeinek a magaviseletét ilyen alkalommal látja. Azt tanítják, hogy a megváltójuk „valódi jelenléte“ van az oltáron s mégis a bibornok és érsek urak diskurálnak, nevetgélnek a szent szolgálat ideje alatt. Csakis akkor, csakis abban a pillanatban csendesednek el, a mikor fölmutatják a szent jelvényt. Olaszországban az igazi, a vallásos érzés nagyon csekély, s mihelyt a felsőbb nevelés elterjed a nép között, az egyház menthetetlenül elfogja veszíteni állását, mert a nép már is látja, hogy a vezetők nem veszik komolyan a vallást, csak a politika és az egyház hatalmához való ragaszkodás tartja össze őket.

Jól ismert dolog, hogy Rampolla bibornok a legnagyobb politikus, a kinek hatalmas vonzó ereje van, de arcának vonásai közléről nézve hidegek, kegyetlenek és önzők. Benne szellemisség nagyon kevés van, de annál több akaratereő, merész elszántság, hogy szándékát bármely áron is keresztül vigye. Azt a krisztusi szellemet, a melyet egy ilyen magas állásu egyénnél látni szeretnénk, nála hiába keressük. Sajnos, hogy e biborosok nem veszik észre, a mit mindenki beszél hátak mögött, a mit minden olasz tud, mert akkor megmenthetnék egyházukat az elkerülhetlen veszedelemtől. A „fekete párt,“ vagyis a klerikálisok azt hiszik, hogy a kath. egyház teljes biztonságban van, de az egész ország tudja, hogy a vatikánizmus el van veszve.

Kijelentem, hogy én egyetlen szót nem mondok, nem is gondolok a kereszténység ellen, sem azok ellen a nagy, igaz szellemek ellen, a kik Rómában megakarják menteni a kereszténységet, a kikiről megelőző levelemben szólottam. Olaszországban a vallást, a vatikáni vezetők nagy többségének erkölcsi magaviselete és a papoknak az egész országban jól ismert, szégyenletes erkölcstelen élete veszélyezteti. Az is igaz, hogy Olaszországban a közönségnek egy nagy része kárhoztatja őket azért, hogy a politikába elegyednek — és igazok van, midőn azt állítják, hogy egy egyháznak magasabb rendű dolga kell hogy legyen, minthogy pártpolitikába elegyedjék. Egy milánói lap erről egy vezércikkben erős nyelven beszél, kifejezván, hogy csak a keresztény szociálista demokrata párt az, a mely megmentheti a társadalmi forradalomtól az egyházat és az államot is.

Sajnos, hogy az egyház, miután beleelegyedett a mindennapi élet közönséges küzdelmeibe, elveszítette befolyását az emberek szívére, s miután vezéreinek élete nem valami példányszerű,

kevés befolyásra, gyenge szerepre számíthatnak. Ezt csak nagy erkölcsi és szellemi tekintélyek vívhatnák ki.

Egy pár szóban összefoglalva, ide juttatta a mai római egyházat a vatikáni rendszer.

Igy látják ezt azok, a kik tisztán látnak, nem lévén belevegyülve a közönséges küzdelembe. A római egyház elveszítette befolyását, mint szellemi vezér. Nincsenek erkölcsileg tekintélyes egyének az élén, a miből csak az következhetik, hogy a jelenlegi harczból vesztes-fél gyanánt kerül ki

Szerencse, hogy ez nem jelenti a kereszténység veszedelmét

Leveletem egy megjegyzéssel végezem be. Az „Ávánti“ és a „Giornale d'Italia“ jelentik, hogy a pápa a püspökökhez egy körlevelet intézett, melyben elítéli a keresztény szocialista egyleteket, melyeket a múlt évben a szocializmus megakadályozására szerveztek. Megjegyezhetem, hogy itt köztudomású dolog, hogy a jezsuiták és más vezetők a szociálizmussal kekeztirznak.

A keresztény demokrata szövetségnek, melyről már szóltam, 7000 fiókja van az országban és a pápai körlevél ezeknek az elnyomását rendeli. Így hát az üldözés kora még nem mult el és a római egyház ássa saját sirját.

Hive
Paolo.

A kolozsvári unitárius papnevelő intézet önképző-körének története a XIX. százban.

Pályamű. Irta Barabás István.

(Vége.)

V.

1880—1890.

A mi már most a 80-as évek történetét illeti, habár a tagok fokozatos apadásával a munkásság szűkebb határok közé szorul is — csak elismeréssel szólhatunk. S mert kevesen voltak aránylag a tagok az előbbi évekéihez képest, a buzgóság, melylyel egyetünk felvirágoztatásán fáradoztak, annál dicsérendőbb. Mindjárt 1881-ben önképző-körünk új védnököt kap Boros György theol. tanár személyében, kinek szakszerű vezetése alatt már 20 év óta nagy átalakuláson ment át.

Nemes és díjas versenyszavlatok jutalmazásával, szakszerű felolvasások tartásával s pályamunkák kitűzésével egész új irányt

ad önképző-körünk fejlődésének. S éppen ezen buzdító szavaknak köszöni egyetünk ma már tekintélyes összegre nőtt úgynevezett »Pályadíj alap«-jának születését is. Erről külön kell szólanom

»Az 1887-88 ik évi theológusok által tett pálya-alap.«

Az egyleti tagok számának apadásával belátták elődeink, hogy pályamunkák jutalmazását az egylet a maga pénztárából nem fedezheti. Sokáig töpregenek, hogy miképpen lehetne egy alapot összehozni, melynek jövedelméből a jelesebb dolgozatok megjutalmaztatnának. A kérdést végre úgy oldják meg, hogy Gvidó Béla papnövendék, ma küküllő-köri esperes és dicső-szent-mártoni lelkész indítványára 1886. márczius 16-án a gyűlés elhatározza, hogy közös adokozás útján teremtsenek egy alapot.

Az alap összehozása csak 1887—88-ban történik. A gyűlés egy 4-es bizottságot küld ki Lőrinczi István elnöklete alatt Gyöngyösi Lajos, Fekete Domokos és Nagy Sándor egyl. tagok személyében, kiknek az alapszabályaikról tett javaslatát a közgyűlés 1887—88-ik évi november 7-én tartott ülésében elfogadja a következő szövegezéssel:

1. Önkéntes adakozásra szóllittatnak a papnövendékek és papjelöltek.

2. Fgyesületünk is mellékes jövedelméből havonként járuljon az alap gyarapításához

Megjegyzendő, hogy az 1. pont alatt jelzetre legcélszerűbb a havonkénti gyűjtés.

3. A begyűlt összeg takarékpénztárba helyezendő el kamatozás végett. Kamatai a tőkéhez csatolandók, míg az alap 300 frtra növekedett. Az ezután következő évi kamatjának $\frac{5}{6}$ -da mindig pályázatra tüzendő ki, $\frac{1}{6}$ -da pedig minden évben csatoltassék a tőkéhez.

4. A pályázatok csak a theologiai és philosophiai tanulmányok köréből tüzhetők ki. A kitűzés ideje szeptember.

5. Pályatétek meghatározásánál a főiskolai könyvtár kiadatlan vagy kevéssé ismert forrásai kidolgoztatása különösen szem előtt tartandó, hogy a növendékek önálló tudományos kutatás és feldolgozáshoz szoktattassanak."

Az első gyűjtés eredménye 36 frt 94 kr. volt. Azóta a tagok önkéntes adományából az alap már 791 kor. 72 f.-re szaporodott. Az alapszabályok értelmében az első díj 1898—99. isk. évben tüzetett ki »Jézus tanításai példázatokban» című biblia tanulmányra 10 frt.-ban s éppen e sorok írója volt a szerencsés, a ki abban legelőször részesült.

Az első megjutalmazott dolgozatnál a bírálat az alapnak főbb vonásokban feltüntetett ismertetésével, teljes szövegében közlített az 1889—90. évi »Értesítő«-ben.

Fogadják nemesen gondolkozó elődeink gondos előrelátásukért e helyen az egylet hálás köszönetét! Nemesebb célra nem tehették volna össze megtakarított filléreiket.

Ezen időszak különben a csendes munkásság korszaka. A

tagok, mint eddig úgy most is részt vesznek a gymnasiumi ifjuság gyűlésein, s azokat vezetik, irányítják.

Akönyvtárt évről-évre gyarapítják s 1887-ben már 700 drb. könyv van az egyesület birtokában. Az ifjuság által rendezett mindennemű ünnepélyben részint mint könyörgők, részint mint szavalók és szónokok közreműködnek. Az »Egyházi Lap«-ban több tartalmaz egyházi dolgozat, bibliai tanulmányok, költemények, egyházi szemlék, papok és papnövendékek külső és belső életére vonatkozó kérdések fejtegetése s számos angol és német nyelvből fordított imák és kisebb értekezések őrzik a tagoknak ez évtized alatt kifejtett munkásságának emlékét.

VI.

1890—1900.

A 90-es évek legsúlyosabb napjai egyesületi életünknek. A tagok száma ijesztőleg megapad s e miatt még a folyó kiadások sem fedezhetők a tagsági díjakból s így az egyesület sokszor kénytelen tőkájéhez nyulni. Ide járul a theologusok és gymnasiumi ifjuság között már régóta lappangó egyenetlenkedés, melynek eredménye később a két önképző-kör teljes elválása. A külső támadások és sorvasztó szegénység ellenére az egyesület mégis szép munkásságot fejt ki. Könyveket ugyan nem vásárolhatnak, mert az évi csekély bevételeket a szavalatok és pályamunkák jutalmazása nagyrészen fölemészti, de azért a könyvtár mégis minden évben szaporodik pár jóltevőnk adományából. Azon határozattal, hogy az évi munka-anyagot osztályozzák, új irányt adnak az egyesület munkásságának. 1894—95-ik évben ugyanis az az intézkedés tétetik, hogy a tevékenység ébresztése és a feldolgozandó anyagnak könnyebb áttekinthetése céljából »felváltva legyen ezután szavlati, vitatkozó és felolvasó ülés.«*

Ez az új munkabeosztás egyfelől bizonyos rendszert hozott be, melynek alapján egyöntetűen több irányban képezhették magukat. másfelől meg a tagok munkakedvét is fokozta és a tárgyak változtatásával az érdeklődést felkeltette. Az ifjuság közti surlódás és azt követő szakadás az egyesületet a teljesen önálló munkásság terére viszi.

Mint ilyen rendez az önképző-kör Dávid Ferencz halálának évfordulóján egy igen szép ünnepélyt 1894. nov. 14-én. Az »Egyházi Lap« alkalmi száma, melybe a tagok irtak emléksorokat; s Boros György védnöknek Dávid Ferenc: »Egy és ő magától való

* Jegyzk. 1894. 1. p.

felséges Isten» című munkájáról tartott felolvasása és Murányi F. Sándornak: »Dávid Ferencz emléke« című ódája voltak tárgyai az ünnepélynek.

Ebben az évben teszi Murányi Farkas Sándor 1000 frt.-os alapítványát, a mi ha nem is szorosán az önképző-kört érdekli, de az a körülmény, hogy a nemes szívű adományozó alapítványát éppen az önképző-körben felmutatott munkásság megjutalmazására adja, méltóvá teszi arra, hogy a nagybecsű alapítvány egyletünk történelmében is megemlítettessék.

Az alapítvány címe: »Murányi Farkas Sándor és neje Bányai Ágnes alapítványa egy lelkészi szigorlatot tett s már lelkésszé ki-nevezett szegény unitárius ifju részére «

Az alapítvánnyal a nemeslelkű alapító, míg egyrésztől örök hálára kötelezte az intézet hallgatóit, addig másrésztől fényes elégtételt szolgáltatott törekvéseinknek. Az alapítvány 1894. decz. 6-án kelt.

Nekünk kétszeresen becses a szeretetnek eme szép megnyilatkozása, mely szegény egyletünket és intézetünket egy szegény embertől, világi részről érte. Egy küzdelmes élet verejtékének gyümölcsét adta nekünk hajlott korában. Szép áldozat, melynek *önmagában* van értéke.

A valláshoz mélyen ragaszkodó, az iskola iránti hálás megemlékezésnek gyümölcse ez.

De hadd beszéljen ő maga azokban a szép sorokban, melyekkel alapító levelét megnyitja:

„Megemlékezvén arról, hogy egykor, mint szegény szülők elhagyott gyermeke, mennyi küzdelem, nyomor és nélkülözés között tanultam annyit is a mennyit tanultam és hogy ezen kevés tanulásaimnak is alapját nekem örökké kedves emlékü koloszvári Unitárius Kollegiumunkban nyertem, ezen most említett főiskolánkban alapítványt teszek egy olyan vagyontalan, szegény unitárius ifju részére, a ki a lelkészi pályára készülvén, a lelkészi szigorlatot nemcsak letette, de a kinevezési okirattal kezében, készül ecclesiájába pályáját s az éle-tet megkezdeni.

Hogy tehát egy ilyen, az életbe minden anyagi segedelem nélkül kilépő ifju lelkésznek a kezdet nehézségeit legalább némileg megkönnyítsem, 1000 frtot, irván Egy ezer forintnyi alapítványt teszek, hogy annak évi kamatjából, szent hivatásához első szükségletét; palástját, Bibliáját és Imakönyvét beszerezhesse.

Kéves, igaz, mert nem busás jövedelmeim feleslegéből, hanem tisztviselői csekély fizetésem s másnemű munkásságomnak egy negyed század alatt megtakarított s öregségemre félretett filléreiből gyűlt össze, s így mindene az áldozónak, de egyházam, vallásom iránti végtelen szeretetemből kedvesen, örömmel hozom meg áldozatom, abban a reményben, azzal az erős unitárius hittel, hogy tán lesznek magasabb állásu, tehetősebb hitrokonaim között, a kik a töb-ből többet áldozván, példámat követni fogják.“

Az alapítvány kamatai, az alapító kívánsága szerint, 1896

óta minden évben kiadatnak az önképző-kör szorgalmasabb és tanulmányaikat bevégzett tagjainak.

A nemes szívű, ideális lelkű adományozót egyeletünk 1898—99. év február 21-én tartott ülésében örökös tiszteletbeli tagjának választja, miről egy levélben értesíti. A levél éppen, mint válaszában mondja, születése napján érkezett hozzá. A hálás szeretet e megnyilatkozására egy gyönyörű levélben válaszol és a többek közt azt mondja:

»Az a tudat, hogy abban a főiskolában, a hol én egykor (1854—56) annyi nyomorral küzdöttem, van *egy ifjusági kör*, mely emlékemet késő időkben is kegyelettel fogja megőrizni, és annak az elgondolása, hogy minden évben lesz egy szegény ifju, ki szent hivatását az én csekély áldozatom filléreivel kezdi meg, ajkán egy »Isten áldja meg«-gel adózva emlékemnek, bizony mondom meg-aranyozza hanyatló életem napjának végsugarait s hihetővé teszi előttem a halhatatlanságot, mert a *jó cselekedet* élni fog örökké.«**

Éljen is emléke örökké!

Neve ott van Kriza János, Ferencz József, Simén Domokos, Boros Györgyével mellett, kiket mint egyeletünk jóltevőit, örökös tiszteletbeli tagokká avatott a hálás szeretet.

A millennaris évben egyeletünk is megüli hazánk fennállásának ünnepét, nyilvános ünnepélyben gazdag, tartalmas programmal. Ugyanazon isk. év október 11-én szintén szép nyilvános ünnepélyvel emlékszik meg a nagy amerikai apostolról, Channingről.

1897—98. évben szintén egy nyilvános gyűlésben üli meg Enyedi György hírneves unitárius theologus és püspök halálának 300. évfordulóját.

A XIX. százak utolsó évéhez érkeztünk. Számban ugyan kevesen, de soha nem lankadó erővel dolgoznak a tagok az egylet felvirágoztatásán. Ez az év, mint a többi, a munkásság éve volt. Ez évi történetéből egyeletünk kiemelkedő mozzanat a Dávid Ferencz halála 320. évfordulójának megünneplése egy szépen sikerült diszgyűlésben nagyszámu közönség jelenlétében és a meadvillei (észak Amerika) Unitár. theol. intézettel való érintkezése.

1900 tavaszán ugyanis egyeletünk védnöke az E. K. Tanács megbízásából az »Amerikai Nemzetközi Unitárius Conferentiára« Amerikába ment. Ebből az alkalomból önképzőkörünk egy levélben üdvözölve az említett intézet hallgatóit, arczképcsoportját küldi a távoli hitrokonokhoz. Védnökünk a meadvillei intézet ifjúságának arczképét és írásbeli üdvözlését hozta, mely a baráti és testvéri szeretetet szép megnyilatkozása.

A levél így hangzik :

»Az unitárius theologiai iskola tanuló testületének

Kolozsvár, Magyarország.

„A meadvielli Unitárius Theologiai Iskola tagjai kézhez vették az önök szives üdvözlését, melyben a reménység, buzdítás és lelkesítés szavai foglaltatnak, a baráti és atyafiságos rokonszenv megnyilatkozása mellett. Köszönjük Önöknek mindnyájan a jóakarát szívélyes kifejezéseit és viszonzásul kívánjuk nyilvánítani tiszteletünket és becsülésünket. Nagyra becsüljük megemlékezésüket és legszivesebb köszönetet mondunk érte.

A mi hangunk egyesül az Önökével közös hitünk dicséretei éneklésében. Együtt örvendezünk Önökkel közös örökségünkön, azon, a mely felül áll minden másón és vezetője a világ mivelődésének. Önökkel együtt mi is hangsúlyozzuk hitünk következményeihez való hűségünket, s arra kérjük istenünket, hogy lehessünk alkalmas és méltó szolgálók az ő isteni akarata teljesítésében. Az idő szelleme unitárius. Ez a szellem a miénk, a legmagasabb és legjobb értelemben.

A barátság jobb kezét nyújtjuk Önök felé. Fogadják el azt a testvéri szeretetet, mely sziveinket eltölti. Őszintén és rokonszenvvel kívánjuk, hogy mindenben, valamit kezdenek, legyen sikerük. Kívánjuk, hogy minden kísérletük, a mely egy felsőbb szellemi világra irányul, legyen megkoszorúza Isten szeretetével és áldásával. Az ő életadó szelleme legyen forrása erejüknek. Az ő szent jelenléte hassa át azt a szolgálatot, melyre Önök elhívtak és vezesse Önöket mind nagyobb és nagyobb szolgálatra az ő országában.

Mi az Önök tisztelt és becsült dekánjában, Boros professzorban barátunkra és testvérünkre találtunk és gratulálunk Önöknek, hogy Istennek ily derék és hű szolgálója irányítja és inspirálja Önöket theologiai tanulmányaikban. A szellemi rokonságban egyesülünk Önökkel Istenünk, a mi Atyánk tiszteletére.“

Testvéri üdvözléssel

20 aláírás.

Jól esett hallanunk a szeretet eme szavait s abból erőt és bátorságot merítettünk törekvéseinkhez. A befejező évben egyletünk új életre kelt. A tagok számának nöttével, nött a munkakedv és tevékenység. Könyvtárunkat, mely ma 2000 munkából áll, rendeztük. A pályanyertes munkák szerzői névsorának, a dolgozat címének és a jutalom összegének feltüntetésével könyvet nyitottunk. A rendes munkaprogrammba felvétellett a bibliai felolvasások tartása is. S ebben az évben szellemiekben és anyagiakban megerősödött egyletünk — miután az ifjusági önképzőkörtől 1896-ban teljesen elvált — nyilvánosan, önmaga tartotta évről ünnepélyét. Most már kész a munka, mit elődeink 1848-ban megkezdettek.

Legyen abban élete mindig méltó a multhoz. Órizza meg azt a szellemet, mely 1848-ban neki életet adott és sorsa biztosítva van.

Az a kicsiny mag, a melyet ezelőtt 53 évvel vetettek el, szép fává nött. Biztosan kiállja már az idő viszontagságait.

Múltunk kezés jövőnkért. Mit végeztünk, hogyan sáfárkodtunk a reánk bizottakkal, mutatják ezek a sorok. S habár nagy küzdelmek árán, sok nélkülözés között élt egyesületünk, önérettel tekinthet vissza 53 éves multjára, mert abból a 9 Rfrtból, mit elődeink összetevének, ma az új száz hajnalán 1506 k es 26 fill, tőkepenzt, 2000 kötetből álló szakkönyvtárt és egy becses irodalmi gyűjteményt ad át az utódoknak.

Egyesületünknek nagyrabecsült védnöke, ki már 20 év óta ka-lauzolja azt az önképzés utján s ki a távol nyugatról hitrokonaink biztató szavaival öntött új életet belénk, egy köszönő szót a sok fáradságért!

Szeretetének melegét mindig éreztük, jóindulatát tapasztal-tuk egyesületünkben és künn: fogadja rokonszenvéért halás szere-tettel párosult őszinte ragaszkodásunk kifejezését. Hála a jóindu-latért; köszönet érdekünkben kifejtett önzetlen fáradozásáért s viszont szeretet a szeretetért!

S még csak egyet!

Miután, különösen a jelen isk. évben, sokszor hallottunk ön-képző-körünknek az ifj. körtől teljesen szétválásáért, rosszalást illetékes és nem illetékes helyekről, az igazság érdekében legyen szabad kijelentenünk, hogy miután az elválást nem mi kezdtük, sőt annak határozottan ellene is voltunk, de el nem kerülhattük, egyesületünk érdekében úgy találtuk helyesnek, ha egészen saját mesgyénkre térve, folytatjuk útunkat

Most pedig béke e megszentelt falakkal. Az új év már új templomban találja kicsiny egyesületünket, melynek fényéből talán reánk is esik egy sugár.

Ugy legyen!

A budapesti Dávid Ferencz Egyesület 4-ik felolvasó ülése.

Január 26-án délelőtt 11 órakor tartotta meg a budapesti Dávid F. Egyesület 4-ik felolvasó ülését. Az ünnepély „Miatyánk“ czimü karénekkal kezdődött, mely *Késmárky* főv. zenetanár vezetése mellett kitünően sikerült és nagy hatással volt a hivekre. Utána *Józan M.* lelkész megható imája következett, majd *Meissner* szép orgona ábrándjának elhangzása után *Bodnár Zsigmond* egyet. m. tanár tartott szabad előadást a „Vallások fejlődése“ czimen.

A rokonszenves megjelenésü tudós, keresetlen, természetes modorával már előadása kezdetén lekötötte a figyelmet s az érdeklődés nőttön nőtt a közönség körében. Ismertette röviden

a vallásokat — az ősember félelmetes, bosszuálló Istenétől kezdve egészen Jézusnak „szerető atyjá“-ig — a mi Istenünkig. Attért a reformatióra; ismertette Luther, Calvin, Servet és Dávid Ferencz fellépését. De előadásában kimutatta, hogy az emberiség e tökéletesedést nem *konzekvensen előre haladó* egyenes uton érte el, hanem *hullámvásások* által: az idealizmus korszakának folytonos változása köveztében, mely az emberek vallására is nagy befolyással volt. Végre összehasonlította az unitárius egyházat ama mesebeli „harmadik“, „legifjabb“ gyermekkel, ki nem a „láda kincset“, hanem lelkének üdvösségét kérte hiv szolgáltatának jutalmául gazdájától!

A nagy tetszéssel fogadott szabad' előadás után *Buzogány Anna* kisasszony Tompának „Harangszó“ című gyönyörű költeményét szavalta csengő hangon, megható egyszerűséggel és mély érzéssel.

A sikerült ünnepélyt *Késmárky* zenetanár fiatal leányokból álló énekkara fejezte be, a „Dicsőítés“ című karéneket szabatosan és érzéssel adva elő.

Egy budapesti.

Az éneklés, mint istentiszteletünk fő alkotó része.

Istentiszteletünk egyik kiegészítő része, mondhatnám fő alkotó eleme az éneklés. Az éneknek a kedélyre, lélekre, akaratra szelidítő, kibékítő, bátorító, vidámitó hatását már régesrégén fölismerték s legfontosabb nevelési eszközök egyikének tekintették.

Mi az, a mi a lelket Istenhez emeli, mi örömünknek, bánatunknak, lelkesedésünknek kifejezést adhat? Bizonyára a lélekből fakadó tiszta, szabatos, szép éneklés. Az éneklésnek az istentisztelet zenei részének kell, hogy a szónokot lelkesedésre keltse s a hívőkkel a külvilág zaját eltelejtetve, Isten igaz imádására serkentse. Olyannak kell tehát lenni templomi éneklésünknek, mint a jó esőnek, mely a földmivesnek munkáját megkönnyíti, annak sikerét biztosítja.

Legyen szabad tehát rövid pár év alatt szerzett tapasztalatomat elmondani.

Éneklés és szép éneklés között igen nagy a különbség. — Sajnálattal kell észlelnem, hogy templomi éneklésünk igen sok helyen még mindig nem felel meg magasztos rendeltetésének s hogy a legtöbb helyen a gyülekezet nagy része épen nem is énekel. Pedig a legtöbb ember szeret is, tud is énekelni. Mert

a családi körben, multságokon, társaságokban mindenütt szoktak énekelni. Miért nem énekelnek tehát épen a templomban? Azért, mert sok éneklés a helyett, hogy fölelevenítene, buzditólag hatna ránk, lehangol, rossz érzéssel tölt el, mert inkább kellemetlen kurjongatás az, mely megöli a buzgóságot.

S pedig épen ezért kellene énekeljünk férfiak és nők egyaránt, mert azoknak példája, kik e téren jártasabbak, magával vinné a többieket is.

Mit kell tehát tegyünk, mire kell ügyelnünk, hogy templomi éneklésünk hivatásának inkább megfeleljen?

1. Igen sok függ e tekintetben az ének dallamától. Hány hely van, hol a dallamnak vagy a beosztását, vagy a szótagjait ferdítik el. Némelyek, míg a kezdő hangot, például á-hangot kiénekelnék, az előtte álló hét hangot veszik segítségül, vagyis csusztatnak; máskor az egyes szótagokat oly helyen szakítják meg, hol nem kellene, mi által a dallam szövegét törik össze. Legnagyobb hiba pedig éneklésünknel — mi a dallamot leginkább elferdíti — a kanyargatás. Mihelyt a dallamhoz nem tartozó fél, vagy egész hangokat énekelünk, vagy épen valami nyöszörgésszerű hehentéssel toldjuk meg, összetörjük énekünk dallamát annyira, hogy nagyrészt rá sem lehet ismerni annak valódiságára.

2. Nem lényegtelen, sőt nagyon is lényeges dolog az éneklésnél a beosztás, vagy ütem (tactus) helyes beosztása is. Sok éneket épen ott énekelünk hosszán, hol rövidesen kellene énekeljük; legtöbb esetben pedig nagyon elnyújtjuk, miáltal a dallam hatását, varázserejét veszíti.

A szövegnek a dallammal mindig párhuzamban kell állania, t. i. az éneklés által ki kell fejezzük azt az érzést, melyet a vers írója akart kifejezni. Ezt nevezzük színezésnek. Nem abban áll a szépéneklés, hogy ki tud erősebb hangot adni, hanem, hogy ki tudja azt színezni; mert pl. egy ilyen szövegű dallamot; „Csendes éj leheld reám a békének álmait“, nem szabad erős hangon énekelnünk, mert ez által a szöveg hatása van tönkre téve.

Többször esünk azon hibába is, hogy a magánhangzókat elváltakoztatjuk. Pl. az *i*-t *e*-re, vagy *é*-re, az *u* t *ó*-ra, az *a*-t *á*-ra, így lesz aztán *Ur* helyett *our*, *imád* helyett *emád*, mi által Istennek nem dicsőítése, hanem szentségtelenítése van kifejezve.

Ezek azon tapasztalataim, melyeket pár év alatt szereztem. A kántorokra, énekvezérekre nehezedik itt a feladat. Egy kis lelkiismeretes utánjárás, következetesség! Erős a hitem, hogy ez által mindezekről a hibákról leszoktathatjuk népünket.

Minden egyes alkalommal szépen figyelmeztetni a hibára, példával győzni meg őket a szép éneklésről s a mi fő, mit másnak hibául tudunk fel, azt különösen magunknak ne engedjük meg.

Bármilyen járatlan legyen is valamely nép a szépéneklés terén, mégis joggal moddhatom, hogy a szép iránt mindenkinek adott a Teremtő érzéket. Ezért jó, a hol csak lehet, községi dalkart szervezni. Csak a kezdet nehéz. Kitartás. türelem! A többi könnyebben megy.

Katona Márton,
áll. isk. tanító.

Szent István király Hiszekegy Istene.

Huszi András ó és uj Dácia azaz Erdélynek régi és mostani állapotjáról való Historiája 110 lapján ez van följegyezve:

„A mi Szent István király vallását és keresztényi hitét illeti, röviden de igen fontosan megvagyon irattatva azokban a levelekben, avagy tauintó könyvekben, mellyeket Imreh herczeg a tulajdon maga fia számára irattatott és a Magyarországi törvényben még ma is kivagyon nyomtatva ilyen igékkel:

1. Hiszek az Attya Istenben, minden állatoknak Teremtőjében.

2. Hiszek az Attya Istennek egyszülött fiában, mi Urunk Jézus Krisztusban, a ki *(a mint Gábriel Angyal mondotta)* Szüz Máriától született és az egész világ büneiért a Keresztfán szenvedett.

3. Hiszek a Szent Lélekben a *ki a Proféták és Apostolok által szólott.*

4. Hiszek *egy tökéletes megoszolhatatlan szent, tiszta természetü Istent.*

5. Hiszem, hogy ezen hit nélkül az Isten Országának senki is örököse nem lehet.

6. Hiszem, hogy a *ki ezt a Hitet szent életnek és jó tselekedetnek gyümöltseivel fogamatossá és elevenné nem teszi, az az örök életnek ez az idvesség koronájának részesse nem lehet, mert a Hit jó tselekedetek nélkül meg-hólt állat.*“

7. Levelének második részében azt írja: „*hogy midőn az Idvezitő Szent Máténál a XVI. részben azt mondotta hogy Te vagy Péter és ezen a Kősziklán épitem fel az én Anyaszentegyházamat; tehát a kősziklán magát értette az Idvezitő, a házon pedig nem valami kő vagy fa házat, hanem maga vérével keresett népet, választott Nemzetséget, Istentől, hit által Meg-tauinta-*

tott, a keresztség által meg megmosogattatott és a Szent Lélek által megkenettetett *Ekklesiát érti és valja.*“

Olvasd meg kérlek a Szent István első keresztény Magyar Király irását a Magyar Országgi Törvény könyvben és kárát nem vallod.

Husztii András után közli;

Szabéd, 1901 okt. 23 án.

. Unitárus

Jótékonyág és buzgóság.

A homoród-abásfalvi unitárius egyházköztségben az 1901-ik évben a következő kegyes adományok folytak be: Gergely Mózes id. és társai 100 koronát ajándékoztak orgona alapra, mint „Malmos társaság.“ Ezen alaphoz évenként Kiss Mózes tanító 2 koronával járul, id. Gergely Mózes pedig külön 2 koronát adott. — *Dombi Rebeka* vallásos buzgóságból ajándékoz a templom részére egy diszes bársony szószéktakarót 60 kor., papi szék takaró 30 kor., egy diszes urasztal takarót 30 kor. értékben. — *A polgári község* vegyes szükségletre 20 koronát ajándékozott. Fogadják a kegyes adakozók az egyházköztség hálás köszönetét.

Homoród-Abásfalván, 1901. november hó 12-én.

Megbizásból

Kiss Mózes egyházi jegyző.

Unitarizmus külföldön.

— *The Unitarian World* „Az unitárius világ“ címet vett föl egy csinos kis havi lap. Angliában adják ki. Az egész világ unitáriusainak szól Kis terjedelmű, de élénk és gondos lap. Magyarországra vonatkozóan írja: az angol unitárius kirándulók mély benyomást tettek a hű és odaadó unitáriusokra abban az érdekes országban. Azok, a kik a Miss Tagart társaságában részt vettek, bizonyos sokáig nem fogják elfeledni ott szerzett tapasztalataikat. Az új kollegium megnyitása nagy esemény volt a magyar unitarizmus történelmében, s mi gratulálunk az elért sikerért Ferencz püspöknek és mindazoknak, a kik vele együtt részesek abban a nagy vállalatban.

— *Dániából* a legkedvezőbb hírek érkeznek. Harboore-ban Jensen tanár egy új liberalis templomot nyitott meg Kopenhágában Birkedal lelkész nagy közönség előtt tartott előadásokat. Az unitárius gyülekezet közelebről 50 új taggal szaporodott.

— *Austriában* az igazságot keresőknek egy tekintélyos társasága kifejezte Fretwell János előtt hő óhaját a felett hogy az unitarizmusról szeretnének több tájékozást nyerni. Fretwell egy felolvasást tartott német nyelven, melynek végeztével többben kifejezték, hogy az angol unitárius irodalmat szeretnék tanulmányozni Austriában elérkezett az ideje nem annyira az unitárius egyház megalapításának, mint az unitárius eszmék terjedésének.

Irodalom.

— *A keresztre feszített Jézus hét szózata.* Egyházi beszédek. Irta Révész János nagybányai ev. lelkész, Nagy-Bánya, 1901. Ára 1 kor. Szerző egy böjti prédikáció-ciklust bocsátott közre, melynek tárgyát Jézusnak a keresztfán mondott szavai képezik. Megható igék azok, a melyek Jézust — a szerző dogmai álláspontja szerint — „az emberiségért hozott nagy véráldozata“ közben állítják előnkbe s a melyek megkapóvá teszik az ő életének utolsó jelenetét. A beszédek a földművelő néphez mért eszmekörben és előadásban vannak megírva. Találó hasonlatok, sikerült következtetések teszik e kis gyűjteményt értékessé, a mely előnyökhöz, ha még hozzájárulna a szónoki emelkedettség is, az egyházi irodalomra nézve nyereségnek tekinthetnők.

— *Benkő Főzsef* Hunyadmegyéről. Szerző „Transylvania Specialis“ oz. kiadatlan latin művéből fordította, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta Koncz József tanár. Igen becses tartalmu könyv.

— *A kolozsvári Papnevelő intézet Önképzőkörének története* a XIX. százban. Irta Barabás István tordátfalvi lelkész, kiadja az önképzőkör. Ára 60 fillér. A begyűlő pénz és adományok a pályadíj alaphoz csatoltatnak. Az ifjuság szellemi mivelődése iránt érdeklődőknek melegen ajánljuk a csinos füzetet.

— *Theologiai ismeretek tára.* Szerkesztette Zoványi Jenő theol. tanár Sárospatakon. Évek multak el, mire végéhez jutott ez a Tár, a melyre nagy szükség volt. Gratulálunk a kitartó munkáért és az áldozatért is, mert bizonyos, hogy nemcsak az írók, hanem a szerkesztő is a maga pénzével dolgozott. Ez a magyarországi theologiai irodalom sorsa. Nem vizsgáljuk

hiányait, mert hogy van már ilyen könyvünk is, akkora öröm, hogy feledteti a melléktekinteteket. Az egész mű 18 korona.

— *Néhai Szász Domokos* ev. ref. püspök beszédeit kiadta testvére Szász Károly püspök. A tartalmas szép mű két kötetben fog megjelenni. Az első 20 beszédet tartalmaz. Sok gondolat és erős kibliai hangulat vonul végig a beszéteken, melyeket előre is ajánlunk figyelembe.

Előfizetési felhívás. »*Konfirmációi emlék*«cizmen 4 - 5 ívre terjedő emlékkönyvet szándékszem kiadni. E művecske — melyet egyházunk néhány vezérémbere szives volt felülvizsgálni — az előszón és családkönyvi lapon kívül tartalmaz 20 imát különböző alkalmakra, a tizenegy cikk pedig ugyanannyi lap egyháztörténelmünkől, hitelveink, szertartásaink és ünnepeink ismertetése után püspökeink és főgondnokaink diszes névsora jön, melyet zárszó rekeszt be. Az egyháztörténelmi részt kiegészítik az önálló tiszta képek, többek között: Dávid Ferencz, Dévavára, Kerek kő, kolozsvári régi és új főiskola, tordai, sz-kereszturi gymnasiumok, budapesti templom, Berde, Brassai, Ferencz József, id. V. Daniel Gábor, Br. P. Horváth Kálmán stb. képei. A mű, mint czime is mutatja, emlék a konfirmáltak részére s mint ilyen, ugy belső tartalmára, mint külső kiállítására nézve, ajándékol adható s bármelyik család asztalán helyet foglalhat; de célja az, hogy: a hitet erősítse, az erkölcsöt ápolja, az erényt terjessze. — Bizalommal fordulok azért a mi unitárius szent vallásunk minden hívéhez, az egyházközségekhez, lelkész és tanítótársaimhoz, barátaimhoz, az egyházak keblé tanácsaihoz, ugy a szülőkhöz, hogy a „Konfirmációi Emlék“-et megrendelni sziveskedjenek. — A mű f. évi márczius hó elején jelenik meg, tehát a virágvasárnap konfirmáció alkalmával már kiosztható lesz. A csinosan kiállított füzött példány ára: 60 fillér, a diszkötésüé: 1 kor. 20 fillér; az előfizetési pénzek február hó végéig *Betegh Pál* jóhirű könyvnyomdájához, mint főbizományosomhoz (Székely-Udvarhely, Kossuth-utca) küldendők.

Homoród-Karácsonfalván, 1902. január hó 15-én.

Szives üdvözlettel:
Demeter Dénes,
unitárius lelkész.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

— **A kolozsvári unitárius kollégium konviktusi alapjára** ujabban küldött összegek. Dr. Veress Lajos városi és isk. orvos lelkés felszólítására, a vele 1871-ben érettségét tett osztálytársak közül nyolczan, 290 koronát küldöttek a fent említett alapra. Az adakozás ha lassan is, foly.

Kádár József p. tanár	50 kor.
Keresztey Lajos keresk. isk. tanár	20 „
Nagy Balázs bankhivatalnok	30 „
Phleps Ferencz táblai bíró	50 „
Albert Iván kir. mérnök	50 „
Zsigmond Ferencz áll. főnök	20 „
Botár János távirtd. hiv.	40 „
Létai Gábor erdész hiv.	30 „

továbbá adakoztak:

Fazakas Lajos lelkész	10 „
Végh Mihály lelkész	20 „
Kilyéni Endre tanár	10 „

Kolozsvárt, 1902. febr. 15.

Nagy Gyula pénztárnok.

— **Felavató ünnepély.** Szép ünnepély folyt le Dicső-Szent-Mártonban február hó 9-én délután 4 órakor. Ez ünnepélyen avatták fel a közadakozásból az olvasó teremnek szerzett harmoniumot. Először templomozást tartott Gvidó Béla esperes, azután a gyülesteremben Gvidó esperes mondott megnyitó beszédet, melyben felmutatja hogyan lehet kicsinyből nagyot teremteni odaadással, vallásossággal és lelkesedéssel és buzdítja a híveket további áldozatkészségre. Azután 2 fiu Durugy János és Miklósi István és egy leány szavaltak nagyon szépen, közbe Szabó Albert szőkefalvi lelkész tartott igen tanulságos felolvasást. Az énekkar Kiss Sándor énekvezér vezetése alatt közbe-közbe szép énekekkel fűszerezte az ünnepélyt. Az ünnepély végeztével Szabó Márton egyháztag lépett ki a hívek közül és egyszerűen, de szépen mondott köszönetet Gvidó Béla esperesnek buzgóságáért. Ezt esperes megköszönte és további támogatást kérve az ünnefély nagy lelkesültséggel véget ért.

— **Köszönetnyilvánítás** Egyháznak az 1902 ik évben tartott első keblbi tanácsi gyűlése emlékezetes marad az idők végtelenéig, mert ez, a mostani korban ritkán előforduló magasztos ténynyel lett emlékezetessé téve. Ugyanis nyárád szent-lászlói birtokos Zsigmond Titus úr ev ref. vallásu, egyháznak „Templom-alap” javára kétszáz korona alapítványt tett, ezelőtt 23 évvel elhalt édes atya, szintén ev. ref. vallásu Zsigmond Károly úr emlékezetére. Ezen ténye fenkölt gondolkozását és nemes szívézelmét bizonyítja. Egyházam nevében hálás köszönetemet nyilvánítom Zsigmond Titus úrnak s azon imaszerű óhajtásomat bocsátom az ég Urához: sok ily gondolkozásu és ér. elmü gyermekekkel áldja meg Isten a szülőket kik még akkor is háládatosak kívánnak lenni, midőn azoknak földi tetemei már rég porladoznak a sötét sirhantok alatt! Nagy János ny.-szent-lászlói unitárius lelkész.

— **A székely-kereszturi gymnasium estélye** ugy erkölcsi, mint anyagi tekintetben fényesen sikerült. A rendezőség mindent megtett, hogy a közönség tetszését és várakozását kielégithesse. A tánczterem a lehető legszebben volt földszitve. A táncztermet bensin-lámpák világították, a pazar fényt árasztva szerteszét. A folyósókon felfelé egészen a tánczteremig szönyeg volt terítve, mi a bál fényét szintén emelte. A közönség már este 7 órakor nagy számban kezdett gyülekezni. Jelen voltak a kereszturi tár-

sadalomnak vezető intelligens elemei, s a vidékről is többen, bár a vidéken uralkodó járványos betegség sokakat visszatartott. A védnökök megérkezését a Rákóczi induló hangjai jelezték. A közönség folytonos jövése miatt a program csak 9 órakor vette kezdetét. Először a zenekar játszott, igen szép indulóval nyitva meg az estélyt. Azután Dr. Szolga Ferenc tanár tartotta meg felolvasását. Tekintettel arra, hogy az estély tanulmányi kirándulás költségeinek fedezésére rendeztetett, a felolvasó mindjárt a bevezető részben ismertette az embernek a természethez való viszonyát, fejtegette az iskolai kirándulásoknak nevelői hatását. A felolvasó azután a közönséget is kivezette a természetbe, s megmagyarázta Székely-Keresztur város talajviszonyainak képződését, s föltárta azokat az előnyöket, melyet a helyi közönségnek boldogulása, egészsége, kényelme és jóléte szempontjából annak a darabka földnek pontos és céltudatos ismerete nyújt, melytől sokkal gyakrabban függ boldogságunk vagy boldogtalanságunk, sem mint hinnők. A felolvasó végül foglalkozott geológiai alapon a városnak egészségügyi kérdéseivel is kapcsolatban a most uralkopó járványos betegséggel, s arra az eredményre jutott, hogy Kereszturnak talajvízei az egészségre nem a legkedvezőbbek. A felolvasást zajos taps jutalmazta. Sándor Ilona kisasszony énekelt azután zenekisérttel szép népdalokat. Énekét a közönség zajos tappsal jutalmazta. Azután Vári Domokos IV. oszt. tan. szavalta el tűzzel és érzéssel Pósa Lajosnak „Ilatáron“ című költeményét. Sándor Gabriella kisasszony játszott a zongorán Lisztnek egyik rapszodiját művészi praecizitással. Végül az ifjúsági daleylet igen szép népdalokat énekelt Katona Sándor vezetése mellett. A táncz a reggeli órákba nyulott. Bevélt 398 k. 70 fill., Kiadás 116 k. 94 f. Tiszta jövedelem 281 kor. 76 fillér. Felülfizettek Dr. Bedő Albert orsz. képviselő 50 k., Gálfi Kálmán főszolgabíró és Dr. Jankovics Pál felügyelő gondnok 16—16 k., Sándor János igazg. 6 kor., László Domokos törvénysz. bíró 2 k., még többen 2—2 koronát, sokan 1—1 koronát. A rendezőség e helyen is hálás köszönetet mond a közönségnek szives érdeklődéséért és áldozatkészségeért, mellyel az ifjúság ügyét felkarolta s így sok szegény tanulónak a tanulmányi kirándulásban való résztvevését előmozdította —tő.

— **Tornaestély.** Kollégiumunk ifjúsága február 15-én, a „Kirándulási alap“ javára, Lassel Gyula buzgó tornatanár vezetése alatt tornaestélyt rendezett, melynek minden tekintetben szép sikeréről örömmel adunk hírt olvasóinknak. Ennek az estélynek az volt egyik érdekessége, hogy ott folyt le új iskolánk tornatermében, mely ez alkalommal szépen földiszitve és fényesen kivilágítva fogadta a nagyszámmal seregülő, diszes férfi és női közönséget. Egyházunk vezető emberein kívül ott láttuk a gyermekekben gyönyörködő szülőket s a városnak igen sok előkelőségét, kik méltánylással és tapsaikkal jutalmazták ifjúságunknak testi, lelki deréktségét. Mert mindazok a mutatóványok, melyeket tornázó ifjaink ez estélyen bemutatnak, arról tanuskodnak, hogy ők komolyan fogják föl hivatásukat az „emberré-levés“ nagy munkájában s tudják mivel tartoznak iskolájuknak és egyházuk jó hírnevének. Erre buzdították őket Dr. Gál Kelemen igazgató és főtisztelendő püspök urunk is, s bizonyára a versenyek végén kiosztott jutalmakat is ezzel az érzéssel őrzik meg. A tánczról, a műsornak ez utolsó pontjáról elég ha annyit mondunk, hogy késő éjszaka végződött. Az estély tiszta jövedelme 255 kor. 6 fill. —a.—

— **Tanári beiktató lesz** a kotozsvári unitárius kollégium disztermében 1902. évi márczius hó 8-án délelőtt 10 órakor a következő sorrenddel: Ének. Az ifjúsági dalkör által. Megnyitó beszéd. Tartja: Fekete Gábor felügyelő gondnok. A nyelvérzék és az iskola. Székfoglaló értekezés. Tartja: Pálfi Márton tanár. A tornázás hatása a szellemre. Székfoglaló értekezés. Tartja:

Lassel J. Gyula tanár. Zene. Az Apolló-kör által. A természettan módszere. Székfoglaló értekezés. Tartja: Hidegh Mihály tanár. Vörösmarty mesterei. Székfoglaló értekezés. Tartja: Dr. Kiss Ernő tanár. Üdvözlő beszéd. Tartja: Dr. Gál Kelemen igazgató. Ének. Az ifjusági dalkör által

— Székely-Udvarhelyt az unitáriusok reménye, hogy templomuk lesz újból ébredni kezdett. Egy templom-tervet és költségvetést beküldöttek az E. K. Tanácshoz. Pákei Lajos főmérnök kéretett föl a terv felülvizsgálására és javaslatlételre. Pákei a helyszínén járt, véleményt mondott s most már várható, hogy szép és megfelelő lesz a terv s azután a templom. Egy másik szép remény Gyepesi László Ferencznétől a férjével együttesen készítettet kölcsönös végrendeletük értelmében székely-udvarhelyi ekklézsia az ő halála után egy házat és 4000 kor. pénzt örökölné. Az örökösök illetve a rokonok szobeli végrendeletet jelentettek be. Azonban ez alig lehetséges, mert az aszszony gyöngé elméjűség miatt gondnokság alatt állott s így érvényes végrendeletet nem készíthetett. A hagyatéki tárgyalás közelebb megtartatik. Az udvarhelyi unitáriusok istentiszteleteiket most a vármegyeház disztermében tartják, melyet az alispán készséggel átengedett e célra. Csak az az egy hibája van, hogy nem templom, de különben szép, tágas és kényelmes. Nem is férnének el egybeüttl. Karácsonkor is, nem számítva az idegeneket, a kik istentiszteletünkön részt vettek, mintegy 140—150 en részesültek urvacsorában. Ide csak pap és templom kellene. De hát az idő mindent meghoz.

— Az Unitárius Közlöny 4-ik számát a husvétii ünnepekre kézhez juttatjuk, a tudósításokat csak márcz. 20 ig vehetjük föl.

Laszló Sándor máv. adonyszabolcsi állomásfőnököt és nejét Tomács Gabriellát mérhetetlen nagy csapás érte. Egyetlen fia Árpád élete hatodik évében elhunyt. A jó barátok és rokouok részvéte enyhítse szülöi fájdalmukat.

Halálozás. id. Boros Sándor, lapunk szerkesztőjének édes atya február 5-én 78 éves korában elhunyt Tordátfalván. — Várfalvi Nagy Elemér, néhai v. Nagy János fia, törvszéki joggyakornok 23 éves korában elhunyt Kolozsvárt. — Weres Károly nyug. kir. törv. bír., 48-as honvéd őrmester, megyei biz. tag egyh. tanácsos, a társadalomnak köztiszteletben álló tagja elhunyt február 3-án 74 éves korában.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

Felolvasó gyűlés. A Dávid Ferencz Egylet febr. hó 2-án d. u. 4 órakor előkelő díszes közönség jelenlétében szépen sikerült felolvasó gyűlést tartott. Az ünnepélyt a D. F. E. vegyes énekkara egy zsolttárral kezdte meg, mely után Ferencz József püspök mondott szép beszédet. Turchányi Gyula „Vallás és confessió“ czimen nagyon érdekes felolvasást tartott, melyben az emberi kebel olthatatlan vallás szomját ecsetelte. Beszédet e sokat mondó szavakkal zárta be: „Legyen az emberiség minden tagjában egy, miként egy az Isten“. Következett egy szavalat Gál Miklós papnövendéktől, ki Pap Domokos tanárjelöltnek „A kis gyermek“ cz. balladájával könnyekig megindította a hallgatót. Dr. Gál Kelemen „A vallás tud. és természetud. ellentétes tanítása“ czimen tartott felolvasásában azokat a pontokat mutatta ki, melyek a tudomány vívmányai és a biblia egyes részei között ellentétesek, Ferencz József püspök megleghangu bezáróbeszéde után, gyönyörködtünk a vegyes kar szép énekében.

A D. F. E. febr. 23-án d. u. 4 órakor az Unitárius Collegium disztermében nagyszámu előkelő közönség jelenlétében fényesen sikerült felolvasó gyűlést tartott, melyen egy a közönség, mint a szereplők nagy erkölcsi juta-

lomban részesültek. Az ünnepélyt a D. F. E. vegyes énekkara kezdte meg — Iszlai Márton nagyérdemű énektanár vezetése mellett — egy lélekemelő hymussal, melynek elhangzása után Fekete Gábor alelnök melegen üdvözölte az egybegyűlt díszes közönséget. Heinrich Józsa urbólgó „A nők világa“ czimen tartott élvezetes és érdekes felolvasásában Homeros nőalakjairól beszélvé igen érdekesen világít be a nők mostani, mai lelkületébe s különösen azt a gyöngédséget, szeretetet és hű odaadást ecseteli nagyon hiven, a mely tulajdonságokkal ékeskedve betölthetik azt a helyet, melyen mint szerető hitvesek és valláserkölcsi nevelésben részesítő anyák kell hogy álljanak a társadalomban. Boros Ella k. a. Váradi Antalnak „A régi könyv“ e bájos és kitünő elszaválásával a közönség legnagyobb elismerését kapta. Dr. Nyiredy Géza tanár „Az ember Idegességé“ ről tartott igen tanulságos és tudóshoz illő felolvasást. Felolvasásában az idegesség keletkezésének egyik okát a tulságos műveltségben látja s kimutatja, hogy a művelt népeknél gyakoribb az idegesség, mint akevésbébb művelteknél. A gyermekek korai iskoláztatása, mivel a fejletlen agyat tulcsigázza, a folytonos szobában ülés mind az idegesség előkészítője. A nők között sokkal több az ideges, mivel az idegek finomabbak, mint a férfiaknál. A nők, kik férfi foglalkozást üznek, általában idegesek. A nőknél az idegesség föllép a 15—30, a férfiaknál 25—40 éves korban. Legnagyobb az idegesség a 60—70 éves korban, mikor az idegek tompulnak. Az idegesség örökölhető is. Az idegesség megakadályozója a rendes életmód. Kovács Kálmán a tőle megszokott finom értelemmel szavaltta Szász Bélának „A harmincz pénz“ czimű költeményét. — Az egylet nevében köszönetet mondott Fekete Gábor alelnök ugy a megjelent közönségnek, mint a szereplőknek. Az énekkar zsoltárhangjai után lélekben újolag épülve távozott a közönség. b.—a.

— A Dávid F. Egylet felolvasása. Ja nuár és február hónapokban három felolvasó gyűlésünk volt. Az első február hónapban Fekete Gábor alelnök vezetése alatt. Felolvasott Pákey Lajosné; Visszaemlékezés Rómára. Egy kedves ut tanulmányai és tapasztalatai meglepő közzetlenséggel, élénken és oly hiven voltak leírva és felolvasva, hogy a nagy számú halgatóságot egészen magával ragadta és mindnyájunk elismerését érdemelte ki. Grätz Mór ev. lelkész, régi jó barátunk Jézus és vérokonairól irt bibliai alapon ismertetést az ő szokott papias tonusával, melyben mindig talál érdekest a hallgatóság.

— Unitárius konfirmációi emlék a Dávid Ferencz egylettől. Eze-lőtt öt évvel nagy öröm érte volt a konfirmáló ifjakat. A Dávid Ferencz Egylet egy lapot küldött mindenkinek ajándék gyanánt a konfirmálás megható szép ünnepére. Mindenütt hálával fogadták és azóta nagyon sokan sürgették. Az Egylet pénzügyi helyzete nem engedte, hogy állandóvá legyen ez a kis emlék, de a kiáltó szónak sem állhatott ellene. A választmány elhatározta, hogy ezuttal már emlékkönyvet fog kiadni, a melyet az ifju egész életében megőrizhet, magával hordozhat bárhová megyen. A kiadás az egyleti kölcsönös szövetkezeti. munkásságán alapul. Az anya egylet adja ki s a fiók-egylet.k átvesszik és kiosztják. Az emlékkönyv díszes kiállításával oly sok kiadással jár, hogy az Egylet teljesen ingyen nem adhatja, de az egylet egyesített erejével lehetségessé vált, hogy csaknem ajándéknak vehető csekély 20 fillér összegért megszerezhessék az egyházközségek és jótékony szivü emberbarátok. Mert az egylet arra számít, hogy a legszegényebb egyházközségnek is módjában fog állani az évenként szükségelt 10 · 20 példány megszerzése és kiosztása. Ebben is, mint az egyházi élet minden mozzanatában, sok fog függni lelkész afiai buzgóságától. Most már az alkalom meg van adva, hogy senki ne távozzék az urasztal mellől egy kedves emlék nélkül. Az emléket a fópásztor szavai nyitják meg. Azután apa, anya, nagyanya, testvér, előjáró, lelkész mondanak egy pár szivhez zoló szót hol versben, hol meg prózában. A

A könyv tartós kötésben jelenik meg. Virágvasárnapja előtt ott lesz mindenik fiók-egylet elnökénél.

Uj tagok. A Dávid Ferencz Egyletbe az uj egyleti évben be-
léptek: Sándor Mariska, Vargyas; özv. Bogyay Kálmánné, Kaposvár; Kiss Mó-
zes, Erzsébetfalva; Ürmösi Kálmánné, Hientz Regina, Szt.-Gericze; Ürmösy Józ-
sef, Nagy-Sajó; ifj. Kovács Károly, Maros-Ujvár, Kún Pál, Schizer Józsefné,
Kolozsvár; özv. Krolopp Józsefné, Szabó Lajosné, Brassó; Vadász Ilona, Varga
Ilona, Csekefalva: Prepeliczay Eleődne, Temesvár; Tamási Tivadar, Torda. (Folyt.)

A nők világa husvétra ujából meg fog jelenni. Oly nagy érdeklődés
mutatkozott iránta, hogy épen a husvétii ünnepekre megküldjük a 2-ik számot.
Apró közleményeket várunk nőinktől. Egy jótévő nő arczképe is meg fog je-
lenni a lapban.

— A Nők Világa alapjára — ha lassan is — megindult már az
adakozás. Raffaj Károlyné urnő köldött 10 koronát; Raffaj Irma kisasszony
beküldött 2 drb. csinos kézi munkát. Igéretet tettek kézi munka bekül-
désére Göncz Ilona (Szt.-Miklós), Boros Ella, Ferencz Zsuzsa (Ko-
lozsvár), kisasszonyok. A tavaszon egy kedves összejövétel alkalmáva
rendezni fogunk tombola játékot, ha kedves hölgyeink buzgósága reá segít.

**Az egylet pénztárába f. évi január hó 24-től febr. 21-ig rendes tag-
sági díjat fizettek:** Imreh József Nagy-Enyed, Csiky Károly Kolozsvár 902-re,
Szabó Lajosné Brassó, özv. Krolopp Józsefné Brassó 902-re, Gál Ilonka Vá-
laszut 902-re, Szász Domokos Béhida 901-re, id. Daniel Gábor Budapest
901-re, Krécsi Béla Budapest 901—902-re, özv. Simó Jánosné 901—902-re,
Schulek Géza Budapest 902-re.

Előfizetői díjat fizettek: Prepeliczay Eleődne Temesvár 902-re, Nagy
József Harasztos 901—902-re, Doby Antal Homonna 902-re, özv. Gergely Mó-
zesné H.-Abásfalva, László Anna Abásfalva 902-re, Kiss István M.-Szt.-Jakab
99—900-ra, Gál Ilona Budapest 901-re, Györy Vilmos Temesvár 902-re, Szabó
Lajos Medgyes, Banedek Sándor Brassó 902-re, Sebes Pál Budapest, Szentan-
nai Sámuel Losonc, ifj. Szénási Ferenczné Deés 902-re, Kiss József S.-Árkos,
Borsos Imréné Kolozsvár, László József Sz.-Keresztur 902-re, özv. Nagy Tam-
ásné V.-Sz.-Iván 901-re, Szinte Ferencz Budapest 99-re, ifj. Nagy András
Ürmös, Dr. Sárkány Miklósné M.-Vásárhely 902-re.

A küllőköri f. e. pénztárába fizettek: Csegezy Tamás 99—901-re,
Gálfalvi István Harangláb 96—900-ra.

A keresztürköri f. e. pénztárába fizettek: József János F.-Váralja 901—
902-re, Gálfalvi János Nagy 901—902-re, Göncz Jolán Kis-Solymos 901—902-re,
Geréb Sándor A.-Boldogasszonyfalva, Geréb Zsigmond Fátfalva 902-re, Kozma
Dimén Enlaka, Ifj. Dalkör Enlaka, Gálfi Ádám Olábfalu, Nagy Berta Kús-
mód, Firtos István Benczéd, Varga Dénes Siménfalva, Péterfi Mihályné, Pé-
terfi Mihály Sz.-Ábrahám 902-re.

40 korona alapítói díjat fizetett nagys. Székely Miklós ur Torda.

Kolozsvárt, 1902. február 21. Gálfai Lőrincz pénztárnok.

Kovács Sándorné urnő Zilahról a D. E. F. keresztürköri perselyébe
1901. és 1902. évekről 3—3 koronát sziveskedett ajándékozni. Hálás köszöne-
tet nyilvánít Geréb Zsigmond pénztárnok.

Szerkesztői izenet. Papnövendék. Sorakerül rá. Jó gondolat.

Unitárius könyvek. (Női imakönyv) Szivemet hozzád emelem.
Irta Boros György. Csinos vászon kötés 2 kor. 40 fill. Diszes bőrkötés
6 kor. Szép bársony kötés csattal 10 kor. „Az ájtatos könyv keresztény lé-
lekkel és mély érzéssel irányozza a hívók vallásosságát az égi megnyugvás felé,

s kivált a női gyöngédség érzelmi világának fohászához ad ihletett hangot. V asárnap i Ujság, „Vigasztalja a kesergőt, új életreményt kelt a csüggedőben, magasztosabbá teszi az örvendezők örömét.“ Aranyos-Vidék. „Kedves és poetikus módon mondja el az ájtatosságokat, s a szép elmélkedéseken kívül imádságokat is közöl.“ Pesti Hírlap. „Boros könyvében a hívő imádkozik, kinek mélységes szíve van, mely könnyen emelkedik érzelmeinek szárnyain a magasabb tájak felé.“ Székely Nemzet. „Vigaszt nyújt a szenvedőnek, reményt önt a csüggedőbe . . . Nem a felekezeti, hanem a vallásos szellem fejlesztését tüzte ki ezéljával.“ Magyar Polgár. Ünnepre, név és születésnapra és konfirmációra alkalmas ajándék

Edes otthon. Irta Ganet f. Boros Gy. Ára 1 kor. A házias élet örömeit írja le s arról beszél, hogy milyennek kell lenni a ház tájékának, meg a csendes, boldog házias életnek. Magyar Hírlap. Az érzések egész sora, a gondolatok egész legioja van egy-egy fejezetben kifejezve. Székesfehérvár és vidéke. Kedves, poetikus modorban utasításokat ad az asszonyoknak arra nézve, hogyan tehetik otthonukat barátságossá, meghitté, széppé s benne az együttléteket kellemessé. Magyarország. Érdekes, meleg hangon irt mű. Magyar Polgár. A mély vallásosság, mely minden sorát áthatja, a családi élet vonzó rajza annyira leköti lelkünket, hogy nem hagyhatjuk félbe, míg el nem olvassuk. Ellen zék. A füzetkének olvasása közben igazán mintha tündérek mézédészését halottam volna. Aranyosvidék.

Unitárius jeleseinck. Ki ne ohajtaná ismerni azokat a derék nagy férfiakat, a kik az unitárius vallást és egyházat megalapították, fenntartották: János Zsigmond, Dávid Ferencz, Szentábrahámi Mihály, Lázár István, Daniel Elek, P. Horváth Ferencz, Koncz János, Székely Sándor, Köröcz i János, böi. Farkas Sándor, Augustinovicz Pál, Kriza János, Mikó Lőrincz, Nagy Elek, Berde Mózsza, Brassai Sámuel, Ferencz József életét, működését röviden és hiven egybe foglalta és arczképpel ellátta az Unitárius kollegium irásban és képekben című könyv. E mellett a régi és az új kollegium hí leírását, az építész-mérnök, Pákey Lajos arczképét és életrajzát s két szép költeményt tartalmaz. Egyetlen unitárius sem nélkülözheti e díszes könyvet Ára 1 kor.

Tizenkét cikk az unitarismusról a mai unitárius fölfogást ismerteti a legjelesebb irók tollából. Ára 60 fillér.

A fejedelem és papja költői elbeszélés János Zsigmondról és Dávid Ferenczről Irta Tarcsafalvi Albert. Ára 20 fillér.

Nézetek a vallás eszméjeről Dr. Brassai Sámuel hires felolvasásai egy kötetben. Ára 2 kor. Egyleti tagoknak 1 kor. 20 fillér.

Mindenik könyv megrendelhető postautalványon az Unitárius Közlöny szerkesztőségénél.

TARTALOM: Ima. Szász András. — Unitáriusok Romániában. Nagy Lajos. — Magyar estély Londonban. Davies W. J. — Megtérés. Ibolyka. — Római levelek. Paolo. — A kolozsvári unitárius papnevelő intézet önképzőkörének története a XIX. százban. Barabás István. — A budapesti Dávid Ferencz Egylet 4-ik felolvasó ülése. Egy budapesti. — Az éneklés, mint istentiszteletünk fő alkotó része. Katona Márton. — Szent István király Hiszekegy Istene. Unitárius. — Jótékonyság és buzgóság. — Unitarizmus külföldön. — Irodalom. — Egyházi és iskolai mozgalmak. — Egyleti élet és munkásság. —

Nyomatott Gámán J. örököse könyvnyomdájában Kolozsvárt.

Unitárius Közlöny

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára 2 k. 40 f. (1 frt 20 kr.) Egy szám ára 24 fillér (12 kr.)
Egyleti tagok, 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek. Minden pénz
Gálfi Lőrincz egyll. pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

Az idő

*Igen lassu azoknak, a kik várnak valamit,
Igen gyors azoknak, a kik félnek valamitől,
Igen hosszú azoknak, a kiknek bánatjuk van,
Igen rövid azoknak, a kiknek örömük van.
De azoknak, a kik szeretnek,
az idő örökkévalóság!*

Van Dyke Henry.

Feltámadás emlékére.

— Heribert Rau után németből szabadon átdolgozta
Perczelné Kozma Flóra. —

Hol is lehetne nagyobb áhitattal és pompával megünne-
pelni a husvétot, mint épen Jeruzsálemben: Krisztus szenvedé-
sének, halálának és feltámadásának színhelyén. Már jóval
előre betilt itt az egyház minden zajos vigszágot, örömet, hogy
mindenki csendesen magába szállva kezdhesse meg a vezeklést.
A gyásznap sötét színe borítja ilyenkor az oltárokat, befátyo-
lozva állnak a feszületek, szent képek és az ünnepélyes, halált
jelképző csendességet csak ritkán szakítják félbe a fel-fel hangzó
gyászindulóknak borzalmas hangjai. Így érkezik meg Jeruzsá-
lemben husvét előestéje.

De ezen estétől kezdve azután mozgalmassá kezd már lenni
az egész „szent“ város; szorosán gyökeret vert itt minden ke-
reszténynek a szívében az a hit, hogy ezen napnak estéjén
világosságot bocsát le Krisztus a szent sirba, hogy abból *feltá-*

madásának emlékére mindenki résztvehessen. Oda sereglik tehát már jóval előre az egész környék örege és fiatalja, a ki csak egy kicsit is igényt tart a „keresztény“ elnevezésre, hogy minél közelebb juthasson az „égből alászállott“ világosságához!

A czeremonia kezdetén a templom belsejében eloltják a világosság nagy részét és egy török tiszt vezetése mellett megvizsgálják és lepecsételik a sirt. E pillanat valóban meghatóan komoly! A hívő sereg a porban hever, hogy jámbor türelmetlenséggel könyörögjen azon pillanat eljöveteleért, mikor is a *magasból* alászállott világosságnál ki-ki meggyújthatja magával hozott fáklyáját, vagy csak csekély pénzen vett kisebb-nagyobb gyertyáját!

Végre megérkezik a várva várt pillanat; a patriarcha lassan közeledik a tömeg felé s utána vonul az egész papság hosszú komoly menetben. A szent sir ajtaja kinyílik, egy pap belép, és mint Krisztus sirba tételénél, az ajtó ismét bezárul.

Egy hang, egy lélekzet vétel sem hallatszik a nagy csendben, csak messziről zúgnak tompán a harangok.

De egyszerre a sir mélyéből örömteljes hozsánna üti meg a hívők füleit, annak jeléül, hogy „leszállott“ már az égi világosság e siralomvölgybe! Nagy örömrivalgás tör ki erre mindenfelől, a gyászfátyol egy percz alatt, egyetlen zsinorrántással hull le az oltárról, képekről; a patriarcha pedig kinyitva a sir ajtaját, ünnepélyes komolysággal gyújtja meg az ott fellobogó káprázatos világosságnál fáklyáját, az egész papságtól és a hívők imponans nagy seregétől követve. Ezek most már ujjongva, tombolva, kiabálva és egymást lökdösve tolongnak előre, hogy az „égi fénynél“ ők is minél hamarabb gyujthassák meg magukkal hozott kis gyertyáikat és diadallal ünnepelhesék azután a feltámadás ünnepét!

Bármennyire misztikus és a kereszténység szellemével ellenkező, barbár színezetű legyen is ezen czeremonia, lehetetlen, hogy mindnyájunkra mélyeséges hatást ne gyakoroljon ennek meglepően komoly jelentősége!

Mert vajjon akaratlanul is nem poetikus szépen jelképezi-e előttünk ezen ünnepély a *világosság* győzelmét a sötétség felett, az *élet* hatalmát a halál és az *örök* diadalmát a mulandóság felett. Nem gyönyörűen mutat-e arra a kötelelességre, melyre *minden egyes embernek* törekednie kellene az „égből alászállott“ világosságához való közeledésre, hogy abból mindenki tehetsége szerint: kisebb-nagyobb mértékben kivehesse a maga részét, együttesen ünnepelve azután egy örökös „feltámadás“ örökös „menybemenetel“ ünnepét!

És végre öntudatlanul is nem arra figyelmeztet-e bennünket ezen jeruzsálemi ünnepély, hogy tulajdonképen az *egyháznak*, a *papságnak* kötelessége „feltárni“ előttünk a „világosság“ hoz vezető ajtót; első sorbau *annak* kötelessége az „égi fényhez“ zarándokolni, hogy jó példával járva elől, buzgón vonulhasson utána a hívők nagyszámu serege!

Csodálatos tehát, hogy épen ezen *ős-orthodox* szertartás jelképezi előttünk leghivebben a *protestantismusnak* és a *protestans* szellemtől áthatott léleknek örök kötelességét!

De tegyük csak mi protestánsok őszintén a kezünket szívünkre és gondolkodjunk kissé komolyabban e szent ünnepen, vajjon kerestük-e mindenkor és minden körülmények között híven az igazságot és világosságot?! Sőt némelykor világi érdek, önzés, ál-szegyeny vagy közönyös nembánomság miatt nem *hunytuk-e* be szemünket ez „égből alászállott“ ajándék előtt? Sohasem kaptuk-e magunkat azon, hogy csupa kényelemszeretetből, lustaságból szinte feszélyezett bennünket ennek „leszállása“ és iparkodtunk az utjából lehetőleg kitérni

Szálljunk csak ez ünnepies alkalommal mélyebben magunkba, vajjon éreztünk-e mindig méltó fájdalmat egy-egy „korporsó“ sötétsége felett és áhítottuk-e úgy le a világosságot, mint a jeruzsálemi keresztények teszik husvét első estéjén? Éreztünk-e méltó felháborodást az igazságnak *minden egyes* keresztrefeszítésénél, sirbatételénél és iparkodtunk-e azt tőlünk telhetőleg megakadályozni. vagy a legjobb esetben himeztünk-hámoztunk és „mostuk a kezünket“ akár csak maga Pilátus?!

Védjük-e mindenkor a gyengéket és igazságtalanul üldözötteket, istápoltuk-e a szegényeket, betegeket, készek voltunk-e mindenkor egy-egy igazság kedvéért bátran szembeszállani az egész világgal? Küzdöttünk-e híven az előítéletek és megrögzött ósdi elfogult nézetek ellen, avagy nem hallottuk volna és nem hallanók-e még most is a tömegnek és a soha ki nem vesző farizeusoknak feszítsd meg kiáltását.

Vajjon nem vennők-e észre, hogy magát a krisztusi szellemet, a megváltónak egyszerű, könnyen érthető, gyermekiesen tiszta és az egész világot szeretettel magához ölelő humánus tanait a felekezetiességből, babonákból és előítéletekből összehátrált keresztrefeszítették fel, hogy azután a könyörtelen dogmák és üres czeremóniák hideg, merev és élettelen sötét sirboltjába zárják be! Nem vennők-e észre, hogy még a mai civilizált világban is hány és hány sötét sirbolt tátong felénk, hideg, dohos levegőt terjesztve maga körül!

És ha mégis itt-ott „leszáll az égi világosság“ e siralom-

völgybe, csodás módon megvilágítva egy-egy elhagyatott sirböltöt, jól eső fényt és áldást hozó meleget árasztva mindenfelé, vajjon oda sereglünk e „fáklyáinkkal“, mint a hogy azt a jó jeruzsálembeliek Krisztus feltámadásának emlékére teszik?

Ha nagyritkán — valahonnét — felénk hangzik ismét az örömhír, a hozsánna, a meseszerű „csodá“-ból szóló ujság, hogy *mindennek ellenére*: „feltámadott“, vajjon sietünk-e az *örvendőkkel örvendezni*, velök lelkesedni és lelkesedésökben őket tovább buzdítani!

Mert bármily költői szépen jelképezze is előttünk a Krisztus feltámadásáról szóló gyönyörű példázat: az *igazságnak* diadalát, a szent és nemes eszme *elpusztíthatatlan* örök életét, ezt pusztán tudomásul venni nem elég. Mert valamint Jézus halála is csak akkor szolgálhat „megváltás“-ul, ha annak emléke meg-nemesíti, megjavítja egész lényünket s arra az életre ösztönöz bennünket, melyet ő egész a keresztfáig következetesen, törhetetlen hűséggel kitartott, ugyan úgy nem ér a Krisztus feltámadásában való hit sem semmit, *ha annak mély jelentőségét* át nem érezzük és *minden nap, minden órában életünkkel, cselekedeteinkkel és minden gondolatunkkal* nem ünnepeljük és nem *bizonyítjuk* a „feltámadás“ a „menyebemenetel“ ünnepét!!

Majd ha lelkünk és szívünk örökké a „világosság“ az *igazság* felé lesz fordulva, majd ha nem resteljük „fáklyáink“-kal sorra járni a „megvilágított“ sirokat, hogy az onnét nyert „égből alászállott“ világosság által vezéreltessük magunkat előre az „Isten országa“ felé, akkor, de csak akkor ünnepelhetjük joggal a husvéti ünnepet, méltán örvendezve a tanítványokkal: „Krisztus feltámadott“!

Krisztus és a sátán.

— Krisztus monda * —

Mikor még a gonosz sátán
Itt járt köztünk a föld hátán,
Vagyont gyűjtött csalva, lopva,
Volt sok pénze, ökre, lova.
Hát aztán a gyapjas állat,
Lehetett úgy öt-hat század;
Ámde a ki legeltette,
Megitassa, megetesse, —
Mind ott hagyta a sok szolgálta.
- Kevés a bér, sok a dolga, —
Történt bizony akár hányszor,

* A korán elhunyt jeles költő hátrahagyott irataiból

Hogy rosszmaga volt a pásztor :
Éjjel-nappal őrzé nyáját,
Ha hiány volt, vallta kárát.
Hanem egyszer mégis végre
Szert tehetett jó cselédre.
Maga Krisztus állt be hozzá.
Igért is ám ökröt, lovat,
Száz forintot, kilencz juhat,
Tetejébe két pár bocskort,
Ünnepnapra süttet, jó bort.
— Telt az idő, múltak napok,
Vitára sem volt ám nagy ok :
Gazda, szolga éltek esendbe',
Egymással megelégedve
Hanem, hogy az év lejára,
Került a sor számadásra.
Ám a sátán, a mit ígért,
Nem adta ki most már a bért.
»Drága jószág« — mondá »a ló,
Az ökör sem neked való,«
Hanem egy pár kergés juhat
Szűkmarkuan mégis juttat.
Szóla Jézus: »Jól van sátán,
De míg itt élsz a föld hátán :
A mit elvont tőlem szíved,
Viseld magad, legyen tied.«
És azóta gonosz sátán
Jár tél-túl a lovak lábán,
Bojtos farka, bárki lássa,
Az ökörnek hasonmása,
A fején meg kosnak szarva
Ékeskedik jobbra-balra.

Végh Mátyás.

A kollegium ünnepe.

Igy nevezzük azt a nagy jelenetet, a melyhez hasonlót a régi unitárius kollegium soha sem látott, az uj vajmi ritkán lásson : egyszerre *négy tanár beiktatását*. Régi intézetnél négy hely egy-két év alatt csak nagy pusztítás esetében nyilik meg. Az unitárius kollegium gymnasiumi tanárai közül Nagy Lajos negyvenhárom év multával megöszülve, szeretettől környezve nyugalomba vonult. De Boros Sándor a férfikor legjavában, telve nemes ambícióval, nagy akaraterővel, hirtelen, váratlanul elszakított a

kérhetetlen halál által. Perédi József a még nem is negyven éves, nagy tudású tanár elméje elborult, meghalt, a munkás életnek helye megüresedett; s végül az új épület torna-csarnokába rendes tanár vált szükségessé. Így került össze négy új tanár: *Pátfi Márton* a magyar és latin nyelv, *Hidegh Mihály* a szám- és természettan. *Lassel Gyula* a tornászás, Dr. *Kiss Ernő* a latin-magyar irodalom tanszékére. Ezeknek volt beiktatási ünnepélyük márczius 8-án diszes közönség előtt.

A beiktató szerepét *Fekete Gábor* isk. f. ú. gondnok teljesítette meglepően szép alkalmi beszéddel, a melyben tömören s mégis kimerítően van jelezve, hogy mit vár az intézet a beiktatandó tanároktól. A tanárok felolvasták székfoglaló értekezéseiket: *Pátfi Márton*: »A nyelvérzék és az iskola«. *Lassel Gyula*: »A tornászhatása a szellemre«. *Hidegh Mihály*: »A természettan módszerei«. Dr. *Kiss Ernő*: »Vörösmarty mesterei«.

Pátfi Márton terjedelmes tanulmányát az eredeti fölfogás, az egészséges magyar humor és az anyanyelv szeretete jellemezte. *Hidegh Mihály* a physika másíthatlan törvényének kutatása módját ismertette nagy készütséggel. *Lassel Gyula* megmutatta, mennyire fontos és kiegészítő zésze a szellem fejlesztésének a tornászhat. Dr. *Kiss Ernő* aránylag rövid tanulmányával meggyőzött, hogy *Vörösmarty*nak is, a classikusoknak is mestere tud lenni. U különben már kész író.

Dr. *Gál Kelemen* találó és jól sikerült beszédben mutatta meg a tanároknak helyöket és a rájuk váró szerepet. Végül *Ferencz József* püspök tárgysoron kívül kifejezést adott a hallottak fölötti kiváló nagy örömének, a mely azért is nagy, mivel látja, hogy az új tanintézet oly derék tanítókat nyert, a kik előbbre fogják vinni a tanügyet. Az ifjusági énekkar *Iszlai Márton* vezetése alatt s az *Apolló* kör emlték a szép ünnepély hatását, a melytől valóban el volt telve a hallgatóság.

A beiktatott tanárok a beiktatókat és a tanári kart megvendégelték a konviktusban, hol *Nagy Gyula* tanár pohárköszöntőben, a nála megszokott humorral s a multa és jelenre egyaránt jellemző szavakkal, így verselt:

Egyházunk, iskolánk ma nagy napot ére,
Négy csillagot varr fel forró kebelére.
Én is az örömnak nagy árjában úszom,
A múltnak látýolát kissé félre húzom;
Mert régi képei az elmúlt időnek,
Akaratlanúl is lelkem elé jőnek.
Ne feledjük még a régi kollegyomot . . .
Ugy hagytuk ott szegényt, mint egy régi romot.

Régi jó iskola, lelkem őrzi képed,
Én is benned éltem át sok gyermek évet.
Száz évig voltál te a tudásnak őre,
Biztató szavad volt : fiaim előre!
Távolból is feléd vont a szivünk vére,
Ugy vágyik a gyerek anyja kebelére ;
Kebleden nevelted fel a szegénységet,
Nem kérdezted : fiam, van-e kapupénzed :
Hiszem, hogy az Isten a világnak atyja,
De higgyék el nekem, ma a pénz mozgatja.
Mi jól tudjuk, hogy a pénz nem élő személy,
Mért van az, hogy mégis minden nyelven beszél?
A diáknak régen nagy kincs volt egy susták,
A míg egyet látott, fülét százszor húzták.
Legtöbbnek csak krumplic volt a vacsorája,
Tudja Isten, mégis piros volt orczája.
Ha télen elfogyott a tüzelő fája,
Vigabban füstölt a sok deák pipája. . . .
Régi jó iskolám ! átnézem a multam,
Sokszor megvigasztal, mit beneed tanultam :
Az élet sarkköve nem a sok ismeret,
Tudás mellett fő a jó lelkiismeret.
A ki tiszta szemmel nézi a világot,
Tövissek között is lelhet szép virágot.
Te régi iskola ! falaid korhadtak,
Habár reád czifra toalettet adtak.
Régi köntösödben többé már nem látunk ;
Elvitték belőled a házi oltárunk.
Hajh ti régi kövek ! hajh ti régi falak ;
Padot tibennetek már senki sem farag.
Hogyha kezéd lenne, hajadba markolnál,
Tudom, ha szád lenne, sirva panasznál !
Hogyha szemed volna, száraz nem maradna,
Hogyha szived lenne, talán meghasadna. . . .
Csak az Isten örök, egyebek elmulnak,
Benned ezután már paprikát árulnak.
Bezárt ablakodon, ha bezörget a szél,
A benned lakóknak a házbérről beszél. . . .
Te öreg iskola ! most már Isten veled !
Hordozd még sokáig a régi fedeled.
A te verőfényes napjaid elmultak,
Jó emléked őrzik, kik benned tanultak.
Te öreg iskola ! hiszem, még megéred,
Hogy a jó szellemed itten újra éled.

Áthoztuk őt ide, e szép palotába,
Leapadt pénztárunk sirva néz reája.
De azért nem félünk semmiféle vésztől,
Habár izzadunk a központi fűtéstől.
Négyen vannak, a kik bizonyóságot tesznek,
Hogy új iskolánknak oszlopai lesznek.
Előbb emlitem a Pálfi Márton nevét,
Ugy üdvözlöm őt, mint a jövő emberét;
Már gyermekkorában vágya ide hozta,
Tudjuk, hogy tenyerén a sors nem hordozta.
A szép Aranyosszék születési helye,
Ottan fejlődött ki az ő »nyelvérzéke«.
Mi tőle ezután nagy dolgokat várunk,
Szeretettel várja ősi, nagy könyvtárunk;
Fordítsa reája lelke nemes hevét,
Feltalálja ottan Brassai szellemét.
Lassel tanárunk ma bizonyóságot teve,
Hogy a tűfokán is átbujhat egy teve,
Hogy az olyan ember, ki mindig tornázik,
Szellemi kötelen föl a menybe mászik.
Hidegh Mihály tanárt igen megszerettem,
Mert ott születhetett, a hol szálló terem.
A természettannak módszereit tudja,
S a Venus csillagnak merre visz az útja.
Összehasonlítani alig tudom mással,
Lelki rokonságot tart Pithagorással.
Ő csak úgy komázik a logáritmussal,
Róla elhisszük, hogy jól kibirja szuszszal.
Végre nunc venio dr. Kis Ernőre,
Elvitt minket ma egy virágos mezőre,
Hol a kis fűszál is, ha ringatja a szél,
A magyar költészet nagyjairól beszél.
Örvendhet a lelkünk mind a négy tanárnak,
A tudás kertjében nagyon jól kapálnak;
Gondos keze alatt e tanárseregnek
Még a fűzfák is mind ananászt teremnek.
Hisszük, egyházunknak hú szolgái lesznek,
Mert szolgái lettek már az egy Istennek.
Még csak azt kívánom e szép ünnepélyen:
Mind a négy tanárunk soká, soká éljen!

A jellemtisztaság nem más mint Istennek állandó szeretete
és a rossz állandó gyűlölése.

Fraude.

Perédi József.

A kolozsvári unitárius kollégium diszes homlokán fekete lobogó leng. Szomoruan hirdeti, hogy gyászuk van a muzsáknak. Egyik szeretett tanárunk *Perédi József* már két éve roszul lett. Elméjére homály borult. Azóta volt egy-egy derüs órája, de az övéi szívét csak a reménytelenség kínya gyötörte. Márczius 19-én reggel bekövetkezett a katasztrófa. A testben még mindig erős férfiúnak szívét szélütés érte és egy pillanat alatt megkezdődött az örökkétartó halál. Perédi is ott van a kolozsvári temetőben jó barátja, hűséges dolgozó társa és igazgatója Boros Sándor közelében. Egyik sem láthatta meg a diszes új kollégiumot, a mely pedig méltán számított reájok.

Perédi József Kolozsvárt született 1862-ben február 8-án, tehát összesen is csak 40 év jutott számára. Atyja Ptacsnik Mihály, elébb a sétatér kertésze, azután a fiuképezdájé. Anyai ágon a lengyel unitárius Sinczki családhoz tartozott. Ő is mindig igaz, hű unitárius volt. Kolozsvárt tanult az unitárius kollégiumban és az egyetemen. 1883 őszén alkalmazást nyert a kollégiumnál mint a latin nyelv h. tanára. 1886-ban a nagyszalontai polgári iskola latintanszékét nyerte el. Ott később igazgató lett. 1893-ban megválasztatott kolozsvári főiskolánk tanárává. Visszajött a szülői földre, melyet hiven szeretett. Tanári működését a tanítványok és tanártások ragaszkodó szeretete és becsülése magyarázza meg. Volt tanítványai ma is a legnagyobb tisztelettel és elimeréssel emlegetik kiváló előnyeit.

Márczius 21-én temettük el az egyetemi kórház kápolnájából. Nagy részvét nyilvánult. A kollégium ifjúsága gyászlobogó alatt testületileg vonult ki. A tanári testületek képviselői, ismerősök nagy számban vettek részt. A tanári kar és a család kísérte a koporsót. Mózes András lelkész megható szép oratiót és imát mondott a koporsó felett. A sirnál az ifjúság nevében Szatmári Miklós VIII. oszt. tanuló beszélt, a tanári kar nevében Gálfi Lőrincz tanár bucsúzott el gyönyöü beszédben.

Nyugodjék csendesen a derék jó ember. Hátramaradott özvegyét és két kis fiát vigasztalja az általános részvét és a kartársak rokonszenve!

Budapesti Dávid Ferencz Egylet.

Közelebbi gyűlését a budapesti Dávid Ferencz Egylet márcz. 1-én tartotta meg. Meissner művészi orgona ábrándja nyitotta meg a műsort, követte lelkészünk Józán Miklós úr szép imája, a melyre egy katolikus ismerősöm azt a megjegyzést tette, hogy azt minden templomban el lehetne mondani és azt hiszem, ez a legnagyobb dicséret nemcsak erre az imára, hanem összes imáinkra, beszédeinkre és énekeinkre nézve is, melyeket mind ez a vonás jellemzi. Ezután énekelte Starb Ludovika urhölgy Bellovics Imre zeneegyleti igazgató orgonakisérete mellett „Jeruzsálem megölöd a profétákat“ czimű éneket Starb Ludovika urhölgy énekét jellemzi az erő és a színezés, a mint hangjával festeni tudja a költőnek érzelmeit.

Beszédet tartott Hatala Péter hittudor, egyetemi tanár úr „Az ember és az Isten“ czimen Tudományos beszéde a hallgatóság elé tárta az embereknek Istenről való fogalmát és értékét emelte az a sok idézet, melyekkel szavai igazságát bebizonyította. Látszott, hogy nemcsak megírta tanulmányát, hanem ezt megelőzőleg tanulmányozta is az ide vonatkozó szakműveket. Követte e beszédet Győry Ilona irónő úrhölgy ö nagysága „Győzedelmes Isten“ czimű költeménye, melyet maga a szerző szavalt el, bebizonyítva, hogy a mit írt, át is érezte. Költeménye tárgya a keresztény hit isteni. Két római hős Jupiternek ígér nagy áldozatot, ha győznek; azonban vereséget szenvednek és erre megrendül bennük Jupiter iránt a hit. A sebekben fekvő két ifjuhoz egy öreg ember jő, a ki kunyhójába vezeti őket és itt előbök tárja a keresztény hit tanait Erre a két ifju vagyont ígér, de ő azt mondja, nem kell vagyon, csak igaz szívből jövő ima, erre a két ifju megkeresztelkedik s felkiált az áhitattól elragadtatva „Győzedelmes Isten“. E költemény az ő szép festői nyelvén és kitünő szavalatával oly nagy hatással volt a jelenlevőkre, hogy a templom komolysága mellett is éljenzésre és élénk tapsra ösztönözte a jelenlevőket.

Bezárta az ülést Lukács Henriette opera énekesnő ö nagysága éneke, a kit Battek Zoltán úr kísért hegedűn és Meissner úr orgonán. Felséges hangján énekelte az „Ave Maria“ czimű egyházi éneket, a melyet lelkészünk átdolgozott. Lukács ö nagysága énekét és Battek Zoltán úr, filharmoniai társasági tag hegedűjátékát már mi ismertük, zeneóráinkban nehányszor élveztük és most sem csalódtunk, sőt legmesszebb menő kívánalmainkat is kielégítettü. Elmondhatjuk, hogy üléseink mindig jobban és jobban sikerülnek és a közönség száma is emelkedik, illetve emelkednék, ha volna hely. A jelenlevők szép száma

zsúfolásig megtöltötte kis templomunkat. Még egy dolgról kell megemlékeznem, egyeletünk elnöksége indítványára egyházközségünk lámpákat készíttetett templomunkba és ez az oka, hogy márcziusra maradt február havi ülésünk s egyzsersmind ezért tarthattuk meg délután ülésünket s így nem kell ezután elfoglalni ülésünkkel a vasárnapi istentisztelet idejét. Ezért köszönetet mondhatunk csak a keblí tanácsnak, hogy egyeletünk működését megkönnyebbitette.

És a dolgok mind arra vallanak, hogy egyeletünk életképes, műsora mindig élvezetesebb és változatosabb lesz, közönsége mindinkább emelkedik és a mi fő, nem csalódottan, hanem várakozáson felül részesül műélvezetben, ki nem fárasztva egy órai élvezettől. Ha végig tekintünk eddigi műsorainkon és a mostanin, azt tapasztaljuk, hogy a változatosságban emelkedtünk, mert csak e téren emelkedhetünk. Eddigi műsoraiuk egyes pontjai is élvezetesek voltak, hanem e műsor változatossága és érdekessége felülmulja eddigi üléseinket. Elmondhatjuk, hogy: Haladunk.

Ujvári László.

Jótékonyság és buzgóság.

Az aranyos-tordaköri egyházközségekben 1901. évben tett adományokról.

Mészkon a dalárda 2 drb énekes könyvet vett a templom számára 2 korona 40 fillér értékben.

Komjászeg. Az egyes hivek közadakozásból egy fekete s egy piros bársony szószéktakarót vettek 40 korona értékben. Barta György 4 ünnepen urvacsorai kenyeret adott 3 korona 20 fillér értékben. Összesen: 43 kor. 20 fillér.

Tur. Ifj. Halmágyi Károlyné egy urasztali pohártakarót 8 korona értékben, Halmágyi Károly lelkész 4 ünnepre urvacsorai kenyeret 2 korona értékben, Csipkés Viktor urvacsorai bort 8 korona értékben, Halmágyi Károly lelkész a papi konyhán sütő és főző kemenczét csináltatott 16 koronával, összesen 34 kor.

Szind. Özv. Jobbágy Dánielné egy ünnepen, özv. Szöcs Mózsné egy ünnepen urvacsorai kenyeret és bort ajándékoztak 2.50 k. - 2.50 k. értékben, összesen 5 korona.

Várfalva. Esperes tisztelendő Csegezy László ur a Barlaalaphoz ajándékozott 20 koronát. Az egyes hivek urasztali karcsóra ajándékoztak 95 korona 30 fillért, id Kádár András urasztali tányért 10 korona, özv. Pálfi T. Mózsné urasztali takarót 8 korona értékben. özv. Pálfi K. Sándorné s Pálfi D. Am-

brus egy-egy ünnepre urvacsorai kenyeret és bort 10—10 korona értékben. Rektori kepe megváltásra alapul gabonában Biró Lajos lelkész 16 korona, Ferenczi Mózes énekvezér 32 korona, Pálfi T. Ambrus 16 korona, id. Pálfi Benedek 4 korona értékben. Lelkész Biró Lajos a papi telken kútásás alkalmával kútásóknak 20 koronát. Összesen 241 korona 30 fillér.

Alsó-Fára. Kovács Mihályné urvacsorai borra 8 koronát. Székely Jánosné, Székely Andrásné, özv. Ferenczi Mártonné, Banda Istvánné 1—1 ünnepre urvacsorai kenyeret 1—1 korona értékben, összesen 12 korona.

Torockó-Szent-György Az egyes kegyes asszonyok közadakozásból egy piros bársony szószék takarót, 2 széktakarót s egy urasztali takarót szereztek 64 korona értékben. Mészáros István s Simándi József egy-egy ünnepen urvacsorai kenyeret és bort ajándékoztak 12—12 korona értékben, összesen 88 kor.

Aranyos-Rákos. Lelkész Létai Máté 4 ünnepre urvacsorai kenyeret ajándékozott 6 korona értékben.

Csegez. Egyh. tanácsos Pálffy János s neje Sárossy Klára 4 ünnepen urvacsorai kenyeret és bort ajándékoztak 22 korona 80 fillér értékben.

Kövend. Négy ünnepre urvacsorai kenyeret Dali János s neje Pálfi Róza ajándékoztak 8 korona értékben.

Bágyon. Egyházi tanácsos Pálffy Máté s özv. Csegezy Ferenczné egy-egy ünnepre urvacsorai kenyeret és bort ajándékoztak 10—10 korona értékben. Összesen 20 korona.

Közli: Biró Lajos.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

— **Kollégiumunk ifjúsága** márczius hó 22-én ismét egy igen szép és minden tekintetben jól sikerült házi estélyt rendezett az Apolló kör javára. A fényesen kivilágított és földszített tornaterem már másodszor fogadta be azt a nagyszámu előkelő közönséget, a mely az unitárius multságok iránt mindig érdeklődését nyilvánítja. Az estély egy kis koncerttel kezdődött, melyen az Apolló kör, az ifjúsági Dalkör több számmal működtek hözre. Mózes Ilonka k. a. és Rosenfeld Aladár VII o. t. művészi zongora játékkal gyönyörködtették a közönséget. Szász István szavalt, Veress Gábor hegedün szolót játszott. A közrnműködők annyira megnyerték a közönség tetszését, hogy több számot meg kellett ismételniök. A reggeli órákig mulatott az ifjúság.

— **Gondnokváltozás** A sz.-udvarhelyi unitár. egyházközség gondnoka: Németh Albert, ki e tisztet 2 éven keresztül nagy buzgósággal s teljes odaadással töltötte be, hivatkozással nagyfoku elfoglaltságára, lemondott. Helyébe Deák Lajos kir. albiró választatott, a kinek működése iránt a legjobb reménységgel van a fejlődés utján levő egyházközség minden tagja.

Uj orvosok. Dr. Barabás Józsefet a belügyminister kinevezte a marosvásárhelyi m. kir. áll. kórház másodorvosává; Dr. László Albert a kolozsvári Ferencz József Tud. Egyete en vizsgálatait kitünő sikerrel letévén, az orvostudományok tudorává ünnepélyesen fölvattatott. Gratulálunk a derék ifju orvosoknak.

— **Husz éves találkozót** rendeztek folyó évi márczius hó 15-n az unit. collégiumban az 1881—82. tanévben érettségi vizsgát tett osztálytársak. Az osztálytársakból megjelentek örömmel üdvözölték egymást, a távol maradtak kimentő és megemlékező sorai élénk érdeklődés mellett olvastattak fel. Fájdalommal emlékeztek meg korán elhunyt szeretett barátaikról s közöttük Boros Sándor intézetünk néhai nagyérdemü igazgatójáról, valamint Dr. Rotari-desz Mihály volt albiróról, Papp Kálmán és Jászár Mihályról. A találkozót az iskolai igazgatonál őrzött jekyzőkönyvbe iktatták és tíz év elteltével újabb találkozást tűztek ki. A convictusi alaphoz való hozzájárulásra adakoztak és Árkossy Lajost megbízták, hogy tanulótársaitól adományokat gyűjtsön s azt az „1881—82. tanévben végzettek“ neve alatt nyujtsa be folyó évi július hó 1-éig. Este a New-York szálló külön éttermében társas vacsorára gyültek, melyen a tanárok közül többen részt vettek, élénk pohár-köszöntők mellett késő éjjeli órákig vltnk együtt. (—i—s.)

— **Két konfirmációi emlék** jelent meg a közelebbi időben. Egyiket Demeter Dénes h.-karácsonfalvi szorgalmas lelkészünk írta és adta ki. Tartalmaz vallásos költeményeket, imákat, történelmi rajzokat. Csinos kiállítás, több arckép disziti. Ára 60 fillér. A másodikat a Dávid Ferencz Egylet adta ki. Ez főleg a konfirmáció lényével foglalkozik, annak a jelentőségét igyekszik az ifjak szívébe vézni. Ára 20 fillér. A Dávid Ferencz Egylet főleg arra törekszik, hogy a legszegényebb gyermeknek is adhasson egy emléket a papja. A szülők és papok is örvendhetnek, hogy van mivel ellássák tanítványaikat.

— **Halálozás.** Az enyhe tél is megkivánja a maga áldozatait. Özv. Jánosy Geróné, Gedő Rachel, a már korábban elhunyt Jánosy Gerő nyugd. pénztárnok özvegye, élete 86-ik évében elhunyt. Gallásos lelkületü, nemes szívű nő volt. Két unoka góászolja. Moldvay János, volt körjegyző es egyh. tanácsos élete 68-ik évében elhunyt Bágyonban. Tevékeny, munkás férfi, jó családfő volt. Népes család góászolja. Özv. Bartalis Sándorné Simén Ágnes élete 69 évében elhunyt Parajdon. Febr. 24-én Ki-kadácsban temettetett el.

— **Virághullás.** Sámí László kir. táblabíró és neje szül. Ferencz Ilona püspökünk leányának másfél éves kis leánya Ilonka, másfél napi betegség után szerető szülői és nagyszülői karjai között elaludott örökre. „Elhullása ibolya hullás volt, ártatlanság képe. s bálnata.“ A többi kis testvér között oly édesen, bájolóan kezdett nőni. Mi bántotta kis szívét? Senki sem tudja. Bizonyosan a kis angyaloknak volt szükségük társra!

— **Nyilvános köszönet.** „A kolozsvári Unitárius Papnevelő Intézet önképzőkörének története a XIX. században.“ Írta Barabás István. Ilyen czímen adott ki önképzőkörünk egy kis füzetet, melynek árat 60 fillérbeu állapította meg. Ebből a füzetből 200 darabot szétküldöttünk lelkészeinknek s egyházkerületi gondnokainknak, szives figyelembe ajánlván az alap gyarapítását. Mély köszönettel és hálás elismeréssel tapasztaltuk, hogy igen sokan nemcsak a füzet árat küldötték be, hanem azon felül kegyes adományaikkal hozzájárultak pályadíj alapunk növeléséhez. Fölül fizettek: Dr. Boros György 2 k., Nagy Béla 2 k., Orbók Mór 40 f., Gyulay László 10 k., Józán Miklós 1 k., Dr. Veress Vilmos 40 f., Mikó Dezső 2 k. 40 f., Rédiger Géza 1 k. 40 f., Végh Mihály 2 k., Biró Lajos 40 f., Geréb Zsigmond 40 f., Geréb Sándor 40 f., Ferencz Ákos 4 k. 40 f., Mikó Miklós 1 k. 40 f., Csegezy László 1 k. 40 f., Kelemen Albert 2 k., Létai Máté 1 k., Gábor Albert 40 f., Gálffy Zsigmond 2 k., Kozma

Dimén 9 k. 40 f., Csifó Salamon 40 f., Szent-Iványi Gyula 1 k. 40 f., Csongvay Lajos 1 k. 40 t., Kelemen Árpád 3 k. 40 f., Ürmösi Kálmán 40 f., Szathmári Miklós 1 k. 40., Vári Albert 1 k. 40 f., Kelemen György 40 f., Székely Zsigmond 40 f. Összesen 55 kor. 40 fill. A füzetek árából 20 kor. 20 fill. Összesen 75 kor. 60 fill., mely összeget pályadíj alapunkhoz csatoltunk. Egyletünk iránt érdeklődő és áldozatkész adakozók fogadják e helyen is önképzőkörünk nevében leghálásabb köszönetünket.

Á d á m o s s y G á b o r
elnök.

V é g h B e n j á m i n
pénztárnok.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

A D. F. E. által rendezendő tombolára kézimunkákat ígérték ujabban: Bokros Heléna és Fangh Erzsi kisasszonyok, Minns Fanny angol festőművész pedig egy képet fog küldeni a jótékonycélú estélyre. Minns kisasszony ugyanis tagja volt az elmúlt őszi angol kiránduló társaságnak, nagyon megszerette hazánkat, jelenleg szorgalmasan tanul magyarul és élénk érdeklődéssel kíséri a D. F. E. működését.

A Dávid Ferencz Egylet felső-fehéri fiókköre f. évi márcz. 11-én Hévizen gyűlést tartott a tagok és helybeli hitrokonaink meleg érdeklődése mellett. Az ünnepélyes rész a templomban folyt le, hol imát mondott Kelemen György datki lelkész Lőrinczi István aelnök megnyitójában kiemelte, hogy meddig az erkölcsi és vallásos élet ébresztése céljából alakult némely társulatok a felekezeti különbséget hintik a nép közé, addig a mi egyesületünk ezeken felül emelkedve, az egyetemes szeretet ápolásán munkál, a felvilágosodás és keresztényi hit ébresztésén fáradozik. Ily értelemben való munkára lelkesíti a tagokat és a közönséget. Nagy Árpád ürmösi és Szabó Domokos datki áll isk. tanítók hatásos szavallataikkal szereztek élvezetet a köeönségnek. Útő Béla felolvasást tartott a vallás tekintélyének hanyatlásáról, felmutatván azokat a mozzanatokot melyek e hanyatlást igazolják. A fiókköri dalkör közbe három éneket adott elő sikerrel. A közgyűlésnek egyik főpontja volt a tisztviselői kar újra szervezése. Egyhangú választással elnök Osváth Gáborné és Lőrinczi István, aelnök Péterfi Gyula, jegyző Útő Béla és pénztáros Kiss Aladár lett. A pályátételre beadott művével Osváth Gábor esperes nyerte el a 6 korona jutalmat, a mit nyerő visszaadva, a közgyűlés 10 koronára egészített ki egy később kitűzendő pályátételre jutalmul. — Jelenvolt.

A D. F. E. f. évi márczius hó 1-én rendezett házi estélye szépen sikerült, népes volt „méltó régi nagy híréhez.“ Védnökei lelkesen támogatták: Benczédi Gergelyné, Ferencz Józsefné, Haller Rezsóné, Br. P. Horváth Kálmánné, Br. Kemény Gézáné, Mikó Imréné, Pákey Lajosné, Zsakó Istvánné. Dr. Bálint Gábor egyet. tanár, Id. Daniel Gábor főrendiházi tag, Fekete Gábor kir. táblai elnök, Ferencz József unitárius püspök, Gál Jenő kir. tablai tanácselnök, Dr. Gálly Endre nyug. honvéd főtörzsorvos, Br. P. Horváth Kálmán egyházi főgondnok, Kozma Ferencz kir. tanfelügyelő. Az egyleti pénztár javára felülfizettek: Benczédi Gergelyné 20 k., Ferencz Józsefné 20 k., Haller Rezsóné 20 k., Br. P. Horváth Kálmánné 30 k., Br. Kemény Gézáné 40 k., Mikó Imréné 20 k., Pákey Lajosné 34 k., Zsakó Istvánné 20 k., Dr. Bálint Gábor 32 k., id. Daniel Gábor 50 k., Fekete Gábor 20 k., Ferencz József püspök 20 k., Gál Jenő 37 k., Dr. Gálly Endre 30 k., Br. P. Horváth Kálmán 40 k., Kozma Ferencz 10 k., Dr. Engel Gáborné 10 k., Fangh Erzsébet 3 k., özv. Fangh Istvánné 3 k., Hegedüs Sándor 20 k., Gyulay Árpád 10 k., Lászlóczy Sámuel 2 k. Ürmössy Jenő 3 k., Székely Sándor 1 k., Dr. Lóte József 5 k., Dr. Hincz György 3 k.,

Dr. Kossutány Ignác 2. k., Dr. Ferencz József 4 k., Veress László 4 k., Gyulai László 3 k., N N. 10 kor.
Gálfi Lőrincz
pénztárnok.

Az egylet pénztárába f. é. február 21-től márczius 24-ig rendes tag-sági díjat fizettek: Br. P. Horváth Kálmánné, Br. P. Horváth Melania, Br. P. Horváth Hortenziá, Br. P. Horváth Katalin, Br. P. Horváth Eszter, Br. P. Horváth Antonia, Br. P. Horváth Ferencz A.-Zsuk 902-re. K Nagy János M.-Domb 902-re, Pap Gergely Sz.-Udvarhely 902-re, Borbély Sándor Vác 902-re, György János Temesvár 902-re, Mózes András Temesvár 902-re Borbély Sándor Vác 901—902-re, Sófalvi Gergely Ny.-Szereda 902-re, László János Bpest 902-re, Simon Ferenczné Kolozsvár, Szabó Mihály Kolozsvár 902-re, Gyulay László Kolozsvár 902-re, Patakfalvi Domokos Somogyom 902-re, Kozma Pál Kolozsvár, Unitár. egyh. község Vilonya 902-re. Létay László Temesvár 902-re, Kozma Albert Pata 902-re.

Előfizetési díjat fizettek: Szénássy Istvánné Deés 902-re, Darkó Lajos M.-Szakál 900—901-re, Móríc György M.-Sziget 902-re, Demeter Ferencz Dob-sina 902-re, Szigethy István Gy.-Fehérvár 900-ra, özv. Nagy Tamásné V.-Sz. Iván 902-re.

A maroskői f. e. pénztárába fizettek: Unitárius Egyh. község Ny.-Szt.-László 901—902-re, Bartalis József Csikfalva, Marosi Lajos Vadad, Deák Gergely Bere, Űrmösi Kálmán Sz.-Gericze, Nagy Jenő Jobbágyfalva 901-re, Unitárius Egyh. köz Szt.-Háromság. Unitárius Egyházközség Ny.-Gálfalva, Unitárius Egyh.község Ny.-Szt.- Márton, Unitárius Egyh. község Kaál, Unitárius-Egyh. község Vadad, Unitárius Egyh. község Ikland, Unitárius Egyh. község Ernye, Unitárius Egyh. község M.-Szt.-Király, Unitárius Egyh község Csók-falva, Hientz Regina Sz.-Gericze, id. Gál Ferencz, Pap Sándor Sz.-Háromság 902-re, Pethő Mózes Nyomát 99—900-ra, Vass Lajos Nyomát 902-re, Gál Elek Gálfalva 900-ra, Szakács Ferencz Kaál, György Albert Ikland, Filep Domokos Ikland 902-re, Jakab Elek Szabéd 902—903-ra, Hadnagy Dénes Csókfalva 901-re, Hadnagy József Csókfalva 900-ra, Sárosi József 902-re, Benedek János Csókfalva 97—98-ra, Horváth Miklósné M.-Vásárhely 902-re.

A Küküllőkői f. e. pénztárába fizettek: Gvidó Béláné D.-Szt.-Márton 95—97-re, Gvidó Béla D.-Szt.-Márton 902-re, Durugy András D.-Szt.-Márton 901-re, Kiss Sándor D.-Szt.-Márton 93—97-re, Kiss László M.-Sáros 97-re, Inczeff Áron M.-Sáros 99-re, Utó Lajos Dombó 902-re, Nagy Béla, Nagy Báláné B.-Szt.Miklós 901-re.

Az udvarhelykői f. e. pénztárába fizettek: Mátyás János Muzsna, Zsakó János Muzsna. Unitárius Egyházközség, Sándor Gergely, Szathmári Miklós, Kiss Jakab, Kiss Jakabné, Biró Károlyné Derzs, Unitárius Egyházközség, Bencze Dénes, Bencze Dénesné, Szabó Mózes, Török József, Dimén Domokos, Egyed Ferenczné, Kiss Jenő, Kiss Jenőné, özv. Dimén Sándorné H.-Szt.-Pál, Unitárius Egyházközség, Dombi János, Györfi István, László Károly H.-Szt.-Márton, Unitárius Egyházközség, Sándor Gergely, Kiss Mózes, Gergely Mózes H.-Abásfalva, Kovács Imre, Lőrinczi Béla H.-Keményfalva, Kádár Lajos, Nagy Sándor Gyepes, Unitárius Egyházközség, Vári Albert, Vida Sándor, Sándor Mózes Kénos, Unitárius Egyházközség, Gál József, Kiss András Recsenyéd, Vida Géza, Vida Gé-záné Lókod, Unitárius Egyházközség, Űrmösi Károly, Űrmösi Károlyné, Kiss György, Darkó Eszter k. a. H.-Jánosfalva, Unitárius Egyházközség, Péter Sándor, Péter Sándorné, Máthé Lajos, Máthé Lajosné, Barta József, ifj. Gedő Zsigmond, Szabó Mózes H.-Városta, Unitárius Egyházközség, Vass István, Nagy Gyula H.-Sz.-Péter. (Folytatása köv.)

Az egylet perselyébe ajándékoztak: Gyulay László Kolozsvár 2 kor., Sándor Jenő Kolozsvár 10 kor. Fogadják e helyen is az egylet köszönetét.

Kolozsvárt, 1902. márcz. 24.

Gálfi Lőrincz pénztárnok.

Husvételra üdvözlöt küldünk olvasóinknak. Isten szentelje meg mindnyájokat és adjon szép napokat.

Unitárius könyvek. (Női imakönyv) Szivemet hozzád emelem. Irta Boros György. Csinos vászon kötés 2 kor. 40 fill. Diszes bőrkötés 6 kor. Szép bársony kötés csattal 10 kor. „Az ájtatos könyv keresztény lélekkel és mély érzéssel irányozza a hívők vallásosságát az égi megnyugvás felé, s kivált a női gyöngédség érzelmi világának fohászához ad ihletett hangot. Vn-sárnapi Ujság. „Vigasztalja a kesergőt, új életreményt kelt a csüggedőbe-magasztosabbá teszi az örvendezők örömet.“ Aranyos-Vidék. „Kedves és poetikus módon mondja el az ájtatosságokat, s a szép elmékedéseken kívül imádságokat is közöl.“ Pesti Hirlap. „Boros könyvében a hívő imádkozik, kinek mélységes szive van, mely könnyen emelkedik érzelmének szárnyain a magasabb tájak felé.“ Székely Nemzet. „Vigaszt nyújt a szenvedőnek, reményt önt a csüggedőbe . . . Nem a felekezeti, hanem a vallásos szellem fejlesztését tüzte ki ezéjálul.“ Magyar Polgár. Ünnepre, név és születésnapra és konfirmációra alkalmas ajándék

Édes otthon. Irta Garnet f. Boros Gy. Ára 1 kor. A házias élet örömeit írja le s arról beszél, hogy milyennek kell lenni a ház tájékának, meg a csendes, boldog házias életnek. Magyar Hirlap. Az érzések egész sora, a gondolatok egész legioja van egy-egy fejezetben kifejezve.

Unitárius jelesein. Ki ne ohajtaná ismerni azokat a derék nagy férfiakat, a kik az unitárius vallást és egyházat megalapították, fenntartották: János Zsigmond, Dávid Ferencz, Szentábrahám Mihály, Lázár István, Daniel Elek, P. Horváth Ferencz, Koncz János, Székely Sándor, Körömczi János, böf. Farkas Sándor, Augustinovic Pál, Kriza János, Mikó Lőrincz, Nagy Elek, Berde Mózsza, Brassai Sámuel, Ferencz József életét, működését röviden és hiven egybe foglalta és arcképpel ellátta az Unitárius kollegium irásban és képekben czimü könyv. E mellett a régi és az új kollegium hü leírását, az építész-mérnök, Pákey Lajos arczképét és életrajzát s két szép költeményt tartalmaz. Egyetlen unitárius sem nélkülözheti e diszes könyvet Ára 1 kor.

Tizenkét cikk az unitarismusról a mai unitárius fölfogást ismerteti a legjelesebb írók tollából. Ára 60 fillér.

A fejedelem és papja költői elbeszélés János Zsigmondról és Dávid Ferenczről Irta Tarcsafalvi Albert. Ára 20 fillér.

Nézetek a vallás eszméjéről Dr. Brassai Sámuel híres felolvasásai egy kötetben. Ára 2 kor. Egyleti tagoknak 1 kor. 20 fillér.

Mindenik könyv megrendelhető postautalványon az Unitárius Közlöny szerkesztőségénél.

A nők világa 2-ik száma csatolva van lapunkhoz.

TARTALOM: Az idő. Van Dyke Henry. — Feltámadás. — Krisztus és a sátán. (Krisztus monda.) Végh Mátyás. — A kollégium ünnepe. — Perédi József. — Budapesti Dávid Ferencz Egylet. Ujvári László. — Jótékonyág és buzgótság. — Egyházi és iskolai mozgalmak. — Egyleti élet és munkásság. —

Nyomatott Gámán J. örököse könyvnyomdájában Kolozsvárt.

Unitárius Közlöny

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára 2 k. 40 f. (1 frt 20 kr.) Egy szám ára 24 fillér (12 kr.)
Egyleti tagok, 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek. Minden pénz
Gálfi Lőrincz egyl. pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

Isten adományai között, melyekkel az embert megáldja, talán legtrikább a beszédnek, a gondolat kifejezésének az a tehetsége, hogy tudjon másokban érdeklődést ébreszteni, főképpen oly lelki és örök dolgok iránt, a melyeknél már megvan szűnve a szenvedély. A papi hivatal erre a tehetségre van alapítva, s épen úgy megköveteljük mindenkitől, mintha közös adomány volna.

Thom Hamilton.

Ima,

mondotta Kálnoki Bedő Lajos nyugalmazott unitárius lelkész és egyh. tanácsos koporsója felett Új-Székelyen, ápr. 16. 1902. Barabás Lajos, sz.-kereszturi unitárius lelkész.

Örökké való Isten, édes atyánk! Te benned vetett rendíthetetlen bizalommal, a Te szent akaratodon való gyermeki megnyugvással vesszük ajkainkra szent nevedet, s imádunk e gyász-koporsó mellett, melyben a Te öreg szolgálád piheni egy hosszú élet fáradsalmait, alussza csendes, édes álmát. Áldunk menynevei felség az erőért, a segedelemért, melylyel őt életének sok esztendőiben atyailag támogattad, áldunk az édes örömekért, a mikkel boldogítottad, s áldunk a vigasztalásért, melyben a sors csapásai, csalódásai és szenvedései között is mindvégig fenntartottad lelki erejét.

Oh mert az élet neki sem termelt mindig rózsákat, érezte ő annak sokszor szűrös töviseit is, nem folyt az reá nézve sem mindig csendes patakként, mely virágok közt csörgedez, hanem gyakran kiáradt, s szép reményeit iszappal keverte be. Csaknem egy század repült el feje felett a te kegyelmedből oh Isten! Változásokban, cseményekben gazdag száz év! Ifjusága barátai egyen-

ként hullottak el oldala mellől, elszakadt tőle szívének hű társa, kiről agg napjaiban is oly édes gyönyörűséggel emlékezett. Most derült idő ragyogott felette, majd sötét felhők boríták be élete egét. Gyönyörködött áldásos esztendőikben, s átszenvedte az inségnek nehéz éveit, midőn, az ur kibocsátván ostorait, eltört a kenyérnek botja, kitört a harcok fergetege, nagy dögvesz pusztított, hogy keseregtek a föld minden lakosai. Sokszor megdördült feje felett az ég, megrendült lábai alatt a föld. Látta magyar hazánk alkotmányos szabadságának újra születését, keresztre feszítését, ismét feltámadását, átélte unitárius szent vallásunk mult századbeli minden küzdelmeit. Szíve sokszor vérzett, reménye mindig újra éledt, s kimondhatatlan boldog volt, midőn megérthette, hogy hazánk és egyházunk hajója, annyi ellenséges szelek és háborgó hullámok között is biztos révpártot talált. Áldunk oh Isten, azokért az örömkért is, a mikben őt, mint hazáját és egyházát szerető férfiut részesítéd.

De te nagy Isten, édes atyánk! nemcsak hosszú élettel ajándékoztad meg őt, hanem adtál neki erőt, egészséget, hogy a hosszú élet terheit elhordozhassa, adtál lelki tehetségeket, hogy a szolgálatot, melyre elhivtad, betölthesse. Lelkészi működését apostoli egyszerűség jellemezte, kötelességérzet irányította, s az a krisztusi szeretet hatotta át, mely nélkül rezgő ércz és pengő czimbalom vagyunk, s mely ha szívében lakik, maga Isten lakik ott, mert Isten is szeretet. Nem csak tudta, de gyakorolta is, hogy a hit jó cselekedetek nélkül meghalt, hogy az intés, prédikálás, példaadás nélkül mit sem ér, hogy csak az találja meg az utat a szívhez, a mi a szívből ered, sirt a sirókkal, örült az örülőkkel, s elmondatta nagy mesterünkkel példát adtam nektek, hogy a mint én cselekedtem, ti is aképen cselekedjete. Szeretetért, szeretetet, szívért szívet nyert cserébe. Oh legyen áldott Uram! a te nagy neved azokért az örömkért is, mikkel egyházi pályáján boldogítottad.

De boldoggá tetted őt szeretetnek Istene, édes Atyánk! főleg családi életében. A szív meleg vonzalmán épült házasságát megáldottad szerető gyermekekkel, kiket családi érényekben, vallásosságban, Istenfélelemben nevelt fel, kiknek boldogítására szentelte életét, s kiknek boldogságában találta élete boldogságát, s öregsége napjaiban sem volt édesebb gyönyörűsége, mint mikor gyermekeiről, azok előhaladásáról beszélgethetett. Nem dicsekedett ő, minthogy egy szegény unitárius pap nem is dicsekedhetik, világi vagyonával, kincseivel; de mint a Grachusok anyja, ő is örömtől ragyogó szemmel mondhatta el, gyermekeiről: ezek az én ékszereim, ezek az én gyémántjaim.

Immár elvégeztetted minden! A szerető szív nem dobog többé,

az áldó kezek lehanyatlottak, a beszédes ajkak elnémultak s a nemes lélek elhagyta porhüvelyét. És mi a kik itt maradtunk, szerettei és tisztelői, fájó érzéssel tekintünk utána.

Ott állnak koporsója mellett, a kik szívéhez életében is legközelebb állottak, szerető gyermekei és unokái, kik hálás szívök melegével igyekeztek az öreg édes apa, nagy apa életének alkonyát felderíteni, oh enyhítsd uram fájald munkat ama megnyugtató öntudattal, hogy gyermeki kötelességüket mindvégig hiven teljesítették, s áld meg őket ama kettős áldással, a mit a szülőket tisztelő gyermekeknek ígértél, hogy hosszú életüek legyenek e földön és jól legyen dolgok.

Immár bocsásd el Uram! a te megaggott szolgálodat békeséggel, add meg neki a te idvezítésednek örömét. Ámen.

Megérkezett az elválás szivrendítő pillanata. Tisztelendő Bedő Lajos nyug. lelkész atyánkfia életének 92-ik, özvegységének 10-ik évében pihenni tért. Legyen kiérdemelt nyugalma csendes. Álmai felett virasszon a hálás emlékezet, lelke pedig ott fenn a csillagok felett, találjon dicsőbb életet! Isten vele, Isten velünk! Amen.

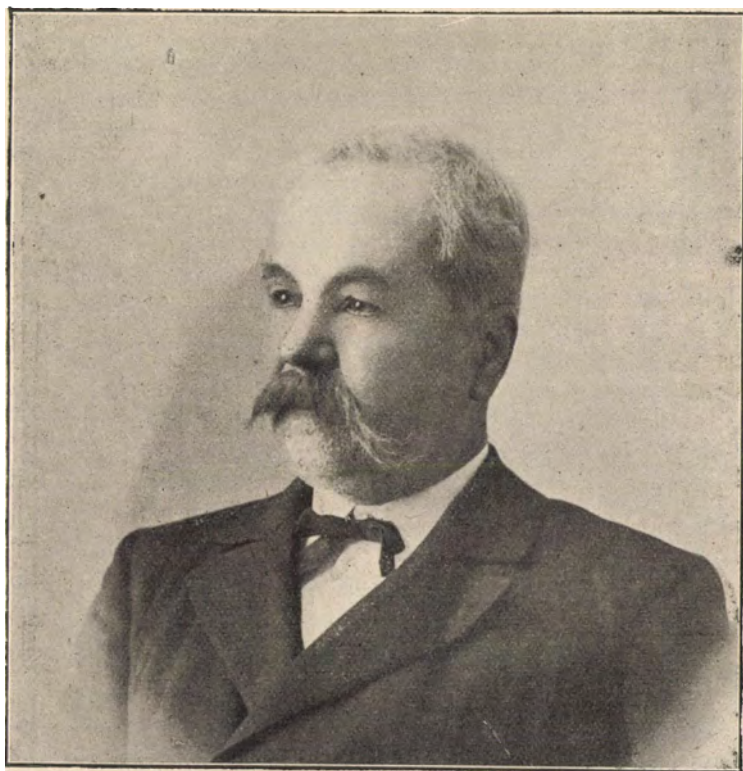
Sándor Mózes.

(Arczképpel.)

Sokan vannak, a kik egyben vagy másban kiválnak embertársaik közül; de annál kevesebben olyanok, kikben a legszébb emberi erények teljes harmóniába olvadnak össze. Az ilyen kevesek közé tartozik *Sándor Mózes* kir. tanácsos, Udvarhelyvármegye nyugalmazott tanfelügyelője, kinek arczképét mutatjuk be olvasóinknak. Már maga a kép sokat beszél, de még nem mond el mindent. Teljesen nem tükrözi vissza azokat a szép tehetségeket és tulajdonságokat, azt a kitartó munkásságot és tiszta jellemet, melyek az egyszerű unitárius papfiut a köztisztélet és becsülés lépcsőjén át a királyi elismerés és kitüntetés magaslatáig emelték. Ezt az életet, ezt a jellemet akarjuk a kép kiegészítéseül, a szűk térhez mért rövidezséggel, főbb vonásokban ismertetni.

Sándor Mózes Nagy-Kedében 1839. jun. 27-én született. Atyja jánosfalvi Sándor Ferencz unitárius pap volt, anyja Egyed Mária szintén papeány. Sándor Mózes tehát az „Aron házából“ származott s talán ennek tulajdonítható az a mély vallásosság mely egész életét megaranyozza. Elemi iskoláit Kénosban kez-

dette s H. Oklándon végezte, mely helyekre atyja időközben költözött papi minőségben. Középiskolai tanulmányait Sz.-Kereszturon kezdette s Kolozsvárt végezte, hol 1858-ban tett érettségi vizsgát. A theológiát is itt hallgatta. Majd 1860 - 61-ben a heidelbergi és göttingai egyetemeken gyarapította ismereteit, mely idő alatt Londonba is ellátogatott a tanügyi viszonyok tanulmányozására. Sz.-kereszturi gymnasiumunknál 1862-ben

SÁNDOR MÓZES.

tanár lett s ott maradt 7 évig. Házasságra 1866 február 12-én lépett martonosi Gálffy Katalinnal, a kiben minden tekintetben megtalálta az ő lelkének igazi társát s életének védangyalát. Három fiuval és egy leánnyal megáldott, boldog házas életük mindig példányszerű volt, melyből az igaz vallásosság melegsége sugárzik szüntelen. Sándor Mózes mint tanár rendes

hivatása mellett a sz.-kereszturi iskolának 1868-ban történt kibővítésénél is tevékeny részt vett. Az előérekezet jegyzője s az építető bizottság tagja volt. 1869-ben másod-, 1876-ban rendes tanfelügyelő lett. Az Udvarhely vármegyei iskolák színvonalának emelésében, a tanügynek minden irányu fejlesztésében kifejtett áldásos munkásságát méltatni ez uttal nem czélunk. Elég az, hogy hű munkásságát 1893-ban a királyi kegy is a kir tanácsosi czimmal jutalmazta, bár maga szerénységénél és demokrata gondolkozásánál fogva soha semmi czimet és kitüntetést nem keresett. A folyó év elejétől kezdve e sikerekben gazdag s örökre emlékezetes pálya után nyugalomba lépett. Ha e nyugalom alatt az elfáradt és kimerült erők pihentetését értjük, akkor Sándor Mózes, a még most is teljes erőben levő férfi, nem szolgált rá a nyugalomra, de ha az a hűséges és igaz munka jutalma, akkor megérdemelte.

Azonban a neki adatott fényes talentum sokkal szélesebb mezőt tudott beragyogtatni, mint a mekkora az embereknek közönségesen megszokott működési tere. A szorosán vett hivatalán kívül is sokhelyt érvényesítette tehetségeit s mindenütt egész embernek bizonyult. Udvarhelyvármeye közéletében nevezetes hivatás jutott osztályrészébe s ő e hivatást csaknem páratlan tapintatossággal mindig úgy betudta tölteni, hogy a megye közönségének bizalmát és szeretetét a változó viszonyok között soha egy pillanatra sem veszítette el. E megye társadalmának mindig nemcsak oszlopos tagja, de egyik vezéralakja volt, a feltűnésnek legkisebb vágya és látszata nélkül. A hol a köző felvirágoztatásáról van szó, a hol az erénynek és igazságnak diadalát előbbre kell vinni, a hol az emberiség szentebb érdeke munkát és áldozatot kíván: mindenütt ott van Sándor Mózes. Világos eszével, tiszta itéletével a legbonyolultabb helyzetben is azonnal meglátja a kibontakozás utját s a legkényesebb kérdésekben is kiapadhatlan humorát csillogtatja. Egy találó ötleteiről ismert esperesünk nem minden alap nélkül hasonlította jellemét a Deák Ferenczéhez.

Hát vajjon az egyházzól, melynek tanai az ő tiszta gondolkozásával a legteljesebb összhangban állanak, a melyhez családi traditiói is kötötték s a melyhez ezeken kívül oly erős

szálokkal van füzve (két testvére unitárius pap: Áron Kadácsban, Gergely Abásfalván, nővére pedig derzsi papné) megfeleldkezhett volna-e? A szó igazi értelmében unitárius. Unitárius, mert nem felekezeties. Tanfelügyelőségének hosszas idejében felekezeti szempont soha sem vezérelte s mégis éppen ezért nagy szolgálatokat tett az unitárius egyháznak. 1863 óta egyházi tanácsos. Egyházi munkálkodásában is mindig került a feltűnést és hivalkodást A csendes és biztos haladás embere. A mióta Sz.-Udvarhelyen lakik, azóta az ottani unitárius egyházközségnek hivatott vezére, buzgó apostola, ki érett tanácsaival s mély vallásosságra valló életével feleldhetetlen szolgálatokat tett ügyünknek. Huzamosabb ideig mint gondnok vezette az egyház ügyeit, mely idő alatt háza volt a rendes istentiszteletek helye. Azóta is családjával együtt példányképe a vallásos buzgóságnak. Jelenleg is ez egyházközség tiszteletbeli gondnoka, mely fejlődésének és erősbödésének mostani stádiumában kiválóképpen számít az ő tapasztalt és kipróbált bölcseségére.

Örömmel is tapasztaljuk, hogy nyugalma nem teljes visszavonulást jelent. A közjóért égő lelke nem is találna nyugalmat, ha jót nem tehetne ott, a hol csak erre alkalom nyílik. Az egyház és társadalom igen nehezen nélkülözhetné kipróbált erejét és önzetlen munkásságát. Elötte még szép hivatás áll.

Adja Isten, hogy abban a széleskörű munkásságban, mely köztiszteletet és becsülést szerzett neki, a mely Udvarhelyvármegye egyik legnépszerűbb emberévé tette, még hosszas ideig találja boldogságát.

Váry Albert.

Séra György negyvennyolcban.

Sorsod akármilyen csillag alatt jára,
Én népem, kedved volt mindig a mókára,
— Nevetni a bajban, játszani a veszélyvel! —
Igy tudta ezt hajdan minden igaz székely.

Agyagfalvi rétnék a mennyi fűszála,
Több volt a nép, a mely egykor ott megszálla,
Háromszéki karddal, a csíki botjával,
Maros-, Udvarhelyszék minden jó fiával.

Nagy messzi síkságon, föl az égre törve,
Szószék is emelve, nem mondom hány öltre?
De beillett volna kis falu tornyának,
Melyre a madarak megpihenni szállnak.

S miként vihar elé szólnak a harangok,
Keltek a szószékből vészkiáltó hangok:
— »Indulj harcra székely, tömérdek az ellen!
Kiket védtél eddig, törnek hazád ellen!« —

És a biztató szót, mely a szívet vérzi,
Hallja minden székely, ha nem hallja: érzi! . . .
— Öreg Séra György is hej valamit érez,
S helyet tör magának föl, föl a szószékhez.

- »Atyafiak! — kiált — soha ilyen innep,
Örömben én most hadd ugrom le innen! . . . ;
Lássuk, a csatában, mi lesz a keresztünk?
Ha megélek: — győzünk, ha meghalok: — veszünk!« . . .

S szavát beváltani legott nem is restel:
Ugrik a szószékről bukdácsoló testtel,
S lezuhan a földre, . . . no, nem éppen talpra, . . .
Nézik a többiek: élve-é vagy halva?

Fakad körül a nép sajnálkozó szóra:
— »Hej szegény öregnek itt a végső óra!« —
Dehogy van! . . . föleszmél . . . kél s egy halomra lép,
Séra Györgyöt látván: — »Győzünk! — ujjong a nép.
Pap Domokos.

A székely leányok.

Szegény ember szándékát
Boldog Isten birja!

A hol a szegénység összahalmazódik, ott két dolog várható: vagy elzüllesztés, vagy a munkában megedzett puritán erkölcs.

A székelység soha sem volt gazdag, még vagyonos sem, de mindig nemesen büszke, őszintén erényes, buzgón vallásos és mindenek fölött a maga ura. Csak 25 év előttre kell visszagondolnunk, s egy boldog, megelégtült, munkás, jellemes népet látunk az Aranyos, Nyárad, Nyikó, Homoród, a Küküllő és az Olt környékein.

Templomuk egyszerű, de tiszta és buzgó hivekkel telve. Iskolájuk kicsiny, czimertelen, de a tanítást reggeltől estvig

szorgalommal végezi a derék „mester“, kinek legnagyobb ambíciója az volt, hogy érdemei elismerésül „Tiszteletes“ czímet nyerjen

A vasárnap egész napja az Istennek és a szelid mulatozásnak volt szentelve. Örege, ifja ott volt együtt a falu közepén. Csak azok az anyák sohajtoztak bánatos szívvvel, a kiknek katona fiok volt, mert csak az övék hiányozott. A többi otthon volt mind.

A ki ezeket látta, azt mondotta: ime ez az igazi boldog nép! És boldog is volt szívében, hitében, munkájában és reménységében egyaránt,

Milyen ma? Boldog-e? Fájdalom csak épen boldognak nem mondható, mert ha van is egy két szívós család, a mely erősen őrizi az ősi vagyont, ősi erényt és a székely becsületet, de a nagyobbik rész el van esve. Kis vagyontkája nem is az övé, hanem valamelyik bankké, vagy az uzsorásé.

Egyik szerencsétlenség a másikat szüli. A ki nem csinált adósságot magának, annak csinált más, a kiért kezes volt. Így esett meg, hogy úszik a legszegényebb is a legmódosabb is. Így következett be, hogy a szép kis falu elnéptelenült s még a kik otthon vannak is a nehéz gondok miatt, nem érnek rá a vigszagra.

Szívzaggató ez a szomorú való akkor, ha egy vasárnapon látni szeretnők a vidám ifjúságot. Azokat a 16—18 éves Nyikómenti szép leányokat a kikkél szebbet föld nem termett s a kikkél csak a többi székely vidékek állották ki a versenyt. Azokat a hasonló koru legényeket, a kiknek deli tánczát megirigyelhette a fényes parkettnék még tánczmestere is.

Ugy van, szívünk szinte megszakad, ha megtudjuk, hogy alig marad itthon 2—3, a többi mind eltávozott *szerecsét próbálni*, pénzt keresni, megélni.

Istenem, hiszen nincs is abban semmi nagy baj, mert csak dologra mentek, hogy keresetükkel kisegítsék öregedő szülőiket. Valóban, hisz ez nagyon szép! Mi volna abban oly nagy veszedelem, hogy nem itthon dolgoznak?

Ha nem tudná valaki, ha elvakult volna valakinek a szeme és nem látná, a mit mi látunk, a mit már annyi százan elmondottak, hát olmondjuk mi is.

A székely leányok szétozslásában, szolgálatba menésében először is nagy *nemzeti veszedelem* van. Esztendőnként 10—10 gyönyörű virágbimbó, melynél nem volt szebb Sásron rúzsája, megy szolgálatba egy-egy háromszéki községből, mintegy felényi az udvarhelyiekből *Romániába*.

Mindenütt vannak feslett életű emberek, de a mit egy bukaresti ismerősünk, hosszas tapasztalat után az ottani élet-

ről elmondott s a mit mások is tudnak, az egyszerűen iszonyu, Az embernek arczába szökken a vér és toporzékol, mint a tehetlenségre hárhoztatott oroszlán, vagy könnyez, mint az édes gyermeket temető szülő. És azt kérdezi, hát ennek a magyar hazának nincsen annyi helye, a mely elég kenyeret teremjen ezeknek a szegény ifju leányoknak. Hát nálunk a rózsa olyan bőven terem, hogy pocsolyába dobhatjuk a helyett, hogy ablakunkban tartanók, mint régen?

Szülők, papok, tanítók, emberek, ha van szivetek, ha emberek vagytok még, álljatok elejökbe azoknak a szegény gyermekeknek, ne ereszszétek az örvénybe hogy elveszenek. Hát nem tudjátok, hogy az a rongy pénz, a melyet ők becsületök árán nektek haza küldenek, átkosabb, mint a judásféle 30 pénz. Hát ti temető-helyet akartok vásárolni rajta ezeknek a szerencsétlen fiataloknak?

Itt hát a nemzeti veszedelemmel egyenlő nagy az erkölcsi.

De az még nem elég, hogy a keleti országokba menéstől visszatartsuk. Még egy másik bajra rá kell mutatnunk, a mi *itt a hazában fenyegeti*, főleg leányainkat.

Most már a nagy városokba sietnek, mert ott több pénz kapnak és vigabb életet. Szóljunk-e az erkölcsi veszélyről? Elég volt már abból, mert ha nem is vagyunk talán olyan rosszak, mint a keletiek, nemis sokkal jobbak. Van itt örvény száz meg száz. De itt mégis jobban védhetik az anyák, kik jól nevelték leányukat, mert közelebb vannak s jobban meghallják a szót. De nemcsak az erkölcsöt fenyegeti veszély, hanem a *hitet* is. S vajjon kisebb-e ez annál? Ki mondaná?

Nem szólhatunk oly nyíltan, a hogy a dolgokat tudnunk adatott, mert amugy is túlságosan nagy a felekezeti surlódás. De azt nem szabad elhallgatnunk, hogy főleg leányaink hite fölötte nagy veszélyben forog a vegyesvallásu községekben, de jóval nagyobbban a városokban. A városok el vannak özönlve: az oltár, Mária szive, szent szűz, Rózsafüzér s más női egyletekkel. Volna-e nekünk ezekről egyetlen szavunk, ha a maguk dolgát végeznék, ha csak a maguk kapuja előtt sepernének. Egyáltalában nem. De szabad-e hallgatnunk, midőn látjuk, hogy minden törekvésük a csábítás, hódítás, térítés. Szabad-e hallgatnunk, midőn tudjuk, hogy a tisztán unitárius községből Kolozsvárra érkezett unitárius leányt első szabad vasárnapján a Mária-kép elébe csalja régi ismerőse, a kivel ő a maga templomába indult s az idegenbe jutott, mivel nem tudta melyik az övé, csak akkor jött rá, mikor a másik egy sötét sarokban térdre állott s keresztet vetett. A buzgó unitárius leány futva menekült haza, de majd máskor a tappintatosabb öreg asszonyok kezére kerül!

Sok szegény anya sirva sir kis gyermekeiután, a kiknek nevelésére füt-fát ígérték, „de persze, csak ugy, ha oda adja“. Hogy mit adtak nem kutatjuk, mert a jótékonyságnak nem vizsgáljuk színét, de vizsgáljuk forrását és czélját. Mi megvetjük azt az adományt, a melynek ára hitünk, lelkipügalmunk, vagy a mi azzal egyenlő, becsületünk. Elöttünk nincsen érték, a melyért eltürni tudjuk annak a szegény özvegy anyának jajveszékelését a ki „ha tudta volna, dehogv tette volna, dehogv fogadta volna el.“

No hát ez a másik nagy veszedelem, a melyet tovább nem ecsetelünk, hanem kérve kérjük a szülöket, a lekipásztorokat, legyenek öreik gyermekeik, ifju hiveik hitének, mert a veszély közel van, sőt már itt az ajtó előtt fetreng! Ezek a szegények elzülленek, elvesznek a vallásnak is, az elkölcznek is, a munkának is!

Látó.

A Nők világa érdekében.

Mindazokat a kik a Nők Világa iránt rokonszenveznek, kedvesen fogja meglepni az alábbi levél. Ujabb bizonyíték a mellett hogy a Nők Világának van jövője. A magunk részéről szives köszönetet mondunk e helyen is önagságának hogy az Isteni gondviselés iránt érzett hálájával nőtársait oly nemesen késztetí a buzgóságra. Szerkesztő.

Igen tisztelt Szerkesztő Úr!

A husvétí szent ünnepek harmad napján velünk történt kis incidens és mondhatnám nem mindennapi esemény késztet e sorok irására.

Jó Szülőimnél M.-Méhesen töltöttük az ünnepeket, onnan visszaindulva, vigan kocszánk egyforma ügetésben haza felé a mint egyszerre a második falu előtt lévő örházon valamivel, tul egy hirtelen kanyarodoból előttünk termett egy trüszkölő lokomotiv, szédítő gyorsasággal; lovaink e váratlan zaj- és látományra megjíjedve oly hirtelen ugrottak félre, hogy a széles országút közös közepéből egy pillanat alatt az árokban valánk, mint egy másfél méter mély sánczban, lóvastul mindenstül bedölvé. Leirhatatlan volt íjjedelmem! Egy egészen csukott landawerban, két kis leánykámmal és a francia kisasszonnyal össze-vissza egymásra esve, pakkjainkal együtt; pár pillanat telhetett el mig realizálni tudtam a helyzetet, e közben íjjedelmünk csak növekedett, mert valamennyien egyszerre kezdünk sirni, és kiabálni kiszabadításunk után. Végre kocsisunk feltápszkodva eséséből, felénk közeledhetett, s ajtónkat mely égnék meredt kinyitá. Először is kisebbik leánykámát Edithkémét, kinek lába feletti jajgatása ejtett kétségbe — kiemelé, még pedig csodák csodájára épen! Utánna Olguskámát, s végül én-

magam is föllálva önkénytelen jóleséssel öleltem át egy borzos képű oláh bácsikát, ki szives előzékenységgel segítte kiszálnom kellemetlen fogságomból Képzelve ezek után örömem és boldogságom, látva, hogy mindnyájan épen kerültünk ki a chaosból; hol ijedségnél és kisasszonyunknak a fején kapott ütésénél, mely szintén nem sulyos, nagyobb bajunk nem történt. Valóban bámulom és Isteni gondviselést látok benne. Kedves kicsinyeimnek is így magyaráztam meg, szerencsés megmenekülésünket, és figyelmeztetém őket, de jó volt imádkozni elindulásunk előtt; mert tudniillik ez általánosan ösmert kis imát:

Isten nevében indulunk el
Ő segélyen kegyelmével stb.

minden utazásnál elmondtam velök! Ezek után összetett kezekkel együtt rebegettünk hálát ahhoz a Gondviselőhöz kiről méltán elmondhatjuk: ha Ő velünk, ki ellenünk? S egy órai késéssel, ezek után még mindig mondhatni, szerencsésen megérkeztünk. Így jutott eszembe, e kis kellemetlen helyzetből való szerencsés szabadulásunk fölötti hála érzetből, hogy a „Nők világa“ érdekében parányi tehetségemhez mérten egy kézimunkával járuljak hozzá, melynek minden ötésébe hosanát fogok himezni! azon óhajommal együtt, hogy kedves lapunk, melynek én férjem után vagyok híve, erősödjék és magasztos szent czéljait érje el, az egy igéz Isten nevében! Amen.

O. T. W. S.

Ellenmondások a vallás és tudomány tanításai között.

Felolvasás a Dávid Ferencz Egylet ülésén.

Egy pár héttel ezelőtt arra kért fel egyeletünk buzgó titkára, hogy tartsak felolvasást a D. F. egylet egyik ülésén. Örömmel vállalkoztam volna, de nem volt tárgyam. Megnyugtatott, hogy ad ő tárgyat s rögtön kész is volt egy felolvasás jó hangzású címével: „*Vallás és tudomány*.“ Azután a kérdésről beszélgettünk. Hogy kellene tárgyalni a tételt, hogy általánosan érthető, időszerű legyen s némi vonatkozás se hiányozzék belőle napjaink vallási és tudományos mozgalmaihoz?

Ismertetni kellene a természettudományok mai állapotát, a kutatás mai módszerét, irányát, azokat az alapvető fontosságú elveket, a melyek szerint ma a kutatás foly, a tudomány két-

ségkívül megállapított és megczáfolhatatlan eredményeit. Másfelől ismertetni kellene a vallástannak ama tételeit, a melyeket a természettudományi kutatás nem nélkülözhet, mert határos a területük s mindegyre — nem akarva is — egymás rétvén kaszálnak.

Ezek ismertetése után aztán látni fognók, hogy a természettudományi kutatás egészen más alapokon nyugszik, mint a vallástudomány hagyományos bibliai előadása, nemcsak, hanem mély és áthidalhatatlan ellentétek, ellenmondások vannak a kétféle tanítás tételei között. Egyszóval arra az eredményre jutunk, hogy napjainkban a vallásos gondolkodás válságba jutott; komoly és nehéz válságba, a melyből csak úgy szabadulhat, ha sok hagyományról, sok legendáról, sok költői képről lemond.

Titkárunk által felvetett kérdést ilyen irányban és gondolatok között fontolgattam magamban, midőn a szerencsés véletlen egy érdekes könyvet juttatott kezeimhez. Ugyanis a múlt év május havában a vallás kérdéseiben szabadon gondolkozók a világ minden részéből összegyűltek Londonba egy nemzetközi congressusra. A congressuson elmondott beszédeket, értekezéseket kinyomatták. A Főt. püspök úr gondosságából magyarul is fogjuk e beszédeket olvasni. Egyik ott elhangzott felolvasás lefordításával bizatván meg, tanulmányozni kezdettem a beszédet, a melyet Pfleiderer, a berlini egyetem nagyhirű vallástanára „*Korunk vallási válsága*“ czimen olvasott fel.

Rendkívüli meglepetésemre a beszéden ugyanazok a gondolatok vonulnak végig, a melyek foglalkoztatták titkárunkat és engem is, mikor a kérdést először tárgyaltuk. Ebből a szerencsés körülményből biztatást merítettem, s a titkár úr által először feladott czímet így változtattam: „*Ellenmondások a vallás és tudomány tanításai között.*“

Ezek után már tulajdonképpeni tárgyamra térve, először is a czím magyarázatául kell még valamit előre bocsátanom. A vallás fogalmát kétféleképpen lehet érteni. Egyik értelmében egészen alanyi, egyéni s jelenti azoknak az érzelmeknek összeségét, a melyek minden ember vallási világnézetét alkotják. Ilyen értelemben e felolvasás keretében nem lesz szó a vallásról. Másik értelmében tárgyi, ismerettani s magában fog-

lalja mindazokat a tudnivalókat, és ismereteket, a melyeket az u. n. hittan vagy vallástan, mint tudomány szokott közölni. Én ez utóbbi értelemben fogom a vallást tárgyalni s egy néhány kiválasztott példán megmutatni, hogy az ily értelemben vett vallás tanításai ellenmondásban vannak a természettudományok tanításaival.

Azonban a tudomány szó is csak némi elnézéssel szerepelhet e felolvasás címéül. Mert példáimat középiskolai könyvből, a középfoku tanítás anyagából fogom venni, már pedig az iskola, kivéve talán az egyetemi tanítást, valódi tudományt, a szó szoros értelmében vett tudományt nem ad; közöl ismereteket, anyagot a tudományhoz egész biztos és megdönthetetlen eredményeket, de mellőzi a vizsgálódásnak ama magasabb területeit, a melyeken a tudomány rendszerei felépülnek.

Igy igazolva lévén e felolvasás czime, lássuk megvilágítva azokat az ellenmondásokat, a melyekről említést tettem.

Vizsgáljuk először a teremtés kérdését. A középisk. tanuló a hittanban¹⁾ e kérdéstről ezeket tanulja: „Isten az egész mindenséget semmiből teremtette.“ Másutt megint:²⁾ az anyagi világot Isten 6 nap alatt teremtette, u. m. az első napon a mennyet és földet, a másodikon az égboltozatot vagyis légkört, a harmadikon a vizek elkülönülnek, a szárazon megkezdődik a növényi élet, a negyediken teremtette a napot és holdat ötödiken az alsóbb rendű állatokat, a hatodikon a tökéletesebb állatokat és embert. Az emberi nem kora a szentírásban foglalt chronologiai adatok szerint 6000 évnél nem tehető többre. Ezt tanulja a VI. o. tanuló mondjuk pl. holnap reggel 8—9-ig a vallástanból 9—10-ig fizikára megy és mondjuk, hogy éppen a föld előállításáról, a növényi és állati élet keletkezéséről van szó. A természettudományok tanárától itt ilyenforma magyarázatot fog hallani: Régi igazság, a melyet már az ókorban ismertek, hogy semmiből semmi sem lesz. Így a világ sem állhatott elő a semmiből, hanem egy nagyon valószínű feltevés

¹⁾ Dr. Titz Antal, Katholikus vallástan. II. r. Ágazatos hittan. A középiskolák VI. o. számára. Budapest, 1898. II. 1.)

²⁾ U. o. 14. 1.

szerint valami alaktalan izzó gáz- vagy ködszerű tömeg örök törvények szerint mozogni, forogni kezdett; e forgás következtében az évek százazeinek folyamán megalakult a föld mai alakjában és mai hőmérsékletével, a mely aztán lehetővé tette a növényi, majd az állati élet előállítását. A mit a bibliában a világ teremtéséről Mózes próféta följegyzett, az nem valóság, csak képzelődés szülte költemény, melynek megvan halhatatlan értéke és bece, mint költeménynek, de igazságot, természet-tudományi eredményt abban hiába keresünk. Aztán telve van már magában ellenmondásokkal a teremtés története, magyarázza tovább a természettudományok tanára. A teremtés első napjáról van szó akkor, a mikor a nap csak a 4-ik napon jelenik meg; az első napon világosságról, a 3-on növényi életről van szó, holott a napról, a mely pedig mindkettőhöz szükséges, csak a 4-ik napon tesz említést. Hogy lehet világosság és növényi élet ott, a hol hiányzik a nap? Látjuk tehát, hogy a bibliai teremtés története nem oly sorban, oly fokozatok szerint foly le, mint a minőt a természettudományok a föld kialakulására vonatkozólag megállapítottak. Aztán a földtani kutatások, a napról-napra előkerülő ásatag maradványok, régi népek, indusok, chinaiak, egyiptomiak időszámításai stb. mindazt mutatják, hogy az emberi nem korát e földön nem 6, hanem sok százezer évre kell tennünk

Igy fog magyarázni a természettan tanára. A tanulók egyrésze elfogadja e tanítást minden reflexió nélkül. A figyelme-sebbje azonban észre fogja venni az ellenmondást. Jobban megnézi vallástani kézikönyvét, hogy vajjon jól tanulta-e, jól értette-e? A 15. lapon ezt fogja olvasni: „Oly kérdésekről, a melyek a természettudományokkal vonatkozásban állanak, csak másodsorban nyilatkozik Mózes. Ámde a szentírás, mint Istentől ihletett mű, ezen kérdéseken sem tévedhet s így a természettudományokkal sem jöhet összeütközésbe.“ Egy lappal hátrább: „A szentírásnak teremtés-története a természettudományokkal nem áll ellentétben, sőt a természettudományoktól elért igaz és biztos eredményeket megerősíti, szentesíti.“

Ezek után már kétségben van a tannló, hogy melyiknek higgyen, melyiket tartsa igaz tanításnak. A józan észéhez for-

dul s az eredmény az lesz, hogy elveszti hitét a biblia hitelében s ez még hagyján, de sokszor a vallás egyéb kérdéseiben és a hit dolgaiban is.

(Folyt. köv.)

„Az ördög a hazugság atyja.“

„Még érheti nagyobb szerencsétlenség is az embert, mintha hazugsággal ér el valamely sikert. Soha nem tudja, mikor rántja le a sötétség birodalmába. Rendesen akkor, a mikor legboldogabbnak érzi magát“

Ezt az igazmondást Közlönyünk januári számában olvastam. Egy hónap telt el azóta. Megjött a februári szám is. Hosszú idő egyik Közlöny megérkezésétől a másikig, mert a miben van érdekes, tanulságos és lelkesítő, azt az ember alig-alig győzi türelemmel várni.

Igen természetes, hogy a különféle tartalmu és irányu cikkek olvasása közben sok minden megragadja a figyelmet s néha még egy-egy szunnyadozó gondolat is fölzavarodik mély álmából. Velem legalább így történt. Megragadta figyelmemet a „szegény asszony“ különös esete Nagy-Érnyében, a hol egy asszonynyal beszélt az uton s az megkérdezte tőle, hogy milyen vallásu? Mindjárt eszembe jutott az idézett igazmondás is, hiszen úgy talál arra a rosztan tanított, lelketlenül félrevezetett utonállóra (leginkább tanítójára!), „a ki kinevette, kicsufolta s azt mondta neki, hogy a reformátusok és unitáriusok rosszabbak a zsidóknál s hogy Jézust is ezek ölték meg.“

Higye el akárki, nagyon elkeseredtem, a mikor ezt az elszomorító tényt olvastam. S elkeseredésemben egy még szembetünőbb példa újult föl emlékeimben. Mert világos mint a nap, hogy ezek a hazug, ugynevezett lélekmentő tanácsok vallásos oktatás utján kiszivárgó szemfényvesztések a sikerért! És ha napjainkban egy kicsikét komolyabban belenézünk e titokzatos zürzavarbe, sok mindenre rábukkanunk ám. Valóságos csodabogarakkal találkozunk!

Kolozsvár híres vátosának Kossuth L. utcájában az unitárius templom előtt egyik vasárnap délután történt a következő szembetünő újabb szimatu eset.

Éppen jöttünk istentiszteletről. A tolongásba belekerül egy öreg asszony. Csoszogott a „hostát“ felől, vezette unokáit, egy kis fiut és leányt. Az orgonaszó szelid hangja a templom felé irányította a gyermekek figyelmét. A fiucska jobbra-balra nézés után szempillantásra a küszöbön termett s indult befelé, vonzotta a zene. A lánykának nem volt ily nagy bátor-

sága, jóságos arcza nagyanyja felé fordult, s kérte, hogy vigye be. Ekkor vette észre az öreg, hogy a fiú nincs mellette s csaknem a templomban van már. Fogadni mertem volna, hogy arczának ránczai közé még egy nem fért volna el s lám e pillanatban a megütközés és harag miatt kicsücsörödtek a megkétszereződött megszámlálhatlanok.

Kiczipelte a fucskát, közben fenyegetve: „Agyonütlek, ha bemedre a lábad tenni. Nem meséltem eleget, hogy ezek az unitáriusok mennyi ártatlan hívő vért kiöntötták?!“

Összenéztük, a kik ott körülötte állottunk. Fele se tréfa! Jertek, beszéljünk vele, tegyünk lakatot a szájára!

— Ugyan hagyj békét neki, ne hederits reá.

— Dehogy ne, hátha kitudódik, hol rág az egér!

Azzal az öreg mellé álltok, a ki vette észre a dolgot. (Szörnyen gáncsolhatta lusta lábait.) Látva, hogy köntörfalazásnak helye nincsen:

Igaz, igaz, most is csak azt állítom! És rángatni kezdte igenlőleg fejét s igazgatta idegesen öreg pápaszemét.

— Jól van néni lelkem, nem akarom lebeszélni, csak mondja meg . . .

— Nem biza, ha akarúá, se tudna meghazudtolni, mert azt az én tisztelendő szent atyám mondotta!

— No akkor feltétlenül igaz!

Nem sokáig háborgattam a győztest. *Szántam szegényt.* Hadd menjen, maradjon meg együgyü hitében, hiszen ő nem oka, arról nem tehet

Ezután meghánytuk-vetettük egymásközt az esetet, hol komolyan, hol könnyelműen. Közbe-közbe utánok nézegettünk, oly fontoskodólag magyarázott valamit unokáinak. Vajjon miről szólt a nóta? . . . Szegény gyermekek!

Az asszony a szempéteri (Szent-Péter) templom környékén lakik. Itt hallja és tanulja az ártatlan lélek a kiszámított, bujtogató, veszedelmes vallásos oktatásokat. És milyen érdekes e szomorú valóságban, hogy ő és más környékbelle nem afféle „mészáros“ kezek muukája közben bódult és bódul meg, a mely kezek annál a másik „szegény asszony“-nál az ispotályban gyóntatni akarólag mozogtak volt, itt holmi „szakeres“ atyafiak szenteskednek és tartják az ilyen fajtájú léleknemestítő előadásokat.

Sok embernek és testületnek szokása, törekvése, (!) hogy saját átélte hibáját, bűnét másokra keni s velök másokat gyaláz, hogy ezzel is újabb sikereket biztosítson magának a vak világ előtt! . . . Az ök kezükön száradt sok ártatlan hívőnek vére, mikor a többi templomokkal a szempéterit is elharcozták tőlünk!

Az igazmondással vigasztalom magamat! Papnövendék.

A budapesti Dávid Ferencz egylet.

Ha igazat kell szólnunk — már pedig ez kötelességünk — akkor be kell vallanunk, hogy a budapesti Dávid Ferencz Egylet ebben az egyleti évben többet működött mindeniknél, s talán az egésznél is, mert Kolozsvárt is, a nyilvánosság előtt, a közgyűlésen kívül csak három felolvasó gyűlés és egy házi estély volt. A vidéki egyletekben kevés. Mondhatnók, vigasztalásul, fiatal még, s energikus.

Bizonyos, hogy a budapestiek az első lépésre fordítottak nagy gondot. Sikerült. Az unitáriusságot megmozgatták, tagjaik száma a 200 felé közeledik. A közönség rétegeiben fölébredt az érdeklődés és megis maradt miután látta, hogy itt komoly törekvés van a legszebb és legnemesebb vallásos és erkölcsi igazságok érdekében.

Nem kívánok személyekkel foglalkozni, de az elért siker igazolására azt is meg kell említenem, hogy a bpesti D. F. élén Ürmössy Miklós min. tanácsos, egy kiválóan képzett és jeles szónoki tehetség s a mellett vallásosan buzgó ember állott, az Unitárius Közlöny nagyra becsült és szeretett írójával Perczelné Kozma Flórával, a derék igazgató és általánosan ismert író Kozma Gyulával, mint elnökök. Az a kiváló szerencséjük is meg volt, hogy a költő Józán Miklós lelkész és Buzogány Ágnes tanárnő a titkárok egy buzgó választmány élén.

A mozgalmat széles mederben vezették, a felekezeties színezetet kerülték, a magasabb rendű szellemi élvezetet nyújtották a közönségnek szabadon. A közönség fokozódó érdeklődéssel méltányolta.

Észrevételeim úgy írom, mint az első és utolsó felolvasó gyűlés tanuja. Az utolsó április 12-én tartott, jelen volt Ferencz József püspök ur Daniel Gábor főgondnok ur is.

A tárgysorozat változatos volt. Józán lelkész szép imája után közbe-közbe művészi orgonajáték, ének-szólok. Főtárgy Dr. Vámbéry Armin egyet. tanár, nagyhirű tudós, felolvasása az Izlamról, melynek keletkezését, a keresztyénséghez való viszonyát, az unitárius vallással rokon vonásait vonzóan, nagy tudással adta elé.

Tordai Grail Erzsí, budapesti tanárnő, az országhírű recitator, szavalt három gyönyörű költeményt oly elragadó közetlenséggel, hogy a Rachel siralmában sirtunk, s a másikban elhittük a kis gyerekekkel, hogy heten vannak. Ez a művész nő kellene, hogy végig tanítsa az ország ifjúságát s a szónokias magyar nemzet jövő nemzedéke a tökélyig vihetné azt a mi most nagyobbára csak nyers erő. A közreműködőket sok irányu méltánylásban ré-

szeszítették. Ürmössy elnök a főt. püspök urat külön üdvözölte, a főt. ur két beszédet mondott, egyet az üdvözletre válaszul, egyet a végén köszönetül. Ez utóbbihoz mi is szívvvel csatlakozunk s kívánunk a vezetőségnak és a szereplőknek is sok hasonló diadalt.

Boros György.

A legtisztább víz, a legtisztább kristály üveg pohárban is, idővel megromlik, elveszíti üdítő erejét, megzavarodik, elveszíti tisztaságát, mert a levegőben uszkáló porszemek, állatkák (miázmák) belekerülnek. Ilyen a vallási élet vize is. Ezért kell fölfrissíteni, leszűrni, néha felforralni.

Unitárius mozgalmak külföldön.

— *As angol unitáriusok* nyugdíjalapot teremtettek lelkészeiknek félév alatt. Carpenter tanár elnöklete alatt egy bizottság neki fogott, s mind a mellett, s hogy a háboru miatt nagy volt a lehangoltság, s hogy a gyülekezetek száma csak 400 körül áll, már 500,000 korona összeget gyűjtöttek.

— *Indiában* 1867-ben egy vallásreform indult meg *Prathana Somaj* név alatt. Prathana sanskrit nyelven imádságot jelent Somaj gyülekezetet. A Prathana Somaj, épen mint az unitarizmus, tárt karral fogadja az igazságot, szeretetet és haladást. Hittételei: Isten tökéletes egység, igazság, szeretet, a világok teremtője és kormányzója. 2. Az imádság hatása szellemileg van meg, minthogy az istentiszteletnek ez az egyedül helyes módja. Az emberi lélek örök tökéletességü, üdvösség a jellem tökéletessége által eszközölhető. 4. Az emberek mindnyájan testvérek, mind egy Atyának gyermekei.

Unitáriusok Bulgáriában. Az unitárius eszmék terjedésének meglepő eredményéről szereztünk tudomást legújában. Tudtuk, hogy a keleti tartományokban, elzártan, van egy-két unitárius. Előttünk nem volt titok, hogy a kis-oroszok ezrei és milliói érdekében már régóta keresik az érintkezést a magyar unitáriusokkal, de mégis megleptek a legújabb hírek, melyekből azt látjuk, hogy Bulgáriában több ezren kiléptek a görög egyházból s önálló egyházakká szervezkedtek. Amerikai missionáriusok vezetik a mozgalmat s a kiállottakat részint a congregationalista, részint baptista és metodista tanok szerint akarják irányítani, de a miveltebb elem az unitáriusokhoz akar csatlakozni. Már is van gyülekezetük, tartanak istentiszteleteket, vezetőjük járt már Angliában s készül Amérikába. A vezető férfiú levelet intézett Ferencz püspökhöz, melyben örömet fejezi ki, hogy ily közelben vannak hitsorsosai.

A kezdet nehézségeit a szegénység okozza, de ez őket nem csüggeszti, mert a mi fő, Bulgária törvényei szabad vallásgyakorlatot biztosítanak, s így hát bátorsággal használhatják az unitárius nevet. Szeretnének kiadni unitárius műveket. Angliából már számos kiadványt kaptak; a Ferencz püspök németre fordított könyveit megszerezték. Érdekes, hogy e mozgalom iránt a tanuló sereg s a mivelt osztályok érdeklődnek kiválóan. Vezetőjük Dimitroff ur készül Magyarországra, a hol bizonynyal szívélyes fogadást fog találni

Haladás mindenütt. Mondhatnók közeledésnek is, mivel nem kevesebb. Missouriiban (Amerikai Egyesült Államok) a presbyteri egyház, mely korábban Kálvin követőjének vallotta magát, közelebbről az unitárius Vasárnapi iskola által kibocsátott hittételt fogadta el:

*az Isten atyánk
az ember testvérünk
Jézus vezérünk.
A jellelem üdvözt.*

Hisszük, hogy az emberiség mindig halad előre és fölfelé.

A dunántulról.

Keszthelyen 25 pályatársammal ismerkedtem meg, kik a szélrózsa minden irányából érkeztek oda. Egy-két nap után egymás iránt mindinkább kezdtünk érdeklődni: a mi valamennyinek figyelmét reám irányította — szeretett vallásom neve — az «unitárius» név volt az. Volt is alkalmam bőven magyarázni hitelveinket, szertartásunkat, s ha azt kérdezték — mennyi a számunk? Azt feleltem: Nagyon sok! Érdeklődéssel hallgatták beszédemet egymás közti bírálatukból ellestem azon kijelentést: «Az unitáriusoknak van igazuk.» Sajnos azonban akadt olyan is, ki pogánynak, pokolra valóknak nevezett s kijelentette, hogy nincs tudomása róla, hogy törvényesen el volnánk ismerve valahol a világon! Akkor az ilyen megjegyzésre megkaptam az elégtételt bőkezűen. Egy vacsora után meglátogatta a «derék néptanítókat» a keszthelyi szolgabíró is. Tudomására jutott, hogy unitárius vallású is van a társaságban s hallva, hogy vannak, a ki tiszteletlenül említik e nevet — poharat emelt — beszéde az unitárius elvek fényes magyarázatát foglalta magában és az unitáriusok éltetésével végződött s kérésére elénekeltem: «Oh légy velünk édes atyánk, élünk hű vezéte» cz. éneket. Tekintélyesebb helyről jövő elismerés és nyilatkozat leszerelte az ellenkezőket. Ilyen apostola sok van az unitárius elveknek. Ezért mondtam: mi nagyon sokan vagyunk. Mező-Berény.

Benedek Mihály, unitárius kántor-tanító.

Kegyesszolgálatok maroskőrben 1901-ben.

Szentgericzen: Jakab József és neje Boros Teréz urvacsorai kenyeret ez évben is 4 k., Gál József, Ürmösi Kálmán és Gál Gábor egy-egy ünnepre bort és Simó József szükség esetére urvacsorához egy veder új bort 8 k.

Szentháromságon: Pap Sándor urvacsorai kenyeret minden ünnepre s két ízben bort 4 k., Berzenczey Istvánné urvacsorai bort két ízben 2 k.

Nyárad-Szt.-Lászlón: K. Nagy István urvacsorai kenyeret és bort minden ünnepre 6 k.

Nyomáton: Fekete József urvacsorai bort három ünnepre 3 k., Pető Mózes urvacsorai kenyeret minden alkalomra 2 k.

Nyárad Gálfalván: Kászoni Zsigmondné és Nagy Jánosné urvacsorai kenyeret, Zsigmond Lajosné és Zsigmond Mihályné kenyeret és bort. Fekete Dániel bort egy-egy ízben 5 k., A hitek kántortanítói lak építésére anyagokban és pénzben 300 k.

(Folytatása következik.)

Pályázat.

A *Murányi Farkas Sándor* és neje *Bányai Ágnes* alapítványára pályázat hirdettetik.

Az alapítványnak 1901. évi kamatjából egy jutalom 100 korona pályadíjjal kitűzetik.

Föltételek. 1. Pályázhatnak oly unitárius lelkészek és lelkészjelöltek, a kik az 1901., 1902. évben léptek a lelkészi pályára, vagy a kik lelkészi állásukat még nem foglalták el ugyan, de a püspöki kinevezés már birtokukban van.

2. Miután a *Murányi Farkas Sándor* és neje *Bányai Ágnes* alapítványra ez a hatodik pályázat lesz, az alapító levél 7-ik pontja értelmében „szabad pályázatnak“ nyilvánították, melyen a kiválóbb tehetségű, komoly irányu s kiváltképen kitűnő szavalósónoki képességű ifju is tekintetbe vétetik, azok mellett, a kik vallás-erkölcsi és hazafias költemények írásában már kitűntek.

3. Pályázók kötelesek írásban folyamodni a jutalomért. A folyamodást föl kell szerelni szigorlati bizonyítvánnyal, kinevezési okmánnyal és a nyomtatásban vagy írásban levő dolgozatokkal és a theologiai önképzőkörben végzett munkálkodás hiteles kimutatásával. A dolgozatok tisztán leírva és összefűzve melléklendők.

Az összes folyamodók között előnyben részesülnek, ha a

feltételeknek különben is megfelelnek, a *kolozsi Farkas Mihály egyenes leszármazói*.

4. Arra az esetre, ha a 2-ik pont alatt körülírt feltételeknek megfelelő pályázó a lelkészi szolgálatban levő, vagy kinevezett lelkész-jelöltek között nem ráláthatnék, pályázhatnak azok is, a kik még nincsenek kinevezve, de számíthatnak arra, hogy legalább egy év alatt ki fognak neveztetni. Az ilyeneknek a jutalom csak akkor fog kiadatni, mikor a püspöki kinevezést benyújtják.

5. A nyílt pályázatok az Unitárius Papnevelő Intézet dékánjához f. évi június 30-ig nyújtandók be.

6. A pályázatok a Papnev. Intézet bizottsága elébe fognak terjesztetni, ennek lévén tiszte a megvizsgálásról és javaslat-tételről gondoskodni. A pályadíjak kiadása, vagy ki nem adása fölött az E. K. Tanács határoz.

7. A pályadíj, a mennyire lehetséges, a nyertesnek ünne pélyesen fog átídatni. A pályázat eredménye és a pályadíj nyertesének neve az Alapítványi Emlékkönyvbe fog bevezettetni.

A Papnevelő Intézet Bizottságának 1902. február 1. tartott ülése határozatából.

Dr. Boros György,
dékán.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

— Legfelsőbb kitüntetés érte Kőváry Lászlót az unitárius kollegium egyik f. ü. gondnokot. Király ő felsége a kolozsvári Ferencz József tudomány egyetem ajánlatra tudori czimmal tüntette ki az irodalom s főleg a hazai történelem terén tett gazdag működése elismeréséül. Gratulálunk.

— A kolozsvári unitárius kollégium konvikтусi alapjára ujabban adakoztak:

Özv. Beniczky Bathány Ilona grófnő, Czinkota	100	Korona.
Strobenz R.-né, Budapest	2	"
Kállay Ferencz, Nagy-Peleske	3	"
Dr. Gschwindt György ügyvéd, Budapest	15	"
Förster Lajosné, Oravicza	10	"
Szabadkay Ignác, Hertelend falva	10	"
Vitéz A. könyvkereskedő, Kassa	5	"
Gyöngyösi Lajos, Tasnád	20	"
Göschling Hermann, Budapest	20	"
Döméri Károly, Budapest	10	"
Dukai Takács Ferencz főmozdonyvezető, Kis-Czell	20	"
Fábián Józsefné, Nagy-Kanizsa	1	"
Simonich Zsigmond, Nagybecskerek	10	"
Dr. Steiner Soma, Ujvidék	5	"
Dr. Chester D. Ferencz amerikai konzul Budapest	200	á
Grossmann Ferencz, Budapest	5	"

Ezen közlemény összege 436 k. hozzáadva a Márczius havi közlemény

összegét 330 koronát, a Február havi közlemény 1070 koronáját, az eddigi adakozás végösszege: 1836 korona. Nem nagy összeg, nincsen is arányban az érdekeltek számával, s azokéval a kikre az unitárius kollegium bizalommal tekint. A mostani közleményben csaknem mind kívül állók nevei szerepelnek. Ezt nagyon jó jelnek tekintjük s reménységgel mondjuk, hogy lassan-lassan elfogjuk érni a czélt. Várjuk a többi nemes adományokat. A volt osztálytársak bizottsága nevében. Kolozsvárt, 1902. ápril 23. Nag y Gyula tanár, az alap pénztárnoka.

— **Püspöki látogatás Budapesten** Ferencz József unitárius püspök ur ápril 13—14. napjain a budapesti egyházban tartott vizsgálata után még több napot idézett a fővárosban. Egv esetre vendége volt Székely Ferencz kir. főügyész egyh. gondnokkal és Ürmössy Miklós D. F. E. elnökkel s többekkel együtt Peczel Ferencznek. A kedves háziasszony, lapunk nagyrabecstült munkatársa nemcsak, hogy legnagyobb szívéllyességgel fogadta, de annak élősztavakban is meghatóan adott kilejezést, mi a főpásztort igen kedvesen lepte meg.

— **A báró Baldáchy protestáns alapítvány igazgató-tanácsában** Tisza Kálmán halálával megüresedett elnöki székbe báró Pronay Dezső ev. egyh. főgondnokot választották meg, a mi országszerte általános meglepéddel fog találkozni.

— **Mészkon** a megüresedett lelkészi állomásra Gálffy Zsigmond hódmezővásárhelyi lelkész választatván meg, a főt. Püspök ur kinevezte. Kívánjuk, hogy ifju lelkészünk apostolkodása a hazájában is legyen sikeres.

— **Kálnoki Bedó Lajos**, az unitárius papok nestora, élete 92-ik évében elhunyt Uj-Székelyen leánya, özv. Raffaj Károlyné házánál, karjai között. Két fia Dr. Bedó Albert orsz képviselő és Bedó Lajos, leányai: özv. Raffaj Károlyné, Egyed Mózesné és Máthé Józsefné gyászolják. A néhai a lelkészi pályát Kolozsvárt, mint segéglelkész, kezdette, Csehétfalván és Recsenyében folytatta, míg nyugalomba lépett 1839-ben. Lelkiismeretes, hű szolgálja volt az Urnak. Az egyházi ügyek iránt állandóan érdeklődött. Nagyon vágyódott látni az uj kollégiumot. Betegség és fájdalom nélkül csöndesen elaludott. Ujszékelyen temették el. A koporsója mellett inát Barabás Lajos lelkész mondott. A temetésen jelen volt fia Dr. Bedó Albert, a kereszturi gymnasium tanári kara, Gálffy Kálmán köri gondnok, a lelkészi kar képviselői és mások.

— **Énlakán** az ifjusági dalkör husvét másodnapján este tánczczal egybekötött s igen szépen sikerült dalestélyt s egyszersmid zárünnepéiyt rendezett. Műénekekkel tarkázott szavalatok és monologok után többen a „Czigány“ czimü népsziművet adták elő meglepő ügyességgel. A tiszta jövedelem 60 kor. Üdvözöljük Nagy Ferencz tanítót, ezen ifjusági egyletnek már régóta derek vezetőjét Csak tovább! Előre!

— **Tanulmányi kirándulást** rendez a kollégiumi igazgatóság Piski — Vajda-Hunyad — Szurdok — Petrozsény — Déva irányában május hó 13—17. napjain A költség 20 koronára megy. A szép vidék megtekintése sok élvezettel és lelki gyönyörűséggel fog járni.

— **Amérikaian**. A Cambridge-i Harvard Egyetem rectora Dr. Eliot bámulatos inspiráló erővel van megáldva. Az óriás terjedelmű egyetem java részét ő teremtette önkéntes adományokból. Közlebről az orvosi facultást látta el egy önálló egyetemmel. Először kiszemelte a szükséges területet, megcsinálta a terveket, mert szerinte „Amérikában mindig várják az alkalmat az adakozásra.“ Még nincsen egy éve, hogy az évzárón kihirdette, hogy a helyiség ki van szemelve, s ugyan akkor már azt is jelentette, hogy az első adakozó jelentkezett: Morgan Pierpont ur adott egy millió dollár (5 millió korona). A mult hetekben aláírás utján begyűlt 750,000 dollár, s miután a híres fotogén király Rocketteller ettől tette

függővé egy millió dollár adományát, most már meg van a kívánt pénz.

— **Halálozás.** Kelemen Ilona, néhai Kelemen István marosvásárhelyi törv. bíró leánya hosszas sorvasztó betegség után ápril 23-án elhunyt. A derék jó leányt édes anyján és testvérein kívül sok ismerős fájlalja részvétellel.

— **Nyilvános köszönet.** Tiszt. Rédiger Géza, szabédi lelkész úr, Dr. Ferenczy Géza lelkész egyháztagunk útján a nagy-ajtai egyházközség „Kepeváltási pénz alap“-ja javára f. évi márczius hó folyamán 16 korona adományt tett. E nemes cselekedetükért fogadják e helyen is egyházközségünk leghálásabb köszönetét. Nagy-Ajta, 1902. április 6. Lőfi Ödön, lelkész.

— **Nyilvános köszönet.** A kolozsvári unitárius papnevelő intézet önképzőkörének történetére márczius 22-től április 23-áig felülfizettek: József Lajos 1 k. 40 fill., Gothárd Sándor 40 fill. Sándor Áron 1 kor. 40 f., Biró Pál 40 f., Székely Miklós 6 k., Ádám Albert 4 kor., Lőrinczi István 1 k. 40 f., Ürmösi Sándor 60 f., Varga Dénes 49 f., Kisgyörgy Sándor 1 k. 40 f., Fülöp Albert 1 k. 40 f., Gál Elek 40 f., Kanyaró Eerencz 5 k., Dézsi Mihály 40 f., Ajtai János 4 k. 40 f., Gálfalvi János 1 k. 40 f., Egyed Ferencz 40 f., Péter Sándor 60 f., Nagy Gyula 1 k 40 f., Ozsváth Gábor 40 f., Raffaj Zsigmond 2 k. 40 f. Összesen 37 korona 60 fillér. A füzetek árából 13 kor. 20 fillér Összesen 50 korona 80 fillér, mely összeget pályadíj alapunkhoz csatoltunk. Egyletünk iránt érdeklődő és áldozatkész adakozók fogadják ezen a helyen is önképzőkörünk leghálásabb köszönetét. Ezzel kapcsolatban kérjük azon tiszt lelkész és egyházköri f. ü. go dnok urakat, hogy a kik még e kis füzet megváltásáért adományaikat önképzőkörünknek be nem küldötték: Vagy a füzetet, vagy pedig kegyes adományaikat minél hamarább sziveskedjenek beküldeni, mivel nekünk az év lezárása előtt, tehát már május hónapban el kell számolnunk. Kolozsvár, ápril hó 23. Ádám os y Gábor elnök, V é g h Benjámín pénztárnok.

— **A pálinka.** Emlékeznek olvasóink arra a megkapó közleményre (Megtérés) melyet lapunk 3 számában olvastak. Ha nem olvasták volna sziveskedjenek elővenni. Hogy az ott írt eset elsőfele a pálinka szerfeletti kedvelése mennyire általános lehet a székelyek között arra következtetni lehet abból, hogy dr. Demeter Lőrincz főszolgabíró afa szükségesnek látta a következő rendelet kibocsátását:

Th. 1050—902. Tekintetes kjegyző urnak

Utasítom kjegyző urat, hogy N. és N. községekben a korcsmárosoknak vétiv ellenében hirdesse ki, hogy vasárnap és ünnepnapokon reggeli 9 órát 6 d. u. 4 óráig a korcsmát nyitva tartani nem, s egyáltalán ezen idő alatt zárt ajtó mellett, azonnali elhasználás végett sem lehet italt adni.

Ezen rendeletem ellen vétők szigoruan fognak büntettetni. Jegyző urnak s ugy az előjárásnak kötelességévé teszem, hogy ezen rendeletem betartását ellenőrizzék s az ez ellen vétőket minden esetben hozzám jelentsék be; megjegyzvén, hogy az ellenőrzés gyakorlására a csendőrséget is utasítottam. Székely-Udvarhely, 1902. febr. 25. Demeter Lőrincz főszolgabíró.

A magunk részéről csak helyeseljük ha a fszbíró urak ily erélyesen lépnek föl, mert annyit legalább elfognak érni, hogy templomozás alatt a részeg emberek duhajkodása nem fogja zavarni a csendet, sérteni az áhitatot. Mi is köszönjük eljárását s ennyiben szivesen csatlakozunk a „Köznevelődés“ gyulafehérvári lap „Lesőhegyi“ nevű tudósítójához, de attól tartunk, hogy az a ki őt az unitárius pap fiut hizelegve „a mi emberünknek“ mondja, olyan mint Esopusnak a hollószájában levő derab lusra „leső“ rókája. Timete Danaos et dona ferentes!

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

— A „Nők világa“ alapjára. Az unitárius nők elhatározták, hogy kedves lapjokat a „Nők világát“ állandó ladvá fogják növelni. A mit a nők akarnak, meg is lesz. Már többször jeleztük, hogy az alap javára rendezni fognak egy nagyobb szabású sorsjátékot A Dávid Ferencz Egylet Választmányában az ezre megállapodásra jutott. A Nők világa javára **kézimunka adományokat** küldöttek: Raffaj Irma Újszékely 1. Pointlace nyakkendő, 2. Pointlace kötény; Ürmössy Jenőné Benczur Elza Béré: 3. Tányér (fafestés), 4. Kulacs (fafestés); Ferencz Gyuláné Pataky Tinka Gyalu: 5. Kalotaszegi varrottas terítő. 6. Tálczakendő (laposhimzés), 7. Himzett terítő; Dr. Boros Györgyné Kolozsvár, 8. Jegyzőtábla (bőrmunka), 9. Kisdoboz (fafestés). 10. Faláda (magyar stílu festéssel.) E munkáknak az ad kiváló becsüt és kedvességet, hogy mindenik darab egyik másik jó barátunk, rokonunk, kedves ismerősünk saját kézi munkája. Ebből a kimutatásból is lehet látni, hogy egy ki. iparmű kiállításunk lesz.

Kérjük azokat a kik szándékoznak hozzájárulni küldjék be adományait Boros Györgynéhez a rendező bizottság elnökéhez (Rózsa-u, 2 sz.)

— Budapesten Vasárnap április hó 13-án ünnepélyes isten tisztelet tartatott a Koháry-utcai unitárius templomban. A körének után a budapesti munkásdalárda tagjainak karéneke következett Krauzé karmester vezetése melett. Imát Ferencz József püspök mondott, főpásztorunktól megszokott egyszerűséggel és meghatottsággal, a melyben áldást kért hazánkra, egyházunkra és az emberiségre. Beszédet tartott Józán Miklós budapesti lelkész, beszéde alapigéjéből felvéve: „Egy az Isten, a kivel mi egyek és mi ő benne vagyunk“, fejtegette a hit, tudás és cselekedet szerinte szavak jelentését. Ezután a szószékből üdvözölte egyházfejedelmünket, főpapunk erre jószágos hangon válaszolt. Bezárta az ünnepélyt a munkásdalárda éneke. Jelen voltak: Daniel Gábor főgondnok és egyházközségünk gondnokai és tanácsosai és szép számú közönség. Ezután közgyűlés tartatott, melyen Dr. Bedó Albert gondnok meleg hangú szép beszédben üdvözölte a püspököt.

A budapesti Dávid Ferencz Egyletnek május 10-én a papi irodában közgyűlése lesz esti 8 órakor.

Az egyleti nyugtázásokat, helyszüke miatt, jövő számunkban folytatjuk.

TARTALOM: Ima. Barabás Lajos. — Sándor Mózes. (Arczképpel.) Váry Albert — Séta György negyvennyolczban. (Költemény.) Pap Domokos. — A székeleyleányok. Látó. — A Nők világa érdekében. O. T. W. S. — Ellenmondások a vallás és tudomány tanításai között. — Az ördög a hazugság atyja. Papnövendék. — A Budapesti Dávid Ferencz Egylet Boros György — Unitárius mozgalmak külföldön. — A dunántulról. Benedek Mihály. — Kegyes adakozások maroskörben 1901-ben. — Pályázat. — Egyházi és iskolai mozgalmak. — Egyleti élet és munkásság. —

Nyomatott Gámán J. örököse könyvnyomdájában Kolozsvárt.

Unitárius Közlöny

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

· KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára 2 k. 40 f. (1 frt 20 kr.) Egy szám ára 24 fillér (12 kr.)
 Egyleti tagok, 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek. Minden pénz
 Gálfi Lőrincz egyll. pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

Betegen.

Tavaszi! nem hat reám varázsod:
 Testem beteg, a lelkem fáradt.
 Bágygyaszt a fény, kábit az illat,
 A fülmile csattoghat, sirhat . . .
 Nem életzaj, nem lárma kell nekem,
 Csöndes magány, hol megpihenhetem.

Uj emberek, uj elvek, versenyek:
 Magamra *már* még én se ösmerek.
 Isten, haza, család, rég elkopott:
 Koncert csaholnak, mint komondorok,
 Ugassatok! nem lárma kell nekem,
 Csöndes magány, hol megpihenhetem.

Mig *nő s szabadság* szent *eszmény* vala:
 Ő értek zengett a költő dala . . .
 Most már zsibáru kalmárok kezén,
 Vásári ügylet a Ghetto terén.
 Nem orgia! nem hándli kell nekem,
 Csöndes magány, hol megpihenhetem.

A jellem sáppadt, éhen tántorog,
 De lakmároznak a czudar gazok.
 Az árulás még ma is pénzt szerez
 S a Megváltóké gyászos fakereszt . . .
 Pilátusok! nem lárma kell nekem,
 Csöndes magány, hol megpihenhetem.

A Nérók trónja fennáll nagy s dicsón,
— Nagyra növelte annyi vérözön
Mig fényében lakájhad sütköréz :
Sok millió nyomor s inségbe vész . . .
Nem a nyomor lármája kell nekem,
Csöndes magány, hol megpihenhetem.

Te beteges test s belém tévedt szellem,
Ne játszodjatok gúnyolódva vélem !
Ne hozzatok rám ily lázas álmokat,
Ne neveljétek a fájdalemeket
Oh Istenem ! szent orvosom, Atyám !
Borítsd magányod fenségét reám.

Szabád, 1902. május 2-án.

Rédiger Géza.

Jézus és vérrokonai.

— Felolvastatott 1902. január 12-én a Dávid Ferencz Egyletben. —

A názárethi szent családról, melyről a közelmúlt ünnepeken oly sokat hallottunk, az evangyeliomok nagyon keveset irnak, a mit csak sajnálni lehet. Az u. n. újtest. apokryphok ezt a hézagot annál inkább igyekeztek pótolni s Jézus környezetéről roppant sok legendát költöttek, melyeket — miként sok más szent mondát — a róm. egyház hivei nagy áhitattal emlegetnek. P. o. Krisztus és a madarak, Krisztus és játszótársai. Jézus vérrokonairól. Márk (III. 31—35.) és János evangyél. (VII. 1—6.) még legtöbb anyagot szolgáltatnak. Ezek alapján világosan látjuk, hogy az urnak több testvére is volt és pedig számszerint 4, kiknek neveit Máté ev. 13. 55. versében sorolja föl. Atyja József csak a Jézus gyermekkora történetében fordul elő, később már nem említi az Irás Ugy látszik korán halt el, a monda szerint akkor, mikor Jézus 19 éves volt s semmi esetre nem volt már életben, midőn a megváltó hirdetni kezdé evangyéliomát. Ennek ellenében kétségtelen, hogy Jézusnak néneji is voltak. Mert midőn első beszédjét tartotta Názáretben, a zsidók gúnyolódva kérdezték: Avagy nem ez é amaz ácsmesternek fia és az ő néneji is mind, nemde nálunk vannak-é? Máté 13. 55—56. És a názárethi zsidók nagyon jól ismerik Jézus családi viszonyait

A világ megváltója tehát egy szerény és sok gyermekkel megáldott iparos családból származott, hol e világ fényét, pompáját nem ösmerik. De épen ezen szükös viszonyok tani-

tották meg a gyermekeket arra, hogy csiszolódni kell s egymással békés egyetértésben élni. Hiszen nem egy szerencsétlen ember élettörténetéből tudjuk, hogy azoknak gyermekkorukban nagyon is jó dolguk volt, elkényeztetett anyás gyermekek, kik gyermekes akarattal urakodtak az egész ház fölött s azért később az élet viharaira s komoly feladataira nem voltak kelően edzve, előkészítve.

Hogy Jézus ilyen szerény körben nőtt föl, ezáltal megszentelte örök időkre a polgáris, házi, családi viszonyokat s megmutatta egyszersmind azt is, hogy ez az igazi talaj, melyben Isten harcosai s bajnok lelkei leginkább teremnek. Avagy Pál, a nagy, lánglelkű apostol nem egy czilicziai zsidó család fia volt-e, mely nem tartozott a föld hatalmasai, nagyjai közé. Vagy a dicső reformatorok, Luther és Zwingli nem voltak-e szegény földmives és bányász fiai? Luther barátja és munkatársa Melanchthon Fülöp, korának legtudósabb férfia, egy fegyverkovácsnak fia, nagy vagyonnal megáldva? És a magyar unitárius egyház dicső megalapítója, majdan ékesszóló nagy s első püspöke, Dávid Ferencz bölcsője, nem iparos hajlékában ringott-e? És az a hatalmas pápa, VII. Gergely nem volt-e hasonlóképen egy kovács fia, ki gyermeke bölcséje mellett nem is álmodott annak fényes jövőjéről? Azt tapasztaljuk ma is ismét és újra, hogy az egyszerű, szerény polg. családok körében, hol ugyan nem kell épen küzdeni nyomasztó gondokkal s szegénységgel, hol azonban az önuralom s némi nélkülözés gyakorlatására bő alkalom kínálkozik, hogy ilyen házakban található föl rendszerint a legszebb családi élet s hogy ilyen házakból származnak a legkitünőbb s tetterős jellemeik.

Hogy tehát Jézusnak fi- és nőtestvérei voltak és pedig meglehetősen nagyszámmal, az minden elfogulatlan bibliaolvasó előtt világos. A kérdés itt csak az, hogy ezek csakugyan testvérei valának-e Jézusnak? Mi protestánsok föltétlen „igennel“ felelünk e kérdésre. Mióta azonban divattá lett a római egyházban a szüzanya, Máriába való hit, Jézus méltóságán alólinak tartották, hogy neki, mint más embereknek, testvérei is legyenek. Majd azt tanították, hogy ezek mostoha testvérek voltak, kik Józsefnek egy korábbi házasságából származnak, majd pedig, hogy távolabbi rokonok valának, kiket rövideden testvérek mondak, holott tán csak unokatestvérek . . .

Óh, de miért kövessünk el erőszakot az evangyél. világos szavain? József első házasságáról az írás egyáltalában mit sem tud s a szent írók bizonyára nem hallgatták volna el azt. Mire való is ez a mesterkéltséggel érzet Jézus vérrokonságát ille-

tőleg? Hiszen az ur angyala soha sem szégyelte, hogy édes testvérei vannak, mert különben egyszer-mászor ez elnevezést vissza kellett volna utasítani; s azért mi is minden aggály nélkül elfogadjuk azt, *hogy Jézusnak voltak valódi testvérei*. Hogy ezáltal őt közönséges emberré tesszük, balgatag beszéde a rosszakaratu és rövidlátó embereknek, kik még azt sem akarják elfogadni, hogy az abszolút istenség és a közönséges emberiség között még igen sok rejlik, a mit az Isten mindenhatósága jobban tud bebizonyítani tettek által, mint az embernek tolla azt leírni tudná. Nem mondja-e róla az Írás: mindenben atyjafiaihoz kellett hasonlónak lennie. Zsid. 2 17.

Az eddig mondottaknál sokkal fontosabb nekünk egy más kérdés, t. i. az, hogy *milyen állást foglaltak el vele szemben vérokouai?*

Kétségkívül azt kellene gondolnunk s várnunk, hogy Jézus közeli vérokouai okvetlen az elsők közé tartoznak, kik benne hittek s oly nagy lelkesedéssel, melyre csak embersziv képes, csatlakoztak hozzá, hogy vallása mennyei világosságán örvendezhessenek s hű szerető szivéből nekik élet s boldogság fakadjon. *Igen*, ezt kellene gondolnunk! De ha a már idézett újtest. szövegbe vetünk egy pillantást, másról győződünk meg. Az egyikből ugyanis azt látjuk, hogy Jézust külsőleg ugyan rokonoknak tekintik s alkalmilag föl is keresik, azonban hiányzott a léleknek azon benső kapcsa, mely hozzálánczolta volna őket. A másik *igen* pedig rövid, száraz szavakkal jelenti, hogy: „Még az ő atyjafiai sem hívének ő benne!“ És miért van ez így t. hallgatóim? Egyrészt azért, mert rokonai eszökkel föl nem érték, hogy miért nem fordítja Jézus emberfölötti erejét arra, — ha csakugyan ő Izrael messiása — hogy e világ fénye, dicsősége környezné őt, hanem a szolga mezében jár az emberek között? Másrészt pedig valószínű, hogy megbotránkoztak azon, hogy a zsidók törvényei fölött oly szabadon ítélkezett papjaikat alkalomadtával képmutatóknak s álprófétáknak mondotta. Azért hiányzott közöttük a bizalom az ő személye iránt; hiányzott a benne és isteni küldetésében való hit.

Jézus ezen sorsában nagy tragikum rejlik, ezt az illető szentírási helyekből is ki lehet érezni s ez az, a mi egész életén át vonul. Ah, keserű tapasztalatokat tett Jézus, míg e földi téreken járt-kelt, hogy jót tegyen! Megérte, hogy a *nép* csufolta, gunyolta, a helyett, hogy áldotta volna; megérte, hogy a *papok*, az Isten szolgálói, halálos gyűlöletükkel üldözték s bü-

nösnek bélyegezték őt, mint a ki az igaz vallást megveti, megérte, hogy földieit a názárethi zsinagógából és a városból kiűzték s azt mondták: nem az ács fia-e ez?... és megérte, hogy tanítványai közül az egyik megtagadta, a másik elárulta és ellenségei hatalmába adta: de hogy legközelebbi vérrokonai sem hittek benne, ők, a kik vele egy fedél alatt annyi ideig laktak és ugyanazon asztalnál oly sokáig együtt étkezének, ez a meszterre nézve fölötte nagyon keserű lehetett, mely bizonyára mélyen fájt szívének.

Szabad-e azért csodálkoznunk azon, ha sokszor nálunk most is megesik, hogy a jóért és szépért, az Isten országáért s az ő igazságaért lelkesülve, azoknál nem találunk érzéket, viszhangot, kik legközelebb állanak hozzánk? ha sokszor ez oknál fogva szakítani kell a testvérekkel, vérrokonokkal? Mert egy nagy család körében lehetnek különféle elemek, melyeknek belső értéke csekély s aztán senki két urnak nem is szolgálhat. Vagy barátkozhatik-e egy tisztességes ifju olyan társakkal, kik Isten és a lelkiismeret szavára nem hallgatnak? Vagy egy helyesen s nemesen gondolkozó gyermek egyetérthet oly szülékkel, kik egész életükkel azt bizonyítják, hogy vallás és erkölcs reájuk nézve nem létezik? Vagy élhet-e békességben hosszabb ideig egy igazán prot. szellemű testvér testvéreivel, kik nem a világosság, hanem a sötétség, a babona s lelki rabság ösvényein járnak s ezeket inkább szeretik? Nem, tisztolt hallgatóság, mert ez annyi volna, mint megtagadni Istenét s legszentebb meggyőződését és a ki e pontban az istentelen rokonoknak kedvéért engedett, az ebből mindég a legrosszabb gyümölcsöt aratta, vagy végképen hajótörést szenvedett hitében. Fáj a szívének, ha magasabb tekintetknél fogva szét kell tépni a rokonság természetes kötelékét. Ezt érezte bizonyára Jézus is. De ő azt mondja: A ki szereti atyját v. anyját inkább, hogy sem engemet, nem méltó én hozzám! Máté 10. 37.

És lám, ha az ur nevének okáért barátokat s rokonokat veszítünk el, a jó Isten gondoskodik, hogy más testvéreket találjunk, kik jók hozzánk s 2—3-szorosan pótolják azt, mit né tán elvesztettünk. Mert látszólag hidegen mondja Jézus: Kicsoda az én anyám v. az én atyámfiai? De midőn ily szavakkal él, szeretettel tekint tanítványaira s szeme és szíve azt mondja: Ime ezek az én anyám, és az én atyámfiai, mert a ki cselekszi az Istennek akaratát, az az én atyámfia, néném és anyám! Tehát a barátok közt találta meg azt a hitet, melyet tőle megtagadtak legközelebbi rokonai és millió meg millió

most azok száma, kik érte élnek és hálnak. És nem tapasztaltuk-e már mi is azt, hogy teljesen idegen emberek közt akadunk a leghübb s áldozatra is képes testvérekre és elvtársakra? Itt is áll az ige: a lélek az, mely megelevenít, a test nem használ semmit!

Végül azonban megnyiltak Jézus hitetlen vérrokonainak szemei is, úgy, hogy benne üdvüket és boldogságukat lelték föl! Nagypénteken hitteljesen áll az ő anyja Mária, fiának keresztfája alatt s érzi, hogy a dicső fiu számára is békességet eszközölt a menny és föld között. És az első pünkösöd után Jakabbal, az ur testvérelvel újra találkozunk, látva miként fárad, mint Jeruzsálem apostola, az evangyéliom érdekében s látjuk, hogy hiteért életét is föláldozza. Vajjon megérjük-e még mi is azt, hogy egy tőlünk elszakadt rokon visszatér az igazsághoz, visszatér ismét keblünkre, azt mondva: „Legyen úgy, mint régen volt!” Isten a megmondhatója! Nekünk csak arra legyen gondunk, hogy mi az élet viharai közt szilárdan ragaszkodjunk az urhoz és az ő igazságához s azon boldog körhöz tartozunk, mely fölé az ur kezét áldólag emelte ama szavakkal: „Ime ez az én atyám és testvéreim.” Ez a legszebb rokonság, mert ez a halál után is él és a mennyekbe követ.

Ebben a rokonérzetben üdvözlöm én e helyről tiszt. hallgatóimat és a Dávid Ferencz Egyletet.

Grátz Mór.

Falusi temetésen.

Gazdag asszony halt meg nálunk minapába,
Tiz faluból odagyült a rokonsága.
Volt elég, hogy kikisérje, megsírassa,
Az *osztó* levelet is,
Volt, ki mindjárt megírhatta . . .

Vörös Eszter a megholttal nem volt rokon,
A haragszó mért esett hát olyan zokon,
Hogy a sirnál oda borult egy fejfára,
S úgy kesergett, mint egy szegény,
Utra maradt szegény árva?

Hogy kérdezték, egy a mástól, kiknek lelke,
Egy jó asszony, szomszédasszony azt felelte:
— »Nagybetegem fekszik otthon édes anyja,
Ma-holnap tán . . . szegény Eszter
Bizonyosan *azt* siratja . . .«

Pap Domokos.

Templomunk és isteni tiszteletünk.

I.

Nemcsak a protestáns, de a világ összes vallásai között a legegyszerűbb az unitárius vallás, úgy belső tartalmára, mint külső szertartásaira nézve.

Valamint hitelveink kizárnak minden oly tant, mely a józan észszel ellenkezik s mely nem Jézus tanításain alapul; templomaink is a lehető legegyszerűbbek építészeti és belső felszerelés tekintetében egyaránt. Főelvünk: mellőzni mindent, a mi figyelmünket szétszórja s az áhitat hátrányára más, világias gondolatokat kelt bennünk.

Vagy nincs igazam, ha azt mondom, hogy a diszes templom és czeremoniás szertartás az áhitat hátrányára van?

A ki az ellenkezőt állítja, jöjjön el velem egy róm. kath. vagy gör. kath. templomba, lásson és hallgasson végig csak egy közöséges isteni tiszteletet, vagyis jobban mondva misét.

Belépve a szentelt falak közé, szemünket megkápráztatják a gyertyavilággal összevegyült napsugár különös fényhatása által megvilágított oszlopok, festményekkel ékitett falak, drágaságokkal megrakott oltárok, a Megváltó életét és kinszenvedését feltüntető, Máriát és a különféle szenteket ábrázoló oltár és más képek. Bámulunk, báméskodunk és gondolunk mindenre, csak azt feledjük el, hogy Isten házába lépve, kis imádságunkat elmondjuk. Megszólal az orgona, az énekkar s lelkünk magasan száll a dal szárnyain; jönnek a minisztráns gyermekek, utánuk a pap drága himzett, tarka egyházi diszben. Kezdődik a mise. Ennek érthetetlen szövege, egyhangu éneklése; a minisztránsok, orgona, kántor, hívők felelgetése; a közbe-közbe csengetés; az olvasók halk pergetése; a buzgólkodók félhangos imádkozása; a térdeplők, ki-bejárók, beszélgetők által okozott zaj; a tömjénfüst stb. olyan misztikus lelki állapotot idéz elő, hogy mikor végre felizgatott kedélylyel a szabadba jutunk, úgy érezzük, mintha egy egészen más világból kerültünk volna Isten áldott napvilágára.

Nem vizsgálom a hazafelé igyekvők lelki állapotát és hogy mily mértékben társalogtak Istenükkel, mennyire nyugodtak meg és nyertek erőt, bizodalmat a további küzdésre, hogy minő erkölcsi oktatásban részesültek; hanem elvezetem a kedves olvasót az összes keresztény templomok legegyszerűbbikébe, az unitárius templomba, vasárnapi isten-tiszteletre.

Már huzzák össze a harangokat. Az ünneplőbe öltözött hívek mindenfelől jönnek s a templom köré gyűlve, várják az

utolsó kondításokat. Megszólal az orgona. Csendben, rendben vonulnak be az egyszerű, fehérre meszelt templomba s rendes helyeiket a padokban elfoglalva, megkeresik énekeskönyvükben a jelzett éneket és a kántor vezetése és orgona kíséréte mellett mindnyájan dallal dicsérik az Urat. Jön a pap. Fekete ruhás, komoly alakján szétterülve hullámszik az egyszerű fekete palást s a felállással üdvözlő hívők között a szószék melletti székében leülve, együtt énekel hallgatóival. Nehány versszak elénekélése és a közönség begyülése után felmegy a szószékre. Az orgona elhallgat, a közönség feláll, imára kulcsolja kezeit. Mélységes csendben száll a lelkipásztor fohásza ég felé, hálákat adva a Mindenek Atyjának, egy igaz Istenünknek a vett jótéteményekért, vigaszt, enyhületet kérve a szenvedőknek, bocsánatot a tévelygőknek, segítséget, áldást a mindennapiért küzdőknek, „Miatyánk, ki vagy a menyben . . . Jöjjön el országod, legyen meg akaratod . . . Tied az ország, hatalom, dicséret, dicsőség mindörökké. Amen.“ És mi nem látunk, nem gondolunk semmit, csak buzgó szívvél mondjuk magunkban utána az imát s mikor megzendül az orgona, olyan egetverő himnuszban öntjük ki hátaltelt érzelmeinket, hogy megremegetnek bele templomunk cziczomázatlan falai.

Ujra mélységes csend. Minden szem és figyelem a szószékre irányul, hol nyitott bibliából olvassa a pap a beszéde alapjául felvett szent ígéket. A leülés által okozott kis zaj elmulásával áhítatos figyelemmel hallgatjuk a felkent ajkáról hangzó erkölcsi tanítást s a felállva hallgatott Miatyánk és rövid utóima után most már testileg, lelkileg megnyugodva csak akkor megyünk ujra a szabadba, ha a befejező ének is véget ért.

Azt az emelkedett hangulatot, Istenünk, embertársaink, az egész mindenség iránt visszanyert, megerősített hitet, bizalmat, szeretetet, mely a jó keresztény ember lelkét egy ilyen egyszerűségében fenséges isteni tisztelet után eltölti, azt leírni, ki beszélni nem, csak érezni lehet.

Hazafelé és otthon vissza-visszaszáll gondolatunk e magasztos érzéseinkre, a hallott szent ígékre, oktatásokra, vágyunk azokat még egyszer átélni s a honnmaradtaknak elbeszélve mindent, tanúságot teszünk arról, hogy az elvetett mag jó földbe hullott és már csirázik is.

Ilyen a mi templomunk, isteni tiszteletünk, vagy legalább ilyennek kell lenni, ha a gyakorlat által szentesített szokást megtartjuk.

Sajnos, hogy itt is áll a közmondás: „a hány hely, annyi szokás.“

A következő számokban néhány cikkben elmondom kedves olvasóinknak, mik a teendőink nekünk, hitbuzgó nőknek templomaink és vallásos szertartásaink körül; elmondom nézetemet a templomi éneklésről és imakönyv használatáról.

Vajha olyan jóindulattal vennék és munkálnának megvalósításán, a milyennel én leírom.

Raffaj Irma.

Ellenmondások a vallás és tudomány tanításai között.

Felolvasás a Dávid Ferencz-Egylet ülésén. (Folytatás.)

Ugyanez az ellenmondás a biblia elbeszélése és a tudomány tanítása között az ember eredetére vonatkozólag. A biblia elbeszélése szerint az első embert maga Isten teremtette, még pedig az első alkalommal egy emberpárt, férfit és asszonyt s ez emberpártól ered az egész emberiség. Az ember eredeti állapota a tökéletesség volt s az éden áldásait élvezte a nélkül, hogy résztvett volna az élet-halál harc komor és rideg küzdelmeiben. Azonban megízlelte a tudás fájának gyümölcsét, föllebbentette a saisi szent fátylat s ezzel kitaszította önmagát a paradicsom ingyen gyönyöreiből. Az ember teremtésének e történetére a már idézett vallástani kézikönyvnek ezek a megjegyzései: „A sztirás Istentől ihletett mű, melyben tehát költött dolgok valódiaknak feltüntetve nem lehetnek s így az ember teremtésének története sem lehet mese, mert mint valóban megtörtént dolog van benne elmondva. A sztirásnak *minden elbeszélését szószerint kell venni*, kivéve, ha átvitt értelmű magyarázatra maga a szentírás jogosít fel bennünket, miut pl. Krisztus példabeszédeinél. De mivel a teremtés elbeszélésénél ezt nem teszi, azért azt szószerint úgy kell értelmeznünk, a mint azt elmondja.“

Mit tanul ezzel szemben a tanuló a természetrajzi óráu? Már a középiskolában is kap izelítöül abból a tanításból, a melyet legnagyobb eredménnyel Darwin hirdetett s utána egészen általános lett a természettudományokban. E tanítás szerint a növényi és állati élet felett a fejlődés általános törvénye uralkodik s az ember sincs alóla kivéve. Az élet ezernyi küzdelmei

között az életre való szervek, tulajdonságok megmaradnak, a többiek elpusztulnak. A megmaradtak aztán, a folyton változó körülményekhez és viszonyokhoz alkalmazkodnak, eredeti rendeltetésük módosul, változik, míg hosszú évszázadok során új fajok állanak elé, melyek a régiektől egészen elütő, különböző sajátságokat mutatnak. Így a fejlődés hosszú lánczában a mindig tökéletesedő fajok betetőzéseül előáll végre az ember, kezdetben ügyefogyottan, nélkülözve az állati élet fentartásához szükséges eszközöket is; de folyton küzdve s e küzdelmek között lassan az isteni rendeltetés tudatára ébredve, a kibontakozó anyagi, szellemi és erkölcsi tehetségek támogatásával felülemelkedve az egész teremtett világon, melynek koronájául van teremtve, míg végre előttünk áll egy Platon, Shakespeare, Petőfi vagy Goethe képében!

Mikor a tanuló ezt hallja, önkéntelenül is összehasonlitgatja a két képet. Mert ha ilyen kitéréseket nem engedünk is meg a tanítás menetében, de nem tilthatjuk s nem is jutna eszünkbe eltiltani tanítványainkat, hogy tudomást szerezzenek azokról az eredményekről, melyekben a természettudományi kutatás napjainkban oly gazdag s melyeket a gyors és élelmes napi sajtó oly nagy kedvvel és a valódi hivatás érzetével terjeszt, ismertet és népszerűsít.

A tanuló előtt áll két kép. A biblia, a dogma isten képére és hasonlatosságára teremtett embert mutat, felruházva az isteni tökéletesség jeleivel, a ki azonban bűnbe esik és bűne folytán lebukik e magaslatról; azután az isteni kegyelem és megváltás csodatételeire szorul. A természettudományok világításában úgy jelenik meg az ember, mint az állatvilág csúcspontja, kezdetben nélkülözve az isteni hasonlóság képét, de ellátva azoknak a feltételeknek, tehetségeknek csiráival, a melyeket a nehéz életküzdelem kifejt benne. Az élet ellen való ez a harca a fejlődés alacsonyabb fokán pusztán az anyagi, érzéki szükségletekért van, azokra szorítkozik; a haladás folyamán, kezdetben öntudatlan érzelmekben, később egész tudatos világossággal bontakozni kezdenek az értelmi és szellemi erők, ezek újabb és újabb szükségleteket s ezzel újabb módokat és eszközöket teremtenek az igények kielégítésére.

A két kép közül melyik felel meg inkább a dolgok természetes rendjének, a józan értelem követelményeinek?

És melyik felel meg inkább a jóra, igazra, nemesre törekvő, az akadályokkal a duzzadó erő birtokában bátran szembeálló ifjuság világnézetével? Bizonyára ez utóbbi!

Dr. Gál Kelemen.

(Vége köv.)

A budapesti Dávid Ferencz-Egylet közgyűlése.

A budapesti Dávid Ferencz-Egylet f. hó 10-én d u 6 órakor tartotta meg közgyűlését a tagok nagyszámu részvétele mellett a budapesti egyház papi lakában. A gyűlést Ürmössy Miklós elnök nyitotta meg magvas és vallásos szárnyalásu beszédével, melyben örömmel ismerte el a tagoknak az egyesület érdekében kifejtett lankadatlan hitbuzgóságát. Szépen kifejtette, hogy az egylet minden tagja átérezte a felelősség súlyát, mely vallásfelekezetiünkkel és a nagyvilággal szemben vállainkra nehezedett. Hangsúlyozza, hogy Egyletünk az unitarizmusnak bár szerény, de mégis életrevaló szervévé vált, mint fa ágán a levél. Találó hasonlatban fejtette ki, hogy a D. F. Egylet az unitárius szellem nagy és fényes épületének pitvarává lett, melybe mindenki beléphetett vallásos érzületének megsértése nélkül. Konstatálta, hogy az egylet egy évi működésével valóban sikert ért el. „Annál inkább elhihetjük, hogy siker koronázta működésünket — mondá — mivel szeretett főpásztorunk is kegyes volt ennek felemelő és buzdító szavakban utolsó felolvasó ülésünkön való megjelenésekor kifejezést adni.“ Végül az elnök mély meghatottsággal köszönte meg a választmány és a tisztikar működését. Különösen Józan Miklós titkárnak fejezte ki melegen fáradozásaiért az egylet köszönetét. „A tisztelendő úr áhítatos, megható imáiból a vallás élő szava csendült ki buzdítólag mihozzánk“ — mondá az elnök. Kifejezte egyszersmind az Egylet legmélyebb háláját és köszönetét a jelenlevő dr. Bedő Albertnek, a budapesti egyház gondnokának azért az áldozatkészségért, melylyel az egyház az Egyletet gyámolította.

Az elnöki megnyitó után Józan Miklós titkár tette meg hosszú és tömör jelentését az egylet évi működéséről és vezetesebb eseményeiről, melyek mindegyike, az egylet megalapításától kezdve az év végéig az egyesület ideális törekvéseiről tesz tanúságot. Örömmel értesültünk belőle, hogy a tagok száma a 160 at meghaladja. Ezután Dimjén Mózes pénztáros mutatta be az egylet pénztárának állapotát s ezzel kapcsolatban előter-

jesztette a második év költségvetését. Az egyesület tisztviselőikara iránt Bedő Albert fejezte ki legteljesebb elismerését.

Az alapszabály értelmében a választmányi tagok egy harmada kisorsolás alá esvén, választmányi tagokul ismételtlen megválasztották dr. Korchmáros Kálmánét, Perczel Ferenczet, Botár Jánost és másokat, míg a választmány új tagjai lettek: dr. Ürmössy Gyuláné, Nagy Miklós és Ujváry László.

Az egyesület a jövő év programjának keretében októbertől májusig, mint az idén havonként egy-egy felolvasást tűzött ki. Elhatározta egy évkönyv kiadását, melybe felveszi az idei felolvasók munkáit s az Egyesület működéséről szóló jelentéseket. A munka az egyesület tagjain kívül egyházunk minden lelkészének ingyen fog megküldetni. Értékes munka lesz, a mennyiben tartalmazni fogja Boros György, Kozma Gyula, Perczelné Kozma Flóra, Bodnár Zsigmond, Hatala Péter és Vámbéri Armin munkáit. Bizonyára papságunknak élvezetes olvasmánya lesz.

A közgyűlés az Egyesület felolvasó gyűlésein működő résztvevőkhez köszönő irat küldését határozta el; Vámbéri Armin egyet. tanárt, a híres orientalistát tiszteletbeli taggá választotta. Nem felejtkezett meg az egyesület Bellovics Imre zeneigazgatóról sem, kit zenei közreműködéseért egy ezüstitel díszített, ébenfa karnagyi bottal lepelt meg. Erre a célra a dr. Ürmössy Gyula indította íven Perczel Ferenczné alelnök 20, Ürmössy Miklós elnök 10, Kozma Gyula alelnök 5, Buzogány nővérek 5, dr. Ürmössy Gyula, Török Kálmán, Botár János 4—4, Józán Miklós, Dimjén Mózes, Izsák Károly, Kaffka Ede, egy katolikus 2 2 koronát adományoztak.

A tagok a közgyűlés után kedélyes bucsuvacsorára gyűltek össze a Förster-féle vendéglő külön helyiségébe. Késő éjfélig maradt együtt a társaság. Ürmössy Miklós elnök lelkes szavakban mondott az egyesület tagjainak istenhózzádot az őszig. Köszöntőjében szépen fejtette ki, hogy az unitárius egyesületek mily nagy mértékben alkalmasok arra, hogy a társadalom különböző rétegeit magokhoz vonják a nélkül, hogy bárkinek is erőszak esnék vallásos lelkiismeretén. „Az unitarizmus az, — mondá — mely a dogmák misztikus kódéből a maga isteni, kristálytisztaságában tudja leszűrni, kiemelni, ragyogóvá tenni a hitnek amaz esszenciáját, magvát és üdvösségre vezető ihletét, mely nem sért senkit, de felemel mindenkit az Isten eszményének megtisztult és magazatos szférájába.“ Az unitárius társulatokat a vallásos szellemek reszpublikájának tekinti. — Lelekesült felköszöntőben ünnepelte ugyancsak az elnök egyesületünk nőtagjait s mint az egyesület „védő angyalát“ éltette az egy-

let alelnökét, Perczel Ferencznét. — Kozma Gyula alelnök zajos éljenzések közt mondott lelkes köszöntőt Bedő Albertre, a budapesti egyház gondnokára, kinek elődei mint maga is az egyház erős támasztéka. Egyletünk lelkes „Orpheus“-áról, a nagy zenetehetségű Nadler János tagtársunkról az elnök emlékezett meg szép felköszöntőben, megköszönve egyletünk érdekében kifejtett működését. Nadler meg is érdemelte ezt, mert összejöveiteink alkalmával s felolvasó üléseinken buzgó tevékenységével nagy élvezetet szerzett hallgatóinak.

... y ... a

Unitárius mozgalmak külföldön.

Az angol unitárius testvérek mult év szeptemberi látogatása még mindig foglalkoztatja barátainkat. Egyik rendkívül érdekes eredménye annak a testvéri ölelkezésnek a Magyarországra iránt megnyilatkozó általános rokonszenvben észlelhető. Ha a mi derék honfitársaink, vagy a jó szomszéd osztrákok régi szokások szerint rágalmazták a magyar nemzetet, ezek a lelkes magyar-barátok azonnal védelmére kelnek. Ebben a tekintetben — tudomásunk szerint — legtöbbet tett a látogatók férfi vezetője, Shrubsole ur. Ez az öreg rendű, de rendkívül tevékeny ur sokszor érdemök szerint bánt el a magyar-falókkal. Shr. ur tovább ment ennél is. Nagyban szónokolt és irt a magyar ipar támogatása és a magyar bor bevitele mellett. Valószínű, hogy rövid idő alatt több gyárat fognak alapítani hazánkban. Kolozsvárra posztógyár van tervezve. Ha ez létre jön, akkor székely leányaink és fiaink Bukarest helyett Kolozsvár felé veszik utjokat. Ők, akik a gyapot-fonásban és szövésben oly ügyesek, egy ilyen gyárban hamar otthon találúnak magukat s megtanulúnak a fonó és szövő székek kezelését.

Shrubsole ur közelebről meglátogatta Kolozsvárt s tájékozta magát a gyár ügyeiben. Több szívélyes üdvözetlet hozott magával a mult évi látogatóktól.

Blessley ezt írja: adja át legszívélyesebb üdvözetemet mindazoknak, a kik emlékeznek rám és mondja meg, hogy derék pátriárkájok, Dávid Ferencz, nagy inspirációjával jöttem haza, sokszor álmodozom arról a régi romról a dévai vár tetején, melynek falára azokat az emlékezetes sorokat irta. Már is sokat beszéltem az én porthsmouthi hiveimnek, a magyaroknak a szabadságért vívott vitéz harczeitől s a mig élek, nem szűnök meg folytatni.

A jelenről szólva, azt hiszem az a kirándulás az én életemnek egészen új lendületet adott, mert azóta jobb egészségben vagyok, mint azelőtt jó hosszú idő alatt.

Anthony lelkész Almondbury-ből ezeket írja: Örvendeni fogok, ha az én legszívélyesebb üdvözlőmet is kifejezi.

Boer kisasszony, ki a Channinghouseban tanul, a husvéti szünidőt nálunk tölti. Örvendek, hogy egy magyar iránt némi vendégszeretetet mutathatok, viszonzásul azért a nagy sziveségért, a melylyel minket Magyarországon mindenütt fogadtak.

Amerikából a Nők Egyesületének elnöke szívélyes üdvözlőletét küldi. Jövő számunkban a Nők világában fogjuk közölni.

Az angol unitárius Társulat titkára, Bowie Copeland ur örömmel jelentette be a Társulat májusi közgyűlésének, hogy a múlt évi londoni nagygyűlésen a nemzetközi konferencián tartott felolvasások magyar nyelven is rövid idő alatt meg fognak jelenni. A Társulat évi jelentése így emlékezik meg erről a gyűlésről: a gyűlések által fölébresztett érdeklődés, valamint a gyűlések magasztos szelleme, a legvérmesebb várakozást felülmulata. Ebben az országban soha oly nagy és oly előkelő képviselői nem voltak együtt az unitárius gondolkozással és munkával rokonszenvezőknek. A beszédekből összeállított és kiadott könyvnek nagy forgalma volt és valóban méltó kifejezése annak a páratlan és lelkesítő gyűlésnek, a melynek hatása a szabadelvű vallás történetében páratlan.

Ámerikában és Angliában az ünnep csonkahetében folytak az évi nagygyűlések.

Az angol unitáriusok pünköstheti gyűlése Londonban kitünően sikerült. A vasárnapi iskolák ünnepélyével kezdődött. O'Hagan Lady volt az elnök, a ki a nagyszámu képviselőket megvendégelte. A társulathoz 28 vasárnapi iskola tartozik, 3.726 tanítóval és 34.076 tanulóval, kik közül 9.200 16 éven felüli. Felolvasást többen tartottak. Igen érdekes és nagybecsű volt dr. Drumoadnak a Manchester Colleg. igazgatójának felolvasása a Christologiáról.

A Brit és külföldi Unitárius Társulat gyűlése nagyon népes volt. A gyűlés örömmel vette tudomásul a püspök ur jelentéséből a londoni nemzetközi unitárius Conferencián tartott

beszédék és felolvasások kiadását. A közgyűlés egyhangu határozat alapján meleg üdvözlét küldi Amerika, Australia, Belgium, Canada, Cape colonia, Dánia, Franciaország, Németország, Hollandia, Magyarország, Irland, India, Olaszország, Uj-Írland, Svédország és Skócia országokban levő levelező tagjainak. Magyarország részéről újból is megválasztott levelező tagjai: Ferencz József püsp., dr. Boros Gy., Kovács János.

Indítvány.

A Dávid Ferencz egyletnek buzgó és lelkes tagja, Ujvári László, az egyleti vagyon gyarapítása érdekében *indítványozza*:

Gyűjtsön minden lelkész minden hívétől *napi egy fillért*. A 70.000 lélekből csak 40.000-et véve számításba csak egy év alatt, még pedig egy évben csak 300 napot számítva, egy ember adna 300 fillért s így összegyűlne 12,000.000 fillér, vagyis 120.000 korona, ami oly tekintélyes tőke lenne, hogy az Egylet működését rendkívül föllenditené.

Az eljárás egyszerűsítésének számtalan módja van. A 300 fillért 12 havi részre osztva, egy óra esnék 25 fillér, tehát 12 és fél krajczár, mely összeget minden ember, még az egyszerű napszámos is megadhat. Azt hisszük, hogy mindenik lelkész ur szívesen vállalná magára a begyülő fillérek kezelését.

Ebből az összegből lehetne segélyezni szegény tanulókat, ruházni az árvákat, gyógyítani a betegeket. Ime a Dávid Ferencz Egylet perselyének leggyorsabb megoldási módja.

Budapest, 1902.

Ujvári László.

Ehhez az indítványhoz, a könnyebb és biztosabb megvalósítás kedvéért azt a javaslatot csatoljuk: minden unitárius határozza el, hogy minden hónapban félretesz a Dávid Ferencz Egyletnek 10 fillért s azt addig folytatja, a míg együtt lesz 300 fillér s azt beküldi akár a lelkészhez, akár a Dávid Ferencz Egylet pénztárába Kolozsvárra. Mi az Unitárius Közlönyben számszerint fogjuk nyugtázni az adományfilléreket. E fillérekből egy sem költhető el, hanem tőkésitendő mindaddig, a míg olyan összegre nő, hogy a segélyezés megkezdhető. A segélyezés módozatai alapszabályban lesznek körülírva. Nyilván való, hogy akinek kedve van rá, a 300 fillért egyszerre is beküldheti.

Szerkesztő.

Régi dolgok.

János Pannonius (Cesinge János) pécsi róm. kath. püspök, Mátyás király kortársa és barátja műveiből e két epigrammot emlékezetnek okáért közlésre beküldötte lapunknak egyik olvasója. Elég időszerüleg érkeztek Magyar fordításban így hangzanak:

Epigr. CCXLVI.

Már a szárnyas idő a letűnt négyszáz s ezer évhez
Egyre forogva körül négy tized ad vala még, (1440)
Hogy mident bíró s fentartó égi atyánknak
Szeplőtlen szüztől egy fia megszületék.
Könnyebben leled üdvöd most meg, fényes egekbe
Most e silány földről a kapu tárva vagyon.
Nemzetek éjszokról, délről, a keletről s messze nyugatról,
Mind a kiket Taurcis és Tagus árja körít,
Róma felé tartnak; mind az egész föld erre özönlik
Még az uton sem fér ennyi ezer tömeg el.
Vajjon e balga hitükből hasznuk lessz-e, ki tudja?
Amde a pápának, hogy leszen, azt tudom én.

Epigr. CCXLVIII. Ab eodem.

Hispánok, gallok, szláv, némettség s a magyarság,
Kulcsviselő Péter szent küszöbére siet.
Kincseket, oh balgák, mért vizstek e dús olaszoknak?
El kell üdvötökért hagyni saját honotok?!

Irodalom.

Sokféle szükségünkhöz alkalmaztatott könyörgések. A XVIII-ik száz nagynevü püspökének Szentábrahámí Mihálynak ily czimü imádságos könyvét „Imák mindkét nembeli hívek számára“ átdolgozta és ujakkal bővítette Csifó Salamon és kiadta Stein János. Főt. püspök úr látta el ajánlattal, melyben azt mondja: „E könyvben azóta sok kegyes lélek találta meg s találja meg népünk nagy része ma is lelki*szükségükhöz képest saját érzelmeinek és gondolatainak Isten elébe terjesztése módját. E könyv már évek óta elfogyván, új kiadása bizonyára szükségét fog pótolni.“ Megrendelhető Stein Jánosnál 2 koronáért.

Péterfi Tamás a termékeny népies író közelebből egy új könyvet adott, ki: Góbéságok, kaczagtató székelyhistoriák és elbeszélések. Ára 2 kor. A ki szereti az igazán törül metszett székely tréfás beszédet, ebben a könyvben megtalálja.

Egy pár szó az őszi urvacsora idejéről.

Mélyen tisztelt Szerkesztő ur!

Egy szomszéd községbeli szász nemzetiségű iparossal volt egy kevés szerződési ügyem, s miután a dolgot nyélbe ütöttük, még egy kevés ideig együtt maradtunk. Távozása előtt nevetem feljegyezve, azt mondja, hogy ugyebár református pap vagyok?

— Nem! feleltem — én *unitárius* pap vagyok!

— Unitárius?!... Hát az micsoda? kérdezi nagy meglepetéssel.

Valóban hámulatba ejtett engemet is e csodálkozással teljes kérdés; azonban igyekeztem őt felvilágosítani vallásunkról, s felsoroltam röviden hitünk főbb elveit, mire azt feleli, hogy ev. luth. vallásu létére ő is éppen ezeket vallja, s tulajdonképpen az ők vallásuknak is ez az alapja. Hát mégis miben állhat a két vallás közti különbség?

A mint azokat felsorolom, s köztük megemlítem az *urvacsora* kérdését is, azt kérdezi, hogy mikor veszünk mi urvacsorát?

— Felsorolom, hogy karácsony, husvét és pünköszt első napján s még Szent-Mihály vasárnapján.

— Hát Szent-Mihály oly nagy jelentőséggel bír az unitáriusok előtt, hogy — bár mellőzik a szentek imáadását — e napon urvacsorát vesznek?

— Nem Szent-Mihály emlékéért veszünk mi ekkor urvacsorát — válaszolám — mert mi csakugyan szentté avatott embereket nem tisztelünk, s még kevésbé imádkozunk hozzájuk, hanem ez az az időpont, melyben hálaadó isten-tiszteletet tartunk régi gyakorlat szerint az évi termények elvételéért, s ezt ünnepélyessé tesszük az által, hogy urvacsorát is veszünk.

— De hiszen ekkor még nem takarítottuk be — különösen itt Erdélyben — az év minden terményeit, s a még künnlevőkért mikor mutatják be a hálaáldozatjokat?

— Ezt teljesíthetjük mi urvacsora vétele nélkül is bármely vasárnapon s bizonyára minden egyes áldás elvételéért az igaz keresztény külön is mond hála-imát; különben is a valódi hálaáldozat nem szorítkozhatik csupán egy időpontra, mert az emberek folytonos imádkozás által nem róhatják le Isten végtelen gondviselése iránti hálájokat!

Ezzel véget ért beszélgetésünk, s az én emberem távozott. Hogy minő fogalmat alkothatott ő vallásunkról, isten-tiszteletünkről csekély felvilágosításom után? Nem tudom... de utóbbi kérdésével újabb életre keltette korábbi gondolatomat, melyet éppen ez ügyben óhajtottam magam is a nyilvánosság elé bocsátani.

Többször hallottam már saját hitfeleinknek is azt a nézetét, hogy czél- és alkalmoszerűbb lenne őszi urvacsora vételünket, hálaadó isten-tiszteletünket, későbbi időre halasztani, a mikor már vége szakad évi munkálkodásunknak. Időpontul többen említették Szent-Márton napját. (nov. 11.)

Van egy olyan nap, melynek emlékét kegyelettel őrzi minden unitárius ember, mely napon a legtisztább áldozattal lett megpecsételve az unitárius hitelv: és e nap Dávid Ferencz halálának évfordulója, *november 15-ike*.

Ha az egész kereszténység Jézus emlékezetének áldoz az urvacsora vétele által; ha e cselekmény alkalmat szolgáltat arra, hogy felelevenedjék a kebelben a hitnek csodákat mivelő ereje; ha mindannyiszor újabb lelkesültséget meritünk keresztényi magasztos hivatásunk betöltésére; ha Jézusnak halálával megpecsételt hite, vallása ad nekünk is életet: miért ne tennők a reá való megemlékezésnek ünnepévé azt a napot, melyen unitárius hitelvünk ama vértanu halálával pecsételtetett meg, kinek feukölt tiszta gondolkozása, erős hite, Jézus evangéliumának világos tiszta értelmezése és e mellett való rendíthetlen kitartása adott életet e vallásnak!?

Ez a nap véleményem szerint valóban megfelelne a hálaadó ünnep magasztos hivatásának. Vallásunkhoz, hitünkhöz való ragaszkodásra, tiszta meggyőződésünk mellett leendő kitartó küzdelemre Jézussal és a vértanuk ezreivel a mi vallásalapítónk is vonzó példa gyanánt lenne előnkbe állítva. A földi javak, a test tápláló eledele megadásáért bemutatandó hálaáldozatunk mennyire főségesebbé, lélekemelőbbé, lenne reánk nézve, midőn együtt mondanánk hálát Istennek ama bölcs szeretetéért, hogy állított elő férfiut, ki Jézus vallását a maga egyszerű tisztaságában hirdetve, azt újabb életre keltette, s abban nekünk — az unitárius hitelv követőinek lelki táplálékunkat is bőv mértékben biztosította.

Tervemet ezen kérdésekben vagyok bátor e lap olvasó közönsége elébe bocsátani:

1. Czél- és alkalmoszerűnek tartják-e, hogy a Szent-Mihály vasárnapján tartani szokott hálaadó isten-tisztelet november 15-ét megelőző vasárnapra, vagy ha ez éppen vasárnapra esnék: e napra tétetnék át?

2. Véleményezik-e, hogy ily értelmű határozat hozatal végett egyházi főhatóságunk elébe javaslat terjesztessék fel?

Ütő Béla unitárius lelkész.

(E fontos kérdésben a véleményeknek szívesen adunk helyet. *Szerk.*)

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

— **Kormányképviselő.** A főgyimnásiumban junis 16—18 napján tartandó érettségi vizsgálatra kormányképviselőül a vallás és közokt. minister ur kinevezte dr. Gotthárd Zsigmond vallás és közokt. ügyi ministeri titkárt. Az érdekeltek a kormányképviselőket mindig bizalommal fogadták, de most örömet kellett az a hír, hogy Gotthárd van kinevezve, mivel ő főiskolánk növendéke, közöttünk való és a ministeriumban azt a helyet tölti be a melyen a néhai derék Buzogány Aron sok éven át büszkesége volt egy. házunknak. Isten hozza körünkbe Dr. Gotthárdot!

— **A tatárjárás** nem volt oly nagy csapás a hazán, mint a pálinka-ivás. Az elvonult fejünk felett és kihevertük nagy nehezen. A pálinka berágja magát a gyomorba, megrontja a vért, kiül az arcra, elrutítja az Istenképére teremtett egész embert. A szeretet nevében cselekszik, a ki inti és megmenti embertársát a pálinkaivástól. A székely nemes vér is ég, pusztul ettől a pokoli tüztől. Mentőkre volna szükség. Orvosilag be van bizonyítva, hogy a szeszes ital miatt:

elvész a kitartó testi munkaerő,

elvész a kitartó lelki munkaerő,

elvész a nagy és erős hidegnek ellenálló erő,

elvész a nagy és erős meleget eltűrni tudó erő,

megnő a ragályos és vészes betegségekre való hajlandóság.

Az iszákos embert könnyebben elpusztítja az influenza, a tüdőgyulladás és a tüdővész. (A kételkedő forduljon házi vagy járási orvosához.)

— **Jóltevők emléke.** Kollégiumunk ifjusága és tanári kara lelkes ünnepélyt rendezett május 10-én a jóltevők emlékére. Ez alkalommal Bölöni Farkas Sándornak, a híres éjszakamerikai utazónak alakja volt az emlékezés központja, az ő szobrát koszoruzta meg az ifjuság, jótéményei, nagyratörő munkássága iránt érzett hálája és kegyelele jeléül. Az ünnepély Kozma Ferencz isk. felügyelő gondnok nyitotta meg, szép és lelkesítő szavakban emlékeztén meg egyházunk nagyjairól, kiknek áldozatkészségén építgetjük tovább szeretett vallásunknak anyaszentegyházát s akiknek szellemét és emlékét legdrágább kincsünk gyanánt kell őriznünk. Az ifjuság ének- és zeneszámai közben két emlékbeszéd szólt a jóltevők érdemeiről, egyiket Sándor Gergely III. év. papn. mondta, inkább általánosságban s szónoki hévvel és lelkesedéssel emlékeztén meg az ünnepelt nagyokról, míg dr. Kiss Ernő gimn. tanár elsősorban a B. Farkas Sándor alakját méltatta. Örömmel és elismeréssel kell adoznunk dr. Kiss Ernőnek gyönyörű rajzáért, melylyel hazánknek és egyházunknak ezt az érdemes nagy emberét, ki Kazinczy, Döbrentey, majd Széchenyi és Vesselényi barátságától és elismerésétől kísérve oly önzetlenül szolgált, méltányolta. Értekezése iskolánknek az évi értesítőjében meg fog jelenni. Az emlék-ünnepély azzal végződött, hogy az ifjuság és a tanári-kar kivonult a B. Farkas Sándor sírházhoz, hol szép emlékmű áll a nagy ember porai fölött, melyet az ifjuság Szathmári Miklós VIII. oszt. t. szép beszéde kíséretében szintén megkoszoruzott. — p. d.

— **A belső emberek nyugdíjintézete** szabályait a mult évi egyházi Fő-Tanács kiadta volt egy bizottságnak, mely az egyházkörök képviselőiből alkittatott. A bizottság május 21-én Kolozsvárt gyűlést tartott Kozma Ferencz tanfelügyelő elnökefe alatt. Előadó volt dr. Boros György. Jelen voltak: Gvidó Béla, Kelemen Albert, Kisgyörgy Sándor, Ozsváth Gábor, Raffaj Domokos eszperesek, Csifó Salamon, Gyulay László, Mózes András, dr. Veress Vilmos. Távolmaradásukat igazolták: Ajtai János, Németh István. A bizottság egy egész napig tartó, mély és beható tanácskozás alatt megállapodásra jutott és azzal a gondolattal oszlott szét, hogy e nagyfontosságú ügy most már megelégedésre fog lebonyolítani a jövő Fő-Tanácsban, hova terjesztetni fog.

— **Kolozsvári unitárius kollégium k viktsusi alapjára tett újabb adományok:**

Nagy Miklós gyógyszerész, Bánffy Hunyad	20	Kor.
György János ünyvédjelölt, Szászváros	10	„
Felner Ferencz, Budapest	20	„
Perczel Ferencz, Budapest	25	„
Fest Jenő, Budapest	2	„
Décsy Károly, Lőcse	2	„
Deák Farkas, Budapest	3	„
Imreh József, főszolgabíró Nagy-Enyed	100	„

E közlemény összege 182 korona

Hozzáadva az 5-ik számban közölt 1836 koronához, az eddigi adakozás: 2018 korona. A volt osztálytársak vegyék szives figyelembe, hogy az új tanév ideje közel van. Mily jó lenne, ha akkorra bár egy teljes (4000 kor.) alapítványt összehozhatnánk! Kolozsvár, 1902 május 27. Nagy Gyula tanár, az osztálytársak alapjának pénztárnoka.

— **Templomszentelés.** A gagyai egyházközség régi temploma helyett újat épített nagy költséggel és a hivek áldozatkész lelkes buzgóságával. Most már fölavatni készül és erre főtiszt. Ferencz József püspök urat megnyerte. Az ünnepély június 3-ik vagy 4-ik vasárnapján fog lenni a közeli és távoli hivek jelenlétében. Ritka s azért nagy alkalom lesz ez a székely unitáriusoknak. Főpásztorukat fogják hallani és tiszteletük s szeretetük jeleivel elfogják halmozni. A főpásztor a köri esperessel, tisztelendő Raffaj Domokos urral, a vasárnap reggeli órákban fog felvonulni Ujszékelyről Gagyba. Utközben alsóboldogaszonyfalvi, keresztalvi, csekefalvi, szentábrahámi hiveit fogja látni.

— **Nemzeti ünnep Szentgericzen** Május 2-án a szentgericzei állami iskola tantestülete hazánk 1006 éves fennállásának emlékére szép ünnepélyt rendezett. Dél előtt 10 óraker a helyi nép és vidéki számos család részvétele mellett isteni tisztelettel vette kezdetét az ünnepély. Úr.össy Kálmán unitárius lelkész, gondnoksági elnök, költői imája, mi nem egy szemből könnyeket csalt, nyitotta meg azt Az iskolai növendékek alkalmi szavalata, az ottani „E. M. K. E.“ vegyes da kör szabatos éneke, valamint Varga Lajos alkalmi beszéde, a több százra menő hallgatóságot egy hazafias e zmkkel teljes örömműnep kimoshatlan emlékeivel engedék távozni. Ezt este 1/2 8 óraker gyermekszínház követte, mit a község kiváló szorgalmu tanítónője, Hienz Regina az iskola leánynövendékeivel adott elő. „A levél“, „A gyűrű“, „Ne ítélj mások felett“, „Hushagyó kedd“ című szindarabok meglepő szabatos előadása s a közben bemutatott „A fonóban“ és „Jön a tanítónő“ élőképek, taps és szünni nem akaró éljenzéssel jutalmazták a munkás tanítónőt s kedves növendékeit. Fűszerezte az előadást 3 darab népdal duett is. A fényesen sikerült ünnepély az iskolai könyvtár javára 36 korona 20 fillér tiszta jövedelmet hozott. Sz T.

— **Unitárius isten-tisztelet Nagy-Enyeden és Tövisen.** Tiszteletes Gál Miklós t.-szentgyörgyi lelkészünk Nagy-Enyeden pünkösd második és tiszteletes Mózes Mihály abrudbányai lelkészünk Tövisen pünkösd harmadnapján urvacsoraoosztással egybekötött isteni tiszteletet tartottak mindkét helyen 30—35 között váltakozó számban megjelent hiveknek. N.-Enyeden a filia eddigelő keves gondozásban részesült s a hivek együttérzése a szentlélek napján nyilvánult, mert beszölgáló buzgó lelkészünk igen szép és tartalmas, szivreható ünnepi beszédét 30-an hallgatták s ezen alkalommal az unitárius növendékek konfirmáltak is. Jövöre nézt az isteni tisztelet után végzett megbeszélés szerint az erősebb szervezkedésre, a filiának az isteni tiszteletekhez és különösen az urvacsora osztáshoz szükséges kelyhek és egyéb tárgyak beszerzésére intézkedés történt. Jó volna, ha egyházi főhatóságunk is közbelépne, hogy beszölgáló lel-

készünk, a ki egyszermind feyintézeti lelkész is, az államtól nem 80 k., hanem 800 k. segélyt nyerhetne, melyre a többi egyházak lelkészeihez hasonlóan jogosult is volna. Ezen részre azonban a megbeszélésnek további intézkedés és figyelem tárgyát képezendi. — Tövisen lelki gyönyörűséggel élveztük az isteni tiszteletet azért is, mert az azon alkalomra átengedett ev. ref. templom zúfólásig megtelt s urvacsorával még más hitfelekezetűek is éltek. Ez mutatja a hatást, melyet buzgó és fáradságot nem ismerő lelkészünk tett a hivekre, gyönyörűen kidolgozott egyháztörténeti és történeti vonatkozásu hazafias jelleggel ékeskedő beszédével, mely a mi igaz, hazafias felfogásunkat szent vallásunk hitelveinek összeegyvezetésével hirdette s így azt bármely felekezethez tartozó egyén meghallgathatta. Sok ily lelkes papot a szórványok számára s akkor hiszem, hogy a fényes csábitgatások, téritgetések álnok legyverei sem üthetnek rést az egy igaz Istent imádók hitbéli meggyőződésén! Ez alkalommal önként eszembe jut Unitárius Közlönyünkben a mult években föltett kérdésekre adott feleletem, hogy jó volna, ha a körpapság eszméje már testté is válnék, mert nem kívánhatjuk kiváló buzgósága és hivatása mellett sem papunktól, hogy három napi ut fáradaimai minden viszonzás nélkül — csakis saját költségeinek szaporításával — maradjanak! Nagyenyed, 1902, május 24. Imre h Józset, főszolgabíró.

— **Hova járnak templomba?** A mai világban minden kis dolog nagyobbnek látszik, minden puskaölvés ágyulövének hallszik. Azok a buzgó hivek, a kik templomunkat szorgalmasan látogatják, kérdezve kérdik, hol lehet ek azok, a kiket soha sem látnak a templomunkban? A kerdezősködéstre többször hallottuk azt a választ, hogy Szent-Antalhoz járnak, sőt ennek a néhai megboldogult kegyes férfinak ezüst meg aranyfilléreket dobálnak a perselyébe, mivelhogy azután ő „szentsége“ teljesíti kívánságukat. A nélkül, hogy ezt a középkori hiszékenységet bírálgatnók, kérjük azokat, a kiket illet, vegyék eszökbe az evangyeliumnak ezen sorait: Vivé az ördög Jézust egy nagy magas hegyre és megmutatá neki a világnak minden országait és azoknak dicsőségét és monda neki: mind ezeket néked adom, ha leborulva tisztelendesz engemet, és monda neki Jézus: eredj el sátn, mert meg vagyon írva: a te uradat Istenedet imádjad és csak őtet szolgáljad. (Mát. 4. r. 8—10.)

— **Kirándulás.** Főiskolánk 35 növendéke, 4 tanár vezetése mellett, érdekes tanulmányi kiránduláson vett részt. Folyó hó 13-ikán este indultak el Petrozsényba. Itt megtekintették a köszénbányákat s az üzemi felszereléseket. Innen a szurduki szoroshoz rándult ki, melynek vadregényes szépsége elragadta figyelmét. A határon a román vámhivatalnok udvarias szivességéből tekintettek Romániába. Visszatérve elénekelték a szózatot. 15-én a gyalári vasköbányákat szemlélték meg, honnan Vajda-Hunyadra tértek vissza. A lovagvár és vaskohótelepek meg szemlélése után egy kegyeletes kötelességét róttá le az ifjúság: kivonult a temetőbe Ürmösi József papnövendék imája után megkoszoruzta Koncz Judit, iskolánk jóltevőjének sírját. Vajda-Hunyadról Dévára ment a társaság, de utközben megnézte a piskin honvéde mléket. A dévai vár meg szemlélése után péntek éjjel hazatértek. A kirándulás rendkívül tanulságos volt s ifjaink sok ismerettel s tapasztalattal tértek vissza, miért dr. Nyiredi Géza vezető tanárt illeti az elismerés. — t. e.

— **Alapítvány.** László Péter és neje Tiboldi Judith, felejtethetlen két leánygyermekök: Anna és Zsuzsánna gyászos elmúlások még mindig fájó sebet azáltal vélték enyhíteni szívöknek, hogy megboldogult két leányoknak emlékére 200 (kettőszáz) koronás alapítvánnyal „H a r a n g a l a p o t“ létesítettek egyházunk kebelében. A jótékony sziv és áldozatkész lélek ezen cselekedete legyen enyhítője a sziv fájdalemának. Alsó-Siménfalván, 1902. május hó. Kibédi Ferencz, egyh. gondnok. V a r g a Dénes, unitár. lelkész.

— **Nyilvános köszönet.** A magam, hiveim s a most confirmált 18 növendék nevében fogadja nagyságos Zsakó Istvánné urasszony hálás köszönetemet ama 18 drb konfirmációi emlékkönyvért, melylyel növendékeimet megajándékozni kegyeskedett. A szives jóakarathnál, melynél fogva az ajándék küldve lett, csak az öröm volt nagyobb, mit az ajándékkal meglepett gyerekek tanusítottak, Alsó-Járában, 1902. május 17-én. Székely András unitár. lelkész.

— **Az árkosi egyházban** a lelkészi állásra választás volt. Végh Mihály ravai és Göncz Mihály laborfalvi lelkészek kevés külömbséggel egyenlő számu szavazatot kaptak, de a választás szabálytalannak találtatván, a főt. püspök ur megsemmisítette.

— **Nyilvános köszönet.** F. évi április hó 15-én elhalt özv. Gyenge Jánosné. szül. Kisgyörgy Borbára buzgó egyháztagunk, a nagyajtai unitárius egyházközség „Kepeválsági pénzalapja“ javára végrendeletileg 20 koronát hagyományozott. Legyen emlékezete áldott s nemes példaadása buzdítson sokakat áldozatra. Nagy-Ajta, 1902. május hó 11. Lófi Odön, lelkész.

— **Szigethi Mózes** városi polgár, életének 73-ik, boldog házasságának 52-ik évében, április hó 29-én megszűnt élni. Népes család gyászolja.

— **Finta Jolán** folyó hó 22-én reggel 6 óraker, életének 43-ik évében rövid, de kínos szenvedés után elhunyt Tordán. Nyugalma legyen csendes!

— **Gazdakörök gazdák vagy földmivelők szövetsége** f. évi június 12-én, csütörtökön d. u. fél 4 óraker Budapesten a vármegyeház dísztermében értekezletet tart, melyre ezuton is meghívja a lelkész, tanító és jegyzőket

A székely mentő munkához tartozik az a lelkes törekvés is, amelyben az alsósiménfalvi székelyek elindultak. Olvasó- és önképzőkörüknek, mely már 1837. óta áll fenn, Otthont akarnak építeni. Lapunk olvasói, a D. F. E. tagjai nagyon üdvös munkát végeznek, ha a siménfalvi székelyeknek segítnek „Otthonuk“ megépítésében.

— **Szakvizsgálat** tartatott a hittani intézetben május 28-án. Adámossy Gábor jeles eredménnyel vizsgázott s a főt. püspök ur Hódmezővásárhelyre lelkészszé fogja kinevezni.

— **Pályázati hirdetés.** A kolozsmonostori m. kir. gazdasági tanintézet konviktusában az 1902—1903. tanévben betöltendő 8 állami alapítványi ösztöndijas (ingyenes) helyre ezennel pályázatot hirdet. Ezek a helyek a tanintézetbe belépő 1-ső éves hallgatóknak vannak első sorban fentartva és azokat az alapítvány értelmében kizárólag csak az erdély-részi megyékben született, iskolai tanulmányaikat jó sikerrel végzett vagy ontan ifjak nyerhetik el. Az ösztöndíj áll: teljes élelmi ellátásból, az intézetben lakásból, fűtéssel és világítással, ágyneműkkel és ezek mosatásával és betegség esetén ingyenes gyógykezelésből. A bélyegmentes folyamodványhoz melléklendő: 1. Iskolai bizonyítvány legalább 6 gymnasiumi, reálistkolai vagy polgári iskolai os tállyról vagy a kereskedelmi iskola (akadémia) végbizonyítványa. A kik 6-nál több osztályt végeztek vagy érettségi vizsgát tettek, előnyben részesülnek. A folyamodványban felsorolandók a folyamodó illetőségi helye, szüleinek állása, tartózkodási helye, testvéreinek száma és kora, továbbá, hogy árva-e vagy nem. A folyamodványokat a földmivelésügyi m. kir. miniszter ur Ó nagyméltóságához czimezve f. év július hó 15-éig a m. kir. gazdasági tanintézet igazgatóságához, Kolozsvár, kell benyújtani.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

A lelkész kör közgyűlése. Abból a ritka szerencsés alkalomból, hogy a főt. püspök ur a kereszturi egyházkörbe megy a gagyi templom fölszentelésére, az unitárius lelkész kör az ünnepélyt követő hétfőn gyűlést fog tartani Székely-Kereszturra a főpásztornak, mint a lelkész kör elnökének vezetése alatt. Teendőink a nyári tanítás körül: Miről és hogy prédikáljunk? Helyzetünk a mai felekezeti viszonyok között. Kiszórtan élő hiveink gondozása s hasonló fontosságú kérdések lesznek megbeszélés tárgyai. Remélni lehet, hogy mindenik körből számos lelkész fog résztvenni ezen az értekezleten.

Az egylet pénztárába f. é. márczius 23-tól május hó 26-ig rendes tagsági díjat fizettek: Kovács Sándor Sz.-Sámson, Bedő Sándor Segesvár, 902-re, Bíró Izsák Segesvár, 901—902-re, Röschner Valéria, Mikó Pálma N.-Bánya, Marossy Ferencz S.-Szt.-György, Berde István Szolnok, Sárdi Lőrincz Kolozsvár, 902-re, Haller Rezsóné Kolozsvár 901—902-re, Bedő Dániel Kolozsvár, Buzgánv József Lupeny. 902-re, Deák Farkas Budapest 901—902-re, Nagy Elemér Csáktornya, György János Versecz, 902-re, Kovács Lajos Csik-Szereda 890-re.

Előfizetői díjat fizettek: Kiss János M.-Telegd, Sikó Géza Medgyes, Sándor Jenő Kolozsvár 902-re, Tornynos Ödön Budapest 98-re, Ferencz Gyula Gyula 900—902-re, Ferenczy József V.-Hunyad, Nagy Miklósné Bánffihunyad, Nagy Iván Losoncz, Koronki János Sóvárád, Balogh József Debreczen 902-re.

Alapítói díjat fizetett Ádámossy Ferencz Deésakna.

Az udvarhelyköri f. e. pénztárába fizettek: Unitárius Egyh. község, Ajtai János, Ajtai Jánosné, Péterfi Áron, Péterfi Áronné, Kriza Sándorné, Tary Irén, Barra Lajos, Hermann Károly H.-Almás, Unitárius Egyh. község, Olvasókör, Demeter Dénes, Demeter Dénesné, Kelemen Lajos H.-Karácsonfalva, Tibáld József, Tibáld Józsefné, id. Deák Mózes, ifj. Deák Mózes, Benedek András H.-Ujfalu, Péter József Zombor, Unitárius Egyh. közs, Olvasókör, Kisgyörgy Sándor, Kisgyörgy Sándorné, Kisgyörgy Zsuzsa, Kiss Tamás, Kiss Vilma, Tarcsafalvi Albert, Tarcsafalvi Albertné, Máthé János, Máthé Jánosné, Sándor Mariska Vargyas, Pál Miklós Arad, Unitárius Egyh. község H.-Oklánd, Benedek Imréné, Gidófalvi Benedekné, Pál Jánosné, Pál Ferencz, Pál Ferenczné, Deák Lajos, Bedő József, Sándor Márton, Bekő Mihály, Egyed Albert, Pollák Ignác H.-Oklánd 1902-re, Sándor Gergelyné Derzs, Sándor Gergelyné Abásfalva, Lőrincz Mózes Csik-Gyimes, Gidófalvi Benedekné Oklánd, László Károly H.-Szt.-Márton, Vass István H.-Szt. Péter, Olvasókör H.-Karácsonfalva, 1901-re Sándor Gergelyné Derzs, Sándor Gergelyné Abásfalva, Lőrincz Mózes Csik-Gyimes 1900-ra, Baczó Dénesné Bágy 1902-re. (Előző részét lásd az áprilisi számban.)

Az aranyostordaköri f. e. pénztárába fizettek: Lőrinczy Sándor Torda 901-re, Pálfi Máté Bágyon 901—902-re, Létay Domokos Sinfalva, Csegezy László Torda 902-re, dr. Balogh György Torda, 901—902-re, Molnár János Torda 901-re.

A kereszturkői f. e. pénztárába fizettek: Göncz Károly Sz.-Miklós, Fazakas Dénes Gagy 901—902-re, Barabás Lajos Sz.-Keresztur, Simon Zsuzsa Martonos, Burszán Lajos Fiafalva, Gábor János 193. sz. órház, Incze Dániel M.-Zsákod, id. Tamási József K.-Solymos 902-re, Önképzőkör F.-Váralja 97—902-re.

A Nők Világa czéljaira ajándékozott: Röschner Valéria, Mikó Pálma, N.-Bánya, Simon Zsuzsa Martonos 2-2 k., Bedő Dániel Kolozsvár 3 kor. Fogadják az egylet köszönetét.

Kolozsvár, 902. május 20

Gálfi Lőrincz, pénztárnok.

— **A t. egyleti tagok és eiőfizetők** sziveskedjenek egyleti tartozásukat befizetni, az első félév lejáratá előtt, mert külömben Egyletünk nem lesz abban a helyzetben, hogy föladatait teljesitse.

Szerkesztői izenetek. Egy szegény szülőnek. Helyt. Miután lakását nem közölte, ezen a helyen írjuk a következőt: a konfirmáció emlékkönyvbe a lelkész ur nem azért nem írta be a nevét, mivel az ön gyermeke szegény. Erről szó sem lehet. Tudomásunk szerint a többi konfirmálókéba sem írta be „hivatalos elfoglaltsága“ miatt. — **Fiatal orvos.** Köszönjük A Nők Világa közelebbi számában adni fogjuk a jó tanácsokat.

TARTALOM: Betegen. (Költemény.) Rédiger Géza. — Jézus véronoknai. Grátz Mór. — Falusi temetésen. Pap Domokos. — Templomunk és Isten-tiszteletünk. Raffaj Irma — Ellenmondások a vallás és tudomány tanításai között Dr. Gáll Kelemen. — A Budapesti Dávid Ferencz Egylet közgyűlése — Unitárius mozgalmak külföldön — Inditvány. Ujvári László. — Régi dolgok. — Irodalom — Egy pár szó az őszi urvacsora idejéről. Utó Béla. — Egyházi és iskolai mozgalmak. — Egyleti élet és munkásság. —

Csintalan Gyula

orgona-, zongora- és harmonium-készítő

KOLOZSVÁRT, a városház mellett.

Etvállalok orgona készítést, minden nagyságban, minden kivitelben és stylben, továbbá javítását, átalakítását, kibővítését és hangolását jótállás mellett.

Etvállalok bármilyen nagy zongora javítást, hosszú zongorák rövidde átalakítását, bőrozését és hangolását.

Készítek oltárokat, szószéket és szószék fölébe való koronát. nemkülömben egész templomi berendezéseket is.

Etvállalom iskolai és szobai harmoniumok javítását és hangolását, ugy helyben, mint vidéken. Vidéki meghívásra pontosan megjelenek. Kérdezősködésekre azonnal válaszolok.

Miért továbbra is becses figyelmébe ajánlom magamat. A t. közönség és egyházak pártfogását kérve,

maradtam tisztelettel **Csintalan Gyula.**

Nyomatott Gámán J. örököse könyvnyomdájában Kolozsvárt.

Unitárius Közlöny

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára 2 k. 40 f. (1 frt 20 kr.) Egy szám ára 24 fillér (12 kr.)
Egyleti tagok, 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek. Minden pénz
Gálfi Lőrincz egyll. pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

Vallásos problémák Magyarországon napjainkban.

Dr. Boros György theol. tanárnak a Nemzetközi Tanácsban, Londonban 1901-ben tartott felolvasása. A »Szabadelvű vallásos gondolkozás« cz. könyv kiegészítője.

Magyarországon a vallásos és politikai rendszerek eredetileg a szabadság termékeny talajában gyökereztek. Ezer esztendő történelme igazolja, hogy ebben az országban nem számíthat hosszú életre semmi a mi a szabadsággal ellenkezik. A keresztény egyház keletire és nyugatira szakadott volt a tizenegyedik száz kezdetén, tehát épen akkor a mikor a magyar király a római pápától koronát kapott ajándékba, s elismerésül a kereszténység római ágát fogadta el, holott a magyar fajt természeti hajlama az eredetileg rationalisabb keleti gondolkozás és fölfogás felé irányította.

A «szent» jelzöt sok magyar király viselte Rómának tett szolgálatai elismerésül. De a reformatio után erre a jelzöre egyik sem lett érdemes.

Magyarország termékeny talaja volt a legrationalisabb reformoknak. Az unitarismust nemcsak elfogadta, hanem azóta a mai napig megtartotta. A katholicizmus olyannyira elveszítette volt a talajt, hogy majdnem kétszáz évig nem volt rendes püspöke Erdélyben.

A politikában beállott nagy változás, nagy átalakulást idézett elé az egyházban is. A nemzeti királyok hosszú sorozata megszakadt és a Habsburg dynastia, mely a magyar trónt megnyerte, nagyon buzgó katholicus volt és ezen egyház részére minden előnyt biztosított. A protestantismus óriási veszteségeket szenvedett, de a tiszta magyar nép soha sem lett hűtelen a protestáns liberalismushoz, s mihelyt a szabad gondolkozás Francia

és Németországból utat talált ide, újból megkezdődött az ébredés, haladás, a mely többé feltartóztatható nem lesz soha.

A XIX-ik száz első fele szabadságot biztosított a politikában és az irodalomban, s mint e kettőnek természetes eredménye: az unitarizmus 1848-ban a törvényesen bevett vallások közé iktattatott Magyarországon is. Egyenlő jogot nyert a róm. katolikusokéval és protestánsokéval.

A XIX-ik száz második fele a nevelés és tudomány s ugy szintén a vallás-reform terén is, vonzó képet mutat. Ezt az időszakot megkoronázta a vallás szabad gyakorlatáról szóló 1896. évi törvény, a mely szabadságot és türelmet biztosított minden vallás-felekezett, sőt a felekezet nélküliek, részére is.

A szabadság szelleme és a törvényhozás souverainitása leg-szembeötlőbb beigazolást nyert az 1897. évi polgári házassági törvény életbe lépésével. A róm. kath. egyházat az új törvény nagyon érzékenyen érintette. Kilenczszáz évi gyakorlat és a vele járó előnyök és befolyás egyszerre kivétettek kezéből. Nem lehet csodálni, hogy védelmi állásba helyezkedett és az egész vonalon vakmerő harcot indított meg.

Ezt a reactionárius mozgalmat a felsőbb papság és egy néhány gazdag főúr vezeti. Ausztriából, Rómából tetemes segítséget kapnak.

Midőn a polgári házassági törvényt meghozták, a kormány egy protestáns miniszterelnök erős kezében volt s mégis a reactio híveinek sikerült behelyezni egy fiatal gazdag gróft az erdély-részi r. kath. püspöki székbe. Ez azért volt nagyon fontos, mivel Erdély mindig fő erőde volt a vallásszabadságnak. Most az új vezér minden igyekezettel azon van, hogy az eltévedt juhokat mind visszatérleje az Egyházba.

A clerus is most jóval tevékenyebb, mint bármikor. Most a jezsuitákat olyan helyeken léptetik föl a hol 4–5 felekezet eddig a legnagyobb békében élt. Azonban az eredmény nincsen arányban a kifejtett energiával. Hatása eddigelé jobbára csak az ideges nők között észlelhető.

Biztató körülménynek tekinthető, hogy az állam kormánya kitartással halad a liberalismus útján. A protestáns lelkesek, kik eddig általában nagyon gyengén voltak fizetve, most tekintélyes összeg segélyt kapnak az állami kincstárból.

Föltűnő lehet, hogy mi most, vallásos tárggyal foglalkozva, politikai és egyházi kérdéseket tárgyalunk; de Magyarországon még mindig legfőbb kérdés a magyar nemzeti állam megszilárdítása.

Itt a külső szervezkedés munkája még nincsen befejezve, s különösen a kisebb egyházak kénytelenek visszavonulni a törvény

biztosította erődök mögé s kénytelenek ragaszkodni külső szervezetükhez. Mi még mindig védelmi állást kell hogy elfoglaljunk.

Ez azonban nem jelenti, hogy itt az eszmék világában teljes megállás volna. Sőt ellenkezőleg. A vallásos fölfogás teljes mértékben liberalis. Még a köznép is, ha csak nincsen az orthodox egyházak közvetlen befolyása alatt, a rationalismus felé hajlik. Semmi kétség sem fér ahhoz, hogy a nép nagy sokasága az egész országban új és egészséges vallásos eszmék után vágyódik. Nekik a kereszténység valamely korszerű formában kellene, s nagy tévedés volna azt hinni, hogy a főpapság legujabb kísérletét, hogy a vallást bevigye a politikába, s hogy az egyházi jelvényeket feltűzze a nevelő intézetek falaira, valami fényes siker fogja koronázni.

Ezzel párhuzamban az ember azt várná, hogy a liberális protestántizmus kebelében egy erőteljes újraébredés és lelkes munkásság kezdődjék meg. Az orthodox egyházak némelyikében itt-ott nyilvánul bizonyos mozgalom, de ez nem hatol le a nép szívéhez. Az övék nem az az evangelium, a melyre szükség van, mert az új bort régi tömlőkbe töltik. Azt tartják, hogy a hit fő tárgyairól alkotott régi nézeteket és kifejezéseket, még mindig fönnt lehet tartani. Feledik, hogy most az emberek az élet minden árnyalatában szokva vannak a nyílt és határozott fölfogáshoz s a megfelelő beszédhez. Nem veszik számításba, hogy most az emberek saját szemökkel vizsgálják a dolgokat és saját ítéletük alapján bírálják meg, s hogy most még a vallásos eszméket sem fogadják el, ha azok ellenkeznek lelkiismeretökkel és szívök érzelmével.

Ha a vallásos eszmék összhangba hozatnának a mai fölfogás irányeszméivel, ha a helyett, hogy külső tekintélyre támaszkodjanak, a lelki tanítók fölvilágosítják és meggyőznék az embereket, hogy Isten mindenkit fölruházott lélekkel, a mely föltudja fogni s megtudja érteni Isten szavát, s egyszersmind át tudja látni, hogy mindenki közvetlen közelébe juthat Istennek, ha újra születik. Ha mind ezeket fölfognók és megértenők, akkor talán bekövetkeznek a vallásos élet terén egy általános újrászületés.

Erős meggyőződésem, hogy a Jézus tiszta, átható tanításán alapuló őszinte vallási liberalizmusnak Magyarországon nagy jövője van. De nem szabad feledni, hogy a magyar faj jellegének csak az a vallás felel meg, a mely egyszerű, komoly, édes, könnyen fölfogható, s a mellett nyílt és határozott épen, mint a magyar nemzet jelleme, s végül a mely a politikai és vallási szabadelvűségnek híve. A korhoz alkalmazott olyan vallás kell, a melynek központi alapeszméi: az Isten egysége, az ember egysége és a lélek egysége.

Ha valamely magyar egyház figyelmen kívül hagyja azt a

tényt, hogy a magyar elme összhangban akar lenni önmagával még a vallásban is, s ha a helyett, hogy az egyistenség eszméjét táplálná a magyar lélekben, bele akarja ültetni akár a logos-tant a mely görög eredetű, akár az isten-anya tant, a mely pogány eredetű, a nemzet egysége ellen tör s előkészíti az utját annak a veszedelemnek, a mely máris mutatkozik egyik felől a germán, másik felől a szláv fajok törekvéseiben.

Hogy a kérdés megoldása ezen az uton lehetséges, sőt egyedül helyes, azt az utóbbi négyszáz esztendő történelme kétségtelenül igazolja. Csak ezen az alapon magyarázható meg az a tény, hogy a magyar vagy székely nép lelkéből háromszáz évi üldözés alatt sem lehetett kiirtani az Isten egységében való hitet.

Nem akarom azt mondani, hogy az unitáriusnak nevezett vallás, mostani alakjában, épen olyan a mely a magyar nemzet vallásos eszméit mind kifejezni tudja, de azt ugyan mondom, hogy midőn egy olyan nemzet, a milyen a miénk is, a maga nagy nemzeti és állami kérdéseit demokratikus alapon rendre megoldja, akkor közel leend az az idő midőn átfogja látni, hogy az egyházi és vallási életben is lejárt a kora a középkori *ecclesia militans* szerinti fölfogásnak. Ez nagyon jó lehetett akkor a mikor az egész világ a háboru pusztító szellemével táplálkozott, de most, midőn minden irányból ez hallszik: «békesség a földön és az emberekhez jó akarat», már nincsen értékük, s miután a Jézus szellemével is ellenkezik, föl kell adni minél hamarább csak lehet

A nagy átalakulás folyamatja már megkezdődött. Mindenfelé bizonyos jelek mutatják, hogy a mustármagból nagy élőfa lesz.

Székely legény dala.

Itt születtem e bérczes hazában
S igazában: két édes anyám van,
Az egyiknek zöld pázsitos halma,
A másiknak ölelgető karja.

Szivem értök igaz hévvel dobban,
Azt se tudom, kit szeretek jobban,
Az egyiknek szent porába hullok,
A másiknak keblére borulok.

Ha anyámnak köny gyűl a szemébe,
Letelepszik lelkem közelébe,
Estve aztán édes lesz az álma
Fehér galamb szárnycsattogására.

S ha a hazám, ez az anyák szentje,
Búbánatos arczával keresne,
Nem kérdeném, melyik sorba állok?
— Hej virágok, vérpiros virágok! . . .

Addig pedig — s mentsen Isten tőle —
Ki a rétre, a szabad mezőre,
Szántás-vetés folyjon legjobb renddel
— Így beszélhet ember az Istennel.

Nem élek én más ország morzsáján,
Munkás jókedv: aranszörü bárány.
Telik sóra, hogyha gyapját rázza
S még marad is, mikor megcizfrázza.

S habár lenne sovány a kalász itt,
De legalább Isten ege látszik.
Künn csak zsvaj, idegen szó, lárma
Semmi se megy ott imádság számba.

Adott az ég földet a magyarnak,
A mely dicsó ősöket takargat,
Verjen, avagy áldjon Isten engem,
Ez a föld én szent anyám, szerelmem.

Tarcsafalvi Albert.

Ellenmondások a vallás és tudomány tanításai között.

Felolvasás a Dávid Ferencz-Egylet ülésén.

Lássuk az ú. n. csodák kérdéséről az egyházi tanítók és a természettudományok tanítását. A már többször idézett vallástani tankönyv 21. és 22. lapjain a csodáról ezeket olvassuk: „A csoda oly észrevehető tény, melyet nem a természet erői, hanem magának istennek közvetlen működése hoz létre.“ Pl. egy bénának orvosi segély nélkül való meggyógyulása, egy halott feltámasztása stb.

„A csoda lehetséges.“ Ugyanis mihelyt van isten, a ki mindenható, a csoda lehetősége többé nem tagadható. Nem tagadható pedig azért, mert istennek mindenhatósága fölüláll minden tőle eredő természeti erőn. Mivel ő, midőn a természet

erőit megteremtette, nem akarhatta, hogy ezen erők az ő mindenhatóságát megkössék s bármiképen korlátozzák. Miért is ezen erőkön kívül vagy azok ellenére is működhetik, azaz csodákat is mívelhet.“ Ilyen csodákat vitt véghez Jézus által, midőn ő a kánai menyegzőn a vizet borrá változtatta, máskor, midőn a háborgó tengert egyetlen szavával lecsendesítette; ismét, mikor az öt kenyeret annyira megsaporította, hogy több ezren jóllaktak belőle; máskor a nehéz beteget szavával meggyógyítja halottakat támaszt életre, az ördögtől megszállottakból a gonosz lelket kiűzi. Megtörténhetek-e valóban ezek? Fogja kérdezni nem egy tanuló álmélkodva. Tankönyve megfelel kérdésére: „Mindezen tények valóban megtörténtek.“ „A természeti erőket annyira túlhaladó tények ezek, hogy a tudománynak mai előre haladott állásában sem sikerül ezeknek bármelyikét is természeti okokból megfejteni.“

El kell hinnie, hogy valóban megtörténtek, mert tanára és tankönyve mondja. S ez magában még nem volna nagy baj. De a következő természettani órában mindezeknek éppen az ellenkezőjét fogja hallani, s ekkor feltámad lelkében a kétely a tanítás megbízhatósága felől. A természettani órán kikérdezik a feladott leczkéből s azt ilyenformán fogja előadni: A világon semmi sem történik ok nélkül; minden jelenségnek vagy tünevénynek megvan a maga elégséges oka. Ezt a tényt fejezi ki az ok és okozat vagy causalitás törvénye. Ez a törvény uralkodik az egész természet felett s nincs annak egyetlen jelensége is, a mely kivételt képezne e törvény alól. A természetnek minden egyes jelensége, a legkisebبتől a legfenségesebbig, úgy sorakozik egymáshoz, mint egyik láncszem a másikhoz s nincs erő és hatalom, mely a dolgoknak az egymásutánját és egymáshoz való sorakozását megtörhetné, e lánczolatát megszakíthatná.

Hol van már e törvény egyetemes érvényessége mellett hely a csodák számára? Nincs sehol, sem földünkön, sem a többi égi testeken. S ha ma nincs, nem volt bizonyára ezelőtt 1900 évvel sem, sőt az idők kezdetén sem, mert ez a törvény nem emberi alkotás, a mi évekre vagy évszázadokra szól, hanem isteni, a mely uralkodik az életen és enyészeten.

Még csupán egy pontot akarok említeni, a melyen a két tudomány tanítása oly szembeszökően ellenmondó. S ez az angyalok, ördögök, gonosz lelkek létezéséről szóló tan. A már többször idézett könyv 17. lapján ezt olvastam: „Bizonyos, hogy vannak angyalok, vannak jó és rossz angyalok. A rosszakat ördögnek vagy sátánnak is nevezik. Ujabban úgy általában a szellemi lényeknek, mint különösen a gonosz lelkeknek létezését tagadják, azt állítván, hogy a gonosz lelkek nem valóban létező lények, hanem csak egyes bűnöknek megszemélyesítései. De a mint a szentírás nyílt kijelentéseivel szemben senki a szellemi lények létezését okosan nem tagadhatja, úgy magáét a gonosz lélekét sem, mert a szentírás ennek létezéséről is határozott tanúbizonytságot tesz.“ Hol laknak ezek a jó és gonosz szellemek? A mennyben és pokolban, felelik a tanár és a tankönyv. Igen ám, de a tanuló megtanulta a fizikai órán, hogy „nincs mennyország, sem pokol.“ Mikor a 16. században Copernicus megvizsgálta a Ptolemeus-féle naprendszer tanát s a napot a középpontba állította, a mely körül a többi égi test s így a mi öreg földünk is forog, a világ theologusai elátkozták őt s tanát, mint lélekrontó tévedést, üldözték. Abban az időben érteni lehetett ezt az eljárást s így menteni és megbocsátani. De ma, a tudományok mai állásában, esztelenység ragaszkodni olyan tanításokhoz, a melyek a Copernicus világnézetébe nem férnek bele. Mert ha a föld gömbölyű égi test, melynek ép úgy megvan a maga körpályája, mint pl. a Marsnak vagy Venusnak, hol van akkor hely a pokol vagy a menny számára? S ha nincs, hol laknak a jó és gonosz szellemek? S mindezek mellett is „a kiterjesztett erősség“ halhatatlan képe élni fog, míg vallásosan érző kebel dobog e földön.

Ime egy néhány kérdés azok közül, a melyekre nézve a vallás és tudomány állandóan hadilábon állanak. A példákat szaporítani lehetne a végtelenig, de tételünk bizonyítására elég ennyi is.

Mondhatná azonban valaki a mondottakra, hogy hiszen mi nem tanítjuk azokat a vallástanban úgy, a miként előadtam. Ez igaz; hiszen vallásunk egyik sarkalatos tétele az, hogy a gondolkodást bilincsekbe verni nem lehet s vallási tételeket

csak az ész bíráló és rostáló munkája után és alapján kell és lehet elfogadnunk. Ilyen sarkalatos elv mellett aztán *mi* nem is jutunk olyan kényszerhelyzetbe, hogy vagy a tudomány általánosan elfogadott eredményeiről kell lemondanunk, vagy bizonyos egyházi hagyományokról. Mert a kettő együtt nem fér meg, összhangban nem élhet. Innen van az is, hogy mi alkothatunk magunknak olyan egységes világnézetet, a mely kielégíti az értelem, de az emberi szív szükségleteit is.

Dr. Gál Kelemen.

IRODALOM.

Szabadelvű vallásos gondolkodás a XX-ik század kezdetén. Angolból fordították az unitárius lelkészek és tanárok. Ára 3 korona.

Irodalmi eseménynek mondjuk e könyv megjelenését. Esemény számba megy, hogy a művelt világ szabadelvű gondolkozói egy helyen megjelenve, az ósdiak ítéletét magokra veszik, a hivatalos egyházak kárhoytatásával szembe néznek, de gondolataikat nyíltan kimondják vallásos dolgokban is. A kezünkben levő magyar könyv az angol eredeténél kisebb, mert a magyar közönséget kevésbbé érdeklő cikkek nincsenek benne, de így is meglepően érdekes és tanulságos. Ezuttal csak egy pár tájékozó szót közlünk. Ferencz József püspök ur előszóval nyitja meg. Övé a főérdem, hogy a könyv megjelent. Ő vezette a fordítást teljesítő bizottságot. *Carpenter* Józseftől van az első cikk, elnöki megnyitó. Nagyszabásu dolgozat. Carpenter volt «az unitárius s más szabadelvű vallásos gondolkozók és munkálkodók nemzetközi tanácsának» elnöke. E tanácsnak Londonban a mult évben tartott közgyűlésén fölolvastott beszédek foglaltatnak e könyvben. Nemzetközi jellege szépen kidomborodik. Angliából 3 jeles férfi: Carpenter, Drummond, Armstrong; Amerikából 2: Crothers és Wendte lelkészek; Franciaországból 3: Fontanes, Reville, Bonet-Maury. Belgiumból 1: Hocart. Hollandiából 2: Eerdmans, Fleischer; Svájcából 1: Montet, Németországból 2: Pleiderer Ottó és Schieler; Olaszországból 1: Andreé; Skandinaviából 1: Janson. Oroszországból 1: Tchertcoff Vladimir; Ausztráliából 1: Lambley. Mindenik az illető országok szabadelvű vallásos gondolkozásával foglalkozik. A vallások és a nemzetek iránt érdeklődő mivel ember nem nélkülözheti azt az ismeretet, mely e könyvből merithető. Kapható Kolozsvárt, Stein János és Gibbon Albert könyvkereskedőknél.

Dali Ádám

Szül. 1841. ápril 22. meghalt 1902. jun. 6.

Váratlanul hunyt el az unitáris lelkésznek egyik munkás tagja Dali Ádám jun. 6 án Szent-Mihályfalván Szívszélhűdés érte. A gyorsan ejterjedett hír hihetetlennek látszott, mivel az erőteljes férfinak ily gyors halálára senki sem gondolt.

Kövenden szül. 1841-ben, ott, Tordán és Kolozsvárt tanult A theologiát végezve, 1863-ban Bágyonba ment tanító-mesternek. 1872-ben választották meg Szentmihályfalva papjává. Munkás életének nevezetes mozzanata volt a hirlapírás. 1860-ban Kőváry László a Korunk mellé revisornak és a hirrovat vezetőjének alkalmazta. A hirlaptól sokáig nem vált meg. Mint tanító a Nyelvtanítók lapjába is dolgozott A Gazdasági Lapokban a faiskolákról irt cikke föltűnést keltett.

Báró Eötvös 1869-ben a külföldi népiskolák tanulmányozására kiküldötte Németországba. Hosszu utat tett, sokat tanult és a miniszternek egy terjedelmes jelentésben számolt el. Jelentésének egy része a Néptanítók Lapjában közöltetett.

1872-ben a Tordán megnyitott tanítói pótanfolyamra tanárnak neveztetett ki az ütem írás és írva-olvasás előadására. Ezt pappá kineveztetése miatt félbehagyta.

Boldog családi életet élt. Két gyermeket és özvegyet hagyott hátra.

Legyen nyugalma csendes!

B. Gy.

Gábor Albert

Martonosi derék lelkészünk Gábor Albert f. hó 23-án rövid idei betegség után elhunyt Kolozsvárt a Kórházban hová gyógyulni hozták volt. Halála előtt 10—12 nappal föltűnően derült, kedélyes és beszédes volt. Ezt követőleg álmatlanság vett erőt rajta s egy-egy rögeszméje támadt, mit izgatottan tárgyalt. Az elmegyógyintézetbe szállították, de semmi reménység nem volt javulásához. A különben is gyenge szervezetű férfi rohamosan hanyatlani kezdett s rövid szenvedés után elhunyt.

Kiválóan szorgalmas és takarékos ember volt egész életében. A papi hivatalt lelkesen és nagy sikerrel töltötte be. Egyházközsége ügyeit mindig szívéen hordozta, kitartással vezette és rendezte. A község nagy erdőségei rendezésében sokat fáradozott. mert egyházközségének is jót remélt ezúton. Célját elérte, de fájdalom, nem sokáig élvezhette, a mi annál inkább lesújtó mivel népes

családot hagyott hátra. Neje és négy kis gyermek siratja. Kolozsvárt Péterfi Dénes mondott imát koporsója felett. A püspök és theologiai tanárok kísérték koporsóját a vasuti állomáshoz, honnan Martonosba szállították örök nyugalomra.

A gagyai templom fölavatása.

A gagyai templomot szép ünnepséggel avatta föl a püspök ur vezetése alatt a vidék lelkész-kara és nagy közönsége. Ferencz József püspök ur dr. Boros György theol. tanár és dékán társaságában június 21-én utazott az egyházkörbe. Segesvárt Ádám Albert a kereszturi egyházkör felügyelő gondnoka és dr. Domokos Andor a megye alispánja várta. Kellemesen lepte meg a főpásztort ez a lekötelező figyelem. Héjasfalván egy nagy küldöttség fogadta. Gálffy Kálmán főszolgabíró üdvözölte, számos lelkész, gymn. tanár és világi férfiak meg nők voltak jelen. Gálffy gondnok pompás négylovas hintóján hosszú kocsisor élén repítette be Ujszékelyre, hol diadalkapu alatt várta a község ifja, örege. Szatmári közs. isk. igazgató üdvözölte, a kis leányok virággal halmozták el s lelkes éljenzéssel kísérték be az esperes, Raffaj Domokos lakására. A főpásztor mindig ide tért vissza a későbbi kirándulások után is, s valóban nagyon jól találta magát az esperesi család körében. Lapunk szorgalmas dolgozó társa, az esperes leánya kedvesen és szellemesen halmozta el minden jóval. A főpásztor az esperesnének több ízben kifejezte megelégedését.

Ujszékelyen az unitárius egyházközség presbiteriuma élén Bakó Lázár; az ev. ref. hívek nevében a helybeli ev. ref. lelkész tisztelegtek mire a püspök ur a nála szokott szellemes, szép szavakkal válaszolt. A főpásztor meglátogatta özv. Raffaj Károlynét saját házánál, megszemlélte a Raffaj Károly és a közelebről elhunyt öreg lelkész Bedő Lajos sirját. Délután a templomban rövid isten-tisztelet volt. A csinos templom zsufoľva volt közönséggel. Dr. Boros György imát mondott, Raffaj esperes melegen üdvözölte a püspök urat, a ki lelkesítő beszédben válaszolt. *Vasárnap* volt a püspöki út nagy napja. Reggel 8 órakor indult a főpásztor és számos ünneplő Ujszékelyről kocsikon Gagy felé. *Boldogasszonyfalván* Geréb Sándor unitárius lelkész és Boy S. gr. kath. lelkész üdvözölte; a *jatfalvi* határszélen Geréb Zsigmond lelkész szépszámu küldöttség élén; *Székelykereszturt* először Sándor János az unitárius gymnasium derék igazgatója üdvözölte a tanárikar és az ifjuság lelkes éljenzése mellett. A város piacznán diadalkapu alatt Jakabházy Samu községi főbíró jeles szónoki beszéddel fogadta, hatalmas sereg közepette. *Csekefalván* Bartók unitárius lelkész és a leánysereg szép kis szószólója; *Szentábrahámon* Pé-

terfi M. lelkész és a leánysereg, *Gagyban* a vidékről is összegyűlt nagy közönségből diszes diadalkapu alól Gálfalvi János az örömpap fogadta, hálával, szeretettel. A papi háznál a kör i lelkészkar nevében Kádár Lázár kör i jegyző, a kör i ev. ref. lelkészek, a főispán üdvözölték. Az unitárius papnék és az unitárius leányok is tömörültek

A püspök ur mindenik üdvözletre megható szavakkal, alkalmi vonatkozásokkal válaszolt és boldoggá tette hivei százait meg ezreit

A templomban csak $\frac{1}{2}$ 12-kor kezdődött az ünnepély. Zsúfolva volt a csinos és a viszonyok szerint tágas, új templom, de csak egy ötöde ha befért a jelen voltaknak. A kívül maradottakat a mindig szakadó eső, fájdalom szétverte. Benn állandóan fokozódó lelki gyönyör és boldogság uralkodott a hivek arczán. Helybeli lelkész *Gálfalvi* János imája olyan volt, mint a boldog gazdáé bő aratás után. Hálátelt és Istenhez emelkedő. Esperes *Raffaj* Domokos, mint a kör lelki vezére meglegűlten szemlélte a hivek nagy seregét s a gyakorlott pap okos és bölcs szavaival magyarázta meg az esemény jelentőségét. Ezután következett az ünnepély fénypontja *Ferencz* József püspök ur beszéde. A feszűlt figyelem minden ízében kielégítést nyert. A kitűnő szónok a csak nála föltalálható közetlenséggel, egyszerűséggel s mégis nagy igazságokkal értelmezte az unitárius templom fölséges hivatását a hivekre és az idegenekre nézve. Csak azt óhajtjuk, hogy a ki nem hallotta olvashassa minél hamarább! Jó ezt hirdetni a völgyeken és halmokon. *Gálffy* Kálmán kör i gondnok üdvözölte a főpásztort egy mindenkit meglepő szép szónoki beszédben. Ezután *Végh* Mihály urvacsorai beszédei és imái következtek. Tartalmas és lelkesítő szép beszéd volt, ugyszintén az imák is. A kör i lelkészek közül többen segédkeztek az urvacsora osztásában, melynek alig lett vége, oly sokan óhajtották. Végül a lelkész kis fiát megkeresztelte *Deák* Miklós sztmihályi lelkész. Költői szépségű beszédet mondott. A kör i tanítók és énekvezérek az éneklésben vették ki részüket s így teljessé tették a megható ünnepélyt.

Közebéd volt az iskolában. A főt. püspök ur a király ő felségére, a főispán a püspök urra, dr. Boros Gy. a főispánra, Deák Miklós Boros Gyre, Péterfi M. a szónokokra, a főt. püspök ur a nőkre. Varga Dénes, Gálffy Kálmán gondnokra. Végh M. Raffaj esperesre. Raffaj D. két szellemes köszöntőt mondott s még többen köszöntöttek.

A késői órákban a főt. püspök ur visszament Uj-Székelyre az esperesi házhoz, másnap meglátogatta a kereszturi kollegiumot, a vizsgán egy pár tárgyat végig hallgatott, délben vendége volt Gálffy gondnoknak és délután az esperes, dr. Boros és Gombos

Sámuel tanárok kíséretében meglátogatta kissolyosi hiveit, hol a templomban imát mondott Boros Gy. üdvözlét a püspök ur, válaszolt a lelkész Nagy Sándor. Még az nap meglátogatta a sárdi papiházat és iskolát, valamint a roskadozó templomot. Áldást vitt magával, áldás kísérte utján.

L—ó.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

— **Lelkészkarunk** szép sorában nagy csorba esett a jelen év folyamán. Elvesztettük Nagy Lajos árkosi, Dali Ádám sztmihályfalvi és Gábor Albert martonosi derék lelkészeket. A veszteség mellett még az is aggasztó, hogy végzett ifjaink nincsenek, s egy évig nem is lesznek. Lelkészeinknek újból is figyelmébe ajánljuk, a lelkészkar érdekében is, legyen gondjuk, hogy érett-ségített ifjaink lépjenek a lelkészi pályára.

— **A székyudvarhelyi templom** telkét megtekintettük és örömmel tölt el kebelünk. Jó helyen fekvő szép, tágas telek. Nagy értéke van. A templom jövője kezd biztató lenni. Udvarhelymegye kitünő főispánja Hollak y Arthur ur a gagyí templom fölavatási ünnepélyén több ízben oly melegen nyilatkozott a templom építése érdekében, hogy őszinte szándékáról teljesen meggyőzte a püspök urat és a lelkészi kart. A főispán ur azt szeretné, hogy a legközelebbi zsinatot az új templomban Székely-Udvarhelyt tartsuk. Még gondolatnak is lelkesít. Most már a megyei unitáriusság és a politikai vezetők is egyet akarnak, s ha kezet fognak a siker biztos. A megyében 16—17. ezer unitárius ember lakik. Nem gazdagok, de jó unitáriusok. Ha főembereink élökre állanak, egy év alatt készen lesz a mintaszerű szép templom. Ugy legyen!

— **Dr. Jakabházy Zsigmond**, egykoriszeretett hasonló nevű köri gondnoknak fia a kolozsvári tud. egyetemre a gyógyszer-tani tanszék adjunctusává megválasztatván, miniszterileg is megerősített. Gratulálunk.

— **Templombetiltás.** A maros-szt.-benedeki unitárius templom folyó évi május 15-től romladozó állapotba miatt javításáig be van tiltva. Sajnálatlaltal tudatom e hírt hitrokonainkkal, mert meg vagyok győződve, hogy a vallásáért lelkesülni tudó minden unitárius kebelben fájdalmat kelt föl, tudatával annak, hogy az a hely, mely szent templósnak pályája kezdetén életet, győzelmet hirdetett az idegen felekezetek között, ma az elmúlásról beszél. A nehéz századok alatt az elődök emléke által felszentelt falak, melyek néma beszédükkel a lelkeknek új erőt adtak, most hallállal, eltemetéssel fenyegetnek. A kicsiny gyülekezet igyekezett elejét venni a betiltásnak, de kevés száma, kicsiny tehetsége megakadályozta, hogy ősei hitének templomát használhassa. Szép jelét adta a múlt 1901. év nov. 17-én is templomához való ragaszkodásának. Templomában Dávid Ferencz halálának évfordulóját ünnepelte, a honnan kijövet tetteivel bizonyította be, hogy apostola nem halt meg, lelke él az utódokban. A felhívó szózatra elfeledték a magok szegénységét, szükségét, mely a terméket lenség miatt rájok várakozik, 107 koronát ajánlottak fel egyesek 15 családból álló gyülekezetünkben. De minden áldozat mellett is a cél elérésétől igen messze vagyunk, a körülmények megnehezítik kivitelét. Vidékünkön anyag hiánya miatt kétszeres költséggel jár az építkezés. De nem csüggedünk, nem vagyunk egészen magunkra hagyatva, vannak testvéreink, kik a törekvőt, reméljük, támogatni fogják; a távol szakadt testvér kiáltását meghallják, az örvény széléről feléjük nyújtott kezet megragadják s hogy van még unitárius összetartás, a nemsokára szétküldendő segélykérésünkre az idegenek előtt is bizonyosságát adják. Gyülekezetünk ezután is küzd, törekszik s testvérei felé bizva tekint.

Biró Pál, lelkész.

— **A maros-szt.-benedeki ifjuság** i. évi márczius 31-én bált rendezett

a helybeli unitárius templom javára. Ez alkalommal felülfizettek: Zeik Endre 1 kor. 20 fill, Csiky Farkas 1 k. 20 f., Péter Sándor 80 f., Gáspár Albert 80 f., Grimling Jánosné 1 k., Braun Márton 70 f., Fuksz Ignác 20 f. Solymosi Miklós 40 f., Bordi Anna 20 f., Bartalus János 20 f., Bartalus Sámuel 20 f., Biró Pál 2 k., 20 f. Szives adományaikért fogadják e helyen is köszönetünket. A rendezőség. — E bál tiszta jövedelme 13 k. 82 fillér egyházközségünknek átadatott. A bált rendező ifjuságnak, valamint az azon résztvevőknek, kik a nemes czél iránt érdeklődésüket áldozatkész jó indulatukat ez alkalommal is kimutatták, köszönettel adózik egyházközségünk.
Biró Pál, lelkész.

— **Ajándékozás.** Kis-Solymosi egyházközségünk a közelebről elmúlt pünkösd alkalmával kedves meglepetésben részesült. Koncz Bénéám és neje Buzogány Zsuzsánna buzgó afiai pár évvel ezelőtt megújított templomhoz egy teljesen méltó, fényezett diófából készült, 70 (hetven) korona értékű „Urasztalt“ ajándékoztak. Értékét emelte annak idő- és alkomszerűsége; mert ez adományban is egy újabb eredményét láttuk a sztlélek munkásságának. Fogadják érette e helyen is az egyházközség köszönetét.

— **Köszönet.** Zsigmond József és neje Ütő Ilona nyéni lakós hit-rokonaink leányuk Ilona konfirmálása emlékére a kökői unitárius egyházközségnek egy igen díszes és értékes urasztali kenyértartót ajándékoztak. Az áldozatra kész lélek e nagybecsű megnyilatkozásaért fogadják e helyen is hálás köszönetemet- Kőkös, 1902 június 1.

V a s k a B é l a, unitárius lelkész.

— **Árkos.** Az árkosi unitárius egyházközség lemondott választói jogáról mivel nem tudtak megállapodásra jutni a leendő lelkész személyét illetleg. A nehéz kérdésben a főt. püspök ur úgy döntött, hogy Lőrinczi István felsőárkosi lelkészt nevezte ki. Lőrinczi a kinevezést elfogadta. Lőrincziben az árkosiak jó szónokot, kitűnő kormányzót nyernek. Örvendetes dolog, hogy lelkészkarunk oly jeles tagokkal rendelkezik a kibben lehet válogatni.

— **Sándor Mózes** ny. kir. tanfelügyelőt, a köztisztletben és szeretetben álló derék férfit mélyen lesújtó bánat érte: cs. és kir. százados fia élete legszebb korában, váratlanul elhunyt Gyulafehérvárt. A szülők fájdalmát enyhítse a barátok és tisztelők általános részvéte.

— **Gróf Csáky Györgyné** nagyrabecsült főgondnokunk Báró Petrichevich Horváth K. nejeének édes anyja, a nemes szívé főuri nő és derék édes anya, rövid szenvedés után elhunyt május 31-én, élete 75. évében. Nagy kiterjedésű család gyászolja. Részvétünk kíséri.

— **Elhunytak.** Szigethi Mózes városi polgár Kolozsvárt, élete 73-ik évében. özv. Nagy Józsefné Kövenden, élete 82-ik évében.

— **Tudori vizsgálatot** tett Mikó Imre kir. táblai bíró hasonló nevű fia Imre a jog és államtudományokból. Gratulátunk.

— **Ádámossy Gábor** papjelölt június 29-én köszöntött be Hódmező-vásárhelyt rendes lelkesnek. Jó siker kísérje a szép pályán.

A papnövendékek önképzőköre jun. 5-én sikerült záró-ünnepélyt tartott, melynek részleteit az évi Értesítő közli.

— **Főlhívas.** A „Dávid Ferencz Egylet“ keresztur köri tagjait tisztelettel fölkérem úgy hátralékos, mint folyó évi tagsági díjaik befizetésére, mert különben fiókkörünk a központtal szemben főnálló kötelezettségeit nem tudja teljesíteni. A hátralék tetemes, előző évekről 208 korona, folyó évről 200 korona; pénztári készletünk pedig egy takarékpénztár csődje miatt csaknem semmi, ami esetleg helytállásra fog kényszeríteni! Fiatálva, 1902. június 13. G e r é b Z s i g m o n d, fiókegyleti pénztárnok.

— **Benczedi Gergelyt**, köztisztletben álló tanárunkat és családját ki-mondhatlan csapás érte. Fia F e r e n c z június 2-án estve 9—10 óra között

hirtelen és váratlanul meghalt. A 19 éves derék fiut szeretet környezte, fájdalom kíséri. A család iránt széleskörben megnyilatkozott ószinte részvét adjon enyhet fájdalemükre!

— **Székely congressus** lesz aug. 28. és köv. napjain Előpatakon. Országos nagy gyűlés lesz a székelység érdekében. Ugy látszik minden követ megfogtak mozgatni, hogy a nemes székely nemzetet megmentsek az anyagi, erkölcsi és faji veszedelemtől. Az EMKE vezetése alatt a közmivelődési kérdések dolgoztatnak föl. Lapunk szerkesztőjét érte a megisztelő megbízás, hogy „az unitárius egyház szerepét a székely közmivelődés érdekében“ megírja és előadja. Ennek érdekében az EMKE titkári hivatala kérdéseket intézett a székely községek unitárius lelkészeihez, melyekre kimerítő válaszok minden nap érkeznek be. Ezt a nagy közérdeket csak így egyesített erővel lehet megoldani.

— **A Papnevelő Intézet** jelen évi értesítője közli azon föltételeket, melyek szerint az Intézetbe fölvételre folyamodni kell. A folyamodványok július 15-ig a dékánhoz benyújtandók érettségi bizonyítvánnyal és szülői nyilatkozattal ellátva.

— **Alapvizsgálatot** tettek az unitárius papnevelő-intézetben jun. 23-án Balázs András, Kelemen Sándor, Kőkössa Mihály, Végh Benjámin, mindenik jó eredménnyel.

— **Erettségi vizsgálatok.** Főiskolánkban az érettségi vizsgálatok szóbeli része f. hó 16—18. napjain folyt le. Kormánybiztos ez alkalommal dr. Gotthárd Zsigmond hitrokönunk volt, ki fontos tisztét igazság-érzéssel és szeretettel teljesítette. Az érettségizettek közül jeles osztályzatot kaptak haton u. m. Balogh Gábor, Orbók Loránd, Sebestyén József, Várfalvi Mór és Leicht Vilma, Fogarascher Anna kisasszonyok. Jól érett 5, egyszerűen 19, két hónapra visszavetettet 6 tanuló. A br. Horváth Kálmán főgondnok úr 200 korona jutalmát ez évben Orbók Loránd nyerte. Gratulálunk!

— **Záró-ünnepély.** A gimnáziumi ifjuság „Kriza“ önképzőköre jun. 1-én tartotta záróünnepélyét. A műsorral egybekötött ünnepélyen kiosztották a pályadíjakat is s ezekben részesültek Lőrinczy Géza VIII. Veress Gábor, Kiss Károly, Gelei József, Rosenfeld Aladár VII., Rázmán Samu, Berde Ferencz VI. o. tanulók. Örömmel kell kifejeznünk, hogy székely ifjaink a versenyből ilyen szép eredménnyel kerültek s reméljük, hogy jövőben is megállják a többi törekvő ifjakkal szemben a helyüket.

— **Ereklye muzeumi kiállítás.** Mi unitáriusok elítéljük azok törekvését, kik bizonyos tárgyakat vallásos színezettel vonnak be s azokat imádással veszik körül, ám lelkesedünk az olyan ereklyék látásán, melyek nemzeti dicsőségünkről, multunknak nagy eseményeiről regélnek. Ilyen ereklyék azok is, melyek régi kollégiumunk dísztermében vannak kiállítva, s melyeket nagy számmal látogat Kolozsvár közönsége. Negyvennyolczas idők, ti viharos szép napok, milyen meghatottság fogja el szívünket, ha rátok gondolunk, ha rátok emlékeztek egyegy kép, átlukgatott zászló, vágás alatt behorpadt csákó, vérfoltos mente s mindazok az ereklyék, melyek mintha a mult letűnt fényes napjának itt feledett sugarai volnának! Sugarak, a melyektől meleget kap a költő szive s lelkesedésében dalra fakad, mint a mi ifju költőnk Pap Domokos kitől egy szép verset fogunk közleni jövő számban.

— **A pálinka.** Hogy az udvarhelymegyei jegyzők, főszolgabirájoknak a vasárnapi korcsmázás tárgyában kiadott rendeletét, mennyire igyekeznek fogatosítani, élénken bizonyítja Szentegyházás Oláhfalva lelkiismeretes és vallásos jegyzője Menyhárt János, ki nemcsak a puszta rendeletet igyekszik végrehajtani, hanem községe népét összehíva feltárja előttök egy ügyes beszédben a pálinka veszedelmes voltát úgy az anyagi, mint szellemi életre nézve. Megmagyarázza, hogy nemcsak a korcsmákban lehet az időt eltölteni, azonkívül mennyi jobb és hasznosabb lidőtötés van, ilyen pl. a m. kir. földm. miniszter ur által e községbe is megküldött népkönyvtár, melyből mennyi hasznos ismeret

retet lehet szerezni. Hogy e könyveket megszerettesse és népét a korcsmai időtöltéstől elvonja, megígérte azt jegyző afa, hogy vasárnaponként e hasznos könyvekből felolvasást fog tartani. Sok ily lelkiismeretes és buzgó jegyzőt adjon Isten hazánknak!

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

A háromszéki, f-fehéri és udvarhelyköri DFE-ben tartott közgyűlések szép és sikeres lefolyásáról részletes tudósítások érkeztek, de mivel egy kissé megkéstek csak a jövő számban adhatjuk.

Az egylet pénztárába f. é. május hó 26-tól június hó 20-ig rendes tagsági díjat fizettek: Pálfi György Tarcsafalva, Katona Endre Segesvár 1902-re, Nemes József Kvár 1901, dr. Veress Vilmos, Ambrus Gergely, Boér Gergely, Domján Péterné, dr. Engel Gáborné, Fekete Gyula, Orbók Mór, Ulár Pál, dr. Kővári László, Abrudbányai Béláné, dr. Boros Györgyné, Molnár Sándor, Hadházi Sándor, dr. Lehmann Róbertné, Májai Istvánné, Macskási Lajosné, dr. Gál Kelemen, Müller Gyula, Pákei Lajos Kvár 1902-re, dr. Nyiredi Gézáne Kvár 1901-re, Kanyaró Pál Boba, Ütő Dániel Kalnok 1902-re. — Előfizetési díjat fizettek: Bedő Lajos Dobrocsón, Barabás Károly Arkos 1902-re, Nőképezde növendéknei Kvár 1901—902-re, Zádor Gézáne Kvár 1901-re, Domokos Ferencz Alsó-Tömös, Pálfi Károly Sz.-Udvarhely 1902-re. Kolozsvár, 1902. június hó 20-án, Gálfi Lőrincz, pénztárnok.

Szerk üzenetek. Sz. nyugd. lelkész urnak. Ön ezt írja: Mi örömebb vennők ha magyarországi nyugalmazott unitárius papok nyugdíj-alapja is (az angolokéhoz) hasonló kedvezménybe részesülhetne, mert bizony a jelenlegi unitárius lelkészi nyugdíj igen miserabilis. Ez senkinek sem jut eszibe! Sok szó férne ezekhez a sorokhoz, de a legelső az lenne: igaza van. A ny. lelkészek kevés nyugdíjat kapnak, az ezután jövőké is későre fogja elérni a kívánt összeget. Azt is jó figyelembe venni, hogy a nyugalom csendje ne zavartassék meg. A mi szegényes viszonyainkhoz képest időről-időről csak javult még a ny. papok helyzete is. Az angoloknak könnyebb, mert ott vannak gazdag emberek. Ott öt ember egy héten 1000—1000 font sterlinget irt alá a mi épen annyi, mint a mi papi nyugdíjunk alaptőkéje. Náluk sok a módos ember és olyan is a ki szeret adakozni.

Ü. S. T—a. Levél megy.

Sz. A. Sajnos nem fért be. Kiszedve maradt.

R. G. Sz—d. N. J. T—ó. Theolog. Jövő számunkban.

Szeköly levél írója sziveskedjék tudatni szerkesztőségünkkel teljes címét és lakását.

TARTALOM: Vallásos problémák Magyarországon napjainkban. dr. Boros György. — Szegény legény dala. Tarcsafalvi Albert. — Ellenmondások a vallás és tudomány tanításai között. Dr. Gáll Kelemen. — Irodalom. — Daly Ádám. Boros György. — Gábor Albert. — A gagyi templom fölavatása. — Egyházi és iskolai mozgalmak. — Egyleti élet és munkásság. —

M. A. V. ERDÉLYRÉSZI FO- ÉS MELLÉKVONALAINAK MEHETRENDJE.
Érvényes 1902. május 1-étől.

506	504	508	502			507	501	505	
Sz. 830	Gy. 200	Sz. 545	Gy. 915	ind.	Budapest k. p. u.	érk.	Sz. 710	Gy. 750	Sz. 620
" 1121	" 352	" 902	" 1112	érk.	"	" 337	" 539	" 335	
" 1131	" 359	" 927	" 1119	ind.	Szolnok	érk.	" 322	" 325	
" 133	" 521	" 1133	" 1237	érk.	"	" 119	" 403	" 134	
" 200	" 528	" 1155	" 1255	ind.	Püspök-Ladány	érk.	" 1254	" 356	
" 342	" 639	" 148	" 211	érk.	Nagy-Várad	ind.	" 1194	" 225	
" 837	" 1030	" 659	" 555	érk.	Kolozsvár	ind.	" 617	" 1170	
" 854	—	V. 830	" 611	ind.	"	V. 525	" 1050	" 645	
" 1021	—	" 1041	" 727	ind.	Ar.-Gyéres	érk.	" 348	" 923	
" 459	—	—	" 1030	érk.	"	" 1225	" 543	" 935	
" 543	—	" 530	" 530	ind.	M.-Vásárhely	érk.	" 534	" 1127	
" 1152	—	V. 1246	" 832	érk.	"	" 205	" 812	" 338	
" 1224	—	" 136	" 837	ind.	Tövis	érk.	" 135	" 800	
" 102	—	" 222	" 904	érk.	Küküllőszög	ind.	" 1253	" 735	
" 201	—	" 327	" 943	érk.	Kis-Kapus	ind.	" 1145	" 656	
" 340	—	" 556	" 1053	érk.	Segesvár	ind.	" 948	" 549	
" 613	—	—	" 133	érk.	Sz.-Üdvarhely	ind.	" 750	" 305	
" 403	—	V. 530	" 1114	érk.	Héjasfalva	ind.	" 922	" 529	
" 613	—	" 729	" 1258	érk.	Ágostonfalva	ind.	" 707	" 350	
" 800	—	" 909	" 209	érk.	Brassó	ind.	" 540	" 245	
" 135	—	—	" 653	érk.	"	—	" 1024	" 225	
—	—	—	" 1024	ind.	K.-Vásárhely	érk.	—	" 653	
—	—	—	" 219	ind.	Brassó	érk.	—	" 218	
—	—	—	" 331	érk.	Predeal	ind.	—	" 112	

Gy. == Gyorsvonat. Sz. == Személyvonat. V. == Vegyesvonat.

Csintalan Gyula

orgona-, zongora- és harmonium-készítő
KOLOZSVÁRT, a városház mellett.

Elvállalok orgona készítést, minden nagyságban, minden kivételben és stylben, továbbá javítását, átalakítását, kibővítését és hangolását jótállás mellett.

Elvállalok bármilyen nagy zongora javítást, hosszú zongorák rövidde átalakítását, bővözését és hangolását.

Készítek oltárokat, szószéket és szószék fölébe való koronát, nemkülönbén egész templomi berendezéseket is.

Elvállalom iskolai és szobai harmoniumok javítását és hangolását, ugy helyben, mint vidéken. Vidéki meghívásra pontosan megjelenek. Kérdézőködésekre azonnal válaszolok.

Miért továbbra is becses figyelmébe ajánlom magamat. A t. közönség és egyházak pártfogását kérve,

maradtam tisztelettel

Csintalan Gyula.

Nyomatott Gámán J. örököse könyvnyomdájában Kolozsvárt.

Unitárius Közlöny

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára 2 k. 40 f. (1 frt 20 kr.) Egy szám ára 24 fillér (12 kr.)
Egyleti tagok, 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek. Minden pénz
Gálfi Lőrincz egyll. pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

Sándor János, a kereszturi gymnasium igazgatója harmincz éves tanár. Harmincz év az iskola falai között, állandó és szünetlen munkában töltve, nagy idő. Egy emberöltő, egy munkás élet. De ha ezt az életet magasra törő idealismus vezényeli, ha teremtő munka kíséri lépteit, akkor tőlünk körülállóktól szeretet, hála és tisztelet is járul hozzá.

Sándor János a "meglett ember nyugodt kedélyével, s a tanítás iránt veleszületett szeretettel lépett tanári pályára. Soha sem látszott többnek, mint a mennyi volt, sohasem tett kevesebbet, mint a mennyit egy hivatásának élő embertől várni lehetett.

Székely volt testestől-lelkestől s mint ilyen, előre látó, kitartó és törhetlen. Csak egy urat ismert: az igazságot. Ennek híven szolgált és engedelmeskedett. De másfelől ha arra került sor, végre is tudta hajtani urának akaratát erővel, fegyver nélkül. Erős kötésű, zömök testalkata, hatalmas homloka, nyílt és bátor tekintetű szemei a mestert, az urat, a professort és az atyát egyesítették benne.

A papi pályára készült, de már 1867-ben az E. K. Tanács kiküldötte Kereszturra gymnasiumi köztanítónak. A tanuló ifjúság szeretettel és bizalommal vette körül 1871-ben az egyház segélyével a zürichi, majd a müncheni egyetemre ment, hogy tanulmányait befejezze. Ő volt az utolsó ifju, kit az egyház külföldi egyetemre küldött, hogy a tanári pályára készüljön. Megnyílt a kolozsvári egyetem s az ellátta a gymnasiumokat szakemberekkel.

1872-ben a székelykereszturi gymnasium tanára, 1877-ben igazgatója lett. Mennyiségtant tanított. Illett egyéniségéhez. Az igazgatás eleme volt. Hátározott föllépése, félreérthetlen parancsa, melyet gyakran éles humorral vegyít, mindig megtette a hatást, már csak azért is, mert minden tanuló érezte, hogy nemcsak azért parancsol, mivel igazgató, hanem mivel szerető atya is.

25 évig vezette már a székely unitáriusság szemefényét a kereszturi gymnasiumot. Sok ezer ifju került ki keze alól, de talán egy sem, a ki ne hálával tekintene vissza az egyszerű iskola falai közé. Csak Koronka József szolgált hosszasan. Epen kétszer annyi időt. De 25 év is olyan sok idő ebben a minőségben, hogy ott, a hol a vezérek számára érdemjelek teremnek, Sándor Jánosnak már sokat adtak volna. Így, a mi viszonyaink között, őt teljesen boldoggá teszi — egyébire nem is gondolt soha — hogy tanítványai és székely atyjafiai szeretik.

Ez a néhány sor visszatekintés, reméljük, nem fogja zavarni csöndes kedélyét, de az a szép és bölcs beszéd, melyet alább közlünk s a mely 25-ik igazgatói beszéde. meg az a szép 30 esztendő megkövetelt ennyit. Hiszen az öröm is, a tisztelet és a szeretet is meg kell hogy nyilatkozzanak olykoron!

Még csak azt óhajtjuk e sorokhoz fűzni az ifjakhoz szólva: *nektek szól az igazgató beszéde.* Gondosan olvassátok el minden szavát, értsétek meg minden gondolatát és ha nemis az egész, de bár egy kis részét, azt, a mely sziveteket legjobban meghatja, tanuljátok meg és tartsátok meg. Ez legyen a ti hálatok a 30 éves tanár és a 25 éves igazgató iránt. Mindnyájunk kívánsága, hogy Sándor János még sokáig igazgassa a kereszturi gymnasiumot, de addig minden bizonnyal, a mig megvalósul régi vágya: a VI-ik osztály!

B. Gy.

Sándor János igazgató beszéde!

— A székelykereszturi gymnasium évi bezárásakor mondotta 1902.
június 28 án. —

„Mint habja a sebes folyónak
Sietve zúg alá,
És nincs erő, mely a lezajlott
Visszafordítaná :
Nap nap után elment, betöltve
A megszabott határt,
S mi érezzük, hogy életünkben
Egy év megint lejárt.“

(*Tompa.*)

Az idő szárnyának még egy csattanása s a jelen év sirban szendereg. Komoly gondolatokat ébreszt minden elmuló év a halandó embernél. Ily formán vagyunk mi is. A lezajlott iskolai évvel egy lépésecskét haladtatok életpályátok felé kedves ifjak. Én pedig egy nagy lépést nemsokára bevégződő tanári pályám végső pontja felé. Az életpálya tapasztalatok sorozatát kell hogy magába foglalja, a melyek lehetnek kellemesek és kellemetlenek. Ti még ezután szerzitek meg ezeket. Én már sokat szerezhettem mindkét fajtából. S minthogy a jó tanácsot csak szerzett tapasztalatok alapján lehet adni, mert ellenkezőleg csak üres hang és szóvirág: engedjétek meg nekem, hogy mint pályám látóhatárán eltűnendő ember, nektek irányt jelölhessek s tapasztalataim alapján megmondhassam, hogy mit kell tennetek és nem tennetek, hogy boldoguljatok az életben.

Ma mindefelé hallhatjátok *a székelyek megmentése* tárgyalását. A megmentés kérdése mindig valamely folyamatban levő, vagy békövetkezendő, vagy következhető veszélyt juttat eszünkbe. Segits magadon s Isten is megsegít; a ki magát elhagyja, Isten is elhagyja. Ezt mondhatom én is a székelynek. Belőle, magából kell kifejlelni a megmentő, megtartó erőnek. Ha megfogja igazában a dolog nyelét s Isten drága idejét munkára és nem tespedésre használja s ha az őseitől öröklött vagyont nem pusztítja el, hanem gyarapítja és a hozzátartozóknak boldogulását előbbre helyezi a mai romlott korban kifejlődött vágyainak kielégítésénél, s ha a barázdába Isten imádásával, segítségé kérésével és nem szent neve káromlásával áll és ha általában szorgalmas és takarékos leszen s a mig egy fillért kiadna, százszor is meggondolja azt, hogy vajjon kiadja e. Ez uton megleszen mentve. Különben a sült galamb nem repül a szájába. Kegyelem és ajándék nyomort még sohasem irtott ki és nem is fog kiirtani.

Ti is kedves ifjak legnagyobb részben székelyek vagytok. A ti megmentésetek tárgyalása is napirenden kell hogy legyen.

Szükséges szüntelen figyelmeztetni titeket arra, hogy az élet útára úgy induljatok, oly kellékekkel lássátok el magatokat, hogy *mentőkre ne szoruljatok*.

Első kellék erre nézve, a mit ez év utolsó órájában is jónak látok figyelmetekbe ajánlani, az *időnek okosan való felhasználása*. Nem is gondoljátok most, hogy a tanulásnak egy-két, általatok unalmasnak vélt órája évekre kiható élvezetet biztosíthat nektek, mert az a kincs, a mit az alatt szereztetek, értékét nem veszti. Tehát az ifjui életidő minden percze első sorban saját hasznatokra fordítandó, hogy így később másoknak is hasznára lehessetek. Az élet csak így leszen szép rátok nézve. Hogy ezt eszközölhessétek, erre a tehetség, képesség megszerzése erős akaratot kíván. Ezzel az erős akarral kell legyőzőnötök magatokban a restségre való hajlamot. Az idő felhasználásában, dolgaitokban a szoros rendtartás félig sem kerül annyi munkába, mint a rendetlenség helyrehozása, a restség miatt elhanyagoltak utánpótlása.

Példányképet válasszatok magatoknak a valódi nagyok, a jelesek, a bölcsek és az erkölcsösök közül; a kik ily úton elöttetek világitó szövétneknek legyenek; a kiknek mondásaiban, cselekedeteiben a nemes és üdvös felé irányító eszméket, útmutatókat találhattok, a kiknek éltök minden szaka, csak az igazságnak, a becsületességnek, az önzetlen munkának a nyilvánulása. És ne olyanokat válasszatok, a kiknél épen ellenkezőt tapasztaltok; a kiknél nehezen lehet megállapítani, hogy az erkölcsi bátorság-e nagyobb nálok, vagy az arcátlanság.

Az életben azt is fogjátok látni, hogy a nyeglék, az *üres fejűek haladnak*, kitüntetésben részesülnek s az erkölestelenek, a gonoszok ünneplés tárgyai akárhányszor. Mert sajnos, hogy a ki az emberi gyengeségeket használja fel célja elérésére, sikeresebben halad, mint a ki erényre épít. Ez a látvány azonban nehogy megtévesszen, mert ez csak a romlott korszellem kifolyása, vagy a ravasz ügyesség szembekötöndi játszása, porhintése. A kik az ilyeneket ünneplik, vagy ilyeneket segítnek elő, vagy ilyenekkel barátkoznak, azok maguk is gyanusok. Hej, mert sokan vannak az életben olyanok, mint a fegyveres pánczélos alakok a fegyverraktárakban, melyeken *kívül látszik a címer, de belől nincsen ember!* Azt mondja Goethe: „Barátom, gaz marad a gaz, kocsin, lovon, gyalog ha jár. Gaznak ne higgy, ha vezekel, fejét ha zsákba dugja bár.” (Szász K. fordítása.)

Gondolkozzatok! Elmélkedés, gondolkodás által visszaidézzük az eltanultakat, a látottakat s így jobban bevésődnek emlékezetünkbe. Visszaidézni tehát az emlékezetbe az átélteket s így azokból a hasznos tanulságos részleteket gyümölcsöztetni

tovább s így haladni fokozottan előre, fösegítség erre nézve a gondolkodás. Sőt ezzel lehet a dolgok, események hátrányos és veszélyes oldalait is újból megvizsgálni és idejében elkerülni az azokból folyható sajnós következményeket. Újból mondom: gondolkozzatok, hogy hasznosan és üdvösn élhessetek.

Olvassatok, szünidőn úgy, mint az iskolai év folyamán. Az ismeretet bővítő hasznos és jó könyveket olvassátok. A jó írókat szeressétek, akár görög, akár római, vagy bárminő nemzetbeli legyen. Azt mondja Carlyle: „Az írók között vannak legfényesebb példányai és legnagyobb jóltevői az emberiségnek. Ők azok, a kik ébren tartják lelkünk nemesebb részét, kik méltóbb és jobb czélokot adnak élénk, mint akár a hatalom, akár a gyönyör s feltartoztatják a Mammon teljes uralmát ezen a földön. Ők az emberi lélek előhaladásának előcsapata, az értelmi erdőirtók, kik a vaderdőségéből új meg új tért foglalnak boldogabb testvéreik gondolatai és cselekvéseik számára. Az ilyen emberek virágai ezen mi alsóbb világunknak; csak az ilyenekre alkalmazható a nagy név igazi jelentésében.“

Hogy *haszonnal és helyesen olvassatok*, nem kell összevissza keverni mindent. Azokat az írókat tanulmányozzátok, a kiknek művei sziveteket felmelegítik, megtermékenyítik, érzéseiteket, izlésteket finomítják, értelmeteket megerősítik, jellemeteket szilárdítják és, mindenek felett az Istent sohasem felejtetik el veletek. És ne olyanokat, mint a külföldi irodalomból lefordított haszontalan regények és ezekhez hasonló hazai selejtes termékek, a melyek csak az érzéket csiklandozzák. Ezek léha irányt mutatnak s a végén a pokolba vezetnek. Az ily művekben *a ti ellenségetek az ördög, mint az ordító oroszán leselkedik, keresvén, kit nyeljen el. Tudjatok ennek ellene állani, erősek levén a hitben.* Úgy vértézzétek magatokat, hogy ha abba a nagy küzdelembe kerülnétek is, a midőn a lélek a pokolra leszáll, hogy ott a sátánnal megküzdjék, ti lehessetek győztesek.

A ki a jó könyveket szereti és azokkal társalog, abból nem igen leszen soha rossz ember. Ne kövessétek azokat a sovány kosztos élőket, a kiknek szellemi étlapján csak a hirlapok szerepelnek s csak ezekkel táplálkoznak. Ez is szükséges, de a tudnivalóknak csak századrészét ha teszi e tudomány.

Nézd meg jól, vizsgálj meg, hogy valaki mit olvas, mivel szeret foglalkozni s annak az embernek a lelkületével tisztában lehetsz. Ritka az ellenkező!

Rendet tartsatok mindenben. Azt mondja Kölcsey: „Egész éltedet meghatározott elv szerint intézve, soha sem tenni mást, mint a mit az erkölcsiség kíván s még akkor sem, midőn haszon, bátorlét, indulatheve, vagy szenvedelem ereje másfelé ra-

gad: ezt hívják erénynek.⁴ Ha ezt követitek, becsületetek megáll s ha ez megvan, gazdagnak érezhetitek magatokat, mert a *ki mindenét elvesztette, de becsületét nem, semmit sem veszített, de a ki semmit sem veszített, csak becsületét, az mindent elvesztett.*

Ha *tekintélyes emberek* kívántok lenni, ne feledjétek, hogy tekintélylyel csak azok birnak, kiknek értelmi felsőbbségük erkölcsi felsőbbségükkkel, tehetségük jellemükkel van összhangban.

Irigyek, boszúállók, másokat gyűlölők ne legyetek. Azt mondja Dante egyik világhírű művében:

»Van, a ki mások elnyomása által
Remél kitünni s arra tör szüntelen
Hogy az, letörve, ne birjon nagysággal.

Van, a ki hir-, hatalom-, kegy, becsületben
Veszitni fél, ha másfelül kerülné,
S magát búsulva gyötri gyűlöletben.

És van, ki vélt sérelmét keserülve,
Csak ellenének romlását óhajtja,
Szomjazva, hogy rajt' bosszuját megülje.«

(Szász K. ford.)

A jeleseket olvassátok. Az az ifjuság, a melyik a Kisfaludyak, Kazinczy F., Vörösmarty M., Bajza, Berzsenyi, Katona J. Czuczor G., Tompa M., Arany J., Petőfi S., Madach, Br. Eötvös, Széchenyi I., Kossuth L., Deák Ferencz, Garay, Szalai László, Horváth M., Szilágyi S., Szabó Károly, Greguss, Jósika M., Kemény Zsigm., Jókai M., Jakab E, Kriza J. Benedek Elek, Pósa Lajos stb. műveit tanulmányozza s azokban talál szórakozást, lelki-élvezetet, az az ifjuság mondom, jó hazafi, buzgó egyháztag és annak idején derék családfenntartó leszen Mert ezek edzik meg jellemét s szilárdítják erkölcsi alapját, hogy a világ kísértései között is szilárdon tudjon állani s ha kell tünni és szenvedni. Az ily ifjuság nem hagyja el a hazát s ha kell életét is feláldozza azért. Az az ifjuság pedig, a melyik a mai kor selejtes irodalmi termékeivel táplálkozik, ingatag és gyenge jellemű leszen; már pedig *a gyenge jellem az az ajtó a melyen át a környezet minden erkölcsi betegsége a lélekbe hatol.*

Faj annak az ifjuságnak, a mely csak a Goldstein Számi s más operette és grisetta szellemű dalokat tud és szeret énekelni! Az ilyenek nem tartják meg a hazát! De üdv azoknak, a kik a *Hazádnak rendületlen* s e mellett a *Marosszéki piros páris* és ezekhez hasonló nótákban találják élvezetöket. Ezek valódi embereket nevelnek. Jól megjegyeztétek: *a mit egy nép*

dalaiban énekel, erősebben él szívében, mint a mit törvénykönyvébe iktat.

Ilyenek ne legyetek. Ti keresztények vagytok, kövessétek Krisztus tanítását, könnyebb és kedvesebb dolog másokat szeretni s azok szerencséjén örüvendi, mint örökös gyűlölet- és irigységben élni s ezek kellemetlen és sorvasztó érzéseit táplálni.

Nem ajánlom, hogy a világtól teljesen elvonuljatok s zárdai életet éljete. A világot s az embereket, a világban, az emberek között lehet megismerni, tehát társaságban kell élnetek s éppen ezért ne tegyétek magatokat lehetetlenné. Ha forogni kívántok, ne legyetek szegletesek s hogy belétek ne ütközzenek, ti se ütközzetek másokba. Mindennek előbb gondoljátok meg a végét s csak azután cselekedjete. A hogy közeledtek másokhoz, mások is ugy közelednek hozzátok. Ha mások szívességét igénybe veszitek, ne sajnáljátok ti is az ők részökre erőteket, segítség-teket. Szivesség szívességet szül.

Senkit, mert *más hitnézettel bír,* vagy más nemzethez tartozik, ki ne gúnyoljatek. Az egész emberiség boldogságának, boldogításának szent érzése hason álta!

Másokat ne gúnyoljatek. Fááj sebeket másokon ne ejtsetek, sőt ha fááj sebeket észlelnétek, gyógyítsátok azokat. Isteni dolo a vigasztalás, ördögi az ellenkező.

Legyetek a hazának, az egyháznak jó fia i s szüleiteknek engedelm es gyermekei. Ezekkel a tanácsokkal bocsátunk el titeket az iskolai év végén s egyszersmind áldjuk Istent a megtartásért s gondviselését kérjük ezutánra is.

Ezüst lakodalom.*

Ünnepre gyűlt e háznak ifja-véne,
Ölelkezik egy testvér-nemzedék :
Hazája kéklő Bakonyerdő bércze,
Kincses Kolozsvár és a Felvidék.
Emlékezünk . . . Egy emberöltő árja
Suhan felettünk, mint egy lángsugár ;
Bájlón mosolyg felénk egy ifju pár,
Kebletét szelid örömbre-búra tárva.

* * *

Tavas z volt . . Május szenge lombozatja
A fákra hiute ékes koronát ;
Derült a menny . . . s a lég dalos csapatja
Zengé a szivek édes dallamát.

*) Gyula bácsi és Vilma néni öröm-ünnepélyére

Jártunk virágos, harmatos mezőben . . .
— Mily mámoros a kelyhek illata! --
Lelkünk az éggel egybe olvada
Szeretni vágyunk . . . égni . . . egyre hőbben.

Igy virradánk az élet reggelére,
Beváltani, mit eddig álmodánk;
Bátran menénk a munka mezejére,
Hol annyi gond, teher szakadt reánk.
De kéz a kézben, küzdve, bízva-biztunk . . .
Az ég hitünkben el még nem hagyott,
S bár nem becéztünk pelyhes magzatot:
Nevelni másét — boldogító titkunk.

E szent titok családunk hű pecsétje,
Szobánk falán a disz, nemeslevél;
Itt sarjadott sok szép jövő reménye,
S most hervadatlan más talajban él.
Hánynak valánk és vagyunk mi apja anyja!
Nevünket áldja annyi jó barát:
Kikkel megosztók életünk javát:
Fülünkbe cseng a hála üdv harangja.

* * *

Oh hála Néktek, drága jó szülőink!
Te áldozó pap és Te honleány!
Mosoly derül s ragyognak, im! könyűink
Az alkony- órák ezüst fátyolán.
Áldott az Úr, ki ontja bő kegyelmét,
— A sors mi hozzánk nem volt mostoha —
Ujjongva zengi számos unoka
Az édes otthon szüzi, szent szerelmét.

S visszhangozik a lelkes »Isten áldjon«!
Zsibongva kél a szárnyas ifju raj,
Mézért rajongva százezer virágon
Esengve csüng, mint reszkető sohaj.
Lángszintű bor a dal sugárzó gyöngye,
Keblünk ma tőle kéjben ittassul:
Arany szivekre hull majd sir göröngye,
Örökkön éltek, halhatatlanul . . .

Józan Miklós.

A szentháromsági templom felavatása.

Ismét egy új templomot avatott fel az unitárius buzgóság. Ezuttal a marosi körben, Szentháromság községben, szeretett főpásztora ihletett beszédével A főpásztor jul. 12-én érkezett Maros-Vásárhelyre titkárával Csifó Salamonnal. Bárha minden ünnepélyes fogadás ellen tiltakozott, számos tisztelője ment ki az állomáshoz, hogy minél előbb láthassa szeretett főpásztorát. Az állomástól a püspök urat Mikó Arpádné szép négyes fogata vitte be, hosszú kocsisortól kísérve, Kelemen esperes lakására, a hol délben a püspök úr tiszteletére szűkebb körü ebéd volt. Azon napon hiveinél látogatást tett s megnézte Dersi János nagy alapító sirját.

Vásárhelyről vasárnap reggel $\frac{1}{2}$ 8 órakor indult ki Káli Nagy István pompás négylovas kocsiján, a melyet már onnan nagy kocsisor kísért. Kísérői között voltak Kelemen Albert maroskői esperes és Csongvay Lajos köri felügyelő gondnok stb.

Ákosfalvánál több unitárius család csatlakozott kocsikkal. Itt Incze Ilona k. a kedves beszéd kíséretében szép virágcsokrot adott át a püspök urnak. Baczka-Madarasnál az unitárius falvak ügyes székely legényei ötven tagu lovas bandériummal a menet élére állottak. Az ünnepélyesebb fogadás Ny.-Szt-Lászlónál történt, diszes diadalkapu alatt várták a közeli és távoli unitáriusok és idegenek.

Nagy János szt-lászlói unit. lelkész üdvözölte a püspök urat. A püspök úr szeretetteljes szavakkal köszönte meg. Adorján Krisztina a leányok nevében köszöntötte és virágcsokrot adott át a püspök urnak. Az üdvözlet alatt a leányok és legények a magukkal hozott virágfüzérékkel díszítették fel a püspök kocsiját. Ezután az óriás menet megindult Szentháromság felé, hol diadalkapu várta. Sántha Albert községi bíró üdvözölte a püspököt és egy kis lány Lukácsi Etel nyújtott át virágcsokrot. A papi telken Pap Sándor helybeli lelkész üdvözölte, Ravasz János ev. ref. esperes vezetése alatt az egyházmegyei papság tiszteletgését fogadta. A két egyház közötti szeretetteljes jó viszonynak adtak mindkét részről meleg kifejezést Végül az unitárius egyházkör papi és tanítói karának, egyházi tanácsosainak tiszteletgését fogadta Kelemen köri esperes vezetése alatt.

A harangszó zúgása közben a főpásztor az egyházközség kebli tanácsának ünnepélyes beszéd kíséretében adta át azt az értékes szép mivű ezüst kelyhet, melyet Péterfi Zsigmond kolozsvári nyug. vasuti igazgató ajándékozott az egyházközségnek az ünnepély emlékéül. A kebli tanács látható örömmel és köszönettel fogadta a szép ajándékot s ígérte, hogy az ajándékozónak emlékéül hiven fogja megőrizni.

Ezalatt az elég tágas és szép új templom zsufolásig megtelt. Felzendült a közönség ajkán a hálaadó ének, Pap Sándor lelkész imája emelte a hívők lelkét Istenhez. Fazakas Lajos nyárádszentmártoni lelkész lépett ezután a szószékre és III. Mózes 19, 30. alapján, tőle megszokott szép kidolgozásban és lelkes előadásában mondott alkalmi beszédben buzdította a híveket az új templom megbecsülésére úgy, hogy abba járjanak és ne hagyják üresen és ne távozzanak üres szívvvel.

Az ékes szavu főpásztor tartott sziveket, lelkeket megható gyönyörű beszédet. Buzdította hiveit az egyház szeretetére, valóságosságra és áldozatkésztségre s azután egy szép imádságban Isten áldását kérte az új templomra, hívekre, a polgári községe s az egész országra. Végül urvacsora osztás következett, mely alkalommal az agendát Ürmösi Kálmán szentgericzei lelkész mondotta nagy lelkesedéssel, bűnbocsánattal és vigasztalással biztatva a szenvedőket és megtérő bűnösöket. Közben-közben Miklós Jenő énekvezér vezetése mellett a közönség és a ny.-gálfalvi vegyes dalkar zengett buzgó énekeket A püspöki beszéd előtt Iszlai Géza harmonium-kisérete mellett Ürmösi József és Kelemen Sándor hittanhallgatók kettős éneke gyönyörködtette a hívek lelkét.

A templomszentelési ünnepélyt bankett követte, a melyen jelen voltak: a kolozsvári és vidéki vendégek, a köri papság, tanítótság és sok előkelő városi és vidéki hölgy és férfi. Pohárköszöntőket mondtak: A püspök a királyra, Csongvay Lajos a püspökre, Csifó püspöki titkár Csongvay Lajosra és Kelemen Albertre, mint a kör buzgó vezetőire, Kelemen Albert Nagy Istvánra, püspök a hívekre, Csongvay Lajos az ünnepélyen megjelent idegenekre, Fazakas Lajos Kelemen esperesnére, a püspök mint legöregebb, de kedélyre nézve legfiatalabb, a jelenlevő hölgyekre stb.

Délután volt a Dávid F. fiók-egyleti rendes közgyűlés, mely Kelemen Árpád káli lelkész buzgó imájával vette kezdetét. A közgyűlést Kelemen Albert atelnök nyitotta meg rövid beszéd kíséretében s üdvözölte a tagokat s a nagyszámu érdeklődő közönséget. Elnöki előterjesztésében szól a köri könyvtárnak könnyebb kezelés céljából M.-Vásárhelyre való beköltözéséről, a D. fiók-egyletnek 15 taggal való szaporodásáról s lelkész afainak egyházközségeben tartott számos és szép sikerű népszerű előadásairól. Gyönyörködtető és tanulságos felolvasásokat tartottak: Rédiger Géza e czimen: Az isteni gondviselés jelei a magyar nemzet honfoglalásában. Lelkes volt és lelkesítő. Boór Jenő a Jellemről tartott felolvasást, melyben a benső, szent templomot kívánja felépíteni, melynek alapja az ige, falai a

szeretet és fedele az erkölcs. Csongvay Lajos tag és köri felügyelő gondnok 20 koronát adományoz pályamunkára, Incze Lajos tag és egyházi tanácsos szintén 20 koronát adományoz, mit évről-évre ígér, a felolvasásoknak kinyomatására, minél szélesebb körben való terjesztése céljából. Titkárnak Boór Jenő lelkész választatott meg. A közgyűlés Ferencz József püspök ur örömeinek nyilvánításával, bölcs tanácsával, áldásával és az elnök köszönő szavaival s a főpásztor éltetésével ért véget késő délután.

A püspök ur Ny -Szt-Lászlón lakó K. Nagy István és neje Br. Horváth Laura öméltóságaiknál tett látogatást és talált fogadtatást. Másnap Jedd községben látogatást tett Mikó Árpádné Turmann Anna öméltóságánál. Maros-Vásárhelyen keresztül a déli vonattal — miután szép emlékét és áldását hagyta hiveinek — visszatért székhelyére Kolozsvárra.

Másnap (14-én) tartotta az egyházkör egyházi közgyűlését, rövid istentisztelettel kezdvén meg azt, mely alkalommal Sárosi József csókfalvi lelkész mondott felemelő könyörgést.

Elnököltek Kelemen Albert esperes és Csongvay Lajos köri felügyelő gondnok. A gyűlésen sok rendes és rendkívüli tárgy intéztetett el, a theologiai intézet szabályai és egyházközségi és egyházköri törvényjavaslat sok idejét foglalta le a közgyűlésnek. Dr. Gál K. kollegiumi igazgatónak a szabályok tárgyalása rendjén tett nyilatkozatai és felvilágosításai megnyugtatólag hatottak sok irányban s főleg a népiskolák feletti vitában tett felszólalásaival annak színvonalát magasra emelte.

Adjon Isten sok hasonló örömnapot egyházunknak.

... n . . . a.

Ütő Béla lelkész tervéhez!

Nem hiszem. akadjon unitárius, ki ennek az üdvös tervnek ellen mondana.

Szent-Mihály vasárnapján való urvacsora vétel rossz időben van. Nem lehet tagadni.

Ha betakarodásért hálálkodunk, a mezei munkának bevégzettnek kell lennie. Pontot a mondat végére teszünk!

A hálaadásnak november 15-ére tévése emeli az ünnep tényét. Új lökést ad egyházi életünknek!

Szószekeink nagy apostolunkhoz hűtlenek mind e mai napig.

Kik az „Unitárius kis tükör“-t nem olvassák, nem tudnak Dávid Ferenczről semmit. „Igy hívták az első unitáris püspököt“, ennyi a felelet, ha kérdezősködünk. Ide tartozik népünk, ide a felsőbb osztályokban nem tanuló ifjuságunk!

Meg kell valósítani a tervet! Hozzá tenni való kevés. Van egy hibája. Ha 15-ike nem esik vasárnapra, akkor az ünnepet nem a megelőző, hanem az azt *követő* vasárnapra kell tenni. Parancsolja a következetesség. Ha ez évforduló a rendes időben nem tartható meg, akkor azt csakis a történeti nap *után* lehet pótolni.

A javaslat fölterjesztésének helyessége magától értetődik. Lehetetlen, hogy óvatos egyházi főhatóságunkat ez ügy megoldásában szerénykedés fogja el! Neanios.

(Az ellenkező véleményeket a jövő számban!)

A Bem katonája.

Volt Bemnek egy vitéz katonája,
— Kolozsvárt tán emlékeznek rája?
Csaták után itt éldegélt árván,
Bujdosókról a hirt hittel várván:
— Ha még egyszer . . . hej, ha csoda esnék,
S a világot Bem ágyui nyesnék? — . . .

Borus felhők Magyarország felett,
Bujdosókról egy-egy bús izenet,
Borus felhő tört ki egyszer szóban:
— Bem is meghalt messzi Aleppóhan!

Ám ezt e hirt bárki hozta, vitte:
Az a honvéd bizony el nem hitte.

Vihar-felhő kolozsvári égen
Ilyen terhes nem volt nagyon régen,
Villámait ki házára sújtja?
— Jaj, csak magyart ne ejtene útba!
. . . Hő sóhajra lám-lám felelet jő:
Becirker-ház, oda sújt a menykő! . . .

Osztrák fészek pusztulását látva,
Vitéz honvéd, a Bem katonája,
Örömében kaczagott is, sirt is,
És elhitte még a halálhírt is:
— Most már hiszem, hogy Bem fönt az égben,
Ő *czélozott* mindig ilyen szépen! . . .

(Kolozsvárt.)

Pap Domokos.

A Dávid Ferencz Egylet köréből.

A háromszéki fiókegylet. Junius hó 1-én ünnep volt Sepsi-Szent-Györgyön. Az ünnepet a háromszékköri D. F. E. és a sepsi-szent-györgyi unitárius egyházköztség együttesen rendezték, de részt vett abban S.-Szt.-György városnak intelligens közönsége is felekezeti különbség nélkül.

A háromszéki unitárius lelkészek a D. F. E. lelkes titkáranak, Székely Zsigmond kálnoki lelkésznek meg nem szünő serkentésére közakarattal munkáltak azon, hogy a vármegye központjának művelt közönségéhez méltó ünnepséget rendezzenek. A cél el is lett érve főképp azzal, hogy a főszerep a nőknek adatott. Az ünnepség fényét az is emelte, hogy azt az ev. ref. egyházköztség díszes templomában tartottuk meg, melyet kérésünkre az egyházköztség érdemes lelkésze Révay Pál és főgongnoka ifj. Gödri Ferencz polgármester szives készséggel engedtek át. Délután 2 órakor kezdődött az ünnep a gyülekezet énekével, melyet Útő Lajos árkosi énekvezér vezetett. „Szívemet hozzád emelem“ zsoltár tette ájtatossá a hangulatot. Szentiványi Miklós egyl. alelnök lelkes megnyitó beszéde után imát és egyl. beszédet Bölöni Vilmos köröspataki lelkész mondott. Imája szép, magasan szárnyaló, hangulatos, beszéde okos, gondolatokban gazdag, itt poetikus, ott filosofikus, egyszóval remek beszéd volt, szónoklata mesteri. Útő Lajos orgonakisérete mellett Székely Zsigmond és Göncz Mihály lelkészek énekeltek. Most Borszéky Ákosné K. Nagy Juliánna tanítónőképző intézeti tanárnő olvasott fel az ő kedves hangjával a könyörületességről. Nagy elismerésben részesült. Ezután Fogolyán Endréné urnő énekelt Révay György orgonakisérete mellett egy opera-részletet. Szép énekével mindnyájunkat elragadott. Majd Vákár Ella tanítónőképző intézeti tanárnő szavalatában gyönyörködtünk.

Végül Szentiványi Miklós alelnök szólott, megköszönuve a testvér felekezet szivességét s a nagy közönségnek az érdeklődést.

Ez ünnepség után következett a s.-szentgyörgyi unitárius egyházközség táncmulatsága Szentiványi Miklós alispán és Kelemen Lajos tiszti ügyész védnöksége alatt. Erkölcileg és anyagilag is kitünően sikerült. Az idő is kedvezett. Ott volt a város színe-java. Tiszta jövedelem, mely az építendő templomalap javára fordittatik, 282 kor. Felülfizettek: Sipos Samu 3 k. Imreh József 5 k., Baló Endre 3 k., Marosi Ferencz 5 k. Rákosy József 1 k., Dr. Bodor Tivadar, Dr. Künnle Tivadar, Dr. Ferenczi Géza 5—5 k., Br. Bánffy Farkas, Hosszu Ferencz 2—2 k., Kőváry László 4 k., Gálfy Miklós 3 k., Pap Dezső,

Zoltán Albert, Kádár Sándor, Fejér Domokos, Dr. Szász Izsák, Szentiványi Zsigmond 2—2 k., József Lajos, Ütő András 5 5 k., Burján Albert 1 k., Szentiványi Miklós 3 k., Szabó István 1 k., Benedek Lajos, Zayzon Béla, Koréli István, Pap Lajos, ifj. Bene István, id. Demeter Ferencz 1—1 k., Mayer János, Ütő Gábor, Bedőházy Gábor, Pótsa József főispán 2—2 k., Páll Sándor 4 k., József Mihály, Miske Sándor, Morvay Endre 3—3 k., Koncz Györgyné 8 k., Dr. Koréli Lajos 5 k., özv. Ütő Bénéiamné, Vajna Mihály, N. N., Gyárfás Árpád, Gazda Gyula 2—2 k., Kárpáti Ignác 1 k., Vajna István 5 k., Dr. Barabás Sándor, Székely Lajoska. Istvánfy János 1—1 k., Benke Béla 5 k., Gyárfás Mózes, Jakab Vilmos. Jókai nyomda, ifj. Ötves Pál, Dr. Kiss Ferencz, Csósz János, Benke István 2—2 k., Nagy Mózes, Gerenczi Ferencz 1—1 k., Szentiványi József 4 k.

Fogadják úgy az ünnepségen közreműködők, mint a nemes szivü adakozók a D. F. E. és a sepsi-szent-györgyi unitárius egyházközség hálás köszönetét. s.

Az udvarhelyköri D. F. fiók-egylet június 19-én H. Keményfalván úgy általánosságában, mint egyes részleteiben főlemelő és épületes, ünnepélyes közgyűlést tartott. Az idő legkevesébe sem kedvezett a gyűlésnek, a mennyiben a Homoród folyó árja zárta el a vidékieket a községtől, a helybelieket pedig a templomtól. Azonban az erős hit előtt nincsen semmi akadály. Ez alkalommal is gyözedelmeskedtünk a víz áradatán s szép közönség töltötte meg a templomot, hol „az élet vize“ csörgedezett s a szentlélek áradata ragadott magával. A gyülekezet éneke után Pál Ferencz h. oklándi lelkész mondott megható imát és Jer. 6 r. 16 v. alapján kidolgozott és szónoki erővel előadott egyházi beszédet, melyben bemutatta az embert egyéniségében és családi életében. Ezt buzgó elnökünknek Sándor Gergelynek tartalmas és alkalomszerű megnyitója követte, melyben élénk színekkel ecsetelte a székely nép nyomorát, ki-mutatva, hogy a mi feladatunk az, hogy e népet még nyomorában is megőrizzük a tiszta erkölcs és vallás határai közt. Általános érdeklődés mellett hittani felolvasásokat tartottak: Ajtai János és Vári Albert. Előbbi „Az istenség tökéletességéről“, utóbbi „Jézus küzdelmeiről“. E két felolvasás között szervi kapcsolat volt. A kettő együttesen azt az igazságot világosította meg, hogy az istenségről alkotott fogalmaink közé semmiképpen nem lehet beilleszteni Jézus küzdelemteljes életét. Köztetszéssel fogadtatott. Szavaltak: Barabás Irma k. a. és Lőrinczi Béla helybeli tanító kedves neje szül. Kassai Juliska urnó. Mindkét szavaltat a közönség tetszésével és teljes elisme-

résével találkozott. Az egyes számok között szebbnél-szebb énekdarabokat adtak elő: Ajtai János, Gál József, Györfi István és Kiss Mózes tagtársak, kik harmonikus énekeikkel kellemesen fűszerezték a gyűlés lefolyását. Köszönet és elismerés illeti őket.

A gyűlés ez ünnepélyes részének lefolyásával, 10 percnyi szünet után, kezdetét vette a kebli hivatalos ügyek tárgyalása. Jegyzőkönyv olvastatott és hitelesített. Pál Ferencz pénztári számadását terjesztette elő, mely a bizottsági jelentés után tudomásul vétetett. Gál József a fiók-egyleti könyvtárról olvasott fel részletes és pontos jelentést. Tisztújítás rendjén a fiók-egylet régebbi hivatalnokai újra megválasztottak. A választmányba Derzsi József helyett Kovács Imre választatott be. Egyebekben változatlanul maradt. Tárgyaltatott a központi választmányok 11—901 sz. körlevele, melyre válaszolni elnök és titkár bizattak meg. Mi történjék a gyűléseinken tartatni szokott értékesebb felolvasásokkal? e kérdés megvitatása és eldöntése a választmányhoz tétetett át. A jövő gyűlés helyéül Városfalva jelöltetett meg, a mely alkalomra ima tartásra Dombi János, felolvasásra Kovács Imre, szaválásra Benczédi Mózes, Bencze Etel és Barra Róza vállalkoztak. Keményfalva derék népe közül 4 új tag jelentkezett s így fiók-egyletünk tagjainak száma 120. Hátralék nincs. Még csak azt említjük meg, hogy Kovács Imréné és Lőrinczi Béláné ez alkalomra való tekintettel gyönyörű bordó plüss szószerék és papi szerék takaróval ékesítették föl az Ur házát. Lelkes buzgalomukért áldja meg az Isten.

Pásztor.

Irodalom.

Az unitárius kollégium értesítője egy hatalmas kötet, melyben az új kollégium építésének története, a kollégium megnyitására mondott beszédek, a kollégium leírása, Bölöni Farkas Sándor emléke Dr. Kiss Ernőtől és az internatusi szabályok fele részt foglalnak el. Azután jó a tulajdonképeni Értesítő, mely a Papnevelőintézet, a főgymnasium és az elemi iskola évi működéséről nyújt hű képet. Az új épület és egyes részei képekben is be vannak mutatva. Az új intézet első értesítője jó hatást tesz az olvasóra. Ez is mutatja, hogy nem közönséges lépést tett az unitárius egyház, midőn ezt a szép és nagyszabású épületet teremtette.

A budapesti Dávid Ferencz Egylet I. Évkönyve. 1900. telén megpendült az eszme, tavaszán tetet öltött és mielőtt ősse megérkezett volna, már gyümölcsözni kezdett. Ha rövid félév a mi széthúzó társadalmunkban ennyi eredményt biztosít, ör-

vendezhetünk. Hogy Budapesten létesülhetett Dávid Ferencz Egylet, a fölött sokszorosan lehet örvendeni. Budapestre néz minden szem. Onnan várják az irányítást. Mi unitáriusok csak 30 éve kezdtünk megjelenni a fővárosban. Addig hiruinkból is alig ismertek. Azóta lett rendes lelkészi állásunk, templomunk és a XX ik százat megnyitottuk a Budapesti Dávid Ferencz Egylettel. Ez a lépés folytatása a többinek, de az első jeltől, abból az évkönyvből ítélve, életérdek. Ugy látszik, hogy a főváros százezerei között elenyésző számú unitáriusság abban az Egyletben megtalálta, a mire szüksége volt, a mi egyesítette munkában és szeretetben. A mai kor fölfogása nem tűri a tagoltságot, annál kevésbé az unitárius fölfogás. Ma már nem lehet s nem is szabad a „hivatalosokra“ bízni az evangéliumi munkát, hanem tért kell engedni mindazoknak, a kiket a lélek készítet a munkára. Milyen fölséges összhangot tud teremteni a legmagasabb vallási és erkölcsi eszmék tárgyalásában a férfiakéval egyesült női hang, mutatja az Évkönyv, melyből azt olvassuk, hogy a budapestiek hiven megosztották a tért nőkkel.

Az Évkönyvet *Józan* Miklós imája nyitja meg. *Ürmössy* Miklós elnök a vallás erejéről elmélkedik határos székfoglalójában. A vallás fejlődésének tömör képe — Dr. *Boros* Györgytől „Az unitarizmus missiója Magyarországon“ föltárja, hogy a vallás Magyarországon csak liberalis alapon virágozhatik, s hogy az unitarizmusra ott nagy missio vár. *Kozma* Gyula melegséggel ír „Emlékezést Dávid Ferenczről“, melyben indokolja az egylet neve jogosultságát. *Józan* Miklós „Déva vára“ költeménye már ismeretes az U. K. olvasói előtt. *Perczel* Ferencznétől „Az unitarizmus és a nők“ az évkönyvben is bizonyonnyal sokak figyelmét meg fogja ragadni. *Ürmössy* Miklós elnök a párbajról tart érdekes és becses fejtegetést. Dr. *Bodnár* Zsigmond előadása: a vallások fejlődéséről csak röviden van ismertetve. Terjedelmesen értekezik „az Ember és az Isten“ cz. alatt Dr. *Hatala* Péter egyet. tanár. Prof. *Vámbéry* Á. értekezése „az Izlamról“ bezárja a nagybecsű felolvasások sorozatát. Közölve van *Ferencz* József püspök úrnak két kedves beszéde, a titkári évi jelentés, pénztárnoki kimutatás, az alapszabály és az egyleti tagok névsora, összesen 168 név. Ilyen kezdetnek csak szép folytatása lehet. Melegen üdvözljük a budapesti testvérek első könyvét s arra fölhívjuk az érdeklődők figyelmét.

Szenttörténetek A gymn. I. és II. oszt. számára, írta Csifó Salamon. Az E. K. Tanács tankönyvnek eltogadta s már a jövő tanévben használatba vétetik. Az I. füzet ára 80 fillér, a II füzet ára 60 fillér.

Az unitárius kollegium régi tanulóihoz.

Még csak egy pár hónap választ el attól a gyönyörű jele-
nettől, a mely a mult év őszén a volt magyar-utczai régi uni-
tárius kollegium ódon falait megaranyozta, az újra a reménység
tündöklő szivárványát festette. Több száz, jelesnél jelesebb férfi
hajolt meg a jó nevelőanya roskatag lábainál. Sok fájó érzés,
sok gyermekes gondolat ébredett föl a nehéz hivatali élet min-
dennapi küzdelmében a szívek falaira rárakodott vastag kéreg
alól. „Ifju vagyok, ifju lettem újra“, sok ősz férfi lelkesülve fujta.

Ugyanakkor a volt osztálytársak határozatot hoztak és
tettek, mintegy szent fogadást: a jövő nemzedékek életén köny-
nyitni fognak. Mődja szerint *mindenki hozza járul a konviktusi*
alaphoz. Mi alólírottak voltunk megbizva a szükséges fölhívás
kibocsátásával. Szíves készséggel megtettük, úgy a mint utasítva
voltunk. A volt osztályok egy-egy megbizottjánk kiküldöttünk
megfelelő számú fölhívást. Az adakozások megindultak, esetről-
esetre pontosan közöltük az „Unitárius Közlöny“-ben.

Az eddig nyugtázott adakozás összege: 2018 korona. Nem
tagadjuk, többet vártunk, de az osztálytársak még működnek,
a nagyobb eredményt ezután fogjuk meglátni. Talán az októberi
Fő Tanács idejére módunkban lesz egy 4000 koronás teljes ala-
pitványt bejelenteni. Bizunk abban a lelkesedésben és hálaérzet-
ben, a mely már oly sokak részéről megnyilatkozott. Kérjük
különösen az osztályok megbizottjait, tegyék meg teendőiket.

Kolozsvár, 1902. július 23.

Daniel Gábor (1842.)
elnök.

Dr. Boros György (1874.)
titkár.

Nagy Gyula (1873.)
pénztárnok.

Kovács Kálmán (1891.)
jegyző.

Kegyes adakozások maroskörben 1901-ben.

(Folytatás.)

Iszlóban. A hivek a tanterem építésére 119 kor. 50 fillért,
Fekete József lelkész neje urvacsorai kenyeret minden alkalmon 2 kor.,
Rend Lajos bort karácsonra 1 kor,

Kaálban: Nagy Gábor két, Mátyás Ferencz egy, Szakács Fe-
rencz egy alkalommal urvacsorai kenyeret és bort 6 kor.

Nagy Ernyében: Maros-torda vármegye területén gyűjtés tem-
plomépítésre 212 kor. 35 fill.

Iklandon: Filep Domokos és neje Boros Zsuzsánna urvacsorai
kenyeret minden alkalomra 6 kor. A hivek torony fedésre, iskola fel-
szerelésre és gyermekek karácsoni ünnepélyére 153 kor. 18 fill. Többen
a hivek közül magtár alapjául 11 hl. 20 l. gabonát 64 kor. 40 fill.

*

Uj lelkész beiktatásakor közébedre György Albert és Filep Gyula 40 kor. Többen az egyházközség földjeibe vető magnak 1 hl. 20 l. buzát 14 kor. 40 fill. (Vége köv.)

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

— Végh Mihály ravai lelkész lesz árkosi lelkész. Mielőtt a püspöki kinevező okmány Lőrinczi Istvánnak — kiről mult számunkban említést tettünk — kézbesítettett volna, a főt. püspök úr meggyőződött, hogy Lőrinczi a f.-rákosi népes egyházban és Baróthon, hol a leányegyházat megalapította, olyan positiót teremtett magának, hogy ez is, valamint hiveinek iránta tanusított ragaszkodása méltánylást érdemel, s miután illetékes helyről a főt. püspök úr az iránt is megnyugvást szerzett, hogy Árkoson a választás hevében nyllvánult ellentéték megszűntek és Végh Mihály iránt teljes bizalommal vannak, Véghet kinevezte. Most már csak a ravai derék, buzgó hivek báukódnak. Végh Mihály oly fáradhatlan, áldozatkész lelkipásztoruk volt tizenöt hosszú év alatt, hogy mindenek megújultak keze alatt. Hivei ügyét, sorsát Végh oly nemes hévvel fölkarolta, hogy nem ok nélkül akarták újból visszatartani. Benne Árkos és a kör tevékeny erőt fog nyerni. Augusztus 2-ik vasárnapján lesz a beiktató.

— Papi beköszöntő Mészkon. Gálffy Zsigmond ifju lelkész, ki egy pár évet töltött Hódmező-Vásárhelyt, július hó második vasárnapján köszöntött be Mészkon. Hivei Tordáig banderiummal mentek elébe, szeretettel fogadták, élvezettel hallgatták gyönyörű hangját, szívből jövő gondolatait. A beiktatást Biró Lajos várfalvi lelkész végezte s hatalmas szónoki erejét derekasan érvényesítette. Kisérje áldás az új lelkész munkáját.

— A Murányi Farkas Sándor min. számtanácsos és néhai neje Bányai Ágnes alapítványának 100 korona kamatját, mint palást díjat, a f. évben Adámossy Gábor papjelölt nyerte, mint a ki az ifjuság önképző körében irodalmi munkásságával kitűnt s külömben is nagy szorgalmat tanusított. Hála az alapítóknak Áldás legyen az új paláston.

— Kádár József deési tanárt, egyháztanácsost, jeles író, szép kitüntetés érte. A vallás- és közokt. minister úr kinevezte a szamosujvári állami polgári leányiskola igazgatójává. Szelid jósággal, atyai szeretettel terjesztette az ismeretet Mindig siker kísérte tetteit. Kivánjuk, hogy az új és nagyobb körű állásban is érvényesíthesse magát sok éven keresztül.

Id. Kiss László m.-sárosi unitárius lelkész, életének 55-ik, papi működésének 33-ik évében, július 17-én végelgyengülésben elhunyt. Népes család gyászolja. Nyugodjék csendesesen!

— **Jakabházy Zoltán** m. kir. honvédhadapród isk. III. éves növendék jul. 7-én hosszas szenvedés után ellunyt. Székely-Kereszturt, édes atya Jakabházy Gábor házánál.

— **A kolozsi unitárius egyház** templomának belső felszerelésére, megfestésére adakoztak: id. Kozma Pál, Sinczky Julia k. a. 4—4 K-t. Csete Imre, ifj. Kun József, Kozma József 2—2 K-t, Székely Mihály, Székely László, ifj. Kozma Pál, Csete Pál, Kun Gergely, Pilbák György, Bernát Istvánné Kozma Zsuzsánna, ifj. Kun Sándor, Kun Adám, Dezső Miklós, Fazakas János, id. Kun József, ifj. Kovács Pál, Kun János Jánosé, Dezső István 1—1 K-t. Deák Antal rom. cath., Kovács Lőrincz 50—50 fill. Deák István Czerjék, Dezső Mihály Jánosé, Csete Jánosné 40—40 fill. Özv. Szabó Ferenczné, Kun Mihály Mártoné, ifj. Farkas Ferenczné, Kun Klára 20—20 fillér. Összesen 31 K. 80 fill. Egyházközségem nevében fogadják a kegyes adakozók köszönetemet. Kolozs, 1902. július 18-án. Biró Elek.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

A főtisztelendő püspök úr marosszéki útjában, a szentháromsági DFE közgyűlésén, szép és lelkes szavakban buzdította a nagy számmal jelen volt nőket a vallás és erkölcs ápolása érdekében megindult szép munkásságra. Különösen fölhívta figyelmüket a „Nők Világa“ cz. lapra, melyet nőink a nőknek irnak és szerkesztenek. Örvendünk e főpásztori szózatnak és hisszük, megis lesz hatása nemcsak a maroskői nők között, hanem általában mindenütt, a hol Ferencz József püspök szeretett hívei lakoznak.

Első elnökünk jelszavát figyelmébe ajánljuk kedves olvasóinknak: mindenki gyűjtsön maga mellé még egy tagot. Tekintve a tagdíj csekélységét és azt is, hogy tagdíj fejében a lapot is kapják a tagok, ez valóban nem nagy kívánság!

A „Nők Világa“ alapja javára rendezendő sorsjátéokra Máthé Juliska tanítónő adott egy törülközőt (tűfestés); Kis Ilona kisaszszony Vargyasról, egy háncsból font széket. Az eddigi közleményekből is látszik, hogy nőink a „Nők Világa“ iránt általános érdeklődést tanúsítanak. A sorsjáték rendkívül érdekesnek ígérkezik, mert szebbnél-szebb tárgyaink lesznek és a legkülönbözőbb neműek. Nagyon kéri a rendezőség mindazokat, a kik ígértek vagy szándékuk van adni, küldjék vagy jelentsék be minél előbb, mert a sorsjegyeket már szeptemberben szándékozunk kibocsátni.

A „Nők Világa“ 4ik száma augusztus hónapban fog megjelenni. Az ide zánt közleményeket aug. 12-ig kéri a szerkesztőség.

A tagdíjakat sziveskedjenek mindnyájan befizetni kedves tagtársaink.

A Nők Világa alapja javára Szász Ferencz siménfalvi és Török Ferencz bőződi tanító urak egy-egy koronát adományoztak. Köszönettel fogadjuk. A „Nők Világa“ arra van hiva, hogy az iskolai nevelést tovább folytassa. Vajha példájok vonzana másokat is. Hiszen ha minden mivelte ember adna csak egy koronát, szép alapunk lenne.

Szerkesztői izenetek. Szömmihájinak. Minekutána az a névtelen író máig sem írta meg a nevét, mi nem adhatjuk ki levelét, még a „kijed“ kedviért sem. Okos, eszes ember lehet, de regula szerint a szerkesztőnek tudni kell, kivel van dolga. A beküldött „székőj“ levelet még egy hónapig megőrizzük, de ha addig sem szót a gazdája, abba a bizonyos kosárba tesszük. — Sz. A. Nagy sajnálatunkra a készen kiszedett csinos beszédet most is kiszorították az alkalmi közlemények. — Hűséges olvasó. Ön keres egy jó kis könyvet, melyet a fa hús árnyában egy rövid óra alatt elolvashatna. Azt hisszük, nem fog csalódní, ha egy koronával megszerzi az „Édes othont“, a mely sok gondolatot teremt, sok nemes érzést ébreszt. Lapunk szerkesztője az Unitárius Közlöny“ olvasóinak azt az előnyt nyújtja, hogy 5 példányt 4 koronáért megküld.

TARTALOM: Sándor János igazgató 25 éve. (Arczképpel). B. Gy. — Sándor János igazgató beszéde. — Ezüst lakodalom. (Költemény.) Józán Miklós. — A szentháromsági templom felavatása. . . . a. — Utó Béla lelkész tervéhez! Neanios. — A Bem katonája. (Költemény.) Pap Domokos. — A Dávid Ferencz Egylet köréből. — Irodalom. — Az unitárius kollegium régi tanulóihoz — Kegyes adakozások maroskörben 1901-ben. — Egyházi és iskolai mozgalmak. — Egyleti élet és munkásság.

M. A. V. ERDÉLYRÉSZI FŐ- ÉS MELLÉKVONALAINAK MENETRENDJE.
Érvényes 1902. május 1-étől.

506	504	508	502			507	501	505
Sz. 630	Gy. 200	Sz. 545	Gy. 915	ind.	Budapest k. p. u. érk.	Sz. 710	Gy. 750	Sz. 620
" 1121	" 352	" 902	" 1112	érk.	Szolnok	" 337	" 539	" 335
" 1131	" 359	" 927	" 1119	ind.		" 322	" 532	" 325
" 133	" 521	" 1133	" 1247	érk.	Püspök-Ladány	" 119	" 403	" 134
" 200	" 528	" 1151	" 1255	ind.		" 1234	" 356	" 112
" 342	" 639	" 148	" 211	érk.	Nagy-Várad	" 1104	" 225	" 1136
" 837	" 1030	" 659	" 555	érk.	Kolozsvár	" 617	" 1110	" 700
" 854	—	V. 830	" 611	ind.		" 525	" 1050	" 645
" 1021	—	" 1041	" 727	ind.	Ar.-Gyéres	" 348	" 923	" 512
" 459	—	—	" 1030	érk.	M.-Vásárhely	" 1225	" 543	" 935
" 543	—	" 530	" 530	ind.		" 534	" 1127	—
" 1152	—	V. 1246	" 832	érk.	Tövis	" 205	" 812	" 338
" 1224	—	" 136	" 837	ind.		" 135	" 800	" 302
" 102	—	" 222	" 904	érk.	Küküllőszög	" 1253	" 735	" 226
" 201	—	" 327	" 943	érk.	Kis-Kapus	" 1145	" 656	" 125
" 340	—	" 556	" 1053	érk.	Segesvár	" 948	" 549	" 1140
" 618	—	—	" 133	érk.	Sz.-Udvarhely	" 750	" 305	—
" 403	—	V. 530	" 1114	érk.	Héjasfalva	" 922	" 529	" 1117
" 613	—	" 729	" 1258	érk.	Agostonfalva	" 707	" 350	" 922
" 800	—	" 909	" 209	érk.	Brassó	" 540	" 245	" 748
" 135	—	—	" 653	érk.	K.-Vásárhely	" 1024	" 225	—
—	—	—	" 1024	ind.		" 653	—	—
—	—	—	" 219	ind.	Brassó	" 218	—	—
—	—	—	" 331	érk.	Predeal	" 112	—	—

Gy. = Gyorsvonat. Sz. = Személyvonat. V. = Vegyesvonat.

Csintalan Gyula

orgona-, zongora- és harmonium-készítő

KOLOZSVÁRT, a városház mellett.

Elvállalok orgona készítést, minden nagyságban, minden kivitelben és stylben, továbbá javítását, átalakítását, kibővítését és hangolását jótállás mellett.

Elvállalok bármilyen nagy zongora javítást, hosszú zongorák rövidde átalakítását, bőrozését és hangolását.

Készítek oltárokat, szószéket és szószék fölébe való koronát, nemkülönbén egész templomi berendezéseket is.

Elvállalom iskolai és szobai harmoniumok javítását és hangolását, ugy helyben, mint vidéken. Vidéki meghívásra pontosan megjelenek. Kérdezősködésekre azonnal válaszolok.

Miért továbbra is becses figyelmébe ajánlom magamat. A t. közönség és egyházak pártfogását kérve,

maradtam tisztelettel

Csintalan Gyula.

Unitárius Közlöny

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára 2 k. 40 f. (1 frt 20 kr.) Egy szám ára 24 fillér (12 kr.)
Egyleti tagok, 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek. Minden pénz
Gálfy Lőrincz egyl. pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

Meghívó

a Dávid Ferencz Egylet XVII. közgyűlésére.

A Dávid Ferencz Egylet tisztelt tagjait a f. évi közgyűlésre Kolozsvárra ezennel ünnepélyesen meghívom. A közgyűlés október 25-én délután 3 órakor kezdődik.

Ezen közgyűlés a rendes évi jelentéseken kívül főleg a „Nők világával“ fog foglalkozni. Felolvasónak megnyertük a Budapesti Dávid Ferencz Egylet lelkes alelnökét Perczel Ferenczné Kozma Flóra önnagyságát. A közgyűlés után házi-estélyünk lesz, melyen a „Nők Világa“ alapjára adományozott tárgyak ki fognak sorsoltatni.

A fiók-egyletek t. Elnökségeit kérem, sziveskedjenek az *évi jelentéseket* és számadásokat szept. 15-ig az egyleti titkárhoz beküldeni, valamint arra is, hogy legalább 2 (kettő) képviselőt mindenik fiók-egylet küldjön a közgyűlésre, melyre különben mindenik egyleti tagot örömmel várunk. A közgyűlésen szavazati jogukkal csak azok a tagok élhetnek, a kiknek tagdíjuk nem lesz hátralékban. tisztelettel

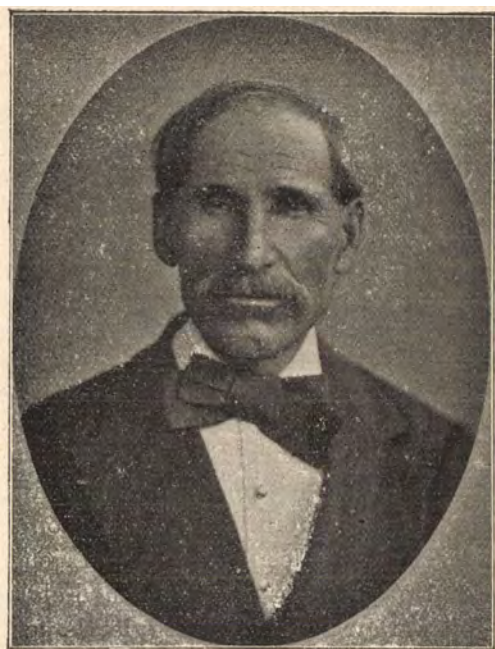
Kolozsvárt, 1902. augusztus 12.

Báró Petrichevich Horváth Kálmán
elnök.

Bedő Lajos lelkész.

1811—1902.*

Bármilyen kérdés foglalkoztat, mindig örömmel tekintünk vissza a XIX-ik százra. Nagy heroizmust, sok meglepő jelenséget látunk ott. Innen szemlélve, mennyire meghat az a lassu, nehéz munka, melylyel a multak avult hagyományait, a haladásnak és mivelődésnek száz és száz akadályát elhárítják. Alig is hihetjük el, hogy a 20-as évek vége felé rebellis jellegűnek tekintették az unitárius E. K. Tanács azon engedélyét, a mely fölhatalmazta a falusi iskolamestereket, hogy tanítványaikat az avult

és kihalt latinnyelv helyett édes anyai magyar nyelvünkön tanítsák. Hogy ugyanezt a középiskolában is keresztül vigyék, nálunk egy Brassai Sámuelre volt szükség. Magyar irodalmunk még csak ébredezett, de fölkelni és lábra állani forradalom nélkül nem tudott.

De bármily szomoru s majdnem hihetetlenül zsarnok volt ez a kor, sok jót is termett. Ekkor alakultak ki a magyar nemzetet újjá teremtő hazafi jellemek, ekkor kerültek elő, észrevétlen, mintegy a föld kebeléből a titáni szellemek. Az a mindent visszafojtó külső erőszak elősegítette a belső erők tömörülését és növekedését. Nem lévén szabad semmi, vívmánynak és dicsőségnek tekintettek minden kis eredményt. Kevesebb volt a siker, de több a boldogság és megelégedés, mert a hiú ábránd és túlesigázott számítás nem vesztegette meg a boldogság alapját, a nyugodt kedélyt.

Ennek kell tulajdonitnunk, hogy az evangéliumi békét hirdető unitárius pap elfeledkezett a Jézus intéséről: „Tedd

kardodat hüvelyébe“ — s szószékét, nyáját elhagyva harczott a vérmezőkön, mihelyt elhangzott a Talpra magyar! Ennek lehet tulajdonítani, hogy midőn az abszolút korszak hatalma elakarja záratni a muzsák hajlékát, ereje fölötti áldozatra vállalkozik mindenik egyháztag. Így lehet megérteni, hogy midőn a szabadság napja újra földerül, szent lázba jöve ünnepli az egész unitáriusság egy szívvvel, lélekkel a lelkiismeretszabadság 300 évét. Így találom magyarázatát annak az elragadtatásnak, a melylyel Bedő Lajos, a már csaknem 70 éves férfi és 40 éves pap oly izzó melegséggel öleli keblére 1879-ben, az első unitárius püspök halála évfordulójára, Székely-Kereszturra érkezett angol unitárius papokat.

A vagyon értékét csak az ismeri igazán, a ki egykór szegény volt és mindennapi munkával szerezte kenyerét, a szabadság áldásait csak az tudja megbecsülni, a ki sinylődött a szolgaság rabigájában. A Bedő Lajos-féle emberek élete azért vonz ellenállhatlanul, mert bennök a tudás, a hit, a jellem és a munkaszeretet oly összhangban nőttek együtt, mint a szivárványban a színek s csak akkor látszottak meg, midőn központi forrásuk a nap sugarai, a szelid eső cseppjeibe ütköztek.

Hogy Bedő Lajos unitárius lelkész életét, a mely már letűnt a közönség szeme elől, egy pár sorban visszaidézni óhajtjuk, az eddigiekben indokoltuk.

Bedő Salamon kálnoki összékely birtokosnak 1811-ben augusztus 25-én, tehát most épen 91 éve született Lajos nevű fia. Szikár, közepesnél magasabb, szívós, kitartó, igazi összékely típus férfi lett belőle. A kálnoki népiskola, a kereszturi gymnasium és a kolozsvári főiskola adta meg nevelését. Papi pályára minősítette magát, de a kolozsvári ev. ref. jogi akadémián a cursust hallgatta és onnan kitűnő bizonyítványt nyert.

A kitűnően végzett és jó szónok ifjút 1836-ban a kolozsvári anyaegyházban káplánná tették. Két évig teljesítette e szép szolgálatot. 1838-ban Sepsiköröspatakon, szülőfaluja tözsomszédjában rendes pap lett. Itt kelt házasságra Jancsó Annával, kivel 53 évet élt példás és boldog házasságban. Neje fenkölt szellemű és kiválóan vallásos nő volt, ki a leggyöngédebb szeretettel örködött gyermekei nevelése fölött. Ezt igazolják derék gyermekei,* kiknek pályájokon elért sikereik mellett fényesen tündökölt mindig az anyai szívből kapott vallásos hit és buzgóság.

1840-ben laborfalvi pap lett. Ott találta a szabadságharc. A Gál Sándor háromszéki ezredéhez csatlakozott. A szószéken

* Dr. Bedő Albert nyug. államtitkár, orsz. képviselő, Bedő Lajos, özv. Raffaj Károlyné, Egyed Mózesné, Máthé Józsefné.

és a társadalmi érintkezésben is lelkes szószólója volt a nagy eszmének. Hogy buzdító szavának annál nagyobb sikere legyen, fegyvert fogott. A betörő muszkasereggel és Heydte osztrákjai-
val a tömösi és kökösi csatákban megütközött. Ezután vissza-
tért hiveihez és családjához, de megkellett lakolnia. 1849-ben,
midőn a karácsonyi ünnepre már készen volt, épen ünnep-
szombatján estve a zsandárok elfogták és elvitték Sepszi-Szent-
Györgyre, hol fogva tartották egészen husvétig. A külömben
is kétségbeesett családot és gyülekezetet akkor fosztották meg
a lelkipásztortól, mikor az ünnepi vigasztalást kellett volna
hogy hirdesse nekik. Hogy fogsága csak annyi időre terjedt,
azt Szentiványi Györgynek, Háromszék akkori legtekintélye-
sebb férfia barátságának és annak köszönhetette, hogy a hirhedt
Kovács kapitány Szentiványinak lekötelezettje volt. 1853-ig volt
laborfalvi pap. Onnan Csehétfalvára ment s majd 1867-ben Re-
csenyédre, a hol 1886-ban, 50 évi hű, buzgó és istenes szolgál-
lat után nyugalomba vonult. 1902. ápril 14-én hunyt el.

Jó szónok volt, köteletségének élt a szószéken is, hivei
között is. A korrallal haladott. Szeretett tanulni, tudott lelkesedni
a kor és a tudomány vívmányai mellett. A szabadságharc
alatt szép könyvtárát és mindenét, valami a háznál volt, a ke-
gyetlen muszkasereg földulta, megsemmisítette. A véletlenül
megmaradt könyvek nyilván mutatják, mennyit tudott áldozni
az irodalom újabb termékeiért. A Döbrentei—Kazinczy-féle
„Erdélyi Múzeum“, Péterfi Károly „Filozófusok és Filozófia“
historiája, Bölöni Farkas Sándor „Utazás Éjszak-Amerikában“
s még egy pár hasonló megmentett mű hosszú életén át hű
kisérője, táplálója és kedves emlék volt abból a korból, a mely-
ben ő is óhajtozta, imádkozta, hitte, hogy :

Majd jöni kell, majd jöni fog egy jobb kor, mely után
Buzgó imádság epedez százezrek ajakán.

És mi, kikre emléke maradt annak a kornak s hagyatéka
egyik derék és hű fiának, az egyszerű, de tiszta szívű, csönde-
sen munkálkodó, de mindig hű és kitartó unitárius lelkipásztor
nak, mi tegyük meg azt, a mi bár csekély, de ránk nézve jó-
tékony, időzzünk egy néhány perczig emlékével!

Boros György.

Építsünk Sz.-Udvarhelyt templomot.

Ezelőtt évtizedekkel merült fel azon eszme, hogy Sz.-
Udvarhelyt leányegyház alakíttassék. Az akkori kénosi lelkész,
mostani esperes Kisgyörgy Sándor, a megye házában istentisz-

teletet tartott, a melyen ottani hitfeleink mind jelen voltak. Ezen istentisztelet hatása alatt néhai Gyöngyösi István esperes a közelebbi egyh. főtanácson a leányegyház részére 80 frtot gyűjtött.

Ez volt a mustármag, a melyből felnőtt a mostani élő fa.

Hitfeleinknél hova tovább mindinkább megerősödött azon meggyőződés, hogy Sz.-Udvarhelyen, a hol több tekintélyes állású hitfeleink laknak, a hitélet fejlesztése nélkülözhetlen.

Hosszura nyulna czikkem, ha a leányegyház fejlődését részletesen tárgyalnám, elég, ha felemlítem, hogy egyesek adománya és hitfeleinkhez, a főtisztelendő püspökünkkel együttesen intézett felhívásunk eredménye a mostani mintegy 2700 koronába került épületes telkünk, a mely igen alkalmas templom helyül is. Azonban építési czélra az egyházközség csak mintegy 12.000 koronával rendelkezik, holott 45 ezer kellene.

Udvarhelymegye a magyarországi unitáriusoknak csaknem felét tartja kebelén. Ezen létszámból a tisztviselőknek jelentékeny száma kerül ki és remélhetőleg még szaporodni fog azoké, a kik a megye központján székelnek különböző foglalkozásban. Mindezen hitfeleinknek lelki szükséglete az Isten tisztelétének nyilvánítása, meg van erre jelenleg is az alkalom, de annak állandósítása szükséges.

A sz.-udvarhelyi hitközségünk föl van véve, el van ugyan ismerve önálló ekklézsiának, de ez még csak papiroson van. Ennek kellene életet adni.

Ámde hiányoznak a cél megvalósítására — ez idő szerint — az anyagi eszközök.

De ha az eszméért lelkesedünk, ezt kitartó erős akarattal megvalósíthatjuk.

Én, a ki évtizedek óta foglalkozom ezen eszmével, remélem a sikert, főként ha hitfeleim magukévá teszik azon erős meggyőződésemet, hogy a sz.-udvarhelyi ekklézsia megalapítása nemcsak a sz.-udvarhelyi, hanem az egyetemes unitárius egyház érdeke, mert azt kell képviselni megyénk központján.

Az anyaekklézsia megalapítására első sorban templom kell Sz.-udvarhelyi egyházunk nem vert még oly erős gyökeret, hogy jelentékeny segély nélkül, maga erején, templomát fel-

építhetné. Nincs azon helyzetben, mint más falusi ekklészia, a hol anyaggal, kézi munkával, fuvarral készséggel járultak és járulnak az Isten házának felemeléséhez, akadott vagy egy közhely vagy határrész is, a melynek feltiltása ezen célra jövedelmezett, a mely községben hitfeleink voltak tulnyomó számban, a község is segített. De a sz.-udvarhelyi egyház sem anyaggal, sem kézi munkával, sem valamely oly területtel nem rendelkezik, a melylyel célját anyagilag előmozdithatná, pedig az efféle segedelmek nem csekélyek, sok lélekemelő példát tudnék felhozni a multból, olyanokat is, a melyeknek szenttanuja voltam. Elég, ha hivatkozom a hom.-sz.-páli és sz.-mártoni hitfeleimre, a kik anyagok összehordása és kézimunkájokkal tették lehetségessé nemcsak templomaikat, hanem belső embereik és iskolájok hajlékait aránylag csekély pénzzel felépíteni.

Ha ily dicséretes áldozatkészség vezette hitfeleinket kizárólagos érdekeik előmozdítására, biztat a remény, hogy hitbuzgóságuk erejénél fogva a sz.-udvarhelyi templom építéséért is lelkesednek, hisz abban az ők fiai és leányai fogják tulnyomóan az Istent dicsőíteni.

Vessük le a partikulárizmust. Karoljuk fel közösen ezen ügyet, mely első sorban a két udvarhelymegyei egyh. községeinké, sőt az egyetemes unitárius egyházé is.

Az előbb említett dicséretes eljárások alapján biztat a remény, hogy a két megyei egyház s körünk hitfelei a sz.-udvarhelyi templomépítést anyagok stb. szállítása által kitelhetően elő fogják segíteni.

Ha hitfeleim magukévá teszik azon meggyőződésemet, hogy ezen templomépítés az egyetemes unitárius egyház érdeke és annak lehetővé kell tenni létesítését, megtehetjük ezt a nélkül, hogy valamely oly alaphoz nyulnánk, a melynek más a rendeltetése, csak jóakarát kell.

Azt hiszem, az anyagok részbeli megadása mellett a hiányt általános gyűjtés útján összehoznók, mért mint örömmel tapasztaltam, hitfeleinknél nem halt még ki a hagyományos áldozatkészség. Ez tartotta fenn egyházunkat eddig is és ez emelte a mostani színvonalra.

Nem számíthatunk-e a lelkes unitárius nőkre? Mikor sze-

münk előtt lebeg azon szép lobogó, a melynek költségét az unitárius leányok gyűjtötték össze, a mely iránt az áldozatkészség felülmulta a költséget, a felesleg nem csekély összeggel növelte a konviktusi alapunkat.

Örömmel olvastam az Unitárius Közlöny utolsó számában Udvarhelymegye érdemes főispánjának a gagyi templomunk felszentelése alkalmával kifejezett azon óhajását, hogy a közelebbi zsinatunkat Sz.-Udvarhelyt tartanók, ez is ösztönözhet tervünk megvalósítására, mert nekünk nem hivatásunk magunkat más felekezetbeliektől elzárni, sőt keresni az alkalmat az azokkal való közvetlen érintkezésre, és ebből kiindulva, én is óhajtottam volna a jövő évi zsinatunkat Sz.-Udvarhelyt tartani, de alig lehetséges, mert ily rövid idő alatt, főképp pénz hiányában, templomunkat fel nem emelhetjük azon időre.

De fölfogjuk emelni rövid idő alatt. Ebben bizom, mert bizom a vallásos buzgóságban. Vajha minél hamarább láthatnók! Olasztelek, 1902. jul. 23.

id. Daniel Gábor.

Egy pár szó az őszi urvacsora idejéről.

Az ujitásnak, mely a vallásos életnek lendületet ad: mindig embere voltam. De olyan ujitásnak, mely *ötlet* szerüleg az ősök által megfontolt és bölcsességgel letett alapköveket kiásni akarja, szelid kifejezéssel: oktalanságnak tartom.

Ütő Béla lelkész javasolja az Unitárius Közlöny juniusi számában, hogy *az őszi urvacsora vétel idejét átkellene tenni Mihály napról november 15-ikére, a Dávid Ferencz halála emlékezetéért...*

Indokaiból a kegyelet sugárik, de nem a megfontoltság.

U maga mondja: *szentté avatott embereket nem tisztelünk.* Miért akarja hát Mihály napról november 15-ére áttétetni az urvacsora vételt? . .

Őszi urvacsora vételünk: *a hálaadás ünnepe.* Maradjon az továbbra is a hálaadás ünnepének . . .

Szeptember utolján, az év utolsó terménye: a szőlőtermés is már megitélhető. Ekkor már láthatjuk az áldást vagy csapást. Ha csapás miatt megrettentene az Isten *mindenhatósága*, magához vonzana másfelől *atyai jósága*, hogy nem bűneink nagysága szerint büntetett. Mindkét esetben *hálával tartozunk Istennek*, mert a csapásokkal is javít. Legyen ez az ünnep, éppen a terményekért, *egészen Istennek szentelve.* A Dávid Ferencz *halála emlékezete* csak

zavarólag hatna az ünnep emelésére. Istennek és embernek bajos egyszerre áldozni . . .

De különben is november 15-én már legtöbbször téli *hideg van*. Templomaink nincsenek fűtve. Nagyobb egyházainkban, hol 400—600 embernek egy lelkész oszt urvacsorát, a *hosszas* istentisztelet *hidegbe*: hűtené a vallásos buzgóságot.

Tapasztalhatjuk különösen karácsonkor, nagy hidegek alkalmával, hogy a hívek nagy része, mielőtt részeseült az örökélet kenyere és italából — azonnal siet haza, *mielőbb az istentisztelet véget érne*.

Miért akarnók hát a most egyik legnépesebb ünnepünket, a hálaadás ünnepét, hideggel és requiemmel népteleníteni?

Az őszi urvacsora vétel ideje minket ne aggasszon azért, mert Mihály napja körül történik és Mihály őkegyelmét mások *szentnek* hiszik . . . Az őkegyelme nevenapján úgy is ritkán ünnepünk s nekünk *vele* semmi bajunk.

Törvénybe iktatott parancsszó nélkül, különösen, mikor nov. 15-ike vasárnapra esik: hálás kegyelettel emlékszünk meg szent vallásunk alapítójáról, életéről, haláláról — a többi nagyjainkkal együtt — s *érettök és nem nekik, ünnepet szentelünk az egy igaz Istennek*, hogy őket nekünk adta.

Szabéd, 1902. június 21-én.

Rédiger Géza.

Az őszi urvacsora kérdéséhez.

Egyik fiatal paptársam felvetette a kérdést: nem volna-e czélszerű november 15-ik napját megelőző napra tenni az őszi urvacsora vétel idejét? Sietek a magam feleletével: nem. Az, hogy az unitárius vallást nem ismerő lutheránus a Szent-Mihály vasárnapját szentek imádása kérdésével összezavarja; vagy pedig az, hogy kérdést tevő paptársam régóta tűnődik e kérdés felett: még nem indok. Ugyanis:

1. Mi nem is Szent-Mihály vasárnapján veszünk urvacsorát, hanem veszünk őszi hálaadó istentiszteletkor, a mikor kiválólag egy évi áldásért adunk hálát Istennek, a mely napot, az unitáriusok Szent-Mihály megelőző vasárnapra tűztek ki: igen czélszerűen. Ez az időpont tárja már előnkbe az áldások mennyiségét és minőségét, melyhez érzelmeink társulnak. Ez az időpont egy kis pihenő oázis az őszi sok szorgos munka közben. Ez az időpont legalkalmasabb arra, hogy távollevők és gyengélkedők is felvonulhassanak a szent Sionba áldozatra, míg a november 15-ét megelőző vasárnap — legalább is ennyi kedvezést nem nyújt. S minthogy e szerint a »Szent-Mihály« szentnek itt csak annyi

köze van, mint a husvét megtartásánál a tavaszi éj-nap egyenlőség után eső első holdtöltének: ennél fogva a kérdés feltevése nemcsak indokolatlan, hanem czélszerűtlen is, mivelhogy

2. a november 15-ét megelőző vasárnapkal alkalmat nyujtának arra, hogy minket unitáriusokat személyi cultus-sal vádoljanak. A mely dogma a szentek tiszteletét megengedi: annak szabad a cultus-ban ilyen vonatkozású változtatás, de nekünk nem. S bár nagy elismeréssel és hálás kegyelettel vagyok Dávid Ferencz első püspökünk iránt: de minden szépnek és jónak hirdetését nem vagyok hajlandó az ő nagy nevéhez fűzni, mert ez egy értelmű a szentek imádásához közeledéssel. S különben is a Szent-Mihály nap, mint általánosan nyilvánartott nap, inkább szem előtt tartható, mint november 15-ike.

Nem állítom, hogy véleményem dönthetetlen, hanem védeni azt mindenkivel szemben kész vagyok a legyőzetésig.

Németh István unitárius lelkész.

Az őszi urvacsoráról.

Olvastam az őszi urvacsorának Dávid Ferencz napjára való áttételére vonatkozó indítványt és részemről oly hatalmas szép dolognak tartom azt, hogy ezen egy pillanatig se gondolkodva már az idén is ehhez kellene alkalmazkodni. Most nem irok erről, de ha megméltóztatik engedni egy későbbi számban irok „Ünnepeinkről“ czímen egy cikket.

Budapest, 1902. június 22-én.

Ujvári László.

A homoródi unitárius zsenge-bucsu.

Megvárjuk az unitárius bucsut, aztán oszlunk, hangzott napokkal ezelőtt a homoródi fürdővendégek ajakán. Boldogasszony napja vasárnapján szokott lefolyni, magyarázták a törzsvendégek az ujaknak.

S felvirradtunk a várt vasárnapra, az egyhangu fürdői élet kétszeres ünnepi szint öltött. A fürdő völgyére boruló fenyvesek egyik oldalán országút vonul. Szélén különböző árusátrak emelése nyitotta meg az ünnepélyt. A nép három felől kezdett vonulni. Az országuton egyfelől Udvarhely felől, szembe vele Oláhfalú felől, sajátlag a Rikán belől eső vidékről Lövéte felől a Vargyas pataka által nyitott fenyves vidéken, hol a Dobogó és Lobogó fürdőtelepek fekszenek. A népség zöme a Homoród folyó partján vonul fel, a Rikán innen fekvő unitárius vidékről Gyalog és szekeren, egyenként és csoportosan, zászló vagy

egyéb vezetés nélkül. Ugy reggeli kilencz óra felé a fürdő kutjai már meg vannak lepve, a fürdő folytatását képező völgy, a Homoródvize két partja egész szekér-tábor s az országot mente egész sokadalom. A szekértáborból felcsap a füst, az aszszonyok főzik az ebédet.

Megindul a nép hullámozása. Ott látjuk a székely nép öregét, ifját maga ős mivoltában, délczeg alakjával, ős viseletében, a férfiakat ingujjban, fejr abaféle magyar nadrágban, magas-száru fénylő csizmában, az Udvarhelyfelől jövőket feketeasztó, a homoródmentieket czifrán varrottas bőr mellényben, pörge fekete kalappal. A nyakravaló nem szükségképeni kiegészítő kellék. Minden épen úgy, mint hatvan év előtt, mikor mint turista a székely népet, a Homoród mentét ismerni tanultam.

A nők viselete azonban nagyon változott. A régi székelyszóttes eltűnt. A ruha hosszabb lett. A hajadonok egyes hajfonadéka kettőssé vált.

Kezdődött a bucsu ünnepi része. A szokatlan unitárius bucsu, mint a homoródmenti nép gondolatja, a forradalom utáni elnyomatásból kipattant gondolat, a néplélek visszaesése, a nemzet pogánykorára, mely kútfőknél áldozott. S mert az akkori elnyomatás korában az együttérzés gondolatát kívánta kifejezésre juttatni. A nép egyelőre papja nélkül gyűlt fel, majd Sándor István előbb kolozsvári, akkor jánosfalvi pap isteni tiszteletet vezetett be s most a homoródmenti papság felváltva szolgáltatja. Az idén a sor keményfalvi ekklesiánkra esett.

Az istenitisztelet helyéről a fürdőigazgatóság gondoskodik. Egy villára támaszkodik, mely a fungens és felgyűlt lelkészek számára megnyitott. A résztvenni kívánó fürdőközönség a villa tornáczában helyezkedik el, egyfelől a női, másfelől a férfi nép, vegyesen a vidékről felgyűlt értelmiséggel. A villa előtt a zöldben szószéknek egy asztal. Majd felzendül a zene, utána jó a nép, helyet foglalnak, egyfelől a nők, másfelől a férfiak. S itt az Isten szabad ege alatt Lőrinczi Béla keményfalvi tanító jelzi a megtartandó éneket, melynek minden sorát előlmondja. S felzendül egy ének, az énekvezér szeme egy gyermekkorusra esik, szebbnél-szebb gyermekhangra, köztük Bencze Mártonkáéra s mire kérdjük, ki hangja ez, egy reáliskolai gyerekre mutatnak; a nép együtténeklésére, mintegy hallani véljük a szabad természet, a fenyves hegyoldalok visszhangját.

S felállt Kovács Imre keményfalvi pap, fiatal arcán az illetettség derűjével. Imádkozott s prédikálta az Isten, a haza és felebarátunk iránti szeretetet, szépen, lelkesen, magas színvonalon járó s mégis népies kifejezésekben. Különösen a hazaszeretetre vonatkozó részét, mely a kivándorlás ellen irányult,

akkora hatással, hogy könnyek bizonyították, mekkora fájdalom nyomja a székely keblet, ha hazája földjéről kiszakadásra kell gondolnia.

Következett a déli lakmározás. Utána hol az istentisztelet folyt, a zöld pázsiton, megszólalt a falusi magukkal hozott banda, perdült a táncz. A szünetet nem ismerő székely csárdás, egy sajátságos székely compositio mellett, melyre hozta, egyik járta a csárdást, a másik valzerre fordította s néhány tempo után folytatta a csárdást.

A fiatalság pompásan mulatott. Nagy közönség fogta körül. A távolból azonban egy más zene klarinétja, czimbalma hallszik. Mi az? A katolikusok külön váltak, külön tánczoltak. Hát így volt ez eddig is,? kérdjük. Nem, eddig együtt tánczoltak, volt a bús felelet.

A nap lemenőben. A szekerek elvonulnak. Előbb indulnak az öregek. Majd elhallgat a zene, a táncz, az ifjak is felkerekednek. S mint jöttek, három vonalon haza indulnak. Azzal az érzéssel, hogy 10-13 falu népe, legalább egyes családoktól képviselve, találkozott, együtt imádkozott, együtt vigadott és szomorkodott s fohászzkodott jobb jövőért.

A mint a kétlovasok robognak, az egyikről felém hangzik egy anya ajkáról a büszke hang: Bencze Marcsi az én fiam.

Kövári László.

Az én igaz barátom az Unitárius Közlöny.*

Egy igen régi írásból olvastam, hogy egy pogány filozófus házat akart építtetni és mikor a vállalkozó kérdezte, mily formán és milyen nagyságot akar építtetni, azt felelte: a hol fennállva három ember elfér.

A vállalkozó pedig azt kérdezte a pogány filozófustól miért akar olyan kis házat építtetni? A pogány filozófus azt felelte, hogy bár ezt tölthetném meg igaz barátokkal!

Nagyon ritka madár ma is az igaz baráti szeretet 3 férfi, vagy 3 nő közt. Oh de hányszor csalódunk meg az életben! Hivén, hogy igaz barátunk van, és akitől azt érdemelünk mint igaz baráttól, hogy így szóljon: áldott a ki jött az ur nevében, abban csalódunk mert a vélt igaz barát titkon, vagy nyilván feszítsd-meget kiált. Ilyen körülmények között csak az igazságtal, hogy a mi üdveztönkre az áldott Jézus Krisztusra is fe-

* A Székelyföldről kaptuk ezeket az egyszerű, őszinte szavakat.

szitsd-meget kiáltottak, és épen azokba csalódott a kikbe bizott, és ez a tudat nem engedi, hogy elcsüggedjünk ha megcsalatkoztunk is barátainkban. Épen ebből kifolyólag melegen ajánlom az én mostani igaz barátomat az Unitárius Közlönyt, fogadják barátjoknak azok is a kik még nem olvasták. Ezt ismerem én igaz hiv barátnak a ki minden hónapba fölkeres sok szép és jót beszél nekünk s még vigasztal is ha bánatot érzünk, tanít Istenben bizni és imádkozni, vallásunkat igazán és szivből szeretni. Híreket mond még külföldről is. Engedje az igaz jó Isten, hogy ez az igaz hiv barát soha meg ne szünjön jární, hogy késő unokáink is ezzel barátkozhassanak azokat pedig, a kik most jelenben szét küldik ezt az igaz hiv barátot, Isten soká, de soká éltese.

Kis Solymoson.

Simó Lidia.

Alföldi levél.

Itt is mozog a föld. Habár most jó részt a mezőn foglalkozik a nép, a szívek s az elmék sem alusznak.

Hódmezővásárhelyt Adámossy Gábor ifju lelkész beköszöntése szép hallgatóság előtt történt jun. 29-én. Józan lelkész afia tartotta a beiktató beszédet. Az új lelkész kitünően bevált. Mindkét szónok hévvel, hatással szólt. Az ifju lelkész most az ismerkedő látogatásokkal és más társadalmi ismerkedéssel van elfoglalva. Ugy látjuk igen kedvező benyomást tettek reá. Helyzetét máris megkedvelte és abban jól érzi magát. Kiválóan előnyös és szerencse a kezdő embernek, hogy Kovács József gondnok és családja nagy jó indulattal halmozza el.

Az egyházi élet most lanyhának mondható, mert a takarodás miatt a hívek pusztáikra vonultak ki s ha talán vasárnapra haza is jön némelyik, akkor sem a templomba menésre, hanem egy kis pihenésre gondol. Összel, nagyon szokták látogatni az isteni tiszteletet.

A leányegyházak száma egygyel növekedett, Füzes-Gyarmaton (Békésm.) A mult hó 27-én új egyház alakult. Józan lelkész, Adámossy hmvásárhelyi és mberényi tanító Zoltán Ferencz volt jelen a megalakulásnál.

Az eddig áttérteknek száma 125. Isteni tiszteletet tartottak. Adámossy imádkozott, Józan prédikált, Zoltán pedig a Zsoltár-éneklést vezette. Szabad ég alatt, egy hivünk udvarán folyt nagy számú gyülekezet előtt. Jelen volt a járási főszolgabíró, Csánki Jenő, a községből több jegyző és más érdeklődők. Azután közgyűlés tartatott, a mely a megalakulást kimondotta. Az egyházi adó megajánlásában buzgóság volt tapasztalható, a

mennyiben 625 K.-t ajánlottak meg. Különben tehetik, mert úgy tetszik jómodu, gazdag polgárok az áttértek Hódmezővásárhelyhez csatlakoztak és egy tanító kinevezését is kérték. Gyűlés után 30 teritékü közébed volt. Kedélyes hangulatban voltunk együtt. Pohárköszöntők is voltak. Józan a főtiszt. püspök urat éltette s indítványára sürgönyileg üdvözöltük. A főszolgabíró a 2 lelkészre, Adámossy a politikai hatóság 2 képviselőjére, a főszolgabíróra és a községi első jegyzőre emelte poharát. Délután négy órakor egy igen kedves jelenet emlékével távoztunk.

Jelenvolt.

Irodalom.

Konfirmációi káté, reformált vallásu növendékek használatára, írta *Fancsó Sándor* nagyenyedi ev. ref. lelkész. Kérdésekben és feleletekbe van foglalva, mint a többi káték. Szerző „Kísérletnek“ mondja munkáját. Ha kísérlet, nem lett volna-e helyesebb a gépies és paedagogiaailag nem helyeselt kérdésektől és feleletektől eltérni? A feleletek — általában — tulságosan hosszú körmondatokban vannak szerkesztve. Igaz, hogy a többi káté is ilyen, de hát a 12–15 éves, jobbára falusi gyermekek nem juthatnának-e olcsóbban, vagyis kevesebb betű betanulásával, a protestans hit alapvető ismeretéhez?

Kegyessadakozások maroskörben 1901-ben.

Szabédon: Rédigér Géza lelkész neje urvacsorai kenyeret minden alkalmon 6 kor. Kis Ágnes hajadon szószék takarót 6 kor.

Maros-Szentkirályt: Nagy Zsigmond urvacsorai kenyeret és bort minden alkalmon 2 kor.

Maros-Vásárhelyt: A város 20,000 téglát 520 kor. Takarékpénztár templomfentartás czimen 20 kor. Csongvay Lajos neje Hajós Róza urvacsorai kenyeret és bort ez évben is 8 kor.

Csókfalván: Faluvégi Gergely és neje két, Sárosi Józsefné és Benedek Jánosné egy-egy izben urvacsorai kenyeret és bort 4 kor. Sárosi József a papi telek kerítésére 20 kor. 52 fill. Kis M. András ev. ref., egyházközség szükségéire 4 kor.

Csongvay Lajos köri felügyelő gondnok ur a köri összes konfirmálóknak emlékül adandó egy-egy uj testamentumra ez uttal harmadszor 36 kor.

Fekete Gábor tiszteletbeli köri felügyelő, gondnok ur köri két jó tanító jutalmazására ezuttal nyolczadszor 30 kor.

Nyárad-Szentmártonban: Özveggy Nagy Jánosné Kereső Judith és özveggy Nagy Józsefné, Nagy Judith urvacsorai alapra száz-száz ko-

ronát 200 kor. Szabó Sándorné Lőrinczi Zsuzsánna urvacsorai kenyeret minden ünnepre 4 kor. Özv. László Jánosné bort karácsonra 2 kor. Fazakas Lajos és neje Tomcsik Mária az 1900. évi tüzvész által a papi telken elhamvasztott épületek újra építésére 291 kor. 63 fill.

Vadadban: Kis F. István és Máné György urasztali kenyeret minden ünnepre, 3 korona.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

— **Benczédi Gergely tanár** nyugalomban. A régi gárda egyre apad, maholnap már egy tanárunk sem lesz olyan, kit maga az egyház nevelt volna, habár csak annyiban, hogy felsőbb tanulmányok végzésére kijelölte kiküldötte és azután alkalmazta. Benczédi Gergely a londoni studensek közül 3-ik volt. Ő kivételesen a természettudományokra készült a londoni egyetemen, de hallgatta a theológiát is. 36 évet működött a kolozsvári főgymnasiumban, mint a természettudományok tanára. Rendkívül tevékeny, ügyszerető, szorgalmas és munkás ember volt. Több éven át igazgató. Mint igazgató kitűnő rendet tudott tartani. A székely ifjaknak lelkes pártfogójuk, az egész ifjúságnak szerető atya volt, gyakran szigorú, de mindig jóakaró. Mint egyházunk körpénztárnoka, jövőben is vezető férfaink között fog helyet foglalni, így hát nem válik meg tőlünk. Óhajtjuk, hogy puritan szelleme sokáig legyen öre egyháza féltett vagyonának!

— **László József** a keresztyúri gymnasiumnak 30 év óta működő derék tanára. váratlanul föllépett betegsége következtében nyugalomba vonult. Az ifjúság atyai gyámolát, állandú gondozóját fogja nélkülözni, mert László kiválóan szerette az ifjúságot. Sok gyenge székely gyermek remegő szívébe öntött bátorságot és önbizalmat. Mindig „gyermekemnek” szólította őket, s mindig támogatni, erősíteni tudta őket. Mint tanárt, lelkes ügyszeretet, kitartás és szorgalom jellemezte. Kartársai s a közönség is szeretettel és bizalommal ragaszkodott hozzá s fájlalni fogja távozását. E fájdalomban egyházának minden tagja osztozott, a mit az E. K. Tanács ki is fejezett. Reméljük, hogy betegsége muló baj s még vissza fog térni a munka mezejére, hol mindig férfiasan megállotta helyét!

— **A kolozsvári főgymnasiumhoz** i helyettes tanárokká az 1902—3. tanévre kinevezte az E. K. Tanács: Márkos Albert, Major Sándor és De-meter Dezső tanárokat.

— **Az unitárius kollegiumban** konviktusi kedvezményes helyekre felvétettek 1902—3. tanévre:

1. A Derzsi János (évi 2000 K.) alapra, évi 200 K. egész kedvezmény élvezetére: Balázs András, Kökösy Mihály papnövendékek, Adorján Jenő VII., Bedő Ferencz V., Gyulai Zoltán V., Kis Béla VI., Molnár Gergely IV, Nagy Lajos II, Tóth István I., Peredi József II. osztályos tanulók.

2. Id. Daniel Gábor, évi 210 K. egész kedvezményes alapra Kiss Elek III. o. tan.

3. Br. Petrichevich—Horváth Kálmán évi 210 K. egész kedvezményes alapra Farczádi Gerő IV. o. tan.

4. Árkosi Benkő Mihály, évi 200 K. alapra Kiss Ernő V. o. t. $\frac{3}{4}$ 150 K. és Darkó János I. oszt. t. $\frac{1}{4}$ 50 K. kedvezményre.

5. A bölöni egyház közsé évi 200 K. alapítványra Kisgyörgy Imre VII. o. tan.

6. Szentiványi Gyula, évi 210 K. a'apra Szentiványi Gyula III. o. tan.

7. Józsan Miklós, évi 210 K. alapra Árkosi Tamás VII. o. t. $\frac{1}{2}$ és Gálfi András papnövendék $\frac{1}{2}$ kedvezményre.

8. Ferencz József és neje, évi 100 K. alapra Raffaj Károly papnövendéket.

9. A konviktusi alapokból: a) egész, egyenként 200 K. kedvezményre: Ürmösi József, Kovács Lajos és dr. György János papnövendéket, György Zsigmond IV. és Máté Árpád I. oszt. tan. együtt 1000 K. kedvezményre;

b) háromnegyed, egyenként 150 K. kedvezményre: Kelemen Sándor, Végh Bénéám, Kovács István papnövendéket. továbbá Gelei Kálmán I., Kovács Imre III., Kocs András IV., László Balázs VII., Vass Béla I., Mátyás Sámuel V., Mátyás Lázár III., Rédiger Zoltán VII., Perédi Sándor 4. el. o. tanulókat együtt 1800 K. kedvezményre;

c) fél, egyenként évi 100 K. kedvezményre: Bartók Géza VII., Balázs Gyula 4. el., Derzsi Károly IV., Fodor Árpád I., Gál Zsigmond VI., Kanyaró Gyula VI., Lőrinczy Zoltán III., Marosi Dénes VI., Márkos Mózes III., Molnár Ákos I., Molnár Kálmán VII., Nagy Pál I., Pethő Kálmán VIII., Péter Aladár III., Rédiger Árpád II. oszt. tanulókat, Gál Miklós, Veres György és V. Nagy Dénes papnövendéket, együtt 1800 K. kedvezményre;

d) egynegyed, évi 50 K. kedvezményre: Halmagyi János és Pap Gyula papnövendéket, továbbá Balázs József IV., Balogh Gábor I., Bartók Endre VI., Bereczky Vilmos IV., Bodoczi Sándor VIII., Ekárt József VIII., Fazakas Miklós VI., Görgényi József VIII., Keresztes Dénes III., Létai Balázs V., Marosi Albert VI., Máthé Albert VI., Módi Mihály II., Szász Károly IV., Mikó Lajos VI., Nagy Károly I., Pap Zsigmond VIII., Pap Béla VI., Pálfi Lajos 4. el., Rédiger Béla I., Sándor Kálmán IV., Sárosi József II., Szathmári Balázs VII., Szász Dénes V., Tóth János II., Vass Pál VI., Vernes József I., Zsigmond Lajos VI., Pálfi Tamás IV., Rázmán Sámuel VII. oszt. tanulókat, együtt 1600 K. kedvezményre.

— Az árkosi népes egyházközség újonnan kinevezett lelkésze, Végh Mihály beköszöntője aug. 17-én volt. Ez ünnepélynek kiváló jelentőséget kölcsönzött az, hogy Ferencz József püspök ur szives volt megjelenni az ünnepélyen. Tömegesen zárandokoltak a háromszéki unitáriusok Árkosra. A főpásztor vasárnap reggel érkezett diszes kísérettel Árkosra, hol a Szentkereszty bárói család vendége volt. A közönség a szép és tágas templomot zsufolásig megtö tötte. Itt volt a háromszéki unitáriusok színe-java; a körü felügyelő gondnok-esperes. a körü papok. A gyülekezet éneklése után Végh Mihály lelkész tartotta meg beköszöntő beszédét, melylyel nemcsak meghatotta, hanem el is ragadta hallgatóit. A beiktatást Lőfi Áron esperes végezte. Majd püspökünk szólalt meg, ki egyikét mondotta apostoli legszebb beszedeinek. Örült a nép az új papnak és örült, hogy hallhatta a főpásztor buzdító és lelkesítő szavait. Ez ünnepély nagy hatással volt a háromszéki összes unitáriusokra. Ünnepély után közebédel, m. lyen részt vettek a püspök, br. Szentkereszty Béla, Szentiványi Miklós alispán is. Az ebédnél szébbnél-szebb pohárköszöntők hangzottak el. S. I.

— Ravában sok köny hullott a távozó Vég Mihály lelkész nyomába. Erdő-Szt.-Györgyről értesítnek, hogy e hűséges lelkipásztor egész falujában egyetlen házat sem került el. A legszegényebb ember kunyhójába is bement és Isten áldását kérte rájuk, a mi igen jól esett a megszorodott és árván maradt híveknek.

Elhunytak: László Sándorné sz. Tomic Gabrielle élete 28:ik évében hosszas szenvedés után elhunyt Zágrábban jul. 28-án. Férje és 2 kis fia

gyászolják. — Dézsi Feruska Dr. Dézsi Ferencz egy éves kis fia elhunyt Ny.-Szeredában aug. 10-én.

— **Gál Gergely**, a dévaványai unitárius l. egyház főgondnoka f. évi aug. hó 21-én hosszas szdnvedés után, 65 éves korában jobblétre szenderült. A megboldogultban szeretett egyházunk egy áldozatkész buzgó tagját vesztette, ki a dévaványai unitár. egyház megalakulásától kezdve annak lelkes fáradozásaiban határt nem ismerő önzetlen példányképe volt.

— **Fülöp Sándor**, a kolozsvári unitárius főiskola 12 éven át volt pedellusa, 1902. évi rugusztus hó 5-én, 51 éves korában meghalt. Kötelességtudó, munkájában pontos és a reábizottakban hív szolga volt. Legyen csendes az ő nyugalma!

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

A Nők Világa sorsjátékára lapunk zártakor érkezett Perczelné Kozma Flora önnagysága kedves leányai adománya: Kozma Flóra egy vánkös, selyemfestés és egy írómappa selyemfestés, Kozma Mártha és Judith terítő, gobelin varrással. Kolozsvárról Nagy Piroska k. a.-tól horgolt mohair kendő.

TARTALOM: Meghívó a Dávid Ferencz Egylet XVII. közgyűlésére. — Bedő Lajos lelkész (1811—1902) Boros György. — Építsünk Sz.-Udvarhelyt tempomot id Daniel Gábor. — Egy pár szó az őszi urvacsora idejéről Rédiger Géza. Németh István. Ujváry László. — A homorodi unitárius zsenge-bucus. Kővári L. — Az én igaz barátom. Simó Lidia. — Alföldi levél. — Irodalom. — Kegyes adakozások maroskörben 1901-ben. — Egyházi és iskolai mozgalmak. — Egyleti élet és munkásság.

Csintalan Gyula

orgona-, zongora- és harmonium-készítő

KOLOZSVÁRT, a városház mellett.

Elvállalok orgona készitést, minden nagyságban, minden kivitelben és stylben, továbbá javítását, átalakitását, kibővitését és hangolását jótállás mellett.

Elvállalok bármilyen nagy zongora javitást, hosszú zongorák rövidde átalakitását, bőrozését és hangolását.

Készitek oltárokat, szószéket és szószék fölébe való koronát, nemkülönbén egész templomi berendezéseket is.

Elvállalom iskolai és szobai harmoniumok javítását és hangolását, ugy helyben, mint vidéken. Vidéki meghívásra pontosan megjelenek. Kérdezősködésekre azonnal válaszolok.

Miért továbbra is becses figyelmébe ajánlom magamat. A t. közönség és egyházak pártfogását kérve,

maradtam tisztelettel

Csintalan Gyula.

Nyomatott Gámán J. örököse könyvnyomdájában Kolozsvárt.

Unitárius Közlöny

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára 2 k. 40 f. (1 frt 20 kr.) Egy szám ára 24 fillér (12 kr.)
Egyleti tagok, 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek. Minden pénz
Gálfí Lőrincz egyll. pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

Kossuth Lajos emléke.

A sárguló, a halál közelségét mutató őszt láttuk nyitott ajtója előtt s mégis szeptember 19-én támadás volt nagy Magyarországon, mindenütt, a hol volt, ki a magyar nevet megérdemli. Kossuth Lajos a nagy nemzeti apostol neve, századik születés napján apotheosisét ülte nagy és fényes diadallal. A magyar nemzeti önérzet megnyilatkozott abban a férfias, komoly és bölcs méltóságban, a mely egy ezeréves, nagy multu nemzetet megillet. A városok és vidékek a nemzeti zászlók özönében usztak, a munkások, a tanulók ünnepet ültek, imádkoztak, Istent dicsőítő hymnusokat énekeltek, magasan szárnyaló ódáiban. Komoly férfiak, mély itélettel s tiszta tudással megvilágított szónoklatokban és történelmi rajzokban méltányolták a nagy idöket és azoknak martyr hösét Kossuth Lajost. Egy nagy, gazdag és becses irodalom született egy hét alatt a Kossuth Lajos neve körül. Az elmúlt 50 év már sokat letisztázott az idö nagy folyóján az örökkévalóság tengerébe, a mi miatt eddig csak homályban láhattunk, most meg szemtöl-szembe.

Ezt az új irodalmat, s azt a sok szép és nagy eseményt, a mely csak Kolozsvárt lejátszódott: visszatükrözni lehetetlen. Kossuth érdemeit, hatását és mai jelentőségét az ünnepnap körül megjelent lapokból olvasóink is bizonyly olvasták. Mi egy pár vonást közlünk arról a bűvös hatásról, a mit ez a tüneményserü szónok és nagy államférfu az északamerikai népre gyakorolt 1851 és 52-ben, mint számüzött.

Kossuth Ámérikában.

Van egy patkó alaku követem. Akkora, mint egy jó magyar csizma sarka. Egy szent ereklye, a szabadság hazájából, Észak-Amérikából. Washington egykori birtokáról, Mount-Vernonból hoztam.

Ott találtam egy óriás tölgy alatt, a porond között. A tölgy Washington György kedvencz pihenője volt. A szilárd fa hatalmas töve mellett, a mérsékelt árnyban, sokszor ült és állott Ámérika szabadságának hőse.

A gyönyörű kert tövében, a tölgyfától 50 meternyire csöndesen terjeng a hatalmas Potomac folyam. Mintha tengerré akarna kiszélesedni, a messziségbe elhajol balkarjával.

A szabadság lelkét semmi sem táplálja oly gazdagon, mint a korlátot nem ismerő viz tüköre. A föl s alá suhanó hajók, dereglyék, csónakok szabadon szeldelik a habokat. Bármily szegény is a víz és a lég utasa, mégis nagyon gazdag, mert a mije van: egészen az övé.

Itt a reménységet hirdető zöld pázsiton a madárdalt hallgatva, vagy amott tovább a szántóvetők munkáját szemlélve, érlelte Washington az ámérikai nemzet függetlensége eszméjét.

A függetlenség meg van, a hőssel nem találkozol többé, s mégis érezed, hogy ő is ott van körülted mindenütt. **Vajjon** csak a magyar ember idegei fogják-e föl, vagy mindenki megérezzi, a ki e helyen jár? En minden lépésre éreztem, hogy bizony az ő szelleme ott leng a nappal délibábjában és az esti szellő lengedezésében. Csakis templomban érezzük azt az ihlettséget, a mit a nemzet eme kertjében érezünk.

Hajó hoz ki Washington városból. A kikötőnél lombos szép erdő fogad. Egy kedves kis csermely ereszkedik le oldalából. Egy csöndesen emelkedő gyalog út visz föl az erdő között. Üde, ép, érintetlen minden. Az első fordulónál egyszerű sirházban, vasrács mögött, Washington és neje márványkoporsói őrizik a drága hamvakat. A honfiui kegyelet virággal árasztotta el a koporsókat és az egész környezetet. Egyszerű, de őszinte minden, mint egy családi sir körül, hol az édes gyermekek hála könnye öntözi az örökzöldet. Fönnebb az épületek, a tetőn a Washington háza, egy emeletes, sok apró, kis szobából álló, kényelmes régi ház. Minden úgy van, minden olyan, a milyen az ő ittlétekor volt és minden a nemzeté, melyet mint közkinccset szabadon nézhet és élvezhet, a kit a kegyelet oda visz.

Egy lelkes honleány indítványára közadakozásból gyűlt ezerekkel megváltották az egész birtokot, berendezték a nem-

zet diszkertjévé és most őrizik. Az előtt a ház előtt, az alatt a tölgy alatt volt ez a kis darab kő, ámérikai utazásom egyik legkedvesebb emléke.

Ide hoztam, mert sehol sem tudnák oly teljesen méltányolni a Washington-emléket, mint itt a Kossuth hazájában, a mely a nemzeti eszmény kultusát tüzte föladataul.

Mily jó lenne, ha minden magyar ember egyszer megláthatná a Washington kertjét és városát. Olyan jelenet ez, mint a tisztító tűzön átvitel lehetett az élő áldozatok korában. Mind az a salak, a melyet a szegénységgel karöltve járó gyámoltalanság az emberre enged rakodni, itt lehullt róla. Látása megélesedik, mert a légkör tiszta és az alakoknak nem az árnyát, hanem a valódi lényét látja.

Nemcsak Mount Vernon, hanem egész Washington város a Washington György dicsőítésére van teremtve. Abban a felséges Capitoliumban, bár egyszerű fönségben, de mindenütt Washingtont látod Mindenki, még hős társai is oly nemes önzetlenséggel emelnek kalapot előtte, mert érzik, hogy a ki magát megalázza, fölmagasztaltatik.

A londoni Trafalgar squaren a crimeai hadjáratot, a párisi Vendome-téren Napoleon hadjáratait dicsőítő óriás oszlopok emelkednek az ellenségtől elfoglalt ágyuk érczéből, de ezeknél jóval inkább hódít a washingtoni 505 láb magas kő-emlék, mert ennek természetes, tiszta kövét a nemzeti kegyelet hozta össze az Egyesült államok szeretetéből.

És ez a szeretet hányszor nagyobb, hányszor szilárdabb, mint ez a köemlék! Ez valóban elhihetetlen még itt is, pedig mi magyarok tudunk lelkesedni. Hej de a mi lelkesedésünk még soha sem korlátlan és nem szabad. Nekem úgy tetszik, hogy a magyar nemzet lelkesedése szárnysegett. Még ha a Szózatot énekeljük is, hangunk cseng, de szárnyunk nem csattog, mint a kalitba zárt pacsirtáé.

Lelkem repes az örömtől, s szivem szorul a fájdalomtól, midőn visszagondolok azokra a fölcsapongó önzetlen megnyilatkozásokra, a melyeket Amerika polgárai a magyar név halatára, minden tartózkodás nélkül tettek. A tisztelettel párosult szeretet műve volt ez, olyan, a melyet sem a vérrokon angol, sem a fajrokon német, sem a köztársasági franczia nem tapasztalt.

Ha magyarázni igyekeztem, arra a gondolatra kellett jönnöm, hogy előttük mindig a szabadságától megfosztott mártyr nemzet mythikus alakja Kossuth Lajos áll. Az eszményi képek megelőzték a hőst, a való tulszárnyalta mind a kettőt. Az Ámérikában járt Kossuth (1851-ben) egy deli szép férfiú. Arczán a

nemes lélek és a magas műveltség, párosulva férfi erélylyel. Ajkáról nem az idegen szó, hanem az anyanyelv cseng az angol fülbe oly remek szónoki formában, oly tökéletes szerkezetben, a melyet még bennszülött sem beszélt soha. Hangja csengő mint az ércz, édes mint a méz, csábító, mint a női mosoly, meggyőző, mint a prófétai kijelentés. Soha ember így még nem beszélt!

És ez a csodás szónok nem uj-Anglia, nem is a nyugat szülöttje, hanem egy kelet-európai nemzet fia: magyar! Keblén a magyar sujtások mint áttörhetlen vért erei, lábán a sarkantyus magyar csizma egy középkori vitéz huszárt juttat eszökbé, meg a magas fejü, széles keretü tollas kalap is, mind ahhoz járulnak, hogy egy igazi vitézt lásson benne mindenki. Lehet-e képzelní remekebb képviselőjét, egy kegyetlenül eltiport vitéz nemzetnek.

Az ifu ámerikaiak szíve fogékony, mint a tavaszi virágszirom, gyulékeny, mint az aratásra készen álló kalász, lelkesedéssel telített, hiszen csak most lett szabaddá ő is, s még ezután kell hogy helyet hódítson a nagy nemzetek concertjében.

És Kossuth, az egykor nemzetpolitikus, most mint világpróféta jósol ennek a még kiforratlan nagyerejü nemzetnek csodás nagy jövődöt. Senki sem ütközött meg azon, ha Kossuth szemrehányással is illette a rabszolgaság fönntartása miatt. Mindenki várta, hogy programot írjon elejökbe.

Boros György.

(Folyt. köv.)

Ima.

Kossuth Lajos születése 100-ik fordulója ünnepén.

Milliók szívéből száll hő ima hozzád, magyarok Istene, mindenható Felség! Széles ez országban nem lehet magyar szív, mely meg ne dobbanjon, mely el ne merüljön e nagy nap emlékéen. Száll az emlék vissza, messze, mult időkbe, — száll az ima hozzád, trónod zsámolyához, szívéünk hő imája! Ezer éves emlék, ezer éves munka, annyi sok szenvedés, annyi sok dicsőség, kegyelmed dolgai, szeretet jelei, feltünneek előttünk, mint a biztató fény, — felgyujtják lelkünket, imát adnak szánkra.

Mélységés nagy volt a szeretet irántunk, s atyai kegyelmed örködött felettünk — mondják az emlékek. — Csillagot tüztél ki, hajdan napkeleten, bölcsek vezéreül ama kis jászoly-

hoz. Tán e szép csillagnak egyik sugára volt ama biztató fény, mely feltűnt felettünk őseink, hadverő magyarok, honfoglaló Árpád és bölcseink előtt, kik mentek a fény után, mentek a bölcső-höz, ígélet helyére, a négy folyó közé, a hármás bércz alá . . . Hisszük, oh hisszük mennyei jó Atyánk, magyarok Istene, Te adtad e földet.

Te adtad e földnek megtartó erőit, a harczedzett karokat, a bölcs férfiaknak belátó szellemét. Így, a mit az egyik megszerzett, megvédett, fejlesztette a más, mind fölebb, mind tovább.

Te vagy mi Istenünk, magyarok Istene.

Te adtad annyi sok, sok ezer szivébe, annyi időközön át, azt a lángszerelmet, mely annak minden, minden dobbanását, minden érzeményét elsőben e honnak, ez édes hazának, oltárára hozá.

S ha voltak csapások, voltak nagy veszélyek, ha magasra csapott a hullám fölöttünk, ha azt is hitték már, haldoklunk, pusztulunk — hiszen volt oly idő — atyai kegyelmed velünk volt akkor is . . . nem hagytad elveszni kiválasztott néped . . .

Te vagy mi Istenünk, magyarok Istene!

Férfiakat adtál, a kiknek homlokát lángcsókkal érintéd, ezzel avatván fel néped bajnokává, vezető lelkévé.

Egy hosszú századot, mely telve van fénynyel, ragyogó napokkal, és a melyhez mégis annyi köny füződik — élünk át e perczben, öröklétü Isten. Épen egy századhoz köt e nagy nap minket, hisz *az* nap fordulóját ünnepli Te néped.

Csillag gyult az égen, fényes ragyogásu, gyermek jött a földre, a kinek homlokát lángcsókkal érintéd.

Kegyelmed dolga volt, bizonyára Isten, hogy a miénk lön e fényes szellemcsillag, mely világolt nekünk, választott népednek oly sok időn által. — Mikor elfödték egünket annyi sok fellegek, s mikor e fellegek száz villámot szórtak, száz veszélyt hoztak ránk, — oh ekkor hogy fénylett ama szép csillagunk, oh ekkor a lángcsók, mit reá leheltél kegyelmes Istenünk, ajakára szállott és gyújtott mindenkit, lázba hozta néped, nem félt a vilámtól, nem félt a dörgéstől — hisz csak a földiek szórták azt mi reánk — nem félt néped közül senki sem azoktól! Oh ekkor hogy fénylett ama szép csillagunk, — édes apánk, Kossuth Lajos.

És fénylik is mindig, hisz te gyujtád nekünk népünknek ura, magyarok Istene!

Te vagy mi Istenünk, áldassék szent neved!

Száll az ima hozzád, szivünk hő imája, felgyultak a lelkek és a gyöngye ajkak kérő szót rebegnek. Oh hallgasd meg Isten!

Ne vond meg kegyelmed, áldó szereteted, soha se népedtől. Terjeszd ki feléje örködő szárnyaid, mint egy védő paizst, mint egy élő sátort. Járjanak angyalid tábort a nép körül. Járjanak előttünk, mint utmutatóink a te csillagaid, a miket felgyujtasz olykor a nép egén, hogy lássuk az irányt, hogy lássuk az utat, merre kelljen menjünk. Oh áldd meg e földnek, ez édes hazának minden egyes rögét, áldd meg, hogy teremjen, áldd, hogy gyümölcsözzék — hiszen hullottrá már oh anyyi, de anyyi tápláló véreső.

Tápláld a szivekben honszeretet lángját, hogy csapjon fel magasra, égessen el minden nemtelen érzelmet, hogy lehessünk méltó unokái mi is dicső elődinknek! . . . Őrizd meg abban e nagy nap emlékét, ragyogtasd előttünk minden fordulóján teljes dicsőségben azt a lángszellemet, kinek ragyogása fényességgel tölt el, ki a mi csillagunk, ki a mi apánk volt.

Szálljon e nép közé bátorító lelked, a te nagy kegyelmed szálljon le közénk is.

Te vagy mi Istenünk, magyarok Istene, hozzád küldjük imánk, oh hallgasd meg, kérünk Ámen.

Kolozsvárt, 1902. szept. 19.

Gál Miklós, IV. papnöv.

Építsünk Székely-Udvarhelyt templomot.

Ezt a jeligét a mi apostoli lelkülettel megáldott főgondnokunk adta ki. A viszonyok alapos ismeretéből, s mély vallásos érzelemből származó igaz szavak ezek. Megérdemlik, hogy visszhangra találjanak mindenütt, a hol szent vallásunk igazságaiért lelkesül a kebel. Mint midőn a szabadság szent nevében talpra áll egy nemzet, hogy istenadta jogait kivívja és megvédelmezze: úgy sorakoztasson az a lelkes hangu fölhívás minket is közös munkálkodásra mindaddig, a míg azt teljesen megvalósítva látjuk. Itt nem egy egyházközség érdekéről van szó, melynek létszáma átlagosan az 500-at meghaladja ugyan;

de folyton változik a személyekben. Itt arról van szó, hogy azokat a hitfeleinket, kik Udvarhelymegyéből mind nagyobb számban özönlének be a székvárosba, egyházunknak megtartsuk. Arról van szó, hogy az a 80–100 unitárius tanuló, a mennyi évenként szokott lenni Udvarhelyt, láthasson unitárius templomot, járhasson abba imádkozni s idejében vegye magába az egyházas és vallásos szellemet. Arról van szó, hogy együttes munkával s közös akarattal építsünk egy erős védbástyát az unitarizmusnak Sz.-Udvarhelyt, A tervet Pákei Lajos építész-mérnök afa készítette. Ez elég biztosíték arra, hogy az megvalósulás esetén is, minden szemet, szívet és lelket teljes mértékben ki fog elégiteni.

De miért is hangoztatom én itt a buzditás igéit? Azok a legilletékesebb helyről a legszebb formában hangzottak el e lap hasábjain. Hiszem, hogy azoknak elolvasása után mindenki, a ki szent vallásunk erősödését óhajtja s egyházunk fejlődését szíven hordozza, a lelkesedéstől elragadtatva kérdezte: „Mit cselekedjünk atyámfiai, férfiak?“ Mihez fogjunk, milyen eszközökkel munkálkodjunk, hogy azt a templomot az unitarizmus dicsőségére megépíthessük? Indítsunk az egész vonalon minden irányban társadalmi mozgalmat. A kinek kis köre van, az szűk körben, a kinek nagyobb, az szélesebb körben. Apró szemcsékből áll a hatalmas szikla, mely büszkén daczol a tomboló viharral. A Dávid Ferencz Egylet is tegye magáévá az ügyet s mozgassa meg ilyen irányban fiókjait. Ha egyesítjük legjobb erőinket, siker koronázza munkánkat. Ha hitünk elődei a falvakat diplomokkal tudták ékesíteni, nekünk is ki kell vennünk részünket e nemes munkából. Városi gyülekezeteink nyujtsák ma felénk kezeiket. Kezdjük el Udvarhely fölségállítását s aztán folytassuk a többit. Minden községben és városban, hol unitáriusok laknak, a közelebbi tél folyamán rendezzünk felolvasásokat, koncerteket, multságokat a Sz. Udvarhelyt építendő templom javára. Kettős nyereségünk lesz. Anyagi és erkölcsi. Magunknak pedig megszerezük azt az édes tudatot, hogy a kor szavát meghallottuk, az idők jeleit megértettük s szent vallásunk fejlődéséhez mi is hozzájárultunk. Bizonyára egyházunk is a rendelkezése alatt álló minden lehető eszközzel támogatására jön ezen járni tanuló, reményteljes gyermekének, hogy annak jövőendő boldogságát biztosítsa.

Föl hát hitemnek rokonai! sorakozzunk a főgondnokunk által kibontott lobogó alá! Senki ki ne maradjon e nemes munkából. „Szégyen reá, ki lomhán vesztegel, dicsőség arra, a ki dolgozik.“ Isten s a jó szerencse legyen velünk!

Vári Albert.

Sándor János barátomhoz.*

Lelkemben élsz barátom,
Szívembe zártalak,
Jóságod híven őrzöm,
A míg csak meghalok.
Koszoruzott nevednek
Dicsfénye fennragyog,
Tisztelve vagy közöttünk,
Mint a többi *„nagyok”*, . . .
Munkád, a melyet *irtál*,
Munkád, mit *végezél*:
A hirnek templomában
Örökké él, beszél.

Szabéd, 1902.

S a kiket felneveltél,
Hálásan áldanak,
Hogy az egék két kézzel
Téged megáldjanak.
Lelkemben élsz barátom,
Szívembe zártalak,
Jóságod híven őrzöm,
A míg csak meghalok.
Fellelem, becsület voltál
Ifjan és öregem:
Harmincz éves pályádon
Köszöntlek öregem!

Rédiger Géza.

Néhány szó a fogarasi unitáriusok megmentéséhez.

Napjainkban folyt le a székelykérdés megoldását tárgyaló székelykongresszus, a melyen a székelység érdekében sok üdvös határozatot hoztak, így többek között tárgyalattott a székely kivándorlás, de kivándorlók alatt csak azok értettek, a kik vándorbottal a kezükben hazánk határait átlépték.

A székely kivándorlásnak van egy másik utiránya is, de mivel a megtelepülési hely hazánk határain belőli esik, az ilyen települőket nem tekintik kivándorlóknak; ezen megtelepülési hely Fogarasvármegye területe.

Fogaraszvármegyének, az Olt mentén fekvő csaknem minden községében van a m. kir. kincstárnak kisebb-nagyobb föld-birtoka, a melyet a m. kir. kincstár házilag munkáltat meg. A szomszédos székely vármegyékből nagyon sok székely család vándorol ezen birtokokra munkásnak és cselédnek, a kik oda-haza kenyerüket nem tudták megkeresni, s mivel a székely ügyesebb munkás, mint a Fogaraszvármegyét lakó románság, szívesen alkalmazza őket, s így nagyon sokan, szorgalmas és becsületes munkával nemcsak a mindennapit keresik meg, hanem ezen felül még egy-egy kis házikót is szereznek, s a kincstári birtokok közelébe eső községekben letelepülnek.

Az ily letelepültek ők maguk csak ruházatukat cserélik fel a román ruházattal, de már gyermekeiket a kényszer isko-

* 30 éves tanári, 25 éves igazgatói működése alkalmából S. J. arcz-képét és életrajzát lásd U. K. f. évi 8-ik számában. Szerk.

láztatás folytán a román felekezeti iskolákba kénytelenek járni, ha még odahaza a gyermekek beszélnek is magyarul, már vagy a gör. keleti, vagy gör. kath. vallásban neveltetvén, a magyarságra nézve elvesznek.

A Fogarasvármegye területére kivándorlók között nagyon sokan vannak unitáriusok is és pedig évről évre mind többen, úgy hogy az 1891. évi népszámlálásakor csak Fogaras községében 98 unitárius találtatott, de az 1901. évi népszámlálásakor Fogaras községében már 205 unitárius volt, s hogy a jelen évben ezek száma mennyire emelkedhetett, bizonyítja azon körülmény, hogy a pünkössti templomozásunk alkalmával 114 unitárius élt urvacsorával. A Fogaras vidékén jelenleg tartozkodó unitáriusok száma legkevesebb 500-ra tehető.

A fogarasi területre a székely kivándorlás a 70-es években kezdődött s ugyanezen időben létesült a fogarasi unitárius leány egyház, a melynek létesítésével néhány hitbuzgó afia igyekezett legalább a Fogaras községében letelepedő unitáriusokat összegyűjteni, egyházunknak és a magyarságnak megtartani. A fogarasi unitárius leányegyház létezéséről azonban nagyon kevesen birtak, még ide települt hiveink közül is, tudomással, a mit bizonyít azon körülmény, hogy Fogarastól alig egy óra járásnyira egyik községben, hivatalos működésem közben, találtam egy unitárius férfit, a ki ezelőtt 10—15 évvel települt oda, s a kit viselete után románnak tartva, románul szólítottam meg, de ő magyarul felelve, elbeszélte, hogy ő székely és unitárius, de arról, hogy Fogarason unitárius templomozás is szokott tartatni, tudomása nem volt. Bizonyára, ha van az unitáriusoknak egy kis tornyos templomuk Fogarason, ez az ember is, valamint még sok társa, ha nem másként, de kíváncsiságból tudakozódik, hogy az miféle templom, és így reánk talál és meg lesz mentve egyháza útján a magyarságnak; mert miként a világító torony az eltévedt hajósokat: úgy a templom tornya az eltévelyedett lelkeket az övéihez vezérli.

Látva, hogy unitárius székely testvéreink mind tömegebben vándorolnak és települnek le ezen vidéken, érezve egyházunk és a magyar nemzet iránti kötelességünket, tétlenül nem nézhettük, hogy testvéreink hazánk területén belől eltévelyedjenek. Azon reményben, hogy unitárius testvéreink és a magyar társadalom segítségünkre lesznek, elhatároztuk, hogy egy szerény és egyszerű kis templomot építsünk, de mivel magunk szegények és gyengék vagyunk, tervünket nem vihetjük keresztül, első sorban is felhívást küldöttünk szét egyházunk előljáró és vagyonosabb tagjaihoz, hogy ők a mi filléreink mellé adakozván, célunkat előmozdítsák.

Tudom, hogy egyházunk tagjai áldozatkészsége nagyon igénybe van véve, de arra gondolni sem mertem, hogy akad egyházunkban olyan ember, a ki ezen céltól a fillérjeit ridegen megtagadná, a ki ezt teszi, megtagadja vallását és magyarságát. Különbön reméljük, hogy felhívásunk nem lesz pusztában elhangzó kiáltás, akadni fognak sokan, a kik nem fogják engedni, hogy a fogarasmegyei románság közé letelepült unitáriusok úgy az egyházra, mint a magyarságra nézve elveszenek, hanem ezen nehéz munkánkban nekünk segítségünkre sietnek.

Ezekben igyekeztem megismertetni, legalább nagyjából, a fogarasi unitáriusok sorsát, s gondolom, minden unitárius és magyar ember belátja, hogy a fogarasi unitárius leányegyház fejlesztése nagyon fontos egyházi és nemzeti ügy s ennek érdekében nem fogja a fáradságot és áldozatot kimélni.

Felkérem tehát mindazokat, a kik filléreikkel az anyanyájtól elszéledezett, s még egyesíthető, ezen nyáj megmentésére akarnak sietni, kegyes adományaikat küldjék a fogarasi leányegyház gondnokságához. Az adakozások az „Unitárius Közlöny“-ben nyugtáztatni fognak.

Fogaras, 1902. évi szeptember hó 12-én.

Bedő Ferencz.

József Mihály 40 éves tanítói jubileumára.

Édes Bátyám! most, a midőn
Egy nagy utat megfutott,
S míg sietett a cél felé,
Lelke annyit aggódott:
Álljon meg és nézzen vissza
Hátrahagyott útjára,
Negyven éves tanítói,
Apostoli multjára.

Visszanézővén, egy sohajban
Kérdezhetné: szép napok,
Olyan hamar, lepke módra
Miert, hogy elhagyttatok?
Ha kérdi is, nem zokszó ez,
Sorsa ellen nincs panasz,
Hiszen tudjuk, hogy e létben
Nem örökös a tavasz.

Igen-igen, nézzen vissza
S fogja össze két kezét
És áldja a megtartásért
A magyarok Istenét.
S ha van oka áldni Istent,
Vajjon nekünk nincsen-e?
Nekünk, kiknek szárnyat adott,
Hogy repüljünk el vele!

Elrepültünk egyik erre,
A másik meg amarra,
Magot vetni a jó földbe,
Kősziklára, ugarra.
Fényt, világot árasztani,
Éleszteni a tüzet.
Gyomot tépni a kebelből
És mivelni a szivet.

Mert ez a mi hivatásunk:
Nevelni és tanítani,
Életünket, mint a gyertya,
Másokért elemészt'ni.
S a jutalom? Judási csók,
Golgotha és fakereszt,
Tanítónak lenni máskép
S üdvözülni nem lehet.

Elrepültünk s visszazálltunk,
Oh mert nagy a szeretet,
Mely e ritka ünnepségre
Minket ide vezetett.
Ide jöttünk, hogy mondjuk el,
Mit szivünkben érezünk,
És mi hisszük, hogy meghallgat
Minket a mi Istenünk!

Hallgassd meg hát igaz Isten,
A mit ajkunk elrebeg.
Addj szolgáltnak hitésével
Hosszú s boldog életet,
Áldd meg őket gyermekikben,
Áldd meg őket künn és benn,
Áldd meg őket jobb kezeddel,
Áldd meg őket jó Isten!

Éltesd őket, hogy hívhassák
Majd ide az új papot,*
Éltesd őket, hogy tartsanak
Egy aranyos kézfogót,
Egy aranyos lakodalmat,
Melyben magas kedv legyen,
Nálad nincsen lehetlenség,
Oh hallgass meg Istenem!

József János.

Az őszi hálaünnep kérdéséhez.**

Az urvacsoravétel napjai az esztendő, bár nem tagolják szabályosan egyenlő terjedelmű darabokra, mégis a mai beosztásnál semmi esetre sem lenne előnyösebb a szentmihálynap i urvacsora idejét még későbbre tenni, mert akkor a pünköszt i urvacsoravétel és őszi hálaünnep között 5—6 hónap esnék. Ellenben decz. 25-ig legjobb esetben is csak 40 nap, s alkalmat adna arra, hogy hiveink közül némelyek vagy az őszi, vagy a karácsoni urvacsorát éppen az időköz csekély volta miatt könnyebben mellőzhessék. Igaz, hogy a betakarodás szeptember végével még nem teljes, de a szántóvető legfontosabb munkáját, az aratást és a gabona behordását elvégezte, sőt ha az idő alkalmas, a jövő évnek kenyere is ott van a barázdában. A szentmihálynap i hálaünnep tehát nagyon megfelel a mi viszonyainknak.

De nézzük más oldalról a dolgot. Az őszi hálaünnep örömapunk, november 15. pedig nagypéntekünk. Előbbi a hála és remény, utóbbi a kegyelet napja, melyen gyászszal vonjuk be a szószéket. Hogy mily nehéz lenne egyszerre mind a kettőnek eleget tenni, azt a gyakorlat mutatná meg. Nézetem szerint a

* Végh Mihály most távozott. Ravában a lelkeszi állás üres.

** E kérdésre terjedelmes feleletet küldött Faluvégi Áron ur Budapestről, hozzá szól Kelemen György lelkesz úr. E két véleményt később fogjuk közölni.
Szerk.

hálalünnep mostani ideje a legnagyobb körültekintéssel és a leghelyesebben van megállítva s gyakorolva. Az a körülmény, hogy az év minden terményét még nem takarítottuk be, nem gátol minket ünnepszentelésünkben, a mit az indítványozó lelkész ur kifejezett.

Van azonban egy másik czélja az indítványnak: Dávid Ferencz halála évfordulójának megünneplése. Ezt a kérdést az előbbtől egészen függetlenül meg lehet oldani. Tény az, hogy népünk keveset tud Dávid F.-ről, de a mulasztást helyrehozhatnók oly módon, ha a nagy apostol halála napját ünneppé tennök. Hadd legyen nekünk is egy *pirosbetűs* ünnepnapunk vértanunk emlékére. Essék november 15.-e bármelyik napjára a hétnek, a harangok hívó szózatára a nép bizonyára szent örömmel tódul az Úr tornáczába, hogy az emlékezet lángjánál hitének fáklyáját meggyujtsa s a mult szenvedéseiből új erőt és kitartást merítse a jövőre nézve. Ahhoz pedig, hogy ezen — már nem új — óhajítás teljesüljön, egyh. Főhatóságunk intézkedése szükséges.

Csak így érhetjük el, hogy egyházunk minden tagja ismerni fogja Dávid Ferencz nevét, életét, szent vallásunknak küzdelemmel teljes történetét. S hogy *ebben az értelemben* tétesék lépés az illetékes helyen, szivemből óhajtom.

Kézdivásárhely, aug. 5.

Antónia Mihály, papnövendék.

Előfizetési felhívás.

Néhai Győrfi Ferencz, szentmihályi lelkész hagyatékában több százra menő egyh. beszéd találtatott. A beszédek oly szépek, oly lélekemelőek, hogy bűn lenne közre ne adni. Elhatározta ez okból a kereszturkőri unitárius lelkész kör, hogy néhai kedves kartársunk lelke virágaiból egy bokrétát készít és egyelőre abból egy kötetet — úgy 18—20 íven — sajtó alá rendez. *Egy kötet ára 3 kor. lenne.*

A virágok barátjának kínáljuk lelkivirágait. Kérem ez okból lelkész és tanítótársainkat és az Unitárius Közlöny nagyérdemü olvasóit: tegyék lehetővé, hogy minél több lelket ajánlékozhasunk meg boldog emlékü kartársunk szép művével.

Az előfizetők nevét alólirott jegyzi. Eddig egyszáz jelentkező van. Nem elég. Reménnyel eltelve várom a további jelentkezőket.

Szent-Mihályon, Udvarhelym. 1902. szept. hó

Deák Miklós, unitárius lelkész.

Irodalom.

Uj folyóirat. „Hibbert Journal“ lesz a neve egy nagyszabású folyóiratnak, melyet a dr. Martineau életrajzírója Jacks P. L. úr fog szerkeszteni. Távolról sem lesz felekezeti, hanem egyetemes, mindenben igazságra törekedő. A különböző véleményeket készséggel fogadja. Tárgyai: *Vallás*, theologia, philosophia. Figyelembe vesz minden vallásos eszmét, mely Istenről, a világegyetemről és a lélekről szól. A theologia köréből a hittani rendszerek, credók, szertartások, költészet, zene és művészet, s az ezekre vonatkozó kritika helyet fog találni benne. A philosophiai spekulációkat nemcsak tárgyalni, hanem bírálni is fogja, főleg ha azok a vallásra vonatkoznak. Angolul tudó papjaink kiváló hasznát veendik. Ára egész évre 10 shilling (12 korona). *Czim*: Williams & Norgate, 14 Henrietta Street, Covent Garden, London, W. C.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

— **Benczédi Gergely bucsuja** Harminczhat évi tanárkodás után megválnak Benczédi Gergely az iskolától, melyet szeretett, melyért dolgozott, melyért ereje, munkássága, tudása legavát áldozta. Tanítványaitól elbucsozott még a mult iskolai év végén, tanártársaitól most bucsuzott el a f hó 15-én tartott igazgatósági ülésen. Megható jelenet volt, midőn a bucsu áldó szavaival kívánt erőt, egészséget tanártársainak, kik mindnyájan tisztelettel és szeretettel ragaszkodtak hozzá. Az igazgatóságnak az volt a terve, hogy ünnepies alkalommal, ünnepi módon vegyen bucsut az érdemes professzortól. Ki is fejezte ezt dr. Gál Kelemen igazg. Benczédi bucsu szavaira mondott válaszában, melyben annak a mély fájdalomnak adott kifejezést, mely mindenkit eltölt akkor, midőn Benczédi megválnak az intézettől. Egy igazi férfi lelke tükröződött vissza Benczédi szavaiban, melyekkel az ünnepies bucsuzást elhárította magáról. „Ami az ünnepies bucsuzást illeti, kijelentem, hogy semmiféle ünnepies bucsuzásban részt nem veszek. Én itt, egymás között barátilag nyújtott kézfogást egy millió nyilvános kukulatoriumnál többre becsülök. Itt érzem a szívek megnyilatkozását . . . Kérem szépen, méltóztassék ezt a mostani pillanatot, ezt az alkalkalmat úgy venni, hogy én az iskolában tanítványaimtól elbucsuztam, most bucsuzom önöktől, tanártársaimtól . . . Az ily kis embernek nincs miért ünnepelnie, mert érdeme nincs, csak kötelessége. A kötelességet teljesítettem, tehát érdemet nem szereztem. Nincs tehát helye az ünnepeltetésnek.“ Hiába is igyekezett az igazgatóság minden egyes tagja rávenni, Benczédi kitért a nyilvános ünnepeltetés elől. De azt nem tilthatta meg, hogy ott nyomban meg ne halgassa azokat a szívbelől jövő szavakat, melyekkel dr. Boros György, mint a fiatalabb tanárok atyai vezetőjétől, Kovács János a jó barátától, Gálfi Lőrincz, volt tanítványai nevében, a tanuló ifjuság szerető atyjától bucsuzott el tőle. Szinte könnyekig megindították a tisztelet és szeretetnek e nyilvánulási, melyek bizonyára szép emlékként kísérik a jól megszolgált, jól kiérdemelt nyugalomba. A megható jelenet hatása alatt az igazgatóság félbe hagyta az napi tanácskozását.

— **Papnevelő intézetünkben** a hallgatók száma elérte a 20 at. A mi viszonyainkhoz mérten olyan szám, a mely biztosítja a papi állomások successiv betöltését. Az új évre 7-en léptek be. Mindenik jóra való és szép jövőt ígérő ifju.

— **A lelkész kör közgyűlése**, mely Székely-Kereszturra volt tervezve, de közbe jött akadályok miatt elmaradt, október 25 én fog megtartatni. Kezdeté d. e. 9 órakor a collegium disztermében lesz a főt. püspök ur elnöklete alatt. Tárgysorozat: Elnöki megnyitó Főt. Ferencz József püspök urtól. Miről és hogy prédikáljunk? Felolvasás tartja: Dr. Boros György. Helyzetünk a mai telekezeti viszonyok között. Vári Albert lelkésztől. Teendők a nyári tanítás körül. Végh Mihály lelkésztől. Mindenik előadást megbeszélés fogja követni Az értekezletnek tagja minden lelkész és lelkész jelölt

— **A brassói unitárius leányegyház** temploma javára szombaton, f. évi október 4-én tánczszal egybekötött jótékonycélú estélyt tart. Az estély kezdete 8 órakor. Belépti díj: személyjegy 1 kor., családijegy 2 kor. 40 fill. Műsor: 1. Megnyitó Vaska Béla lelkésztől. 2. Felolvasást tart özv. Dömjén Zoltánné urnő. 3. Ének-szólót előad Bende Elfrid kisasszony, zongorán kíséri Jaschik Gyula ur. 5. szaval Vaska Ilona k. a. 6. Énekel Bernhardt Dezső ur.

A székely-kereszturi gymnasium VI-ik osztálya ügye egy lépést közeledett a megvalósuláshoz. Szept. 29-én Kolozsvárt, a püspök ur elnöklete alatt egy bizottság tárgyalta és kimondta, hogy a régi épület utcai része fölhasználásával az igazgatói telken kereshetők az új tanári lakásig tanhelységek építendők az I—VI. osztály számára.

— **A szentháromsági unitárius új templomnak** július 13-án történt felszentelése alkalmával, a templom belső felszerelésére. díszítésére adakoztak: Egy bordó plüs, aranyos rojttal szegélyezett szószéktakaró költségére a hívek 40 kor. és egy fehér len urasztali abroszra 8 kor. Özv. Nagy Lázárné Ádám Teréz urasszony Bedéből, egy fehér, ibolyahimzetű urasztali kenyer- és kehelytakarót 7 kor. Szénási Ferenczné Cseh Mari urasszony Dézsről, egy szép terítőt az urasztalára 12 kor. Péterfi Zsigmond, kir. tan., nyugalmazott vasuti igazgató ur Kolozsvárról egy szép mivű ezüst serleget urasztali pohárnak 108 kor. Pap Sándor lelkész és neje Cseh Juliánna egy vastagon ezüstözött alpakka urvacsorai kenyértartó tálat, 14 kor. Legyen kedves az Úr előtt ezen adakozás! Fogadják egyházam hálás köszönetét a nagybecsű és maradandó emlékekért. Szentháromságon, 1902. július hó. P a p S á n d o r, unitárius pap.

Fogaras is fölemeli kérés szavát az áldozatra kész szívű emberekhez, mivel templomot akar építeni. A kibocsátott felhívást Tibáld Mihály és Bedő Ferencz köri gondnokok, Kiss Aladár beszolgáló lelkész, Szentpáli Gyula v. főjegyző, az egyház s. gondnoka, Ürmössy János s. telekkönyvvezető, az egyhk. jegyzője irták alá. Most valóban sok alkalom kínálkozik az áldozni óhajtó embereknek!

— **Az oláh határszélen:** Sinjában, Azugában, Bustinban sok székely munkás van, kiknek gyermekök az isko a, ők magok a templom hiánya miatt pusztulóban vannak. Ugy lehetne segíteni rajtuk, ha az állam a predeali iskolát templomi használatra átengedné és ha ott a tanulóknak internatus vagyis lakás és éltetés biztosítottatnék. Az ügyben Zsigmond Károly hosszafalusi ev. ref. lelkész fáradozik. Minthogy több unitárius hívünk van érdekelve a brassói lelkész és a háromszéki esperes urak figyelmét felhívjuk ez ügyre.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

A Dávid Ferencz Egylet közgyűlése október 25-én d. u. 3 órakor nyílik meg. Imát mond Németh István toroczkai lelkész, elnöki megnyitót Báró Petricevich Horváth Kálmán elnök, titkári és pénztárnoki jelentések után választás, irodalmi pályázat kihirdetése és indítványok lesznek. A papnövendékek énekkara énekel Iszlai Márton vezetése alatt.

A Dávid Ferencz Egylet estélye a közgyűlés napján rendkívül érdekes fog lenni. Rövid concert előzi meg, melyen Iszlai Márton ur vezetése alatt két ének lesz, azonkívül Rédiger Géza költeménye. A kis concert központja Perczelné Kozma Flóra urnó felolvasása a Magyar nőkhöz. Ezt fogja követni a Nők Világa sorsjátéka és egy kis házias mulatság. Ez Estélyre belépő-díj 2 korona. Családok harmadik és következő tagjainak és tanulóknak 1—1 kor. Az Estélyre meghívókat bocsát ki az Egylet.

Az egyleti tagokhoz. Sokszor megújított kérésünket újból, s most már ebben az egyleti évben utolszor ismétéljük. A pénztárunknak minden forintra égető szüksége van. E sorok átolvasása után szíveskedjék minden tag, a ki a f. évben nem fizetett, 2 koronát küldjön be azonnal, hogy még a közgyűlés előtt beérkezzék.

A Dávid Ferencz Egylet konfirmációi emlékkönyve elszámolására tisztelettel kéri az érdekelteket a titkár.

A budapesti Dávid Ferencz-Egylet tisztikara: Tiszteleti elnökök: id. Daniel Gábor, Dr. Bedő Albert, Odeschalchi Arthur herczeg, Sebess Pál, Dr. Székely Ferencz Dr. Boros György Elnökök: Ürmössy Miklós. Alelnökök: Perczel Ferenczné, Kozma Gyula. Titkárok: Buzogány Ágnes, Józán Miklós, ki ellenőr is. Pénztárnok: Dimény Mózes. Választmányi tagok: Buzogány Anna, Faluvégi Áronné, Gömöry Károlyné, Józán Miklósné, Dr. Korchmáros Kálmánné, Máray Lajosné, Pessi Jánosné, Polgár Lipótné, Dr. Székely Ferenczné, Török Kálmánné, Dr. Ürmössy Gyuláné Wendler Irma, Bellovics Imre, Borbély Sándor, Botár János, Dr. Chester Ferencz, M. Farkas Sándor, Dr. Hajós Béla, Dr. Hatala Péter, Márai Lajos, Dr. Máté Sándor, Nagy Miklós, Perczel Ferencz, Somlyai Gyula, Ujvári László, Dr. Ürmössy Gyula.

Az egylet pénztárába f. é. június 24-től szeptember 25-ig rendes tagsági díjat fizettek: Zsigmond Ferencz Sinfalva 902-re, Bencze Sándor Virágosvölgy 1897—1902-re, Puchmann József Szigetvár, Nagy Lajos Segesvár, Nagy Gergely Nagy-Károly 902-re, Gegesi Sámuelné Torda 901-re, Csiky Viktor: Tana Lujza T.-Szent-György 1898—99-re, Barabás Dénes B.-Gyula, Dregály Gusztika Budapest, Demeter Károly Teke, Szuhay János M.-lye 902-re. Kolozsvárról: Mikó Imre, Mikó Imréné, Mina János, Lakatos Ferencz, Vécsei Sámuel, Farkas Vilmos, Gyulai Árpád, Mózes András, Váradi Aurél, Puskás Lajosné, Adamek János, Frankis István, Inczei Tamás, Móricz Márton, Arkosi Lajos, Finta József, Pálfi Márton, Csifó Salamon, Kozma Ferencz, Spiegler Viktor, Spira Imre, Müller Menyhért, László Mihály 902-re, Váradi Károlyné, Pál István 901-re, Veress Vimos 903-ra

Előfizetési díjat fizettek: Orbók Lajos Héjasfalva, Özv Sándor Istvánné N.-Enyed, Gámán Dezső Kolozsvár 902-re, Dr. Hankó Domokos M.-Szombat 901—902-re, Ürmössy Kálmán Kőrömczbánya, özv. Nagy Józsefné Farkasmező, Puchmann József Szigetvár 902-re. Unitárius gymnasium Sz.-Keresztur, Székely János Kolozsvár, Veress József Déva, Péterfi Lajos Páncsova, Sikó Áron Lippa, Deák József Sarkad 902-re.

Az aranyos-tordaköri fiók-egylet pénztárába fizettek: Derzsi Kálmán Algyógy, Gál Lajos Kövend, Bárdocz László Torda 902-re.

A maroskői fiók-egylet pénztárába fizettek: Marosi Lajos Vadad 900—901-re, Nagy Miklós Tompa 900—902-re, Gál Károlyné Sz.-Gericze, Csongvay Lajos M.-Vásárhely, Schuller József M.-Vásárhely, Kelemen Albert M.-Vásárhely, Iierszényi Bálintné M.-Vásárhely, Kárászeg Árpád M.-Vásárhely, Mikó Árpádné M.-Vásárhely, Esztegar Berta M.-Vásárhely 902-re.

A háromszékkői fiók-egylet pénztárába fizettek: Barabás Ferencz Árkos, Kisgyörgy Tamás Bölön, Bölöni Vilmos S.-Köröspatak 901-re, Pál Sándor S.-Szt.-György 899—901-re, Szentiványi Miklós S.-Szt.-György, Utó Benjáminné S.-Szt.-György 901—992-re, Lőfi Áron Bölön, Szabó György Árkos 902-re.

Adományoztak az egylet céljaira: Boér Gergely úr Kolozsvár 20 kor., özv. Raffaj Károlyné 10 kor., Dregály Gyula Budapest 2 kor. A „Nők Világa“ céljaira: Barabás Dénes B.-Gyula 1 kor., Deák József Sarkad 60 fill., Geréb Zsuzsa és Geréb Ágnes Alsó-Boldogasszonyfalva 2—2 kor., Szász Ferencz Siménfalva, Török Ferencz Csekefalva 1—1 kor. Fogadják az egylet köszönetét.

Kolozsvárt, 1902. szept. 25-én.

Gálfi Lőrincz pénztárnok.

TARTALOM: Kossuth Lajos emléke. Boros György. — Ima. Kossuth Lajos születése 100-k évfordulója ünnepen Gál Miklós. — Építsünk Székely-Udvarhelyt templomot. Vári Albert. — Sándor János barátomhoz. (Költemény.) Rédiger Géza. — Nehány szó az unitáriusok megmentéséhez. Bedő Ferencz. — József Mihály 40 éves tanítói jubileumára. (Költemény). József János. — Az őszi hála ünnep kérdéséhez. Antónia Mihály. — Előfizetési felhívás. — Irodalom. — Egyházi és iskolai mozgalmak. — Egyleti élet és munkásság.

Csintalan Gyula

orgona-, zongora- és harmonium-készítő

KOLOZSVÁRT, a városház mellett.

Elvállalok orgona készítést, minden nagyságban, minden kivitelben és stylben, továbbá javítását, átalakítását, kibővítését és hangolását jótállás mellett.

Elvállalok bármilyen nagy zongora javítást, hosszú zongorák rövidde átalakítását, bőrozését és hangolását.

Készítek oltárokat, szószéket és szószék fölébe való koronát, nemkülönbén egész templomi berendezéseket is.

Elvállalom iskolai és szobai harmoniumok javítását és hangolását, úgy helyben, mint vidéken. Vidéki meghívásra pontosan megjelenek. Kérdézősködésekre azonnal válaszolok.

Miért továbbra is becses figyelmebe ajánlom magamat. A t. közönség és egyházak pártfogását kérve,

maradtam tisztelettel

Csintalan Gyula.

Nyomatott Gámán J. örököse könyvnyomdájában Kolozsvárt.

Unitárius Közlöny

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára 2 k. 40 f. (1 frt 20 kr.) Egy szám ára 24 fillér (12 kr.)
Egyleti tagok, 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek. Minden pénz
Gálfí Lőrincz egyll. pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

Mátyás király szobra Kolozsvárt.

Kolozsvár hajdan fejedelmi város volt, ezután királyi város lesz. A legnagyobb magyar király városa.

Mátyás az igazságos megjelent Kolozsvár falai között. Mint fenix egy nap alatt, mesés erőben, nagyságban és dicső-

ségben egyszerre kisarjadzott a földből, a város főteréből és most ott uralkodik erővel és hatalommal.

A nagy magyar király hatalmas ménen ül. Sok, nagy és mindig diadalmas hadjáratai egyikéről, bizannyal a legnagyobb-ról, megérkezett Hunyadvárába. Fölvágtat a várfokra, a legmagasabbra, honnan körültekint a sikmezőn, nemcsak: az egész hazán és teljesen nyugodt méltósággal szemléli mily dicsó, mily gazdag, mily fényes, mily hatalmas, mily óriás az ő országa, a mi magyar hazánk.

Fején a dicsőség koszoruja aranyban tündöklik. A koszoru egyes leveleiről szétárad a fénysugár mindenhová e hazában, hol csak magyar lakik és hazafi. Mert a Mátyás nagysága abban is páratlan és tökéletes volt, hogy mindenét a magyar nemzetének, a mi dicső őseinknek s abban is legkivált a földet művelő magyar népnek tulajdonította. „A mese szerint Kolozsvárt áruháiban járván, a szegény emberekkel együtt ő is ingyen vágta a biró fáját, de megis büntette a birót, mikor mint valóságos király jelent meg előtte Fényes lakoma után a szállóskertbe vezette a nagyurakat, kezökbe nyomta a szegény munkások kapáit s egy sorban dolgozott velök. A mikor aztán halálra fáradtak, intette, hogy becsüljék meg a szegény ember verejtékes munkáját.“

A mint a várfokon szemlélődik Mátyás király, megjelenik előtte az országnak négy leghiresebb vitéze, tehát az ország színe, java, kik az ő királyi dicsőségét megszerezni segédkeztek erős karral, éles karddal. Elhozták a diadalmi zászlókat is bemutatják neki, a királynak, a legnagyobbnak és legvitézebbnek. Ezeket a zászlókat a meghódított Cseh-Morvaország, Ausztria s más országok határiról hozták. Így tehát a szoborban a művész megszóllaltatja a magyar történelem legdicsőbb korszakát. Behozta Kolozsvár főterére azt a multat, a melyben

„Oh, nagy volt hajdan a magyar,
Nagy volt hatalma, birtoka.
Három tenger vizében húnyt el
Éjszak, kelet, dél hulló csillaga.“

Ez a szobor a multat szólaltatja meg a jövőnek Soha

jobbkor nem léphetett volna ki a mult fényes ködéből Mátyás a nagy nemzeti király, mint most a XX-ik száz kezdetén. Most, a midőn a magyar nemzet kebelében újból kezd lüktetni az ősi szittya vér Most, midőn a modern miveltség az ország minden intézményében kezd érvényesülni. Midőn a tudomány és művészet csarnokai számosabbak, fényesebbek e hazában, mint bármikor ezelőtt.

Ez a szobor az ébredő magyar nemzet kebelében megerősíti a hitet, hogy „lesz még egyszer ünnep a világon.“ Ez a szobor kitörölhetlen érzjelekben mondja mindenkinek

A mult csak példa legyen most,

Égve honért bizton nézzen előre szemünk.

Hogy mit foglalt össze a művész Fadrusz János az ő lánglelkéből ebbe a nagyszabásu szoborba, azt el nem tudja mondani sem író, sem költő, sem szónok. Arról lehet beszélni napokig, hetekig, mind örökké, mert a művész zsenije — már pedig ezt a szobrot a magyar művészet legfőnségesebb zsenije alkotta --- kimerithetlen épen mint az örökszépségű természet, melyet az isteni szellem alkotott

E szobor előtt tehát nemcsak a Mátyás és kora nagysága, hanem a jelen kor uagysága és teremtő ereje is föltámadott legyőzhetetlenül.

Ezért volt Kolozsvár az ország központja teljes három napon keresztül. Jelen volt a királyi felség személyesítője József Ágost főherczeg, itt volt a magyar kormánynek elnöke és őt minisztere, az országház elnöke s a főrendi és képviselőház tagjainak oly nagy száma, hogy bármelyik ház érvényes gyűlést tarthatott volna. Itt voltak a vármegyék, városok, községek: az ország népének ezerei.

Mindenki ünnepelt, örömtől áradozott, boldog volt és büszke nemzetére, a mely hajdan Európának a legnagyobb uralkodót adta, Mátyást az igazságost, a bölcsset, a tudóst, a hadvezért, a katonát, a munkás embert és művészt egy személyben.

A Mátyás király és Fadrusz János neve és lelke összeforrott ebben a hatalmas, isteni érczműben. Hadd diadalmaszkodjanak időn, enyészeten!

Boros György.

Nagy Lajos és Pákei Lajos.

Fönn áll a Mátyás szobra, oly szilárdan és megingathatatlannal, mintha ő maga intézte volna úgy, hogy midőn már többé nem lehetett úr mindenütt, legyen uralkodó itt, hol már örökös tisztelet és hála övezi dicső homlokát.

A magyar nemzet nagy lelkesedésének, a király és népe áldozatának, aránylag csekély pénznek, soha senki nem látta még ily tökéletes eredményét. Ilyen nagyarányu szobrot nem-hogy felséges királyunk országaiban nem lehet látni, de még más országban sem. Mert nagyobb emlékek vannak, gazdagabbak is, de ily kevés alakban, oly rendkívül sok erőt csak Fadrusz János tudott kifejtetni. Övé a dicsőség oroszlán része.

De egy-egy halvány sugár másoknak is jut e nap dicsőségéből. Nagy Lajos, nyugalmazott unitárius tanár, egyházunk főjegyzője tette az indítványt ezelőtt husz évvel, hogy Mátyás királynak emeltessen szobrot Kolozsvár város. Joga van hozzá, sőt kötelessége, mert itt született. Nagy Lajos szívós kitartással állandóan hangoztatta az eszmét, gyűjtötte a pénzt, szervezte és szerencsés kézzel tovább küzdött s meg is érte, hogy Kolozsvár főterén ott áll a szobor. Érdemeit méltányolta a város, méltányolta a királyi felség azzal, hogy Nagy Lajost királyi tanácsosi czimmel tüntette ki. Csak örvendenünk lehet ennek a szép sikernek. Kívánjuk, hogy élvezze sokáig jó erőben, egészségben.

Még egy lépéssel tovább kell mennünk. Így követeli lapunk jellege és az érdem, a mely egy másik férfit, az unitárius kollégium szerencsés megteremtőjét, Pákei Lajos főmérnököt, a Mátyás szobor alkotói között magasra emeli. Pákei a Fadrusz kebli barátja Kolozsvárt a szobormű föllállításában tervező és művezető volt kezdettől fogva. Neki kellett megértenie a művész céljait és neki kellett kivinni ezen hatalmas talapzat fölépítésében, a melyen a Mátyás király szobra áll. Ez a nem könnyű feladat Pákeinak oly szerencsésen sikerült, hogy a két nagy alkotás gyönyörű összhangban remekel Kolozsvár főterén. Ezért a királyi kegy őt is méltányolni kívánta és kitüntette a Ferencz József-rend lovagkeresztjével. Ezzel Pákei a műépítész reméljük a nagy közönség méltánylásában is elfoglalja illő helyét.

Jól esik lelkünknek, hogy a nemzeti országos ünnep létrehozásához a mieink is hozzájárultak nemcsak hazafias áldozataikkal, hanem szellemök teremtő erejével is.

I m a.

(*A Dávid Ferencz Egylet közgyűlése alkalmával.*)

Gondviselő Istenünk, szerető szent Atyánk !

Végetlen hatalmad, kibeszélhetlen jóságod hálás emlegetésére borultunk elődbe az emlékezés és kegyelet e diszes csarnokában. S leborulván, miként a messze földre utazó vándornak önkéntelenül kél ajkára a mélységes hála-sohaj, hogy ő a hűvös árnyatadó hegymagaslatra feljuthatott: a mi lelkükből is feléd száll a hála-ének, hogy ez évi vándorlásunk után e kies magaslaton ismét megpihenhetünk. Fáradt keblünk sohaja mellett íme hozzád repül örvendező lelkünk hymnusza is: hála legyen neked *az ervért*, melylyel gyenge testünket és bágyadt lelkünket ez év forgása alatt felruháztad; a *megtartásért*, melyben a fel-feltűnő veszedelmekkel szemben is részesítettél; az *áldásokért*, melyeket nemcsak testi, hanem lelki törekvéseinkre is adtál !

Oh ! nem nyitjuk panaszra ajkunkat, ha munkánk jutalmát nem a mi véges elménk ítélete és nem változékony vág aink mértéke szerint szabta ki ! Nem bírálgtjuk bölcsességedet sem, hogy hív társaink közül oly soknak elmaradást parancsoltál a halálos mélységekben ! Sőt azért sem zúgolódunk, ha reményeinkben csalatkozva, elért vágyainkért netalán igen nagy díjat kellett fizetnünk: hiszen tudjuk mi végül is, hogy véres verejték napi kenyerünk édesítője; tudjuk, hogy biztatólag hívó remények ösztönöznek újból megpróbálkozni munkálkodásunk új meg új magaslatain az újabb meg újabb küzdelmekkel ! S különben érezzük is, hogy nem lehet dicsekedésünk tárgya a mindig és mindenben hű igyekezet; sőt ellenkezőleg csak hála és a megbocsátásért könyörgés szava illik a mi szájunkból !

Könyörgünk egy évi munkánk e megálló helyén Szent Istenünk: töröld le atyai lelked szelid szellőjével testünk fádott veritékeit: a kenyért kiáltók fájdalmaink fájó emlékét, az el nem ért vágyak miatt keletkezett bánatainkat és elesett utitársaink koporsójára hulló könnyeinket. Esedezünk jó Atyánk: fordítsd tekintetünket befutott pályánk szomorító látványaitól az előttünk feltáruló magaslatokra, a hová beléd helyezett hitünk reményei kellemes ösvényeken vezetnek, és a hol a kötelesség teljesítés tudata, atyai szerelmeddel párosulva, óhajtott jutalmat adnak a híven sáfárkodónak. Taníts meg a munka közben feltáruló életjelenségekből, hogy miként ezekben a megszámlálhatatlan virág illata és madárdal előttded kedves harmoniába olvad: akként a mi testületünk nagyjai és kicsinyei, pásztorai és nyájai is a te országod építésében egy lelkesítő összhangzatu éneket zengjenek: boldogítására önmagunknak és mieinknek, felvirágoztatására hazánknek,

terjesztésére a hitszabadságért küzdő hitünknek, ápolására a hit és nemzetiségek testvéries érzelmének — és ezekben a te nagy neved dicsőítésének — mindörökké Ámen.

Németh István.

A Dávid Ferencz-Egylet XVII-ik közgyűlése.

Tartatott 1902. október 25-én Báró Petrichevich Horváth Kálmán egyleti elnök elnöklete alatt. Jelen vannak: Ferencz József egyl. tiszteletbeli elnök úr, Ferencz Józsefné alelnök, Dr. Boros György titkár, Perczelné Kozma Flóra a Budapesti Dávid Ferencz Egylet alelnöke, Haller Rezsőné, Fanghné Gyujtó Izabella, Dr. Engel Gáborné, Dr. Léhmán Róbertné, Iszlai Márton, Dr. Gál Kelemen, Gyulay László választmányi tagok, Kelemen Albert maroskői alelnök, Sándor Gergely udvarhelykői elnök, Sándor János kereszturkői elnök, Németh István a toroczkói kör elnöke, Dr. Nagy Károlyné az abrudbányai kör alelnöke, Józán Miklós a budapesti Egylet titkára és nagyszámu egyleti tag és vendég.

1. Az unitárius papnövendékek dalkara énekkel nyitja meg a gyűlést.

— Éljenzéssel fogadtatik.

2. Németh István toroczkói lelkész imát mond.

3. Báró Petrichevich Horváth Kálmán egyleti elnök a következő beszéddel nyitja meg a gyűlést:

Tisztelt hölgyeim és uraim!

A Dávid Ferencz Egylet 18-ik évébe lép, a gyermekkorból az ifjú korába, azon korba, midőn az életkedvünk nem ösmerve akadályt, csapongva tör át korlátain. Azon korba, midőn képzeletünk ádrándok után futkosva játszunk a jelennel és a mellett a jövő *tarka képein gyönyörködünk*. Mint lepke, mely a nyári nap sugaraival enyeleg és nem törődik a holnappal. A komoly élet feladatok még téli álmukat alusszák keblében, azok csiráit csak a férfikor hozza életre.

Más a mi egyletünk életének feladata. Ő nem ismeri a bájos, a bohó ifjuság kedvteléseit. Ő mint gyermek, már keletkezése óta, felkellett vegye hivatásának kötelezettségeit. S mint gondos kertésznek, mely már az ősszel és a tél folyamán készíti elő kiültetendő palántjait, nekünk is előre kellett gondoskodnunk a teendőkről, hogy azon kulturális missiot, melyet magunkra vállaltunk, becsülettel végre is hajthassuk.

A mi missionk kettős. Fenntartani és terjeszteni hivatásunk magasztos ezzméit, tagjaink sorában emelni az erkölcsi érzést azoknál, kik ezen istáp nélkül elzúlnének és így elvesznének az emberi társadalomra nézve — másfelől tetteleg segítséggel befolyjni ott, a hol kell és azt tehetjük.

Lássuk, mit tettünk mostanáig.

Most kell bemutassa egyletünk munkásságának átalakító hatását azon társadalmi kornak belső életére, a melyen működött: hogy ráutalva a tényekre, felemelt fölve így szólhasson: im ezeket tettem, ezeket kezdettem, im ezek azok a kiinduló pontok, melyek irányában haladnunk kell.

Midőn így elmélkedem és azon törődöm, hogy a Dávid F. Egylet e 17 év alatt megtett-e minden módjában levőt a vallásos és erkölcsös élet ébresztésére, hogy a jótékonyságnak és felebaráti szeretetnek annyi alkalommal kérő szavaira megállott-e munkája közben, hogy annak támogatását nyújtsa? Midőn e kérdéseket teszem magamnak és egyszersmind áttekintem egyletünk életének folyását a mai napig, bizony mondom, ha fel is csilámlik a komor háttérből a szerény sikernek egy-egy világa; ott a komoly feladatok megoldása rendjén, ahol azon fáradoznak, hogy mindenkire nézve elviselhetővé tegyék az életet és a hol fájó sebek várnak gyógyító irra, a hol most pusztaság terül el: szorgos kezeknek elég munkája akad. Csak legyen, ki azt felvegye.

Pedig a mi életünk elég hosszú volt arra, hogy életrevalóságunknak — közszükséget potló tevékenységünknek látható jeleit mi is, mások is felösmehessék, olyanok kik nem tartoznak a mi társaságunhoz.

Mert csak gondolkozzunk önáltatás nélkül, minden cselekedetünknek megadva a maga nevét és reámutatva a célra, melyet általa elértünk. Tulajdonkép a mit, mint eredményt megnevezhetünk, a következők :

Megalapítottuk, egyletünk fennállása óta az Unitárius Közlönyt és csak most, testvérhugát a »Nők Világát«, melyek a vallásos buzgóság és azon. női erények fejlesztésére, melyek a családi élet diszét képezik — jótévő befolyást gyakorolhattak és gyakoroltak is. Tehát üdvös célta szolgáltak.

Szerveztük egyházköreinkben a Dávid F. Egyleteket, melyek

összejöveleik alkalmával, telolvasások tartásával óhajtják népünkben fokozni a vallásos érzületet és a jó eselekedetek iránti fogékonyságot.

Budapesten élő unitárius hiveink létesítették Dávid F. Egyletüket, melynek rövid életében azon szép és elősmerésre méltó tényre akadunk, hogy felolvasásaiban vallásunk fenkölt eszméinek lelkes ősmertetője gyanánt lépett fel. Mi csak bajtársi szeretettel üdvözölhetjük őt e nemes verseny küzdő terén. S befejező kapcsolatul ide kívánom fűzni azon tényt, hogy protestáns testvéreink részéről a felénk való közeledésnek néhány jegyét ősmérem föl a közelmúltban, mely hogy megtörtént, arra egyletünk szellemi dolgozatai, ha nemis folytak be közvetlenül, de mi, kik azokban a vallásunk szelleméből kisugárzó szabad vizsgálódásnak és haladásnak barátai és szerény hirdetői vagyunk, követelhetünk magunknak valamely részt.

Ama jelenségek, melyekre felkivánom hívni figyelmüket ezek:

I-szor. Báró Prónay Dezső az ágost egyház egytetemes felügyelője a protestáns irodalmi társaságnak mult év szept. havában tartott gyűlésen fejtegetve a protestantizmusnak a láthatlan egyházzról szóló szép tanát, beszéde végén nyíltan kifejezést adott azon óhajának, hogy az unitáriusokat vegyék be az irodalmi társaságba.

Tehát fáj lelkének az, hogy velük nem veszünk részt a felvilágodottság és a keresztényi szeretet, mindnyájunkkal közös nagy munkájában.

II-szor. A lutheránusok pozsonyi ottbona jelen év junius hó 15-én Hegedüs Sándort, a dunántuli ev. ref. kerület főgondnokává történt megválasztatása alkalmából üdvözölvén, levelében, melyet dr. Masznyik Endre theol. akad. igazgató és Kovács Sándor felügyelő tanár irtak alá, a többek között ezeket mondja:

»Mi tudjuk, hogy Nagyméltóságod, a midőn kerületének szoros értelemben vett egyházának szolgál, ügyeiben sáfárcodik Isten országának dicső eszményét soha nem téveszti szem elől; nem fogja feledni, hogy az a legevangeliumszerűbb egyház a földön, mely Isten országához, egy Jézusi eszményhez legjobban hasonlít, s földi küzdelmek között lelkét folyton mennyfelé irányozza. Nagyméltóságod példája felfogja serkentenit az időnként

szunnyadó krisztusi lelket intézményeinkben s az emberekben is megfog győzni mindenkit, hogy a mi tiszta evangéliumi egyházunk nem a megállapodásban, hanem a folytonos tökéletesbülésben, a szakadatlan újjászületésben keresse igaz hivatását, nagysága és jövődjéje zálogát. Holt, veszni tért egyház az, melynek fáján többé új rügy nem fakad, levél nem rejteget édes gyümölcsöt.

Ez a mi felfogásunk is Krisztus egyházáról, midőn a jót és igazságot keresve és cselekedve, kívánunk közelíteni Jézus nemes alakjához és életéhez.

III-szor. Gróf Tisza István gondnok székfoglaló beszédében 1902. szept. 4-én a N.-Szalontai ev. • ref. egyházmegye közgyűlésén — szónoklata folyamán így elmélkedik — megengedik, hogy remek beszédének azon részét, melyből kiérzem a velünk való szellemi kapcsolatot, minden kihagyás nélkül itten felolvassam:

»Vallásunk lényegét Jézus tanítása és a szabad vizsgálódás képezi. E két pillérre építették fel vallásunk nagy alapítói a protestantizmus büszke épületét, ezekre kell annak a jövőben is nyugodnia.

Jézus tanítása adja Isten, ember és világról vallott felfogásunk és Istenbe vetett bizodalunk változhatlan hitbeli alapjait. Fenséges, vigasztaló, megtisztító igazságok foglalata az, melyhez az önhitt emberi ész sekély rationalismusával hozzányulni gyermekesség, hiábavaló dolog.

Hiábavaló minden kísérlet hitünk nagy problémáinak értelmünkkel való megfejtésére. A legideálisabb bölcsésznek theoriái is bizonyító erő, tudományos, értéknélküli üres phantazmagoriák s a kérdés mélyére törekedő minden komoly és őszinte bölcselkedés a vigasztalon skepsis nirvánájához az emberi értelem csődjéhez vezet. De a ki azt a küzdelemteljes utat megtette s reménytelenül állott a gondolkodás véghatárain, egy drágán szerzett, de nagy és termékeny igazsággal térhet meg útból. Azzal az igazsággal, hogy Isten, ember és világ lényegét eszünkkel meg nem foghatjuk soha, azokhoz csak a hit szövétneke, az isteni tanítás vezethet el. Az isteni tanítás, melynek valóságát lelkünk sejtelve, lelkünk sóvárgása mi bennünk hirdeti, melynek igazsága mellett mind az tanuskodik, mi a földi sárral keverten lelkünkben élő isteni szikrából ered.

Ez az isteni tanítás pozitív, váltóztatlan alapja vallásunknak, isteni tekintély, mely előtt elménknak meg kell hajolnia.

De csak isteni tekintély előtt.

A reformáció fellázadás volt az emberi tekintély, az emberi tanítás uralma ellen. Luther és Kálvin a szabad vizsgálódás jogaiért küzdöttek, azt követelték minden emberi tekintélyvel szemben minden keresztyén számára s méltatlan utódaik volnánk, ha az általuk lerombolt tekintélyek helyébe az ő tekintélyüket állítanók.

Természetes dolog, hogy minden pozitív vallás a maga felfogását dogmatikus rendszerbe foglalja össze, de ne feledjük, hogy a dogma emberi mű, mint ilyen egyes emberek és korok gyarló felfogását tükrözi vissza s bíráltnak, megvitatásnak, fejlődésnek van alávetve.

Tovább nem idézek.

Ezekből is átláthatják a szellemi rokonságot, melylyel e beszédében felállított eszmékkal vagyunk. Jól mondja gróf Tisza István, hogy Jézus tanításával lelki szemünk előtt a szabad vizsgálódás védő paizsa alatt fejlődhetik csak a protestantizmus.

Azon egyház, mely elzárkozik a külvilágot mozgató eszmék hatása alól és a saját maga által alkotott falak között elszigetelve él, olyan mint az álló víz, mely ha nincsen lefolyása, megtesped, nem élvezhető, újabb és újabb erek tápláló vizére van szüksége, mely azt felfrissítse, a lefolytat pótolja, hogy így megelevenedve, a tagjaiban élő hitnek megizmosodására szolgáljon. Lelki küzdelmeik megnyugtatója és a felvilágosodásnak, melynek köre korunk meg nem szünő haladásával mindinkább tágul — gyámolítója lehessen. Igen! hagyjunk szabad tért az eszmék körforgásának, mely megtisztítja a levegőt a miazmáktól, melyektől már is annyira telítve van. Ez megedzi a protestáns egyháznak szervezetét, hogy erejük tudatában büszkén nézhessenek a jövő esélyei elébe.

A mint a felolvasottakból észlelhetik többfelől jönnek előnkbe és ha nem is mondják meg mindnyájan: mi titeket követünk mégis velünk közösségben vannak. Én remélem, hogy az eszmék harcza meghozza a békét azok között, kik csak testvérek lehetnek a szellem világában.

Egyházam részéről csak örömmel köszönhetem ezen jelenségeket.

Im ezek azon kiválóbb mozzanatok, melyekre tevékenységünk megbírálásánál hivatkozhatunk.

A szellemi téren megtettük a magunkét, de ott a hol áldozatról, személyes szolgálatainkról beszélnek, a hol tettekben forr ki a mi lelkületünk gondolata és érző szívünk dobbanása -- ott bizony nem emlegetik a mi nevünket; üres a mi ládánk fiókja, nincsenek filléreink, melyeket kiosztogathassunk.

Tisztelt hölgyeim és uraim! Ez szomorú dolog, de igazság

De ha ez így van, nem szükségszerű, hogy így is maradjon. Tőlünk függ, hogy megváltozzék. Legyünk a társadalmi téren ott mindenütt, a hol krisztusi eszmék alakot öltenek a jó tettekben, a hol az emberi nyomoruság és a sok szenvedés, melyet az életben tapasztaltunk, a résztvevő emberek vigaszára és tényleges segítségére szorul.

Ne tegyünk úgy mint az orvos, ki a betegnek csak rendel, de az orvosságot nem veszi be. Magunk vegyünk kézbe ásót, kapát és műveljük meg magunk a földet, mely nekünk adatott.

Ily pusztá föld elég van.

Ezelőtt két évvel indítványoztam a Dávid Ferencz perselyek felállítását, de bizony azok nem teltek meg. Ugy gondoltam, midőn indítványomat tettem és most is úgy vélem helyesnek, minden főkegylet magának gyűjtsön és midőn annyi pénze van, hogy segélyt nyújthat, ossza ki saját nyomorultjai között. Ne küldjék ide a pénzt, csak a számadásaikat, hogy lássuk a pénzt mire fordították. Valamelyik körükbeli lelkész atyánkfia elvállalhatná a pénzkezelés és az elszámolás tisztét. Csak az a fő, hogy adakozzunk ezen célra. Magam részéről a kolozsvári perselybe 50 koronát ajánlok. Adjon mindenki a maga tehetsége szerint. Meglesz tettén az Isten áldása.

Tisztelt hölgyeim! Figyelmükbe ajánlom önöknek a *betegék ápolását*. A kegyetek érző szive bizonytal örömmel nyújt segélyt ott, a hol nincsen orvos, nincsen orvosság. Csak a szegénység meztelen karja vívódik a korral. Sok esetben kis jó akarattal, kevés költséggel, melyet a szükségesebb orvosszerek beszerzése okoz, sok szenvedést meglehet szüntetni. Csak próbálják meg azt faluhelyt, meglátják mily szép eredményt érnek el.

De a városon is, mindenütt, a hol szegény betegek vannak,

mily szép dolog, ha azok szenvedéseit enyhíteni tudjuk. Ezen ténykedés nincsen valláshoz kötve, nem kell hogy az ember apácza legyen, csak krisztusilag érző szive, melynek melege a beteg ágya mellé szólítja azt, ki magában arra hivatást érez.

Legyenek ott, hol a nyomor az enyhítést, a családi viszály vagy egyenetlenség a békét sürgeti, a szeretet szavával, a módosabb adományával és tényleges segítségével is.

Egy szóval, vegyük ki magunkat a tétlenségéből. Ne mondjuk azt, hogy nem lehet. Minden lehet, ha az ember komolyan akarja. Sürgőldödjünk, biztassuk tagjainkat az adakozásra, a résztvételre. Töltsük meg azon Dávid Ferencz perselyeket. Bár így is, erőnk fogyatékosága miatt, kicsiny lesz az, a mit végezhetünk. De az ne riasszon vissza a munkától, mert mindenesetre több az akarás, mint a semmi.

Tisztelt Közgyűlés! Lehet, Önök azt fogják mondani, hogy én soha sem vagyok megelégedve, mindig a hibákat keresem és hogy igen sötét színben látom a helyzetet. Csak, kérem tekintsek azt, hogy én a hiányokat, a melyeket meglátok, azért tárom fel oly nyíltsággal önök előtt, mert azt szeretném, hogy ezen mi Dávid Ferencz együletünk, hazánk kulturális egyletei között az elsők között foglaljon helyet, elismerés adta koszorúval fején.

De ennek elnyerése végett szükséges, hogy annak minden tagja egész munkakedvével és tehetségével kiálljon a forumra.

Készséggel elismerem, hogy van tagjaink között a jó ügy iránti lelkesedés és odaadás, mely szépen nyilatkozott meg a mára rendezett sorsjátékon is, de azért csak felkérem vegyenek, mind a mellett, ennél számosabban részt a Dávid Ferencz perselyekbe adakozásban, melynek útján bizonyíthatjuk tettel a humánus, a Jézusi eszmék iránti érzékünket, mire én nagy sulyt helyezek.

Végül, nem zárhatom be megnyitómat, hogy ne szóljak azon magasztos nemzeti ünnepről, melyet városunkban az egész magyar haza a Mátyás-szobor leleplezésével megült.

Ott áll a szobor a maga nagyszerűségében, melynek látása, midőn előnkbe varázsolja a dicső múlt emlékét, rezgésbe kell hogy hozza a haza minden hű polgárának szívét, felhíván mindenkit, hogy e hazát önzetlenül csak önmagáért szeresse és hogy egyesüljünk mindnyájan, vallás és nemzetiségi különbség nélkül,

annak felvirágoztatására. Emlékeztet egyszersmint arra, hogy azok, kik a hatalmat kezükben tartják, mint Mátyás király az igazságos tevő, szolgáltatassunk igazságot a kicsiny embereknek épügy, mint a gazdagnak, vagy hatalmasnak, megnyervén őt az által is a haza szeretetére, mert a polgárok elégedettsége s mit ezzel elérhetünk, a haza ereje.

Megnyitom a gyűlést, kérem a tisztelt titkár urat jelentése felolvasására.

3. Titkár eléterjeszti, hogy a fiók-egyletek mindenikének több képviselője van jelen. A Budapesti Dávid Ferencz Egylet részéről Perczel Ferenczné őnagysága alelnök, Józán Miklós titkár. A budapesti Dávid F. Egylet elnöke küldi a következő távirati üdvözlöt:

»Dr. Boros György titkár urnak!

Tolmácsold, kérlek, legforróbb hitrokoni üdvözlötemet a Dávid Ferencz Egylet mai közgyűlésén. Veletek ünnepelek és lélekben köztetek vagyok én is. Budapesti egyletünk legdrágább kincsével Perczelné Kozma Flórával képviselteti magát, jelölül testvéri szeretetének és tiszteletének. Küldötteink szives fogadtatásáért egyletem nevében előre is legmelegebb köszönetemet fejezem ki.

Ürmössy Miklós.«

— Közgyűlés ezen szívélyes üdvözlöt lelkesedéssel fogadja és meleg rokonszenvvel viszonzza.

4. A központi választmány részéről Dr. Boros György titkár előterjeszti a következő *évi jelentést*:

A mi nemest, szépet és üdvöst ember embertársáért magára vállalhat; a mi áldozatot kíván hozni a mások boldogságáért; a mivel az evangéliumi igazság, s az örökéltű eszmény köréhez közelebb jut; a mi munkálja a földön a békességet és az emberek közt a jó akaratot; a mi ápolja a hitet és keresi a szépet, az mind az isteni legfőbb törvény szerint van.

Az olyan ember élete, a ki nem kísérli meg mindazt megadni másoknak, a mit megadhat, mondja Brooke Stopford, nem ér semmit. Öntsd ki mindazt a szépséget, bájt, boldogságot a mivel csak rendelkezel, barátaidra, otthonodra, mindennapi társaidra, a szegényre és bánatos szívére, a vidámra és gazdagra. Bájold el a világot szeretettel. Vidámitsd meg a bánatos szívűeket, szelidítsd a durvát, hozd föl a béke napját oda a hol háboru pusztít. Az emberek hibáit és gyöngeségeit hintsd be a szeretet virágaival. Szeress másokat úgy, hogy magadtól vond meg a szeretetet, s ez által benső és mélységes életet fogsz élni, mert nemcsak a saját

benső életed lesz benned, hanem a másoké is, a kiket te szeretettel áldasz meg.

Ébreszsz föl embertársad lelkében egy jó gondolatot, idézz vissza emlékébe egy nemes cselekedetet, emeld föl csüggedő fejét, szilárdítsd meg ingadozó térdeit, térítsd vissza a tévelygőt, hozd rezgésbe a sziv húrját zengő énekeddel, termékenyítsd meg a mások gondolatvilágát egy-egy tiszta eszmével és másokat előbb segítvén, magad is közelebb jutsz ahhoz a szent célhoz a mely üdvözít, nemesít, boldogít.

Mi mt. közgyűlés azért szövetkeztünk egymás között, hogy ezek felé a magas célok felé törekedjünk és vigyünk másokat is. Országunkban itt Kolozsvárt 2, a fővárosban 1, s a vidéken 9 körben ígyekezünk egymáshoz közelbe jutni, egymást szeretni, egymás-közt jól élni, egymásért áldozni, szívünkéből, elménkéből.

Apró részletekkel nem fárasztjuk a figyelmet, tényeket nem hallgatunk el ezen évi jelentésünkben, de arra is ígyekezünk, hogy az időt és türelmet kiméljük.

A már korábban megkezdett irányban folytattuk működésünket. Kolozsvárt tartottunk felolvasásokat általános nagy érdek lődés mellett. Tartottunk a mult télen is házi Estélyt, a mely, a mellett, hogy pénztárunkat tekintélyes összeggel gyaropította, kedves találkozója volt Kolozsvár város és a vidék előkelő közönségének. Ezekben tehát közreműködtünk arra, hogy a társadalomban a hasznos ismeretek és tisztult eszmék terjedjenek s a személyes érintkezés következtében az ellentétek apadjanak.

Főleg az egyleti tagokat érdeklőleg több irányban végeztünk hasznos és sikeres munkát.

A már számos izben kapott sürgetéseket tekintetbe véve választmányunk gondos utánjárással megszerkesztve csinos kis könyv alakjában, mely könnyen kezelhető és tartós is, a korábban kibocsátott konfirmációi Emléklap helyében kiadta az »Unitárius Konfirmációi emléket«. A szerkesztő kereste s az írók, azt hisszük, szerencsésen eltalálták azokat a hangokat, a melyek az életbe kilépni készülő konfirmáló ifjaink szive hurját rezgésbe hozzák s a hitben való buzgóságot a szülők és embertársak szeretetét, meg az erkölcsi érzést ápolni és megerősíteni fogják.

Az Emlékkönyvből már 1700 példány küldetett ki, melyek csaknem mind ki is osztattak.

Ez a vállalatunk nagy költséggel járt s anyagi hasznot bizonyonnyal nem is fog eredményezni, mert egy könyvet 20 fillérért bocsátottunk ki s abból is 40 perczentet az illető fiók-egylet javára engedtünk át. Ilyen esetben nem is lehet célunk a haszon keresése.

A mult közgyűlés 6-ik sz. határozata alapján munkálataiba vette Választmányunk a »Nők világa« cz. női-lap kiadása ügyét, Hosszas előkészület után megindítottuk a lapot, mint az »Unitárius Közlöny« mellékletét. Külön előfizetést nem kértünk, s ezzel szemben azt megigértük, hogy az olvasó közönség támogatása, vagyis az egyleti tagok és előfizetők számának növekedése arányában növelni fogjuk a lapot és gyakoritni a megjelenést. Ezt be is váltottuk, mert a fiók-egyletek és egyes buzgó tagok nagyon szép támogatásban részesítettek. Részint ennek az új mozgalomnak tulajdoníthatjuk, hogy az elmúlt egyleti évben a tagok és előfizetők száma 180-al szaporodott.

De ennél is jóval nagyobb és becsebb eredmények tartjuk azt az áldozatkész munkásságot, a mit nőink kifejtettek kézi munka-adományaik készítésével, összeállításával és a ma estve megejtendő sorsjáték biztosításával. Az önként jött, s nőinkhez oly nagyon illő szép eszme akkora fölkarolásban részesült a mekkorára nem lehetett számítunk, és nemis volt szabad, miután közönségünkkel ezen a téren teljesen ismeretlenek voltunk. Bámulat és lelkesedés fog el midőn a 200-at megközelítő gyönyörű kézi munkák külső és belső becsét vizsgáljuk és azt mondjuk: most már szabad remélnünk a legszebbet s a legjobbat a jövőtől, mert a mely úgyneveznek ennyi lelkes apostola van, az diadalmaskodni fog.

Választmányunk kiváló szerencsének tekinti s e helyen is hálás elismerését nyilváníti: Fanghné Gyujtó Izabella, Perczelné Kozma Flóra és Raffaj Irma őnagyságáéknak a »Nők Világa« főmunkatársainak és a többi lelkes dolgozó társaknak is a munkáért s a nemes szívért, melylyel az új vállalatot fölkarolták.

Egyletünk női énekkara Kolozsvárt az elmúlt egyleti évben is folytatta hasznos és nemesítő munkásságát, Iszlai Márton választmányi tag fáradhatlan, szives vezetése alatt. Fogadják e helyről is köszönetünket.

Választmányunk egy átiratban szives figyelmébe ajánlotta a főt. püspök urnak ezen törekvésünket s kifejezte reményét, hogy a nők között a templomi éneklés meghonosítása érdekében a főt. püspök ur hathatós közreműködését is megnyerheti.

Énekes könyvvel segélyeztük a kobát-demeterfalvi és tordátfalvi egyházközségeket.

A fiók-egyletekkel való érintkezést fönntartottuk. Mult közgyűlésünk határozatait s választmányunk más terveit körirattal figyelmükbe ajánlottuk s egyben fölhivtuk, hogy lelkész fiait buzdítsák a választmányok és nyerjék meg, hogy saját egyházában mindenik tartson ó népszerű előadást: »nevezetesebb esemé-

nyek az unitárius egyházban, a XIX. százban különös tekintettel az illető egyházközségekben történt nevezetesebb eseményekre. Fölhívtuk, hogy az előadásokat ünnepélyesen, dalköri énekekkel, szavalattal egybekötve tartsák.

A beérkezett jelentésekből örömmel értesült választmányunk, hogy a marosi, kereszturi, udvarhelyi, felső-fehéri, háromszéki fiók-egyletekben, részint megkezdődött a munka, részint nagy sikerrel keresztül is vitetett.

Általában azt tapasztaljuk, hogy a fiók-egyletek legtöbbje diadalmasan lobogtatja a Dávid Ferencz Egylet szép lobógoját s egy-két kivétellel a közönséget lelkesíteni és buzdítani tudja a szépre és nemesre. Köz- és felolvasó gyűlést 2—3-at tartottak; felolvasások, szavatok, énekek bővíben voltak a mindig szép számu hallgatók foglalkoztatására. A tagok állandóan gyarapodnak.

A budapesti Dávid Ferencz Egyletről és mintaszerű működéséről tekintélyes Értesítő számot el. Minthogy e könyv, azt hisszük, a fiók-egyleteknek is megküldetett, tehát jórészt ismerve van, e helyen csak azt mondjuk: dicsőséges útján haladjon tovább. Ez az Egylet minden hónapban tart felolvasást és tagjai száma 160 körül áll.

A fiók-egyletek munkásságát nem részletezzük, mivel lapunkban esetről-esetre közölve volt.

Még csak azt említjük meg, hogy titkárunk az egyleti évben Brassóban tartott előadást s Budapesten egyik felolvasó gyűlésen megjelent.

Isten éltesse az Egyletet, fiók-egyleteit és minden egyes tagját, hogy jövőben még több, még szebb eredményről számolhassunk.

Kérem a jelentés tudomásul vételét.

— Közgyűlés a jelentést éljenzéssel fogadja, s tudomásul veszi, a választmánynak buzgó működésért méltányló elismerését.

5. Egyleti pénztárnok előterjeszti a *pénztárnoki jelentést*:

Tisztelt Közgyűlés!

Midőn a lefolyt egyleti év pénzügyi eredményeiről teszem meg évi jelentésemet, nem mulaszthatom el annak felemlítését, hogy a megelőző év egyike volt a legeredményesebb egyleti éveknél. Mert így, ha mostani jelentésemben csak azt mutathatom ki, hogy visszaesés nem történt, az is elég megnyugtató lehet; ha pedig eredményben a megelőző évet némileg meghaladtuk, annál inkább meg lehetünk győződve, hogy egyletünk, bár lassan, de biztosan halad előre céljaiban.

Évi összes bevételünk volt 2969 K. 42 fillér, mely összeg a megelőző évi 2782 K. és 82 fillér bevételnél 186 K. és 60 fillérrel több. E többlet, mint a részletek mutatni fogják, felerészben a rendes és előfizető tagok díjaiból van.

Kiadásunk 2931 K. 36 fillért tesz, mely a megelőző évi 2026 K. 67 fillért 904 K. 69 fillérrel haladja meg. E lényegesen nagyobb kiadás azért van, mert egyletünk ez évben adta ki a »Konfirmációs Emlék« című könyvet, mely kötetésével és posta- meg levelezési költségeivel jelentékeny összegbe került.

Az egylet jelenlegi vagyona 6600 korona tőkésített alap és 402 K. 83 fillér rendelkezésre álló összeg, vagyis összesen 7002 K. 83 fillér. Az alapszabályok értelmében az elkölthetlen alaphoz még csatolandó az ez évben befolyt alapító tagsági díjak összege, mely 140 koronát tesz, és az évi bevétel 5%-a, vagyis 148 K. 47 fillér. Így az elkölthetlen alap tenne 6888 K. 47 fillért. Egyletünk választmánya ajánlja, hogy tekintettel a lefolyt év kedvező eredményeire, ez összeghez csatoltassék még 111 K. 53 fillér és így a jelen közgyűlés határozatából az egylet tőkésített alapja 7000 koronában állapíttassék meg.

Bevételeink részletei a következők:

Rendes tagok díjaiból	496 k.	— f.	a megelőző évben volt	430 k.	— f.
Előfizetők	» 285 » 20 » »	»	»	» 262 » 20 »	»
Fiókegyletekből . . .	600 » 48 » »	»	»	» 669 » 34 »	»
Nyomatványokból . . .	61 » — » »	»	»	» 117 » 30 »	»
Kamatokból	380 » 34 » »	»	»	» 277 » 86 »	»
Ajándékokból	432 » 88 » »	»	»	» 255 » — »	»
Háziestély jövedelme	565 » 62 » »	»	»	» 686 » 62 »	»
Alapítói díjakból . . .	140 » — » »	»	»	» 100 » — »	»
Hirdetések díjából . . .	8 » — » »	»	»	» — » — »	»
Más czimeken	— » — » »	»	»	» 4 » 50 »	»

Összesen: 2969 k. 42 f., a megelőző évben volt 2782 k. 82 f

Ez adatok szerint a megelőző évinél kedvezőbb tételeink a rendes tagok és előfizetők díjaínál, a kamatoknál és az ajándékoknál vannak; míg a fiókegyleteknél, nyomatványoknál és a háziestély jövedelménél némi visszaesés látszik. Ez utóbbi azonban pénzügyi eredményeire nézve így is kielégítő, minthogy összes esztélyeink közül csak egy mutat fel nagyobb eredményt. Nyomatványainknál azonban annál feltűnőbb a visszaesés, mert ez évben adtuk ki a Konfirmációs Emléket. A kamatoknál a feltűnő többlet onnan van, hogy a megelőző évről is 5000 K. betáblázott kölcsönnek 5 havi kamata jelen számadásunkban szerepel, mit megelőző évi jelentésemben is jeleztem. Az ajándékoknál mutatkozó többlet a »Nők Világa« czéljaira küldött adományokból van, melyek mind ez összegben vannak elszámolva.

A kiadások részletei a következők:

Nyomdai költségek .	1876 k. — f.,	megelőző évben volt	1210 k. 72 f.
Postai díjak	424 » 03 »	»	» » 309 » 96 »
Tiszteletdíjak	278 » — »	»	» » 244 » — »
Képek	71 » 26 »	»	» » 16 » 91 »
Kiadói munkák	174 » 82 »	»	» » 141 » 60 »
Jutalmak	— » — »	»	» » 20 » — »
Levelezés	32 » 05 »	»	» » 11 » 72 »
Énekkar	15 » — »	»	» » 15 » — »
Segélyezés	10 » — »	»	» » — » — »
Különböző czimeken	50 » 20 »	»	» » 56 » 76 »

Összesen: 2931 k. 36 f., megelőző évben volt 2026 k. 67 f.

Évi bevételünk a kiadást 38 K. 06 fillérrel haladta meg, mely eredmény elég kedvező, ha tekintetbe vesszük, hogy a »Konfirmációi Emlék« és a »Nők Világa« tetemes kiadást igényelt.

Fiók-egyleteink már a megelőző évben is visszaesést mutatnak. Annál szomorubb, hogy e visszaesés ez évben még tovább halad.

A fiók-egyletek járuléka a következők:

Udvarhelykőri	f. e.	153 k. 60 f.,	a megelőző évben volt	109 k. 20 f
Toroczkói	» »	108 » — »	»	» » 159 » 60 »
Kereszturkőri	» »	80 » 40 »	»	» » 111 » 60 »
Ar.-Tordakőri	» »	68 » 88 »	»	» » 25 » 41 »
Maroskőri	» »	56 » 40 »	»	» » 38 » 40 »
Háromszékkőri	» »	33 » 60 »	»	» » — » — »
Küküllőkőri	» »	27 » 60 »	»	» » 37 » 20 »
Felső-fehérekőri	» »	— » — »	»	» » 19 » 20 »
Abrudbányai	» »	— » — »	»	» » 47 » 40 »
Ifjusági	» »	— » — »	»	» » 13 » 20 »

Összesen: 528 k. 48 f., a megelőző évben volt 561 k. 21 f.

A budapesti Dávid Ferencz Egylet szintén a fiók-egyletek fizetési arányában küldötte el tagjaiért az évi díjat, t. i. 60 tagért a szokásos 60%-ot, vagyis 72 koronát.

Hátralékosaink bár nagy számmal vannak, számuk ez évben nem nagyobbodott. Ohajtandó volna azonban, hogy az egylet tagjai díjaik pontosabb küldésével segítsék a választmányt munkájában, mert az egylet céljai akárhányszor épen a tagok mulasztásain törnek meg.

Ezekben voltam szerencsés megtenni ez évi jelentésemet s ezeknek alapján kérem a T. Közgyűlést, hogy engem a pénztár-

vizsgáló bizottság jelentésének meghallgatása után a lefolyt év számadásának terhe alól felmenteni sziveskedjék.

Kolozsvárt, 1902. október hó 20-án.

Gálfi Lőrincz,
a DFE. pénztárnoka.

— A Választmány a jelentést magáévá tévén, elfogadásra ajánlja. A pénztárnoki jelentést közgyűlés azzal fogadja el, hogy pénztárnok Gálfi Lőrincznek elismerését nyilvánítja.

6. Titkár előterjeszti, hogy a Hajós János pályázatra, melynek tétele volt *«Hogyan kell a gyermekeket és ifjakat az igazmondásra szoktatni?»* két pályamű érkezett be. 1 jelige: *»Az igazak fénylenek«* stb. 2. jelige: *»Miatyánk stb.«* A pályaművek kiadattak a választmány irodalmi birotságának. A bizottság a dolgozatokat megbíráltta, a bírálatot beadta, melyet a titkár felolvas. A bírálat alapján választmány ajánlja, hogy a 10 korona pályadíj adassék ki a 2. sz. Miatyánk stb. jeligéjű pályaműnek, azzal a megjegyzéssel, hogy kiadás esetében a bírálók által tett megjegyzések figyelembe vételével a dolgozat revideáltassék.

— Közgyűlés meghatározza a pályadíjnak a Miatyánk jeligéjű mű írójának kiadását és a jeligés levél felbontatván szerzőül Kozma Miklós fiatfalvi tanító neve került ki. A közgyűlés éljenzéssel fogadja, s miután szerző nem volt jelen, a pályadíj kiadását a választmányra bizza.

7. A Választmány 38. sz. alatt jelenti, hogy a megállított sor szerint a központi Választmány tagjai közül kilépnek:

Dr. Lehmann Róbertné, Koronka Antalné, Pataki Istvánné, Mikó Imre, Iszlai Márton, Dr. Veress Vilmos.

Javasolja, hogy miután a Választmány munkája főleg a Nők Világa és kapcsolatos ügyek következtében lényegesen megnövekedett, titkárunk mellé választassék egy nőtitkár s jelenti, hogy erre sikerült megnyernie Fangh Erzsébet önnagyságát.

Jelenti, hogy a Választmány egyik kilépő tagja Pataki Istvánné Kolozsvárról eltávozván, a Választmányból kilépettnek tekintendő s ajánlja, hogy buzgó működéséért fejeztessék ki a közgyűlés elismerése, s helyére választassék új tag.

Továbbá ajánlja a Választmány, hogy a tagok száma szaporíttassék 3 férfi és 3 nő újtaggal s a most megújuló csoport 3 helyett 4—4 taggal állíttassék be; régi tagok újra választását, valamint a kilépettek helyébe új tagokul ajánlja Fanghné Gyujtó Izabella, Gyöngyösi Béláné és Ferencz Zsuzsa öngt meg Hadházi Sándor urat.

— Közgyűlés a Választmány javaslatát mindenkben

elfogadja, határozattá emeli, s a további teendők intézését a Választmányra bizza.

8. Választmány előterjeszti Dr. Boros György egyleti titkárnak következő indítványát :

Indítvány.

Tekintettel arra az elszomorító romlásra és pusztulásra, a mely a magyar nemzet különböző társadalmi rétegeit, s ezek között a székelységet föltűnő módon veszélyezteti, egyszerre anyagi és erkölcsileg is; tekintettel arra a szomorú tapasztalatra, hogy a templom gyakorlás, az erkölcsös életre törekvés e miatt lazulóban van; s tekintettel arra a mélyen lesújtó tapasztalatra, melyet a legközelebről tartott székely kongresszuson számtalan oldalról megvilágítva nyilvánosan bebizonyítottak, hogy minden bajnak és veszedelemnek első és egyik legfőbb oka *a szesz italok* fogyasztásának egészen a részegeskedésig elfajulása:

Indítványozom, mondja ki a D. F. E. mint erkölcsnemesítő társulat :

1. Programjába fölveszi és minden módon arra fog törekedni, hogy hatáskörében, felolvasásain, ifjusági és közgyűlésein fölmutassa ezt a nagy veszedelmet, a mely az erkölcsi, vallási, családi és társadalmi életet fenyegeti a pálinka használása miatt.

2. Mondja ki a közgyűlés: fölhivatk a fiókegyletek, hogy az új egyleti év első föladatául tüzzék ki, hogy a körükbe eső mindenik községben tartandó gyűlésekben, az önképző-körökben és a kínálkozó más módokon legjobb igyekezettel arra fognak törekedni, hogy népünk fölvilágosodjék arról, hogy a pálinka használása minden tekintetben csak ártalmas a testi szervezetre és mérge a lelki életnek; arról, hogy a filléres költekezés a legbizonyosabb módja a kisbirtok elpusztulásának, a tönkre jutásnak; hogy a korcsmai élet megalázása minden tisztességnek; hogy a részeg ember a legnagyobb csapása a családi békességnek és a polgári csendnek és nyugalomnak.

3. Ezzel kapcsolatban a Dávid Ferencz Egylet tüzze ki jutalmul a Hajós János és Brassai-alapítványok ez évi kamatait azoknak a terveknek jutalmazására, a melyek szerint községeinkben és városainkban kísérlet tétetik az 1. és 2. pontban felsorolt veszélyes irányzat megakadályozására.

Választmány az indítvány indokolását magáévá teszi, a czélt helyesli s e végett ajánlja a közgyűlésnek, hogy a jövő egyleti évre a Brassai és Hajós-alapok kamatjából tüzzön ki egy 15 és egy 10 koronás jutalmat azon terveknek, a melyeket a lelkész vagy tanító afiai saját községeikben szerzett tapasztalatok alapján

és megteendő kísérletek után szerkesztenek, benyújtanak, helyesnek és célravezetőnek tartanak.

Ezen irányban a fiók-egyletek útján hivassanak fel lelkész és tanító afiai, melegen ajánlva figyelmükbe, hogy a székesly mentó actionak ezen ágát, mely a mi egyleti életünk körébe tartozik, karolják föl lelkes kítartással, példás buzgalommal, mert minden lépésök nyomában áldás fakad a hazára és a polgárok boldogságára.

A tervezetek benyújtása határidejéül 1903. június 15. jelölitik meg.

— Közgyűlés a javaslatot helyesli, elfogadja, s határozza, hogy hirdettessék pályázat 15 és 10 kor. jutalommal. A pályázatban kivétel nélkül bármely tag résztvehet.

9. A Választmány 31. jk. sz. alatt előterjeszti, hogy Ujvári László, a budapesti Dávid Ferencz Egylet vál. tagja, hivatkozva Báró Petrichevich Horváth Kálmán elnök úrnak székfoglalójában tett azon indítványára, hogy perselygyűjtés rendeztessék, azt a kiegészítő indítványt nyujtotta be, hogy a központi perselybe 3 évig, vagyis a millenium első évén elkezdve 1904. szeptemberéig a DFE. 20 éves fennállásáig, minden nap fizessenek a tagok és az összes felnőt unitáriusok egy fillért, vagy egy hóban 10-től 30 fillérig eső összeget az illető lelkésznel vagy más megbizottnál. 1904-ben a közgyűlést megelőzőleg mindenki számoljon el és ekkor a közgyűlés intézkedjék a begyűlendő tőke kamatai felhasználása érdekében. Számítása szerint egy igen tekintélyes tőke gyűlne össze, ha csak minden felnőt ember megadná legalább az évi 3 koronát, vagyis egy munkanapra 1 fillért, mert így minden ember, tehát átlag véve 40 ezer unitárius évenként bejuttatna 3 koronájával legalább is 100.000 koronát, a mi három év alatt egy hatalmas tőkéje lenne a jótékonyásnak és számos üdvös segélyezésnek.

A központi Választmány az indítványt tárgyalván, annak intenióját helyesli, megvalósítását óhajtja, de a végrehajtásra nézve az indítvány tervét kivihetetlennek véli. E helyett ajánlja, hogy elnök úr ő méltóságának eredeti tervének megfelelően hívja fel a közgyűlés az összes fiók-egyleteket s így a budapesti és központi egyletet is, hogy a perselyes gyűjtést folytassák nagy buzgalommal. Igyekezék mindenik magának segélyező alapot gyűjteni, s az évi eredményről minden közgyűlésen számoljanak el.

Óhajtja a Választmány, hogy ez alkalom újítsa föl a tagok és érdeklődők emlékében egyleti elnök úr ő mélt.-nak székfoglalójában kifejezett ezen szavait: »felkivánom hívni az egyletek elnökei és alelnökei figyelmét, hogy teremtsenek körükben D. F.

Egyleti perselyeket. Indítsák meg tagjaik között a gyűjtést, a legkisebb adományt köszönettel fogadják el. Adakozzunk tehát mindnyájan ezen emberbaráti célra. Ne mondhassa senki, hogy csak beszélni tudunk, tenni nem.»

Választmányunk is azt tartja helyesnek, hogy állandóan és szakadatlanul gyűljön az alap, mert így a célfelé mindig közeledünk, nemcsak azzal, hogy minden évben segíeyzhetünk egy-egy szegényt vagy árvát, hanem azzal is, hogy így az adakozással járó buzgóság, a mely önmagában is értékes tőke, mindig meglesz.

— Közgyűlés a Választmány javaslata értelmében határoz és az annak érdekében szükséges eljárással a Választmányt bizza meg.

10. Az unitárius papnövendékek dalkara egy szép énekkel zárja be a gyűlést.

11. Elnök megköszönvén a tagok meleg érdeklődését, további munkára buzdítja. Ezzel a közgyűlés véget ér.

Jókai Mór beszéde az unitárius kollégiumban.

(1902. október 11.)

Templomban vagyunk itt az iskola falai között. Én úgy is, mint költő, mint politikus és hazafi, mindig hirdetője voltam a szabadságnak, mely a művelődés terjesztésével, a hazaszeretettel és isteni tisztelettel párosul. Ebben a törekvésemben legközelebb áll szívemhez az unitárius vallásfelekezet, mert ez a vallás tartja leginkább tiszteletben a lelkiismereti szabadságot és mindig elüljárt a hazafiságban és a tudomány művelésében. Ez az egyház majdnem legszegényebb valamennyi között, mégis a legszebb tanintézetet tartja fenn ebben a városban s ezáltal példát mutat, mily úton kell haladnia minden egyháznak. Kivánom, hogy felekezeti békeesség keretében a többi vallásfelekezetek is versenyezzenek a közművelődés terjesztésében és az isteni tiszteletben. Legyenek áldottak mindazok, kik e falak közt megjelentek!

Kossuth Lajos emléke.

(Folytatás.)

Mikor Ámérikában utazunk, mindenki, a kivel találkozunk, megragadja az első alkalmat, hogy igazolja magyar rokonszenvét. Kis gyermek voltam még — így szól egy kitűnő államférfi —

anyám magával vitt, mert a nagy magyar — Kossuth — jött. Anyám vállára vett. Tudom, hogy beszélt az a furcsa ember, de abból semmit sem értettem. Én csak a kalapjára emlékszem, s arra is talán azért, mert anyám nekem is olyant vett, mert akkor mindenki olyant viselt. De azért büszke és boldog vagyok, hogy láthattam őt.

Oh én sokszor láttam, beszéltem is vele — szól megelégedéssel egy tisztas uri nő. Ő nálunk is volt. Atyám nagyon szerette és becsülte. Nekem ma is vannak emlékeim tőle.

Bostonban egy uri emberrel néztem a város nevezetes helyeit. Nézze uram az államépület lépcsőit! Kossuth ott állott e lépcsőkön és onnan beszélt. Soha olyan lelkesedést! Itt ez a hely, itt az a kert, az egész környék mind tömve volt és mindenki ujongott, tüntetett, lelkesedett Kossuthért.

Ez a beszéd nagyon emlékezetes volt Kossuth előtt is, mert »Irataim« előszavában így ír róla :

»A mint Bostonban huszonzét évvel ezelőtt a nagyszerű lépcsőzetre lépnek, mely a kapitolium büszke épüféhez felvezet, melynek nyílt oszlopcsarnokában Massachusetts állam szenatusa és képviselnőháza elnökeikkel, az államkormányzóval élükön, födetlen fővel állottak, hogy a népjog megsértésének sulya alatt elbukott magyar nemzetnek megadják — szerényemben — a tisztelet és tesivéries rokonszenv adóját: szemembe ötlött a homlokzat előtt emelt diadalmi ív, rajta Massachusetts állam czimere egy kardot fogó kar e fölirattal: Ez a ház a zsarnoknak ellensége, de a szabadságnak biztonságot követel. »Manus hace inimica tyrannus, Ense petit placidum sub libertate quietem. Alatta angolul: »There is a Community in the destinies of humanity.« (Az emberiség sorsában van egy közösség.)

Még a hely is, a hol járt, kegyelet tárgya, s a közönséges emberek is készek mentegetni magukat, ha nem láthatták volt. De annyit mindig megemlítnek, hogy atyjuk vagy anyjuk jól ismerte.

Bostonban május hónap 25 és következő napjain részt vettem mintegy 14 gyűlésben és azok közül kettőn a Kossuth fényes neve is ott tündökölt, miután magyar ember volt jelen a gyűléseken. Az ünneplő unitárius Társulat titkára úgy mutatott be, mint Kossuth nemzetének fiát, mint szabadságszeretőt és midőn először elhangzott hazánk dicső neve és a Kossuthé, azonnal ezernyi torokból jött a kiáltó szó: *föl Magyarorszáért, föl a szabadság hazájáért.* És annyi ezer férfi meg nő ajakáról egyszerre hangzott az éljen, a hódolat és tisztelet. Ez egy nemzet megnyilatkozása volt csaknem 50 évvel azután, hogy a csodált Kossuth

ugyanott, alig 200 lépésnyire ez ünnepély színhelyétől, ünneplés tárgya volt.

Ugyanabban a teremben Hoor senator, a régebbi nemzedékek egyik legkiválóbb szónoka, egy valóban puritán jellem és államférfi így nyilatkozik: »Minden kétségen felül áll ítéletem szerint, hogy az utóbbi időben a legnagyobb angol szónok Kossuth Lajos volt. Még vagyunk egy nehányan, a kiknek emlékében most 50 év múlva is vissza cseng még annak a csodás hangnak gazdag zenéje. Abban a kiváló szerencsében részesültem, hogy láthattam turini fogságában, épen mikor 90 évét betöltötte volt, de szeme még nem volt elhomályosodva, testi ereje nem volt elapadva, hanem még mindig inspirációt lehetett kapni tőle a szabadság jövője és saját szeretett hazájának szabadsága iránt. Nem érte meg egészen azt az eredményt, a melyet most láthatna, most, a mikor Magyarország nagy és biztos helyet foglal el a történelem nagy nemzetei között. Szerencsésnek érzem magamat, hogy abból az országból, melyért az ámerikai nép szíve oly hevesen dobogott 1852-ben, egy vándort üdvözölhetek körünkben.«

A magyar ember ezután is mindig számíthat erre a rokon-szenves szeretetre, valameddig hű marad multjához a szabadság szeretetében és ősei megbecsülésében.

Az ámerikaiaktól ebben is sokat tanulhatunk. Ott minden nevezetes helyet emlék jelez. Ott gondoskodnak arról, hogy az ifju nemzedékek megtanulják multjok történelmét. Ott a Soldier's home, vagyis a rokkantak háza minden államban, sőt minden nagyobb városban a legszebb épület.

Miután multjok rövid még, az utas az emlékek között járva gyakran abban a csalódásban él, hogy vezetője is részt vett a csatában, vagy legalább is emlék felállításában egyik fő intéző volt. Nem tagadhatni, hogy bizonyos versenyt igyekeznek tartani még ebben is az európsakkal. Ha ezerévre nem hivatkozhatnak, ha ős emlékeik nincsenek is, hadd legyen megörökítve minden dicsőség, a mi e nevet medérdemli. Így gondolkoznak, s egy évvel a cubai háboru után, Cuba hőseit Dewey-t gyönyörű emlékek dicsőítik.

New-York város legszebb utja közepén egy tért a Dewey-emlék hatalmas iveinek mintázata foglalja el, s ezt év multával bizonnal ott lesz a valódi is. mert náluk az üzleti szellem mellett kitünően megfér a hazafias kegyelet is.

Bostonban időzésem utolsó napjaiban meglátogattam a város ereklye-muzeumát, a régi városházat. A tengerparti városnak sok erős küzdelme volt a multban, midőn még Anglia gyarmata volt. Sok nagy kísértésnek tette ki az uralkodó hatalom Anglia. A jó

bostoniak türelmetlenkedni kezdettek. Bántotta az adó és vám, melyet kénye-kedve szerint rótt ki a hatalmas úr, pedig még mindig érezték, hogy véréből való vérek. De a hatalomtól egy hajszálnyira álló zsarnokság náluk is megkésztette a szabadság és függetlenség útját. A kormányzó a zajongók közé egy néhány század katonát telepített, s méltányos kérésökre nem hallgatott.

A pohár megtelt. A nemzeti érzület elemi erővel kezdett áradozni. A város háza előtt honfivér öntözte be a tért, s csupán a kormányzó békitő szava és ígérete tudta lecsillapítani a vihart egy két évre. 1778. július 18-án ezt a tisztes épületet érte az a dicsőség, hogy ablakából hirdették ki a függetlenség és szabadság halhatatlan ígét. Tehát ez nekik az, a mi nekünk Budapesten a Landerer és Heckenast nyomda, melynek erkélyéről Petőfi elszavalta a Talpra magyart és Jókai fölvásta a 12 pontot.

Igy hát bár annyi ezer mérföldnyire a mi fővárosunktól, mégis úgy érezi magát ez épület ódon falai közt a magyar, mintha honfitársai emlékeit látná. És a mit első pillanatra ábrándnak és képzelődésnek venne mindenki, azt egy igénytelen kis emlék valóvá avatja.

Ott, a szabadságharcz ölséges emlékei között, egy közepező oszlop oldalán megtaláltam azt, a mi igazolta ábrándozásomat. Egy nagy negyedréti lap, egy ismertnek látszó kép ragadta meg figyelmemet. Mi ez, ha nem Kossuth neve: *Hurrah for Kossuth*. Eljen Kossuth!

Ez emléke Kossuth bostoni látogatásának 1851—52-ben. Rajzolta Thomas Appleton, a Bostoni Emlék-társaságnak ajándékozta Nathán Appleton 1890-cen aug. 12.

Az egész nagyon egyszerű dolog! Egy kis tollrajz ábrázolja a mindig jellemző lapárusító utczagyereket. Kezében egy hírlap, a Kossuth lap. Ezt kínálja az utczákon végig rohanva.

Appleton Tamás az ajándékozó egyik nagy tisztelője lehetett Kossuthnak és nagy lekötölezőnk nekünk, mert így rajzából meglevően elöttünk a régi Boston. Mert így látjuk, hogy nemcsak a terek, hanem az utczák is ezt a nevet zengették, szórták az emberek fülébe. Mert így érezzük, mily határtalan lelkesedés uralkodott az ámerikai nemzet szívében a mi Kossuthunkért. Így már megtudjuk magyarázni, honnan keletkezik az a kiolthatatlan tisztelet és bámula: a mi szabadságunk hőseiért.

És megtudunk még egyet, azt, hogy az időnek meg van kérlelhetetlen logikája és a szabadság szellemének a glorificatiója.

Az ezeréves tölgyet ki lehet vágni tövéből is, bele lehet dönteni az iszapba, hogy ott férgek és rút hullók tanyája legyen. De csalódik, a ki azt hiszi, hogy mivel az a bizonytalan színű

szennyes, förtelmcs posvány eltakarta a nap elől, meg is semmisítette.

- Elmultak ezer esztendőök, eljönnek száz meg száz nemzedékek. A posvány elenyészett, lakói seho' sincsenek, de a tölgyből kőszén, a kőszénből világító gáz lett és a mivel emberiség ennek fényénél oszlatja a sötétséget nemcsak a szemekből, hanem a szivekből is.

László József tanár halála.

Érdemes unitárius embereink sora ritkul. László József nyug. tanárt f. hó 23-án temették el. Székely-kereszturi gymnasiumunknak 31 éven keresztül hűséges és érdemes, lelkiismeretes tanára volt. Az ifjúságot nemcsak oktatta, hanem nevelte is, nemes tisztét igazi atyai érzéssel végezte. Keresztur és vidéke társadalmának is tekintélyes tagja volt. Eredményes munkásságából Székely-Keresztur több intézménye, egyesülete is részesült. Minden ismerőse előtt közszeretetlen állt. Melegen érző szive le- és felfelé egyaránt árasztotta jótékony melegét.

Egész élete munkássággal teljes küzdelem volt. Öröm és bánat csaknem egyenlő arányban jutott ki neki. Kinos és gyógyíthatlan betegsége ez év június havában ágyához szegezte, ránk nézve szomorú, halála reá nézve tehát megváltás volt.

Temetése egy igaz, derék, becsületes, pályáját hiven megfutott ember iránt való végtisztesség nagymérvű megnyilatkozása volt. Temetésén a kolozsvári unitárius főgymnasium tanári kara dr. Gál Kelemen igazgatót küldötte képviselőjéül, a ravatalra koszorut helyezett. A kollégialis szeretetnek lekötelező nyilatkozata ez. A ravatalra helyezett számos koszorú közt volt a székely-kereszturi gymnasiumi tanárkar, a gymnasiumi ifjúságé is, valamint a székely-kereszturi m. kir. tanítóképző intézet tanárkara. A székely-kereszturi népbank László József nevére az Unitárius gymnasiumhoz alapítványt tett László Józsefnek e pénzügyintézetnél szerzett érdemei elismeréséül.

A mély fájdalmat, általános részvétet hűen kifejező gyászimát Lőrinczi István helybeli lelkész mondta. Ez ima egy szép

tehetségnek, a tanítványi szeretetnek benső, teljesmértvű kifejezésre juttatása volt.

A sirnál a székely-kereszturi gymnasium igazgatója Sándor János búcsuzott el maga és a tanárkar nevében. Meghatóan adott kifejezést annak, hogy a megboldogultnak osztálytársa volt, s 31 éven keresztül tanártársa volt.

László Józsefet eltemettük, de él köztünk az ő áldott emléke.

P. M.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

— **Jókai beszéde.** A koszorus költő a Mátyás ünnep alkalmával az Erdélyi Irodalmi Társaság közgyűlésén, 1902. október 11-én, az unitárius kollégium dísztermében az elnökileg hozzá intézett beszédre meglepő választ adott, melyben az unitárius vallás iránti mély rokonszenve jutott kifejezésre. Szerencsénknek tartjuk, hogy beszédét gyorsírói jegyzés alapján egész terjedelmében közölhetjük.

— **Papi beköszöntő** a ravai unitárius egyházközségben 1902. év szept. 29-én. Kiváló és a vallás-erkölcsi életre mély nyomokat hagyó ünnepély volt. Előbbi napon történt tiszt. Sárosi József lelkész urnak Csőkfalváról, régi hivatól megválása és Ravába, új egyházába, átköltözése. Kitérőn fog maradni az emlék csőkfalvi afiai körében, melyet a jó pásztor és nyáj közötti szeretet megszentelt. Hogy mennyi könny hullott a búcsuvételen, az leírhatlan. De fel sem száradhattak a fájó könnyek a tiszt. férfi arcán, már keblében az öröm virágai kezdetek felfakadni, a midőn látta, hogy új egyházának Rava közönségének nagyjai és kicsinyei mily örömmel várják. Rava — hová az újsori erkölcsi nyavalyák nem nagy mértékben jutottak el, az őstől örökölt, régi hithűségben ma is mintakép szolgálhat. Papját szereti és becsüli. Utczáit zöld ágakkal díszítette. A község végén a diadalkapun ez üdvözlő szavak állottak: „Isten hozta!...” Itt üdvözölte a polgári közönség nevében: Kecskés Izsák anyakönyvvezető. Innen a harangok zugása mellett — elől haladva a tűzoltó társulat nemzeti lobogókkal, utána az ifju legények és a fehér ruhás leányok — vonultak a paplak felé, hol a 2-ik diadalkapun „Éljen!” felirat volt látható. Itt a gyülekezet és egyházközség nevében üdvözölte a helybeli isk. mester, mire szívből fakadt jó kívánatokkal felelt a lelkész. Megnyugodtunk, hogy eltávozott jó papunk helyébe ismét egy derék jó papot nyertünk. És hála a gondviselésnek, reményünk teljesült. Okt. 5. a beköszöntés napjára: az utcák megélénkültek s úgy toltak a nép Ravába, nemcsak a szomszéd községekből, hanem a távoli vidékekről is felekezet különbség nélkül; jött a nép úgy hogy, midőn a harang megkondult, népáradat lepte be az utcákat. Az éneket József Dénes dombói k. t. végezte. Tiszt. Boér Lajos bözödi lelkész lendületes és talpra esett bevezetője után T. Gál Elek ny. gálfalvi lelkész ur olvasta fel a Mltgs és Pöt. püspök ur kinevezését. Ezután következett a pap szereplésének megkezdése. A beszédet, mely I. Tim. VI. 20. „A nálad letett ajándékot megőrizzed“ igék alapján volt kidolgozva, akkora hatást szült, oly tűzzel, oly méltósággal volt előadva, hogy mindnyájunk kebele hevült és dagadt a lelki örömtől. Az a természetes és tiszta hang, az a taglejtés és módor, melylyel új papunk rendelkezik, hivat magával ragadja. A beköszöntő beszéd után Boér Lajos T. lelkész ur beavató szavai csendültek meg. Ilyen alkalmra

illőbb, a nép érzelmeit felrázó, ha kell lesújtó, ha kell felemelő észtermékeket gondolni sem lehet. Az ünnepélyt közebed követte, melyen a szebbnél-szebb pohár-köszöntők nem maradtak el.

Figyelő.

— **Az Egyházi Főtanács gyűlései** okt. 26 - 29-én tartattak a vidéki tanácsosok nagy részvételle mellett. Ifj. Pataky László küüllőköri gondnoknak föleskettetett, dr. Ferenc József, dr. Nagy Zoltán, Lőrinczi Dénes egyh. tanácsosoknak megválasztattak. A főt püspök úr indítványára meghatározottat, hogy Duna-Tisznamenti esperesség fog szerveztetni, minthogy ott az unitárius egyházak rohamosan szaporodnak. Egyebekről jövőkor.

— **Városfalván** okt. 5-én a nyári vallásos oktatást ottani lelkész Péter Sándor afa ünnepélyesen zárta be. 61 növendéket oktatott. Oktató és buzdító szép beszédben szólott hozzá. Mindenik növendéknek jutalmat adott 7 korona 70 fillér értékűt. Ebből 5 kor. 70 fillért lelkész afa sajátjából fedezett. A gyermekek általában nagy szorgalommal jártak, 16 növendék egy alkalmat sem mulasztott el. Szép eredmény és örvendetes.

— **Fazakas Lajos**, ny-szentmártoni lelkész volt a f. évi főtanácsí szónok. Eddig csak azt tudták felőle a Fő Tanács tagjai, hogy egy rendkívül buzgó és lelkes ember. Most meggyőződtek, hogy kitűnő szónok is. Sok, igen jeles ifju szónok mutatkozott be közelebről, s mégis a Fazakas szónoklata feltűnt és oly általános hódítást művelt, a melyet ritka szónok ér el. Imája és beszéde a hallgatóságot annyira lekötötte, magával ragadta, hogy széltiben hallszott: az ilyen beszédért mindig eljőnénk a templomba. Az ima áhitatos, magasan szárnyaló, Istenhez emelő, a beszéd, melynek tárgya a mult és jövő unitarizmusa, a mely nem romboló, hanem építő, kerek egész, szerkezetileg nagyszabású, tartalmilag bölcs, teljes hittel és érzellemmel. A szónok még harmadik nap is részestült kitüntető ovatióban.

— **Adakozás.** Várfalva Pálfi E. András és felesége Finta Zsuzsánna megemlékezővén Istennek irányokban való számtalan jótéményeiről, vallásos buzgóságoknak több ízben szép tanubizonyságát adták. Pálfi E. András asztalos mester több adományt tett 1902. szeptember 28-án saját neve id. Pálfi E. András s felesége Finta Zsuzsánna emlékére igen diszes mintegy 200 korona értékű urvacsorai asztalt helyezett el ajándék-képen. Ez asztal az évi termések elvételének hálajeléül buzakalász, szőlő-fürt s nefelejts faragványokkal van díszítve. Először 1902. szeptember 28-án szentmihálynapi urvacsorai osztáskor volt megterítve azzal az abrosszal, melyet adományozónak édes anyja Finta Sára 1869-ben adományozott. Ez alkalommal Urvacsorai kenyeret és bort adományozó édes testvére Pálfi E. Ágnes és férje Nagy Mihály 8 korona értékben. Fogadják a nemes szívű ajándékozók az egyházközség hálás köszönetét.

Biró Lajos,
lelkész.

— **Az unitárius lelkészkör** Ferencz József püspök ur elnöklete alatt okt. 25-én gyűlést tartott. Az idő rövidege miatt csak a Vári Albert felolvasása és Végh Mihály lelkész előadása tartatott meg. Mindkettőhez többen szólottak. Sikeres gyűlés volt.

— **A husvéti egyházi beszéd** pályázaton 9 beszéd szerepelt. Az eredmény jó és szép volt. A 100 kor. pályadíjat, melyet Dr. Bedő Albert orsz. képviselő tűzött ki, Ürmösi Károly h.-jánosfalvi lelkész nyerte el.

— **Szentháromság**on az unitárius új templom felavatásakor július 13-án a tánczestélyen felülfizettek: Ilyés Tibor és Dr. Simó Zsigmond 10—10 kor., Incze Lajos. K. Nagy István 7—7 kor., Simás József 4 kor., Béli István, Béli Istvánné, Boer József, Dr. Gaál Kelemen és Pataky László 2—2 kor., Albert Mihály 1 kor., Nagy Domokos, Nagy Albert, Nagy Anna, Páskulj Pál, Kiss Lajos, Molnár Lajos, Zilahi Sándorné, Kerekes

Gézáné, Hajdu István, Boros Albertné, Nagy Ferenczné, Türkösi Sámuel, Kelemen Albert, Kövendi János, Csécs István, Gál Elek, Simon Gábor, Sárosi József, Kolozsvári József, Pataky Domokos, Török Sándor, Osváth Béni, Nagy Jenő, Fazakas Lajos, Zsigmond Titusz, József Mihály, Szász András, Bereczky Domokos, Szabó Lajos, Török Ferencz, Bartalis József, Marosi Lajos, Barta Albertné, Péterfi Aron és Miklós Jenő 1—1 kor., Kelemen Árpád 60 fill., Cseli Kálmán 20 fillért. Fogadják e helyen is egyházzal szemben a szent célra tett kegyes adományokért szíves köszönetemet. Szentháromságon, 1902. augusztus 8-án. P a p S n n d o r unit. lelkész

— A Brassai siremlék javára az 1902. évben a következő adományok folytak be:

Budapesti Hirlap utján	902 k.	59 f.
Gróf Teleki Miksáné K.-Lóna	50	" — "
Gróf Teleki Emma K.-Lóna	50	" — "
Gr. Teleki László Gyula Hosszufalu	50	" — "
Mózes Mihály ivén Abrudbánya	90	" — "
Kiss Tamás Vargyas	12	" — "
Geréb Sándor Alsó-Boldogfalva	5	" — "
Vass István Hom.-Szentpéter	5	" — "
Göncz Károly Sztmiklós	1	" — "
Szolonok-Dobokamegye pénztára	1	" — "
Göncz Mihály Laborfalva	1	" — "
Györvármegye alispánja	4	" — "
Gróó Vilmos Makó	2	" — "
Makay István Pápa	4	" — "
Váró B. és Gulyás F.	4	" — "
Lófi Aron Bölön	4	" — "

Összesen: 1185 k. 59 f.

Mózes Mihály lelkész ivén:

Mózes Mihály 2 k., özv. Rákosi Józsefné 10 k., Rákosi István 10 k., Galai Kálmán 2 k., özv. Dr. Nagy Károlyné 10 k., Mikó Dezső 2 k., Mikó Dezsóné 2 k., Mikó Tilda 2 k., Mikó Juliska 1 k., Mikó Miklós 1 k., Remetei Ignác 1 k., Ráczkövy Lajos 1 k., özv. Árkosi Károlyné 1 k., Árkosi Béla 1 k., ifj. Árkosi Béla 50 f., Árkosi Jenő 30 f., Árkosi Károly 20 f., Roth Loránd 2 k., Dr. Török Gábor 2 k., Málenszky Károly 2 k., Mediny János 1 k., Glücksech Reinhárd 50 f., Molnár Árpád 2 k., Keller József 1 k., Miski József 2 k., Gámenczy Gerő 1 k., Molnár Sándor 1 k., Sebesi Izidor 1 k., Szönd József 1 k., Ivanovits Ferenczné 60 f., Lányi Gyula 1 k., Metis István 2 k., Winkler János 1 k., Mózes Pistike 1 k., Képes Lászlóné 2 k., Nik János 2 k., Dr. Ürmösi Károly 1 k., Kriska Ignác 50 f., Ötvös Márton 50 f., Pálfi István 1 k., Dávid Samu 1 k., Derzsi József 50 f., ifj. Derzsi Zsigmond 20 f., Képes Albert 20 f., Mózes Ibolyka 30 f., Mózes Misi 30 f., Kovács Józsefné 40 f., Abrudbányai Takarékpénztár 9 kor. Összesen: 90 kor.

Bárczakönyvek ből: Osváth Gábor Ürmös 20 k., Koleszár Lajos B.-Hunyad 6 k. 04 f., Ambrus Gergely Kolozsvár 4 k., Sándor Géza Kőröspatak 4 k., Kádár Lajos Gyepes 4 k., József Lajos Seps-Szt., György 4 k., Mátyás János Muzsna 4 k., Demeter Dénes Hom.-Karácsonfalva 4 k., Holländer Henrik, Bedő Ferencz, Balázs József gymn. tanulók és Adámosi Gábor 4—4 k., Gámán Dezsóné Kolozsvár 3 k., Deák Mózes Hom.-Ujfalu 1 k. 42 f., Dombi János H.-Szt.-Márton 2 k., Dézsi Mihály Szováth 1 k. 40 f., Kovács Imre H.-Keményfalva 1 k., Vida Géza Lóköd 60 f. Összesen 75 kor. 46 fill. Takarékpénztári kamatok 1902. év első felében: 193 kor. 92 fill. A siremlék alap átlaga kitesz: 8729 kor. 69 fill. Kolozsvárt, 1902. szeptember 8-án. Merza Lajos biz. pénztáros.

— A kolozsvári unitárius kollegium konviktusi alapjához újabban adakoztak: Árkosy Lajos utján az 1881—82-ik évben érettségit tettek:

Mayer Májer	30 kor.
Dr. Osváth Gerő	10 „
Dr. Sebess Lajos	10 „
Dr. Pálffy Gyula	30 „
Orbok Ferencz	10 „
Durugy Ferencz	20 „
László Miklós	10 „
Árkosy Lajos	20 „

Együtt: 140 kor.

Derzsy Károly Torda	100 „
Göncz Károly Szent-Miklós	10 „

Összesen: 250 kor.

Az eddig begyűlt adakozások összege: 2399 „

Kolozsvárt, 1902. szept. 21.

Nagy Gyula pénztárnok.

— **Fekete Gábor** kollegiumi felügyelő-gondnok ur közelebről 100 koronát adott a konviktusi alapra

— **Szent-Miklós.** Szép kis ünnepély volt szept. 14-én Szent-Miklósön. Még 1848-ban épített templomukat kicsinosították. Egészen új, szép hangu, diszes orgonát csináltattak, teljesen a maguk erején Évekkel ezelőtt alakított lelkes kántoraink Darkó Lajos a minden jóra hajló ifjúságból egy dalárdát, ennek közreműködésével hangversenyeket rendeztek s így hozták össze apránként a kellő összeget az orgonára. Anyag. kéznapzsám s minden szükséges segítség az egyháztagok buzgóságából telt ki, míg végre elérték, hogy az 50 év óta húzódó templomszentelést összekötve az orgonaszenteléssel, most megtarthatták. A virággal ékített templom egészen megtelt a helybeli és szomszéd vidéki közönséggel. Imát és beszédet Göncz Károly helybeli lelkész mondott, megismertette nagyjában, miként lett a pár századig virágzó anyaegyházból, melyhez mint leányegyházak Siménfalva és a két Kede tartoztak — ezek önálló egyházzá alakulása után — a mai alig 250 lelket számláló, de azért törhetetlenül hív és áldozatkész unitárius egyház, mely a falun kívül egy dombon áll s már roskadozó templomát, azokban a viharos időkben saját erején építette újra a falu közepén s tartotta fenn mindvégig. Felavató beszédet Raffaj Domokos esperes tartott, könnyekig meghatva a hallgatóságot, rajzolván, mily nagy lenne a dicső elődök öröme, ha láthatnák a méltó utódokat. Agendát s urvacsorát osztott Varga Dénes siménfalvi lelkész szintén nagy hatással. Az új orgonán Szász Ferencz siménfalvi és Darkó Lajos helybeli énekvezérek felváltva játszottak művésziessen. A szertartások után nagy lelkesedéssel énekelt az egész közönség a hymnuszt.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

Fekete Gábor kir. táblai elnök ur, a Dávid Ferencz Egylet egyik lelkes alelnöke 100 koronával megváltotta egyleti tagdíját, s így örökös alapítónk lett. A közgyűlés hálás szívvel fogadta az adományt.

Dávid Ferencz-emlékűnnepélyt tart a budapesti D. F. E. 1902. nov. 15-én este 6 órakor a Koháry-utcai templomban s ezzel megnyitja a téli zenés és felolvasó-estélyek sorát. Dr. Kóváry László, kiváló történetíró fog

felolvasni „Vallásunk helyéről a kereszténység családjában“. — Szavalni fog Józán Miklós egy alkalmi költeményt. Ő mondja az imát is. Egyházi karéneket ad elő a Budai Munkás Dalárda Krausz Gusztáv új énekevezér vezetésével. Fölvizjuk az új ciklusra is tagjaink és az érdeklődő közönség figyelmét.

A Dávid Ferencz Egylet felső-fehéri fiókköre okt. 18-án Alsó-Rákoson tartotta harmadik közgyűlését meleg érdeklődéssel. Imát Kelemen György datki lelkész mondott, megnyitót Péterfi Gyula alelnök, szavaltak Péterfi Gyuláné és Kiss Aladár lelkész, Kelemen György tanulságos felolvasást tartott. Közben a fiókköri dalkör adott elő két éneket. Irodalmi pályázat is tüzetet kí azon tételre: „A vallásérkölcsei élet hanyatlásának okai.“ Jutalma 10 kor., beadási határidő 1903. márczius 31. Pályázhatnak a fiókkör tagjai. — Belépett a fiókkörbe folyó évtől kezdődőleg 6 új tag; eltávozott kettő: a fiókkör ügybuzgó egyik elnöke: Lőrinczi István és neje, kikkel szívélyes barátság és önzetlen szeretet s igazi munkakedv kötötte össze a fiókkör minden tagját. Itt említjük meg, hogy e fiókkör a nyári gyűlésén lelkes óvációban részesítette egyik buzgó tagját, Égeni Sámuel tanítói 40 éves működése elismerésül. Alsó Rákoson, 1902. október 20-án. Ú t ő B é l a, fiókköri jegyző.

A kereszturi f egylet november 15-én Firtos-Váralján fogja tartani közgyűlését.

Szerkesztői izenetek S—r. D—zs. Még nem mindenkiben ébredt föl az egyesületi élet szükségességének érzete. Igaz, de ezen még se agódjunk. Lám hány férfi vesződik az agglegénység egyedülvalóságával, pedig a házasság olyan kellemetes életet biztosít, a mely nélkül nem lehet s nem is volna szabad élni. Vegyük figyelembe, hogy sok vén legény rászánja fejét, ha későn is, a házasságra, s ne adjuk fel reményünket hogy azok, a kik a mi egyszerű Dávid Ferencz Egyletünkbe nem léptek be, vagy ha benn is vannak, nem tevékenykednek, be fogják látni idővel, hogy sokkal kellemesebb a lelkes odaadás, mint a lelketlen szótvonás.

A t. egyleti tagok sziveskedjenek f. évi **tagdíjaikat** beküldeni, hogy az Egylet sok kiadásait fedezhesse.

Unitárius könyvek. (Női imakönyv) Szivemet hozzád emelem. Irta Boros György. Csinos vászon kötés 2 kor. 40 fill. Diszes bőr-kötés 6 kor. Szép hárszöny kötés csattal 10 kor. „Az ájtatos könyv keresztény lélekkel és mély érzéssel irányozza a hívők vallásosságát az égi megnyugvás felé, s kivált a női gyöngédség érzelmi világának fohászához ad ihletett hangot. Vasárnapi Ujság, „Vigasztalja a kesergőt, új életreményt kelt a csüggedőben, magasztosabbá teszi az örvendezők örömet.“ Aranyos-Vidék. „Kedves és poetikus módon mondja el az ájtatosságokat, s a szép elmélkedéseken kívül imádságokat is közöl.“ Pesti Hírlap. „Boros könyvében a hívő imádkozik, kinek mélységes szíve van, mely könnyen emelkedik érzelmének szárnyain a magasabb tájak felé.“ Székely Nemzet. „Vigaszt nyújt a szenvedőnek, reményt önt a csüggedőbe . . . Nem a felekezeti, hanem a vallásos szellem fejlesztését tűzte ki céljául.“

Édes otthon. Irta Garnet f. Boros Gy. Ára 1 kor. A házias élet örömeit írja le s arról beszél, hogy milyennek kell lenni a ház tájkának, meg a csendes, boldog házias életnek. Magyar Hírlap. Az érzések egész sora, a gondolatok egész legioja van egy-egy fejezetben kifejezve.

Unitárius jeleseink. Ki ne ohajtaná ismerni azokat a derék nagy férfiakat, a kik az unitárius vallást és egyházat megalapították, fenntartották: János Zsigmond, Dávid Ferencz, Szentábrahám Mihály, Lázár István, Daniel Elek, P. Horváth Ferencz, Koncz János, Székely Sándor, Kőrömczi János, böl. Farkas Sándor, Augustinovic Pál, Kriza János, Mikó Lőrincz, Nagy Elek, Berde Mózsza, Brassai Sámuel, Ferencz József életét, működését röviden és hiven egybe foglalta és

arczképpel ellátta az Unitárius kollegium irásban és képekben című könyv. E mellett a régi és az új kollegium hí leírását, az építész-mérnök, Pákey Lajos arczképét és életrajzát s két szép költeményt tartalmaz. Egyetlen unitárius sem nélkülözheti e diszes könyvet Ára 1 kor.

Tizenkét cikk az unitarismusról a mai unitárius fölfogást ismerteti a legjelesebb írók tollából. Ára 60 fillér.

A fejedelem és papja költői elbeszélés János Zsigmondról és Dávid Ferenczről Irta Tarcsafalvi Albert. Ára 20 fillér.

Nézetek a vallás eszméjéről Dr. Brassai Sámuel híres felolvasásai egy kötetben. Ára 2 kor. Egyleti tagoknak 1 kor. 20 fillér.

Mindenik könyv megrendelhető postautalványon az Unitárius Közlöny szerkesztőségénél.

A nők világa 6-ik száma csatolva van lapunkhoz.

TARTALOM: Mátyás király szobra Kolozsvárt. Boros György. — Nagy Lajos és Pákey Lajos. B. Gy. — Ima. Németh István. — A Dávid Ferencz Egylet XVII-ik közgyűlése. — Jókai Mór beszédje. — Kossuth Lajos Emléke. Boros György. — László József halála. — Egyházi és iskolai mozgalmak. — Egyleti élet és munkásság. —

Csintalan Syula

orgona-, zongora- és harmonium-készítő

KOLOZSVÁRT, a városház mellett.

Elvállalok orgona készítést, minden nagyságban, minden kivitelben és stylben, továbbá javítását, átalakítását, kibővítését és hangolását jótállás mellett.

Elvállalok bármilyen nagy zongora javítást, hosszú zongorák rövidde átalakítását, bőrozését és hangolását.

Készítek oltárokat, szószéket és szószék fölébe való koronát, nemkülönbén egész templomi berendezéseket is.

Elvállalom iskolai és szobai harmoniumok javítását és hangolását, ugy helyben, mint vidéken. Vidéki meghívásra pontosan megjelenek. Kérdezősködésekre azonnal válaszolok.

Miért továbbra is becses figyelmébe ajánlom magamat. A t. közönség és egyházak pártfogását kérve,

maradtam tisztelettel

Csintalan Syula.

Nyomatott Gámán J. örököse könyvnyomdájában Kolozsvárt

Unitárius Közlöny

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára 2 k. 40 f. (1 firt 20 kr.) Egy szám ára 24 fillér (12 kr.)
Egyleti tagok, 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek. Minden pénz
Gálfi Lőrincz egyll. pénztárnokhoz küldendő Kolozsvarra.

Elmereng az ember.

Elmereng az ember . . .
Vissza száll a lelke,
Negyedfél száza múlt
Dicső történetre.

Való-é, vagy álom?
Mi volt az a század,
Mely biztosította
A hitszabadságot?

Hosszú, tompult álom . . .
Hét halomnak bűne . . .
Végzés, halál, martyr : . . .
A nap vérben fürde.

Felhő széjjel oszlik :
Apró foszlányokra,
Aztán szózat haliszik :
»Róma ! bűnbánatra !«

Dobog a szív . . . hevül . . .
Fölebred a lélek :
»Kilenczvenegy tétel :«
Róma : »Fázom, félek !«

Gyülés, vita, végzés . . .
Hangzik ki a térre :
»Kenyér és bor jelkép !
Nem a teste s vére !«

Erdély bérczi zúgják
Viharban és csendben :
»Hitem és vallásom :
Egy, csak egy az Isten !«

Balázs András.

Dávid Ferencz emlékére.

Midőn látom a virágot
Ősz derekán hervadóba,
És a fának hulló lombját
Széltől úzve, földre dobva :
Nem dobban meg szívem tája
— Ámbár húrja meg-megrezeg,
Hiszen újra hoz virágot
És zöld lombot a kikelet.

Ámde hogyha az alkotás,
A teremtés koronáját,
A keresztény világ fejét,
A Megváltót, a Messiást
Látom csüngni a kereszten
S követőjét Déva-várba
Szent hiteért elvérzeni:
Megdobban a szívem tája.

Bátran kérdem Pilátussal :
Hát micsoda az igazság ?
Bátran kérdem : hogyan, mikép
Terjedhet a világosság,
Ha keresztre, sötét várba
Szoritják az igazságot ?
Kérdem : mért kell a nagyoknak
Szenvedni vértanuságot ?!

Hát csak a vércseppek nyomán
Kelhet ki az elvetett mag !
Hát mindig le kell hogy essék
Eszmeharczban egy-egy csillag ?
Kereszt, máglya, Déva-vára,
Prága és Genf feleljetek
S mondjátok meg, mért oly gyászos
Egytől-egyig a nevetek ?!

Ám porrá lesz, a mi por volt ;
A földi rész megölhető,
De az Isten egységének
Hite el nem temethető,
Mert a mi szent, a mi igaz,
Még a sirban is az marad
S diadallal tör ki onnan
És föl, mindig fölebb halad.

Nem haltál meg Dávid Ferencz,
Egységshivők apostola,
S míg ember lesz e világon,
Nem is halsz meg soha, soha ;
Mert a mag, mit elvetettél,
Úgy lelkünkbe gyökerezett,
Hogy azt onnan kiirtani,
Kiszaggatni soh'sem lehet.

Nem lehet, mert hitelveid
Tiszták voltak s ingatlanok;
Megdönteni soh'se tudák
Eszmeharczban a viharok;
Sőt miként a hegyi forrás
Tovább folyván, széljel terjed:
Azonképpen növekedik
Az »Egységben« hívő serged.

Nem halt meg ő, most is itt van,
Szivünk érzi közellétét;
Úgy tetszik, hogy ajkairól
Most is halljuk a szent igét,
Igen-igen, szól és beszél,
— A szelleme itten lebeg —
S biztatólag mondja nekünk:
»Ne félj, ne félj kicsiny sereg« !!

József János.

Két életrajz.

A mult 1901/902. iskolai évben a székely-kereszturi áll. tanítóképző-intézetből két kiváló tanügyi férfi ment nyugdíjba, a kik hazánk, közetlenül Udvarhelymegye népoktatásügyének kiváló munkásai, vezető férfiai voltak. Leléptek azon munkaterről, melynek az ifjukur lelkesedésével, belső ösztönük sugallatára szegődtek munkásaivá s szolgálták azt több mint 30 éven át hiven, odaadással, lelkesedéssel és soha sem szünő kitartó ügybuzgósággal. Példányképek ők, kiket ugyan megkellene szívlelniök a mai pályaválasztó ifjaknak, különösen azoknak, a kik nem hivatás szerint, nem belső ösztönük sugallatára választanak életpályát, hanem oda mennek, a hol nagyobb darab kenyeret vélnek találni, még akkor is, ha nem éreznek magukban semmi ösztönt, semmi elhivatást, mert az ők példájukon megtanulhatják, hogy a legrögösebb pályán is lehet erkölcsi eredményeket mutatni fel, sőt lehet anyagi sikert is érni el, ha tehetségeinket, képességeinket az ügy javára szenteljük s hiven, odaadással munkálkodunk a reánk bízottak teljesítésében.

A nyugalomba vonult két férfi: Borbély Sámuel igazgató és Bedő Dénes rendes tanár. Kedves kötelességet vélünk teljesíteni, mikor e két kiváló tanügyi munkás rövid életrajzát adjuk s arcképeiket bemutatjuk, nemcsak azért, mert hitsorsosaink s e lapok olvasóinak kedves ismerősei, hanem azért is,

mert áldásos működésük által kiérdemelték, hogy nagyjaink között adjuk meg nekik is az őket méltán megillető helyet.

Borbély Sámuel született 1842. október 17-én Aranyos-Rákoson Torda-Aranyosmegyében. Atyja Borbély András, régi nemes család ivadéka, egyszerű, de munkás, takarékos, földmives volt, ki a tanulás iránt nagy vonzalmat tanusító fiát (Samun kívül még egy fia és egy leánya volt) papnak szánta s a falusi iskola elvégzése után a tordai unitárius algymnasiumba adta. Innen a kolozsvári főgymnasiumba ment, hol nélkülözések közt ugyan, mert tulságosan takarékos szülői még a legszüksége-sebbekkel is csak szükön látták el, de a legnagyobb kitartással, szorgalommal elvégezte a felsőbb osztályokat is s 1863-ban érettségi vizsgálatot tett. Az érettségi vizsgálat letévése után meghívást kapott falura házi tanitónak s a meghívást annál öröme-
tebb fogadta el, mert látta, hogy szülői nem hajlandók annyi anyagi álpozatot hozni, a mennyivel magát Kolozsvár fentarhassa. Azonban tanulmányait nem szakította meg, hanem az egyházi főtanács engedélye alapján, mint magántanuló, évről-évre letette a theologiai vizsgákat s 1866-ban bevégezte ez irányu tanulmányait.

1866-ban Kriza János, akkori püspök ajánlatára Torma Károly tudós régész gyermekei mellett, mint házitanító kapott alkalmazást, hol szorgalma s a gyermekekkel való jó bánás-módja által kivívta a család szeretetét s becsülését. Itt érlelő-dött meg benne amaz elhatározás, hogy lemondjon a theologiai pályáról s tanárrá képezze ki magát, szaktárgyául választván a földrajzot, történelmet, magyar nyelvet és irodalmat. E törek-vésében nagy segítségére volt Torma Károlynak becses művek-ben gazdag könyvtára s az a körülmény, hogy a nyilvános oktatás előnyeiért tanítványa a kolozsvári r. kath. normális iskolába vétetvén be az 186⁸/₉ iskolai évben, ő is vele ment Kolozsvárra, hol a tudós Brassai Sámuelnél laktak a Muzeum-kertben: ugyanott lakott Herman Ottó is s így együtt étkez-tek, együtt éltek, kikkel a bizalmas érintkezés egy egyetemen végzett tanulás értékével ért fel. Kolozsváron beiratkozott a jogakadémia I-ső évére is, szorgalmasan járt fel az előadásokra, de még szorgalmasabban tanulta otthon választott szaktárgyait, mert mindenek fölött a tanári állásra érzett hivatást magában.

Egyelőre azonban nem tanár, hanem a Belső-Szolnokme-gye, Nászód és Besztercze vidékek tanfelügyelőjének, Boér Károlynak rábeszélésére tanfelügyelőségi tollnok lett Boér mel-lett, mely állásra 1869 évi május 31-én neveztetett ki Mint tollnok a szolgálatban volt tanitók számára Deesen több izben

rendezett póttanfolyamok vezetésével és tanításával is megbízott s munkálkodásáért miniszteri elismerésben is részesült 1871-ben. Az 1872. évben rendezett póttanfolyamon mozgalmat indított meg egy megyei tanító-egylet alakítására; az eszme lelkesen karoltatván fel, megbízott az alapszabályok elkészítésével is, a mit elkészített, s a megerősítés kieszközlése végett be is terjesztett a kir. tanfelügyelőséghez. Azonban ő ugyanazon évben Deésről eltávozott s ezért a tanító-egylet csak jóval később alakított meg.

Borbély Sámuel.

Hogy a mai Szolnok Dobokavármegyében az ország területén leghamarább állítottak állami népiskolák, abban nem kevés része volt, mert sokat irkált, sokat agitált e czélból.

Hogy mennyire méltányolták Deésen munkásságát, az a körülmény is bizonyítja, hogy a megyei Deákpártnak főjegyzőjévé, a vármegyének tiszteletbeli aljegyzőjévé s a törvényhatósági bizottságnak tagjává választott.

Ily körülmények között igen szép jövő várt reá akár a

tanfelügyelő-ségi, akár a közigazgatási pályán, azonban egy percig sem engedte elszunyadni lelke sugallatát s minden áron tanárrá akart lenni, ezért 1872-ben folyamodott a zilahi állami tanítóképző-intézethez rendszeresített tanári állásért s a miniszterium, méltányolva eddigi eredményes munkásságait, képességei alapján egyenesen rendes tanárrá nevezte ki 1872. okt. 7-én.

Zilahou sem csak a szoros értelemben vett hivatalos teendőket végezte, hanem ezek lelkiismeretes teljesítése mellett részt vett minden üdvös tanügyi, társadalmi, városi és megyei politikai mozgalmakban is; sokszor mint kezdeményező s mindig mint buzgó munkás. Az ő kezdeményezésére alakult át a szilágymegyei ev. ref. tanító-egylet általános tanító-testületté; ő kezdeményezte Zilahon a kisdédóvoda felállítását, mely célból tanártársai segítségével társadalmi uton megalakította a „Zilahi Kisdédóvő Egylet“-et 1876-ban, mely égyeletnek éveken keresztül titkára volt. Figyelmét kiterjesztette a szegény tanulóokra is s az ő törekvéseinek eredménye, hogy évek hosszú során sok szegény tanuló-gyermeket látott el az egyesület a legszükségesebb téli ruházattal.

A „Szilágymegyei Tanító-egylet“-nek nemcsak legmunkásabb tagja, hanem vagy főjegyzője, vagy elnöke volt; mint főjegyző Faluvégi Albert, képezdei igazgató és tanító elnökkel együtt szerkesztették meg a tanító-testület I. Évkönyvét.

A képezdei igazgató-tanácsnak mindig jegyzője, a képezdei ifjúsági önképzőkörnek, kevés megszakitással, vezető elnöke, ezeken kívül még számtalan tisztetbéli tisztséget viselt; tagja volt Szilágymegye törvényhatósági bizottságának, Zilah város képviselőtestületének, a városi iskolaszékeknek; elnöke volt a iparos-tanoucziskolai bizottságnak; jegyzője, titkára vagy elnöke több humánus vagy kulturális egyesületnek vagy bizottságnak.

És e sokoldalú, nemcsak időt, hanem testet, lelket egyaránt igénybe vevő széleskörű tevékenység mellett ráért irodalmilag is működni, megírta Szilágymegye földrajzát, megteremtette Szilágymegye térképét, mely munkájával a megye törvényhatósága és tanítótestülete által közösen kitűzött 150 frt pályadíjat nyerte el. Ő alapította Szilágymegyében az első hírlapot „Szilágú“ czim alatt 1877-ben s azt nagy küzdelemmel és áldozatokkal mint szerkesztő és kiadó laptulajdonos 3 évig tartotta fenn.

Ennyi és ily sokoldalú tevékenysége nem maradt elrejtve hivatalos hatóságá előtt sem s megjutalmazásául előleges megkérdezése nélkül 1886. szeptember 10-én kineveztetett, illetőleg előlépttetett a székely-kereszturi állami tanítóképző-intézethez

igazgatóvá Kozma Ferencz helyére, ki akkor neveztetett ki Kolozsmegye tanfelügyelőjévé. Nem akarta elfogadni az előléptetést, mert hozzá volt már forrva a zilahi társadalmi élethez, a képezdéhez; munkásságával már egy belső telket is szerzett, melyre csinos és kényelmes lakóházat építtetett magának, de kívánták, hogy elfogadja s fájó szívvvel bár de engedett a felsőbb kívánságnak.

Jóllehet az új munkatér, mely nagy felelősséggel nehezedett nemcsak vállaira, hanem lelkiismeretére is, sokkal inkább igénybe vette munkaerejét és idejét, mint az azelőtti állása, még sem szűnt meg az intézeti ügyek sokszor a pedánságig pontos vezetése és szolgálata mellett — minden nap legelőször jött és legutoljára távozott az intézetből — a társadalmi, egyesületi életben is érvényesíteni széleskörű tapasztalatait. Elnöke volt a kaszinónak, a megyei tanító-egyletnek, az állami népiskola gondnokságának, a megyei háziipar-egylet számvizsgáló bizottságának; levelező tagja a marosvásárhelyi kereskedelmi és iparkamarának, s 1874. év óta tagja az unitárius egyház főtanácsának. Az elmondottakon kívül tanuságot tesznek fáradhatatlan munkásságáról a napi- és szaklapok, tudományos folyóiratok, mint a „Kolozsvári Közlöny“, „Magyar Polgár“, „Kelet“, „Budapesti Közlöny“, „Néptanoda“, „Néptanítók Lapja“, „Magyar Tanítóképző“, „Századok“, „Hazánk“, „Unitárius Közlöny“ stb. stb., melyekben vagy nagyobb önálló cikkeket és könyvismertetések, vagy értekezéseket közölt. Fiatal korában a lyrai versírással is foglalkozott s költeményeivel az iskolai önképzőkörben többször nyert pályadíjat; néhány költeménye az unitárius főiskola ifjusága által 1871-ben kiadott „Remény“ című emlékkönyvben, továbbá különböző szépirodalmi lapokban is jelent meg.

A sok és sokoldalú munkásság végre is kifárasztotta, s különösen az a körülmény, hogy több rendbeli felterjesztései, sürgetései ellenére sem remélhette, hogy a vezetése alatt levő képzőintézet igazán nyomoruságos helyiségei helyett a kor kívánalmainak és a Székelyföld igényeinek megfelelő helyiségek építtessenek, elkedvetlenítette s 32 évi szolgálata leteltével nyugdíjaztatását kérte, mit a miniszterium, működéseit elismerő, meglehangú szavakkal méltató leirat kíséretében 1901. december 1-én meg is adott. A tanítóképző-intézet tanárkara és ifjusága f. évi február 12-én vett tőle búcsút egy szép és megható ünnepély keretében. Azonban nem vonult teljes nyugalomba, csak az intézet munkaköréből lépett ki; gazdag tapasztalatait, széleskörű emberismeretét most egy igen szép tevékenységű pénzügyintézet, az udvarhelymegyei takarékpénztár

székely-kereszturi fiókja élén, mint igazgató értékesíti, szabad idejét pedig gazdag könyv- és régiségára rendezésével foglalja el, mivel a tudományos életnek fog nagy szolgálatot tenni, mert könyv- és régiség-tárában, melynek értéke körül-belől 10—12 ezer korona, igen sok becses régi okmány, könyv és érem van, köztük nem egy unikum.

Nem volna egész e rövid életrajz, ha nem emlékezném meg családi életéről, a mi — saját szavai szerint — életét meg-aranyozta s a nehéz és sok munka között lelki pihenést nyújtott és nyujt. Deésen nősült meg 1869 október 26-án, nőül vevén Péchy Pólit, a ki anyai ágon a trágikus sorsu Czakó Zsigmond drámairó unokahuga. 3 gyermekük született, 1 fiók és 2 leányok. Fiók, Samu, orvostudor és mütő, kórházi és bányaorvos Tordán. Nagyobb leányuk férjhez ment Borbáth Dániel székelykereszturi ügyvédhez, azonban alig egy évi boldog házasságuk után a szülők, férj és jóbarátok véghetetlen fájdalmára el is halt. Második leányuk később az özvegyen maradt vő felesége lett. Családi életét az egy haláleset fájdalmainak leszámításával, megáldotta az Ég egyetértéssel, szeretettel, meg munkássággal, takarékoszággal, s a mi ezen erényeket nyomon kíséri, megáldotta boldogsággal.

Adja Isten, hogy a sokoldalú munkássága által megérdemelt nyugalmat s erényes élete által kivívott boldogságot még sokáig élvezhesse!

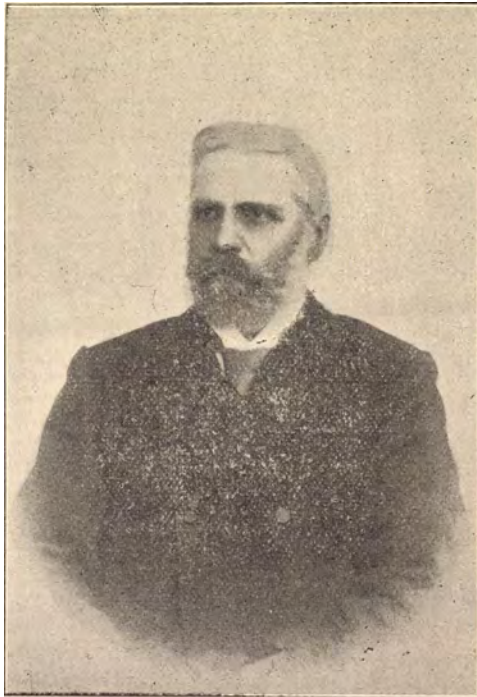
Bedő Dénes született 1842. május 1-én Haranglábön, Kis-Küküllőmegyében, hol édes atyja énekvezér és tanító volt. Haranglábbról édes atyja Kilyénbe, Háromszékme gyébe, 1847-ben pedig Nagy-Ajtára helyezettvén át, az utóbbi helyen végezte el elemi iskoláit édes atyja vezetése alatt.

1851-ben a székely-kereszturi algymnasiumba, innen pedig 1858-ban a kolozsvári főiskolába ment, hol a gymnáziális osztályokat elvégezvén, 1861-ben az érettségi vizsgát kitünő eredménnyel tette le. Ugyanitt végezte a theológini tanfolyamot s 1867-ben letette a papi szigorlatot is kitünő eredménnyel.

Mint theologus osztálytanítóvá nevezetett ki s az I-ső és II-ik osztályok tanításával bizatott meg; 1863-ban pedig már az alsó gymnáziális osztályokban mint köztanító lett alkalmazva, mely minőségben az 1868/9-ik iskolai évig bezárólag tanított latint, görögöt, nyelvtant és mennyiségtant felsőbb hatóságának teljes megalégedésére.

Az elért eredmények folytán érlődött meg benne az a gondolat, hogy képességeit ne a papi, hanem a tanári pályán értékesitse. A nagynevű és boldogult báró Eötvös József, ak-

kori vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter figyelmébe reá irányítottván, 1000 forint állami ösztöndíjat ajánlott fel neki a célból, hogy tanulmányait és szakismereteit a külföldi iskolák, különösen a tanítóképezdek látogatása által gyarapítsa s előkészüljön a képezdei tanári állásra. Mivel ezen ajánlat által legszívesebben vágyai megvalósulhatását látta elérhetőnek, készséggel, és örömmel vette igénybe az ösztöndíjat s 1869. szeptember havában Szászország fővárosába, Drezdában utazott a tanítóképző és az ottani iskolák tanulmányozására. Itt egy évet töltött, honnan kirándulásokat tett több képzőintézet és a nevezetesebb német iskolák látogatására.

Bedő Dénes

A gazdag tapasztalatokkal 1870. július havában hazatért ifjú a miniszterium az ugyanazon év nyarán Sepsiszentgyörgyön rendezett póttanfolyam tanításával és vezetésével bízta meg, s egyszersmind ki is nevezte augusztus hó 1-én a székeskeresztúri állami tanítóképző-intézet segédtanárává, mely minőségben tanított számtant, mértant, természetrajzot és gazdaságtant.

Hat évi segédtanároskodás után, a miniszterium méltányolva eredményes működését, rendes tanárrá nevezte ki 1876. július havában, mely minőségben tanított számtant, mértant, földrajzot és gazdaságtant, s végezte szigoru pontossággal és renddel a könyvtárnoki teendőket. Tanári teendőinek pontos és lelkiismeretes teljesítése mellett különösen a tanügyi mozgalmakból vette ki részét. Az udvarhelymegyei tanító-egyletnek több időn át volt pénztárnoka, később választmányi tagja; s segély-egylet megalapításában tevékeny részt vett s annak huzamos időn át elnöke volt.

Az állami elemi népiskola gondnokságának 1894-től 1900-ig rendes tagja, azóta pedig elnöke, s mint ilyen a legnagyobb lelkiismeretességgel vezeti annak ügyeit s munkálja felvirágoztatását.

Társadalmi és közgazdasági téren is figyelemre méltó, bár zajtalan tevékenységet fejtett ki; minden üdvös és a közjóra irányuló mozgalomban ott volt és ott van az ügyek önzetlen munkásai között; a székely-kereszturi Önszegélyző Népbank megalapításában Kozma Ferencz mellett áldásos tevékenységet fejtett ki, s mint felügyelő-bizottsági tag, a vezetésben is segédkezett, mikor munkaerőre volt szükség. Ezen intézet körül szerzett érdemeit jutalmazták meg a részvényesek a múlt évben, mikor a bank igazgatójává választották meg. A „Székely-egyleti Első Takarékpénztár (fiók)“ felügyelő-bizottságának is kezdettől fogva tagja s az utóbbi időkben elnöke volt az intézet bukásáig.

Bedő Dénes azon ritka emberek közé tartozik, a kik soha sem békétlenkednek, soha sem nyugtalanzkodnak, hanem azon a helyen, a hová állottak, hűségesen és állandóan végzik teendőiket, s minden erejüket, idejüket arra használják, hogy az ügynek szolgáljanak. Bizonyossága ennek az, hogy a székely-kereszturi állami tanítóképző intézetnél kezdte s ott is végezte el működését, hosszú, 31 évre terjedő működése alatt soha se folyamodott más állásért, sőt előléptetéséért se. A múlt 1901. évben, hogy Sándor Mózes kir. tanácsos és tanfelügyelő, Borbély Sámuel igazgató is kérték nyugdíjaztatásukat, ő is rászánta magát, hogy adjon be egy folyamodást — nyugdíjaztatásáért. A vallás és közoktatásügyi minister ur méltányolva kérését, egy gyönyörű bucsuirat kíséretében nyágdijba bocsátotta a tanügy e hűséges, kitartó munkását is 1901. december 1-én.

Tőle és Borbély Sámueltól egyszerre bucsuzott el az intézet megújhadott tanári kara és ifjusága a jelen év február 12-én.

Családi élete már nem volt olyan zavartalan, mint szolgálata, mert a sors sok csapást és gyászt hozott reája. Megnö-

sült 1882. deczember 27-én, nőül vette özv. belényesi Komáromy Istvánné született Györffy Linának Emma nevű leányát Iszlóban, Maros-Tordamegyében. Családi körülményei azt kívánták, hogy a tanítási idő alatt állandóan külön legyen és így az édes otthon nyugalmat és boldogságát csak a szünidők alatt élvezhette, mert felesége állandóan Iszlóban lakott. E házasságból született hat gyermeke, kik közül kettő meghalt, életben van négy, három leány és egy fiu. Nemes lelkű, hü nejét, gyermekeinek önfeláldozó édes anyját 1895. évi július 15-én ragadta el a halál. E megrondító veszteség nyomai sokáig meglátszottak rajta s ha nem maradtak volna árvái, talán egész életén át viselte volna a szomorú özvegység gyászát, de kis gyermekei neveltetése kívánta, hogy az elhalt édes anyát pótolja s választása szerencsés is volt, mert második nejé, özv. Miklósi Jánosné, szül. Muzsnai Antonia, kivel 1898-ban lépett házasságra, neki hűséges felesége, gyermekeinek pedig odaadó gondos és szerető anyja, a ki mellett nem érzik árvaságukat. Ez igazán hű és önfeláldozó nő mellett kell hogy élvezze és eltöltse a nyugalom éveit s feltalálja azt, mit boldogult első nejével csak ritkán élvezhetett: a házi tüzhely édes melegét, a zavartalan családi boldogságot, mert a társadalmi, egyházi téren, gyermekei nevelése körül még igen sok teendő vár reá. De hála Istennek még életerős férfi, s őszintén óhajtjuk, hogy ezutáni tevékenysége is olyan áldásos legyen, mint az, a mitől nyugalomba vonult!

Ime két derék tanügyi férfi életrajza, kiknek arcképeit e számunkban mutatjuk be kedves olvasóinknak. Jóságos arczukról látszik, a mit minden ismerősük, tanítványuk, jó barátaik mondanak róluk: szorgalmas, munkás s mindenek felett jó emberek. Isten éltesse még sokáig!

Belle László

A Dávid Ferencz egyletek köréből.

A **Budapesti Dávid Ferencz Egylet** november 15-én tartotta első ülését. Mint egyletünk első évében, úgy az idén is D á v i d Ferencz nevének emlékeztére szenteltük novemberi ülésünket. Az ünnepélyt K r a u s z Gusztáv orgonaművész szép előjátéka nyitotta meg. A kitűnően vezetett Budai Munkás Dalárda énekelt. Imát J ó z a n Miklós lelkész mondott a tőle megszokott ihlettséggel. Gyurman Irén fővárosi tanítónő művészileg énekelt a 18. száz elejéről való „O Golgotha“ című egyházi éneket. Ezután Egyletünk elnöke Ūrmösy Miklós osztálytanácsos nyitotta meg az ünnepélyt. J ó z a n Miklós lelkész nagy lelkesedés közt olvasta fel a Kolozsvári Dávid Ferencz Egylet Elnöksége lelkesítő átiratát. Nagy hatást tett az a rokonszenv, melyet egyletünk két oszlopa Ū r m ö s y Miklós egyletünk elnöke és P e r c z e l n é K o z m a Flóra. egyletünk alelnöke iránt érez a Kolozsvári Dávid Ferencz Egylet s ez

arra ösztönöz minket, hogy mi is a szeretetet szeretettel viszonzozzuk. A műsor ötödik pontja dr. K ó v á r y László „Vallásunk helye a kereszténység családjában“ című értekezlete, melyet K o z m a Gyula igazgató tanár olvasott fel. Az agg tudós végig vezette egész új ösvényen, a hit történetén, bemutatta a maga fenségében egyházunk alapítóját D á v i d Ferenczet és hatalmas munkáját. Beszédje végén önvallomást tesz, hálát adva az Istennek, hogy unitáriusnak született és ennek okát igaz meggyőződés hangján tárja elénk. A 80 éves történész hatalmas beszéde nagy hatást tett a hallgatóságra, a mely a visszafojtott lélekzetben és a ihletben nyilatkozott meg, mely megszállta lelkünket. Ezután J ó z a n Miklós lelkész szavalta el magas szárnyalású „Ki volt Dávid Ferencz“ című odáját, melyben a költő és szónok egyesülve szép emléket emelt nagy mátyrunknak. Az ünnepélyt bezárta „Az Úrnak napja“ című egyházi ének, melyet a Munkás Dalárda énekelt. A felolvasó ülésen szép számu közönség vett részt. Az ülést társas vacsora követte. Ú r m ö s y Miklós elnök felköszöntötte dr. K ó v á r y László akadémiai tagot. Még számos felköszöntő élénkítette az estélyt. Most pedig meg kell emlékeznem elnökünkről Úrmösy Miklós osztálytanácsosról, a ki fáradhatatlan buzgalommal és igaz lelkesedéssel vezeti egyeletünk és azzal a körültekintéssel és tapintattal, mely csak nagy műveltségű és ideális gondolkodású embereket jellemez. Másnap nov. 16-án vasárnap ünnepi isteni tiszteletet tartott J ó z a n Miklós lelkész. A nagy jelentőségű naphoz méltó volt lelkészünk magas szárnyalású beszéde

U j v á r i L á s z l ó .

Az udvarhelyköri Dávid Ferencz f. egylet szépen sikerült ünnepélyes közgyűlést tartott nov. 20-án Hom.-Szt-Pálon. A tagokat s az érdeklődő közönséget nem remélt számban gyűjtötte össze az egyleti név varázsa. Ugy látszik, már megszoktuk az ilyen gyűléseket. Nélkülök bizonyos hiányt éreznénk. Ezek a mi ünnepeink, a melyeken egy-egy vidék intelligentiája együtt érez, együtt gondolkozik s együtt lelkesül. Ez az ünnepies hangulat tovább terjed s a köznépet is kiemeli rendes, anyagiasság gondolkodásából. Nincsen szebb látvány, mint az ilyen, az emberiség felsőbb céljaiért, örök eszményeiért lelkesülő közönség. Ilyen képet láttunk H.-Szt-Pálon is, a melynek megteremtéséért egyeletünk sok derék tagja nagy buzgósággal és odaadással fáradozott, a miért a lelkiismeret és nyugodt öntudat jutalmán kívül a közönség háláját és a mi elismerésünket méltán kiérdemelték.

A templomi gyülekezet énekét Szabó Mózes helybeli gyakorlott énekvezér vezette, melynek elhangzása után Dombi János h.-szt.-mártoni lelkész mondott egy gyönyörűen kidolgozott imát, melyben a szép gondolatok hasonló formában nyertek kifejezést s a melyben a vallásos érzellemmel teljes áhitat a nyugodt előadással párosult. Mindenkit meglepett és magával ragadott ez a hittel és érzellemmel teljes imádkozás. Ezután kedvesen énekelték a helybeli iskolás gyermekek vegyes karban. Sándor Gergely elnök ez alkalommal is gondolatokban és sebbnél sebb, költői képekben gazdag megnyitót mondott, melyben egyeletünk szép és magasztos hivatását festette lelkesülten és

lelkesítve. Szavaltak Barra Róza és Bencze Etel kisasszonyok. Mindkettő nagy szorgalmat és sok ügyességet tanúsított az előadásban. A közönség lelkes tapsát és éljenzését méltán érdemelték ki. Máskor is örömmel hallgatjuk. Felolvasott Kovács Imre n.-keményfalvi lelkész a „Bogomilismus“-ról. Az egyháztörténelemnek egy csaknem ismeretlen lapját mutatta be a bogomilek vagy bogumilek érdekés felekezetének az ismertetésével. A kereszténységnek keleti hajtása ez az érdekes szekta, a mely hajdan T' ráciában, Bulgáriában és különösen Boszniában virágzott, mely ellen nemcsak a pápák, de a magyar királyok is sokat küzdöttek, míg végül a török hódítások után a mohamedanizmus elnyelte. A Kovács Imre tiszta és világos előadásában élvezettel hallgattuk a felekezet történelmét és hitelveit. Az egyes pontok között Pálfi Ákos segéd-tanító, Ürmösi Károly, Ajtai János, Ravasz Gizella, Kis Ilona, Kis Biri és Szabó Róza adtak elő gyönyörű énekdarabokat teljes precizitással.

Ez ünnepélyes rész után az iskolában jegyzőkönyv olvasatott és hitelesített. A „Nők Világa“ szerkesztőinek jegyzőkönyvi elismerés nyilvánított a kifejtett eredményes működésért, a mi az illetők tudomására hozatik. Egyben kiosztatott a Perczelné Kozma Flóra „Unitárius nők világa“ czimű fölolvadásából 100 példány a központi egyesület ajándéka folytán. A választmány teljes névsorának a beküldése meghatározottat s a téli program megállíttatott. Péter Sándor bejelent Városlaváról 17 új tagot, Bukarestből egyet. Pál Ferencz Oklándról szintén egyet, a mi örvendetes tudomásul vétetett. A jövő gyűlés helyének megállapítása és az azon közreműködő tagok ajánlkozása után lelkes alelnöknőnk Egyed Ferenczné fogadott a papi lakon izletes ebéddel s lekötelező szívesseggel. A f. egyleti persely is szépen gyarapodott egyesek adományából.

Pásztor.

Az abrudbányai Dávid Ferencz fiók-egyletünk közgyűlését f. hó 16-án tartotta, kapcsolatosan a Dávid Ferencz halálának évfordulója alkalmából tartott emlék istentisztelettel. Az emlék istentisztelet tartásnál közreműködött Mikó Matild öngyásága orgona és hegedű kísérettel és soló énekével. Az ünneplő közönség nemcsak lelki élvezettel, de buzgóságra indító gyönyörrel hallgatta választmányi tagunk kitűnő énekét. Csinosan énekeltek az iskolás gyermekek, kiket Máthé Albert tanító nagy gonddal tanított ez alkalomra. Az ünnepi beszéd alapigéje: „Nekünk csak egy Istenünk van amaz atya“, már előre sejtette a nagyszámu hallgatókkal, hogy erős unitárius szellemű beszédben gyönyörködhetnek. Elragadta a hallgatóságot. Más felekezetiek is meglepéssel hallgatták. Lelkész egymás iránti tü-

relemre intette a hallgatókat. Mózes M. rendesen nagyhatású szónok, de ezuttal felülmulta önmagát.

A közgyűlésen elnök bejelentett hat új tagot, kikkel együtt a fiók-egyletnek az 1903. évre 39 tagja van. A kiegészített választmány a téli időn fillérestélyeken felolvasás és szavalás által új életet ígért a közgyűlésnek.

Az ifjuság köréből.

A papnövendékek önképzőköre nov. 15-én Dávid Ferencz nagy vallásalapítónk halála évfordulóján emlékünnepelet rendezett, melyen az előjárók közül jelen voltak: Főt. Ferencz József püspök, nt. dr. Boros György dékán, Dr. Gál Kelemen igazgató s Mózes András tanár urak „Erős várunk nekünk az Isten“ kezdetű gyülekezeti ének után megható imát mondott Kökössy Mihály III. éves papn, elnöki megnyitót tartott Antónia Mihály IV. év. önképzőköri elnök. Jelentőségteljes szavakban méltatta az ünnepély magasztosságát. Az ünnepély tárgyához méltó emlékbeszédet tartott Balázs András III. éves. Általános tetszés mellett alkalmi költeményeket szavaltak: Sándor Gergely IV. és Veress György II. évss papnövendékek. Az elnöki bezáró után „Egy Istenünk, egy magyar hazánk“ kezdetű gyülekezeti ének zárta be az ünnepélyt, melyről megújult hittel távozott az ifjuság. (b. a.)

A D. F. E. ifjusági köre 1901. nov. 8-án tartotta alakuló gyűlését, melyen megválasztattak: elnöknek Költő Gábor, al-elnököknek: Pap Domokos és Mikó Lőrincz, jegyzőknek: Demény István és Felszeghy Sándor, titkárnak: Gál Jenő, pénztárnoknak: Kelemen Béla, választmányi tagoknak: Antónia Mihály, Balázs András, Gál Miklós. Pálf József, Raffaj Károly, Sándor János, Szentmártoni Kálmán és Ürmösi József. Szép munkásságot kívánunk és várunk az ifj. körtől!

A vasárnap-i iskolai tanítás a. gymn I—V. oszt. unitár. tanulói részére november hóban megkezdődött és a tervezet szerint 20 tanításban fog lefolyni dr. Boros György theol. dékán úr vezetése mellett. Az eddigi módszeren annyi változtatás történt, hogy tanítás után a tanulók csoportra osztatnak és minden csoportot egy-egy papnövendék barátságos beszélgetések között kikérdez és az esetleges hiányokat kiegészítve, bővebben és maradandólag kioktat. Ez a módszer a tanulók rokonszenvét és érdeklődését fokozza s a jövőre reményt nyújt.

Irodalom.

(A beküldött könyvek czimét, kiadóját, árát és rövid tartalmát s esetleg bővebb ismertetését közöljük.)

Kolozsvári Képes Naptár az 1903. évre, szerkesztették Csifó Salamon és Dr. Veress Vilmos, I. évfolyam. Irodalmi rész gazdag tartalmát irták: Nagy Lajos, Kanyaró F., Kriza János, Dr. B. Gy., N. K., Deák Miklós, Rédiger Géza, Pálfi Márton. Dr. Veress Vilmos, Dr. Kiss Ernő Gárdonyi Géza, Dr. Cs. Papp József, Versényi György, Hangay Oktáv, Dr. Nyiredi Géza, Pap Domokos. Ara 60 fillér. Ajánljuk figyelembe.

Egyházi beszédek, alkalmiak és mindennapiak, irta Gulyás Benő mező-csáthi ev. ref. lelkész. I. kötet, második kiadás. Az is ritkaság a magyar egyházi irodalomban, hogy beszédgyűjtemény 2-ik kiadást érjen. A Gulyás beszédei szépek és lendületesek. Kiadja Lövy József fia Miskolcson. Ára?

Az Unitárius iratok nagyon sok unitárius ember asztaláról hiányoznak, pedig pártolni kellene!

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

— **Duna-Tisza menti unitárius egyházkör** a Főt. püspök ur jelenlétében Budapesten megalakult november 24.én. Esperessé választott Józán Miklós budapesti lelkész, gondnokká Dr. Daniel Gábor a képviselőház alelnöke Bpest, Kovács József Hódmezővásárhely, jegyzővé Pálfi Ferencz polgárdi lelkész.

— **Dr. Ferenczy Géza** ügyvéd ur, egyházközségünk kiváló tagja, Nagy-Ajtára telepedése 10 éves évfordulója alkalmából egyházközségünk kepeváltsági pénz-alapja javára 200 koronát ajándékozott. Dr. Ferenczy urnak ez újabb adománya csak fokozza hálánkat ő iránta s midőn e helyen is köszönetet mondunk, Isten áldását kérjük további munkásságára. Vajha példája még sokakat buzdítana! Nagy-Ajta, 1902. november 7-én. L ő f i ő d ő n unitárius lelkész.

— **Boros Sándor igazgató emléke.** Még a mult évben megpendült az ifjuság közt az az eszme, hogy néhai szeretett igazgatónknek emléktáblát állítsunk, mert hiszen éreztük hiányát mindjárt, mikor megpillantottuk ezt az iskolát, bármily szép, bármily fényes is máskülömben. Mostan pedig a „Kriza“ önképzőkör egyhangu határozattal kérést nyújtott be az E. K. Tanácshoz, hogy az ifjuságnak ezt a vágyát, ezt az óhaját teljesítse, hadd álljon ott az előcsarnokban annak az embernek emléktábla, ki szívében hordozta az ifjuság ügyét, nehogy hálátlánoknak látszassunk iránta. Az ifjuság a maga körében gyűjtést rendez az emléktábla költségeire; s reméli, hogy ebben a törekvésében a néhai igazgató tisztelői és barátai támogatni fogják. — Benzédi Pál VIII. o.

— **Kérelem.** Az unitárius papnövéndékek önképzőköre tisztelettel kéri, hogy a kik az „Önképzőkör története“ czimű füzetet még nem váltották meg, a végleges elszámolás megejtése végett sziveskedjenek vagy a füzetet, vagy annak árát (60 fillér) Kolozsvárra a körhöz beküldeni. Az önképzőkör határozatából: A n t ó n y a Mihály elnök. K i s s Sándor jegyző.

— **Katonaságnál szolgáló ifjak** részére az Unitárius Közlönyt in gyen küldjük meg, ha a pontos czimet beküldik.

— Az unitárius kollegiumban végzetek között a konviktsai alapok növelése érdekében megindult mozgalom nem volt oly nagy hullámokat, a milyenekre számítottak a tervezők, de nem is maradt eredménytelen, miután egy év alatt összegyűlt 2579 korona. Mindazok, a kik nevelésüket vagy annak egy részét az unitárius kollegiumban nyerték, emlékezzenek meg a jó Alma Materéről azért, hogy készíthessenek elé a megélhetést gyermekeiknek, unokáiknak vagy rokonaiknak az új kollegiumban Várjuk a hálás szívek megnyilatkozását. Újabb adakozások:

Barabás Lajos tanár, Székely Keresztur	20 kor.
Mlts. Fekete Gábor 5 drb. Eerzsébet hidrészvény á 20 K.	100 „
Meltzl Balambér, Kolozsvárt	20 „
Köváry László, Kolozsvár	40 „

Osszesen: 180 kor.

— A szentgerliczei unitárius egyházközség életében ez a folyó esztendő egyike volt a legszebb és sikeresebb esztendőknél vallásos buzgóság tekintetében. Husvét ünnepére kaptunk Kuti Ábel és neje Iszlai Károlina fiaitól egy gyönyörű bordóplüsszószéktakarót, ezüst csipkézettől, értéke 80 korona; Szentmihálynap alkalmával egy gyönyörű kalotaszegi varottas urasztali abroszt s egy ugyanolyan felsőterítő: Gál Ferenc és neje Gál Zsuzsánna vallásos buzgóságából; értéke 80 korona; s harmadik adományul szintén özv Iszlai János afa ácsmestertől a czinterem bejárójával díszes kaput, mely a hozzá szükségelt anyaggal és munkával — mely java részben saját munkája — 120 korona értéknek felel meg. Midőn ezen értékes és maradandó becsü adományozásokat nyilvánosan is egyházközségem nevében megköszönöm, kívánom, hogy az Isten fiait sokáig éltesse, hogy adományokbau gyönyörködhessenek s adjon egyházunknak sok ily lelkes, buzgó tagokat, hogy az unitárius ősök buzgósága láttassék meg a fiakban és unokákban is! Szentgerliczén, 1902. nov. 20. Ürmösi Kálmán lelkész

— Dr. Molnár Sándor, az unitárius egyház derék jogügyészének szépreményű orvos fia elhunyt november 23-án élete hajnalán, 32 éves korában. Budapesten gyakorló orvos volt, minden jóra jogosító kitünő tehetséggel megáldva. Halála váratlanul jött, a pillanat műve volt. Annál súlyosabb a csapás, mely a szülőket és a terjedelmes családot érte. Nagy részvét kísérte sirjába Kolozsvárt. Nyugodjék csendesen.

— Nagy Mózes nagysolymosi lelkész, kinek fia árkosi lelkész Nagy Lajos csak nem régen halt el, rövid ideig tartó betegség után elhunyt Nagy-Solymosban, hívei és családja bánatára. Nyugodjék csendesen.

— Benedek Elcknek a kitünő írónak édes atyja Benedek Huszár János nov. 23. élete 88-ik évében jobb létre szenderült. Kis-Bacsonban. 60 évi házasság élet sok öröme, úgy anyi családtag kísérte sirjába az öreg székely huszárt, a kinek példás élete és szép jelleme sok becses gondolattal ajándékozta meg író fia utján a nemzetet.

— A két élettrajzra, melyet Belle László kolozsvári gyakorló iskolai igazgató ur oly melegséggel irt meg Borbély Sámuel és Bedő Dénes tanárokról, e helyen is fölívjuk olvasóink figyelmét.

— A medeséri ifjuság Boros György tanító vezetése alatt Székely-Kereszturon, özv. Horvát Istvánnal táncsteremben szépen sikerült szini előadást tartott. Jelen volt a székely-kereszturi intelligencia nagy számban. Megelégedését többszöri tapsviharban az egyes szereplők kihívásában fejezte ki.

EGYELETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

Nyilvános köszönet. A Dávid Eerencz Egylet Választmánya november 20-án tartott gyűlésében meghatározta, hogy mindazoknak az áldozatkész buzgó nőknél, a kik a Dávid Ferencz Egylet Nők Világa sorsjátékára

szive kedtek nyereménytárgyakat adományozni — ezen a helyen köszönet nyilvánítottassék. — Meleg köszönetét és méltányló elismerését nyilvánítja választmányunk Boros Györgyné öngának a rendező bizottság elnökének, ki a nyeremény tárgyak összegyűjtése, később kiadása, valamint a sorsjegyekből begyűlt pénzek kezelésével rendkívüli buzgóságot tanusított és fáradságot nem kímélve járt el. Köszönetet nyilvánítt Perczelné Kozma Flóra öngagságának azért a nagybecsű és lebilincselő feiolvasásért, melyet a Nők Világa estélyén személyesen tartott a jelen volt közönség lelki gyönyörűségére. Rédigér Géza lelkész urnak ez alkalomra irt szép költeményeért, Gál Miklós urnak az elszavalásért, az unitárius papnövendékek daloskörének és Iszlai Márton karnagy urnak az estélyen való közreműködésért Továbbá köszönetett mond Raffaj Irma kisasszonynak a szép eszme megpendítéseért, melynek eredménye képpen a Nők Világa 1400 korona készpénz alaphoz jutott. Vajha tovább is megmaradna az a lelkes buzgóság, melyet nőink ezen évben tanusítottak, mert akkor az unitárius Nők Világa minden tekintetben haladna előre a megkezdett uton!

Kolozsvár, 1902. nov. 26.

Ferencz Józsefné,
alelnök.

Fekete Gábor,
alelnök.

Dr. Boros György, titkár.

A Dávid Ferencz Egylet sorsjátékán nyertes alábbi számok után eső nyereményeket az illető sorsjegyek tulajdonosai még nem vették ki. A Dávid Ferencz Egylet Választmánya ozennel közhírré teszi, hogy a nyeremények december 20-ig átvehetők Boros Györgynétől. A ki nyereményét ki nem veszi beleegyezettnek tekintetik, hogy az egylet tulajdonába maradjon a jótékony célra. Nyertes és be nem küldött sorsjegyek számai: 1102, 265, 2341, 689, 1924, 1170, 2750, 1801, 1700, 104, 1349, 513, 2300, 1521, 499, 1803, 227, 2939, 1949, 1826, 2632, 2637, 1702, 1997, 258, 212, 1096, 2047 447, 1861, 1023, 2673, 731, 1146, 1425, 341, 2122, 2241. A nyereménytárgyak csak a nyerő sorsjegy beküldése ellenében adatnak ki.

Az unitárius lelkéször október 25-én délelőtt népes gyűlést tartott az E. Tanács termében Ferencz József püspök ur elnökelete alatt. Előadó volt Dr. Boros György titkár, jegyzett Németh István toroczkai lelkész. A gyűlés programjába föl volt véve négy előadás, de a választmány az idő rövidségére való tekintettel csak kettőt tűzött ki. Vári Albert kénos-udvarhelyi lelkész „Helyzetünk a mai felekezeti viszonyok között“ tételről értekezett magas nézőpontból, kitünő tanulmányban, melynek végeredménye az volt, hogy az unitáriusok helyzete, ha nem is ideális, mégis inkább biztató, mint lehangelő. Felolvasónak teljes elismeréssel adóztak a felszólalók is a gyűlés. Végh Mihály árkosi lelkész „Teendőink a nyári tanítás körül“ czim alatt saját tapasztalatait adta elé a kérdés történelmi része megvilágításával. A sok üdvös észrevételt tartalmazó előadást élénk eszmecsere követte, melynek eredményeképpen kimondatott, hogy az úgy megküldetik az egyházköri lelkészöröknek további tárgyalásra. Előadónak elismerés szavaztatott.

25 rendes tagja van a D. F. Egyletnek Városlivárol. Legtöbbje az 1902. évben lépett be a Péter Sándor lelkész aña buzditó szavára. A 2 korona tagdíj fejében nyújtott olvasmány is indokolja egy lelkész fáradságát, de reméljük, az egyházi életben is meglátszik némi hatása, mert Pál apostol szerint némi módosítással mondhatjuk: a ki velünk van, ellenünk nincsen az. Most az új év közeledtével minden tisztelettel kérdezzük: vajjon Bölön, Nagy Ajta, Felső-Rákos, Ürmös, II. Almás, Szt.-Pál, Vargyas, Enlaka, Solymos, Rava, Szabéd, Szentgerice és még számos más székely község derék gazdáiból nem kerülhetne-e ki 25 s még 50 is. Tudjuk, hogy nem a lelkész urak buzgóságán mult. De kérdezzük nem-

csak a szerkesztőség, s nem is csak a Választmány, hanem az 1600 egyleti tag nevében, nem vágnak-e ebbe a társaságba, a hol együtt találják az unitárius és más férfiak és nők ily tekintélyes seregét? Mi szívesen látjuk, jöjjenek bizalommal társaságunkba.

Kedves karácsonyi ajándék főleg leányok és nők számára: *Női imakönyv* (Szívemet hozzád emelem) ára 2 kor. 40 fill., diszkötés 6 kor., bársony kötés 10 kor. *Édes Otthon*, tanulságos, hasznos és kellemes olvasmány. Ára csak 1 kor. Megrendelhető szerkesztőségünknel. Az *Édes Otthon* tartalma: A ház építése, házi butorzat, a szépség eszménye, virágok a szobában, a könyvek, vendégek, a kedves együttlét. Tanuló ifjaknak nélkülözhetlen hasznos olvasmány: az *Unitárius kollegium* írásban és képekben. Az unitárius jelek arcképeivel és életrajzával. 19 életrajz és kép. Ára a csinos nagy 4-rét könyvnek 1 korona.

„**Unitárius szószék**et“ keres egyik ujonnan alakult alföldi egyházközségünk, a hol még nincsen rendes lelkész. Nagy szolgálatot tesz az új hiveknek, a ki szíves lesz fölösleges példányát elküldeni *Ádámosy Gábor* lelkész urnak *Hodmező-Vásárhelyre*.

Jelszavunk: Mindenki gyűjtsön maga mellé még egy tagot s hason oda, hogy tagdíját pontosan fizesse meg.

Az egylet pénztárába f. évi szeptember 25-től november 22-ig rendes tagsági díjat fizettek: *Albert Lőrincz Bölön*, *Szilágyi Józsefné*, *Jelen Józsefné*, *Debreczeni Sándorné*, *Biluska Józsefné* 902-re, *Rácz Mihályné*, *Orbók Ferencz*, *Timár Ödön*, *Nick Antalné*, *Magyari Mihály*, *Németi József*, *Endstrasser Benedekné*, *Benczédi Gergely* 901—902-re, *Jánki Ernő* 900—902-re, *Kenessey Béla*, *Dr. Gálffy Endre*, *Benkő Mihály*, *Orbán Sándor*, *Friedmann Adolf*, *Keresztély Mózes*, *Fangh Erzsébet Kolozsvár*, *Durugy Ferencz Sz-Sebes*, özv. *Nagy Mózesné Vác*, *Péter János Mikeszásza*, *Gábor Albertné Martonos* 902-re, *Gábor Dénes Kőkös* 901—902-re, *Bartha Albert* 900-ra, *Bartha Ferencz* 901 re, *Szánthó György* 902. és *Raffaj Zsigmond Verespatak* 901—902-re, *Papnövendékek önképzőköre*, *Schneider Ferencz*, *Major Sándor*, *Stripszky Híador Kolozsvár* 902-re, *Major Mózes Csekefalva* 903-ra, *Deák Lajos Sz.-Údvarhely* 902-re, *Egyed Miklósné Budriás*, *Mihály Domokos Hosszurév* 902—903-ra.

Előfizetői díjat fizettek: *Ürmössy Jenő*, *Hajós Gyula*, *Dr. Weisz Miksa*, *Bleha Jánosné Kolozsvár* 902-re, *Szegedi Zoltán* 900—902-re, *Pálffy István A.-Jára*, *Komjátszegi Pál Ar.-Rákos* 902-re, *Dr. Gelei József B.-Hunyad* 900—901-re, *Veress Ferencz Kékes* 902-re, *Tornyos Ödön* Bpest 900-ra, *Thorockay Venczel Gurszáda* 99—902-re, *Götz Béla Csákova* 903-ra, *Barra Mózes Doboka* 902—903-ra, *Derék Gyuláné Br. Győrffy Róza Megyaszó* 902-re.

A keresztköri főkegylet pénztárába fizettek: *Raffaj Domokos*, *Raffaj Domokosné*, *Raffaj Irma*, *Gyarmaty Dénesné Uj-Székely*, *Péter Jánosné A.-Boldogasszonyfalva*, *Sándor Géza B.-Kőröspatak* 902-re, *Deák Sándor Kobátfalva*, *Deák Miklós Sz.-Mihály* 901-re, *Gyarmati Lajos Uj-Székely* 901—902-re, *Kovács Sándorné Zilah*, *Borbély Sámuel*, *Bedő Dénes Sz.-Keresztur*, *Tarcsafalvi Izsák Kis-Kede* 902-re, *Boér Lajos Böződ* 901—902-re.

Az aranyos-tordaköri fiók-egylet pénztárába fizettek: *Csegezy László Bágyon*, *Törös János*, *Székely Dénesné*, *Csegezy Mihályné Torda* 902-re.

A felső-fehérvári fiók-egylet pénztárába fizettek: *Lőrinczy István*, *Lőrinczy Istvánné*, *Unitárius Egyházközség F. Rákos*, özv. *Nagy Elekné*, *Szentiványi Károlyné Baróth* 900-ra, *Bedő Ferencz Fogaras*, *Sipos Ignác*

Ürmös 900—901-re, Gál Pál Ágostonfalva, Szilágyi Sándor. Szilágyi Sándorné Ürmös 901-re, Nagy János 900-ra, Nesztor Joachim Héviz 99—900-ra, Gál Pálné Ágostonfalva, Gyulay Lajos Köpecz, Útő Béla. Útő Béláné A. Rákos, Osváth Gábor, Osváth Gáborné Ürmös. Szabó Mózes, Szabó Mózesné Datk, Sipos Piroska Ürmös, Szentiványi Károlyné Baróth 901-re, Ilkei K. József Baróth, Kelemen György, Kelemen Györgyné, Szabó Domokos Datk 900—901-re.

A toroczkói fiók-egylet befizetett 90 tagért 108 koronát és a Buda-pesti Dávid Ferencz Egylet 100 kor., az abrudbányai fiók-egylet 36 kor.

Alapító-tagsági díjban fizetett K. Nagy Béla Sz.-Kraszna 40 kor., Fekete Gábor Kolozsvár 100 koronát

A j á n d e k o z t a k az egylet céljaira: Perczel Ferenczné Bpest, 20 K., Bereczky Lajos 2 K., Ajtai Jánosné 2 K., Nagy Sándor 1 K., Dr. Bedő Albert Bpest 50 K., Bedő Dénes, Borbély Sámuel Sz.-Keresztur 10—10 K., Varga Dénesné Torda 6 K., N. B. Torda 40 fillért. — A nov. 25-én rendezett estélyen felülfizettek: Péterfi Dénesné 1 kor., Gyulay Árpád 5 kor., Albert Dénes 11 kor., Br. P. Horváth Kálmán 8 kor., Ajtay János 1 kor., Gyulay László 3 kor., Dr. Engel Gáborné 4 kor., Szentkirályi Árpád 4 kor., Pál István 1 koronát. Fogadják az egylet köszönetét.

Kolozsvár, 1902. nov. 22-én.

Gálfi Lőrincz pénztárnok.

Szerk. izenetek. Vidékiek. Ön azt hitte, hogy a kolozsvári püspöki fogat ment ki azon bizonyos fiatal elébe, a ki az „Ábrahám” kebeléről leszakadni készülvén, a residencián kopogtatni akart. Téved. Itt nincsen püspöki fogat, s ha volna sem küldőznék ilyen missiókra. Gondolatunk szerint csak egy helyt s csak a marosparti székesvárosban történhetett. Azokat a bizonyos számlákat is csak ott tudják saldiroztatni — **Olvasóinkat** kérjük, hogy a lap körébe vágó rövid tudósításokat sziveskedjenek küldeni. — **Ü. J. M. J.** imáit fájdalom, nem tudtuk beilleszteni. — **Törökbuza** szedés czimen egy heti szünetidő nincsen engedélyezve a népiskolákban A presbyterium és felsőbb hatóság tudta és jóváhagyása nélkül a tanító ily hosszú szünetet nem adhat. Jó lenne ezt a kérdést tisztázni hivatalos uton, mert ha szept. 5—6. napján megkezdődik a tanítás, indokolt egy kis szünet karácsony előtt. — **D. M.** Az 5 kor. beérkezett, a nyugtázás meglesz. — **Elégedetlen.** Ugy látszik, ön nem akar számolni az élet gyakorlati problémáival, melyeket csak akkor lehet megoldani, a mikor eléállanak, s akkor is csak lankadatlan kitartással. A kötelességgel szeretnek alkudozni az emberek és a régi szellemben élők azt mondják: „hát hiszen eddig is jó volt így“! Ez ma már nem használható mentegetőzés, mert ma óriás a verseny. Eddig a papi hivatal csöndes volt, mint a révparthoz kikötött hajó, most hullámozó, mint a sik tengeren járó sajká. A ki nem éber kormányos, elvesziti a sajkát is, a népet is, magát is. Ma az ország szeme a papa néz és tőle várja sok kérdés megoldását. — **Dolgozó társainkat** kérjük, sziveskedjenek az új évi számba szánt közleményeiket decz 15 előtt beküldeni, mivel lapunk a karácsonyi ünnepek előtt fog megjelenni. **P. L. B.** „A szeretett vallásá”ból, melynek sorát régóta várjuk, a jövő évben egy részletet közölni fogunk. — **Pásztor.** A keresztiszülők Ezt a kérdést, bár a beküldött czikk sok figyelemre méltót tartalmaz, az ő-zil uryacsora kérdésben mégindult eszmecsere lejártaig nem közölhetjük. Jobb lenne as egytetemes lelkész kör elébe vinni. A b. e nyugdíjint. reformja, mint már megirtuk, így nem közölhető. — **B. L.** Régi dolgok az új évben közölni fogjuk. — **U. L. Sp.** Vallásunkról. Ezt a tárgyat szeretnők személyesen megbeszélni Talán jó lesz megírni az

egés sorozatot, mert csak akkor lehet érdemi véleményt mondani. — **D. M.** „Ne tovább.“ Talán a jövő évben sor kerül rá! De hát az aktuális közemények mindig porancsolnak. — **P. L. r.** Az udvarhelyi templom kérdé-ével szívesen foglalkozunk, mihelyt a mozgalóm megindul. Akkor a képet is közölni fogjuk. — **Krisztus és a sátán** című Krisztus mondát, néhai Végh Mátyás jeles költő hátrahagyott irataiból az új év 2-ik számában már közöltük. — **Az őszi urvaesora kérdéséhez** többen küldötték be véleményüket. A Faluvégi A ur cikke, mely már ki is van szedve, Mózes Mihály és Kelemen Gy. lelkész uraké s az Útő béla ur felelete, meg a szerkesztő nyilatkozata a jövő évre maradt. **Temetkezés.** Miután a maga idejében nem adhattuk, szíveskedjék figyelmeztetni, ha a kérdés újból aktuálisá válik. — **A Dunántul szépségeiről** szép felolvasást, sajnos nem közölhettük, mivel igen hosszú. Ha kívánja visszaküldjük, hogy a f. e. emlékkönyvébe bevezesse, ha ez már meg nem történt. Kár volna elvesznie. — **Temetőben.** Reméljük sor kerül rá. — **Papválasztások.** Jobb lesz ha elmarad. Inkább más alakban. — **Imakönyv és templomi énekítés** a két tárgyat külön kell választani. A második rész igen fontos és égető kérdés. Mihelyt az megoldódik, megszűnik a másik. Szíveskedjék egyenesen erre irányítani a figyelmet. — **Székely levél** jöni fog. — **K. L. M. A** nőneveléről sok jót tartalmazó s már rég ideje őrizett cikket egy kissé rövidítve kiadjuk a Nők világában Mese. közelebbről jó.

TARTALOM: Elmereng az ember. Balázs András. — Dávid Ferencz emlékére. József János. — Két életrajz. (Arczképpel) Belle László — A Dávid Ferencz Egyletek köréből. Pásztor. — Az ifjuság köréből. — Irodalom. — Egyházi és iskolai mozgalmak. — Egyleti élet és munkásság. —

Csintalan Syula

orgona-, zongora- és harmonium-készítő

KOLOZSVÁRT, a városház mellett.

Elvállalok orgona készítést, minden nagyságban, minden kivitelben és stylben, továbbá javítását, átalakítását, kibővítését és hangolását jótállás mellett.

Elvállalok bármilyen nagy zongora javítást, hosszú zongorák rövidde átalakítását, bőrozését és hangolását.

Készítek oltárokat, szószéket és szószék fölébe való koronát nemkülönbén egész templomi berendezéseket is.

Elvállalom iskolai és szobai harmoniumok javítását és hangolását, ugy helyben, mint vidéken. Vidéki meghívásra pontosan megjelenek. Kérdezősködésekre azonnal válaszolok.

Miért továbbra is becses figyelmébe ajánlom magamat. A t közönség és egyházak pártfogását kérve,

maradtam tisztelettel

Csintalan Syula.

NŐK VILÁGA

AZ

AZ UNITÁRIUS KÖZLÖNY MELLÉKLAPJA.

SZERKESZTI:

DR. BOROS GYÖRGY.

FŐMUNKATÁRSÁK:

FANGHNÉ GYÚJTÓ IZABELLA, PERCZELNÉ KOZMA FLÓRA,
RAFFAJ IRMA.

I. KÖTET.

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

KOLOZSVÁR,

NYOMATOTT GÁMÁN J. ÖRÖKÖSÉNEL

1902.

A „NŐK VILÁGA“ I. KÖT. TARTALMA.

	Lapszám.
Ferencz Józsefné. dr. Boros György	1.
Üdvözet a »Nők Világa«-nak. Ferencz József	2.
Milyen lap legyen a »Nők Világa«? Fanghné Gy. I.	4.
Egy angol nő üzenete Toroczkóra. Lawrence Helén	5.
Egy amerikai anya levele.	6.
Dal a fészekről (Költ.) Tarcsafalvi Albert	8.
Az unitárizmus és a nők. Perczelné Kozma Flóra	8.
A »Nők Világa« érdekében. Raffaj Irma	14.
Az otthon varázsa. Fh. E.	14.
Husvétii hangok. Perczelné Kozma Flóra	17.
Kedves ifjak. (Költ.) Rédigér Géza	18.
Az élet célja. Fanghné Gyujtó Izabella	19.
A »Nők Világa«. (Felolvasás.) Heinrich Józsa	21.
Olvasmányainkról F. E.	26.
Gyermekeink. dr. Boros György	28.
Mik a kötelességei a belső emberi családoknak a nép iránt? Ibolyka	31.
Koncz Judith. Boros György	33.
A divatról. Perczelné Kozma Flóra	37.
Epigramma. Pap Domokos	41.
Uri nők. Egy amerikai	41.
Unitárius nők külföldön. Law. C. Emma	44.
Ne csókolózzatok. Orvos	44.
Mivel ékítsük templomunkat? Raffaj Irma	46.
Célia. dr. Boros György	46, 53.
A magyar nő. Gr. M. I.	49.
Több tért a nőknek. Barabás Lajos	49.
Falusi Gondolatok. Egy özvegy Papné	51.
A nőről. Ujvári László	52.
Herkulesfürdői levél Pákey Edith	62.
Hogyan készül a gombostű?	63.
A »Nők Világa« kézimunka sorsjátékáról. Fanghné Gyujtó Izabella	65.
A Dávi Ferencz Egylet »Nők Világa« sorsjátékára kül- dött tárgyak	66—83.

Templomunk és környéke. Raffaj Irma	68.
Hogyan töltik az angol nők szünidejüket? Egy angol nő	70.
A »Nők Világa« kézimunka sorsjátékáról. Fanghné Gyujtó Izabella	73.
Unitárius nők világa. Perczelné Kozma Flóra	75.
Az estély és sorsjáték lefolyása. Raffaj Irma	86.

A DÁVID FERENCZ EGYLET KIADVÁNYAI.

XXI SZÁM 1902.

FELOLVASÁSOK.

20-IK FÜZET.

UNITÁRIUS
NŐK VILÁGA

IRTA:

PERCZELNÉ KOZMA FLÓRA.

(FELOLVASTATOTT A DÁVID FERENCZ EGYLET ESTÉLYÉN
KOLOZSVÁRT, 1902 OKTÓBER 25.)

Bolti ára 20 fillér. Az Egylet tagjainak 10 fillér.

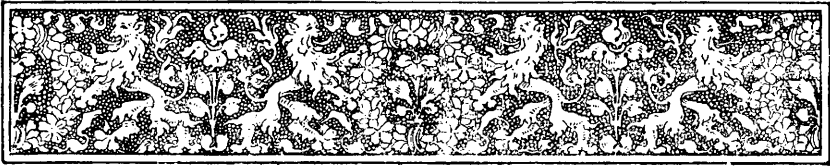
(100 példány egyszerre rendelve 5 korona.)

KOLOZSVÁR,
NYOMATOTT GÁMÁN J. ÖRÖKÖSÉNEL.
1902.

A Dávid Ferencz Egylet célja: a vallásos és erkölcsös élet ápolása. E cél megvalósítása érdekében vidéki (fiók-) egyleteket szervez, nyilvános felolvasásokat tart. Kiadja az »Unitárius Közlöny«-t, »Nők Világát«, »Fiatalság Barátját«, »Dávid Ferencz Egylet kiadványait« és »népszerű kiadványait«. Az egylet tagjai közé szívesen lát bárkit, felekezeti és nemzeti különbség nélkül, a ki a célzott helyesli és megvalósítására kész. Tagsági díj egy évre 2 korona, mely összegért a tag kapja az Unitárius Közlönnyt és a Nők Világát egész évre. Az egylet és fiók-egyletek választmányának fele része nőtagokból áll, a kiknek nemes szíve — mint azt jelen füzet is igazolja — szeretettel és nagy buzgalommal segíti elő a célzott.

Az Egyletet érdeklő minden kérdésben szívesen nyújt tájékozást Kolozsvárt Dr. Boros György, egyleti titkár.

Unitárius nők világa.

Miért használom az unitárius szót?

Midőn ezen felolvasás megtartására a megtisztelő felszólítást megkaptam és próbakép először irtam le felolvasásomnak czimét, őszintén megvallva, kissé gondolkodóba estem az „unitárius“ jelző felett. Hát még mi is *felekezetekre* osszuk a lelkek világát, mintha bizony a mai felvilágosodott korszakban szabad lenne különbséget tenni unitárius, katolikus vagy református nők világa között és nem éppen mi unitáriusok lennénk arra hivatva, hogy ne *válaszfalakat*, hanem minden tekintetben *egységet* hirdessünk!

De éppen ennek a töprengésnek lett az a következménye, hogy újból és újból leirtam a nekünk oly sokat jelentő kedves „unitárius“ szót, mindig jobban meggyőződve arról, hogy ennél tágabb fogalmu, a felvilágosodottságot és korszellemet jobban kifejező jelzőt úgy sem találhatnék sehol; mert az én felfogásom szerint itt nem az *elnevezés* ered a *felekezettől*, hanem inkább a mi áldott vallásunk van abban a kellemes helyzetben, hogy ezen, korunknak megfelelő *egység* hirdető nevet méltán megérdemli.

Az unitarizmus vezető csillagunk.

Ha tehát én *unitárius nők világa* czim alatt az *unitarizmust* jelölöm ki, mint vezető csillagunkat, minden törekvésünknek, cselekedeteinknek egyedüli zsinormértékét és az *unitárius szellem* terjesztésére buzdítom nőinket, akkor szerintem nem a sokszor és méltán elítélt *felekezeti szellemet* szolgálom.

Hogy gondolkosnak az emberek?

A mai liberális világban, ha vallásról van szó, „szabad-olvú“ ismerőseim ajkairól rendszeren háromféle különböző véle-

ményt hallok. Az első vélemény azt hangoztatja, hogy a mai felvilágosodott korszakban vallással előhozakodni vagy éppen *foglalkozni*, egyáltalában nem szükséges, mert úgy sem veheti azt manapság komolyan már senki. A másik — szintén szabad-elvűnek tartott állítás — épen megfordítva, egyformán figyel-münkbe ajánl *minden* vallást, nagylelkű liberálistussal hangoz-tatva, hogy mindegy, akármelyiknek befolyása alatt állunk és neveltetjük gyermekeinket, a fő, hogy azt öseinkhez méltón, lelkiismeretesen megtartsuk és hűségesen kultiváljuk. A har-madik vélemény azoké a gondolkodó, de közönyös lelkeké, kik elismerik ugyan, hogy van egy felekezeteken felül álló, a lel-kekben és szivekben lappangó *közös* vallás, mely észrevétlenül szétágazik az egész világon és a felekezeteknek önkéntelenül szétválasztó hatása ellenére, *egymáshoz* lánczolja, összeköti az érző művelt embereket, de megvan róla győződve, hogy miután ezt tudomásul vette, egyuttal már eleget is tett gondolkodó emberhez illő kötelességének; mert a nagy tömegnek, főképen a *népnek*, úgy is minél bigottabb, fenyegetőbb vallásra van szüksége, hogy legyen mitől félni.

A hívők kötelessége.

Felolvasásomnak az volna tulajdonképeni célja, hogy meg-próbáljam bebizonyítani, miszerint a kinek szívében lakozik ezen *egységet* hirdető, *egységet* előmozdító *egyetemes* vallás, annak kötelessége, hogy azzal ne csak magának, hanem embertársai-nak, különösen pedig elnyomott embertársainak *felemelésére* szolgáljon. S miután mi unitáriusok nemcsak szívünknek leg-rejtettebb zúgában *titokban* ápoljuk ezen, dogmáktól ment ratio-nálisnak nevezett, de örök időkre szóló élő hitet, hanem büsz-kén, nyiltan, egy felvilágosodott kis gyülekezetet: *felekezetet* képezve, hangosan hirdetjük korunknak megfelelő liberális ta-nainkat, mi vagyunk első sorban hivatva arra, hogy ne csak papjaink, hanem mindnyájan, tehát mi *unitárius nők* is vallá-sunknak világosságot terjesztő ereje által szolgáljunk a közjónak.

A mienkből juttassunk másnak is.

Világért sem felekezeti térítést értek én ezalatt, csak olyan forma vágyat érzek, mint az a vándor, ki egyszerre a többitől egészen elütő, magasabb, szebb és világosabb tájra ér-kezik, hol tisztább a levegő, melegebben süt a nap, egészsége-sebb a talaj és *sokkal szélesebb a szemhatár*, hogy ha belátja is, hogy örömeiben nem terelheti az egész emberiséget, nem szorit-hatja az egész világot e kis édenkertbe, de legalább a *levegő-jéből*, a *világosságából* szeretne észrevétlenül juttatni minden-hova, minden ember számára.

Az unitarizmus tisztító ereje.

Sokszor kérdik tőlem más vallásu ismerőseim, rokonaim, hogy *más-e* hát csakugyan a mi levegőnk, *más-e* a mi világosságunk és ennél fogva van-e az unitarizmusnak csakugyan akkora tisztító és reformáló ereje, mint a hogy azt mi mindnyájan hirdetjük, és ha igen, vajjon van-e a magyar társadalomnak oly nagy mértékben szüksége ezen reformáló erőre, hogy még mi unitárius nők is, kiknek első sorban a konyhán és családjunk körében volna a helyünk, tüntetően vallásunk mellett harcoljunk és minden áron annak szelleme által kívánjuk magunkat és környezetünket a divatos kórok ellen megóvni

Az unitárius vallás hatása a lelkekre.

Hogy milyen tiszta és világos eszméket hirdet a mi vallásunk, azzal már régen tisztában vagyok, de hogy mily *befolyásoló erővel* bírnak ezen eszmék a lelkek világára, arról csak a télen győződtem meg igazán. Hetekig foglalkoztak ugyanis a lapok egy oly esettel, melynek kimenetelére nagyon kíváncsi voltam és miután szerettem volna minél több embernek az erre vonatkozó itéletét hallani, feltettem magamban, hogy a kivel csak találkozom, attól, feltűnés nélkül, megtudakolom véleményét. Miután úgy rokonságomnak, mint ismerőseimnek száma igen nagy, természetesen képviselve vannak abban az összes számot tevő keresztény felekezetek.

Kérdőzködéseimnek eredménye az volt, hogy míg a többi kisebb, vagy nagyobb mértékben orthodox egyházhoz tartozók *minden közös irány nélkül* egyéniségükhöz, társadalmi állásukhoz, műveltségükhöz mérten egyik így, másik amugy nyilatkozott, teljesen tekintet nélkül hagyva vallásuk szellemét — ezzel bizonyítva, hogy bizony ma már ezek nem nagy befolyással bírnak az intelligens lelkek világára — az *unitárius* ismerőseim, mintha csak összebeszéltek volna, *egytől-egyig* mind *egy* irányu, még pedig a legliberálisabb és leghumánosabb feleletet adták.

Nagyon természetes, hogy ebből én azt következtetem, miszerint ezt az *egyöntetű* logikát, ezt a *közös* irányt, mely összeköti a *különböző* tehetségű, *különböző* nemű és társadalmi egyéneket, csakis vallásuknak hatalmas befolyásoló erejének köszönhetjük, egy oly közös gondolkodásmódot teremtve számunkra, mely nemhogy veszélyeztetné *önálló egyéniségünket*, hanem azt mindinkább *kidömborítja* és *szabadabbá* teszi.

Mert míg a többi vallás *külön e célra készült* korlátokkal és különféle *bénító* hatások által kívánja egyesíteni az embereket, addig az unitarizmus éppen ellenkezőleg még az *emberi*

természetben gyökerező minden ilyenmü hajlamot is kiirtani igyekszik, *ezáltal* terelve hiveit a közös cél felé

Az unitárius nők is ápolják a vallást.

Miután pedig lépten, nyomon tapasztalhatjuk, hogy nem minden lélek érheti el minden vezetés, minden külső befolyás nélkül, vagy éppen egy *ferde utmutatás* ellenére a gondolkodásmodnak azt a magaslatát, mely *cselekedeteire* nézve is mint egy *garantiát* szolgáltat, be kell látnunk, mily nagy mindenkor a szükség egy *megbízható* vezető erőre és milyen fontos, hogy mi unitárius nők is hiven ápoljuk körünkben vallásunknak felvilágosító szellemét.

Jellemfejlesztő eszmékre van szükség.

Elég most is egy pillantást vetni társadalmunkra — akár felfelé, akár lefelé tekintsünk — hogy tisztába jöjjünk azzal a ténnyel, miszerint a kereszténység ebben a mostani alakjában még mindig nem érte el azt a sikert, melyet Jézus vallásától méltán várhattunk volna és soha sem volt nagyobb szükség a mi vallásosságot terjesztő és *jellem fejlesztő* eszméinkre, mint éppen ma, a kereszténységnek XX. százában.

Midőn megfigyelem a nagy diszharmoniót, mely az emberek *vallásossága* és *gondolkodásmodja*, *cselekedetei* között létezik, önkénytelenül eszembe jut azon német tudósnak uti tapasztalata, ki egy kis német faluba érkezve s kíváncsi lévén a lakosságnak vallási állapotára, kérdezősködéseire a következő feleletet kapta az ottani plebánostól: „A mi a nép *vallásosságát* illeti, az ellen nem lehet a legesekélyebb kifogásom sem, mert ennél *buzgóbb* és *áhitatosabb* hiveket kívánni sem lehetne, csak a *tolvajlásról*, *gyujtogatásról* és *erkölcstelenségéről* tudnám valami módon leszoktatni.“

Bár ez egy kissé drasztikus hasonlat, de én mégis úgy érzem, hogy az egész mai társadalomra bátran alkalmazható. A templomok telve vannak imádkozókkal, a régi dogmákhoz még mindig *újak* lesznek csatolva, a közönség veti a keresztet, vagy zsoltárokat énekel, a felsőbb rétegekben pedig — élén az aristocrátiával — szinte sportszerűen üzik a vallásosságot, de valahogy az ujságot gyermekeink szemei előtt ne feledjük, mert ennyi botrányt, rémhirt, sikkasztást, gyilkosságot nem olvashattunk, mint most, és soha jobban meg nem győződhattunk a társadalom minden rétegének rohamos elzülléséről, mint éppen ma. Soha jobban *kasztokra* nem oszlott társaságunk, soha nagyobb hajsza nem volt a gyors meggazdagodás, üres czim, rangok,

kitüntetések elnyerése után, soha nagyobb értéke nem volt a születési előnyöknek és soha nagyobb nyomor, elkeseredés és zúgolódás nem uralkodott a nép között, mint éppen ma, a valóságos kultuszok idejében

Ebből csak világosan lehet következtetni, hogy nem egy különböző korlátokat, különböző válaszfalakat, dogmákat hirdető kereszténységre nem „egyedül üdvözítő“ kiváltságokat osztogató egyházakra és hitformákra volna ma szükség, melyek még jobban *osztalyozzák*, még jobban szétválasztják, elidegenítik az amugy is ellenségeskedő embereket egymástól, hanem a mi *egységet* hirdető és *békességet* terjesztő humánus keresztény hitűnkre.

Nem a bosszuálló, hanem a szelid Istenre van szükség.

A mai békétlen anarchista világban nem egy szeszélyes, bosszuálló Isten kell a népnek, ki a mindeunapi munkát is *bosszúból és büntetésből* méri a szegény emberiségre, hogy ezen tanítás következtében azt egy egész életen keresztül *átok*-nak tekintsük, hanem éppen az unitarizmus szelid Istene, ki még a nehéz munkát is *felemelésünkre* és *vigasztalásunkra* nyújtja.

Az ember Jézus.

Ma a szocziáлизmus elkeseredett harczai közepette, midőn a nép elfogult és ellenséges szemmel néz minden megközelíthetetlen polcz felé, nem egy elérhetetlen távolságu, magas podiumon ülő csodás Krisztusra volna nekünk szükségünk, ki majd egyszer eljövend itélni elevenek és holtak felett — hogy talán még ő is protekciókat osztogasson — hanem éppen a mi egyszerű, szegény szülőktől született *ember* Jézusunkra, ki *éppen az által* segíti legjobban hordozni keresztünket, mert *tudjuk*, hogy *ugyanugy* született, *ugyanugy* küzdött, töprengett és szenvedett, mint többi szegény sorsossa, és mégis — szívében hordva az isteni kijelentést — *szeretetet* és *békességet* hirdetve, *bizalommal* haladt nehéz útján előre. Ki megmutatná, ugy a magasban levőknek, mint az elcsüggedt nép előtt, hogy bizony világra szóló megváltó munkát végezhet még a jászolban született ember is, ha hűséges fia az Istennek! És myszterimokból kibontakozott természetes alakja *felemelné* végre az emberfogalmát azon alantok színvonalból, a melybe az orthodox tanok iparkodnak azt még ma is lenyomni, szinte természetesnek deklarálva ez által az emberiségnek mindig gyarlóbb és tehetlenebb voltát!!

A szegény nép Jézussa.

Nem a világtörténelemnek, nem a tudományos világnak, hanem első sorban a *nagy közönségnek* és a *szegény népnek* volna *jussa* ehhez a mi ember Jézusunkhoz, valamint az egész felvilágosító és jellemfejlesztő vallásunkra, nem annyira az önmagától is helyt álló, kiemelkedő szellemi embereknek volna szükségök, mint éppen a *leggyengébbeknek* és ügyefogyottabbaknak, kikkel egy vagy más tekintetben úgy is mostohábban bánt a sors!

A mi vallásunk a népre nagy áldás.

A mi világosságot terjesztő vallásunk tehát éppen *népünkre* nézve a legnagyobb áldás. És ha az orthodox vallások feltűnő hanyatlásuk daczára még ma is birnak annyi befolyásoló erővel, hogy a *korszellem*, az *általános haladás* és *felvilágosodottság ellenére* még a *legfelsőbb* körökben is meglátszik egy bizonyos tekintetben azoknak *bénító* hatása, csak feltételezhetünk a mi folyton izmosodó egészséges vallásunkban annyi *ébresztő* erőt, hogy viszont képes legyen az *egyszerű népnél* is egy bizonyos foku intelligentiát előidézni.

Az igaz, hogy a közvélemény azt tartja, hogy bűn a népet tudatlanságából, hiszékenységéből felébresztetni, mert az már neki valószínűleg *predestinálva* van. De tudja az Isten miért, én mindig megborzadok, ha ilyesmit *keresztény* ajkokról hallok. Vajjon mit szólna ehhez a beszédhez a mi Jézusunk, ki éppen a *népből* választotta ki embereit és első sorban *azokat* nevelte, azokat oktatta, sőt azokra bizta az ő világosságot terjesztő tudományát is.

Hiszen a nép intelligentiája nélkül lehetetlennek is tartom a nemzeteknek bármily téren való boldogulását.

Hogy egyebet ne említsek, vegyük csak az egészségi viszonyokat. Ma péld. a tuberkulózisnak veszedelmes terjedése idejében, mennyivel könnyebb volna e veszedelmes kórnak útját állni, ha az orvosoknak kevesebb akadályokkal, kevesebb előítéletekkel kellene megküzdeni. Minél világosabb értelemmel bir egy nép, annál könnyebben lehet vele megértetni, hogy bizony léteznek fertőző betegségek, melyektől óvakodni kell s nem történne meg olyan eset, hogy tekintélyes községekben megveréssel és kidobással fenyegetik az orvost, ha mer ragályos betegségek után fertőtleníteni.

Bőven tapasztalhatjuk, hogy a melyik embert *egy életen* keresztül valótlan mesékkal és csodadolgokkal befolyásolnak, az képtelen az egyszerű logikus tanácsot befogadni. Volt nekünk egy jó öreg szakácsnének, ki gyomorgörcsökben szenvedett, de

minden igyekezettel sem birtam rávenni, hogy az orvosilag rendelt cseppeket bevegye, hanem minden egyes alkalommal *háttal* ült a küszöbnek és visszafelé mondta a Miatyánkat, a hogy ezt neki egy bucsura járó szomszédasszony tanácsolta.

Egyre jelennek meg tudományos értekezések magyar és külföldi professoroktól, hogy mi módon lehetne a kedvezőtlen egészségi viszonyokon javítani és mivel lehetne kapacitálni az alsóbb osztályokat is, hogy belássák az óvintézkedések szükségességét, de az egyiknek sem jut eszébe, hogy mily absurdum a tudatlan és vakhitben élő embertől azt kívánni, hogy teljesen fegyelmetlen agya most *egyszerre* alkalmazkodjék a legmodernebb óvszabályokhoz.

Ha az unitarizmusnak világos nézetei a nép között is jobban terjednek és kipusztítani igyekeznek azon ellenszenveteket, melyeket a többi vallások merev dogmái akaratlanul is előidéztek egyes fajok és felekezetek ellen, nem fordul majd szegény hazánkban elő az a szégyenletes dolog sem, hogy a XX. században minduntalan ártatlan embereket hurczolnak a bíróság elé, mert azok a keresztényeknek „vérét veszik“ és nem történhetik meg az a komikus dolog sem, mint a miről én magam győződtem meg nem régen, hogy felháborodik a nép, midőn azt olvassa, hogy egy „öreg zsidó“ meggyilkolásáért éppen úgy ítél a bíróság, mintha bizony valami „érdemes keresztényt“ öltek volna meg.

Igyekessünk hatással lenni másokra.

Ezek, és még számtalan hasonló okok miatt tartom én szükségesnek, hogy a hányan csak vagyunk, még mi gyöngénők is értékesítsük valamiképpen a vallásunkban foglalt erőt és minden igyekezetünkben arra törekedjünk, hogy legalább a *mi* népünk, a *mi* társaságunk emelkedjék vallásunk által egy oly színvonalra, melynek következtében üdvös és befolyásoló hatással lehessen a más vallásu környezetre is, mert hiszen leirhatatlan az, hogy mennyi hátrány háramlik azáltal hazánkra, hogy a nagy közönség nem emancipálja magát az elfogult nézetek alól.

Természetesen minél nagyobb a terünk az unitárius szellemet körünkben fejleszteni, minél több lélekre van befolyásunk, annál nagyobb sikereket érhetünk el, annál teljesebb missiót végezhetünk. De senki közülünk nem munkálkodhatik oly áldást hozóan, mint lelkészeinknek, különösen pedig vidéki lelkészeinknek nejei, kik férjeikkel vállvetve iparkodhatnak a vidék népét,

különösen annak asszonyait, leányait vallásunk szelleme és ereje által oly irányban befolyásolni, hogy azok magaviseletük, észjárásuk, erkölcsiségük által *kiemelkedve* a többi egyház hívei közül „gyümölcsseiről“ ismertessék meg az unitárizmusnak még mindig ismeretlen fáját.

Unitárius papné szeretnék lenni.

Én nem tartom magamat irigy természetűnek, temérdek asszonyi gyengeségem mellett ezt az egyet soha sem tapasztaltam. Barátnőim, rokonaim közül sokat látok nagyon magas, sokak által irigyelt polczokon. Örülök szerencsájuknek, de nem irigylem őket. Hanem *unitárius papné*, még pedig falusi papné igazán széretnék lenni.

Mennyi tér nyílik itt a mi áldást kilehellő vallásunknak *gyakorlatba* vitelére! Mennyire ki lehet e helyzetben az unitárizmusnak *kifogyhatatlan* kincseit aknázni, hogy azok a becsületesen tiszta eszmék, melyeket a férj vasárnaponként katedrájáról hirdet, a nép *életére* és *gondolkodásmódjára* javító és reformáló hatással lehessenek.

Igaz, hogy ez lehetséges legyen, nagyon közel ismeretségben kell lenni a helység népével, különösen ismernie kell annak majd minden asszonyát, leányát. Részt kell venni azoknak örömeiben, bánatában, ösztönözni kell őket a jókedvű munkára, iparkodni kell eltalálni azt a hangot, a melylyel lelkükhöz, szívékhöz legközelebb lehet férközni és így vallásunk szellemét, annak világos, *emberséges* tanait és nézeteit észrevétlenül átültethessék az egyszerű lelkekbe.

Alakítsanak Nők Világa társaságot.

De hogy a papnék ezen működése meg legyen könnyítve és nehéz feladatukban támogatásban részesüljenek; szabadjon nekem felvetni azon eszmét, miszerint szervezzék az unitárius községek nőpublikuma — élén a papnéval vagy tanítónéval — külön-külön egy oly kis „Nők világa társaságát“ vagy „munkakörét“, melyben hasznos kézi munka és felolvasások mellett *valódi unitárius szellem lenne ápolva*. A divatos jourok helyett tartott ezen kedélyes kis összejöveteleken bizalmasan megbeszélhetnék nőink terveiket, gondolataikat a nép nevelésére és ápolására nézve; kultiválhatnák itt az *unitárius irodalmat*, melyet ha nem acceptált is a magyar protestáns világ, legalább *mi* erősítsük és bátorítsuk magunkat általa. Én az unitárius irodalomnál szebbet és felemelőbbet nem ismerek

Jótékonyság gyakorlása.

Össze lehetne kötni ezen délntáni összejöveteleket esetleg mindjárt a jótékonyság gyakorlásával is. Ezen kis körnek feladata lehetne még, a szegények, vagy betegek ápolása, ruházása, az iskolába nem járó gyermekek iskoláztatása; varrásra, kötésre, és a gyermekek, különösen a *leányok nevelésére* és *megővására* való jóakaró oktatás, valamint *hasznos és felvilágosító olvasmányok terjesztése.*

Ily módon gondolom én, hogy az unitárius asszonyok nem csak *egyházuknak*, de még *házjuknak* is szolgálatára lehetnének.

Szeretettel támogassuk egymást.

De hogy eredményre is számíthassunk, vagy csak szerencsésen meg is kezdhessük munkánkat, ahhoz nemcsak Istennek segédelmét, nemcsak szeretett főpásztorunknak áldását, valamint buzgó neijének, a Dávid Ferencz Egylet alelnökének bátorítását, esetleg intő vagy figyelmeztető jóakarátát, egyházunk vezető férfiainak buzdítását kérjük, hanem kérjük egyuttal, hogy *nőink* is — a távolságok daczára — *szeretettel és lelkesedéssel támogassák és erősítsék e munkában egymást.*

Ezen *egymás* támogatása, egymás szeretete és összetartása czéljából és a mi apostolunk: dr. Boros György theol. dékán úr jóvoltából — ki magyar hazánkban már annyi üdvös és nemes unitárius ügynek volt szerencsés kezdeményezője és *fáradhatatlan* munkása — jelent meg ezen év február havában az első magyar unitárius női lap „Nők világa“ czim alatt, mint az „Unitárius Közlöny“ melléklapja.

A „Nők Világa.“

Ez egy nagyon egyszerű külsejű, minden diszítés, felesleges sallang nélküli, tiszta fehér kis ujság, szinte *symboluma* annak az egyháznak, melyhez tartozik. Bizony a szecsessziós külsőkhöz szokott, divatos hölgyek, nem sok örömet lennének benne.

Törekvése, hogy valamint külseje, úgy tartalma is minél természetesebb, minél világosabb, könnyen és egyszerre áttekinthető legyen, kerülve itt is a mesterkéltn fogásokat, hogy valamint azon egyház, azon vallás, melynek kis lapunk is eredetét köszönheti, eltörölte belsejében a felesleges dogmákat, felesleges sallangokat, melyek csak az emberiségnek minél több és apróbb szétszakadásaira vezetnek, ugyanugy törölje ki ezen egyházát híven szolgáló kis lap a nők világából is azt a temérdek előítéletet, temérdek felesleges szabályt és formaságot, mely

csak megbontja annak összhangját és képtelenné tesz bennünket a komoly munkára.

Nagyon találóan jegyezte meg lapunk ismertetése alkalomával főmunkatársunk: Fanghné Gyujtó Izabella ő nagysága, hogy mindenféle más irányu magyar női lap van már régóta, csak éppen az ilyen szellemü hiányzott nagyon. Mert valóban magyar női lapjaink két oly szélsőséget képviselnek, melyeknek egyike sem felel meg a kor kívánalmainak. Az egyik irány — a hogy azt, ha jól emlékszem, egyszer már meg is irtam — csak a divatnak, divatos szokásoknak és étkezéseknek, mulatságok, színházak leírásának van szentelve. Szépirodalmi része is inkább ezen irányba tereli folyton a figyelmet. A másik dicséretesebb irány bár keresztény lélekhez és szívhez szól, de tisztán az *egyoldalú* vallásosságnak és a hitformák számára van fenntartva, csakis egy *kiszabott* irányban, *kiszabott korláton belül*, ismertetve az evangelium igazságait.

Pedig nekünk nem *felekezeti*, hanem *általános* igazságokra van szükségünk és ha a mi kis lapunk a *kornak megfelelő módon és utakon* oly szellemben hirdeti Jézus evangeliumát, hogy azt *egyformán* élvezheti a *katholikus, református*, sőt *zsidó* asszony is, akkor éri csak el igazán kitűzött célját és akkor lesz csak a szó legmagasabb értelmében *unitárius* „Nők világa“.

Egyesüljünk.

Arra kérjük tehát unitárius szívü asszonyainkat és leányainkat, hogy egyesüljenek velünk e kis lap által is, terjesszék azt a jó cél érdekében minél szélesebb körben, közöljék benne terveiket, gondolataikat, esetleg ellenvetéseiket, ha egyikünk vagy másikunk nézeteivel nem egyezik meg gondolkodásmódjuk, hogy legalább közelebbről megismerkedhessünk és így egyesített erővel iparkodjunk, hogy úgy lapunkat, valamint a felolvasásomban említett szerény, de buzgó működésünket egy oly niveaura emeljük, mely minden tekintetben megfeleljen unitárius eredetének.

Ez által bizonyítsuk be, hogy bár egyenként gyengék és erőtlének vagyunk, de azért lelkesedés és összetartás által mégis segítségére lehetünk egyházunknak; mert az a szellem, mely vallásunkat áthatja és jellemzi, egy *külön* kis világot teremthet számunkra is — az *unitárius nők világát!*

NŐK VILÁGA.

AZ UNITÁRIUS KÖZLÖNY MELLÉKLAPJA.

FŐMUNKATÁRSOK: FANGHNÉ GYUJTÓ IZABELLA, PERCELZÉNE
KOZMA FLÓRA, RAFFAJ IRMA.

Ferencz Józsefné.

Az unitárius nők világának mindig volt egy fejedelem-asszonya. Rendesenszerény, egyszerű, de szeretetben, jóságban és buzgalomban, példányképe minden unitárius nőnek. Ez a fejedelem-asszony volt a püspök neje. Őt nem választotta az egyház közönsége, csak férje, de midőn a férjet a legfőbb helyre fölemelte a választók bízalma, ugyanakkor gondolatában ott volt a leendő püspökne is Mindenki azt óhajtotta, hogy a kinek kezébe adják a főpásztori pálczát, annak legyen az oldala

mellett olyan nő, a ki a főpásztor körül a szeretet melegével fölnevel egy kis házat, az egész egyház symbolumát, melyben ő atyai szeretetét, a legszentebb viszony alapján, minden pillanatban gyakorolván, ugyanazt vigye ki szívével és szavával a nagy családba: az egyházba is.

Ez a mérhetlen nagy előnye van az unitárius és más protestáns püspöknek és a papoknak is, azokkal a püspökökkel

és papokkal szemben, a kik nőtlenségre vannak kényszerítve. Ezért lehetséges, hogy az unitárius egyház egy nagy családnak tekintessék, melyben mindenki tagnak érezze magát és jogot tartson mind ahhoz az örökséghez, a melylyel Isten megáldotta az ő gyülekezetét, abban a lelkipásztorokat, profétákat, szószólókat, éneklőket és imádkozókat.

Most, midőn az unitárius „Nők Világa“ egy kissé megnöve, kilépik a világba, öröm érzelmeink között, önként arra indittatunk, hogy egyházi fejedelem-asszonyunk, a mi szeretett püspöknénk arczképét, mutassuk be, hadd ismerje meg minden híve.

De ez nem volna elég. Kell, hogy szeressék is, mert ő a mi egyházi nagy családunk anyja. Ő a szerető, nevelő, a gondos, körültekintő anya mintaképe, a ki az anya minden kötelességét ismerve, növelt családjának, az egyháznak és a hazának kedves, hű és minden jóra kész fiukat és leányokat. Hat szép gyermekkel áldotta meg Isten, három fiuval és három leánynyal. Egyik leánya, még mint fésző bimbó, letöretett, de a többi már munkás tagja a nagyobb családnak is.

Püspöknénk az ő szive jóságával nem szoritkozik csak övéire, hanem áldoz a közjóznak is. Lelkes, munkás alelnöke a kolozsvári Jótékony Nőegyletnek. Tagja a Mária-Valéria árvaház választmányának. Alelnöke Dávid Ferencz Egyletünknek. Mindeu szives szolgálatra, fáradságra, áldozatra is kész. Közlebről tett, püspöki férjével együtt, alapítványt az unitárius kollegium konviktusának. Azelőtt is ott láttuk, ezután is ott fogjuk látni nőink lelkes seregének élén, a jöttevésben nem fáradva el, a szeretetben bővölködvén: hittel, kitartással. Tőle vegyen példát minden unitárius nő, mert akkor egyházunk fölvirágzik, hitünk munkás és áldó hit lesz.

Boros György.

Üdvölet a „Nők Világá“-nak.

Az »Unitárius Közlöny«-ből már rég ismert »Nők Világa“ ugyancsak az »Unitárius Közlöny« melléklapjaként, de attól most már elkülönítve, önállóan jelenik meg.

A miben élet van, annak nőni, fejlődni, terjeszkedni kell. A kis bimbó kifeszlik, virág lesz. A gyenge oltovány gyűrűt gyűrűre rak, megerősödik, koronát hajt, gyümölcsöt terem. A madárnak szárnya nő, kirepül a fészekből, hol megtollasodott, dalával betölti a hegyet és völgyet, a mezőt és ligetet. Mindez a természet törvénye.

E tövénynek engedelmeskedve kelt ki a »*Nők Világa*« is bölcsőjéből, az »*Unitárius Közlöny*«-ből s kezdi meg pályafutását. Legyen útja szerencsés! Fakadjanak nyomában éltető források! És a hova betér, hirdesse az Úrnak kedves esztendejét! Gyűljenek körébe nagyok és kicsinyek, ifjak és öregek, szeretettel csüngve a szeretettől dobogó női szivekből feltörő szavakon! Mert a »*Nők Világa*« egyházunkban a nők szószéke lesz.

Pál apostol nygan azt írta volt korinthusi hiveinek: »*A ti asszonynépeitek hallgassanak a gyülekezetekben.*« Hát én nagyon becsülöm az apostolnak a keresztény vallás érdekében kifejtett nagy munkásságát. De ezt az értelmét még sem tudom a magamévá tenni, e felfogásában még sem osztozom s alig hiszem, hogy ezzel az apostol is el ne szólotta volna magát, sőt bizonyos tekintetben maga alatt is levágta a fát. Hiszen a mire tanításaiban ő maga is oly nagy súlyt helyezett, ugyancsak korinthusbeli hiveinek ezt irván: »*Hogyha a Krisztus fel nem támadott, hiába való a mi predikálásunk és hiába való a ti hitetek is,*« a Krisztus feltámadásáról, a keresztény vallás emez alapvető hittételéről szóló tannak is első hirdetője nő volt; mert az írások szerint Mária Magdalena vitte meg először az örömhirt a mesterök halálát sirató tanítványoknak,

A nőemánczipációnak nem vagyok minden fenntartás nélkül barátja. A nők és férfiak munkaköre között mindig voltak és mindig lesznek különbségek. De vannak munkakörök, a melyektől a nőket elzárni nemcsak hogy nem helyes, hanem magára az ügyre nézve hátrányos, sőt annak egyenesen kárára van. S ezek között a munkakörök között, bizonyára, első helyen áll a vallásos érzés ápolása. Avagy ki beszélhet a hitről oly meggyőzőleg, mint a nő, a ki hitével hegyeket tud megmozgatni? Ki táplálhatja a reményt a szivekben, oly mértékben, mint a nő, a kinek reménysége soha el nem fogy? És kitől tanul

hatnók meg jobban a szeretetet, mint a nőtől, ki maga a szeretet! Valóban semmiről sem mondhatjuk el jogosabban, hogy ez a »*Nők Világa*«, mint a vallásról.

Csak rajta hát egyházunknak buzgó és lelkes nő-apostolai, kiket Isten nemcsak a vallásos érzés teljességével, hanem annak kifejezésére, hirdetésére tehetséggel is megáldott, induljatok bátran és bizalommal a megkezdett munkára. Én lelkem melegével üdvözlöm a »*Nők Világa*« fenkölt lelkü szellemi vezetőit, valamint annak már meglevő, vagy leendő munkatársait a messze időkig.

Kolozsvárt, 1902. januárius hóban.

Ferencz József

Milyen lap legyen a „Nők világa?”

A magyar irodalomban többféle nőknekszánt lapot, folyóiratot ismerünk. Vannak divatlapjaink, melyek szóban, képből utasítják a nőket, hogyan öltözködjének, készíttessék vagy készítsék ruháikat, hogyan állítsanak elő díszes, művészi kézimunkákat. Mások a világban lefolyt nevezetes eseményeket magyarázzák, mutatják be képekben s melléje verseket, regényeket, elbeszéléseket közölnek mulattatásul.

Ezeken kívül vannak lapjaink, melyek a háztartás, kertészet, fehérneművarrás tanítását tűzték ki célul és ez irányban igen sok szépet, szükségeset nyújtanak.

De egy ága az irodalomnak, melyet pedig külföldön, különösen Angliában, Amerikában olyan nagy számban művelnek, *nők által, nők számára szerkesztett vallás erkölcsi lapokat*, a mi magyar irodalmunkban hiába keresünk.

Pedig bármilyen szükségesek legyenek amazok a mi asszonyaink, leányaink számára, különösen azokra nézve, a kik vidéken lakva, csakis ily uton értesülhetnek a világ, a civilizáció haladásáról, még sokkal nélkülözhetetlenebb az utóbbi irány, mely a nőnek benső, szívbéli életére terjeszti ki figyelmét, magasabb, eszményibb irányba fejleszti ki tehetségét, gondolkodásmódját.

A vallás közös kincse az egész művelt emberiségnek, de legdrágább, legbecsesebb a női léleknek, a melynek annyi fájdalom, csapás, megpróbáltatás közt, a mit az élet küzdelmei reámérnek, a vallás nyújtja a legnagyobb, olykor az egyetlen vigasztalást.

A vallás és erkölcs úgy tekinthető, mint két egybeforrott ikertestvér, a melyek egymás nélkül nem lehetnek. Mert a hol vallás nincs, ott erkölcsöt is hiába keresünk s az erkölcsös érzések a vallás eszméjét is ugyszólván magukban rejtik.

Lapuuk feladata legyen első sorban valláserkölcsi érzelmek ébresztése, valláserkölcsi elvek terjesztése, hirdetése, ebbe természetesen belefoglalva a keresztényi szeretet, a jöttévis különböző módozatait, tanait.

De hogy egyhanguvá ne váljuuk, a mennyire terünk engedi, nőket érdeklő másnemű közleményeknek is megnyitjuk lapunkat. A gazdasszonyiség, kertészet és más házidolgok körébe vágó czikkekkal, erkölcsös irányu apró elbeszélésekkel, költeményekkel óhajtjuk tarkítani — a mennyire annak szük tere engedi — lapunkat és ilynemű dolgozatok beküldését olvasóink részéről is szívesen fogadjuk. Hogy pedig a most még igen kicsire szabott tér, idővel mind tágasabbá váljon, az leginkább az olvasó közönség buzgalmától függ, mert minél számosabban gyülekeznek hiveink zászlónk alá, minél többen sereglenek össze célunk támogatására, annál többet nyujthatunk mi is.

Kérjük hát vallásfelekezetünk asszonyait, leányait, tegyenek meg lapunk érdekében úgy szellemi, mint anyagi téren, a mit tehetnek s legyenek a szent czél érdekében hű pártolói nem anyagi haszonra alapított, hanem a nők szellemi, vallási életének gyarapítására törekvő, önzetlen vállalatunknak.

Fanghué Gyujtó Izabella.

Egy angol nő üzenete Toroczkóra.

Miss Lawrence, az angol kiránduló társaság egyik legrokonszenvesebb tagja, a toroczkói kirándulásról szives volt beküldeni lapunknak a következő sorokat:

„A toroczkói látogatás képe mindig élénken fog maradni emlékezetünkben, mint kiválóan érdekes jeleneté. A legszivesebben köszönjük azt a valóban fejedelmi fogadást, a melylyel fogadtak, s a mely sokkal több volt mindennél, a mit reméltünk és a mire méltók voltunk. Önök előzékenyen azzal indokolják, hogy a mi nemzetünk a multban rokonszenvet és segélyt nyujtott a magyar nemzetnek. Örvendünk, hogy ez a rokonszenv még mindig fennáll és oly erős összekötő kapocs. Az a fogadás mutatja, hogy a magyaroknak megvan egy ritkán található erényök: a háládatosság erénye.

De minket, leginkább, mint unitáriusokat fűznek össze a kötelékek. Mi eljöttünk, hogy meglátogassuk önöket mint idősebb testvért, abban a hitben, a melyhez való ragaszkodásukból mi új erőt és bátorságot nyertünk.

Eljöttünk, hogy üdvözljük önöket az angol unitáriusok nevében s míg egyfelől reméljük, hogy ittlétünk buzdítólag hatott önökre, hogy az igazság lobogóját előre vigyék, másfelől biztosíthatjuk, hogy az önök templomában látott nagy sereg, az egyszerű, szép és komoly istentiszteletük, a mely szívünket mélyen meghatotta, oly mélyen hatott szívünkbe, hogy mindnyájunknak segítségünkre lesz otthon.

Némely helyen mi is csak egy néhányan vagyunk és az unitarizmushoz való hűség még ma is állás és előny feláldozását jelenti. Sokan vannak, a kik mindig készséggel hirdetik, hogy az unitarizmus nem a tömeg vallása, hanem egy-két elszigetelt gondolkozóé; hogy az nem alkalmas a világ üdvét munkálni. Ha valaha szükségünk lesz bizonyítékra, vagy ha szívünk megtörik, akkor csak vissza kell gondolnunk a templomjokban látott istentiszteletre, a népnek megelégedett és komoly vallásos buzgalmára, s a hitünk mindig új erőt nyer.

Isten áldja meg derék papjaikat és segítse, hogy folytassák nemes munkájukat. Vajha az örök világosság mindig fénylene, hogy a mi Atyánk dicsőíttessék.

London.

Lawrence Helén.

Egy ámerikai anya levele.

Tizenegy gyermekem született, s közülök tizen élnek. Szép leányaim és derék fiaim vannak. Mindeniket szeretettel neveltem keblemen, és őriztem még a gondolatjától is a rosznak. Voltam beteg, sokszor küzdöttem szegénységgel, nélkülözéssel, sokszor állottam a kétségbeesés szélén, de érettők és előttük csak jót tenni és jót szólni igyekeztem mindig. Életem célja az volt, hogy gyermekeimnek gondolkozása legyen tiszta, élete istenfélő.

Most látom, hogy a nagyja és a neheze még hátra van. mert lám, mihelyt kibocsátom őket szárnyaik alól, mindjárt, talán az első lépésnél, a legrosszabb társaságba, a legveszedelmesebb környezetbe jutnak nemcsak a fiuk, hanem a leányok is.

Ugy szeretném elmondani, hogy érzek és hogy gondol-

kozom ebben a dologban, de én csak egy földmives felesége vagyok, nagyon gyarló iskolázásban részesültem.

A legidősebbik fiam most 18 éves, s már el kell bocsátanom munkába. A fairtó telepeken mindig lehet munkát kapni és elég jól is fizetik. A fiu erősen vágyik, s nem tarthatjuk vissza, miután oly sokan vagyunk és szegények.

Ezek a telepek, a tiszta lelkületű ifjaknak, valóságos poklok. Kártyázás, rút beszéd, szitkozódás, itt napirenden van. Azok az emberek csupán trágár historiákkal mulattatják egymást. Már most mi lesz? Akármilyen jól neveltem is a fiamat, lehetetlen, hogy el ne romoljék. A reggeli imádság helyett esküdözés és aljas beszéd, templomi ének helyett hitvány kalandok elmesélése járja.

Ellehet képzelni, milyen szörnyü bánat és fájdalom anyai szivemnek látni, hogy romlik el az én ártatlan jó fiam. Hát egész életem, munkám és igyekezetem mind hiábavaló volt? Miért nem gondoskodik ez a gazdag ország munkásiskolákról? Ennek az országnak jó polgárok kellene. A rossz fiuknak alkalmat nyújtanak, hogy a javító intézetekben tanuljanak mesterséget, de a tisztességes szülők gyermekeinek nem lehet, nincs hol.

Az én fiam nagyon gyarló iskolázásban részesült, csak a milyent a falusi iskolában kaphatott. Egy tisztességes levelet nem tud megírni. Ily készüléttel csak a munkások közé állhat. Ha csak három évig tanulhatott volna egy jó szakiskolában, a tisztességes emberek közé kerülne. E miatt oly nagy az én aggodalmam.

Sokszor gondolom el, miért nem segítnek rajtunk a gyermektelen gazdag emberek. Mi adnók a gyermeket, ők adhatnák a pénzt. Tíz fiu s ugyanannyi leány jól nevelve, egészen megváltoztatná egy helységben a szellemet.

Még azt is megemlítem, hogy itt közelben senki sem lakik. A legközelebbi család tíz mérföldre van innen. Itt nincs templom, nincs iskola. Sokszor hat hónap alatt sem látunk egy embert itt az erdőben, a hol az uram erdőőr. A kis házamat szeretem, ha szegényes is, és mi családomban oly boldogok vagyunk. Én megtanítottam gyermekeimet dolgozni, engedelmesskedni, becsületes lenni és ismerni a bibliát. Egyedüli baj, hogy nem kaptak elég iskolázást.

Ebből láthatja szerkesztő úr, hogy az anya nem tehet meg mindent, s hogy azt is, a mit megtesz, elronthatja a szegénység. Egyszer máskor megküldi nekem egy barátom a Christian Registert, s én azt nagyon élvezem. Szeretem látni, hogy az

emberek kezdik elhagyni a régi babonát, de nem szeretem, ha elhagyják az Isten szeretetét és tiszteletét. Isten, a mi jó Atyánk tartott meg engemet oly sok baj között. Áldom szent nevét.
Egy anya.

Dal a fészekről.

Szegény vagyok, nem tagadom	Egyik-másik elszáll rendre
S nem is ütöm dobra,	Idegen bokorra
Annyi az én büszkeségem:	S bánatot hoz, ha majd gondom,
Bízva bízom	Édes gondom
Dolgos két karomba.	Le kell venni róla.

A karomba, az eszembe	Hiába fogy a verejték,
És nem senki másba,	Hiába, hiába . . .
Nem rútítom be lelkemet	Szűntén leszen az én szívem,
Hajlongással	A mezőnek
Mások pitvarába.	Szélben ingó nádja.

Nyílegyenes az én szívem,	. . . Izzadás a szülék sorsa
Csupa csak a fészken	S nem is tudja senki,
Hajlik ide, hajlik tova —	Ki fészekhez nem tört galyat:
Négy pelyhes kis	Hogy lehet azt
Fiokám van nékem.	Oly nagyon szeretni.

Tarcsafalvi Albert.

Az unitarizmus és a nők.

(Irta és a budapesti D. F. Egylet 1901. decz. 22-én tartott felolvasó ülésén felolvasta: Perczelné Kozma Flóra.)

Minden egyháznál és felekezetnél működnek és szerepelnek asszonyok is. Részint vallásuk iránti ragaszkodásból, részint a jótékonyosság szellemétől áthatva, hogy egyházukkal szövetkezve enyhítsenek az általános testi és lelki nyomoron, néhány esetben pedig, csak a szereplési vágytól ösztönözve. De egy felekezet asszonyainál sem tapasztaltam azt a fanatikus szeretetet és ragaszkodást, a milyennel az unitárius nők viseltetnek vallásuk iránt, azt a szinte csodával határos vonzódást, mely mindannyiunkat szorosan összefűz és valósággal *egybeolvaszt* egyházunkkal.

Mert talán egy sincs közöttünk, ki gondolkodás nélkül le ne tenné a tőt és czérnát, ott ne hagyná a különben éberem őrzött családját, konyháját és minden házi gondját, ha *egyházáról* vagy *vallásáról* van szó. Egy sincs közöttünk, ki habozás nélkül fel ne kelne betegágyából és ki ne vonszoltatná magát

erővel is, ha az a naiv hit támad a lelkében, hogy talán még ő is lendíthet valamit annak szent ügyén!

És ilyenkor tollat ragad nagy buzgalmában, még olyan is, ki talán egy életen át csak főzőkanalat forgatott; vagy szónoknak csap fel egyszeribe a legszótalanabb és félénkebb asszony, hogy *jól* vagy *rosszul*, de minden áron védelmére keljen szeretett egyházának!

Hogy van-e azután valami haszna ennek a nagy buzgalomnak, sőt néha nem rontunk-e épen meggondolatlan fellépésünkkel a dolgon, ez már más kérdés! En csak e, sokak előtt talán *természetellenes*, vagy épen *ellenszenves* túlbuzgóság okára szeretnék ez alkalommal, csak röviden, rámutatni.

Egy egyháznak a tanai sem egyeznek meg anuyira a *belső* hittel, egy vallásnak a szelleme sem azonos oly mérvben a *léleknek ösztönszerű vallásával*, mint a mi szabadelvű egyházunké; mert ennek még a profetája is azt mondja:

„A hit Isten ajándéka;“

Miután azonban ez az „ajándék“, már ős időktől fogva, és első sorban a *mi* lelkeinkbe, a *női szívekbe* van letéve, csoda-e, ha az egyszerű unitarizmusért, mi nők, lelkesedünk legjobban, hogy abban is *saját egyéni* hitünket keressük és ápoljuk mindegyekfelett!

Mert szerintem, a *női* lélek csak azzal a vallással azonosíthatja magát igazán, a melynél az ő főtényezője, a *szív* játsza az első szerepet.

A melyben nincs bosszuálló Isten, nincs eredendő bűn, vér-áldozat, *előre* elrendelt büntetés, vagy örök kárhozat, hanem egy oly irgalmas felsőbb hatalmat ismertet meg velünk, a milyen irgalmasat csak a *szívünk* sugalmazhat nekünk!

A női lélek hite csak azzal a vallással olvadhat igazán egybe, a melyben nincs merev dogma, nincs természetellenes és az Isten következetességének *ellentmondó* csoda, hanem egy oly *magaslatra* helyezi Istenét, a mily magasra csak emelheti egy hálás *női szív* az övét!

Mert nagyon szomoru világot vetne az a XX. századra, ha még *ma* sem tudnának a nők magasabb eszméért lelkesedni, és *ma* sem tudnának *magáért az eszméért* lelkesedni, ha csak az nem valami misztikus burokban, valami gyermekes mese alakjában jelenik meg előttük!

Nagyon szomoru világot vetne az a korra és társadalomra, ha a női lélek még *ma* is oly szegény és sivár lenne, hogy csak miszticizizmussal, homályos titokzatossággal, tömjénfüsttel és külső dekorációkkal lehetne belőle *hitet* és *ihletet* kicsikarni!!

Ha nem lenne *saját magában* annyi fenkölttség és erő, hogy *egyedül* is fel tudjon emelkedni Teremtőjéhez; és ha még ma sem birna annyi intelligenciával, hogy az Isteneszmének a *legmagasabbját*, az *egység* fogalmát meg tudja érteni!

Nagyon szomorú dolog leune, ha a mai világban, a *liberalizmus* korszakában, midőn mindenben és mindenütt, a férfakkal együtt, mi nők is a kornak megfelelő *felvilágosodott* eszmékkel tartunk, midőn a *tudományok*, a *művészetek*, az *ország-házában* meghonosodott magasabb és szabadabb irányt, mi is velők együtt méltányolni tudjuk, sőt még a *magunk kis házában*: otthonában is csak ez elfogultságtól nyert igazságszerető szellemet ápoljuk, hogy akkor épen a legkomolyabb és legszentebb helyen: az *Isten házában* ne tudnánk ezen eszmékért lelkesedni!

Hogy épen csak *annak az egyháznak* a működését ne tudnók kellően méltányolni, mely *ezeken* az eszméken épült fel!

Sőt inkább a női lélekre csak azon egyháznak a működése hathat igazán felemelőleg, mely nem a külsőségekre, nem a pompára, fényezésre, külső czeremoniára, vagy hatalmi érdekekre fekteti a súlyt, hanem első sorban azzal kívánja szolgálni Istenét, hogy annak minden gyermeke számára faj- és valláskülönbség nélkül, *egyforma* lelki jogokat és igényeket iparkodik kivívni, meg lévén arról győződve, hogy az istentiszteletnek ezen *legegyszerűbb* néme, legméltóbb egy *keresztény* és *protestáns* egyházhoz.

Mert bármily nagy legyen is a szeczezzio korunkban és bármennyire abszurdumnak lássék a mai fényűző, pazar és feleületesen érző világot tekintve, merész állításom: a *női* léleknek, a szó teljes értelmében vett női léleknek, jellegzetessége mégis csak mindig vallásunknak három főalaponása: az *egyszerűséghez* való vonzódás, az őszinte *igazságszeretet* és a *szívnek mélysége* lehet.

És ez a csodálatos találkozása, egybeolvadása és *összhangja* a külső és belső hitünknek, ez erősíti lelkünkben annyira a vallásosságot és ez adja meg nekünk *azt* a lelkesedést, mely, az én fogalmam szerint, más egyház tagjainál nem létezhetik.

Hiszen tudom én, hogy a legtöbb ember kisebb vagy nagyobb mértékben ragaszkodik vallásához, bármelyik egyházhoz tartozzék is, és hogy ebben a férfiak sem képeznek kivételt; csakhogy hány és hány embernél tapasztaljuk *azt is*, hogy az náluk csak *megszokásból* vagy kötelességszerű *illemből* történik.

Ily esetben már aligha találánánk összhangot az *egyház és lélek*, a külső vallás és a belső hit között, mert legtöbbször szomoruan tapasztaljuk, hogy a sok felesleges dogma és szük-

ségtelen sallang még azt az isteni ajándékot is kiölni készül a lélekből, melyről a mi Dávid Ferenczünk oly lelkesen szónokolt.

Veszélylyel fenyegeti még azt a belső és magától támadó hitet is, melyre különösen *nekünk* oly igen nagy a szükségünk, mert ez a női léleknek egy oly kiegészítő részét képezi, hogy talán nem is tudnánk élni nélküle.

Mi nem születünk azzal a nagy lelkierővel, mint a férfiak, a mi életünk nem az a folytonosan elfoglalt, nehéz munkát végző, vagy a nagy világban *nagy* célokért küzdő pálya, melynek mindegyike, már magában véve is, egy öntudatlan imádság, egy *hatalmas* vallás a sorscsapások és a fájdalom elviselésére.

Mi asszonyok ösztönszerűleg görcsösen ragaszkodunk az örök *jó, szép és nemes*, az *Istenség* eszméjéhez. Mert mi *mindenben*, a mi *mélyebb és felemelőbb* hatást gyakorol reánk, e hitünknek támogatását látjuk; legyen az zene, költészet, az egyszerű családi élet, vagy néha csak egy-egy szál virág. . . .

Hányszor erősbödött már a mi hitünk Beethoven vagy Chopin zenéjétől; hányszor nyerte vissza lelkünk a már-már felbomló összhangot egy-egy művészettel megirt költemény, vagy más irodalmi munka, olvasása közben, egy-egy hatalmas alkotásu festmény láttára.

Nekünk elég csak az a tapasztalat, hogy *ugyanazokkal* a hangokkal, *ugyanazokkal* az érzelmekkel és eszmékkal találkozunk *mások* műveinél is, mint a milyenek a mi egyszerű lelkünkben forrongnak; elég, ha azt a csodálatos harmoniát tapasztaljuk, mely a *saját lelkünk* és egy-egy *idegen*, talán a rég mult időben élt ismeretlen lélek, alkotása között létezik, hogy a sokszor körülöttünk uralkodó hidegebb és materialistikusabb irány daczára is *hidjünk!*

Mi bennünk a családjunk és hozzánk tartozóink iránti ragaszkodás oly mély és *évről-évre* erősbödő, hogy nem tudunk az *örök* elválás gondolatába belenyugodni; nem elégedhetünk meg azzal a kötelességteljesítéssel, melyet itt e földön, talán csak nagyon rövid ideig, végzünk el érdekükben. És viszont nem elégedhetünk meg azzal a hittel sem, hogy ők is csak ideig-óráig támogatnak bennünket; mert mi asszonyok, akár a konyhában foglalatostokdjunk, akár *anathomiát* vagy *philosofiót* tanulmányozzunk, mi mind az örökélet eszméjéért harcolunk! Már a bennünk gyökerező *szeretet* biztosítja számunkra e hitet.

Talán csak mi értjük meg igazán *Chateaubriandt*, ki minden érvelés és philosophálás helyett, szereteteinek halálára, a velök átszenvedett kinokra mutat és csak e rövid mondattal okadatulja hitét:

„J'ai pleuré — et j'ai cru!“

De ennek a *belső* hitnek, ennek a lelkünkben támadó meggyőződésnek semmi köze a dogmához, a mások által és századok előtt megállapított tantételekhez, szertartásokhoz, vagy időnként fel-fel merülő különféle vallásos kultuszokhoz; mert ezt a ki „ajándék“-képpen nem vette, kathekimusból, vagy épen *divatból* soha meg nem tanulhatja. De viszont, a kinek a szívében e hit egyszer gyökeret vert, attól többé soha senki és semmi el nem veheti.

Ez a léleknek ösztönszerű egy-Isten hívése, unitárizmusa! Abban az ő eredeti egyszerűségben és természetességben, a hogyan azt bizonyára maga a Teremtő jónak látta, az arra fogékony lelkekbe ojtani, még pedig igazságosan: *rang* és *osztály* különbség nélkül, mert a legimpozánsabban és a legáldásthözöbben nyilatkozott meg örök időkre, az egyszerű ácsmester fiának szívében: a mi Urunk Jézus Krisztushan.

Hála a reformatio befejezett munkájának, ennek a *krisztusi* egyszerű vallásnak, ennek a *lelkünk*ből fakadó *belső* hitnek, a külső képviselője a mi felvilágosodott *unitárius* egyházunk!

Csak mi asszonyok érezhetjük igazán, mennyire *teljes* volt az a munka, a mely a *szívnek* egyszerű vallását szentesítette, és mennyire *befejezettnék* tekinthető az a reformatio, mely a *folytonos tökéletesedésre* adta ki a jelszót!

Nincs egyházunk tanai között egy tétel sem, melyet a hívő és haladni vágyó lélek át ne érezne, és viszont nincs lelkiismeretünkben egy oly ösztönszerű érzélem, vagy sejtelem sem, melyet ennek szöszéke nyíltan és őszintén ne hirdetne.

Ez az oka annak a nagy szeretetnek és tiszteletnek, melyet mi unitárius nők, érzünk egyházunk iránt. Ez az oka annak a nagy buzgalmunknak, mely néha szinte tulságosan is nyilvánul.

Mert ha *egyházunk* tanait támadják, ha *külső* vallásunkból üznek gúnyt, mintha saját *lelkiismeretünknek* tisztaságában, vagy megbízhatóságában kételkednének, pedig nekünk asszonyoknak az egyedüli erősségünk, a megpróbáltatások között, a tiszta lelkiismeretre támaszkodó *egyéni* hitünk.

Ha azt a hitetlen, csak *rajongó képzelődésnek*, a bigot pedig *eretnekségnek* tartja, egyaránt fáj az nekünk mindkettő; mert mi teljes szívünkben érezzük, hogy az sem *sok*, sem *kevés*, hanem *épen elég* arra, hogy lelkünket egy *élet* viszontagságai és nyomorai között is fenntartsa és megóvja.

De nemcsak nekünk elég, hanem elég egész környezetünknek, kihat egész családunkra, kihat gyermekeink lelkére, jövőjére, mintha csak mi anyák lennénk az Istentől arra kiszemelve, hogy *tovább* és *tovább* plántáljuk az Ő *ajándékát*.

Mi tanítjuk meg gyermekeinket imádkozni; mi tanítjuk meg őket az Istent „lélekben“ és „igazságban“ imádni, ösztön-szerűleg nem a dogmákra, nem a külső formákra, hanem csak a mi *egyszerű* vallásunkra tanítva meg őket. Mi magyarázgatjuk nekik szabad óráinkban, hogy sohasem a születés, sohasem a faj, vagy rang, hanem mindig az *egyéniség* határoz, és így *mi* egyengetjük számukra legelőször azt az utat, melyre a *testvériség* eszméjétől áthatva, vezeti őket később az *egyház*.

Ha tehát hálásak vagyunk mint *asszonyok* a szabadelvű egyház működése iránt, mennyivel inkább lehetünk azok mint *anyák*; tudva, hogy a mit ültettünk és őriztünk gyermekeink lelkében, kegyelettel ápolja azt tovább az *egyház*.

Nem kell attól félnünk, hogy egy-egy könyörtelen hitezikk, egy-egy merev dogma tönkre teszi a mi lelkiismeretes munkánkat, vagy esetleg diszharmoniót idéz elő a fiatal lelkekben. Nem kell attól félnünk, hogy ellentmond majd a kathekezizmus a többi tanulmányoknak, és hogy a mit épít az *egyik*, lerontja azt rögtön a *másik*! Nem kell attól tartanunk, hogy nem ért egyet a *pap* és a *tanító*, hogy nincs összhang a *templom* és az *iskola* között. Nem kell izgatottan várunk, hogy melyik lesz majd a győztes, és attól sem kell kétségbeesve rettegnünk, hogy vajjon hát melyik lesz a kettő közül az *áldozat*! a *vallás* vagy a *tudomány*? a *hit* vagy az *értelem*? mikor mind a kettőre oly igen nagy a szükség az életben!

Hanem elégedetten és meghatottan szemlélhetjük mi *anyák*, mint támogatja és erősíti *egyik* a *másikat*, hogy *teljes harmoniában*, következetesen és egyesített erővel folytassák gyermekeinkkel azt az utat, melyhez még a mi *anyai szívünk* adta meg az irányt!

Csakis *ez* lehet az oka annak a nagy ragaszkodásnak és bizalomnak, melylyel mi *anyák* viseltetünk az unitarizmus iránt; és csak *ez* lehet az oka annak a ténynek is, hogy az unitárius eszmékért való küzdelemben a nők és *anyák* mindig részt vettek és a mig csak tartani fog ez a küzdelem, részt fognak abban mindenkor, hűségesen venni

Nem szereplési mániából, nem feltűnési vágyból, hanem igaz és őszinte meggyőződésből.

Mielőtt tehát kis felolvasásomat befejezném, csak röviden még azon reményemnek adok kifejezést, hogy talán sikerült egyszerű szavaim által bizonyítani azt a tényt, hogy *egyházunk* tanainak igazságáért harczolva, a *női lélek* és *szív* hitéért harczolunk szüntelen!

A „Nők világa“ érdekében.

Megvan a »*Nők világa*« mint önálló lap s remélem és hiszem, meg fog felelni kitűzött céljának, meg fogja nyerni a kedves olvasók tetszését, kivívja megelégedésüket. Adja Isten, hogy úgy legyen!

Megjelenik, de csak négyszer egy évben, annyiszor is csak úgy, ha lesz miből, ha akad annyi áldozatkész, nagylelkű hitrokon, pártoló, hogy a szükséges szellemi és anyagi támogatást összeadja

Meglesz ez is, nem kétlem, de arra kellene és kell törekednünk valamiképpen, hogy állandósítsuk a lapot, gyakrabban kapjuk, minden hónapban, mint a „Közlönyt“ Ábrándnak minősitem azt a vágyamat, hogy bár önálló lappá fejleszthetnők!

A jövőnek alapját azonban, a jelenben kell megvetni, ezért felhivom minden D. F. egyleti tagtársnak, minden olvasónak, érdeklődőnek a figyelmét, gondoljon a jövőre! . . . Nyújtson segédkezet, kövessen el mindent, hogy egy *olyan alapot teremthessünk*, mely a kiadási költségeket fedezze.

Figyelmükbe ajánlom leánytársaimnak, hogy a farsangon rendezendő összejöveteleken, multságokon használjanak fel minden kínálkozó alkalmat valami kis pénz biztosítására. Különösen eszükbe juttatok egy régi, mulattató, e mellett hasznos játékot a *tombolát*. A tárgyakat ajándékozásból gyűjtjük s így egyeseke csekély áldozatából nagyobb összeg bekerül.

Ajánlom még, csináljunk valami kézi munkát, a mi nem kerül sokba, de értékessé teszi a rátett munka. Egy futó, védő, faldisz, divánpárna, festmény, faragás, szötemény, most divatos point lace csipke stb. megteszi a szolgálatot. Az e célra szánt dolgokat küldjük ki Kolozsvárra a D. F. egylet választmányának, kérjük meg, hogy értékesítse valami módon s az így befolyt pénzből létesítsünk „*Nők Világa alapot*«, a szives adakozók neveit pedig a tárgy és értékének megnevezésével esetről esetre közölje a lap.

Én e célra felajánlok egy point-lace kötényt és nyakendőt

Raffaj Irma.

Az otthon varázsa.

„Mir denütt jó, de legjobb otthon.“ — Régi magyar közmondás.

Hogy igazat adhassunk e közmondásnak, hogy derült, rózsás legyen a otthonunk, hogy szeresse azt a család minden

tagja: sokféle, sokszor nehéz, de mindig kedves kötelességeket kell teljesítenünk. Kijut a munkából a család minden tagjának, apraja-nagyja hozzájárul, hogy a varázs teljes legyen; de legtöbb gondja van mégis az édes anyának, ki már kora reggel elkészíti az izletes reggelit s Isten áldását kérve a napi munkára, ad a jó házi czipóból urának, gyermekeinek.

Ki ne ismerné Petőfi gyönyörű költeményét, melyben azt mondja:

Miért aggódol, lelkem jó anyám,
Hogy kenyeretek barna, e miatt?
Hisz' meglehet: ha nincs ide haza,
Tán fehérebb kenyérrel él fiad.
De semmi az! csak add elém anyám,
Bármilyen barna is az a kenyér:
Itthon sokkal jobb ízű énnekem
A fekete, mint máshól a fehér. (Fekete kenyér.)

És midsőn a férj a munkára, a kis gyermekek az iskolába sietnek, mennyi dolga van a jó háziasszonynak s segítőtársának, szép, hajadon leányának az otthon elrendezésével. Nem a mindennapi takarítást, törülgetést értem, hiszen ez a közmondás, hogy „rend a lelke mindennek“, úgy is kitörülhetetlenül be van vésve minden magyar gazdasszony szívébe; de értem azt a csínt, bájtt, kellemet, melyet csak a nők tudnak megadni az otthonnak. Első sorban is a virágok várnak gondos, ápoló kézre, ügyes rendezésre. Mert nem szabad ám hiányzani egy pár cserép virágnak, még a legszegényebb kis lak ablakából sem; de nem kellene hiányoznia, kivált nyáron, a terített asztalról, az apa íróasztaláról, az anya varrószőgletéből egy pár illatos szegfűnek, rózsának, vagy izléssel elrendezett festői mezevirág csokornak sem. A fiatalok kedves kötelessége legyen e végből a kert ápolása is, tanuljon a leány, a fiu Tompától, a természet e nagy kedvelőjétől, ki boldognak mondja magát, mikor így énekelhet;

Majd újult kedélylyel kis kertembe térek,
Nézvén a virágot: teljes lesz-e vajjon?
Ezt beoltom, amazt megöntözöm, nyesem,
Lehullt indáikat helyreigazítom. (Falusi órák.)

Az édes anya pedig így inti leányát:

Szeresd a virágot és ne féltsd szivedet,
Mert ki azt szereti, rossz ember nem lehet.
A virág s az erény két atyafi-gyermek,
Egy szívből egymással nem ellenkezhetnek.
Petőfi. (Az árva leány.)

Ha készen vagyunk a virágokkal, tegyük fel a frissen mosott és vasalt, horgolt csipkefüggönyt az ablakra. Mindjárt észrevesszük, mennyivel derültebb lett kis szobánk: A besuhanó napsugarak a falra vetik a csipke mintáját s szeszélyes játékot üznek vele; majd felkeresik a művelt család szobájából hiányozhatlan könyvpolczot s ott szeretnék kibetűzni az aranyos feliratokat. Miket találtak ott, mit tanultak, mit élveztek a kíváncsi sugarak? Majd elmondjuk a következő alkalommal!

Fh. E.

Jótekonyság. A „Nők világa“ a jótekonyság csarnoka is. A női szív résztvevő, könyörülő és háládatos. A falusi gazdasszonynak egy darab barna kenyere és egy csupor teje van, de azért tud adni annak a szegény asszonynak, a ki nyáron a kapálásban, aratásban, tilólásban megsegítette. Az ilyen jótekonyságot senki sem jegyzi föl, de azért nem megy feledésbe, mivel Isten előtt semmi sincsen elrejtve.

Mindenkihez, ki e sorokat olvassa, egy pár szavunk van. A „Nők világa“-t megindítottuk önzetlen, nagy buzgósággal. A szerkesztőség és a dolgozótársak telve vannak szébbnél szébb tervekkel, eszmékkel. Minden irányban volna egy egy hasznos, szép és megtanulni érdemes gongolatjuk. Ha csak négyszer, tehát egy negyedévben egyszer adhatjuk, az alap hiánya miatt, felét sem tudjuk megvalósítani. Eddigi olvasóink kisegíthetnek a hajból következő egyszerű módon: nőismerőseiket rábirják a Dávid Ferencz Egyletbe lépésre. *Ha összes leányaink, kik képezdét, felsőbb és polgári iskolákat végeztek, belépnek, biztosítva lesz a lap gyorsabb megjelenése.* Ha ezek elfogadják a jelen számban ajánlott módozatok valamelyikét, megteremtjük a »Nők világa« állandó alapját. Ime kedves nők, itt az alkalom, mutassuk meg, mit vihet ki nemes szívláng alatt, az elszántság hatalma és és az érczakarat.

A „Nők Világa“ alapjára Perczel Ferenczné Budapest, 46 koronát adományozott; ígértek női kézi munkákat: Raffaj Irma Uj-Székely, özv. Krolopp Józsefné őrnagyné Brassó.

Adományok folytatását lásd az Unitárius Közlönyben.

TARTALOM: Ferencz Józsefné. (Arczképpel) Boros György. — Üdvözet a »Nők Világa«-nak Ferencz József. — Milyen lap legyen a »Nők világa?« Fangané Gyujtó Izabella. — Egy Angol nő üzenete Toroczóra. — Egy ámerikai anya levele. — Dal a fészekről (Költemény.) Tarcsafalvi A. — Unitarizmus és a nők. Perczelné Kozma Flóra. — A »Nők világa« érdekében. Raffaj Irma. — Az otthon varázsa. F. E. — Különfélék —

NŐK VILÁGA.

AZ UNITÁRIUS KÖZLÖNY MELLÉKLAPJA.

FŐMUNKATÁRSOK: FANGHNÉ GYUJTÓ IZABELLA, PERCZELNÉ
KOZMA FLÓRA, RAFFAJ IRMA.

Husvéti hangok.

„Semmiről sem mondhatjuk jogosabban, hogy ez a „Nők világa“, mint a vallásról.“ Ezeket mondja nekünk „Üdvözlét“-ében a mi szeretett és mindnyájunk által nagyrabecsült főpásztorunk, azzal buzdítva bennünket a további munkára, hogy hiszen Krisztus feltámadásának híré is először *asszony: Mária Magdaléna* vitte meg a tanítványoknak.

Közeledvén husvétnak szent ünnepe, nem tudom megállni, hogy e szép gondolat alapján ne próbáljak pár szót intézni a mi kedves unitárius nőolvasóinkhoz, kik szerencsésen „feltámadott“ vallásunknál fogva első sorban vannak arra hivatva, hogy úgy a *felvilágosodott vallásos eszmék* hangoztatása, mint a vallásosságnak *helyes* gyakorlása által hirdessék a „feltámadást!“

Mi unitárius asszonyok *családunk, háztartásunk és egyéb kötelességeink* által úgy elvagyunk foglalva, hogy bizony akárhány közülünk csak *ritkán* juthat vallásos összejövetelekre; nekünk csak kevés külső szertartásunk van s miután a külsőségekre amúgy sem fektetünk nagy súlyt, nem is *különíthetjük* el vallásunk gyakorlását a megszokott, rendes életmódtól!

Nekünk arra kell törekednünk, hogy még a legkisebb cselekedetünk, a legapróbb gondoskodásunk és gondolatunk, mely a reánk bízott *mindennapi* munkára irányul, legyen egy neme a folytonos *istentiszteletnek*. Nekünk meg kell arról győződve lenni, hogy egy jól és kedvvel elvégzett *házi* dolog, egy összeszólalkozásnak türelmes és békés elintézése, egy beteg hozzánk tartozónak hűsége ápolása, egy szívből adott alamizsna, egy jó tanács vagy bátorító buzdítás, mellyel felebarátainknak szolgálatot teszünk és ez által könnyeket törölünk — *hétköznapijainkat* is *ünnepnapokká* szentelhetik!

Különben se feledjük soha, hogy minket Krisztus nem a *halálával* váltott meg örök időkre, egy csapásra és valljuk meg őszintén, reánk nézve nagyon is könnyű szerrel, hanem első sorban *kötelességeket* szabott ránk: az *életét* hagyta számunkra hátra hogy azzal szerezzünk *magunknak és másoknak* „megváltást!“

Nekünk nincsenek vezeklő heteink, nincsenek kiszabott penitentiáink, minket nem *oldoz* fel senki, ha vétkezünk, — nekünk *saját erónkből* kell minden kis tévedés után felemelkedni, hogy az Istentől bocsánatot nyerhessünk. Nekünk nincsenek házi oltáraink, nincsenek feszületeink; szobánk falait nem díszítik szentképek, szenteltvíz tartók, nekünk ismét csak arra kell törekednünk, hogy a ki átlépi küszöbünket: *ezek nélkül is megérezze* Istennek közellétét és a megváltónak békés szellemét. Nekünk arra kell törekednünk, hogy már a vendéget fogadó cselédségnek *elégedett* arczából lehessen a *házban és családban* uralkodó békés összhangra következtetni.

És ha így rendezve be életünket, így végezve minden dolgunkat: elérkezik végre a várva várt pillanat s felöltve ünneplőnket, megilletődéssel készülünk husvét napján az Isten házába, — *kétszeres ünnep* ez minékünk, mert nyugodt lelkiismerettel érezzük, hogy nem a hideg dogmát, nem a *holt* hitet, hanem mint *Mária Magdaléna az élő* „feltámadott“ Krisztust hirdetjük!

Perczelné Kozma Flóra.

Kedves ifjak . . .

Kedves ifjak, szép leányok;
Tündér szárnyan merre szálltok? . . .
A tavasznak büve-bája:
Értetek van mind kitérve.
Itt virág hív, ott madárdal,
Titokzatos szent álmokkal . . .
Üde forrás harmat csöppje,
Vadon erdő levegője,
Lomb zúgása, repkény árnya:
Jöttöteket egyre várja . . .

Örüljete a tavasznak:
Bájai csak *egyszer* nyílnak . . .
Táncoljatok, játszodjatok,
Virágokat szakgassatok.
Harmat szikkad, madár röppen,
Édes álom tünedékeny . . .
Pusztá lesz az erdő arcza:
Küzdelmes a létél harcza! . . .
S lombhullással, a sir árnya;
Jöttöteket egyre várja . . .

Szabéd, 1902. márcz. 8.

Rédiger Géza.

Az élet célja.

Az élet cél nélkül üres és rideg valami. Legyen meg minden napunknak a maga feladata, melyet betölteni törekedjünk. Mindennap azzal a feltett szándékkal fogjunk napi teendőnkhez, hogy jobbat, nagyobbat hozunk létre, mint tettük az előző napon. Mert az életben nincsen megállapodás és ha nem emelkedünk a tökéletesség felé, okvetlenül a hanyatlás lejtőjére jutunk.

Nincs ember hiba nélkül, mindenkinek megvannak a maga fogyatkozásai s hogy ezeket megismerjük, belássuk ez már egy lépés a tökéletesség felé s ha naponta azt tűzzük célul magunk elé, hogy egy ilyen hibáról, fogyatkozásról leszoktassuk magunkat, ez már egy oly cél, melyre igazán érdemes törekednünk. Ha aztán sikerült hibáinknak egy részétől megmenekülnünk, igyekezzünk helyettük jó tulajdonságokra szert tenni, magunkat a felebaráti szeretetben, másokért való feláldozásban, önmagunk megtagadásában gyakorolni, egy szóval igyekezzünk a társadalom hasznos, számottevő egyéneivé lenni.

De ne higgye senki, hogy ezt csupán csak a magunk erején elérhessük. Isten teremtménye, erre csak Isten segítségével lehet képes. Vezéreljen tetteinkben hát az Isten iránti szeretet, az Isten iránt való félelem.

Hozzá, a Mindenhatóhoz kell hát folyamodnunk, imádkozva hozzá fordulnunk, hogy adjon erőt, kitartást feladatunk kivitelére.

És hol tehetnők ezt jobban, mint a templomban, abban a házban, a mely Isten tiszteletére épült, a hol lelkünk áhitatát nem zavarja a külvilág zaja, a hol teljes szívünkkel imádkozhatunk a Mindenhatóhoz és a hol a lelkész beszéde vezérfonalul szolgál bizonytalan lépteinknek a helyes utra való terelésében, gondolatainknak nemes irányba való fejlesztésében.

És ezért — kivált mi asszonyok — látogassuk szorgalmasan a templomot, emelkedjünk Istenhez imádkozással, éneknek hangjában. Különösen ez utóbbit nem ártana komolyabban venni, behatóbban gyakorolni. Mert az ének igen nagyon hozzájárul az áhitat fejlesztéséhez, az ének szárnyain az ima mintha egyenesebben szállna a Magasság Urához. Vagy lehet-e magasztosabb, lélekemelőbb valami, mint a vallásos ének, a mely erőteljesen zeng fel a templomok boltozatához, a honnan a visszhang erejé-

től még hatalmasabbá növelve száll vissza a hallgatóság közé az erős férfi kar hangja.

Mert sajnos! nálunk még csak férfiak ajkán zendül fel a zsolotárének, a nők — kevés kivétellel — álszeméremből, vagy a szokatlanság hatása alatt nem igen vegyülnek bele a templomi éneklésbe. Pedig ha már így is lélekemelő annak a hangzása, mennyivel szebb, szívrehatóbb lenne, ha az érczes férfi hang közé a szelidebb, finomabb női hang vegyülne.

Ne hagyjuk hát, hogy holmi elavult szokás, álszemérem lezárva tartsa ajkainkat, kövessük angol hitrokonaink példáját és csendüljön fel templomainkban az asszonyok éneke. Kezdjék az egyházakhoz tartozók, a papok nejei, leányai, a fiatalabbak úgyis többé, kevésbbé mind tudnak énekelni, hisz minden iskolában tanítanak már manapság karénekeket. S ha ők megkezdik, nem-sokára követik majd a többiek s mi szép lesz, ha majd férfiak, nők ajkáról együtt hangzik fel a templomokban a szent ének!

Ez is egyike azoknak a céloknek, a melyekre törekednünk kell a magunk tökéletesítésében. Egyszerű, csekély dolog bár, de azért nevezetes tényező a vallásos életben, melynek a fejlesztése minden igaz keresztény feladata, s főleg az nálunk, unitáriusoknál, a kik kisebb számunknál fogva kétszeres erővel kell, hogy vallási érzelmeink fejlesztésén munkálkodjunk.

Ezért hát ne vesztegessük az időt, mert az idő nagy adomány, mindennap egy kis élet, s egy elvesztegetett nap egy elvesztegetett életet jelent

Fanghó Gyujtó Izabella.

Mindazt, a mi az életben szép, jó és nemes, az önmegtartás hozta létre. Ettől származik nemcsak a mi az életre szükségesség, hanem az is, a mi annak a díszét adja meg. *Melville.*

Isten úgy rendelte el, hogy a boldogság — mint sok más jó dolog — kerüljön nekünk valamibe. Azt akarta, hogy az erkölcsi bevégzettség és ne a véletlen szüleménye legyen.

Gasparin.

Légy igaz, sohase szégyeld azt tenni, a mi helyes; ha valamit helyesnek tartasz, maradj meg szilárdul mellette.

Eliot György.

A nők világa.

Irta **Heinrich Józsa**, a kolozsvári nőképezde igazgatója, Fclolvastatott a Dávid Ferencz Egyetben.

Homeros egyszerűen szépnek mondja őt, a hős Alkinoos bájos leányát Nausikat. Szépnek, vidámnak és szeretetreméltónak. Megragadó egyszerűséggel és fontoskodó komolysággal gondoskodik e bájos királyleány apró házi teendőiről, melyek oly nagy mértékben foglalják el lelki világát. Egy napon apja ruhái okoznak neki gondot; lesiet társnőivel a tengerpartra, hogy a drága lepleket a játszi hullámokban öblögessék, majd elégedetten és örömmel teregetik szét a patyolatot a köves parton. A bevégzett munka után kezdődik csak a víg leányélet. A zajgó ár zöldelő partján tánczra kerekedik a víg leánysereg; majd levetik fátylaikat és lapdajátékkal mulatoznak, míg végre a fejedelmi serj Nausikaa dalával bájolja el kiséronőit.

Gondolkodásában egyszerű és természetes, érzelmeiben őszinte, minden tettetés nélkül, cselekedeteiben mindig méltóságos, úgy emelkedik ki Nausikaa örök ifju alakja Homeros halhatatlan soraiból.

Penelope mellett Nausikaa vonja leginkább magára figyelmünket, s ha Penelopeban a hitves erények megtestesülését tiszteljük, úgy szívünk egész melegével vonzódunk a vidám gondatlanság, az úde báj csudálatraméltó kifejezőjéhez, Nausikaa-hoz. Mily egyszerű a lelki világa! Egyszerű — de nem szegény. A szeretet, a női szív eme éltető eleme, hatja át egész lényét; atyja iránt, társnői iránt, majd a bolyongó Odysseus iránt megnyilatkozik szive vonzódása; érzelmeit nem palástolja, őszintén szól azokról és ezen keresetlen őszintesége még drágábbá teszi őt előttünk. A szeretet sugallja neki azt a gondoskodást, a melylyel atyja házát vezeti, a melylyel elüzi atyja homlokáról a gondszülte sötét felhőket; a szeretet könnyíti meg minden tettét és nemesíti munkáit és midőn a tengerparton a ruhákat mossa, arra is a szeretetből fakadó büszkesége kényszeríti, mert úgy találja, hogy apjához, a fenséges Alkinooshoz csak h'ítisz-taságu leplek méltóak.

Vidám derűtsége környezetére a napsugár éltető hatását gyakorolja, dalának behizelgő hangjával elbüvöli hallgatóit. Félelmet nem ismer, gyanakodás nem fér szívéhez, gög, szivtelenség ismeretlen fogalmak előtte. Szüztiszta ártatlanságában, mindenben a jót látja, minden tettében a gyöngédség és igaz emberszeretet tükröződik vissza.

S habár évezredek tünnek el Nausikaa földi léte fölött — erényei mai napig is a fiatal leányok legszebb ékességei, a női

világ legdrágább kincsei Homeros fenséges egyszerűségben, hamisítatlan természetességben élő nő alakjai mindenkor eszményképei maradnak az igazi nőiességnek.

Heroszai gyakran nyerek, sőt felfogásunk szerint néha vadak is, de nemesebb és szeretetreméltóbb nőekkel a mai kor sem dicsekedhetik. A rokonszenv minden megnyilatkozása: a részvét, a hűség, a barátság, a szeretet, az önfeláldozás épen úgy lelhető fel Andromache, Penelope, Nausikaaban, mint a derült kedély illatos virágai: a gondtalan jókedv, a vidámság, az élet örömei iránti fogékonyság, minden szép és kellemes, a mit Hellasz derült ege fakaszthat a romlatlan szivekben.

Egyszerű életviszonyok között élve, e nők lelki világa is csak egyszerű lehetett. A családi tüzhely életük középpontja, minden gondolkozásuk főleg a körül csoportosul; érzelmeik leginkább a családi élet örömeiből, bánatából fakadnak; cselekedeteik is leginkább a család boldogulására irányulnak. Ritkán lépnek a nyilvánosság elé, ritkán van alkalmuk idegenek előtt feltárni lelki világukat. Csak egyeseknek adatott meg az alkalom hősi erényeknek tanujeleit adni, a melyek azonban legtöbbszörre az övéik iránti mély szeretetben lelik kiindulási pontjukat. A létért való küzdelemben nincsen részük, kenyérkereső életpálya előttük ismeretlen, s ha férnek is lelkükhöz gyarlóságok, gyengeségek, vagy mondjuk bűnök, — azokat inkább női hűségük okozzák, mint mélyebbre ható okok. Tudjuk azonban, hogy az emberi nem haladásával az életviszonyok sem maradtak oly egyszerűek és Homeros idylli világát csakhamar az eszmék és anyagi érdekek harcrai váltják fel. A játszi gondatlanság, a pajzán vidámság, a dal és a táncz mosolygó rózsafüzerei ezentul is állandó ékességei maradnak az arany ifjuságnak; az orsó és a fonószer, a tű és a főzőkanál elmaradhatatlan jelvényekké válnak a szorgos családanya soha nem pihenő kezeiben. Azonban az idők változataival a családi életről való felfogás mindinkább tisztul, magasztosabbá vált és azzal együtt a nő helyzete is mindjobban kiemelkedik az általánosságból; kötelességek háramlanak rá, a melyeknek pontos teljesítésével kivívja magának a tiszteletet, erényeinek tündöklésével a hódolatot, a melylyel a büszke Római a matronát illeti. A nő többé nem csupán játékszer, gondolatvilága eszmékben gazdagszik, egyénisége mind jobban kibontakozik a környezetből és jellemmé szilárdul. A kereszténység szent tanai végre teljesen felszabadítják a nőt alárendeltségéből s megadják neki a jogot lelki világát gyarapítani, önállóan gondolkodni, érezni és akarni. Szellemi önállóságáért küzd a nő sok évszáz óta, eleintén észrevétlenül, öntudatlanul lépett az eszmék küzdő terére és végzetlenül lassan

volt is a haladása, míg törekvései végre mindinkább öntudatosokká váltak és az elmúlt évszáz mind zajosabban hangoztatta a nőemancipatio sokak előtt oly gyűlölt és nevetségessé tett nevét.

Talán egy fogalomról sem oly eltérők a nézetek, mint a nőemancipatióról. Vannak, a kik az emancipált nőt csak a szivarral a szájában, félig férfias öltözetben, kávéházakban fesztenül mulatozva képzelik el, — mások meg pápaszemés, tudákos, minden női kellemet nélkülöző nőt látnak benne; mindenestre valami abnormis lényt, a ki a természet szabta határait túllépve, az emberi nem harmonikus életében csak zavaró dissonancia. Nem jó uton járnak pedig azok, kik ily felfogás mellett a nőemancipatiót vagy gyűlölik, vagy megvetik; téves a nézetük, téves a következtetésük. A testvériség, egyenlőség, szabadság eszméi, a melyeket a Megváltó szent igéi hirdetnek, adták az első impulsust a nőemancipatiohoz; hisz fogalmukban benne van az a joga a nőnek, hogy ő is a tökéletesedés felé épen úgy törekedhessék, mint a férfi. Tehát nem azoknak a határoknak túllépése, a mit a természet a nőnek kijelölt, jelenti a nő emancipatióját, hanem annak a jognak kivívása, hogy szívét, lelkét mivelhesse, szellemi erejét felhasználhassa, erkölcsi világát megteremthesse és felvilágosodott értelemmel, nemesített érzellemmel és szilárd akarattal méltó és egyenjogú tagja legyen az emberi társadalomnak. A komoly irányu mozgalmak, a melyek az úgynevezett nőkérdés megteremtése és fejlesztése érdekében megindultak, soha nem is foglalkoztak mással, mint azon módok fejtegetésével, a melyekkel a nő befolyása a társadalomra biztosítandó és azon eszközök kiderítésével, a melyekkel a nő kenyérkereső törekvései előmozdítandók volnának. Nem akar a nő vetélytársa lenni a férfiaknak, de az egyedül álló, kenyérkeresetre szoruló nő oly állást akar a társadalomban elfoglalni, a mi őt, mint művelt, tanult egyént megilleti. S végül törekvése első sorban odairányul, hogy a szociális életben azt a befolyást biztosítsa magának, a mit maga a természet is kijelölt a számára: hogy a tágabb értelemben vett családban is azt a helyet tölthesse be, a mit mint nő és anya a saját családjában pótolhatatlanul foglal el. Azért leginkább a nevelésre, árvaügyre, minden humanus törekvésre igyekszik befolyását biztosítani, mint olyan ügyekre, a melyek legközelebb állanak a családi élethez.

Ezen törekvésekből láthatjuk, hogy a komoly gondolkozású emancipált nő nem vágyik a családi tüzhelyet kerülni, nem akarja önállóságát a legszentebb jogai feláldozásával kivívni, sőt arra iparkodik, hogy szellemi tőkét a legtágabb

értelemben vett családban minél behatóbban érvényesíthesse. Ezen törekvései még szokatlanok, mert újak; évszázadok alatt meggyökerezett felfogással és előítéletekkel kell szembeállaniok, s nemcsak a férfuban, a ki nem jó szemmel nézi a nővilág eme mozgalmát, talál gyakran ellenfélre, de valljuk meg, a legmegrögzöttebb elleneit saját nemében leli. Azonban meg vagyok győződve, hogy mint minden igazságos dolog, úgy előbb-utóbb a szó nemes és jól felfogott értelmében vett nőemancipatio teljes győzelmet fog aratni daczára a sok ellenségének, a kik vagy azért ellenzik eme a socialis életet mindenesetre nagy mértékben átalakító mozgalmat, mert kenyérkereső pályájukat féltik, vagy azért, mert nem tudnak felemelkedni arra az álláspontra, a hova az emancipatio a nőt helyezi. Nem lehet szándékom ezen az egész művelt világon megindult és vívmányokban már is oly gazdag törekvéseket mélyebben fejtegetni, csak még azt akarom felemlíteni, hogy a társadalomnak többféle szempontból lehetne oka örvendeni annak, hogy az egyedül álló nő számára az emancipatio által tér nyíltott napjait hasznosan tölteni és a hozzátartozóit azáltal egy gyakran alig elviselhető anyagi és erkölcsi nyügtől megszabadítani. Minél inkább előtérbe lép az emancipált nő, annál inkább háttérbe szorul „a vén leány“ örökös nyügösködésével, kutyáival, macskáival, kanári madarával és mit tudom én hány ezerféle rigolyáival. Ezt a fajt hála az emancipatióknak már csak elavult vigjátékokból fogjuk ma-holnap ismerni, mert a mai kor egyedül álló nője hasznos foglalkozásban tölti napjait s így sem másnak, sem magának nem kénytelen többé teherré válni.

Mint minden törekvésnek, a min a véges emberi ész fáradozik, úgy ennek a nyugalomnak is vannak tulhajtásai, ferde kinövései, a melyekkel nem érthet egyet az, a ki a természet örök törvényeit szem előtt tartja. Nem lelkesülhet azokért a nőkért, a kik önállóságuk bebizonyítására a férfiak egyik-másik rossz szokásait utánozzák, a kik az édes otthon varázsát tagadni merik, a kik valóban az emberi nem humanikus életében csak zavaró diszonanciák.

De ki tagadná meg a tiszteletet attól a nőtől, a ki becsületes munkájával biztosítja megélhetését, támasza, sokszor fenntartója elaggott szüleinek vagy kisebb testvéreinek? Ki soha nem feledkezik meg azokról a törvényekről, a melyeket a társadalom évszázadok óta szentesített és a ki a munkájában, a vallásában, a kötelességeinek hű teljesítésében kárpótlást keres azokért az örömkért, a miket a goudviselés jónak látott tőle megtagadni.

Nem zavaró disszonancia az olyan nő élete, mert saját lelkében is megtalálta a kellő harmoniát, a mi a küzdelmeihez szükséges erőt és kitartást biztosít számára.

Az idők folyása, a művelődés előrehaladása átalakította sok tekintetben a nő világát. A családi körből kiszólitotta őt a kor szelleme az élet küzdterére; vidám gondatlanság helyett komoly munkát követel tőle a megélhetés kérlelhetlen szigora; gondolatvilága nem szorítható többé kizárólagosan apró-cseprő házi teendőkre, gondjai gyarapodtak, ezerféle követelményekkel áll szemben, a melyek éles ítéletet, biztos következtetést igényelnek. Kedélye erősebb hullámnak van kitéve, a melynek elsímitását csak edzett akarat eszközölheti.

Azonban változatlanul hódolnak még ma is azon erényeknek, a melyek Homeros nőalakjait ékesítik; nevelési rendszerünk ma is oda igyekszik hatni, hogy mindazon jó tulajdonságok, a melyeknek összességét „nőiesség“ névvel szoktuk jelölni, állandó gyökeret verjenek az ifjú szivekben. A nőtől ma is azt kívánjuk, hogy csesekedeteinek rugója a szeretet, érzelmeinek koronája a vallásosság legyen. A családi tűzhely szentségét gondosan őrző nő, a gyermekeit önfeláldozó szeretettel ápoló anya, férje küzdelmeiben kitartóan résztvevő hitves előtt ma és mindenkor hódolva hajol meg a közvélemény. A társadalom ezerféle követelményekkel fordul a nő jószívéhez: tőle várja a nyomor enyhítését, az árvák és elhagyatottak gondozását, a vallás-erkölcsi érzelmek ébrentartását; megkívánja tőle áldozatkészségét a haza oltárán.

Husz évszáz érlelte meg mind eme feladatokat, a melyeknek megfejtését a gyöngéd női kezekre bizza; husz évszáz küzdelmei és viszontagságai adták meg a női jellemnek amaz ellentétek lánczolatát, a mely gyakran kifürkészhetetlen rejtélylyé teszi a modern nőt. Gyöngédség és erély, odaadás és önállóság, naiv bizalom és engedékenység s szilárd akarat csudálatos harmóniává olvadtak össze lelki világában. Azonban, hogy ezen összhang kellő társaságában kifejlődhessék, szükséges a gondos vezetés, az eszmék felvilágosítása, a célok kitűzése, a követendő irányok jelölése. Az a társadalom, a mely oly sokféle követelménnyel lép a mai korban a nő elé, lesz hivatva arra, hogy őt vezérelje és támogassa, jó szándékaiiban megerősítse, kétélyeit eloszlassa kijelölje az utat, amelyen haladnia kell, hogy az üdvösséget elérhesse. Azért csak örömmel üdvözölhetünk minden oly társadalmi mozgalmat, a mely akár az élő szó hatalmával, akár a sajtó közbenjárásával céljául tüzte ki a nő gondolatvilágát gazdagítani, lelke fogénységát a

szép jó és igaz iránt folytonosan ébren tartani, érzelmeit nemesíteni, hogy mindezen törekvések által minél fenköltebbé válják a nők világa.

Olvasmányainkról.

A szoba könyv nélkül
olyan, mint a test lélek
nélkül. *Cicero.*

Ki tagadhatná e mondás igazságát, különösen a jelen korban, midőn tudjuk, érezzük és szüntelen hirdetjük, hogy olvasni, tanulni, művelődni kell mindenkinek, ki hasznos tagja akar lenni a társadalomnak, hasznos polgára a hazának! Az általános műveltség megszerzésére korántsem elég az iskola, nem elég az különösen nőknél, kiknek az idő rövidsége miatt az iskola csak az irányt jelöli meg, melyen majd egymagukra kell tovább haladniok; csak az érdeklődést ébreszti fel a fiatal szivekben aziránt a sok szellemi kincs iránt, melyet később maguknak kell felkutatniok, kikeresniök az irott kincses tárból, a jó és helyesen megválasztott könyvekből.

Hála az elmúlt százévben tett óriási kulturális haladásnak, megtakarított filléreinkből ma már könnyen rendezhetünk be magunknak egy pár év alatt csinos kis könyvtárt, mely egyéni izlésünknek, szellemi szükségletünknek megfelel. Könyveink igaz, jó barátaink lesznek, nem szeszélyesek, soha sem változékonyak, hanem komoly tanácsadóink, tanítóink, vigasztalóink maradnak mindenkor. Mentől gyakrabban lapozgatunk bennök, mentől több időt töltünk társaságukban, annál jobban megismerjük őket, annál mélyebben hatnak lelkünkre, annál több szépre és nemesre tanítanak. Tompa, Arany és Petőfi költeményeivel megismerkedünk már az iskolában, de igazán szeretni csak akkor tudjuk, ha érettebb ésszel újra, meg újra átolvassuk azokat. A gyermek lelkét az események érdeklik; a felnőtt már érez, elmélkedik s boldog, ha érzéseit, gondolatait visszatükröződve találja a költészet halhatatlan mestereinek műveiben.

Éppen így vagyunk a regényirodalom terén is. A tizenhárom éves kis leány, kinek irodalom-történet tanára átolvasás végett oda ad valamely komolyabb történeti regényt, kétségbe van esve, nem szereti, semmi szépet sem talál benne s vállatvonva ezt mondja: »Nem értem. Unalmas!« s ezzel félreteszi a könyvet. De ha egy pár év múlva újra elő veszi, akkor már mohón élvezi a regény meséjét, a benne elmondott szerelmi történetet s gyorsan siet a kifejlés, a vég felé, átlapozva azokat az ugynevezett »unalmas« részeket, melyekben magyaráz, fejteget az író Ekkor már

»érdekes« a regény, mert bájos, szép a hősnője s a hős sok küzdelmen megy keresztül, míg végre egyesülhet szive választottjával. A kedves könyvet azután még sokszor átlapozza és minden alkalommal több szépet, több megragadó részt talál benne. A mese, a bonyodalom, a vég már nem izgatja, azt már úgy is tudja, de most kezdi csak igazán megismerni a mesterművet, most tud gyönyörködni a jellemek hú festésében, a szép leírásokban stb. Most lett igazán sajátjává, valódi szellemi kincsévé e könyv, melyet mintegy jó barátot, szeret, tisztel, becsül. Az ilyen becses könyvnek ott kell helyet foglalni a többi remek-irok mellett az otthon könyves polczán; e könyvet még kölcsön sem szívesen adjuk, mert úgy könnyen elkallódik, hisz mindenki megszerezheti magának; ha le tud mondani egy pár színes szalagcsokorról, nyakfordorról s a futó divat ezer apró hobortjáról, melyeknek az árán minden hónapban vehet pár értékes, szép könyvet.

De az a legnagyobb baj, hogy a magyar közönség egy része még ma is mindenre szívesebben és könnyebben adja ki a pénzt, mint könyvre, melyet szükségtelen lomnak tart. Ha olvasni akar, a kölcsönkönyvtárak piszkos, bacillusokkal telített kötetéhez fordul, vagy kölcsön kéri a könyvet valamelyik ismerősétől s tíz eset közül legalább ötben nem adja vissza, csupa feledékenységéből vagy nembánomságból: »Hiszen *csak* egy *könyv* volt,« s ezzel megnyugtatja lelkiismeretét. Az igazi könyvbarát ép ezért nem szívesen válik meg, még rövid időre sem, könyveitől, melyeket megkimél, gondoz és hiven megőriz.

Megkísértem összefoglalni azon legszebb és egyszersmind leghasznosabb könyvek jegyzékét, melyeket ott szeretnék látni minden magyar család dolgozó szobájában.

A biblia, mint a keresztény világ szent könyve, gyönyörű tanítások, mély bölcselkedések tárháza.

Remekiróink közül legalább Vörösmarty, Tompa, Petőfi és Arany művei.

A magyar nemzet története

A magyar irodalom története.

A föld és népei, György Aladártól, földrajzi, ethnographiai és természetrajzi ismereteink gyarapítására.

Jóskától: Abafi. Utolsó Báthory, Csehek Magyarországon II. Rákóczy Ferencz.

Eötvöstől: Gondolatok. Karthausi. Nővérek. A falu jegyzője. Magyarország 1514 ben.

Kemény Zsigmondtól: Gyulai Pál. Zord idők. Rajongók.

Jókaitól különösen régebbi regényei közül: Az új földesúr. A magyar nábob. Kárpáti Zoltán. Egy az Isten. És mégis mozog a föld. Kőszivú ember fiai.

Utoljára hagytam, ép azért mert legfontosabbnak tartom, az imakönyvet, melynek helye ott van a hálószoba asztalán vagy az éjjeli szekrénykén. Ezt lapozgassuk, ha hálát akarunk adni Istennek jótéteményeiért, és ha sujtó keze ért, akkor is ebből merítünk erőt, ebben keressünk vigasztaló szavakat, gyógyító irt a fájó sebre.

F. E.

Gyermekeink.

Mit teszünk érettük, és még mit meg nem tennénk, csak-hogy boldogok lehessenek! Onnan a bölcsőtől kezdve, a hová az édes anya úgy tekint, mintha menyországa volna benne, lépésről lépésre ott lebeg körülök a szülői szeretet

Az anya megosztja velök falatját. Megosztja a szó teljes értelmében. Nemcsak megosztja, hanem kiveszi szájából a sajátját s odaadja neki és soha eszébe sem jut, hogy ő éhen maradt. Az, a ki vérével táplálta ott a bölcső körül, hogyan adná oda falatját is szívesen!

A fecskéfészek a szülői szeretet költészete. A kedves fecsképár már napfeljötté előtt fölkél és egész napon át szakadatlanul gyűjti a táplálékot. A szellő nem éri utol gyorsaságukat, a virágos rét nem tudja lekötni figyelmüket. Nekik semmi sem szép, semmi sem jó, csak a mit azok az apró pelyhesek szeretnek. Nekik semmi sem édes, csak az a legyintés, a mit a nagyfejű, tátott száju apró nép tollatlan szárnyától kapnak. Az a meleg ölelés, a mikor a kis falánk rácsapja puha csőrét a csicseregő szülői ajkakra.

A madárszülő egy év alatt elvégezi a nevelés súlyos gondjait. Az ember soha. A meglett férfi, ha 40, ha 50 éves is, épen olyan édes „fia“ az édes anyának, mint a 4-5 éves. S az unokák anyja bizony csak „édes leányom“ marad még munanya korában is.

S mindez miért van így? Azért, mert az emberi szülő szeretete nemcsak testi, hanem lelki szeretet is. Ő töle lelket s s ebben egy olyan embert is kap az a kis gyermek, a kinek a nevelése soha sem végződik be, mivel a lélek növekedésének nem vet határt, csak az örökkévalóság; művelődésének nem szab mértéket, csak a tökéletesség.

Ezért oly nehéz föladat a gyermeknevelés. Ezért marad mindig megoldatlan kérdés: hogyan neveljük gyermekeinket?

A szülői foglalkozás nagy mértékben irányítja a szülőknek a gyermekek iránti nevelőgondját. Nagyon sokan, kivált a mi mezei munkával foglalkozó embereink, nagyon hamar arra

gondolnak, hogy a gyermeknek a gazdaság folytatásában segídeni kell, mert ingyen nem élhet. Igazok van, a gyermeket munhához kell szoktatni, de tévednek, ha azt hiszik, hogy a fáról tavasszal gyümölcsöt lehet szedni, holott még csak virág van rajta. A fa tanítsa meg őket arra a szent leczkére, hogy ha a virágot a durva kéz letépi, vagy a fagy lesorvasztja, vagy a vihar leveri, aratás, vagy szüret idején nem lesz, mit leszedjenek.

Bizony a gyermekért áldozni kell, sokat és mindig, a míg csak élünk. Az talán még legkevesebb, ha testi erőnket, nyugal munkat, pihenésünket, kenyerünket adjuk nekik. Lelkünket kell odaadnunk. Gondolkozó, helyesen ítélő lelkét kell nekik adnunk, s ahhoz szeretetet a nagy, az igaz, a szép, az örökké tartó, az égi dolgok iránt. Olyan kincset adjunk nekik, a melyet a rozsdá és a moly meg nem emészt. A vallás örökéletű, szent kincseit. A vallás, mely hinni tanít a jó diadalában, a becsület fenségében, a mely azt az üdvözítő tudatot kölcsönzi, hogy soha sem vagyunk egyedül, sem elhagyva, sem árván, sem segítő nélkül. A vallás, a melyből lelkünkbe megy át az a tudat, hogy mi Isten gyermekei, tehát testvérek vagyunk, az a vallás olyan örökség, a mely soha el nem fogy.

A szülő a csecsemőkortól kezdve éreztetheti gyermekével a vallás boldogító hatását. De ha viszonyaik oly mostohák lennének, hogy azt a legáldóbb boldogságot meg nem szerezhetnék nekik. gondoskodjanak, hogy legalább másoktól szerezzék meg. Itt a lelkipásztorra gondoljanak legelőször. Jusson eszökbe az a nagyon érdekes és kedves gyermeki kör, midőn a lelkész az urasztalához készítette és oktatta szeretettel, gyöngédséggel erősítette a hitben.

A ki ettől a megszentelő alkalomtól megfosztaná gyermekét, az a virágnak kitorólné himporát, megízetleníté mézét.

Nálunk a *konfirmálás* van erre a megbecsülhetlen szerepre rendelve. Most foly ez a munka és tartani fog a lélek kitöltésének ünnepéig. Megközelíti az ezeret a konfirmáló kis unitáriusok száma. Ha mindenikbe új lelkét, új erőt, és erős hitet tudnának csepegtetni azok a lelkipásztorok! Oh milyen fölséges tavaszi ébredés lenne.

Ha ezt mindenik évben hasonlóan cselekednék, oh akkor az egyszerű unitárius hit apostolai sereggé nőnének, mert hát az első apostolok is a tanítványokból lettek. Mi bizunk lelkipásztoraink nemes, apostoli buzgalmában s éppen azért segítségükre is igyekezünk egy kis *emlékkönyvvel*, melyet a búcsu pillanatában átnyujtanak mindenik tanítványuknak emlékül

Unitárius Konfirmációi Emlék a Dávid Fereucz Egylettől. Ez a czime az izléses kis zsebkönyvnek. Terjedelme 3 $\frac{1}{2}$ ív. Tartalma: A főpásztor szavai. *Ferencz József* unitárius püspöktől. Imádkozni kell, költemény *Nagy Lajos* főjegyzőtől. Imádság *Dr Boros György* tanártól. Lelkünk magába száll. Báró *Petrichevich Horváth Kálmán* főgondnoktól *Jézus* mondása. Leányomnak. *Perczel* Ferenczné *Kozma Flórától.* Fiamnak. *Rédiger Géza* lelkésztől. *Jézus* mondása. Unokám konfirmációjához. *Fanghné Gyújtó Izabella.* Van egy élő forrás. Költemény *Tarcsafalvi Alberttől* Vallásunk *Ürmösi Kálmán* lelkésztől. Gyermekednek szája. Költemény *Sántha Károlytól.* A szeretet az élet világossága. Egy angol író. *Pál* apostol intése. Baráti levél. *Raffaj* Irmától. Fogadás. Költemény *Ferenczi Kálmántól* *Jézus* mondása. Imádság *Dr. Boros Györgytől.* Te, ki mindig voltál. Költ. *József János* tanítótól. Ha a szellem. B. Gy. Tudnivalók egyházunkról. *Dr. Boros Györgytől.* Szeretlek Istenem. Költ. *Józan Miklós* lelkésztől. Imádság idegen helyen. B. Gy.-től *Pál* apástól intése. *Dávid Ferencz Egylet.* B. Gy.-től. Gondolatok *Deák Miklós-tól.* Elbocsátó lelkészi beszéd konfirmációkor. *Kisgyörgy Sándortól.* Ima. Költemény. *Iszlai Márton* tanítótól. Unitárius püspökök névsora. Unitárius könyvek és Lapok.

A czimek rendszeren vagy igen sokat, vagy igen keveset mondanak. Ebből a tartalomtól annyi kivéhető, hogy az unitárius gyermekek legfőbb örei: a főpásztor, főgondnok, főjegyző, az anya, atya, nagyanya, barát, lelkészek mondanak utra való szíves tanácsot, buzdító, bátorító szót, föllendítő dalt. Tehát állandó, szívhez szóló és a szív mellett hordozható kedves emléket kap minden konfirmáló.

A kis könyvet ajándékképpen kell adni minden lelkész kezébe, hogy ő adhassa a gyermekeknek emlékül. A *Dávid Ferencz Egylet* 20 fillérért adja, de minden 100 darabra 20 darabot ingyen ad. A fiókegyleteknek még ezen felül is minden lehető módot megad arra, hogy a buzgó emberek támogatásával egyetlen konfirmálót is el ne bocsássonak emlékkönyv nélkül.

Hogy gyermekeink boldogok lesznek a kedves emlékekkel, azt el lehet képzelni.

Boros György.

A kötelesség teljesítése sohasem haszontalan dolog, még akkor sem, ha nem látjuk be a következményeit, vagy ha azok különböznek is attól, a mire mi számítottunk, reméltünk.

Gaskellné.

Mik a kötelességei a belsőemberi családoknak a nép iránt?

A példaadás.

Mindnyájan tudjuk, hogy a népben mekkora az utánzási hajlam. Igazában nincs is eredeti gondolata, akarata, nagyon a vérében van, hogy magát vezettesse papjai, tanítói, előljárói által. Mi több és rosszabb, nemcsak utánoz, hanem valósággal majmol.

Ez nem leszólása, kicsinyítése a népnek, hanem egy nagy betegségének felismerése, melyet kicsiny körömben gyógyítani igyekszem s mely betegségekre leginkább szeretném az illetők figyelmét felhívni.

Tárgyamtól eltérnék, ha ez állításaim igazságát bizonyítani kezdeném. Hogy igazam van, azt elismerhetik mindnyájan, a kik kivált egy városhoz közel fekvő községben megfordulnak. Czifrázkodás, kifordított beszéd, urizálás, nagyozolási vágy, közügyek és vallás iránti közönyösség stb. mindmegannyi gyom, melyet pusztítani kell, ha végromlásukat megakadályozandó, a valláserkölcsi élet mezejére visszaakarjuk terelni őket.

A belsőemberi családok kötelességének ismeri mindenki, ismerjük magunk is, hogy mint a néppel legközvetlenebbül érintkezők, teljes igyekezettel tartzuk meg, vagy térítsük meg őket az igaznak, jónak, szépnek helyesnek és egyszerűségnek utjain, hogy ezeken haladva megmaradjanak a vallás igaz követőinek. Mert csak az egyszerű, igaz emberek vallásosak a szó valódi értelmében.

Azért saját életünkkel mutassuk meg, adjunk példát, miként kell egy igazi keresztény embernek és családnak élni, halni. Úgy éljünk, érezzünk és cselekedjünk, hogy minket követve és utánozva, mindig a helyes uton járjanak az utánunk jövők.

Egyszóval, legyünk mintaéletűek, hogy példányképek lehessünk.

Kötelességünk tehát belsőemberi családoknak egymás iránt és a társadalmi életben az *ismerkedés, a barátkozás*; a nép között a *példaadás*.

Ibolyka.

Semminemü szenvedély nem rontja meg inkább a magasabb törekvéseket, mint a nagyrabecsült önzés. *Macdonald.*

Némely ember megvan elégedve, ha nem teszen rosszat. De nem gondolni rosszat, csak ez ér valamit. *Macdonald.*

Minden nemes jellem alapja a telyes őszinteség.

A tökéletes lelki szabadságot csak az önmehtagadás gyakorlása folytán nyerhetjük
Barret.

Boldog husvétii napokat kívánunk kedves olvasóinknak.

Legyen ünneplésük áldott a családban és az egyházban.

A Nők világába szivesen veszünk falusi leveleket. Nagy öröm lenne a szerkesztőségnek, ha vidéki nőink megírnák *óhajtásaikat, gondolataikat*. Irják meg, mit kívánnak látni a nők világában. Ugy-e így felelnek ezekre a szavakra: »én nem szoktam írni.« Pedig a fiának, barátjának, testvérének, anyjának hányszor írt! Fogadja be lapunkat barátjának és mondja el neki ügyes-bajos dolgait. Különösen azt, hogy mi nehézségei, gondjai vannak a háztartás, a gyermeknevelés körül. A »Nők Világa« főmunkatársai, mint tapasztalt nők, szivesen megadják a fölvilágosítást, utbaigazítást. Olvasóink legyenek hozzuk teljes bizalommal.

A Nők Világa — e mi kis lapunk — érdekében sok szépet tehetne minden nőolvasó. Kedves nők tegyünk kísérletet. Tegyünk egy komoly elhatározást, hogy teszünk valamit érte először ott a magunk körében, azután nagyobb körben. Egy szegény kis leány fölsegélése, jó utba igazítása, egy elvasókönyvvel, lappal ellátása jótétemény. A »Nők Világát« egy évre rendeljük meg annak a szegény ismerősnek, a kinek amugy is oly sívár az élete! Vagy gondoljunk egyebet, de tegyünk valami jót! A mult szám mellé csatolt fölhevását a főt. püspöknek, mint a D. F. E. alelnökének és a titkárnak sziveskedjenek kézbe venni, kitöltetni és beküldeni.

Kolozsvárt a Nők Világa érdekében szépen halad a munkásság. Ujjabban Ürmössy Jenőné Benczur Elza urnó Béréből küldött két szép fáfestményt. A kolozsvári leányok csaknem kivétel nélkül részt fognak venni a »Nők Világa« alapjára rendezendő tombola vagy sorsjátékon. A jótékony játékot a D. F. E. nőválasztmánya fogja rendezni, s ha annyi tárgy gyűl össze, még a tavaszon igen élvezetes estélyünk lesz. Kérjük a kedves nőket egy kis kézimunkát, vagy más tárgyat sziveskedjenek elővenni és beküldeni a rendező bizottság elnökéhez Boros Györgynéhez, Kolozsvárra, (Rózsa-utca 2 sz.)

TARTALOM: Husvétii hangok. Perczelné Kozma Flóra — Kedves ifjak. (Költmény.) Rédiger Géza. — Az élet célja. Fanghné Gyujtó Izabella. — A nők világa — Olvasmányainkról. F. E. — Gyermekaink. Boros György. — Mik a kötelességei a belsőemberi családoknak a nép iránt? Iboyka — Különfélék.

Nyomatott Gámán János örökösénél Kolozsvárt

NŐK VILÁGA.

AZ UNITÁRIUS KÖZLÖNY MELLÉKLAPJA.

FŐMUNKATÁRSOK: FANGHNÉ GYUJTÓ IZABELLA, PERCZELNÉ
KOZMA FLÓRA, RAFFAJ IRMA.

Koncz Judith.

— Arczképpel. —

Székely-Kereszturról kies völgy, lengő kalászkok, nyíló virágok és jól mivelt földek között vezet az út egy dombtetőre. A nyár szépségein elandalodik a kebel, életet sziv magába a kifáradt tüdő és imádkozni tanul a boldogságban ringó lélek. Az első megállásról Kis Solymos derék székely községen akad meg a szem. Csöndes és nyugodt körülte minden, pedig erős viharok nyomai láthatók még az utakon is. De — úgy látszik — a jó Isten kedveli e völgy lakóit. Az is bizonyos, hogy ők nem hálátlanok az égi Atya iránt. Még a gondos és buzgó székelyek között is ritkán lehet oly tökéletesen szép, egyszerűen nemes és tiszta templomot látni, a milyen a kis solymosi unitáriusoké. Itt igazán bőviben van az áhítatnak és boldogító érzésnek tápláléka!

Itt született 1867-ben nagysolymosi Koncz Pál és neje Nagy Ágnes ötödik gyermeke (uegyedik leány) Judith.* Anyja 1869-ben, atyja 1871-ben meghalt. A kis leány tehát már gyermek korában árván maradt. Testvér-nénje Mihálcz Károlyné vette magához Vajda-Hunyadra. Ő nevelte. Ő lett második anyja.

A székelynemes Koncz család nemcsak ős unitárius család volt, hanem olyan buzgó, a milyen a székelyek között is ritkán lehet találni. A nagy alapító Koncz János neve messze tündöklék a legnagyobbak között is. Egy püspök, több és számos jöttévi emléke magával ragadja a rokon sziveket. A Koncz-család leszármazását Nagy Sándor kissolymosi lelkész úgy állítja össze, hogy Koncz Miklós volt a közös törzs, kitől származott János, városfalvi mester s ennek fia a nagy alapító János Miklóstól származott Mihály, ettől Pál kinek leánya volt Mártonfi Gergelyné Koncz Juliánna, szintén egyik nemes alapító. A K. Juliánna testvére Pál volt a K. Judith édes atyja.

* Nagy Sándor kissolymosi lelkész ur tudósítása szerint 1860-ban született, de miután ő is azt írja, hogy 3—4 éves korában árván maradt 1867-et tartottam valószínűbbnek a nevelő anya bementése után.

Aztán ott Kis-Solymoson egy pár száz lépésre a faluvégétől, hol minden gyermek megfordul naponta, egy egyszerű emlékoszlop állandóan hirdeti a nagy alapító Augustinovits Pál emlékét, dicsőségét. A kis leány nem értette meg mit jelentenek az emlékkőre vésett ezen szavak: „örök halát érdemlő emléke.“ De bizonyos titkos sejtelem mindig sügta szívének: jól cselekesznek azok a kik a szegény ifjakról megemlékeznek.

A Koncz Judith szívét egész életében fogva tartotta az az érzés, hogy ő hű lesz szép nevéhez és jó lesz a szegényekhez.

Mihálcz Andrásné és férje a Judith nevelő szülői „vallásos példás életökkel irányt adtak a fejlődő gyermek-leánynak.“ A vajdahunyadi ev. ref. iskolában tanult. „Nénje oldalán megtanulta a házi, gazdasszonyi teendőket s később, hogy felserdült és elérte a nagykorúságot, szülőitől örökölt vagyonát ő maga kezelte s gyarapította. Került minden hiuságot, mulékony izgalmakat, ezek helyett üres óráiban magát hasznos olvasmányokkal mivelt és példás erkölcsös életet élt. Egyháza iránt kis korától kezdve rajongó szeretetet tanusított, hitében szilárd volt s ha olykor-olykor valamely jótékony adakozásra hívták föl, megtakarított filléreiből juttatott minden nemes célra.“ *

Élete csöndes volt, mint a völgyi forrás vize, de jótékony mint a reggeli harmat. Szép vagyonát gondozta, gyarapította, mert az lebegett szeme előtt, hogy majd jó hasznát fogják venni a szegények. Általános örökösévé a magyarországi unitárius egyházat tette tanulók segélyezésére

Nénje Mihálczné urnő, midőn a mult év őszén Tagart kisasszonynyal meglátogattuk, kedvesen és gyöngéden emlékezett jó testvére s többször kifejezte, hogy egészen a saját belátása szerint cselekedett midőn végrendeletét tette. Mihálczné rábizta, hogy tetszése szerint járjon el, s Judith szívét követte, az unitárius tanuló ifjuságot jegyezte el magának örökre. Ez az ifjuság nem is lesz hűtlen hozzá. Lám már az első év tavaszán elvitte koszoruját és ráhelyezte a jóltevő sírjára!

A jótékonyág gyümölcsének élvezete soha sem volt jobban szemlélhető, mint most, midőn a gyermekeket terített asztal várja a kollegium földszinti termeiben. Milyen kimondhatlan áldás, hogy édes tejet, meleg levest és tápláló húst adhatnak elejükbe a kegyes jóltevők alapítványából. A Koncz Judith szive repesne az örömtől, ha látná azokat a szegény székely fiukat a kiknek még most sem jut meleg ruhára, de hála Istennek már jut melegítő és tápláló eledelre annyi, hogy egy kevés pótlással mindenik terített asztal mellé ülhet.

* Dr. Kőváry Ernő vajda-hunyadi orvos ur szives közlése.

KONCZ JUDITH.

Elképzeljük mily öröm fogná el a Koncz Judith, meg nagynénje Juliánna szívét ha látnák 160 tanulónkat az ebédnél!

A „Nők Világa“ olvasói biztonnyal kedvesen fogják venni a Koncz Judith képét ezek mellett a sorok mellett. Fájdalom, hogy a régi és kissé kopott fénykép nem adja vissza elég hiven azt a szelíd, jóságos arcot, a melyet Kőváry Endre festő az E. K. Tanács terme részére készített. Így is megjegyezzük magunknak és örvendünk, hogy a jóságos nők száma egy ily derék taggal szaporodott. Olvassuk el végrendeletét:

Végrendelet.

1. Alulírott Koncz Judith halálom esetére felmenőim hiányában és leszármazók nem létében, rendelkezni akarván vagyonomról, legelő szőr is temetésemre nézve azt rendelem, hogy arról Mihálcz Andrásné Koncz Klára nővérem, vajdahunyadi lakós gondoskodjék és pedig oly képpen, miszerint a vajdahunyadi takarékpénztár részvénytársasági 6000 koronás betéti könyvem alapján a nevezett pénzüntéztől ezerkétszáz (1200) koronát halálom után temetési költségképen azonnal felvegyen, a kolozsvári unitárius egyháznál háromszor harangoztasson, és onnan két szónok-lelkészt eltakaríttatásom végett táviratilag meghívjon; a halotti menetnél pedig a helybeli gyári zenekar működjék közre, koporsómnak vételárára legalább kétszáz korona fordíttassék, abba fehér selyemruhában fehérvirág koszorúval fektessenek és a koporsót négylovas gyászkocsi vigye, rajta négy koszorúval, melyek közül az egyik nemzeti szalagos «kedvenczem» szalag felirással legyen, a másik koszoru szürke szalagján «éljen» felírás, a harmadik koszoru rózsaszínű szalagján «fehér rózsza» és a negyedik koszoru fehér szalagján «piros rózsza» felírások ékeskedjenek; egyszóval a temetési vagyonomhoz és rangomhoz mért legyen, testem pedig az evangélikus református sírketben nyugodjék.

2. A vajda-hunyadi takarékpénztárnál levő készpénzemnek a temetési költségek levonása után maradandó feleslegét, vagyis négyezer-nyolczszáz koronát és ennek még fel nem szedett kamatját, valamint a vajda-hunyadi és a nándor-vályai telekkönyben nevemre bejegyzett ingatlanokat örökségül hagyom a kolozsvári unitárius consistoriumnak azzal, hogy ezen örökség kamataiból illetve jövedelméből első sorban Koncz családbeli azután az ezzel rokonságban levő családok unitárius vallású, végül más erdélyi unitárius vallású ifjak tanulmányaikban fölségeleytessenek.

3. A nándori telekkönyvben nevemre jegyzett ingatlanokat halálom után örököljék két egyenlő részletben Sinka Mihályné Koncz Eszter alpesti lakós és Mihálcz Andrásné Koncz Klára vajda-hunyadi lakós, mint testvéreim, oly kötelezettséggel azonban, hogy az előbb nevezett köteles Pásztói Koncz Lina bernádi (kisküküllő-megyei) az utóbb ne-

vezett Sóvér Adolfné Koncz Julla kissolymosi (udvarhelymegyei) lakó-soknak halálom után azonnal egyszáz (100—100) korona készpénzt kifizetni.

Kelt Vajda Hunyadon ezerkilencszázegy évi augusztus hó tizenkettedik napján, Koncz Judith s k.

A végrendelet kiegészítéséül a következő tájékoztatást adjuk. A hagyatékot Molnár Sándor az unitárius egyház jogtanácsosa tárgyal-tatta le. A rokónok iránt minden előzékenységet igyekezett kifejtteni, mert az unitárius vallás közszelleme azt kívánja. A hagyatékban meg-találtatott készpénz takarékbetét 4800 korona. Ebből a gyógyítási költ-ség, közjegyzői díjak s költségek levonása után befolyt az egyház pénz-tárába 3068 kor. 21 fillér. Ingatlanokból eladás útján a) a nándor-vályai birtokból 6000 kor., a vajdahunyadiból 1500 kor együtt 10 568 kor Nándor vályán és Vajdahunyadon még eladatlan birtokból remél-ve 5 - 6000 korona. Így hát az összes hagyaték tenni fog 16000 -- 17000 koronát. — Emléke legyen áldott!

Boros György.

A divatról.

Ősi szokás, hogy a *nők világában* a *divat* is szerepeljen és hogy női lap divat-ismertetés nélkül meg ne jelenhessék! De azért ne tessék megijedni, mert én igazán nem a „legújabb nyári divat“-ról akarok beszámolni, mert hála Istennek, ha kis lapunk nem is szegődött a többi protestáns felekezetek egy-oldalú bibliai lapjaihoz, azért még eddig a divat szolgálatába sem állott be!

Ezzel világért sem azt akarom állítani, hogy nincs szükség divatlapokra, mert határozottan meg van ezeknek is a hasznos és praktikus oldaluk: és ezek utmutatása folytán sok czélszerű és szép dolgot tanulunk meg, de miután divatlapokkal úgy is el vagyunk bőségesen látva, és valljuk meg őszintén, bárhová lépünk, tekintsünk vagy figyeljünk, úgy is többnyire csak a *legújabb divattal* találkozunk, miért vesződnénk még mi is divat-kérdésekkel, mikor a mi egyszerű kis lapunk úgy sem a nők zömének világát képviseli.

Semmi esetre sem állítom én, a ki a kornak megfelelő, észszerű és az *egyéni szabadságot előmozdító* minden újításnak szinte tulságosan lelkes híve vagyok, hogy a külső divatban is ne haladjunk a korrallal s annak czélszerű, okos és szép újításait

ne örömmel sajátítsuk el; sőt még az alkalmatlan, czélszerűtlen és esztetika ellenes divatot is, ha az már *általánossá* és szinte *kikerülhetetlenné* vált — csakhogy a „különcz“ elnevezést kikerüljük — *mérséklettel* ne kövessük, de hogy oly rabjai legyünk a divatnak, mint a hogy az itt nálunk Budapesten *divat*, hogy oly módon „haladjunk“ a korrall és divattal, hogy *épen ennek következtében* veszítsük el szabad akaratunkat, mondjunk le ízlésünkről, egyéniségünkről és *egy* közös formára szabott, chablonszerű jour-alakokká váljunk, ez ellen én igazán a nők világa, különösen pedig az *unitárius* nők világa érdekében protestálok.

Mert eltekintve attól a rettenetes költségekétől, valamint családunk és embertársaink iránti kötelességeink elmulasztásától, mely a *túlságos* divatszeretettel okvetlenül vele jár s nem egy családnak okozta már minden tekintetben vesztét, teljesen elenyészteti az *önálló* egyéniséget is. Mert hiszen, ha csak a *külső*: az öltözet, a haj színe és viselete lenne a divatnak alávetve! De ezekkel együtt észrevétlenül a divat rabja lesz a *lélek* is. Ugy köszönünk, úgy gondolkozunk, beszélünk és *azt* beszéljük, a mit a *többség*: a mit a legújabb divat szab elénk. *Divatból* jövünk össze, divatból le nem tesszük a legfűtöttebb szobában sem kalapunkat, keztyűnket; theát iszunk, ha még úgy szeretjük is a kávé. Kanállal esszük a tortát és villával a fagyaltot, hogy mire mi „laikusok“, kiknek csak ritkán van idejük és alkalmuk a modern élet szokásait tanulmányozni, nagy nehezen végre betanuljuk e furcsa szabályt, épen a *megfordított* módja jön a divatba! Nem csoda, ha egy egy kötelességszerű jourról haza érkező, önkéntelenül kiszalad szájunkból ez a rossz vicz, hogy vajjon hát „szabad“ országban élünk-e csakugyan?!

Nem festő előttünk, ki nem lilaszin fákat és zöld eget fest és megnézzük, sőt dicsérjük mi nők a legtriviálisabb szindarabot is, ha az divatos ujságszámba megy. Hogy fejlődjék így az ízlés, az önálló ítélő képesség, műérzék ha egyéniségünket a divat kedvéért egy *közös* mintára formázzuk és egy ilyen *formába öntött* lélek miképen tudjon szabadon emelkedni, hogy szerezzen tágabb látkört magának, különösen pedig, hogy tudja így elérni a keresztény gondolkodásmódnak azon magaslatát, melyet már tőlünk nőktől is megkíván a XX. száz?

Hogy tüzzünk ki magunknak magasabb czélokot, ha lép-ten-nyomon a *saját magunk* által felállított korlátokba ütközünk és így mi magunk támasztunk legtöbb akadályt a *nőemánczi-pátio* útjába is!

Vagy mit szólnánk mi ahhoz, ha a férfiak összeföveteleik, gyűléseik alkalmával pl. *csak* kamaslis czipőkkel vagy csak oldalt választott hajjal egyszer csupa smokingban, máskor *csakis* térdig érő kabátban jelennének meg, a divat engedélye szerint választva meg még szivarjaikat is! Vajjon elhinnők-e ezeknek, hogy *komoly* törekvéssel *komoly* munkát terveznek?! És meg-lennénk-e nyugodva a haza, a tudományok, népnevelés, egész-ségügy stb. sorsáról, ha vezető szerepet játszó férfaink *ezek* közül kerülnének ki?

Hasznosaknak és szükségeseeknek ismerem el a divatlapo-kat nagyon sok szép és czélszerű dologra nézve — de rendki-vül károsnak és veszedelmesnek tartom bennök azt a rovatot, mely egy sereg külső szabályt ír elő az amugy is üres szabá-lyokat kedvelő asszonyoknak. Kiszabja nekünk *mikor, meddig és hova* — *mit* szabad felvennünk; *hogyan* és *mily eszközzel* *mit* együnk. *Mi módon* (!) és *meddig* gyászoljuk halottainkat és *mikor, hol, mily foku gyászszal* szabad először társaságban meg-jelennünk!!

Ezek már szerintem veszedelmes, *lelket* ölő dolgok. Külön-ben is ez a módszer úgy tűnik fel előttem, mint némely orvos-nak az a szokása, hogy nem *magát* a *betegséget* gyógykeze-li, hanem csak a tünetekre fekteti a súlyt s *gyökeres* gyógyítás helyett folyton ezeket *kezeli*.

Olyan irodalomra, olyan lapokra volna nekünk asszonyok-nak szükségünk, melyeknek terjedése folytán lassanként ele-nyésznének ezek a most még mindennapi kérdések: hogy öltöz-zem ha barátnőmhez megyek, hogyan fogadjam rokonaimat és mivel vendégeljem meg őket; miképen gyászoljam szeretteimet és a gyász miatt mikor mehetek színházba! Mert ezekre nem a *szerkesztő*, hanem egyedül a *szív* és *lélek* van hivatva felelni! De hogy azután ezek *jól* és *helyesen* feleljenek meg e kérdé-sekre, ehhez már a szerkesztők és írók csakugyan nagy mérv-ben hozzájárulhatnak!

De főképen arra taníthatnának meg bennünket, hogy ne mindig a külső routine és szabályszerű öltözködés szerint ítéljük meg és mérlegeljük embertársainkat, hanem fogadjuk őket szívesen, ha talán egy kissé ügyetlenebb, félszegebb modorral állítanak is be társaságunkba, csak hamisítatlan tiszta szívet hozzanak magukkal. Bocsássuk meg barátnőinknek ha pld. a mostani nagy melegre való tekintetből a szabálytól eltérőleg csak egy blouse-ban vagy könnyű kerti kalapban teszik meg látogatásaikat, mert határozottan nem áll az az állítás, melyet divatlapomnak legutóbbi számában olvastam, hogy *tiszteletlenséget* árul el az a nő, a ki nem tetőtől talpig egy szövetből való „visit-toilette“-ben teszi látogatását!

Én nem tudom belátni mi tiszteletlenség lenne abban, ha egy tiszta, csinosan megvart, kifogástalan rendességű, házi vagy délelőtti ruhában teszszük meg bizalmas látogatásainkat, *épen ez által* mutatva meg, hogy *bízunk* ismerőseinknek valódi barátságukban és mi is hasonló őszinte baráti bizalommal és szeretettel *tiszteljük* meg házukat!

Valamint, a divatlapok utasításaiban még azt sem tudom megérteni, hogy miért kell nekünk ma máshogy teríteni, máshogy tálaltatni, mint tavaly ilyenkor. Miért *kell* a gyümölcsöt *csak* asztalkendőre szervirozni, a sört *csak* leves előtt, a dinnyét pedig okvetlenül közetlen leves után adni, mikor mindezeket azelőtt sokkal természetesebben és célszerűbben csináltuk.

Keresztény szempontból tekintve pedig én előttem rettenetesen cinikusnak és szomoruan komikus dolognak tűnik fel az a tény, hogy mialatt a nép a folytonos növekvő nyomorral és kenyértelenséggel kénytelen küzdeni, mi a divatos és etiquette-szerű étkezésről és annak legraffináltabb változatairól szinte egy *külön irodalmi ágat* teremtünk!

Ha csak ezen szabályok követelése által mutathatnák ki műveltségünket és világban való jártasságunkat, akkor ez ránk nézve nagyon szomorú dolog volna!

Csodálatos hogy a *nagy, fontos es komoly* dolgokban oly nehezen fogadja el a világ az újítást, a haladást nehogy valahogy a „kegyelet“-en csorba essék, de amint haszontalan kicsiségekről, aprú jelentéktelen szokásokról van szó, rögtön az újítók mellé áll!

Ezeket kívántam én mai közleményemben, röviden elmondani, mert meg vagyok arról győződve, hogy e kis lapnak olvasói bocsátják meg leghamarabb a divat-tudósításnak ezen különös módját.

Hadd legyen nekünk *unitárius* nőknek mindenben ez a jelszavunk: *kevesebb* forma, kevesebb szabály és külsőség de *több* szív és lélek, mint a mit a nagy többségnél tapasztalunk!

Perczelné Kozma Flóra.

Epigramma.

Ha bánt a nő csak úgy szeszélyből,
S gunyt úz belőled könnyü szerrel,
Ha merre jár, nyomában tüske kél,
És összevész akár ezerrel,
Bármint leszólják úton útfelen
Oh ha tudod, hogy egyet hűn szeret,
Ne mond, hogy szivtelen!

Amaz, nézd csak, mily nyájas, édes,
Megsimogat szeme s szavával,
Virágot szór a merre jár-kél,
S hódolt tábort ragad magával.
— Nem érted-é e hü-hó mit jelent?
Százat ámit és egyet sem szeret,
Kerüld a szivtelent!

Pap Domokos.

Uri nők.

Nehéz kérdés, pedig legtöbbször azt hiszik, hogy magokban tisztában vannak azzal, kit lehet úri nőnek, úri hölgynek, ladynek nevezni. Legtöbb nő magából indul ki és azt hiszi, hogy az úriasság azzal kezdődik, ha ő nem jár bekötött fővel, nem végez úgynevezett durva munkákat, nem áll szóba, (legalább is nyilvános helyen) olyan nőekkel, a kiket nem tartanak nagyvilágiaknak. Én azt mondom, hogy ezt a nehéz kérdést ilyen fölfogással nem lehet megoldani. Legelőször is azzal tisztában kell lenni, hogy a munka, a komoly foglalkozás, nem hogy lealacsonyító volna, hanem éppen fölemelő. A ki a munkás nőt nem akarja magával egyenlőnek látni, rendesen a cselédjével hasonlítja össze magát.

Hogy valaki úri nő-e vagy nem, azt nem kell bizonyítgatni, azzal, hogy nem vesz a kezébe a boltból egy kis

csomagot, nem hozza be a konyháról az ételt. Az igazi nő jellemvonása azzal kezd kitűnni, hogy a háztartásban, a vendégfogadásban, a gyermek-nevelésben, megtudja állani helyét. Vajjon nem a tökéletes nő mintaképe-e az a feleség, a ki nem enged beteg férje mellé fogadott ápolónőt, hanem maga végzi az ápolást. Vagy az a ki gyermekét maga dajkálja, mert nem akarja megengedni, hogy a kis ártatlant nevetlen, durva kezek érintsék.

Egyszer egy anya nagy zavarban volt, mert a két gyermeke mellett levő dadát elkérték egy szegény beteg anya ápolására. A gyermek hozza volt szokva, hogy mindennap kivi-gyék kis kocsiájában az utczára.

A kis pesztrára nem merte bizni, s egy pár napra idegent nem fogadhatott. Sajnálta volna, hogy abban a szép időben a kedves buba egész nap otthon üljön. Nem sokáig habozott hát, felöltöztette a kicsikét, maga is felöltözött s a pesztrát maga mellé véve, hogy ha elfárad reá bizza, kivitte a bubát a parkba, s pompásan meghordozta. Sok „óh“ és „óh“ s más hasonló megjegyzés kísérte ezt a szokatlan dolgot, sugdostak is egyet-mást, de többre nem mertek menni, mert tudták, hogy ez az úri nő nem ok nélkül tesz ilyesmit.

Ezekből az esetekből az tűnik ki, hogy az urinő lehet szakács, dajka, ápoló, nyomdász, művész, vagy társalkodó, de azért mindenki úri nőnek fogja tartani, a kinek a szavára lehet adni. Azt a bizonyos valamit, a mi egy nőt úri nővé tesz, s a mi az ő jellemén, magaviseletén, mozdulatán, megjelenésén s egész valóján meglátszik, azt nem lehet eltitkolni, vagy elfeledni. Az ilyen nőnek nincs miért féljen attól, vajjon mit fognak mondani az emberek. Az úri nő maga csinálja a divatot, s nem majmolja.

Egy amerikai.

Unitáris nők külföldön.

Legszébb és legüdvösebb dolog az lenne, ha a magyar és külföldi unitárius nők találkozhatnának olykor-olykor és elmondhatnák egymásnak gondolataikat. De mielőtt ez bekövetkeznék ismerkedjünk egymással, keressük az alkalmat itthon, találkozzunk a saját honleánytársainkkal.

A következő őszön a Dávid Ferencz Egylet közgyűlése sokakat össze fog hozni. Nőink bizonyosan szép számmal fognak megjelenni.

Buzdítás és tanulság okáért egy pár dolgot megismertetünk külföldi testvéreink munkaköréből.

Az amerikai unitárius nők Nemzeti Szövetségének van egy „Havi Tudósítója“ melyben beszámolnak egymásnak az elvég-

zett munkáról. A mult közgyűlésen határozták, hogy egy évben legalább egyszer a vidéken vagyis nem Bostonban gyűlnek össze. A jelentésből látjuk, szegény egyházakat segélyezett, hogy templomukba székeket vegyenek, olvasó könyvtárakat állítsanak.

Márczius hónapban, a forgalom következő volt. Az irodát Bostonban meglátogatta 77, érkezett 63 levél, 20 csomag; küldöttek 35 levelet, 23 levelező-lapot, 65 értesítést. A könyvtárból kölcsön kiadtak 13 könyvet, kicseréltek 12 lapot, küldöttek 24 csomagot stb. a forgalom száma 1475.

Rendkívül érdekes munkája a Társaságnak: *vigasztaló levelek küldözése*. Egy kis újságban leveleket adnak ki, melyekben a betegeknek, távol levőknek, szegényeknek, szolgálatban levőknek, vidámitó és kellemes szavakat mondanak.

Tanítókat segédkönyvekkel igyekeznek ellátni. Kis könyvtárakat állitnak össze s azokat elküldik egy másik helységben levő taghoz, ki aztán kikölcsönzi olvasásra. Midőn a könyvek visszakérülnek ismét más helyre küldi. Ilyen vándor könyvtár most 43 utazik 1377 könyvvel. Egyik titkár azt ajánlja, hogy e könyvtárakba kellene tenni a rendes olvasmányok mellé egy szakács-könyvet, egy szótárt és egy atlaszt is.

Azt tapasztaltuk, hogy a vándor könyvtárak czélszerűbbek, mint a kölcsönkönyvtárak. A szétszórtan élő hivek közé a lelkeszek juttatják el az olvasmányt. Midőn köruttra mennek, egy néhány könyvet magukhoz vesznek s a hol kívánják az olvasmányt ott hagyják. Onnan azután tovább küldik másoknak. Nagyon szivesen veszik az így nyert olvasmányt a munkás telepeken.

Fiatal leányok és fiatal emberek a kiknek kevés alkalmuk volt iskolába járásra, számosan folyamodnak olvasmányokért, tankönyvekért és levél útján való felvilágosításért.

Ugyanabból a lapból, a melyből a fönnebbi híreket átvettük a következőket olvassuk: az Unitárius Nők Egyesületének elnöke egy rendkívül lekötelező levelet kapott dr. Boros Györgytől, kire az Egyesületnek számos tagja emlékezik. B. ezt írja: Érdeklődéssel kísérem munkásságukat s úgy szólva szemmel látom, hogy növekedik jó hatása mindenütt. Értesitem, hogy ebben az évben a magyar unitárius nők is szélesebb körü s az eddiginél nyilvánosabb munkássághoz fogtak. „Nők Világa“ czim alatt lapot indítottunk. Az ámerikai lap részleteket közöl Perczelnének „Unitarizmus és a Nők“ cz. cikkéből. Dr. Boros tovább így nyilatkozik: „Bizvást remélem, hogy nőink új munkakörbe léptek“: s végül kéri: „Mondják meg mi ad önöknek annyi erőt és bátorságot oly sok munka végzésére az egész

országokon keresztül. Mondja el, hogy teljesítik nők a rájuk bízott feladatokat. Mutassa meg, hogy az önök papnéi, hogy felelnek meg a rájuk váró feladatnak. Megvagyok győződve, hogy szavát örömmel fogják hallgatni magyar nőink kivétel nélkül.“

Az Amerikai Unitárius Nők Egyesületének elnöke Boros Györgyhez intézett válaszában értesíti, hogy levelét a New-Yorki gyűlésen fölolvasták s nagy érdeklődéssel hallgatták. Egy hangu határozattal megbízták az elnököt, hogy válaszoljon rá és fejezze ki *a magyar unitárius nővéreinkhez* a legszívélyesebb üdvözlőket s legjobb kívánatukat munkájuk sikerére és a „Nők Világa“ felvirágzásáért. Az elnöknő végül ezt írja:

„Szeretetre és lelkesültségre van nekünk szükségünk, ha sikert akarunk érni. Mindenkiel ismertessük meg Istenről és Emberről alkotott fogalmainkat, mert ezen az uton olyan valláshoz jutunk, melyben a szív és a lélek teljes összhangban tudnak élni. Abból az idézetből, a melyet szives volt közölni velem (unitárius nők) azt látom, hogy én sem izenhetek egyebet a magyar nőknek. A mi reményünk és lelkesedésünk ugyanaz. Habár sok ezer mértföld választ el, az idegen nyelvüektől, közel vagyunk mi egymáshoz lélekben, a mely egyesít a közös munkában, mint dolgozótársakat. Szívélyes üdvözlő.“

Brooklyn, 1902. ápril 22.

Low C. Emma.

Ne csókolózzatok.

Ezen rövid, de okos és figyelemre érdemes cikket a következő sorok mellett kaptuk:

Én ugyan nem vagyok unitárius, de azért hűséges olvasója vagyok az Unitárius Közlönynek, melynek minden szava az emberek nemesítésére és hasznára törekszik, én is ezen célból irtam ezen apróságot, és engedelmével elküldöm tisztelt szerkesztő úrnak azon kéréssel, hogy olvassa át, és ha érdemesnek tartja, vagy a lap szellemével nem ellenkezik, adja ki becses lapjában. Ime adjuk!

Az olvasó különösnek, vagy legalább is szokatlannak fogja találni, hogy fiatal ember ilyen tanácsot ad embertársainak, de én nemcsak fiatal ember, de egyúttal orvos is vagyok, még pedig gyermekorvos, és rövid működésem alatt már is sokszor fordult elő, hogy a gyermeknek, melyhez hívtak, torok baja, köhögése, náthája, sebes szája sat. volt, holott az anyja mondaná szerint nem hülhetett meg, végre eszébe jutott, hogy a vendég, ki náthás volt, megcsókolta, más esetben a játszótársnak sebes volt a szája, sőt el kell mondanom egy borzasztó esetet is.

Éjjel hívtak egy két éves gyermekhez, én persze először is a torkára néztem, és igen gyanusnak találtam az esetet. Megnéztem az anyát, apát, cselédeket, sehol sem találtam semmi bajt, végre sok vallatás után kisült, hogy a szomszéd cseléd volt ott és az össze-vissza csókolta a gyermeket, a cselédet áthívtam és a torkába néztem, azután megértettem mindent.

Először is az anyákhoz fordulok tehát és arra figyelmeztetem őket, hogy szigorúan tiltsák meg a dajkának a gyermek csókolását, idegent pedig ne is engedjenek hozzá közelíteni; tudom én, hogy gondos anyának a gyermeke soha sincs a konyhában vagy cselédszobában, de őrizték őket a vendégtől is, mert fájdalom, sok embernek van az a rossz szokása, hogy mindenkit összecsókol, nem gondolván arra, vajjon kellemes-e az annak? A gyermekek ugyan kézzel-lábbal ellenkeznek, de nagy ember kénytelen eltűrni ezen izléstelenséget, mely vidéken és kisebb körökben még a fővárosban is előfordul.

Különös! Az emberek, legfőképp a nők mindenben, szeretik utánozni a divatot, a külföldit. Nem lehet oly izléstelen divat vagy szokás, hogy követőkre ne találna nálunk, miért, hogy épen a hasznost és jó ízlést nem követik? Tanulják az angol nyelvet, viselik az angol szabásu ruhákat, csak a józan szokások kerülnek ki figyelmüket. Az angol és amerikai nem csókolóznak, csak kezet szorit, egy amerikai nő sohasem bocsátaná meg férjének, ha mások előtt megcsókolná, az által megalázná őtet, mert a szeretet nem tűr tanukat, az a házi szentélybe való.

Egy ismerősöm ezelőtt néhány évvel kiment Ámérikába, az idén bejelentette rokonainak, hogy haza jön pár hétre, elhozván magával feleségét is, de tudván az itteni szokásokat, figyelmezteti őket, hogy nejét ne csókolják meg, mert az nagyon visszatetszenék neki, és őket műveletleneknek tartaná.

Valóban ideje volna ezen elavult, izléstelen szokással szakítani, a mely annyi szerencsétlenséget, legjobb esetben kellemetlenséget idéz elő és a mostani világban nevetséges is. Önkéntelen eszembe jut egy régi költőnek (ha nem csalódom Riskó Ignácznak) e szép kis költeménye:

Ha társnőd ajkira ajkad simul,
Keblemben a harag villáma dúl,
S oly soká nem tudom felejteni,
Hogy lehet csókokban enyelgeni?
S miért szokás azt úgy pazarlani?
Mi nekem annyira szent, angyal!

Orvos.

Mivel ékítsük templomainkat?

Szokásban volt régebben, hogy a halotti koszorukat a templomban aggatták fel s még mindenféle művirág csokrokkal, díszekkel éktelenítették a falakat, szószéket, orgonát, urasztalt, holott Isten házába csak élővirágdisz illő, melyet gyakran lehet felfrissíteni és a mely szemre, lélekre egyaránt üdítőleg hat. Egyházi főhatóságunk régóta elrendelte e mesterséges virágdiszek eltávolítását s azt hiszem, ez mindenhol meg is történt. A hol még esetleg nem hajtották végre, ott igyekezzünk befolyani, segédkezni, hogy semmi ilyen szemsértő, lehangoló tárgy ne zavarja szépérzékünket buzgolkodás közben. De nemcsak az eltávolításban segédkezzünk, hanem azután is vigyázzunk, hogy soha többé efféle disz be ne kerüljön a szent hajlékba. Ezek helyett minden vasárnap és ünnepnapon tegyünk friss élővirágcsokrot, koszorut az urasztalra, szószékra stb. a tavaszi, nyári, őszi időben télire pedig, mikor más nyíló virág ritka, el is fagy ha betennők, kössük ezeket fenyőből, örökzöldből, babérból vagy más olyan *élő virágból*, mely állja a hideget és nem hervad el gyorsan. Így és csakis ezekkel ékítsük az unitárius templomot.

Raffaj Irma.

Célia.

— *Egy nő az Óceán szigetén.* —

A kolozsvári Maria Dorothea Egyletben tartott felolvasás.

Emerson azt mondotta: „Mindnyájunkban vannak olyan források, a melyekből még nem meritettünk“.

Mi is mindnyájan tudjuk, vagy legalább érezzük, sejtjük, hogy bizonyos hajlamaink lappanganak, a melyek megerősödve eredményeket mutathatnának föl.

Keressük a természetet, keressük az embereket, mivel lelki ösztönünk — ha szabad e szót használni — jelzi, hogy az emberek szellemi forrásából talán kielégíthetjük lelki szomjúságunkat. Egy ily forrás megelevenít, meggyógyít és fölfedezi saját lelkünk ismeretlen tehetségeit.

Hogy én most egy idegen nőt és pedig ámerikait óhajtok bemutatni t. hallgatóimnak, kizárólag az ő nagy lelki tehetségében van magyarázata.

Celia Thaxternek, leány nevén Lughton Celiának nevezték.

Egy gyönyörű juniusi napon, az Északamériai Boston egyik külvárosába voltam hivatalos. A villamos hálózat tömkelegéből egy csöndes kis utczába jutottam. Bizton haladtam végig a számokon. Egy hatalmas kökerítés következett. Benn

magasra emelkedik a gondosan kezelt zöldgyep; a tulipán táblák elnyilóban, a virágos bokrok tikkadtan lihegték a forró melegben.

A kapu egy gyorsan emelkedő kőtra nyílt. Már a harmadik lépcsőnél egy hatalmas vörös-bikk lehajló ágai köszöntöttek. Sehol semmi hang.

Még a villamosok zaja is csak messzi távolból hallszik. Azt hittem, most semkit sem lehet otthon találni.

Midőn a szép kert közepén emelkedő, kastélyszerű amerikai faház homlokzata, a nagy fa árnya alól kiszabadult, széles tornácza egyik szögletében, hol a szellő édesdeden lengedezett, a sűrű árnyékban, magánosan ülő nőt pillantottam meg. De Normandie asszonyágot. Egy-két másodperc múlva már túlvoltunk az üdvözlésen. Hangja oly kellemes, szavai a befejezett miveltségű hölgyé, termete magas, nyúlánk Arczán a teljes boldogság, a jól töltött élet kedves emlékei. Csak fehérbe játszó sima fürtjeiről lehetett észrevenni, hogy ő már a kis unokák édes mosolyával táplálkozik

Ismerősként fogadott. Már többször látott és hallott a megelőzőleg lefolyt gyűléseken. Én csak ezután ismertem meg őt és lelki világát. Ebben a világban egy felséges emléket, egy hű barát emlékét őrizte.

Egyszer a De Normandiené szobájába ültünk. Élénken beszélgettünk sok mindenről. Egy képen akadt meg szemünk együtt, egyszerre.

Őn nem is gondolja kit lát most. Egyik kedves barát-nőmet. Meg sem tudom mondani ki volt ő. Nagyon érdekes, nagyon bámulatos élete volt.

Egy pillanatig nem tudtam tájékozni magamat. Azt hittem önmagáról beszél. Annyira hasonlított hozzá az a fehérbe öltözött nő egy virágmező közepette

Megtudtam, hogy egykori kedves, jó barátja Celia. Megtanultam felőle sokat, szépet, meglepőt, szokatlant. Előtte élt, mozgott. Őt büvölte akkor is. Hozzá beszélt szép, hosszú meséket arról a sok csodaszép virágról és egy hosszú életről, melynek párja nincsen.

Csak öt éves volt még Celia. Értelmes, okos, bájos kis leány, mint egy fehér liliom. Voltak édes, jó testvérei, volt játszótársa sok, de csak volt, mert édes atyja megharagudott erre a háládatlan világra és mindent, mindent elküldött hazulról és elvitte őket is mind.

Egy reggel midőn fölébredett a kis leány, egy teljesen idegen kis házban, idegennek talált mindent. Kinn az ajtó előtt egy-egy félig száradt bokor, letarolt fű, repülő homok, aczél-

kemény sziklák és viz, semmi egyéb. Idővel megtudta, hogy ők az Oczeánban, egy elhagyott kis, vad, árva sziget csoportján vannak és onnan soha többé vissza nem mennek, mert atyja nem akarja látni az embereket többé soha, édes anyja pedig egy szó nélkül, némán, szívesen marad itt, mert édes atyja úgy kívánja.

Nagyon sok idő mult el míg a kis Celia megtudta merre kell néznie, hogy legalább képzelhesse hol maradtak a régi kedves játszótársak. És elnézett mélán, szótlanul bele a mérhetlen messziségbe és nem látott semmit, csak egy idegen, ismeretlen új világot, pedig a rövid úton csak tíz mérföldre volt az ország.

A szigetet Celia később: „On the Isles of Shoals“: apró szigetcsoportnak nevezte el, mert egy néhány kisebb, nagyobb, jobbára kopár, értéktelen szigetből állott, melyekkel a mivelte világ lakói soha sem törődtek. Nem volt ott semmi olyan emberi alkotás a mely vonzóvá tette volna. Természeti szépsége is kevés volt, mert egy része terméketlen futó homok más része szikla, a többi ősvadon.

Boros György.

(Folytatása következik.)

Percsel Ferencsné Kosma Flóra önga szíveskedett megígérni, hogy a DFE. őszi közgyűlésén felolvasást fog tartani. Ez úton sokaknak fog teljesülni az az óhajtasuk, hogy az Unitárius Nők világának ezen szellemes ironőjével megismerkedhessenek. Ő nagysága utóbbi levelében jelzi, hogy leányai nagyban dolgoznak a Nők Világa érdekében. Ők is kézi munkát fognak beküldeni a nyár folyamán.

A Nők Világa javára adakozni szándékozók száma még mindig növekedik. Kolozsvárról, és a vidékről többen jelezték, hogy készülnek. Közelebről beküldött adományok: Kádár Berta, Korond fali újságtartó, Kádár Ilonka, Korond, női kizitáska, Miss Minns Angliából aquarell festmény, Fangh Erzsébet, Kolozsvár, himzett tálcza-terítő. Kérjük mindazokat a kik a Nők Világa érdekét szívoeken hordozzák, küldjék be adományokat, akár valamely munkát, akár pénzt. Az eddig együtt levő sokféle szép tárgyból itélve olyan becses kiállításunk fog lenni, a mely mint látványosság is vonzani fog. Lapunk zártakor értesültünk, hogy Sándor Ella és Ilona, Sándor János igazgató leányai két szép tájképet festenek erre a célra.

TARTALOM: Konez Judith, (Arcképpel.) Boros György. — A divatról Percselné Kosma Ferencz. — Epigramma. Pap Domokos — Uri nők Egy amerikai. — Unitárius nők külföldön Low C. Emma — Ne csokolozdatok. Egy orvos. — Mivel ékítsük templomainkat. Raffaj Irma. — Célia. — Vegyes.

Nyomatott Gámán János örökösénél Kolozsvárt.

NŐK VILÁGA.

AZ UNITÁRIUS KÖZLÖNY MELLÉKLAPJA.

FŐMUNKATÁRSÁK: FANGHNÉ GYUJTÓ IZABELLA, PERCZELNÉ
KOZMA FLÓRA, RAFFAJ IRMA.

A magyar nő.

A magyar férfi és nőnem között eleitől fogva olyan viszony volt, melyet más népeknél alig találhatni fel. A mi elődeink nem rabolták nőiket, mint a mausok és rómaiak; nem tették rabszolgákká, mint más keleti népek; nem emelték magok fölé, mint az északiak, hanem édes testvérekként magok mellé állították, rendeltetésökhöz mért jogokban részesítették, a viszonyos kötelezettség, szeretet és tisztelet szeliden vonzó kapcsaival fűzték magukhoz: *feleség* volt a magyar nő édes neve, mintegy kifejező azon magasztos fogalmat, mely egy nemzetnél sem létezik, hogy ő férjével együtt tesz egy egész lényt, hogy ők külön-külön az életnek örömét és gondjait csak *felében, s egészben együtt ketten* hordozzák.

Gr. M. I.

Több tért a nőknek!

A gagyai templom felszentelése alkalmából Gálffy Kálmán kereszturkőri felügyelő gondnok, főpásztorunk tiszteletére egy féuyes ebédet rendezett. Ez ebéd alkalmával, midőn a háziasszonyt, mint ősei vallásos buzgóságának, egyházunk meleg szeretetének örökösét felköszöntettem, sajnálatomat fejeztem ki a miatt, hogy nem őt választhattuk egyházkörünk gondnokának, mire szeretve tisztelt püspökünk, közbeszólásként megjegyezte, hogy *ő lett volna az első, a ki e választást megerősíti.*

A gondolatot, hogy egyházunk kormányzó testületeiben nők is vehessenek részt, sőt kardinális hivatalokba is választhatók legyenek: nem a fejr asztal áldásai, a vidámabb, bizalmasabb kedélyhangulat, s nem is az asztalnál elnöklő háziasszony kedvessége s mindenre kiterjedő figyelme ébresztette fel bennem. Rég tépelődöm én azzal, de őszintén szólva, nem mertem előállani vele Féltem a kinevettetéstől. Azonban a főpásztori kegyes és megtisztelő közbeszólás, valamint az akkori illustris asztaltársaság kedvező hangulata felbátorított, hogy a röpke pillanat hevében felvetett eszmét „Nők Világa“ kedves lapunkban nagyobb közönség elibe vigyem.

Nem említem, hogy a keresztény vallás a szeretet vallása, szeretetben pedig a női szív a leggazdagabb; nem fejtegetem azt a különben mindenki által ismert tényt, hogy a názáreti Jézus által hirdetett igazságoknak úgy a mester életében, mint halála után legkézségesebb elfogadói a nők voltak, sőt a fel-támadás, a halhatatlanság eszméje, az örök élet hite, nők nélkül lelkünkben talán nem is vert volna oly mély gyökeret; azt is mellőzöm, hogy az apostolok szent munkájukban segédekül nemcsak diakonuszokat, de diakonisszákat is választottak; csak unitárius egyháztörténetünkre vagyok bátor a figyelmet fel-hívni; bizony annak csaknem minden lapján sranybetűkkel láthatjuk feljegyezve a női szív lángoló vallásos buzgóságát, áldozatkészségét, s legyünk igazságosak, valljuk meg nyíltan, hogy az egyházunk érdekében, férfiak által véghezvitt, legra-gyogóbb tettek is, buzgó nőink kezdeményezésének, szelid be-folyásának köszönhetőek.

A nők köztéren való szereplésének, tagadhatatlanul és nem minden alap nélkül sok ellensége van, és sok igazság van abban, hogy a nő hivatása boldogítani és boldoggá lenni, s e két cél a házi tűzhely mellett csendes családi körben valósít-ható meg. A felvetett eszme azonban ez elvvel nincs ellentétben. Az egyház a nőnek második családja, s midőn ebben munkál-kodik, munkálja akkor szűkebb körü családja boldogságát is. Itt nem foly az érdekek nagy harca, nem ellenségek, de hit-rokon testvérek állanak, nem szemben, hanem egymás mellett, nem egymást megsemmisíteni, de egymást Istenben való bizo-dalomban esősítve, felemelni és boldogítani; itt nem foly a hiúság vására, nem a fényelgésben, hizelgésben, egymás kicsinylésében, lenézésében, hanem alázatosságban, áldozatkészségben, önzetlen munkálkodásban és szeretetben kereshető az elsőség.

Élő példa erre a már 18 év óta oly szépen munkálkodó s napról-napra virágzó Dávid Ferencz Egylet. Mennyivel ride-gebbek többi egyházi gyűléseink! S ha a DFE-be fényt, gyön-gédséget, buzgóságot s kicsiny eszközökkel nagy eredményeket vittek be nőink, miért ne hozhatnók be ezeket a nőkkel együtt többi gyűléseinkbe is? Jézus a női nemet addigi rabszolgai állapotából kiszabadította, felemelte, a férfiival egyenlővé tette, s mi keresztény férfiak Krisztus követői, miért ne tehetnők őket egyházi téren is velünk egyenlő ranguakká. Hiszen Isten országa terjesztésére ez egy óriási lépés lenne!

Sőt többet mondok. *Nyissuk meg a theologiai tanfolyamot is a nők számára.* Egy pályán sem váltak be annyira a nők, mint a tanítói pályán. A papin még inkább beválnának, ez hivatásuknak leginkább megfelelne. Buzdítani, az áldozatkészsé-

get ébreszteni, betegeket, szerencsétleneket szeretettel vigasztalni, kicsoda alkalmasabb, mint a nő? A vallás inkább a szív dolga, mint a főé. A nő pedig egészen szívből, szeretetből van alkotva. Olvassa el csak bárki Perczel Ferencznének „Unitárizmus és a nők“ czimű a budapesti DFE-ben tartott felvását, meggyőződhetik arról. Az unitárizmusról pap még nem zengett szebb apotheosist. Aztán e kérdés megoldásával, a mellett, hogy szegény, de művelt nőink részére egy új keresetforrás nyílnék meg, meg lenne oldva ama sok aggodalmat okozó kérdés is: miként lehetne a papi pályát ifjainkra vonzóbbá tenni?

A kérdést felvetettem. Bármi lesz is a sorsa, engem megnyugtat a tudat, hogy igaz meggyőződésből tettem.

Székely-Keresztur.

Barabás Lajos.

Falusi gondolatok.

Attól félek, hogy az érdemes szerkesztőség az ilyen falusi olvasóktól nem vár levelet, vagy olyasmit.* En mégis megírok valamit, a mit gondoltam immár sokszor.

A mint itt látom, hogy mások, t. i. más felekezeti nőket mit csinálnak, csak azt csodálom, hogy mi miért vagyunk olyan élehetetlenek. Az igaz, hogy én egy szegény özvegy asszony vagyok. Hónapjára egy néhány korona segélyt kapok az egyházunk pénztárából. Az Isten fizesse meg, mert igaz, hogy nem sok, de mégis olyan jól esik. A mellett egy parányi kis vagyunkám nekem is van. Azután én mindig szerettem dolgozni. A dolog nem szégyen senkinek. A kis veteményesemet én ásom, kapálom. Egészen jól esik nekem.

Hát itt gyomlálgatva gondolom, én Istenem, mégis milyen furcsa, hogy a mostani fiatal leányok olyan keveset gondolnak Istennel. Jól látom én, hogy némelyik egy cseppet sem tud szégyelni. Ugy beszélnek, olyan ledér módjára viselik magukat, hogy az én koromban elsülyedtünk volna a szégyentől. Ennek az az oka, hogy mind elkaptak a nagy városokba, rákaptak a ropogós czipőre, a selyemkendőre, s sok egyéb nem székelyes dologra. Ennek tudom rossz lesz a vége. De ezt nem kellene bevárni, s tán a rendes papnék segíthetnének is rajta valamit, ha utána néznének. Hozzám hasonló özvegy papnéra már nem hallgatnak.

Én úgy gondolom, még hallgatnának a szép szóra. Ha a papné kikérdezné, mit dolgoznak, mivel foglalkoznak s ilyesmit. Ha különösen megtudná, *szóltak-e olvasni és mit*, s azután

* Biztosítjuk a tiszteletes asszonyt, hogy a legszivesebben látjuk akár minden alkalommal.

Szerk.

megmondaná, *mit olvassanak*, tudom jó hasznát vennék. A szé-
kely leány akárhányszor megveszen a vásáron olyan hitvány
dolgokat, a mik nem neki valók. Ha a papné adna nekik valami
jó olvasni valót, reá kapnának. Tudom én, mert próbáltam.
Ugy gondolom, hogy a Nők Világáról némely faluban még tán
három leány sem hallott, mert a papné nem mondotta meg
Arról sem tud egyik is semmit, hogy most a Nők Világára
gyűjtenek, pedig mindenik adhatna egy szöttes valami egyszerű
dolgot, vagy egy néhány fillért.

Azt ajánlanám a Nők Világa jó barátainak s kívánom, hogy
minden igaz unitárius nő az legyen, a papnék mondják meg a
hozzuk tartozó leányoknak s az asszonyoknak is, adjanak va-
lamit a Nők Világára s mondaná meg, hogy ő összegyűjti s
felküldi. Ha az én időmben ilyen dolog lett volna, én megpró-
báltam volna. Most talán nem veszik rossz néven tanácsomat.

Tisztelettel

Egy özvegy papné.

A nőről.

Sokan írtak a nőről és mint egy költői lelkületű férfit
kifejezte:

„A női szív mély mint a tenger,
Mely iszapot és gyöngyöt terem.
Van-e, ha még oly bölcs is ember,
Ki azt mondhatná: ismerem.

És én mégis gyenge tollammal ismertetni akarom a női
szívet, a mint magam elé képzelem, a mint a körülöttem levő
női szivekből megismerni tanultam. Mindnyájan ismertünk éle-
tünkben egy igaz női szívet.

Az anyát ki ne ismerné, azt, a ki képes feláldozni életét
is gyermekéért, a kinek gyöngéd természete a legnagyobb erő-
szakkal képes szembeszállani, ha gyermekéről van szó, azt, a
ki éhezik és szomjazik, tür hideget és fáradságot, csak hogy
gyermekét táplálhassa. Legszebb meséje az anyai szív mélysé-
gének és igaz szeretetének a következő: Egyszer volt egy fiu,
a ki gonosz társaságba kerülve, részegen tért haza özvegy
anyjához, ki már ágyban várta egyetlen fiát. Az anya kért és
könyörgött fiának, hogy ne dorbézoljon, tönkre teszi őt is,
magát is. A fiu azonban az alkoholtól elvadulva, fejszét ragad
és leüti anyját és vadságában kiveszi az anya szívét. Azonban
a bűn miatt lelke megzavarodik és az ifju magához ragadva a
szívet, kirohan a házból és rohan a sötét utcákon végig, meg-
akadva, elesik. Ekkor a szív így szól hozzá: megütötted magad
édes fiam? Ilyen az anyai szív.

Nagyanyám már csak emlék lelkemben, de szép emlék; még most is látom az ő szelid arczát, dolgos kezét és eszembe jutnak azok a kellemes órák, melyeket ő velem töltöttem. Szeretett engem és én is szerettem őt, szeretett, mert fia voltam leányának, én pedig, mert anyja volt az én édes anyámnak. Az én édes anyám Milykár, hogy nem vagyok költő. Az tudja azt a költői lelket igazán festeni. Egy Petőfi, Endrődy, Pósa tudnak arról igazán, őszintén írni. Ha egy napi fáradságát tekintjük az anyának, mit gyermekeiért kifejt, láthatjuk azt, hogy az ő gyenge szervezete azért képes arra a munkára, mert a szív ad erőt rá. És ezzel még nem éri be, kétszer, sőt többször akkora a testi munkánál a szellemi, az a gondoskodás, mit kifejt gyermekeiért az anya. Tekintsük az anyát a bölcső mellett, vagy beteg gyermeke ágya mellett, vagy tanuló gyermeke vizsgáján, egyformán láthatjuk azt a mély szívet, mely női szív. Azonban a női szív szépsége nemcsak az anyában nyilvánkozik meg. Ki tudna tisztelettel nem gondolni egy szerény, önérzetes fiatal leányra, ki munkálkodik úgy eszével, mint kezével és lelkesedik szép eszmékért. Van a világtörténelemnek sok nő alakja, vannak írók, művészek, sőt hadvezérek és királyok is, de azt hiszem, nincsen kedvesebb női alakja, mint Izabella királyné. Sokszor elnézegettem azt a képet, melyen a török követek előtt kis fiát, a *mi* János Zsigmondunkat szoptatja. Eltűnnek szemem előtt a követek, eltűnik Fráter György alakja, eltűnik Izabella fejről a korona és előttem áll a nő, az anya, a ki táplálja gyermekét. Ilyen a nő, én legalább ilyennek látom és azt mondom, hogy a férfi legszebb jutalma egy igaz női szív.

Ujvári László.

Celia.

Hej, de a kis gyermeknek játszótárs kell, az ifjunak barát és vetélytárs, a meglett embernek gondolat, terv és eszme, a mely kiegészítse lényét, betöltse szívét és elméjét! Robinson ráakad Péntekre, megismerkedik a vadakkal és társaságukhoz csatlakozik.

Celia megismerkedik a virágokkal, kövekkel, csigákkal, madarakkal, a tengerrel. A kis leány leginkább a tengerpart mindig újjuló tarka-barka kincseivel szeretett foglalkozni. A tenger ismeretlen, mély kebeléből mindennap újabb füvek, virágok és a növényzetnek egészen új világa nyílt meg szemei előtt. Minden nap többet ismert meg. A minek nevét meg nem tudhatta maga látta el névvel. Egy néhány év múlva nem volt egyetlen bokor, sem szikla, sem fa vagy virág, a melyet Celia

ne ismert volna. Ugy tekintette az egészet, mintha mind az övé lett volna s az ő gyönyörűségére.

Mindennek új világot, új színt, új szívet, életet, éneket, beszédet teremtett. Az élő lények mintha megokosodtak volna, az élettelenek mintha megelevenedtek volna körülte.

Celia a sok vad, nyers, zavart, durva mindenből kezdett szép, kedves és vonzó dolgokat elévárásolni.

Nemcsak megismerkedett nevökkel, szokásaikkal, sajátágaikkal, hanem arra is rájött, hogy lehet szaporítani és tökéletesíteni. A kis ház környéke lassan-lassan egy kedves kertté alakult át, nagyobbára s csaknem teljesen a kis Celia keze alatt.

Mi volt tanítója? Az anyai szeretet, a kiterjedt magas ég, a megmérhetlen iszonyu tenger, a társ nélküli magány és a korlátot nem ismerő szabadság. A tengernek beszéde, a virágnak nyelve, a madárnak zenéje, a természetnek költészete van: gazdag, fölséges, emberi és isteni, csak szem, szív és szellem kell hozzá, a mely lássa, érezze és áthassa, felölelje magát!

Celia házi nevelésben részesült. Anyja mivelte lelkü nő, atyja tehetséges és képzett férfi, kinél az ambitio és az akaraterő meglepő volt mindenkire, midőn kiszakította magát az embervilágból, azért, mert hivatalában mellőzték. A két fiu testvér is tudott szeretni, épen mint Celia, de még sem tudták betölteni az ő lelke kis világát.

A szigetre, vetődött egy-egy halászcsalád, néha veszedelmes tengeri kalandorok is.

Kis leány volt még, midőn egy májusi hideg napon a tengeren, veszélyes sziklák közelében meglátott egy hajót. Szörnyü vihar volt. Minden pillanatban lehetett várni, hogy a hajó mindenestől semmivé lesz „Nem volt kedves látvány az az aránytalan küzdelem, melyet a dühös Oceán menedéknélküli pusztáján folytattak. Mily tehetetlenül borultak a vitorlák egyik oldalról a másikra . . . Némelyiknek bizonyosan van felesége, vannak gyermekei is — így gondolkozott a kis Celia! Mily szörnyü éjszakájok lesz azoknak. Hiába néznek ki a sűrű sötétségbe. Még azt sem fogják megtudni, vajjon azok a gyarló kötelek szolgálnak-e még, vagy a tenger elnyelte mindenestől. Nem csodálnám ha a szegény nők haja megféhéredett volna reggelig, midőn a nap megmutatta, hogy az a kis pontocska még mindig ott himbálódik a nagy tengeren“ . . .

Hányilyen jelenetet látott, és mindazok mélyen bevésődtek emlékébe. Egyszer egy összetört hajóról a szigetre vetődött egy norvég család, azután ismét egy másik. Szíve öntudatlanul kezdette vonzani Celiát a szigetekeken itt-ott lakó családokhoz.

Oly igazán velök tudott érezni, mikor a szegény asszonyok és gyermekek kigyültek a tenger partjára és várták a hajót és a mikor már kezdettek bizonyosak lenni, hogy az övéiket látják, és a mikor a sok sirástól amugy is elgyöngült szemök előtt, a váratlanul elékerült zápor elzárta a csónakot, a tengert s még az eget is, az ő szeme is megtelt könnyel, szívébe olyan mély szeretet, oly nagy rokonszenv fészkelődött ezek iránt e szegény emberek iránt, hogy azt lehetetlen kifejezni. Ők a szegény hajós gyermekek is fölismerték, s mint a vékony sodronyszál az erős mágnesacélhoz, úgy hozzá tapadtak Celiához mind

Ő maga fejezte ki ezt a viszonyt leghivebben, midőn később egyik leánybarátjáról ezt írta: Mit is tudnék én tenni ezen a világon Bernsten Mina nélkül. Remélem, hogy ő velem lesz akkor is a mikor meg halok.“

Bernsten Mina a szigeten megtelepedett norvég hajós leánya volt. Benső barátság fejlődött ki a két leány között, mely egész életökben megmaradt. Celia Minával és a sziget elhagyott, szegény gyermekeivel kezdett foglalkozni. Mindig és mindenben azt kereste, hogy mit tehetne értük. Ha betegek voltak ápolta, gyógyította, mert ő még arra is rájött, hogy némely betegségnek orvossága található ott a szigeten. Aztán anyja is szívesen járt kedvébe.

A házonkívül is, de a házban is szeretett foglalkozni mindennel. Értett mindenhez.

Mintha a virágoktól eltanulta volna hogyan öltözködni, ő lett magának ruhakészítője. Munkája mindenkit meglepett, mert a színeket senki sem tudta oly fölségesen alkalmazni.

Mint ifju kis leány sugár természetű, inkább gyöngye mint erős, mint meglett nő, erőteljes.

A kis leány fürge, élénk, mintegy pinyőke. Egész lelkéből tudott nevetni. A nő kimért, csöndes, s inkább komorságra hajló.

A kis leány tengeri csigákat fűzött össze s karját megnyakát azzal diszította. Oly egyszerűen és természetesen beszélt, mint a hogy a fülmile énekel, mialatt nagy szemei élénken forogtak minden irányban, mert ő mindent meglátott a mi csak körülte történt. Nemcsak lelkét hanem testi erejét is tudta nevelni, mert ő mindent, de mindent fölhasznál és kimerített a mi csak hatalmába került. Mindennel sokat foglalkozott, minden kis dolog fölött sokat tépelődött, oly annyira, hogy talán a túlfeszített lelkimunkásság következtében, haja már ifju éveiben megöszült, de oly izléssel tudta föltüzni, hogy viruló arczat még bájosabbá tette.

A hosszú tél adott legtöbb gondot Celiának. Ekkor vola

teljesen magára és lelke forrásaira utalva. Ekkor, a mikor a tomboló vihar zajában ment pihenőre és abban is ébredett föl. A kis sziget körül a tengernek minden mozdulata jobban érezhető volt mint a rendezett partokon. A téli és tavaszi hónapokban nagyon sok megrázó jelenetnek voltak tanúi.

Minő látvány! Irja egy vihar után. A nagy vitorlás ott hevert a parton szétzúzva, s mint egy tojánhéj, kettőbe szakadva. Első vége meredten az égfelé állott, szilánkokba szakadozott gerendái az égbe meredtek. A legvastagabb szálfák úgy szétváltak törve mint a pozdorja, a végük úgy elporladozva mint az elégett szivar vége. A vitorlák az egész parton szétszórva akkora darabokban mint egy-egy zsebkendő, és az egész sziget úgy tele fenyőforgácsal mintha valamely óriás az egész szigetet fölakarta volna gyűjtani velök. Nyolcz hajós szétzúzva morzsákra. Iszonyodva gondoltam arra, hogy egy-egy eltört láb, eltorzult arcz, idomtalan kar akad szemem elébe. Kőtelek, lánczok, rudak, horgok, vasdarabok félig eltemetve, összekuszálva a part fővényével. . . . Egy pocsolában egy szürke mellény összegyűrve, felső részén két kiálló gomb, mint egy hulla szeméi. Ilyet nem lehet elképzelni!

Ennyiféle hatás és mind a legnagyobb szélsőségben csapongva, növelte a kis Celia lelkét.

Serdülő leány volt még midőn egy missionárius kereste föl a sziget lakóit. A Celia szülői kellett hogy szállásba fogadják. A kis vadvirág, ez a merészen szállongó sirálymadár, ez a felselező sziklai rózsabimbó, megbüvölte az ifjut. Az ifju pap úgy gondolta, hogy majd ott a nagyvilágban, az ő gondos nevelése alatt meg fogja ismerni, elfogja sajátítani a társadalmi fogásokat. Feleségül kérte és Celiából Thaxterné lett Newtonville-ben, Bostontól nem messze.

Épen olyan vad, ismeretlen és ijesztő volt az a benépesült föld, mint egykor a sziget. Férje szerette volna oktatni, idomítani, de a könyveinek és hivatalának élő komoly férfi és a természet vadvirága, a ki szerette a szellőt, a vihart és a madárdalt, igen messze távol állottak egymástól. Célia nem tudott olyan lenni, a milyenek mások voltak. Őt nem tudta más nevelni magán kívül, de ő csakhamar megteremtette a maga világát. Három kis fiu és a muzsák lettek első barátai.

Egyszer — maga sem tudta hogy — dalra kelt ajka és egy kedves kis költemény lett az egyszerű énekből. Lowell költő kezébe került az első vers s azonnal, egyetlen betűváltoztatás nélkül kiadta. Legalább gondolatmenetét megkísérlem visszaadni:

Sötétek a halmok, gyorsan tűnik el a nap,
Utolsó sugári édesen mosolygnak vissza,
A szárazföld kebelén hosszan kanyargva
A kis folyó gyorsan a tengerbe szalad.

Oh boldog folyócska, ha énis veled mehetnék,
Oh epedő szív, mely csöndes nem lészel soha,
Oh sovárgó szem, meredten néző a halomra,
Pedig neked csak a sima tenger menedék.

Légy csöndes! Nézd mennyi virág és madárdal itt.
Szépség, illat, minden mit szem s fül kívánhat,
Minden pompája egész nap tiéd a nyárnak
És az életnek sok örömét ki nem mondhatni,

Nemis hálátlan. Csak álmodja e szív
Mily szép lehet az alkony ott messze,
Ott hol a halász aggódva hallgat a neszre,
Ott hol a sirály habok közt repülve sir.

Ott hol az arcot tengeri illatu víz áztatja,
Ott hol izgatva hallgatjuk dereglyék czubbanását,
Hol az evezők zaja, a szél siró sivitási
A messzi távolból, mind nevemen hív.

Oh föld, érjen bár a te meződ dala az égig,
Dicsőítve zengvén, *csak egyre vágyom én csak,*
Te reád tenger morajja, hullámok zaja
Melyek fölséges dalt teremtve, a partot verik.

Epesztő vágya gyakran teljesült. Az édes anyai szeretet, lelkének, lényének dajkája habok, bokrok, sziklák, madarak mind oda vonzották s legtöbbször az egész nyarat, néha, anyja ápolására még a telet is ott töltötte.

Az újvilág, a mivelt társadalom és az emberek hatása nagyon gyorsan ébresztgette föl még rejtőző sok szép tehetségét. Egyik férfi ismerőse így jósolta meg jövőjét: ő nem fél s ezért képes lesz megtenni bármit is.

Már a szigeten, még mint ifju leány megmutatta, mennyire nem fél ott, a hol ismeri a helyet s még az elemeket is. Egy este nagy vihar jött. Várta a postacsólnakot. Tudta, mily könnyen veszély érheti a sziklák között. Celia minden habozás nélkül elhatározta, hogy a mit lehet, segítini fog. Felöltözött, lámpát gyújtott és a félelmes sötét éjszakában kiült a partra és tartotta a lámpát, mert remélte megpillantják a halvány kis fényt s tudni fogják, merre evezzenek.

Az ujjvilággal is szembe nézett. Csakhamar belátta, hogy a társadalom olyan mint a tenger, melyben lakásunk és környezete egy sziget. Celia földezte ez uj tenger titkait.

Egyszer, csak úgy váratlanul, mint valami égi sugalomra, megnyílt fülében a *zene* titkos, bájos érzése. Az érzés öntudattá nőtt és alig képzelhetni valakit, a ki tökéletesebben tudta volna élvezni a zene művészi szépségeit. Egy későbbi levelében írja: A mikor lejöttem ide (a szigetre), olyan levert voltam, a milyen soha . . . De az ég egy zenészt küldött ide, a ki Beethovent játszotta nekem reggel, délben és este, egész nyáron és meggyógyította beteg lelkemet, mint a hogy a legkitünőbb idegerősítő, meggyógyítja a testet. Egy hétre jött, de hat hétig maradt és bár nem szándékozott játszani, s bár én sem kértem soha, kitalálta mily nagy élvezet nekem és órák hosszat eljátszott minden nap. Ki sem mondhatom, milyen élvezet volt. De az alatt egyszer is meg nem állottam, egész nyáron át dolgoztam. Mialatt a zene tartott, mialatt az emberek ki- és bejártak, én állandóan festettem és élveztem a zenét.

Ugy van. Celia festő is lett. Hogy és mikor? Csak úgy a hogy zenész. Egyszer azt tapasztalta, hogy az ő keze alól a természet papírra varázsolva kerül ki.

39 éves korában írja egy barátjának: „Hallotta-e hogy hozzá fogtam a festéshez — vagyis, a hogy én nevezem: birkózom a művészettel“, — a szó legnyersebb értelmében. Ez az erdei repkény levél, melyet e lapon lát, természet után van festve. Igaz, hogy nem nagyon jó, de reményleni lehet, hogy jobb is lesz. Ugy-e ön is így gondolja. Oh mondja! Most egyébre gondolni sem tudok. Szeretnék mindent lefesteni a mit látok. Minden levélnek, minden ágnak, minden szíromnak, fűszálnak, bokornak, gyomnak, világnak uj bája van, pedig azt hittem, teljesen ismertem mind. Egészen uj világ nyílt meg előttem.

Egyik férfi barátjának is elküldötte egy kis festményét már az első héten. Egy piros levél volt, melyet egy köre simulva látott meg. Lemásolta úgy a hogy tudta. „Nem nagyon jól — írja levelében — mert még nem vett leczkét a rajzból, s természetes, hogy az ember egyszerre nem lehet tökéletes. De örvendjen neki, mert olyan gyönyörűség, olyan élvezet lesz majd a komor napokban

Később nagyobb dolgokat, egész tájképeket is festett. A tájkép mellékalakjai sok gondot adtak. A messze eltünő hegyek, a lenyugvó nap, a tenger hullámai, a bokrok, mind könnyen mentek, de a bokor mellett ülő leány arcza, keze, karja már nagy gondot adott, nehéz volt.

Észrevétlenül növő nagy erejével, széleskörű ismeretével,

kezdett maga körül vonzani minden nagy szellemet, minden kitünő embert. Költők, művészek, írók, tudósok, emberbarátok legjava, szerencséjének tartotta, ha közelében lehetett.

Rendkívül sokat olvasott. Minden irányba, a hol csak nagy és szép gondolat termett, az ő lelke útát talált. Az útleírások egészen magukkal ragadták, főleg ott, hol a természet festik Ruskin művét „a nagy festőkről“ a családban együtt olvastuk: néha egészen bele merülünk a bámulatba, néha egészen kitör belőlünk a nevetés, midőn türelmetlen gúnyját olvasuk. Máskor elragad a tisztelet, oly remek rajzát találjuk benne az igazi művészetnek.“

A könyveket csak úgy falja föl; de soha sem magának. Dantet, Shakespearet, vagy akárkit is olvas, nem sajnálja az időt, kiírja a legszebb részeket és elküldi barátainak, hadd élvezzék. Viszonzásul örömet veszi, ha átolvasásra megküldik neki az új könyveket.

Bármely jellemvonását szemléljük, mindenik vissza vezet a természethez. A barátai közé csak olyanok juthatnak be, a kiket szeret. Olyan volt mint a kis gyermek. Ha valakinek arcza első pillantásra nem tetszett meg, attól elhúzódott, mint a gyermek.

A ki az érzelem és gondolat világának ezen legfelsőbb köreibek látja Celiát, azt gondolhatná, hogy nem lehetett jó családtag, nem kellett neki az olyan munka, a mi a nők általános nagy többségére vár. Bámulatosnak vagy hihetetlennek mondjam-e — de ő ebben is kiváló, mondhatni példányszerű volt. A kicsi Johnt gyermekes anyai örömmel szemléli s úgy írja le barátjának: hogyan mászkál le a lépcsőn, hogy megy a tehénhez, hogy bukik rá a bokorra, hogy van összekarczolva keze, lába; meg aztán hogy mulat ezen az apa, anya és nagyanya.

Celiát nem hozza ki sodrából, ha a szigeten nyaral beteg anyja kedvéért s ha vendégei vannak és családja nincs. Főlkél 6 órakor s a mellett, hogy mindenik ételt izletesen elkészíti, kedvencz művészi hajlamainak is enged.

Nem képzelhető odaadóbb gyöngédség, mint a milyennel beteg anyját ápolta. Nem törődött ő még azzal is, hogy nem sokat tud festeni, csak segítsen szenvedő anyjának. Szegény édes anyjának ő volt egyedüli ápolója. „Szemeim kimerültek a sok virrasztástól és sirástól. Kedves, szép anyám hanyatlik és mi kétségbe vagyunk esve.“ Ugy érzem, hogy nekem is vele együtt kell mennem. Olyan az ágyán mint egy angyal, susog a zöld mezőkről és kezünket keresi és áldását morzsolja és mosolyog ránk úgy a hogy senki e világon nem tud mosolyogni.“

Anyja meghalt. Nem mérlegeljük fájalmát, de az egészen

ravall, a mit a drága halottal mivelt. Tiszta fehérbe öltöztette, s azután párnáját behintette skarlátpiros geraniummal, arany-sárga chrysanthemummal, vérpiros rózsákkal. Ő elég fehér, hogy mérsékelje a virágok rikitó színét, s így milyen szép! Ne hozzatok ide azokat a hervadt helyotrop-okat, sem azokat a félig elnyilt tea-rózsákat. Ez nem az ők helyük. Elég szépek a magok helyén, de nem itt a halott mellett! Olyan virágok kellenek ide, a melyekben élet, melegség és vidámság van. Ezek találnak az én anyámhoz. Ő ezeket szerette.

Atyja mellé temettette a szigeten. A sirt is a legszebb élő virágokkal hintette, ültette be.

És azután következett a sziget átvarázslása a legszebb, a legvonzóbb helylyé. A mit az anyja és ő szeretett, mindaz tökéletesülve jelent meg a virág-táblákban, az utak szélén, az ablakokban, mindenütt. Ezután a sziget a jó barátok bucsujáró helye lett. Itt találkozott minden jeles ember.

Celia a sok munkában nagyon kimerült s miután férje is egészen váratlanul elhalt, egy hosszú kirándulást tett Európába, főleg Olaszországba. Nem szólunk arról, milyen hatása volt rá a modern élet központjának, Párizsnak s a művészet hazájának Olaszországnak.

Visszakerült s a gyermekek, barátok, majd a kis unokák és a virágok és a sziklák, meg a tenger zugása, növénye, madarai és e festészet meg a zene között élt tovább a tisztelet, szeretet áradatában.

Utolsó éveiben sokat foglalkozott a vallással. A vallásos érzés, minden érzelmek között leginkább tökéletesít. Semmi külső előny, születés vagy családi összeköttetés, sem a jól mivelt izlés, sem előkelőség, sem a legkitünőbbekkel való társalgás, sőt még a szeretet is, a mely nem emelkedik föl a vallásos érzés magaslatára, nem adja meg a léleknek azt a gyöngéd és magasztos ihletet, a milyenre az égiekkel társalogni tudó léleknek szüksége van.

Most már egészen összeolvadott lelkében az ég és föld minden szépsége. Az ő ezer virága, melynek mindenike élő nyelven szólott, az ő madarai, melyek oly bátrak voltak, mert aunyira szerették. hogy szobáiba beropültek, s mikor kiment mint a méhek körül zsongták, az ő számtalan festménye, a melyek között elmerült — mind együtt voltak, úgy a hogy nemes, nagy lelke megteremtette.

„Ki sem mondhatom, milyen szép itt, milyen kedves itt lenni. Olyan csendes, olyan mennyei, oly üde, oly sokat ígérő. Egész nap dolgozom — írja 1894 ápril havában s többnyire mindig künn, és mennyi kellem van mindenben. Nem könnyű, mert sok a munka, de én szeretem . . .

A 60 évhez közeledik s épen olyan, a milyen 16 éves korában volt: tele lelkesedéssel.

Szigetjéről könyvet irt. Abból láthatni, mily gyönyör, mennyi pompa ven a Celia szigetén. Abból tanulhatni meg igazán, milyen a tenger. Levelei, melyekből ez a rajz készült, élete utolsó napjáig kísérik. Barátai, könyvei, mind ott voltak körülte. 1894. júliusának egy délutánján gyönyörködtek egy művész festményein, hallgatták a Celia olvasását s azután Celia lefeküdt és elaludt örökre. Ugy temették el, a hogy ő eltemette volt édes anyját, virágok között, virágok közé.

De Normandie asszony, a ki e nagylelkű nőt fölfedezte előttem, ott volt a temetésen, ő hintette a virágot a sirba, a koporsóra, és most ő is, a többi barátok és barátnők, idegenek egész serege minden esztendőben ellátogat a Seoals szigetre. Új angliának nincsen oly divatos nyaraló helye, mint a Celia szigete.

A Celia szelleme ott lebeg a fák, bokrok, virágok között, mert mindenki tudja, hogy ő teremtette oly széppé, kedvessé s gazdaggá az egykor kopár, műveletlen, lakatlan vad szigetet.

A szép nyaraló tavába, a csöndes tenger tükrébe tekintünk

és alattunk és felettünk

És bennünk is a meny volt,
szívünkben szent tűz lángolt.

Soha ahhoz hasonlót nem láttam, nem élveztem a milyen egy ily szigeten az emberek szelleme, szive, szava. Mindenki átadja magát az ég és a tenger mennyei hatásának. Itt mindenki közelebb érezi magát a világegyetem nagy szívéhez. Itt az ég és a föld együtt tükrözi vissza a végtelenu törvény, mérhetlen szépségét. Itt mindenki jobbat és szebbet tud gondolni és mondani, mert itt a kopár szikla, a láb alatt rejtőző kis virág, s még a szokatlan éneklő veréb is hozzájárul a magasztos érzelmeket teremtő összhanghoz.

Ők azt hiszik, hogy a ki egyszer a Celia szigetére megy soha többé nem lesz köznapias, türelmetlen, igaztalan, mert ott minden gonosz indulatot lecsöndesít a tenger, egyik uapon némaságával, másik napon velőtrázó morajjával.

Én azt hiszem a mit Celia tapasztalt, hogy a földnek az a kis része a melyen mi együtt egy helyen vagyunk akár mint család, akár mint társadalom, nem egyéb egy kisebb, nagyobb terjedelmű szigetnél. Először vad, durva, inkább pusztító, mint építő. Sokszor bántalmazza vihar, szélvész, fagy és jég. Én azt hiszem, hogy a mi szigetünkön is szépülnek, nemesülnek a virágok, édesedik a madarak dala és tökéletesedik az

emberek szíve. Én azt hiszem, hogy a mi nőink között is vannak sok szépre képes Celiák, ohajtom, hogy ez a halvány kép az Oczeán szigetének bámult Celiájáról, ébressze föl azokat a nemes tehetségeket, a melyek arra vannak hivatva hogy ezt a mi világunkat is szebbé, tökéletesebbé és boldogabbá varázsolják.

Vége.

Boros György.

Herkulesfürdői levél.

Derült, vidám reggelre ébred a fürdő. Bearanyozza a kelő nap az óriási hegyek ormait, melyek szeliden tartják ölükben Istennek e csodás teremtését, melynek elragadó szépségében annyi hatalom, annyi megfizethetetlen erő rejlik.

Arany sugarak játszanak a Cserna habjai között, mely festői tájon, hatalmas szikláktól körülvéve kanyarog, helyeuként meleg, kénese forrásokat véve fel, melyeknek már annyi ember köszöni egészségét. Istent dicsőítő, hatalmas zene száll a tiszta, illatos légbé, figyelmeztetve az embereket, hogy siessenek Istennek hálát adva, használni az erősítő, egészséget visszaadó vizet. Csöndet, nyugalmat lehel itt minden. Az emberek vidáman, nyugalmasan igyekeznek e pihenésre szánt időt eltölteni, s a fiatalságnak, mely szorakozni jött ide, szintén kellemes és testedző multságokat nyújt Herkulesfürdő De milyen véghetetlenül szomorú benyomást tesz az emberre, ha e festői szép, tökéletes kép keretében, többnyire vidám, gondtalan emberektől körülvéve, egy-egy, betegségtől elgyötrött teremtést lát kerekesszékén lassan tovaördülni; halvány, beesett szemű embereket, kiket nem tud fölvidítani a napsugár, kik agyonfáradva a szenvedéstől, talán az élettől is, merev tagjaikkal csöndesen, mozdulatlanul ülnek hónapok, talán évek óta.

Csak egy van, mi őket az élethez köti, mi elhozta e helyre s végre mi halvány mosolyt csal néha az elfakult szemekbe, a reménység, e jótékony isteni adomány, hogy hátha találnak itt az ők fájdalmaikra is balzsamot. Sokszor már nagyon halovány, kialvófélben ez a reménysugár.

Nem szabad elcsüggedni. Ime mindjárt egy példa reá. Bájos fiatal leány, ki anyjára alig támaszkodva, biztos léptekkel, mosolyogva sétál a rózsákkal szegélyezett utakon.

Emlékszem, elnéztem sokszor hosszan, szánakozva, mikor idejöttünk, alig pár hete. Itt ült szegényke a rózsafák mellett kerekesszékében órák hosszágig. Halovány arczával s elmerengő szomorú szemével olyan volt, mintha hervadó, letépett testvére lenne a feje fölött mosolygó rózsáknak. S most milyen boldogan sétálgat!

De vessünk egy pillantást a fürdő legélénkebb pontjára, a gyógyteremre. A társas élet azért olyan élénk Herkulesfürdön, mert a gyógyterem összehozza a közönséget, mely külön csoportokban szórakozik itt reggeltől a késő éjjeli órákig. A fürdőközönség nagyobb részét a magyarok, németek s kivált a románok teszik. Esténként katonazene mellett tánczol a fiatal-ság bostont, s a mi a magyarok legújabb diadala, gyakran csárdást zendítenek rája, mit mindnyájan együtt, lelkesen tánczolnak a magyarokkal.

De hagyjuk a zsufozt, füledt levegőjü gyógytermet, menjünk a csillagos ég alá s élvezzük Herkulesfürdőt ilyenkor este, mikor a legideálisabb, legszebb. Mikor a hegyek mistikus sötétségét fényes Szent-János bogárkák zavarják meg, melyek nesztelenül röpködnek a fák, a sziklák között, a susogó Cserna fölött, mint egy-egy hirtelen letünő csillag.

A fürdőtelepet tündéri fénynyel borítják a villanylámpák, s a park utjairól vidám nevetés hallszik.

Zene, virágillat és költészet mindenfelé.

Pákey Edit.

Az emberi nem a jóltevők és gonosztevők két osztályába sorozható. A második osztály nagy terjedelmű, az első maroknyi.

Emerson.

Hogyan készül a gombostű?

Olvasóink tudni szeretnék, hogyan készül a gombostű? Jól van, elmondjuk, a mit tudunk felőle.

Egy gépnek szilaj, falánk kis része huzza a sodronyt, melyből a tű lesz. Leccsip belőle egy percz alatt mintegy 1400 darabot és ez így foly szüntelenül s a mint leccsipi az egyes darabokat, egy homoru felületü makacs kis kalapács ráüt a sodrony végére háromszor, a leccsipett darabocska a kalapács homoru részében gömbalakot vesz fel és ekkor felfordítja a fejére s a fogai közzé ragadja, oldalvást egy csatornába fekteti, hol az emeltyük és rugók villámgyorsasággal meghegyezik a gombostüket, majd pedig lehullatják egy fiókba.

A gombostüket azután kifényesítik s két igen érdekes gép simára csiszolja. Egy másik automata féltuczetenként hosszábau egymás mellé rakja vagyis osztályozza és egy tökéletes szerkezetü gép felfüggeszti a tüket gombjuknál fogva, átbocsátja egy átluggatott lapon egy papírra, hol a munka befejezést nyer.

Oly tökéletességre van vive ez a kis gép, a mely különben a varrógéphez nagyon hasonlít és azzal csekkenem egyenlő nagyságu, hogy az emberi kéz ügyességét a lehető legnagyobb mértékben megközelíti.

A Nők Világa ügye.

A Dávid Ferencz Egylet a jövő őszi közgyűlésen, ujonnan megindított női lapja alapjára sorsjátékot fog rendezni. A tervezett sorsjáték iránt általános nagy érdeklődés mutatkozik, a mint látszik abból, hogy a Nők Világa olvasói már is nagy számu, igen kedves és értékes tárgyakat küldöttek be:

Raffaj Irma Ujszékely: point lace nyakkendő, point lace kötény.

Ürmössy Jenőné Béré: festett fatányér, kulacs (fafestés.)

Ferencz Gyuláné Gyalu: kalotaszegi varrottas terítő, tálcakendő (lapos himzés), himzett kis terítő.

Boros Györgyné Kolozsvár: jegyzőtábla (bőrmunka), kis doboz (fafestés), faláda festve (magyar stíl.)

Kádár Berta Korond: fali ujságtartó (taplómunka).

Kádár Ilona Korond: kézitáska (taplómunka.)

Göncz Jolán és Zsuzsika Szt.-Miklós: 6 drb. házi szőtt törülköző.

Tályainé Némethy Ida és Némethy Emma M.-Vécs: terítő (kalotaszegi varrottas), terítőcske (sima himzés).

Móricz Jolán I. oszt. polg. isk. növ. Kolozsvár. asztalfutó (selyemhimzés).

Veress Sándorné Gyéres: plüsh, keretbe foglalt fali kép (festéssel kombinált himzés).

Veress Olga I. el. oszt. Gyéres: terítőcske (kereszthimzés.)

Még nagyon sokan tettek ígéretet. A sorsjegyeket közelebbről kibocsátja a D. F. E. Választmánya.

TARTALOM: A magyar nők. Gr. M. I. — Több tért a nőknek. Barabás Lajos. — Falusi gondolatok. Egy özvegy papné. — A nőről. Ujvári László. — Célia. Boros Gy. — Herkulesfürdői levéi. Pákey Edit. — Hogyan készül a gombostű. — A Nők Világa ügye.

Nyomatott Gámán János örökösénél Kolozsvárt.

NŐK VILÁGA.

AZ UNITÁRIUS KÖZLÖNY MELLÉKLAPJA.

FŐMUNKATÁRSOK: FANGHNÉ GYUJTÓ IZABELLA, PERCZELNÉ
KOZMA FLÓRA, RAFFAJ IRMA.

A „Nők Világa“ kézimunka sorsjátékáról.

Kedves olvasóim, ismerik ugy-e azt a szép legendát az öt kenyérről és két halról, a mivel — mikor Jézus kivonult a pusztába, hogy a népet szent dolgokra oktassa — a tanítványok az egész, egybegyűlt sokaságot megvendégelték, úgy, hogy senki éhen nem maradt?

Ezt a legendát juttatja eszembe a mi kézimunka sorsjátékunk. Egyik szerkesztőtársunk, egy kedves fiatal leány penditette meg legelőbb is ezt az eszmét s kezdetnek mindjárt be is küldötte egy pár csinos kézimunkáját.

És erre a szép kezdetre, minden külön felkérés nélkül, kezdtek beérkezni a szebbnél-szebb, értékes kézimunkák. Már is együtt van mintegy hetvenöt darab és érkeznek naponta a küldemények. Közélszól, távolról siet meghozni ajándékát agg és ifju, gazdag és szegény. A kilenczven éves öreg asszonytól az elemi iskolás lánykáig képviselve van a beküldők közt minden korosztály. A távol nagy Magyarország, a főváros és szűkebb kis hazánk, városunk lányai egyaránt buzgólkodnak, hogy adományaikkal el ne maradjanak. Sőt még a távol Anglia egy festőművész leánya Miss E. Minns is, Lear király szikláját ábrázoló csinos aquarellet, kívánt hozzánkvaló rokonszenvének kifejezést adni. Sőt más vallásuaktól is kaptunk szép tárgyakat.

És találni abban az érdekes kis gyűjteményben mindenből, a mit női kézimunka elnevezés alatt ismerünk, a finom tűfestéstől, porcellán-, selyem- és fafestéstől, a szép kiállítású diszmunkák minden fajától elkezdve az egyszerű vászonhímzésig, otthon szőtt terítőig, kendőig. Nőinknek a házi- és műipar minden ágában való jártasságáról teszen tanubizonyoságot ez a diszes kis kiállítás, a melyet addig is, a mig az utolsó napokban a Gál és Molnár urak szivességéből a nagyközönség számára való közszemlére is kiállitunk, bárki megnézhet Boros György ur Rózsa-utca 2. sz. házánál és lakásán, hol a szives háziasszony a legnagyobb készséggel megmutogatja a kézimunkákat az érdeklődőknek.

A mint már említettem, mi nem szólítottunk fel a munkálkodásra, adakozásra külön-külön senkit sem. szabad akaratára bíztuk mindenkinék, akar-e részt venni sorsjátékunkban, vagy nem. Erkölcsei kényszert gyakorolni senkire sem akartunk.

De annyit mégis megkoczkáztatunk ezekben a sorokban, hogy általánosságban felkérjük vallásfelekezetünk asszonyait, leányait, járuljanak hozzá adományaikkal sorsjátékunkhoz s buzdítsák másvallásu barátnőiket is a közreműködésre. Bármely kis adomány, egyszerű kis munka, egyformán kedves ajándék nekünk, egyforma szivességgel fogadjuk és egyenlő köszönettel nyugtázzuk.

Hetvenhétnél már több együtt van, a továbbira még nagyon sok helyről birunk ígéretet s ha jelen soraim is vezetnek egy kis eredményre, bizton remélhetjük, hogy a kellő időre együtt lesz az egész száz is, hogy sorsjátékunk sikerét biztosítsa.

S ha ez bekövetkezik, rajtunk is betelik az öt kenyér és két hal legendája, mi is nagy sokaságnak nyújtunk majd — ha nem is testi, de szellemi táplálékot, mert hiszen a mi célunk is az, mint a tanítványaival a pusztába vonuló Jézusé, hogy oktassuk, tanítsuk, érdekes, erkölcsnemesítő olvasmányban részesítsük a *mi népünket*, az asszonyokat, leányokat.

Fanghné Gyujtó Izabella.

A Dávid Ferencz-Egylet „Nők világa“ sorsjátékára küldött tárgyak:

Point lace nyakkendő	Raffaj Irma, Ujszékely.
Point lace kötény	„ „ „Jenőné, Béré.
Festett fatányér	Ürmössy „Jenőné, Béré.
Kulacs, fafestés	„ „ „
Kalotaszegi varrottas terítő . . .	Ferencz Gyuláné, Gyalu.
Tálczakendő, laposhimzés	„ „ „
Himzett kis terítő	„ „ „
Jegyzőtábla, börmunka	Boros Györgyné, Kolozsv.
Kis doboz, fafestés	„ „ „
Faláda, magyaros festés	„ „ „
Fali ujságtartó, taplómunka	Kádár Berta, Korond.
Kézi táska taplómunka	Kádár Ilona, Korond
6 drb házi szőtt törülköző	Göncz Jolán és Zsuzsika, Szt -Miklós
Kalotaszegi varrottas terítő	) Tályainé Némethy Ida és
Terítőcske, sima himzéssel	) Némethy Emma, M.-Vécs.
Asztalfutó, selyem himzéssel . . .	Móricz Jolán, Kolozsvár.
Falikép, festéssel combinált himzés	Weress Sándorné, Gyéres.

Terítőcske, keresztthimzéssel . . .	Weress Olga, Gyéres.
Vánkos, selyem festéssel	Perczel Flóra, Budapest.
Írómappa, selyem festéssel	" " " " " " " "
Terítő, gobelin himzéssel	" Mártha és Judith Bpest.
Horgolt mohair kendő	Nagy Piroska, Kolozsvár.
Vánkos, rámamunka	Fábry Hermin, Budapest.
Tüpárna rámamunka	" " " " " " " "
Törülköző, tüfestés	Máthé Juliska, Énlaka.
Díztál, porcellánfestés	Boros Ella, Kolozsvár.
Két falitál, olajfestmény	Stolcz Adolfné, N.-Kikinda.
Kék plüsch vánkos, himzéssel	Stolcz Natalka.
Két terrakotta váza	özv Putnok Domokosné, Mezőség.
Himzett tálcaterítő	Fangh Erzsébeth, Kolozsv.
Milieu, keresztöltés	Pessy Jánosné, Budapest.
Tálcakendő, lapos himzés	Pessy Mariska, Budapest.
Kis terítő, ajour himzés	Gyöngyössy Berta, Kolozsv.
Házi " szövött " tálcakendő	" " " "
Kis terítő, keresztthimzés	" " " "
Horgolt pénzerszény	" Ibolya "
Brassai Sámuel relief-szobra	Boros Irénke, Kolozsvár.
Himzett terítő, klöpli csipkével	Boros Györgyné, Kolozsv.
Horgolt terítő	özv Árkosi Lajosné "
Aquarell festmény	özv. Fehér Mártonné "
Vánkos, gobelin-öltés	Miss Minns, Anglia.
2 db háziszőtt törülköző bogozott rojttal	Bokross Helena, Varsolcz. özv. Dimény Sándorné, H.- Szt.-Pál.
Háziszőtt asztalterítő	Pál Ferenczné, Oklánd.
Terítő, lapos himzéssel	Kovács Irén, Kolozsvár.
Faldísz, selyemhimzés	Ferencz Zsuzsa, Kolozsvár,
Kanapépárna, selyemfestés	Sámi Anna, Kolozsvár.
Millieu	Ferencz Józsefné, Kolozsv.
Millieu, ajour és aranyhimzés	Bakó Etelka, Uj-Székely.
Himzett kötény	Mózes Ilonka, Kolozsvár.
Asztalfutó himzéssel és horgolt csi- p-kével	Mózes Erzsi, " "
Zsebkendőtartó, lapos himzés	Farkas Anna Kolozsvár.
Millieu, lapos himzés	Mikó Juliska, Abrudbánya.
Háncs fonású szék	Kis Ilona, Vargyas.
Millieu, ajour himzés	Iszlai Etelka, Kolozsvár.
Kistáska bőrből, szijakkal	Kandó Mária, Budapest.
Asztalfutó, selyemhimzés	Bodnár Erzsi Kolozsvár.
Asztalfutó, tüfestés	Nyiredi Gézané, Kolozsv.

Ezek a dolgok természetesen az egyházi főhatóság körébe tartoznak. Mi nők kevésbé folyhatunk be az építésben. A meglevőket éppen nem alakíthatjuk át; de belsejét tisztán tartani, a berendezést összhangba hozni, külső kerítését rendezni és közeléből eltávolítani mindent, mi nem oda való és illő, ez a mi hivatásunk és kötelességünk.

Éppen mint a legegyszerűbb lakást ügyes női kezek tün-dérpalotává tudják alakítani, úgy tehetjük és kell tennünk templomaink belsejét is csinosná, szemnek tetszetővé, áhitat keltővé a maga fenséges egyszerűségében.

Mindig a viszonyokhoz alkalmazkodva s az adott körülmények határain belül, elveinknek megfelelőleg csinosítsuk, takarítsuk és diszítsuk Isten házát.

Fájdalom elég alkalmunk van tapasztalni, mennyire visszatező, mikor egy templom szürke a portól, falain sűrűn csüngnek a fekete pókhálók, ablakai lomályosak a rárakódott piszoktól. Habár építészeti szempontból a legkifogástalanabb is az épület maga, lehangol, ha elhagyatott, nincsen jó karban tartva, nem takarítják. Önkéntelenül azt gondoljuk, hát nincsenek ez egyházközségben nők, a kik gondot fordítanak e megszentelt hajlékra is? Mert ne gondolják kedves olvasóim, hogy ez csak a belső emberek családjai körébe tartozik. Mindnyájan, mi hitbuzgó nők, kötelesek vagyunk segédkezni e munkakörben nekik, vagy ha lelkészünk nőtlen, magunk gondoskodjunk. Világiak és egyházhoz tartozók egyformán tagjai vagyunk szent vallásunknak.

Terjesszük ki tehát figyelmünket templomunkra. A mint mondottam fennebb, mindig a viszonyokhoz alkalmazkodva, tapintatosan fogjunk hozzá a munkához. Szószéket, karzatot, padokat, ajtókat, ablakokat, urasztalt hozzunk összhangba legalább a festéssel. Közadakozásból, vagy egyesek adományaiból lássuk el a szószéket, urasztalt csinos takaróval, vagy a meglevőket tartsuk tisztán, jó karban. Az uri szent vacsora kiszolgáltatásához szükséges kellékek szintén legyenek gondoskodásunk tárgyai, s habár azok inkább a gondnok felügyelete alá tartoznak, vigyázzunk, nehogy alkalomadtán visszatetszést keltsenek. Ünnepe napokon diszítsuk fel virággal, de mindig csak élő virággal, mesterségesen készített mindennemű virágdiszt mellőzzünk, különösen a halotti koszorúkkal ne engedjük diszteleníteni a falat. Ezek eltávolítása különben a főhatóság által régen el van rendelve, de akárhány helyen oly nagy akadályokba ütközik, hogy nem hajtják végre; de még újabbakat is raknak be. Hát ez is idáig még a nők makacosságán és értetlenségén szenvedett hájtörést, s fájdalom nem is mindig a korlátoltabbakén.

Majdnem mindenütt kerítés veszi körül a templomot s az ezen belül levő kis terület, az ugynevezett czinterem, fűvel, bozóttal van benőve. Pedig milyen szép, ha át van alakítva csinos virágos kertté, ellátva széles ösvényekkel, a hol a hivek begyűlve már harangozás alatt — a mint a legtöbb helyen szokásban van — gyönyörködve pihenhetnek.

Talán sokan megvalósíthatatlannak tartják ez ideát. Azt gondolják, hogy a nép úgy sem kimélné, szentségtelen kezekkel megrongálná.

Az ilyenek megnyugtatóására megmondom, hogy én már megpróbáltam, még pedig sikerrel, hogy miképpen, azt is közlöm.

Tekintetbe véve a hely fekvését, magamban megcsináltam a tervet, s tavasszal a konfirmáló gyermekek segítségével átalakítottam csinos diszkertté. Ők segítenek az ápolásban addig, míg két év múlva egy másik csoport konfirmál, s így felváltják majd egymást s fenntartják kis kertünket mindaddig, míg lesz konfirmálandó és egy buzgó vezető nőink között.

Pár évig bizony volt elég kellemetlenségem, mert különösen az asszonynépség gyakran megdézsmálta a virágokat, de sikerült végre szép szóval, fenyegetéssel oda hatni, hogy most a kerítésen belül mindent oly sérthetetlennek tartanak, mint magát a templomot.

Országos törvény szabályozza, hogy a templom közeléből minden eltávolítandó, mi az istentiszteletet zavarhatja. Mégis hány helyen van pl, a korcsma közvetlen közelében vagy átellenben? És megtűri úgy az egyházi, mint a világi hatóság.

Rajta hát hölgyeim! Ez irányu kötelességünknek is tegyünk eleget, mert higgyék el, a kinek Isten háza szent, az Isten és emberek előtt kedvelt.

Raffaj Irma.

Hogyan töltik az angol nők szünidejüket?

Annyiféle és olyan változatos módja van annak, a hogyan a mai angol nők tölthetik szünidejüket, hogy mindazt leírni e kis czikk keretén belül lehetetlenség. Most, midőn a nő lerázta magáról rabbilincseit, mely a multban oly hosszú ideig lekötötte, majdnem minden tere a mulatságnak nyitva áll előtte és annyi választani való között abban áll a nehézség, hogy hol és hogyan lehetne a lngkellemesebb szünidőt élvezni.

A modern nő (a szó valódi értelmében) a helyett, hogy himző rá mája fölé hajolna, vagy kis ölebének gondozásában lenné

gyönyöreit, a természet élvezése és szellemi munka közepette olyan életet él, mely változatokban, élvezetekben gazdag, melylyel egyszersem egészségét és boldogságát munkálja, a milyent ő anyja soha sem álmodott a jövő leánynemzedék sorsául.

Az angol nő szünidejét rendszeren julius vagy augusztusban élvezi és természetesen viszonyaihoz képest különböző módon. Ila a férjes nők osztályához tartozik és népes családnak anyja, a családapa kíséretében valamely kellemes fürdőhelyre viszi gyermekeit, a hol a tenger közelében vesz ki lakást. Ott négy vagy hat hétig valóságos paradicsomban élnek a homokos parton, a hol kastélyokat lehet építeni és színes kagylókat gyűjteni, a hol a kék tenger lágy hullámai játszadoznak a kis meztelen barna lábcsakkal. Oly végtelen nagyok gyönyörei a gyermekek fürdőzésének, az örömök, melyek egy egyszerű lapáthoz és csónakhoz fűződnek. Nem csoda, ha az anya, ki közelökben ül munkálkodva vagy olvasva, újra fiatalnak érzi magát és szívesen megállítaná a gyorsan haladó napokat, melyek az elkerülhetetlen hazatérést vonják maguk után.

A magános nőnek sokkal nagyobb gondot ad a szünidő kérdése. Egyéb vonzó mulatságokon kívül, vagy körutat tesz biciklin egy-két jó barátnőjével, vagy valamely angol vagy skót vizgyógyintézetet keres fel, vagy Schweizba vagy Norvégiába rándul ki egyikével azon bámulatosan szervezett kirándulási társaságoknak, mint a Polytechnic stb.

Ha az utóbbit választja, aránylag kevés költséggel egy pártolhat tölthet a kies vidékü Luzernben, hol a kényelmes pensionból naponként kellemes kirándulásokat tesznek és a hol tagja lévén egy családi társaságnak, bő alkalma van új ismeretség kötésére, mely sok esetben élethosszig tartó barátsággá fejlődik.

Egy pár szót kell szólnunk az angol és skót vizgyógyintézetekről, melyek napjainkban oly nagy pártolásban részesülnek. Ezek rendszeren valamely szép fekvésű, festői tájakban gazdag és jó levegőjű vidéken találhatók, gyakran gyógyforrások szomszédságában, melyek sok beteget vonzanak e helyre. De a látogatók tömege nem csupán betegekből áll, sőt ellenkezőleg az ilyen helyek a multság és élet központjai. A fiatal elem soha sem hiányzik onnan. Séta, kocsizás, biciklizés, tennisz és croquet napirinden vannak és estvéként rendszeren akad egy-egy vállalkozó szellem szindarabok, élőképek, hangverseny és táncz rendezésére. Egyik legkitűnőbb módja a szünidő töltésnek a szervezett házi társaság, t. i. a háziasszony kibérel egy nagy butorozott házat néhány hétre Walesben, Franciaországban, Hollandiában vagy bárhol és csoportonként fogadja a vendégeket, kik egyenlően vi-

selik a költséget. Ily módon aránylag csekély összegért sokan élvezetes időt tölthetnek rokonszenves társaságokban. Az ilyen összejövetelek nagyon üdvösök azért is, mivel itt a vallásos elem összeegyeztethető a napi gyönyörökkel.

*

Ezt a cikket a Miss Tagart társaságának egyik tagja írta lapunknak. A fordításért Kovács Irén kisasszonynak tartozunk köszönettel. Miss Tagart bámulatos kitartással fáradoz azon, hogy az olyan nők és férfiak, a kik egész évben elvannak foglalva hivatalukban, nyáron üdülhessenek. Ennek köszönhetjük a mult évi kirándulást. Még egy másik tudósítást is kaptunk, melyet később közlünk.

Szerk.

A *Dávid Ferencz Egylet sorsjátéka* a Nők Világa számára, a melyre kedves nőink oly sok becses tárgyat küldöttek be, október 25-én este fog megtartatni a Dávid Ferencz Egylet estélyén. Óhajtanó, hogy az érdeklődők és érdekeltek minél nagyobb számban részt vegyenek. Ez nagyon elő van segítve azzal, hogy egy jegy csak 50 fillér. Sorsjegyek kaphatók Kolozsvárt, a Választmányi tagoknál és a titkárnál, Rózsa-utca 2.

A sorsjáték iránt érdeklődők egy levelezőlapon értesítsék a rendező bizottság elnökét: Boros Györgynét (Kolozsvár, Rózsa-utca 2. sz.), hány jegyet óhajtanak átvenni eladásra s azonnal megküldjük a kívánt mennyiséget. Az egyleti együttműködésre és általános buzgóságra most nagy szükség van. Nőink ezen a téren is mutassák meg buzgóságukat.

Egy szegény kis leány. Tizenhárom éves lehet. Apja egy pár évig unitárius pap, később hivatalnok volt, régen elhunyt, anyja teljes szegénységben növelte fel gyermekét. A népiskolában valami keveset tanult volt írni, olvasni. Az anya is közelebbről elhunyt. A szegény leánykának még csak ruházat sem maradt. Most Kolozsvárt egy üzletben alkalmazást nyert. Egy papnövendék sziveségből begyakorolja az írásba, olvasásba és számolásba. A télire nincsen semmi néven nevezendő ruhája. Ha a jó emberek megszánják szegénnyt, nagy jót tesznek vele. A segély küldhető szerkesztőségünkbe, szivesen eljuttatjuk az árvának.

TARTALOM: A „Nők Világa“ kézimunka sorsjátékáról. Fanghné Gy, I. — A Dávid Ferencz Egylet „Nők Világa“ sorsjátékára küldött tárgyak. — Templomunk és környéke. Raffaj Irma — Hogyan töltik az angol nők szünidejüket?

Nyomatott Gámán János örökösénél Kolozsvárt.

NŐK VILÁGA.

AZ UNITÁRIUS KÖZLÖNY MELLÉKLAJPA.

FŐMUNKATÁRSOK: FANGHNÉ GYUJTÓ IZABELLA, PERCZELNÉ
KOZMA FLÓRA, RAFFAJ IRMA.

A „Nők Világa“ kézimunka sorsjátékáról.

Az öt kenyér és két hal legendája — melyet multkori cik-
kembem, a mi kézimunka sorsjátékunkra vonatkozólag — felhoztam,
fényesebben bevált, mint a hogy remélhattük volna. Legvérmesebb
reményeink száz tárgyig mentek és ime három darab hijján 200 nye-
reménytárgy érkezett be. A kis kezdet tehát impozáns arányokat
öltött, az öt kenyér és két halból sokan laktak jól. 197 sorsjegy
tulajdonossa jutott szép és értékes nyereményhez, a mi páratlan eset
a sorsjátékok világában.

Leirhatatlanul impozáns képet nyújtott, mikor a kézimunkák
két előkelő üzlet kirakatában kivoltak állitva s folyton nagy kö-
zönséget vonzottak oda, hogy a szingazdag, igazán meglepő lát-
ványban gyönyörködjék. Hát még mikor az egész együtt volt
kiállitva csinos, izléses elrendezésben az unitárius kollegium torna-
termében a sok szebbnél-szebb, szemet, szivet gyönyörködtető
kézimunka, a mely elkezdve az olajfestésü képeken, le a kis horg-
golt, vagy varrottas terítőcskéig mindent magában foglalt, a mi
női kézimunka czímen »a Nők Világában« ismeretes. Azok szá-
mára, a kik jelen nem lehettek sorsjátékunkon, igyekszem annak
egy halvány képét iderajzolni az olvasóra bizva, hogy azt tetszése
szerint kiszíneze magának s nem félek attól, hogyha képzelete
kissé merész szárnyakon csapong is, a valóságot messze tul-
szárnyalja.

A terem egyik falát — melyre az ifjuság diszszáslaja omlott
alá, ez a remek lobogó, a mely szintén unitárius leányaink áldo-
zatkészségéről tanuskodik — olaj- és vízfestésü képek, festett disz-
tálak, himzett faldiszek borították, alattuk hosszú sorban a kanapé
párnák sokasága vonult el, himzéssel, festéssel, persa és keret-
munkával, csinos, divatos összeállításban. A terem egész széles-

ségét elfoglaló hosszú asztalon aztán a terítők, futók, kézitáskák, csipkemunkák és más disztárgyak leirhatatlan nagy sokasága volt a legnagyobb gonddal elrendezve, hogy a szem belefáradt míg azt mindkétfelől végig nézte.

S nekünk, unitárius nőknek büszkeségtől dobogott a szívünk, látva »a mi népünk«-nek ezt a rendkívüli áldozatkészségét. Azok a nők, a kik rövid pár hét alatt módot nyújtottak arra, hogy az új főiskola fiatalságát az alá a pompás zászló alá sorakoztassák, azok a nők, a kik minden külön felszólítás, minden személyes pressio nélkül ennyi szép és értékes munkával járultak hozzá ügyünknek, a »Nők Világá«-nak gyarapításához, azok még idővel más áldozatokat is fognak hozni vallásos céljaink előmozdítására, a mit mi azzal igyekezünk meghálálni, hogy a »Nők Világá«-ban úgy a jelenben is, mint a jövőben érdekes, szívet gyönyörködtető, lelket nemesítő olvasmányt nyujtsunk.

Igyekezzünk, törekedjünk hát vállvetve ezélunk felé, közös áldozattal, közös munkálkodással.

És ezzel — köszönetet mondva mindazoknak, a kik oly készséggel siettek segítségünkre célunk elérésében — befejezem közleményemet azzal a kis, de hatásos jelszóval, a mely már annyi nemes ügyet segített diadalra és bizva a jövő közös sikerében, azzal búcsuzom kedves olvasónőinktől, hogy: Előre!

Fanghné Gyujtó Izabella.

Percselné Kosma Flóra, a Budapesti Dávid Ferencz Egyelet büszkesége, a DFE. estélyen felolvasást tartott ily czimen: »Unitárius nők világa«. A felolvasó egyénisége, hódító szerénysége és magas műveltsége mindenkit előre elbájolt; felolvasása az egész nagy sokaságot bámulatba ejlette. Ellehetett mondani minden túlzás nélkül »soha még nő így nem beszélt.« »Ez a modern unitarizmus profétanője.« Ilyen még csak kilencz kellene és meghódítaná ez országot az igaz hitnek, a cselekvő szeretetnek és a tiszta unitarizmusnak. Az unitarizmus nagy előnyeit, kiváló szépségeit, a társadalom és az avult vallásos nézetek hiányait erősebb igazsággal mostanában nem ecsetelte toll. S azonkívül a gyönyörű női hang csengése, mindent átjáró érzése, lebilincsel, elhatározásra birt és magával ragadott.

Unitárius nők világa.

— Felolvasás a Dávid Ferencz Egylet Estélyén. —

Midőn azon megtisztelés ért, hogy ezen felolvasásra lettem felszólítva és próbakép először irtam le felolvasásomnak czimét, őszintén megvallva, kissé gondolkodóba estem az „unitárius“ jelző felett. Hát még mi is *felekezetekre* osszuk a lelkek világát, mintha bizony a mai felvilágosodott korszakban szabad lenne különbséget tenni unitárius, katolikus vagy református nők világa között és nem éppen mi unitáriusok lennénk arra hivatva, hogy ne *válaszfalakat*, hanem minden tekintetben *egységet* hirdessünk!

De éppen enuek a töprengésnek lett az a következménye, hogy újból és újból leirtam a nekünk oly sokat jelentő kedves „unitárius“ szót, mindig jobban meggyőződve arról, hogy ennél tágabb fogalmu, a felvilágosodottságot és korszellemet jobban kifejező jelzőt úgy sem találhatnék sehol; mert az én felfogásom szerint itt nem az *elnevezés* ered a *felekezettől*, hanem inkább a mi áldott vallásunk van abban a kellemes helyzetben, hogy ezen, korunknak megfelelő *egység* hirdető nevet méltán megérdemli.

Ha tehát én *unitárius nők világa* czim alatt az *unitarizmust* jelölöm ki, mint vezető csillagunkat, minden törekvésünknek, cselekedeteinknek egyedüli zsinormértékét és az *unitárius szellem* terjesztésére buzdítom nőinket, akkor szerintem nem a sokszor és méltán elítélt *felekezeti szellemet* szolgálom.

A mai liberális világban, ha vallásról van szó, „szabadelvű“ ismerőseim ajkairól rendszeren háromféle különböző véleményt hallok. Az első vélemény azt hangoztatja, hogy a mai felvilágosodott korszakban vallással előhozakodni vagy éppen *foglalkozni*, egyáltalában nem szükséges, mert ugy sem veheti azt manapság komolyan már senki. A másik — szintén szabadelvűnek tartott állítás — épen megfordítva, egyformán figyelmünkbe ajánl *minden* vallást, nagylelkű liberálizmussal hangoztatva, hogy mindegy, akármelyiknek befolyása alatt állunk és neveltetjük gyermekeinket, a fő, hogy azt őseinkhez méltón, lelkiismeretesen megtartsuk és hűségesen kultiváljuk. A harmadik vélemény azoké a gondolkodó, de közöuyös lelkeké, kik elismerik ugyan, hogy van egy felekezeteken felül álló, a lelkekben és szivekben lappangó *közös* vallás, mely észrevétlenül szétágazik az egész világon és a felekezeteknek önkéntelenül szétválasztó hatása ellenére, *egymáshoz* lánczolja, összeköti az érző művelt embereket, de megvan róla győződve, hogy miután ezt tudomásnl vette, egyuttal már eleget is tett gondolkodó emberhez illő kötelességének; mert a nagy tömegnek, főképen

a *népnek*, úgy is egy, minél bigottabb, fenyegetőbb vallásra van szüksége, hogy legyen mitől félni.

Felolvasásomnak az volna tulajdonképeni célja, hogy próbáljam bebizonyítani, miszerint a kinek szívében lakozik ezen *egységet* hirdető, *egységet* előmozdító *egyetemes* vallás, annak kötelessége, hogy azzal ne csak magának, hanem embertársainak, különösen pedig elnyomott embertársainak *felemelésére* szolgáljon. S miután mi unitáriusok nemcsak szívünknek legrejtettebb zúgában *titokban* ápoljuk ezen, dogmáktól ment racionálisnak nevezett, de örök időkre szóló élő hitet, hanem büszkén, nyíltan, egy felvilágosodott kis gyülekezetet: *felekezeti* képezve, hangosan hirdetjük korunknak megfelelő liberális tanainkat, mi vagyunk első sorban hivatva arra, hogy ne csak papjaink, hanem mindnyájan, tehát mi *unitárius nők* is vallásunknak világosságot terjesztő ereje által szolgáljunk a közjónak.

Világért sem felekezeti térítést értek én ezalatt, csak olyan forma vágyat érzek, mint az a vándor, ki egyszerre a többtől egészen elütő magasabb, szebb és világosabb tájra érkezik, hol tisztább a levegő, melegebben süt a nap, egészségesebb a talaj és *sokkal szélesebb a szemhatár*, hogy ha belátja is, hogy örömeiben nem terelheti az egész emberiséget, nem szoríthatja az egész világot e kis édenkertbe, de legalább a *levegőjéből*, a *világosságából* szeretne észrevétlenül juttatni mindenhova, minden ember számára.

Sokszor kérdik tőlem más vallásu ismerőseim, rokonaim, hogy *más-e* hát csakugyan a mi levegőnk, *más-e* a mi világosságunk és ennél fogva van-e az unitarizmusnak csakugyan akkora tisztító és leformáló ereje, mint a hogy azt mi mindnyájan hirdetjük, és ha igen, vajjon van-e a magyar társadalomnak oly nagy mértékben szüksége ezen reformáló erőre, hogy még mi unitárius nők is, kiknek első sorban a konyhán és családunk körében volna a helyünk, tüntetően vallásunk mellett harcolunk és minden áron annak szelleme által kívánjuk magunkat és környezetünket a divatos kórok ellen megóvni

Hogy milyen tiszta és világos eszméket hirdet a mi valásunk, azzal már régen tisztában vagyok, de hogy mily *befolyásoló erővel* birnak ezen eszmék a lelkek világára, arról csak a télen győződtem meg igazán. Hetekig foglalkoztak ugyanis a lapok egy oly esettel, melynek kimenetelére nagyon kíváncsi voltam és miután szerettem volna minél több embernek az erre vonatkozó ítéletét hallani, feltettem magamban, hogy a kivel csak találkozom, attól, feltűnés nélkül, megtudakolom véleményét. Miután úgy rokonságomnak, mint ismerőseimnek száma igen

nagy, természetesen képviselve vannak abban az összes számot tevő keresztény felekezetek.

Kérdősködéseimnek eredménye az volt, hogy míg a többi kisebb vagy nagyobb mértékben orthodox egyházhoz tartozók minden közös irány nélkül egyéniségükhez, társadalmi állásukhoz, műveltségükhöz mérten egyik így, másik amugy nyilatkozott, teljesen tekintet nélkül hagyva vallásuk szellemét — ezzel bizonyítva, hogy bizony ma már ezek nem nagy befolyással bírnak az intelligens lelkek világára — az *unitárius* ismerőseim, mintha csak összebeszéltek volna, *egyttől-egyig* mind egy irányu, még pedig a legliberalisabb és leghumánosabb feleletet adták.

Nagyon természetes, hogy ebből én azt következtetem, miszerint ezt az *egyöntetű* logikát, ezt a közös irányt, mely összeköti a különböző tehetségű, különböző nemű és társadalmi egyéneket, csakis vallásuoknak hatalmas befolyásoló erejének köszönhetjük, egy oly közös gondolkodásmódot teremtve számunkra, mely nemhogy veszélyeztetné önálló egyéniségünket, hanem azt mindinkább kidomborítja és szabadabbá teszi.

Mert míg a többi vallás külön e célra készült korlátokkal és különféle bénító hatások által kívánja egyesíteni az embereket, addig az unitarizmus éppen ellenkezőleg még az emberi természetben gyökerező minden ilyenemű hajlamot is kiürtani igyekszik, ezáltal terelve hiveit a közös cél felé.

Miután pedig lépten, nyomon tapasztalhatjuk, hogy nem minden lélek érheti el minden vezetés, minden külső befolyás nélkül, vagy épen egy *ferde utmutatás* ellenére a gondolkodásmódnak azt a magaslatát, mely *cselekedeteire* nézve is mint egy *garantiát* szolgáltat, be kell látnunk, mily nagy mindenkor a szükség egy *megbízható* vezető erőre és milyen fontos, hogy mi unitárius nők is hiven ápoljuk körünkben vallásunknak felvilágosító szellemét.

Elég most is egy pillantást vetni társadalmunkra — akár fölfelé, akár lefelé tekintünk — hogy tisztába jöjjünk azzal a ténnyel, miszerint a kereszténység ebben a mostani alakjában még mindig nem érte el azt a sikert, melyet Jézus vallásától méltán várhattunk volna és soha sem volt nagyobb szükség a mi vallásosságot terjesztő és *jellem fejlesztő* eszméinkre, mint éppen ma, a kereszténységnek XX. százában.

Midőn megfigyelem a nagy diszharmoniót, mely az emberek *vallásossága* és *gondolkodásmódja*, *cselekedetei* között létezik, önkénytelenül eszembe jut azon német tudósnak uti tapasztalata, ki egy kis német faluba érkezve s kíváncsi lévén a lakosságnak vallásos állapotára, kérdősködéseire a következő feleletet kapta

az ottani plebánostól: „A mi a nép *vallásosságát* illeti, az ellen nem lehet a legcsekélyebb kifogásom sem, mert ennél *buzgóbb* és *áhitatosabb* hiveket kívánni sem lehetne, csak a *tolvajlásról*, *gyújtogatásról* és *erkölcstelenségről* tudnám valami módon leszoktatni.“

Bár ez egy kissé drasztikus hasonlat, de én mégis úgy érzem, hogy az egész mai társadalomra bátran alkalmazható. A templomok telve vannak imádkozókkal, a régi dogmákhoz még mindig *újak* lesznek csatolva, a közönség veti a keresztet, vagy zsoltárokat énekel, a felsőbb rétegekben pedig — élén az aristocráciával — szinte sportszerűen üzik a vallásosságot, de valahogy az újságot gyermekeink szeméi előtt ne feledjük, mert ennyi botrányt, rémhirt, sikkasztást, gyilkosságot nem olvashattunk, mint most, és soha jobban meg nem győződhattunk a társadalom minden rétegének rohamos elzülléséről, mint éppen ma. Soha jobban *kasztokra* nem oszlott társaságunk, soha nagyobb hajsza nem volt a gyors meggazdagodás, üres czim, rangok, kitüntetések elnyerése után, soha nagyobb értéke nem volt a születési előnyöknek és soha nagyobb nyomor, elkeseredés és zúgolódás nem uralkodott a nép között, mint éppen ma, a valóságos kultuszok idejében

Ebből csak világosan lehet következtetni, hogy nem egy különböző korlátokat, különböző válaszfalakat, dogmákat hirdető kereszténységre nem „egyedül üdvözítő“ kiváltságokat osztogató egyházakra és hitformákra volna ma szükség, melyek még jobban *osztalyozzák*, még jobban szétválasztják, elidegenítik az amugy is ellenségeskedő embereket egymástól, hanem a mi *egységet* hirdető és *békességet* terjesztő humánus keresztény hitünkre.

A mai békétlen anarchista világban nem egy szeszélyes, boszuálló Isten kell a népnek, ki a mindeunapi munkát is *boszúból* és *büntetésből* méri a szegény emberiségre, hogy ezen tanítás következtében azt egy egész életen keresztül *átok*-nak tekintsük, hanem éppen az unitarizmus szelid Istene, ki még a nehéz munkát is *felémelésünkre* és *vigasztalásunkra* nyújtja.

Ma a szocziálizmus elkeseredett harcjai közepette, midőn a nép elfognlt és ellenséges szemmel néz minden megközelíthetetlen polcz felé, nem egy elérhetetlen távolságu, magas podiumon ülő csodás Krisztusra volna nekünk szükségünk, ki majd egyszer eljövend itélni elevenek és holtak felett — hogy talán még ő is protekciókat osztogasson — hanem éppen a mi egyszerű, szegény szülőktől született *ember* Jézusunkra, ki *éppen az által* segíti legjobban hordozni keresztünket, mert *tudjuk*,

hogy *ugyanugy* született, *ugyanugy* küzdött, töprengett és szenvedett, mint többi szegény sorsossa, és mégis — szívében hordva az isteni kijelentést — *szeretettel* és *békességet* hirdetve, *bizalommal* haladt nehéz útján előre. Ki megmutatná, ugy a magasban levőknek, mint az elcsüggedt nép előtt, hogy bizony világra szóló megváltó munkát végezhet még a jászolban született ember is, ha hűséges fia az Istennek! És myszterimokból kibontakozott természetes alakja *felemelné* végre az emberfogalmát azon alantos színvonalból, a melybe az orthodox tanok iparkodnak azt még ma is lenyomni, szinte természetesnek deklarálva ez által az emberiségnek mindig gyarlóbb és tehetlenebb voltát!!

Nem a világtörténelemnek, nem a tudományos világnak, hanem első sorban a *nagy közönségnek* és a *szegény népnek* volna *jussa* ehhez a mi ember Jézusunkhoz, valamint az egész felvilágosító és jellemfejlesztő vallásunkra, nem annyira az önmagától is helyt álló, kiemelkedő szellemi embereknek volna szükségök, mint épen a *leggyengébbeknek* és ügyefogyottabbaknak, kikkel egy vagy más tekintetben ugy is mostohábban bánt a sors!

A mi világoasságot terjesztő vallásunk tehát éppen *népünkre* nézve a legnagyobb áldás. És ha az orthodox vallások feltűnő hanyatlásuk daczára még ma is birnak annyi befolyásoló erővel, hogy a *korszellem*, az *általános haladás* és *felvilágosodottság ellenére* még a *legfelsőbb* körökben is meglátszik egy bizonyos tekintetben azoknak *bénító* hatása, csak feltételezhetünk a mi folyton izmosodó egészséges vallásunkban annyi *ébredtő* erőt, hogy viszont képes legyen az *egyszerű népnél* is egy bizonyos foku intelligentiát előidézni.

Az igaz, hogy a közvélemény azt tartja, hogy bűn a népet tudatlanságából, hiszékenységből felébredtetni, mert az már neki valószínűleg *predestinálva* van. De tudja az Isten miért, én mindig megborzadok, ha ilyesmit *keresztény* ajkokról hallok. Vajjon mit szólna ehhez a beszédhez a mi Jézusunk, ki éppen a *népből* választotta ki embereit és első sorban *azokat* nevelte, azokat oktatta, sőt azokra bízta az ő világoasságot terjesztő tudományát is.

Hiszen a nép intelligentiája nélkül lehetetlennek is tartom a nemzeteknek bármily téren való boldogulását.

Hogy egyebet ne említsek, vegyük csak az egészségi viszonyokat. Ma péld. a tuberkulózisnak veszedelmes terjedése idejében, mennyivel könnyebb volna e veszedelmes kórnak útját állni, ha az orvosoknak kevesebb akadályokkal, kevesebb előítéletekkel kellene megküzdeni. Minél világosabb értelemmel bir egy nép, annál könnyebben lehet vele megértetni, hogy

bizony léteznek fertőző betegségek, melyektől óvakodni kell s nem történne meg olyan eset, hogy tekintélyes községekben megveréssel és kidobással fenyegetik az orvost, ha mer ragályos betegségek után fertőtleníteni.

Bőven tapasztalhatjuk, hogy a melyik embert *egy életen* keresztül valótlan mesékkal és csodadolgokkal befolyásolnak, az képtelen az egyszerű logikus tanácsot befogadni. Volt nekünk egy jó öreg szakácsnénk, ki gyomorgörcsökben szenvedett, de minden igyekezetemmel sem birtam rávenni, hogy az orvosilag rendelt cseppeket bevegye, hanem minden egyes alkalommal *háttal* ült a küszöbnek és visszafelé mondta a Miatyánkat, a hogy ezt neki egy bucsura járó szomszédasszony tanácsolta.

Egyre jelennek meg tudományos értekezések magyar és külföldi professzoroktól, hogy mi módon lehetne a kedvezőtlen egészségi viszonyokon javítani és mivel lehetne kapacitálni az alsóbb osztályokat is, hogy belássák az óvintézkedések szükségességét, de az egyiknek sem jut eszébe, hogy mily abszurdum a tudatlan és vakhitben élő embertől azt kívánni, hogy teljesen fegyelmetlen agya most *egyszerre* alkalmazkodjék a legmodernebb óvszabályokhoz.

Ha az unitarizmusnak világos nézetei a nép között is jobban terjednek és kipusztítani igyekeznek azon ellenszenveteket, melyeket a többi vallások merev dogmái akaratlanul is előidéztek egyes fajok és felekezetek ellen, nem fordul majd szegény hazánkban elő az a szégyenletes dolog sem, hogy a XX. században minduntalan ártatlan embereket hurczolnak a bíróság elé, mert azok a keresztényeknek „vérét veszik“ és nem történhetik meg az a komikus dolog sem, mint a miről én magam győződtem meg nem régen, hogy felháborodik a nép, midőn azt olvassa, hogy egy „öreg zsidó“ meggyilkolásáért éppen úgy ítél a bíróság, mintha bizony valami „érdemes keresztényt“ öltek volna meg.

Ezek, és még számtalan hasonló okok miatt tartom én szükségesnek, hogy a hányan csak vagyunk, még mi gyöngénők is értékesítsük valamiképpen a vallásunkban foglalt erőt és minden igyekezetünkben arra törekedjünk, hogy legalább a *mi* népünk, a *mi* társaságunk emelkedjék vallásunk által egy oly színvonalra, melynek következtében üdvös és befolyásoló hatással lehessen a más vallásu környezetre is, mert hiszen leirhatatlan az, hogy mennyi hátrány háramlik azáltal hazánkra, hogy a nagy közönség nem emancipálja magát az elfogult nézetek alól.

Természetesen minél nagyobb a terünk az unitárius szellemet körünkben fejleszteni, minél több lélekre van befolyásunk, annál nagyobb sikereket érhetünk el, annál teljesebb missziót végezhetünk. De senki közülünk nem munkálkodhatik oly áldást-hozóan, mint lelkészeinknek, különösen pedig vidéki lelkészeinknek nejei, kik férjeikkel vállvetve iparkodhatnak a vidék népét, különösen annak asszonyait, leányait vallásunk szelleme és ereje által oly irányban befolyásolni, hogy azok magaviseletük, észjárásuk, erkölcsiségük által *kiemelkedve* a többi egyház hívei közül „gyümölcsseiről“ ismertessék meg az unitarizmusnak még mindig ismeretlen fáját.

Én nem tartom magamat irigy természetűnek, temérdek asszonyi gyengeségem mellett ezt az egyet soha sem tapasztaltam. Barátnőim, rokonaim közül sokat látok nagyon magas, sokak által irigyelt polczokon. Örülök szerencsésüknek, de nem irigylem őket. Hanem *unitárius papné*, még pedig falusi papné igazán széretnék lenni.

Mennyi tér nyílik itt a mi áldást kilehellő vallásunknak *gyakorlatba* vitelére! Mennyire ki lehet e helyzetben az unitarizmusnak *kifogyhatatlan* kincseit aknázni, hogy azok a becsületesen tiszta eszmék, melyeket a férj vasárnaponként katedrájáról hirdet, a nép *életére* és *gondolkodásmódjára* javító és reformáló hatással lehessenek.

Igaz, hogy ez lehetséges legyen, nagyon közel ismeretségben kell lenni a helység népével, különösen ismernie kell annak majd minden asszonyát, leányát. Részt kell venni azoknak örömeiben, bánatában, ösztönözni kell őket a jókedvű munkára, iparkodni kell eltalálni azt a hangot, a melylyel lelkükhöz, szívékhöz legközelebb lehet férközni és így vallásunk szellemét, annak világos, *emberséges* tanait és nézeteit észrevétlenül átültethessék az egyszerű lelkekbe.

De hogy a papné ezen működése meg legyen könnyítve és nehéz feladatukban támogatásban részesüljenek; szabadjon nekem felvetni azon eszmét, miszerint szervezzen az unitárius községek nőpublikuma — élén a papnéval vagy tanítónéval — külön-külön egy oly kis „Nők világa társaságát“ vagy „munkakörét“, melyben hasznos kézi munka és felolvasások mellett *valódi unitárius szellem lenne ápolva*. A divatos jourok helyett tartott ezen kedélyes kis összejöveteleken bizalmasan megbeszélhetnék nőink terveiket, gondolataikat a nép nevelésére és ápolására nézve; kultiválhatnák itt az *unitárius irodalmat*, melyet ha nem acceptált is a magyar protestáns világ, legalább *mi* erősítsük és bátorítsuk magunkat általa. Én az unitárius irodalomnál szebbet és felemelőbbet nem ismerek.

Össze lehetne kötni ezen déltáni összejöveteleket esetleg mindjárt a jótékonyosság gyakorlásával is. Ezen kis körnek feladata lehetne még a szegények vagy betegek ápolása, ruházása, az iskolába nem járó gyermekek iskoláztatása; varrásra, kötésre, és a gyermekek, különösen a *leányok nevelésére* és *meg-
ővására* való jóakaró oktatás, valamint *hasznos és felvilágosító
olvasmányok terjesztése*.

Ily módon gondolom én, hogy az unitárius asszonyok nem csak *egyházuknak*, de még *hazájuknak* is szolgálatára lehetnének.

De hogy eredményre is számíthassunk, vagy csak szerencsésen meg is kezdhessük munkánkat, ahhoz nemcsak Istennek segédelmét, nemcsak szeretett főpásztorunknak áldását, valamint buzgó nejeinek, a Dávid Ferencz Egylet alelnökének bátorítását, esetleg intő vagy figyelmeztető jóakarátát, egyházunk vezető férfainak buzdítását kérjük, hanem kérjük egyuttal, hogy *nőink* is — a távolságok daczára — *szeretettel és lelkesedéssel támogassák és erősítsék e munkában egymást*.

Ezen *egymás* támogatása, egymás szeretete és összetartása céljából és a mi apostolunk: dr. Boros György theol. dekán úr jóvoltából — ki magyar hazánkban már annyi üdvös és nemes unitárius ügynek volt szerencsés kezdeményezője és *fáradhatatlan* munkása — jelent meg ezen év február havában az első magyar unitárius női lap „Nők világa“ czim alatt, mint az „Unitárius Közlöny“ melléklapja.

Ez egy nagyon egyszerű külsejű, minden diszítés, felesleges sallang nélküli, tiszta fehér kis ujság, szinte *symboluma* annak az egyháznak, melyhez tartozik. Bizony a szecsessziós külsőkhöz szokott, divatos hölgyek, nem sok örömet lelnének benne.

Törekvése, hogy valamint külseje, ugy tartalma is minél természetesebb, minél világosabb, könnyen és egyszerre áttekinthető legyen, kerülve itt is a mesterkéltn fogásokat, hogy valamint azon egyház, azon vallás, melynek kis lapunk is eredetét köszönheti, eltörölte belsejében a felesleges dogmákat, felesleges sallangokat, melyek csak az emberiségnek minél több és apróbb szétszakadásaira vezetnek, ugyanugy törölje ki ezen egyházát híven szolgáló kis lap a nők világából is azt a temérdek előítéletet, szemérmek felesleges szabályt és formaságot, mely csak megbontja annak összhangját és képtelenné tesz bennünket a komoly munkára.

Nagyon találóan jegyezte meg lapunk ismertetése alkalmával főmunkatársunk: Fanghné Gyujtó Izabella ő nagysága, hogy mindenféle más irányu magyar női lap van már régóta, csak éppen az ilyen szellemű hiányzott nagyon. Mert valóban

magyar női lapjaink két oly szélsőséget képviselnek, melyeknek egyike sem felel meg a kor kívánalmainak. Az egyik irány — a hogy azt, ha jól emlékszem, egyszer már meg is irtam — csak a divatnak, divatos szokásoknak és étkezéseknek, mulatóságok, színházak leírásának van szentelve. Szépirodalmi része is inkább ezen irányba tereli, folyton a figyelmet. A másik dicséretesebb irány bár keresztény lélekhez és szívhez szól, de tisztán az *egyoldalú* vallásosságnak és hitformák számára van fenntartva, csakis egy *kiszabott* irányban, *kiszabott korlátan belül*, ismertetve az evangelium igazságait.

Pedig nekünk nem *felekezeti*, hanem *általános* igazságokra van szükségünk és ha a mi kis lapunk a *kornak megfelelő módon és utakon* oly szellemben hirdeti Jézus evangeliumát, hogy azt *egyformán* élvezheti a *katholikus, református*, sőt *zsidó* asszony is, akkor éri csak el igazán kitűzött célját és akkor lesz csak a szó legmagasabb értelmében *unitárius* „Nők világa“.

Arra kérjük tehát unitárius szívű asszonyainkat és leányainkat, hogy egyesüljenek velünk e kis lap által is, terjesszék azt a jó cél érdekében minél szélesebb körben, közöljék benne terveiket, gondolataikat, esetleg ellenvetéseiket, ha egyikünk vagy másikunk nézeteivel nem egyezik meg gondolkodásmódjuk, hogy legalább közelebről megismerkedhessünk és így egyesített erővel iparkodjunk, hogy úgy lapunkat, valamint a felolvasásomban említett szerény, de buzgó működésünket egy oly niveaura emeljük, mely minden tekintetben megfeleljen unitárius eredetének.

Ez által bizonyítsuk be, hogy bár egyenként gyengék és erőtlenek vagyunk, de azért lelkesedés és összetartás által mégis segítségére lehetünk egyházunknak; mert az a szellem, mely vallásunkat áthatja és jellemzi, egy *külön* kis világot teremthet számunkra is — az *unitárius nők világát!*

Perczelné Kozma Flóra.

A Dávid Ferencz-Egylet „Nők világa“ sorsjátékára küldött tárgyak:

(Befejező közlemény.)

Point lace gallér	Árkosi Lajosné, Kolozsvár.
Vörös bársony terítő, horgolt dísszel	Kis Jenőné, H.-Szt.-Pál.
Posztó takaró selyem himzéssel . .	Özv. gr. Bethlen Gergelyné, Kolozsvár.
Tálczakendő negatív himzéssel . .	Nagy Lenke, Kolozsvár.
Point lace milieu	Fekete Gáborné „

Milieu, selyem himzéssel	Bodolla Gáborné, Székely- Udvarhely.
Szőnyeg (kereszt himzés)	Almay Saliné, Kolozsvár.
Tálczakendő, lapos himzés	Barabás nővérek, Kolozsv.
Divánpárna (csomózás)	Demeter Dénesné, H.-Ka- rácsonfalva.
Képkeret, horgolt munkával	Demeter Dénesné, H.-Ka- rácsonfalva.
" " "	Demeter Dénesné, H.-Ka- rácsonfalva.
Point lace gallér	Abrudbányai Ervinné Ko- lozsvár.
Fali ujságtartó lapos himzéssel	Kozma Rózsika, Kolozsvár.
Tálcza kendő (horgolás)	Vinkler Adél
Virágváza (kőalak)	Br. Kemény Gézáné, "
" porcellán	" " "
Fali tál dombormű	" " "
"Majolika czésze	" " "
" " "	" " "
Virágtartó famunka	" " "
Hamutartó (kagyló)	" " "
Gyufatartó (porcelán alak)	" " "
Tálczakendő magos himzéssel	" " "
Kredencz takaró szélhuzással	Ajtay Jánosné, H.-Almás.
Terítő, selyemhimzés	Hantz Jánosné, Kolozsvár.
Kefetartó, lapos himzéssel	Bőjthe Lenke, "
Ridicule, himezve aranynyal	Zsakó Istvánné
Pennatartó, posztómunka	" " "
Levelezőlapartartó, posztómunka	" " "
Lámpaernyő papirból	Kelemen Juliska, Maros-Vá- sárhely.
Kis terítő, horgolás	Kelemen Juliska, M.-Vásárh.
Terítő, selyem himzéssel	Ürmösi Margit, Szt-Gericze.
Kefetartó, lapos himzéssel	" " "
Tálcza terítő lapos himzéssel	György Róza, Ikland.
Kis terítő	" " "
Milieu horgolással	Özv. Simó Jánosné, N.-Ajta.
Munkakosár horgolással	Szentpáli Irma, "
Takaró, selyemhimzéssel	Kántor Margit, Gyalu.
Tálcza (égetett fafestés)	Jakab nővérek, Bethlen.
Kefetartó, kalotaszegi himzés	Árkossy Livia, D.-Szt-Márt.
Tálczakendő	" " " " "

Gyümölcsstakaró horgolás	Kiss Istvánné, V.-Szt Iván.
Kanapépárna, lapos himzés	Sinczki Juliska, Kolozs.
Tálczakendő, keresztimzés	Németh Istvánné, Toroczkó.
kalotaszegi himzés . .	" "
Asztalfutó, régi kalotaszegi himzés	Botár Istvánné, "
Lámpatálca, aranyhimzés	Mikó Tilda, Abrudbánya.
Ujságtartó, lapos himzés	Benczédi Gergelyné, Ko- lozsvár,
Párna, csipke behuzattal	Kimpel Flóriánné, Torda.
Ujságtartó, lapos himzés	Dr. Pálffy Gyuláné "
Asztalfutó, keresztimzéssel	Varga Ila, "
Szender párna	Gegesi Samuné "
Selyem takaró, applikációval	" "
Horgolt gyerekrékli	Ajtay Mariska "
Posztóterítő lapos himzéssel	Solymossy Emilia "
Kanapé-védő selyemfestés	Barla Erzsi, "
Takaró kalotaszegi selyemhimzés . .	Czakó Ilona "
" " "	Czakó Eszter "
Zsebkendő tartó, lapos himzés . . .	Varga Dénesné, "
6 drb. pohár alá tányér, horgolás	Székely Juliska, "
Törülköző, tüfestés	Székely Ilona "
Tálczakendő, keresztimzés	Ajtay Juliska "
Milieu, ajour munka	Derzsi Károlyné, "
Kanapé-védő selyemhimzés	Lörinczi Dénesné "
Tálczakendő, magyar himzés	Székely Rebi, "
Virágváza, rococco alak	" "
Porcellán, mp.	" "
Nagy virágváza, chrisanthenekkel .	Tóth Olivérné, "
" " "	Dr. Jaucsó Ödönné, Nagy- Enyed.
Tálczakendő, lapos himzés	Dr. Jaucsó Ödönné, Nagy- Enyed.
Fogas, bársonyfestés	Dr. Jaucsó Ödönné, Nagy- Enyed.
Milieu, horgolással	Székely Margit, N.-Szeben.
Kézélő tartó doboz. lapos himzés .	Székely Mózesné, "
Milieu, kalotaszegi selyemhimzés .	Ejzaki Mariska, Kolozsvár.
Kanapé-védő hosszúöltéssel	" Sárika,
Asztalfutó, száröltés és kereszt szem	Gvidó Ilona, D.-Szt-Márton.
Diványpárna, kalotaszegi varrással	Gvidó Béláné, "
Horgolt, terítő	Molnár Kata, "
" " "	" "
Butor-védő, horgolás és himzés . .	Ürmössy Róza, "
Asztalfutó, szálhuzással	Barra Lajosné, H.-Almás.
Házi szőtt kisterítő	" " "

Millieu bécsi keresztöltéssel . . .	Kriza Boriska, H-Almás.
„ selyem himzéssel . . .	Tary Irene, „
„ „ „ „ . . .	Hermann Ilona, „
Asztalfutó negatív munka . . .	Endrasser Benedekné, Kolozsvár.
Kis tálcza horgolás . . .	Jancsó Sámuelné, N.Enyed.
„ terítő keresztimzés . . .	„ „ „
Tópárna pointlace . . .	„ „ „
Zsebkendő tüll-himzés . . .	„ „ „
Kötény háziszótt . . .	Özv. Nagy Józsefné, Farkasmező.
Kanapé-párna selyemfestés . . .	Orbók Ilonka, Kolozsvár.
Mileu ajour munka . . .	Derzi Károlyné, Torda.
„ horgolással . . .	Székely Margit, „
Orpheus a vadállatok közt (rajz) . . .	Barabás Piroska, Verespat.
Aquarell-festés . . .	„ „ „
Levelező-lapok, kézi festés . . .	„ „ „
Kötény tüllhimzés . . .	„ Ilonka, „
2 torta-kendő himzés és horgolás . . .	Lehmann Róbertné, Kolozsv.
Tálczaterítő tüffestés . . .	Páll Piroska, Kolozsvár.
Divánpárna selyemfestés . . .	Sámi Anna, „
Horgolt terítő . . .	Májai Irma és Ilonka, Szt-Gericze.
Képkeret laposhimzés . . .	Árkosy Vilma, D.-Szt-Márt.
Hosszu asztalfutó . . .	Kilyéni Erzsébet, Hosszufalu.
Két porcellán virágváza . . .	P. Horváth Gabriella, Szépl.
Három porcellán nipp . . .	„ „ „ „
Asztalfutó laposhimzés . . .	„ „ „ „
Milieu selyemhimzés . . .	„ „ „ „
Legyező, olajfestmény nyel . . .	Nagy Gyuláné, Kolozsvár.
Kredencz-takaró . . .	Dr. Jankovich Pálné, Székely-Keresztur.

Az estély és sorsjáték lefolyása.

Alig vártam, hogy meglássam a mi sorsjátékunkat. A mit láttam, tapasztaltam, meglepett.

A sorsjáték engedély alapján történt egy hatósági biztos jelenlétében.

A húzás előtti napon a hatósági kiküldött jelenlétében az összes sorsjegyek számait megvizsgálták. A 197 nyereménytárgy az unitárius kollégium tornatermében ki volt rakva egy hosszú asz-

talán. Meg volt számozva olyan sorrendben, a milyen sorrendben beérkeztek. Az első számú nyereménytárgyat az első kihuzásnál kikerült sorsjegy nyerte és így tovább.

25-én, a húzás estéjén nagyszámu közönség gyűlt egybe, Voltunk vidékiek is. A fényesen sikerült koncert volt a bevezetés. A papnövendékek énekkara kétszer énekelt nagy hatással. Majd Ürmösi József és Kelemen Sándor duettek Izslai Géza harmonium kíséretével. Gál Miklós elszavalta Rédigér Géza lelkesítő költeményét »A magyar nőkhöz.«* Az est fénypontja Perczelné Kozma Flóra asszony felolvasása volt »A nők világáról.« Mindenki elolvashatja lapunkban, de arról a lelkesült elragadtatásról, melyet e felolvasás idézett elő, csak halvány fogalma lehet a jelen nem voltaknak. Sikere nagyságát legjobban mutatja a főt. püspök úrnak nyomban elhangzott köszönő szavai közül az a kijelentése: »Azt gondoltuk, rég lejárt az a drága idő, mikor próféta nők is voltak, de im a régiek megújultak, *nő profétánk* van újból,«

Ezután elővették a sorsjegyek számaikat tartalmazó ládát, melyet mindenki szeme láttára bontott fel a hatósági kiküldött. E közben egy mellékasztalnál elhelyezkedett az ellenőrző bizottság, a kik egyszerre két azonos sorsolási jegyzőkönyvbe vezették be a kihuzott sorsjegyek számát és nyert tárgyakat. A nyereménytárgyak asztalánál szintén elfoglalta helyét a két kiosztó és két ellenőrző hölgy. Egyik megbízott felolvasta sorra minden szám kihuzása előtt azt a tárgyat, melyet a kihuzandó szám nyerni fog, aztán a közönség köréből felszólított fiatal lányok felváltva kihuzták a számokat.

A sorsjegyek nagy részét a központban adták el, sok kelt el a vidéken is. Hogy kik nyertek és mit, az megtudható az alább közölt kimutatásból. Jó lesz különösen azoknak, kik sorsjegyeket árusítottak, figyelemmel kíséreni az eredményt, hogy figyelmeztethessék azokat, kik esetleg nem olvassák lapunkat, vagy azokat a helyi lapokat, melyekben szintén közölve vannak a nyerőszámok. A nyerő sorsjegyeket be kell küldeni Dr. Boros Györgyné úrnak (Rózsa-utca 2. sz.), kí magára vállalta azok szétküldését.

Megnyugvással és nagy gyönyörűséggel kísértem az egész játékot. Nagy volt mindnyájunk bámulata a pontos és igazságos rendezésen. A D. F. Egylet választmányát illeti a dicséret és mindnyájunk hálája!

A milyen fényesen sikerült az estély első része, ép oly vidáman telt a második fele, a késő éjjeli órákba nyuló táncmulatság.

Raffaj Irma.

---

* Jövő számban közöljük.

A sorsjáték eredménye.

A Dávid Ferencz Egylet Nők Világa sorsjátékán kisorsolt nyerő számokat közöljük, megjegyezvén, hogy a nyereménytárgyak beérkezésük rendje szerint számoztattak 1—197 számmal. Tehát az első nyerő szám (1201) nyerte az 1. számú tárgyat, az utolsó (2015) a 197. számút. A nyerőszámok a sorsjegyek számai: 1201, 399, 2740, 1261, 434, 147, 1102, 892, 265, 1568, 2368, 1692, 550, 2790, 2344, 1626, 1867, 1524, 1071, 1528, 982, 689, 2742, 2413, 1924, 993, 2034, 2928, 979, 492, 53, 33, 1341, 1994, 1619, 2732, 2107, 1413, 210, 1170, 2989, 2780, 11, 1245, 2590, 1801, 2678, 2093, 1700, 364, 711, 104, 1349, 1616, 76, 2711, 151, 393, 1606, 1006, 513, 2300, 2915, 2760, 1521, 846, 1476, 350, 49, 880, 914, 1560, 684, 2853, 2619, 12, 2077, 969, 137, 2877, 428, 163, 499, 85, 673, 1803, 1197, 1121, 454, 821, 1936, 1636, 646, 2860, 2706, 227, 167, 2939, 1778, 2576, 471, 2513, 1301, 2119, 1294, 1970, 1259, 1148, 1949, 1826, 1427, 2632, 2945, 1919, 1797, 2637, 748, 2022, 1702, 927, 1997, 258, 956, 2445, 212, 2542, 1096, 2047, 697, 586, 2990, 132, 447, 47, 1861, 162, 814, 1960, 2522, 1401, 203, 2655, 1023, 165, 2673, 357, 972, 194, 2264, 2277, 2526, 1926, 2921, 669, 140, 2828, 2518, 1946, 2023, 1819, 2419, 246, 2728, 898, 1402, 836, 2554, 731, 402, 1471, 2842, 1146, 37, 773, 2231, 656, 2072, 1814, 1785, 1825, 1411, 1441, 808, 1425, 341, 1752, 2424, 812, 2202, 2201, 1780, 2118, 699, 2122, 2241, 2453, 2015. A nyeremények csak a sorsjegy beküldése után adatnak ki. A tárgyak elviteléről a nyertesek sziveskedjenek intézkedni.

A Nők Világa három főmunkatársa Fanghné Gyultó Izabella, Perczelné Kozma Flóra és Raffaj Irma Kolozsvárt a DFE. gyűlésén személyes ismeretséget kötöttek s a szó szoros értelmében kezét fogták a Nők Világa nemes munkájára. Hosszas értekezletet tartottak az Unitárius Közlöny szerkesztőjével együtt s megállították a jövő évi munkatervet. A Nők Világa az új évben minden második hónapban meg fog jelenni változatos tartalommal. Élvezettel szemléltük azt a buzgó lelkesedést, melylyel a három jeles nő belemerült a szép és nemes ügybe. Isten éltesse őket s segélje diadalra.

TARTALOM: A „Nők Világa“ kézimunka sorsjátékáról. Fanghné Gy, I. — Unitárius nők világa. Perczelné Kozma Flóra. — A Dávid Ferencz Egylet „Nők Világa“ sorsjátékára küldött tárgyak. — Az estély és sorsjáték lefolyása. Raffaj Irma. — A sorsjáték eredménye. —

Nyomatott Gámán János örökösénél Kolozsvárt.

FIATALSÁG BARÁTJA

IFJUSÁGI LAP.

SZERKESZTI: BOROS GYÖRGY.

Egy példány ára 10 fillér.

Sándor János, a kereszturni gymnasium igazgatója harmincz éves tanár. Harmincz év az iskola falai között, állandó és szünetlen munkában töltve, nagy idő. Egy emberöltő, egy munkás élet. De ha ezt az életet magasra törő idealismus vezényeli, ha teremtő munka kíséri lépteit, akkor tőlünk körülállóktól szeretet, hála és tisztelet járul hozzá.

Sándor János a meglett ember nyugodt kedélyével, s a tanítás iránt veleszületett szeretettel lépett tanári pályára. Soha sem látszott többnek, mint a mennyi volt, sohasem tett kevesebbet, mint a mennyt egy hivatásának élő embertől várni lehetett.

Székely volt testestől-lelkestől s mint ilyen, előre látó, kitartó és törhetlen. Csak egy urat ismert: az igazságot. Ennek híven szolgált és engedelmeskedett. De másfelől ha arra került sor, végre is tudta hajtani urának akaratát erővel, fegyver nélkül. Erős kötésű, zömök testalkata, hatalmas homloka, nyílt és bátor tekintetű szemei a mestert, az urat, a professort és az atyát egyesítették benne.

A papi pályára készült, de már 1867-ben az E. K. Tanács kiküldötte Kereszturra gymnasiumi köztanítónak. A tanuló ifjuság szeretettel és bizalommal vette körül 1871-ben az egyház segélyével a zürichi, majd a müncheni egyetemre ment, hogy tanulmányait befejezze. Ő volt az utolsó ifju, kit az egyház külföldi egyetemre küldött, hogy a tanári pályára készüljön. Megnyílt a kolozsvári egyetem s az ellátta a gymnasiumokat szakemberekkel.

1872-ben a székelykereszturi gymnasium tanára, 1877-ben igazgatója lett. Mennyiségtant tanított. Illett egyéniségéhez. Az igazgatás eleme volt. Határozott föllépése, félreérthetlen parancsa, melyet gyakran éles humorral vegyít, mindig megtette a hatást, már csak azért is, mert minden tanuló érezte, hogy nemcsak azért parancsol, mivel igazgató, hanem mivel szerető atya is.

25 évig vezette már a székely unitáriusság szemefényét, a kereszturi gymnasiumot. Sok ezer ifju került ki keze alól, de talán egy sem, a ki ne hálával tekintene vissza az egyszerű iskola falai közé. Csak Koronka József szolgált hosszasabban. Épen kétszer annyi időt. De 25 év is olyan sok idő ebben a minőségben, hogy ott, a hol a vezérek számára érdemjelek teremnek, Sándor Jánosnak már sokat adtak volna. Így, a mi viszonyaink között, őt teljesen boldoggá teszi — egyébire nem is gondolt soha — hogy tanítványai és székely atyjafiai szeretik.

Ez a néhány sor visszatekintés, reméljük, nem fogja zavarni csöndes kedélyét, de az a szép és bölcs beszéd, melyet alább közlünk s a mely 25-ik igazgatói beszéde, meg az a szép 30 esztendő megkövetelt ennyit. Hiszen az öröm is, a tisztelet és a szeretet is, meg kell hogy nyilatkozzanak olykoron!

Még csak azt óhajtjuk e sorokhoz fűzni, az ifjakhoz szólva: *nektek szól az igazgató beszéde.* Gondosan olvassátok el minden szavát, értsétek meg minden gondolatát és ha nemis az egész, de bár egy kis részét, azt, a mely sziveteket legjobban megghatja, tanuljátok meg és tartsátok meg. Ez legyen a ti hálátok a 30 éves tanár és a 25 éves igazgató iránt. Mindnyájunk kívánsága, hogy Sándor János még sokáig igazgassa a kereszturi gymnasiumot, de addig minden bizonnal, a mig megvalósul régi vágya: a VI-ik osztály!

B. Gy.

Sándor János igazgató beszéde.

— A székelykereszturi gymnasium évi bezárásakor mondotta 1902.
június 28-án. —

„Mint habja a sebes folyónak
Sietve zúg alá,
És nincs erő, mely a lezajlót
Visszafordítaná :
Nap nap után elment, betöltve
A megszabott határt,
S mi érezzük, hogy életünkben
Egy év megint lejárt.“

(Tompá.)

Az idő szárnyának még egy csattanása s a jelen év sirban szendereg. Komoly gondolatokat ébreszt minden elmuló év a halandó embernél. Ily formán vagyunk mi is. A lezajlott iskolai évvel egy lépésecskét haladtatok életpályátok felé kedves ifjak. Én pedig egy nagy lépést nemsokára bevégződő tanári pályám végső pontja felé. Az életpálya tapasztalatok sorozatát kell hogy magába foglalja, a melyek lehetnek kellemesek és kellemetlenek. Ti még ezután szerzitek meg ezeket. Én már sokat szerezhettem mindkét fajtából. S minthogy a jó tanácsot csak szerzett tapasztalatok alapján lehet adni, mert ellenkezőleg csak üres hang és szóvirág: engedjétek meg nekem, hogy mint pályám látóhatárán eltűnendő ember, nektek irányt jelölhessek s tapasztalataim alapján megmondhassam, hogy mit kell tennetek és nem tennetek, hogy boldoguljatok az életben.

Ma mindefelé hallhatjátok *a székelyek megmentése* tárgyalását. A megmentés kérdése mindig valamely folyamatban levő, vagy békövetkezendő, vagy következhető veszélyt juttat eszünkbe. Segíts magadon s Isten is megsegít; a ki magát elhagyja, Isten is elhagyja. Ezt mondhatom én is a székelynek. Belőle, magából kell kifejlelni a megmentő, megtartó erőnek. Ha megfogja igazában a dolog nyelét s Isten drága idejét munkára és nem tespedésre használja s ha az őseitől öröklött vagyont nem pusztítja el, hanem gyarapítja és a hozzátartozóknak boldogulását előbbre helyezi a mai romlott korban kifejlődött vágyainak kielégítésénél, s ha a barázdába Isten imádasával, segítségére kérésével és nem szent neve káromlásával áll és ha általában szorgalmas és takarékos leszen s a míg egy fillért kiadna, százszor is meggondolja azt, hogy vajjon kiadja e. Ez uton megleszen mentve. Különben a sült galamb nem repül a szájába. Kegyelem és ajándék nyomort még sohasem irtott ki és nem is fog kiirtani.

Ti is kedves ifjak legnagyobb részben székelyek vagytok. A ti megmentésetek tárgyalása is napirenden kell hogy legyen.

Szükséges szüntelen figyelmeztetni titeket arra, hogy az élet útára úgy induljatok, oly kellékekkel lássátok el magatokat, hogy *mentőkre ne szoruljatok*.

Első kellék erre nézve, a mit ez év utolsó órájában is jónak látok figyelmetekbe ajánlani, *az időnek okosan való felhasználása*. Nem is gondoljátok most, hogy a tanulásnak egyikét, általatok unalmasnak vélt órája, évekre kiható élvezetet biztosíthat nektek, mert az a kincs, a mit az alatt szerezték, értékét nem veszi. Tehát az ifjui életidő minden percze első sorban saját hasznatokra fordítandó, hogy így később másoknak is hasznára lehessetek. Az élet csak így leszen szép rátok nézve. Hogy ezt eszközölhessétek, erre a tehetség, képesség megszerzése erős akaratot kíván. Ezzel az erős akaratval kell legyőzőtök magatokban a restségre való hajlamot. Az idő felhasználásában, dolgaitokban, a szoros rendtartás félig sem kerül annyi munkába, mint a rendetlenség helyrehozása, a restség miatt elhanyagoltak utánpótlása.

Példányképet válasszatok magatoknak a valódi nagyok, a jelesek, a bölcsök és az erkölcsösök közül; a kik ily úton előttetek világitó szövétnekek legyenek; a kiknek mondásaiban, cselekedeteiben a nemes és üdvös felé irányító eszméket, útmutatókat találhattok, a kiknek éltök minden szaka, csak az igazságnak, a becsületességnek, az önzetlen munkának a nyilvánulása. És ne olyanokat válasszatok, a kiknél épen ellenkezőt tapasztaltok; a kiknél nehezen lehet megállapítani, hogy az erkölcsi bátorság-e nagyobb náluk, vagy az arczátlanság.

Az életben azt is fogjátok látni, hogy a nyeglék, az *üres fejűek haladnak*, kitüntetésben részesülnek s az erkölestelenek, a gonoszok ünneplés tárgyai akárhányszor. Mert sajnos, hogy a ki az emberi gyengeségeket használja fel célja elérésére, sikeresebben halad, mint a ki erényre épít. Ez a látvány azonban nehogy megtévesszen, mert ez csak a romlott korszellem kifolyása, vagy a ravasz ügyesség szembekötödsi játszása, porhintése. A kik az ilyeneket ünneplik, vagy ilyeneket segítenek elő, vagy ilyenekkel barátkoznak, azok maguk is gyanusok. Hej, mert sokan vannak az életben olyanok, mint a fegyveres, pánczélos alakok a fegyverraktárakban, melyeken *kívül látszik a czimer, de belől nincsen ember!* Azt mondja Goethe: „Barátom, gaz marad a gaz, kocsin, lovon, gyalog ha jár. Gaznak ne higgyj, ha vezekel, fejét ha zsákba dugja bár.” (Szász K. fordítása.)

Gondolkozatok! Elmélkedés, gondolkodás által visszaidézzük az eltanultakat, a látottakat s így jobban bevésődnek emlékezetünkbe. Visszaidézni tehát az emlékezetbe az átélteket s így azokból a hasznos tanulságos részleteket gyümölcsöztetni

tovább s így haladni fokozottan előre, fősegítség erre nézve a gondolkodás. Sőt ezzel lehet a dolgok, események hátrányos és veszélyes oldalait is újból megvizsgálni és idejében elkerülni az azokból folyható sajnós következményeket. Újból mondom: gondolkozzatok, hogy hasznosan és üdvösn élhettek.

Olvasszatok, szünidőn úgy, mint az iskolai év folyamán. Az ismeretet bővítő hasznos és jó könyveket olvassátok. A jó írókat szeressétek, akár görög, akár római, vagy bárminő nemzetbeli legyen. Azt mondja Carlyle: „Az írók között vannak legfényesebb példányai és legnagyobb jóltevői az emberiségnek. Ők azok, a kik ébren tartják lelkünk nemesebb részét, kik méltóbb és jobb czélokot adnak élénk, mint akár a hatalom, akár a gyönyör s feltartoztatják a Mammon teljes uralmát ezen a földön. Ők az emberi lélek előhaladásának előcsapata, az értelmi erdőirtók, kik a vaderdőségből új meg új tért foglalnak boldogabb testvéreik gondolatai és cselekvéseik számára. Az ilyen emberek virágai ezen mi alsóbb világunknak; csak az ilyenekre alkalmazható a nagy név igazi jelentésében.“

Hogy *haszonnal és helyesen olvassatok*, nem kell összevissza keverni mindent. Azokat az írókat tanulmányozzátok, a kiknek művei szíveteket felmelegítik, megtermékenyítik, érzéseiteket, izlésteket finomítják, értelmeteket megerősítik, jellemeteket szilárdítják és, mindenek felett az Istent sohasem felejtetik el veletek. És ne olyanokat, mint a külföldi irodalomból lefordított haszontalan regények és ezekhez hasonló hazai selejtes termékek, a melyek csak az érzéket csiklandozzák. Ezek léha irányt mutatnak s a végén a pokolba vezetnek. Az ily művekben *a ti ellenségeitek az ördög, mint az ordító oroszán leselkedik, keresvén, kit nyeljen el. Tudjatok ennek ellene állani, erősek lévén a hitben.* Úgy vértéztetek magatokat, hogy ha abba a nagy küzdelembe kerülnétek is, a midőn a lélek a pokolra leszáll, hogy ott a sátánnal megküzdjék, ti lehettek győztesek.

A ki a jó könyveket szereti és azokkal társalog, abból nem igen leszen soha rossz ember. Ne kövessétek azokat a sovány kosztos élőket, a kiknek szellemi étlapján csak a hírlapok szerepelnek s csak ezekkel táplálkoznak. Ez is szükséges, de a tudnivalóknak csak századrészét ha teszi e tudomány.

Nézd meg jól, vizsgálj meg, hogy valaki mit olvas, mivel szeret foglalkozni s annak az embernek a lelkületével tisztában lehetsz. Ritka az ellenkező!

Rendet tartsatok mindenben. Azt mondja Kölcsey: „Egész életet meghatározott elv szerint intézve, soha sem tenni mást, mint a mit az erkölcsiség kíván s még akkor sem, midőn haszon, bátorlét, indulatheve, vagy szenvedelem ereje másfelé ra-

gad: ezt hívják erénynek.“ Ha ezt követitek, becsületetek megáll s ha ez megvan, gazdagnak érezhetitek magatokat, mert a *ki mindenét elvesztette, de becsületét nem, semmit sem vesztett, de a ki semmit sem vesztett, csak becsületét, az mindent elvesztett.*

Ha *tekintélyes emberek* kívántok lenni, ne feledjétek, hogy tekintélylyel csak azok birnak, kiknek értelmi felsőbbségük erkölcsi felsőbbségükkel, tehetségük jellemükkel van összhangban.

Irigyek, boszuállók, másokat gyűlölők ne legyetek. Azt mondja Dante egyik világhírű művében:

›Van, a ki mások elnyomása által
Remél kitünni s arra tör szüntelen
Hogy az, letörve, ne birjon nagysággal.

Van, a ki hir-, hatalom-, kegy-, becsületben
Veszitni fél, ha más felül kerülne,
S magát búsulva gyötri gyűlöletben.

És van, ki vélt sérelmét keserülve,
Csak ellenének romlását óhajtja,
Szomjazva, hogy rajt' bosszuját megülje.«

(Szász K. ford.)

A jeleseket olvassátok. Az az ifjúság, a melyik a Kisfaludyak, Kazinczy F., Vörösmarty M., Bajza, Berzsényi, Katona J. Czuczor G., Tompa M., Arany J., Petőfi S., Madach, Br. Eötvös, Széchenyi I., Kossuth L., Deák Ferencz, Garay, Szalai László, Horváth M., Szilágyi S., Szabó Károly, Greguss, Jósika M., Kemény Zsigm., Jókai M., Jakab E, Kriza J. Benedek Elek, Pósa Lajos stb. műveit tanulmányozza s azokban talál szórakozást, lelki-életvezetést, az az ifjúság mondom, jó hazafi, buzgó egyháztag és annak idején derék családfenntartó leszen Mert ezek edzik meg jellemét s szilárdítják erkölcsi alapját, hogy a világ kísértései között is szilárdan tudjon állani s ha kell tünni és szenvedni. Az ily ifjúság nem hagyja el a hazát s ha kell életét is feláldozza azért. Az az ifjúság pedig, a melyik a mai kor selejtes irodalmi termékeivel táplálkozik, ingatag és gyenge jellemű leszen; már pedig *a gyenge jellem az az ajtó a melyen át a környezet minden erkölcsi betegsége a lélekbe hatol.*

Faj annak az ifjúságnak, a mely csak a Goldstein Számi s más operette és grisette szellemű dalokat tud és szeret énekelni! Az ilyenek nem tartják meg a hazát! De üdv azoknak, a kik a *Hazádnak rendületlen* s e mellett a *Marosszéki piros páris* és ezekhez hasonló nótákban találják életvezetöket. Ezek valódi embereket nevelnek. Jól megjegyzeztétek: *a mit egy nép*

dalaiban énekel, erősebben él szívében, mint a mit törvénykönyvébe iktat.

Ilyenek ne legyetek. Ti keresztények vagytok, kövessétek Krisztus tanítását, könnyebb és kedvesebb dolog másokat szeretni s azok szerencséjén örüvendi, mint örökös gyűlölet- és irigységben élni s ezek kellemetlen és sorvasztó érzéseit táplálni.

Nem ajánlom, hogy a világtól teljesen elvonuljatok s zárdai életet éljétek. A világot s az embereket, a világban, az emberek között lehet megismerni, tehát társaságban kell élnetek s éppen ezért ne tegyétek magatokat lehetetlenné. Ha forogni kívántok, ne legyetek szegletesek s hogy belétek ne ütközzenek, ti se ütközzetek másokba. Előbb mindennek gondoljátok meg a végét s csak azután cselekedjétek. A hogy közeledtek másokhoz, mások is úgy közelednek hozzátok. Ha mások szivességét igénybe veszitek, ne sajnáljátok ti is az ök részökre erőteket, segítség-teket. Szivesség szivességet szül.

Senkit, mert *más hitnézettel bir,* vagy más nemzethez tartozik, ki ne gúnyoljátok. Az egész emberiség boldogságának, boldogításának szent érzése hasson által!

Másokat ne gúnyoljátok. Fájó sebeket másokon ne ejtsetek, sőt ha fájó sebeket észlelnétek, gyógyítsátok azokat. Isteni dolog a vigasztalás, ördögi az ellenkező.

Legyetek a hazának, az egyháznak jó fiai s szüleiteknek en gedelmes gyermekei. Ezekkel a tanácsokkal bocsátunk el titeket az iskolai év végén s egyszersmind áldjuk Istent a megtartásért, s gondviselését kérjük ezutánra is.

Az unitárius tanuló ifjuság a szülők után a tanítók és tanárok szeretetének és buzgó jóakaratainak köszönheti, hogy megindult az emberré-levés utjáu. Minden ifju türelmetlenül vágyik nagygyá lenni. Nekik az idő igen lassan halad. Szerencsájök, hogy szülöik, ismeröseik ott élnek körülök s azokra tekintve láthatják, hogy az ifju korban nyílik legtöbb virág. Az ifjak boldogok, hozzájuk közelebb van minden, a mi szép és jó. Ifjak, becsüljétek meg ifjuságtok idejét. Ifjak, használjátok föl ifjuságtok napjait. Ifjak, ne feledjétek, hogy a virág után terem a gyümölcs, de csak akkor, ha nem tépik le a virágot gondatlanul. A legszebb virág is elhervad, ha letéptek, de még a későn nyíló virág is gyümölcsöt terem, ha ápoljátok, öntöztök, növelitek.

A lélek virágai legbecsesebbek. Öntözzétek, növeljétek buzgó szívvvel lelketeknek minden nemes hajtását.

Bizony, bizony mondom néked — így szól az evangélista — midőn ifjabb voltál, beövezéd magad és oda mentél, a hova akartál, mikor pedig megvénhedel, oda mégysz, a hova visznek.

Olyan fölséges gondolat — ha eszetekbe veszitek — hogy a jövő reménysége ti vagytok. A haza olyan erős lesz, a milyenné ti fogjátok erősíteni; az egyház olyan nagy, a milyenné ti növelitek.

A székely unitárius templomokban több helyen az a szokás, hogy az ifjak az orgona körül ülnek és együtt énekelnek. Némelyik helyen a „kicsi karba“ huzódnak és ott nem énekelnek, hanem néha helytelenkednek. Nem vasszik észre, hogy ők a templom dísze, ők a koszoru a közönség feje fölött.

Régen vetélkedtek az unitárius ifjak a felett, melyik tud minden éneket az énekeskönyvből. Voltak, a kik mindent el tudtak énekelni. Ismertünk olyan unitárius egyházat, a hol a passiót székely unitárius ifju énekelte.

A leányok legbájosabbak, a mikor a templomot virággal díszítik föl. A templom mégis akkor legszebb, a mikor a leányok mind ott vannak és énekekkel s buzgóságukkal ékeskednek.

Ifju ember vedd eszedbe és fontold meg mind, a miket e lapokon találsz s egy lépéssel közelebb jutsz a meglett, bölcs emberhez!

A „*Fiatalság Barátja*“ már több év óta szünetel. A legifjabb nemzedék talán nem is ismeri. Legyen ez a kis füzet emlékeztető. Tudjátok meg, hogy 7 számban jelent meg. Mindenik talál a mai időre is. A ki szeret olvasni és tanulni, takarítson meg magának 70 fillért s megküldjük a Fiatalság Barátjának eddig megjelent számait.

Unitárius ifjak kell, hogy ismerjék a következő könyveket és füzeteket:

A fejedelem és papja, t. i. János Zsigmond és Dávid Ferencz élete Versbe írta Tarcsafalvi Albert. Ára 10 fillér.

Unitárius Kistükör, vagyis az Unitárius Egyház történelme és alkotmánya. Írta Ferencz József. Ára 80 fillér.

Unitárius Közlöny havi lap. Ára 2 kor. 40 fill.

Szívemet hozzád emelem. Imakönyv leányoknak. Vásznonkötés Ára 2 kor. 40 fill.

Nyomatott Gánán J. örökösénél Kolozsvárt, Kossuth Lajos-utca 10. sz.

